

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputationum, Quæstionum, & Articulorum. In Tractatu de Peccatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ
D. THOMÆ
De Peccatis.

OST Tractatum de Actibus humanis, hoc est, post traditas regulas, seu principia, quibus actus humani conformes esse debent, ut sint honesti, ac boni, agere Theologi solent de peccatis, seu difformitatibus cum dictis regulis mor-

rum: inde de gratia, quæ defectus admissos emendat, & ad meritum (de quo post gratiam disputant) vel inchoandum, vel augendum, unicè juvat. Hoc ordine & nos pergemus, & primò à peccatis incipiemus, ut ab his absoluti, ad gratiam perveniamus: & cum hac ad meritum progrediamur. Agit autem Angelicus de peccatis 1. 2. à quest. 71. usque ad 89. inclusive. Postquam nempe prioribus questionibus egit de hominis fine, scilicet beatitudine, & via ad illam, scilicet actionibus moralibus, sapienter pergit ad indicandos errores, quibus à via recta deficiamus, hoc est, ad explicanda peccata, quorum expositio quoad questiones primarias nunc non ster est copios. Dixi primarius; plura enim quæstus de eisdem peccatis Theologia morali explicanda ex more relinquimus.

DISPUTATIO I.

De Peccato Actuali.

Peccatum, latissimè sumptum, est defectus à regula dirigente ad finem.

Est autem triplex, *Natura, Artis, & Moris.*

Primum, seu peccatum nature, est defectus substantia creata à communi nature ordine, ac veluti lege: v. g. claudicatio, surditas, cæcitas &c. Alterum, sive peccatum artis, est defectus à regulis artis: e. g. solæcismus respectu Grammaticæ, inepta pictura, vel delineatio respectu pictoriæ &c. Tertium, seu peccatum moris, aut morale (quod solum nobis considerandum proponitur) est defectus liber à regula morum, seu à lege obligante ad ultimum finem. Et hoc est peccatum propriè dictum; nam, quando à Rhetoribus auctor sceleris, scelus dicitur: vel quando in S. Scriptura Deuter. 9. v. 21. vitulus aureus vel ad Rom. 7. v. 13. concupiscentia; vel Isa. 53. v. 12. poena peccati; vel 2. Cor. 5. v. 21. & Osee. 4. v. 8. sacrificium pro peccato, vocatur peccatum, tropica locutio R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

est, de qua hic non agimus. Dividitur autem peccatum propriè dictum in *actuale, habituale, & originale.* Prima hac disputatione de primo, sequentibus duabus de reliquis duobus agemus.

QUESTIO I.

De Essentia Peccati Actualis.

ARTICULUS I.

Quid sit, & quotuplex peccatum actuale.

Dico 1. Peccatum actuale rectè definitur ex S. Augustino. l. 22. contra Faustum c. 27. *Factum, vel dictum, vel concupitum aliquid contra eternam legem.* ita S. Thomas 1. 2. q. 71. a. 6. qui ibidem docet, sufficere auctoritatem S. Augustini, in contrarium: hoc est, ut argumentis, in contrarium aliaris, prævaleat; communiter etiam reliqui Theologi eandem definitionem admittunt; quamquam enim sit disjunctiva, & fortè etiam alias minutias logicas non observet, tamen clarior est definito, & ad instructionem fidelium valde apta; quia statim distinguit peccata cordis, oris, & operis: convenit etiam omni, & soli, quæ sunt primariæ dotes bonæ definitionis. Si quis tamen velit evitare disjunctionem, poterit cum S. Ambrosio l. de Paradiso. c. 8. ac Magistro Sententiarum l. 2. dist. 35. §. posthæc. Suarez in 1. 2. tract. 5. disp. 1. n. 1. & aliis, peccatum definire, quod sit *Libera transgressio legis Divinæ.*

Dicitur 1. libera; quia absque libertate non datur peccatum; unde idem prædicatum etiam subaudi debet in definitione S. Augustini, scilicet, dictum, vel factum, vel concupitum liberum. Dicitur 2. Transgressio legis Divinæ; quia, ut iterum suppono ex tract. de actibus humanis. à n. 176. regula moralitatis est lex æterna DEI, cui, si actus est conformis, est bonus: si autem difformis, est malus, seu peccatum. Ubi nota, actus contrarios legibus humanis, esse etiam contrarios legi Divinæ; quia hæc jubet, legibus humanis nos subdi: & ut rectè Suarez loc. cit. sicut nulla est potestas, nisi à DEO, ita nulla lex obligat, nisi in virtute legis Divinæ. Non tamen ideo leges omnes sunt juris Divini; nam jus Divinum est illud, quod est immediatè à DEO datum, aut ex speciali commissione DEI: qualiter non sunt lætæ leges, quæ humanæ dicuntur.

euntur. Hæc definitio etiam clara est, omni-
que, & soli definito conveniens, adeoque bo-
na.

4. Dividitur jam peccatum actuale com-
muniter in *peccatum commissionis*, & *omissionis*.
Illud est actus liber contra legem prohibentem:
istud est omissio libera actus præcepti contra
legem præcipientem: & tale peccatum etiam est
omissio pura libera, quæ est possibilis ex *tract. de*
act. hum. n. 110. Ut autem peccato puræ
omissionis aptetur definitio Augustini, debet
etiam intelligi, non dictum, vel non factum &c.
cum enim contrariorum eadem sit ratio, facile
ex dicto, vel facto, intelligitur etiam, non di-
ctum &c. 2. Dividitur in *peccatum proprium*,
quod fit à persona, cui imputatur: & *alienum*,
quod ab alio fit, alteri tamen ob moralem ali-
quem influxum, vel causalitatem, etiam attri-
buitur.

Dividitur 3. in *peccatum spirituale*, &
carnale. Istius generis sunt, quæ sensibili carnis
delectatione perficiuntur, ut peccata gulæ, at-
que luxuriæ: illius generis sunt, quæ animi de-
lectatione perficiuntur, qualia sunt reliqua pec-
cata capitalia. Dum autem Apostolus ad *Galat. 5.*
à v. 19. inter opera carnis etiam recenset ea pec-
cata, quæ aliàs spiritualia censentur, latius su-
mit peccata carnis, pro omnibus iis, quæ, ex na-
turæ nostræ in Adam corruptione, pullulare so-
lent.

5. Dividitur ulterius 4. peccatum actua-
le in *peccatum cordis*, *oris*, & *operis*. Primum
in mente, & volitione perficitur: secundum
verbis: tertium operibus consummatur. 5. In
peccatum ex ignorantia, *fragilitate*, & *malitia*.
Primum fit, cum quis ex ignorantia culpabili
peccat: secundum, quando ex tentationis, aut
passionis vehementia labitur: tertium, quod
studiosè, & quia quis vult DEUM offendere, abs-
que ignorantia, & vehementi passione, com-
mittitur, estque ex genere suo gravissimum.
6. In *peccatum per excessum*, & *per defectum*;
cum enim virtus, e.g. liberalitas, consistat in me-
dio, qui nimium opes effundit, per excessum
peccat prodigalitate: qui nimis parcè dat, peccat
per defectum avaritiæ.

Dividitur 7. In *peccatum contra DEUM*,
proximum, & *seipsum*; quamvis enim omne pec-
catum sit contra DEUM, & ejus offensæ, tamen
peculiariter peccatum contra DEUM dicitur pec-
catum illud, quod versatur circa materiam, directè
pertinentem ad DEUM. e.g. circa materiam fidei,
spei, charitatis, aut religionis &c. cujusmodi
sunt peccata contra primam tabulam decalogi,
seu tria priora præcepta. *Peccatum contra seip-
sum* est, quod est contra bonum proprium. e.g.
gula, & luxuria, contra bonum sanitatis, & cor-
poris. *Peccatum contra proximum* est, quod bono
proximi adversatur. e.g. furtum, detractio, homi-
cidium: cujusmodi sunt pleraque contra secun-
dam decalogi tabulam, seu posteriora præcepta.
8. in *peccatum mortale*, & *veniale*, de qua divi-
sione fusiùs infra: modò sufficiat dixisse, illud
mortem animæ, hoc est, damnationem æternam
afferre: non item secundum, cujus venia faci-
lior est. Plures divisiones dari possent: sed faci-
lius ad caput, & pro memoria, hinc inde, pro
occasione plures explicabuntur.

6. Ob. 1. S. Paulus ad *Rom. 2. v. 12.* ait,
Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peri-

bunt: ergo etiam peccari potest sine lege, adeo-
que non omne peccatum est contra legem. Resp.
dist. conf. peccari potest sine lege Judaica, de
qua ibi loquitur Apostolus. conc. conseq. sine
omni lege naturali, vel Divina. neg. conseq. Re-
sponsio firmatur ex ipso Apostolo *ibidem v. 14.*
dicente, quod gentes sine lege, sibi ipsi sint lex:
ergo non sunt prorsus sine omni lege. Per hoc
tamen, ut rectè Viva in *proposition. 2. ab Alex-
andro VIII. damnatam de peccato Philosophico n.*
10. ait, non intelligit Apostolus, ipsam natu-
ram rationalem esse legem strictè talem, seu re-
gulam primam morum; cum neminem suam na-
tura obligare possit: (de qua re aliquantò plura
tr. de act. hum. à n. 177.) sed tantum S. Paulus
vult dicere, quod habeant in se aliquid per mo-
dum legis, scilicet lumen naturæ rationalis, quod
ad modum legis dirigit, & quid lex jubeat, o-
stendit.

7. Ob. 2. Multa dicuntur ideo prohibita;
quia mala: non verò dicuntur mala; quia pro-
hibita: ergo non omne peccatum est contra le-
gem: vel certè hoc prædicatum non est primari-
um, respectu cuiusque peccati. Confir. Peccatum
veniale, ut multi docent in *tractat. de incarnat.*
non est offensæ DEI: ergo non est contra legem:
atqui tamen est peccatum strictè dictum: ergo
non omne peccatum est contra legem DEI. Resp.
nego conseq. quia, modò sint prohibita, sicut
sunt omnia peccata, jam sunt contra legem. An
autem hoc prædicatum omnino primarium sit,
an non, imprimis est minutia logica, non valde
curanda: dein dici potest, esse prædicatum pri-
mariū, saltem respectu hujus tractatus Theo-
logici, qui maximè, & primariò considerat in
peccato, rationem oppositionis cum lege Divina,
in qua fundatur ratio offensæ. Ulterius, etiam
illa, quæ dicuntur prohibita; quia mala, ante-
cedenter ad legem DEI tantum sunt peccamina-
sa radicaliter, formaliter autem talia redduntur
per legem DEI. vide *tract. de act. hum. à n. 179.*

8. Ad confirm. responderi Suarez in *1. 2. tract.*
5. disp. 1. sec. 1. v. 2. peccatum veniale eodem
modo esse contra legem, sicut est peccatum: neu-
trum autem esse simpliciter, sed tantum secun-
dum quid: & moraliter loquendo, esse tantum
analogicè peccatum: quod etiam docet D. Tho-
mas. *1. 2. q. 88. a. 1. ad 1.* Idem *3. p. q. 88. a. 2.*
ad 2. ait, veniale non esse contra DEUM, sed præ-
ter ipsum. Idem docet Tannerus *tom. 2. disp. 4. de*
peccatis. q. 5. dub. 2. n. 49. Suarez. in *1. 2. tract.*
5. disp. 2. sec. 5. n. 7. & citat pro hac opinione
Cajetanum & Vegam. Bellarminus *tom. 4. con-*
trov. 2. l. 1. c. 11. ait, veniale non esse perfectè,
& simpliciter peccatum, sed imperfectè, & se-
cundum quid.

Addit Suarez *cit. loc. n. 8.* non esse quidem
proprie dictam analogiam, inter peccatum mor-
tale, & veniale; quia peccatum veniale, inde-
pendenter ab omni respectu (sine quo tamen non
datur analogia stricta) ad mortale, habet inha-
rentem sibi aliquem defectum ordinis debiti ad
ultimum finem: attamen, quia hic defectus ma-
ximè ponderatur in moralibus, quatenus est di-
spositio ad mortale: itémque veniale tale de-
nominatur; quia non habet malitiam tantam,
quantam mortale, loquendo moraliter, & theo-
logicè, hæc denominatio est analoga. Ultra-
rius ait eodem *n. 8.* Scripturam raro, no-
mine peccati simpliciter dicti, comprehendere
peccata

peccata venialia. Si hoc tibi non placet, dist. conseq. peccatum veniale non est contra legem strictè dictam om. conf. non est contra legem latius dictam. neg. conf. omitto dein pro nunc subsumptum, & sub priori distinctione conc. vel neg. ultimam conseq. Dicit ergo potest, non omne, quod est contra legem DEI leviter obligantem, vel tantum contra legem ejusdem latius sumptam, esse etiam offensam DEI strictè dictam.

9. Ob. 3. Possibile est peccatum essentialiter impunibile: sed hoc non est contra legem: ergo, prob. min. quod est contra legem, subjacet poenae: sed peccatum impunibile non subjacet poenae: ergo. Resp. 1. om. ma. neg. min. ad prob. dist. ma. nisi essentialiter supponat liberam determinationem DEI ad non puniendum, conc. ma. secus neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. ita ii, qui majorem admittunt. Alii probabilius negant, tale peccatum esse possibile, sicut negatur possibile peccatum essentialiter irremissibile; peccatum enim essentialiter impunibile tunc fieri deberet, si DEUS revelasset Petro, se nullum deinceps ejus peccatum puniendum, & Petrus hac revelatione, fretus peccaret: tunc enim (ajunt quidam) peccatum essentialiter supponeret illam revelationem Divinam, qua stante Petrus puniri non posset; quia aliàs revelatio redderetur falsa, quod impossibile est.

Sed probabilius, etiam in hoc casu, peccatum illud non essentialiter præsupponeret illam revelationem verè talem; nam, si Petrus, deceptus à dæmone, judicaret firmiter, eam revelationem sibi factam esse, idem numero peccatum committeret, ac tunc, quando verè facta esset; nec enim volitio habet essentialem respectum ad hanc cognitionem determinatè sumptam, sed tantum ad aliquam indeterminatè sumptam, & quoad motivum, vel modum representandi &c. æqualem: præsertim volitio naturalis, qualis est peccaminosa, non habet respectum, vel connexionem essentialem cum cognitione, seu revelatione supernaturali: & sic etiam responderi solet in tract. de penit. ad objectionem de peccato essentialiter irremissibili.

10. Ob. 4. Qui agit contra conscientiam erroneam, e.g. qui putat se obligari ad mentendum, ut liberet à periculo proximum, & non mentitur, peccat: at non peccat contra legem Divinam: ergo datur peccatum, quod non est contra legem Divinam: ma. est communis, & certa. mi. prob. DEUS non præcipit per legem suam mendacium: ergo. Resp. neg. mi. ad prob. dist. ant. DEUS non præcipit mendacium directè, & per se. conc. ant. non præcipit indirectè, & per accidens. neg. ant. & conf. DEUS præcipit, ut non agamus contra id, ad quod etiam per errorem putamus, nos esse ab ipso obligatos; quia ita agere jam esset virtualiter negligere, & postponere voluntatem DEI.

Quando ergo, in eo casu, quis per errorem putat, se obligari ad mentendum, DEUS indirectè, & per accidens, præcipit mendacium. Nec propterea DEUS est causa per se, sed tantum causa per accidens, & quidem tantum materialis peccati, quod non repugnat. Nec propterea etiam præcipit aliquid prohibitum; quia, ut Rhodes ait, res non est formaliter prohibita, nisi ut agnita mala: quia objectum non specificat actum, prout est in se, sed prout est in intellectu, ut ha-

bet Angelicus. 1. 2. q. 19. a. 5. in corp. plura vide tract. de virt. Theol. disp. 2. q. 1. a. 4. à n. 72. ubi etiam tractatur, an talis mendacium, vel similis talis actus ex conscientia erronea factus, sit bonus, & meritorius.

11. Ob. 5. Lex etiam DEI, e.g. Moisaica, five per Moysen promulgata, non est æterna; nec enim est ab æterno, nec erit in æternum; quia jam cessavit: & multa peccata sunt contra illam: ergo non omnia sunt contra legem æternam DEI. Confir. Promulgatio legis non est æterna: sed hæc est de essentia legis: ergo essentia legis, seu lex non est æterna: ergo peccata non sunt contra legem æternam. Resp. 1. om. ant. neg. conf. quia sunt saltem contra legem DEI æternam, ut ita dicam, reflexam, quæ præcipit servari legem Moysis, pro illo tempore. Resp. 2. neg. ant. quia jam ab æterno in mente DEI lex extitit.

Ad confirm. In hac quæstione, suo modo de nomine, seu quid intelligatur per legem, standum est autoritate Theologorum, qui communiter admittunt, legem æternam DEI cum S. Augustino 1. 1. de lib. arb. c. 6. & S. Thoma. 1. 2. q. 91. a. 1. in corp. unde, si promulgatio est de essentia legis, non tantum humanæ, sed etiam Divinæ, non debet ea ab æterno percipi: & talis promulgatio jam datur ab æterno; sic enim habet Angelicus art. modò cit. ad 2. Dicendum, quòd promulgatio fit, & verbo, & scripto: & utroque modo lex æterna habet promulgationem ex parte DEI promulgantis; quia & Verbum Divinum est æternum, & scriptura libri vite est æterna: sed ex parte creatura audientis, aut inspicientis, non potest esse promulgatio æterna: & juxta hæc dicta, in forma neg. ma. Alii negant mi. dicuntque, promulgationem ad summum esse de essentia legis actu obligantis, non autem ipsius, in se præcisè spectatæ, quæ, præsertim si à DEO sit, cujus potestas est prorsus independens à populo, jam habeat totam essentiam ante promulgationem; quanquam ante promulgationem non obliget: promulgari autem postea legem Divinam positivam per revelationem, legem verò naturalem per dictamen conscientie.

12. Ob. 6. DEUS non necessariò prohibet omne, etiam intrinsecè malum: ergo neque peccatum: ergo hoc non est necessariò contra prohibitionem, seu præceptum DEI. prob. ant. DEUS non amat necessariò bonum creatum: ergo nec odit, nec prohibet necessariò malum creatum: Confirm. DEUS potest dispensare in præceptis naturalibus secundæ tabulæ: ergo potest ea præcepta non imponere: ergo etiam potest objecta intrinsecè mala, præceptis illis contraria, non prohibere. Resp. dist. ant. DEUS non prohibet necessariò necessitate absoluta. conc. ant. ex suppositione, quòd creaturas rationales produxerit. neg. antec. & conseq. ad prob. om. ant. neg. conf. Cum DEUS sit essentialiter sanctus, & optimus gubernator, spectat ad ipsum essentialiter, ut, quod radicaliter saltem, peccaminosum, turpe, ac inhonestum est, prohibeat, & ab eo subditos rationales avertat, ut lumine naturæ notum videtur: certè aliàs videretur manca esse ejus gubernatio: at non spectat ad ipsum, ut omne prorsus bonum extrinsecum sibi procuret, maxime, cum

jam virtualiter, & eminenter, in sua essentia omnia contineat.

Ad confut. Resp. cum pluribus aliis. neg. ant. Non potest DEUS propriè dispensare, sed tantum addere, vel demere, circumstantiam, quæ addita, vel dempta, id, quod prius fuerat malum, non amplius tale est: unde rectè Layman lib. 5. tract. 10. parte 3. c. 6. n. 9. ait, quasdam actiones esse ita malas, ut inseparabilis omnino malitia sit, e. g. mendacium, blasphemia, &c. quæ nullis circumstantiis possunt cohonestari: alias autem esse ita malas, ut, vel ratione circumstantiarum, vel ex alia causa, malitia separari possit. e. g. cædes innocentis tantum est mala, si fiat absque legitimo jure, aut potestate: quam tamen DEUS potest dare, utpote supremus dominus vitæ, & mortis: quare, si DEUS daret potestatem occidendi innocentem, non dispenseret propriè in quinto præcepto; sed sua voluntate, & concessione potestatis, faceret, ut, quod alias contineretur sub materia illius præcepti, non amplius contineatur, adeoque licitè fiat. Dispensatio autem propriè dicta foret, si manente materia, vel re eadem, tamen aliquis eximeretur præcepto.

Ob. 7. Peccatum purè Philosophicum, non est contra legem: ergo definitio peccati non convenit omni, adeoque non est bona. Respondi facile potest. om. antec. dist. conf. definitio peccati non convenit omni peccato Theologicè tali, de quo hic maxime quæritur. neg. ant. alteri peccato, de quo hic non agitur. om. ant. & neg. conf. sufficit enim bonitati definitionis, à Theologis datæ, quod conveniat omni peccato, in consideratione Theologica accepto.

ARTICULUS II.

Quid sit, & an detur Peccatum Philosophicum.

13. Satisfactum, data modò responsione, omnino esset objectioni: attamen, quia hæc quæstio ante annos quadraginta, & aliquot, scilicet anno 1686. famosa esse cœpit, & anno 1690. 24. Augusti ab Alexandro VIII. proscriptæ sunt duæ propositiones, quarum una agit de peccato Philosophico, operæ pretium videtur, etiam de isto paulò pluribus agere.

Propositiones autem damnatæ sunt istæ: Prima. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis verò in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. Hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitæ suæ moralis. Secunda: Peccatum Philosophicum, seu morale, est actus humanus, disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò, & mortale est transgressio libera Divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui DEUM vel ignorat, vel de DEO actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensæ DEI, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam DEI, neque æternâ pœnâ dignum.

Ex his propositionibus secunda dicebatur excerpta ex Theobaldo Divione propositis: at Viva Trutine Theol. p. 3. ubi sub initium de his duabus propositionibus agit, num. 3. probat, in ea propositione secunda, dum ad S. Sedem deferretur, fuisse aliquid per invidiam mutatum. Occasione autem hujus damnationis orta est, vel saltem magis ventilari cœpta, inter recentiores quæstio duplex, scilicet. 1. Quid sit peccatum Philosophicum, prout distinguitur à Theologico, vel quæ sit ejus definitio. 2. An sit possibile, vel impossibile: pro quarum resolutione.

14. Dico 1. Definitio peccati purè Philosophici in ipsa propositione secunda damnata rectè exhibetur: scilicet quod sit actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi: intellige soli; si enim disconveniret etiam legi Divinæ, & esset ejus transgressio, jam etiam esset peccatum Theologicè tale. Neque hæc prima pars propositionis illius damnatæ est damnata: sicut non est damnata pars altera ejusdem continens definitionem peccati Theologici, quod sit transgressio libera Divinæ legis: quæ verissima est.

Sicut etiam non est damnata illa pars propositionis damnatæ primæ, quæ dicitur: Formaliter verò bonitas consistit in conformitate actus cum regula morum: quod communiter omnes tradunt: sed in prima illa propositione damnatum potissimum illud est, quod ultimò dicebatur, scilicet non teneri hominem ad amandum DEUM in principio, vel decursu vitæ. Et utique facile potest contingere, ut in propositione, vel formaliter, vel æquivalenter copulativa, una pars sit vera, altera falsa. Certe definitio illa peccati Philosophici, seu in consideratione Philosophica accepti, indicatur à S. Thoma 1. 2. q. 71. a. 6. ad 5. his verbis: Dicendum, quod à Theologis consideratur peccatum præcipue, secundum quod est offensæ contra DEUM; à Philosopho autem morali, secundum quod contrariatur rationi.

Hoc autem peccatum, purè Philosophicum, dari non potest, quin detur ignorantia, vel oblitio DEI; si quis enim de DEO cogitet, & quidem de eo, ut prohibente illud, quod in his circumstantiis ipse cogitans facit, jam peccatum Theologicum committit; nam, dum cogitans, DEUM actus sui conscium, peccat, advertit utique, se facere aliquid contrarium voluntati DEI, omne malum morale improbandi, & prohibentis: consequenter talis actio est aversio à DEO, & conversio ad creaturam, quæ secum affert per identitatem peccatum Theologicum. Ex his oritur jam quæstio secunda, an nempe actus aliquis humanus, moraliter malus, fieri possit cum tali ignorantia inculpabili DEI, & sic dari peccatum purè Philosophicum. Igitur

15. Dico 2. Peccatum purè Philosophicum non est possibile: ita defecto communissimè omnes. Prob. Quicumque peccat formaliter, seu cum morali advertentia ad culpam, non tantum advertit, se agere aliquid quomodocumque indecens, seu erubescendum, quale e. g. etiam foret, si quis, à prædonibus spoliatus omnibus vestibus, deberet incedere nudus: sed cognoscit, se agere aliquid culpabile, seu prohibitum: atqui hoc non potest agnoscere, quin agnoscat DEUM: ergo, ma. videtur non posse

posse negari; alias enim non posset dari discrimen, inter erubescantiam dignam compassione, & dignam reprehensione: seu inter ortam ex inculpabili causa, & ortam ex libero culpabili defectu. minor prob. Qui agnoscit aliquid prohibitum, debet agnoscere aliquem prohibentem: atqui nullum potest agnoscere prohibentem, nisi agnoscat DEUM: ergo debet hunc agnoscere. ma. est clara.

Prob. etiam min. Nihil potest esse prohibitum sub culpa, nisi sit, vel actus internus, vel certe complexum ex actu interno, & externo: atqui non potest agnosci, vel intelligi, prohibens actum internum, vel complexum ex actu interno, & externo, nisi agnoscat DEUS: ergo. ma. iterum non potest negari; nam, licet fors aliqui putaverint, actus pure internos, se solis non esse peccata, tamen nemo iudicavit, aut iudicat, solum actum externum, sine interna volitione libera, esse culpam, vel peccatum; cumque ratio culpæ, vel unicè, vel potissimum, stet in actu interno, debet vel maxime iste esse prohibitus, & ut talis apprehendi. prob. jam min. Non potest intelligi actus internus prohibitus, nisi intelligatur DEUS, vel immediate, vel mediate saltem prohibens; quia, vel nemo alius potest actum internum præcipere, aut prohibere: vel certe nemo id potest, qui non intelligatur, habere potestatem prohibendi à DEO, sicut e. g. habet Ecclesia: ergo.

16. Prob. ant. Si aliquis præter DEUM, & eos, qui ab ipso habent potestatem, posset agnosci prohibens actum peccaminosum, & consequenter actum internum, esset natura rationalis: sed hæc non potest agnosci prohibens talem actum: ergo. ma. admittitur ab adversariis (si qui sunt) & eruitur ex ipsa definitione peccati Philosophici. min. prob. Vel intelligitur natura rationalis individua ipsius peccantis: & hæc, cum non sit superior sui ipsius, non potest sibi ipsi aliquid prohibere, vel certe potest in præcepto facile secum dispensare: vel intelligitur natura rationalis ut sic, seu in communi, & quidem creata (nam DEUS supponitur non cogitari) & hæc, cum nihil sit à parte rei, sed tantum existat in intellectu, non potest reverà obligare.

Vel intelligitur per naturam rationalem collectio omnium naturarum rationalium existentium (non existentem, cum nihil sint, utique obligare non possunt) & nec ista potest prohibere efficaciter actus internos; quia non potest eos scire, consequenter neque de iis iudicare, neque ab iis abstergere, neque eos punire; nam facile possunt celari; atque adeo inutilis, frustranea, atque etiam rationi naturali difformis esset ista prohibitio: & consequenter non datur. Confirmatur. Talis collectio naturarum rationalium plurimos actus, etiam externos, non posset scire: & multò minùs posset scire, an sint conjuncti cum actibus internis, qui externos reddunt malos: adeoque neque de iis posset iudicare, vel eos punire. Imò talis collectio etiam non veller communiter tales actus punire, vel etiam plurimos eorum prohibere; cum multa ex ea collectione naturæ essent mala, & cuperent multa licita, quæ tamen sunt culpabilia.

Vel intelligitur tandem unum tantum indi-

viduum, ex illa collectione, distinctum à peccante, e. g. superior creatus: & contra hunc pugnant eadem ferme rationes; quia scilicet neque posset scire, nec iudicare, nec punire, universaliter actus malos, præsertim internos. Adde, quòd quis agnoscendo actionem tantum prohibitam ab aliquo superiore creato (cum hic non sit infallibilis regula) nondum eam agnoscat ut culpabilem, vel reprehensibilem; quia posset à tali superiore bonum prohiberi, & malum præcipi. Quare deberet prius, vel agnosci alia potestas infallibilis, adeoque Divina: vel certe deberet ille superior apprehendi ut imperans conformia naturæ rationali universali, adeoque ultimato iterum deberet recurri ad naturam rationalem universalem, quem recursum jam supra insufficientem ostendimus.

17. Nec dicas, recurri posse ad aliquam partem collectionis universalis, seu ad particularem aliquam communitatem individuorum rationalium; nam contra est: hæc communitas non esset potestas infallibilis; posset enim aliquid præcipere, vel prohibere, in bonum suum particulare, oppositum bono communi totius naturæ, adeoque malè. Si autem dicas, debere eam præcipere conformia toti naturæ, iterum recurris ad naturam universalem, tanquam mensuram honesti, & iterum impugnaris superioribus argumentis. Tandem, minor illa superior probari potest iisdem ferme argumentis, quibus in tract. de actibus humanis à n. 176. probavimus, primam regulam morum necessariò statuendam esse legem æternam DEI.

18. Collige ex dictis, quòd, etsi omittatur, possibilem esse, ad breve tempus, invincibilem ignorantiam DEI, ea tamen non sit possibilis tunc, quando quis formaliter peccat; quia tunc eo ipso DEUM aliquo modo agnoscere debet. Vincibilis autem ignorantia DEI omnimoda omnino impossibilis est; cum enim hæc ignorantia vincibilis sit peccatum, & hoc dari non possit sine aliqua notitia DEI, sequitur clarè, ad eam ignorantiam requiri aliqualem DEI notitiam, consequenter ipsam ignorantiam non esse omnimodam. Dico omnimodam; quia utique potest dari aliquamdiu vincibilis, & invincibilis ignorantia DEI, non omnimoda, seu tantum quoad aliqua prædicata, magis explicita, e. g. ignorantia immensitatis, immutabilitatis, Trinitatis &c. Imò quoad aliqua prædicata latet DEUS adhuc etiam doctos, qui disputant de iis ipsis, an debeant DEO attribui, an non.

Dixi etiam, DEUM aliquo modo debere agnosci; quia sufficit ad peccatum, ut agnoscat, sub ratione confusa legis æternæ, vel supremi legislatoris: quæ notitia non abest à peccante, qui eo ipso, quòd rem prohibitam agnoscat, agnoscit, saltem exercitè, & implicite, quamvis remisse, legem, vel legislatorem prohibentem, ut scilicet, quemadmodum ait La Croix l. 5. à n. 55. cytharizans actu cognoscit regulas artis, quamvis non reflexè de iis cogitet: & sicut sacerdos, peccans contra castitatem, exercitè cognoscit, se esse voto adstrictum.

19. Quæres 1. An hæc impossibilitas peccati philosophici sit metaphysica, vel moralis. Resp. aliquos, quos vide citatos apud Vivam tract. Theol. p. 3. n. 4. existimasse, peccatum philo-

losofphicum tantum moraliter esse impossibile, eoquod non omnino implicet casus, quo aliquis tantum agnoscat, actionem esse contrariam naturæ rationali, non verò alteri superiori legi, quamvis, ut ait, id defacto nunquam fiat, eoquod homo peccans, exercitè, & implicite saltem, vel confusè, agnoscat legem Divinam. Mihi tamen cum communiori (ut testatur Viva loco modò citato n. 3.) videtur verosimilius, esse metaphysicam impossibilitatem, quam & ipse Viva ibidem videtur defendere.

Ratio est; quia non potest videri prohibitum aliquid à sola natura rationali, ut jam ostensum: ergo, quando res apparet ut prohibita, & culpabilis (quod necesse est ad hoc, ut appareat esse peccatum, vel culpà) debet, saltem exercitè, & implicite, aut confusè, apparere ut contraria legi Divinæ, adeoque DEO, ut jam explicatum. Et hinc videtur mihi etiam metaphysicè impossibilis omnimoda ignorantia DEI pro eo casu, quo quis peccat, seu aliquid facit, quod omnino absolute prohibitum, & culpabile iudicatur.

Licet autem peccans non semper agnoscat actionem suam immediatè in se prohibitam à lege Divina, sed e. g. ab homine: tamen sicut is, qui aliquid committit, immediatè à lege Ecclesiastica prohibitum, agnoscit, idem, saltem immediatè, prohibitum esse à DEO, sic etiam talis, agnoscens rem ut immediatè prohibitam ab homine, simul tamen satis agnoscit, eandem ut mediatè prohibitam ab altiori lege, ut patet ex dictis.

Si fingas casum, quo aliquis rudis ponatur existimare, aliquem hominem sibi imperantem etiam scire actus internos, & habere potentiam eos puniendi, ita, ut nullus ejus vim effugere ulla ratione possit, respondeo, vel talis existimat, eum hominem habere à se eam scientiam, & potentiam, vel ab alio: si dicatur secundum, debet agnoscere, saltem confusè, illum alium, hoc est, DEUM penetrantem secreta cordium, & omnipotentem vindicem: si verò primum, tunc hunc ipsum hominem sua opinione faciet ignorantem: sicut antiqui gentiles coluerunt multos tales DEOS. Certè talis jam agnoscit supremam potestatem, & infinitam scientiam prohibentem, adeoque sufficienter agnoscit DEUM, licet dein in eo graviter erret, quod putet, eam potestatem residere in homine.

Sic nemo dicit, olim gentiles non peccasse formaliter, & Theologicè, quando putarunt, se aliquid facere contrarium voluntati Jovis; eoquod rati, eum esse omnipotentem, ac supremum legislatorem, contra hunc ipsum egerint, quamvis eundem malè cum Jove identificarint. Et licet gentiles tantum agnoverint DEUM ut autorem naturæ, non autem ut autorem gratiæ, tamen graviter peccarunt, seque gehennâ dignos reddiderunt. Unde dici non potest, requiri ad peccatum Theologicum, cognitionem DEI ut authoris supernaturalis; aliàs gentes nunquam Theologicè peccassent, quod est falsum.

Accedit, quod in hac providentia (de qua potissimum loquimur) non videatur DEUS permittere, ut homo invincibiliter DEUM ignoret, quando peccat; cum lumen rationis cuilibet indiderit, quod juxta SS. Patres, cuicunque ratione

utenti, facillimè, & primò, DEUM ostendit, præfertim, cum aliquid prohibitum facere tentat, quando DEUS vel maximè vult, ab eo ipsum absterre. Addendum adhuc: si quos casus, tanquam metaphysicè, non autem moraliter possibiles, adversarii ponunt, hi, vel moraliter etiam possibiles sunt, vel etiam metaphysicè implicanti; quia rudes homines, inter barbaros in sylvis enutriti, sunt innumeri: & si potest unus ratione utens habere talem ignorantiam DEI, ac peccatum philosophicum facere, non est ratio, quare non plures, aut pluries, idem possint patrare: nisi dicatur, DEUM id in hac providentia non permittere, quod reipsa est dicere, in hac providentia peccatum philosophicum impossibile esse. Gratis autem diceretur, DEUM quidem non posse, aut velle tale peccatum sæpius permittere, posse tamen rarissimè; nam, si potest, aut vult aliquando, debet asserri positiva ratio, cur non sæpius; aliàs, sicut potest, & vult peccata Theologica sæpius permittere, etiam poterit sæpius permittere philosophica.

20. Quæres 2. Qua de causa propositio hæc de peccato philosophico damnata sit. Resp. 1. Non est illo modo damnata sententia eorum, qui tantum in sensu conditionato dixerunt, quod, si peccatum philosophicum poneretur, illud non esset peccatum mortale, nec DEI offensæ; ait enim Pontifex, doctrinam, quam damnat, de novo erumpere: atqui sententia illa conditionata fuit jam satis antiqua tempore Alexandri VIII. cum eam teste La Croix l. 5. n. 57. jam docuerit Gerson, Curiel, Suarez, Lessius, Lugo, Gonet, & alii: imò ita sentire videtur ipse S. Thomas 2. 2. q. 20. a. 3. in corp. ajens: *Si posset esse conversio ad bonum commutabile sine aversione à DEO, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale*: atqui non datur aversio à DEO moralis, quæ suo modo est ejusdem contemptus, quando hic nullo modo cognoscitur. Itaque ex alio capite, & primariò quidem, ut rectè observat La Croix modò citatus n. 58. damnata est propositio illa, & justissimè quidem; quia, ut iacet, non facit distinctionem, inter ignorantiam, & inadvertentiam ad DEUM, vincibilem, & invincibilem, & de utraque æqualiter intelligi potest: multò minus hæc propositio indicat, aut supponit, impossibilem esse ignorantiam DEI vincibilem, sed potius videtur ansam dare judicandi, eam possibilem esse: est autem certum, quod ignorantia, vel incogitantia, aut inadvertentia ad DEUM, si vincibilis sit, non excuset ab offensæ DEI, & reatu poenæ æternæ, actionem graviter naturæ rationali oppositam. Et hæc est causa damnationis primaria.

21. Fortè etiam Pontifici displicuit, quod propositio, prout jacet, abstrahat à sensu conditionato, & absoluto, à possibilitate, & existentia peccati philosophici, adeoque legenti ingerere possit opinionem, quasi talia peccata frequenter dari possint (nam non magis conditionatè loquitur de peccato philosophico, quam de Theologico, quod frequens est) consequenter de occasionem hominibus, excusandi sua peccata, tanquam purè philosophica, per ignorantiam, vel potius per inadvertentiam ad DEUM: qua ratione posset præbere scandalum, seu occasionem peccandi, id est, abutendi hac opinio-

ne ad excusandas excusationes in peccatis. Psal. 140. v. 4.

Dixi: *Propositio, prout jacet*; nam, ut Viva trutin. Theol. p. 3. n. 3. ait, Thefes Divionenses, adjunctis præsertim scriptis Professoris, clarè ostendunt, propositionem tantum in sensu conditionato propugnatam fuisse. Addit etiam La Croix l. 5. n. 58. propositionem idè quoque damnatam fuisse; quia negat, peccatum philosophicum esse offensam DEI; cum tamen sit offensa materialis. Sed rectè quidam ingeniosus recentior dubitat, an Pontifex ad talem quæstionem vocabulariam attenderit.

22. Objicit quidam contra nostram probationem, mendacium e. g. esse naturæ Divinæ dissonum, eisque moraliter malum, neque tamen esse à lege superioris, sed ab ipsa natura, DEO prohibitum, adeoque intelligi posse, quod aliquid per ipsam naturam rationalem, absque altiore legislatore prohibitum sit. Sed respondetur, in DEO non opus esse lege superioris; cum dari non possit, & sufficere mendacium ejus voluntati necessariò dissonum esse; cum per hoc ipsum ei mendacium reddatur metaphysicè impossibile, nec ipse in hoc secum dispensare possit: at non ita res se habet in natura rationali creata, cui mendacium, vel aliud peccatum, non redditur eo ipso impossibile, quod ejus voluntati rationali contrarium sit; præterquam enim, quod hæc voluntas creata non sit regula omnis honesti, & boni (sicut est Divina) insuper contra se ipsam potest agere, & secum, si non altiori potestate ligetur, faciliè dispensare. Alia, quæ hic objici possent, vel sunt soluta in tr. de DEO. n. 17. quando actum de ignorantia DEI: vel in tract. de actibus humanis, n. 174. quando de prima regula morum: vel tandem faciliè solvuntur ex dictis hucusque in probatione, & declaratione nostræ sententiæ.

ARTICULUS III.

In quo stet formalis malitia peccati.

23. Controversia hæc celebris est inter auctores, sed speculativa, & in ordine ad praxin parùm faciens. Ad ejus intelligentiam notandum 1. Duplex datur privatio, physica, & logica. Illa est negatio puræ formæ in subiecto capaci, seu negatio formæ aliquo modo debitæ subiecto, e. g. cecitas in homine. Altera etiam vocatur privatio secundum dici, & est aliquid positivum, sed tamen explicatur per terminum negativum, & ratione sui excludit aliam formam, vel quasi formam, cujus dicitur esse privatio, e. g. indivisio, quæ est positivum quid, scilicet ipsa realiter unitas rei, vel unio partium ejus inter se; explicatur tamen per vocem negativam, ut patet: excludit autem divisionem, quæ est forma, vel quasi forma denominans divisum. Dixi quasi forma; quia, cum divisio sit negatio unionis, non est propriè forma.

Aliud exemplum est irrationalitas, quæ est quasi irrationalitas, seu non rationalitas, & est realiter quid positivum, scilicet ipsum animal: at explicatur per terminum negativum: exclu-

dit autem formam positivam, seu rationalitatem. Talis etiam est claudicatio, seu incessus curvus, excludens ratione sui gressum rectum. Vocari etiam potest hæc privatio radicalis, quatenus suo modo causat, vel infert privationem, seu negationem formalem.

24. Notandum 2. Ad peccatum formale non requiritur tantum actus qualiscunque, sed liber; absque libertate enim non datur peccatum formale; unde in sententia (quam in tract. de actib. hum. à num. 126. amplexus sum) docente, libertatem non esse actui essentialem, & intrinsecam, sed extrinsecam, & constitui per actum primum proximum liberum, non potest malitia peccati formalis, saltem adæquate, stare in positivo; nam libertas, eam malitiam constituens, involvit negationem impedimentorum &c. quæ consequenter etiam constituit malitiam, quidditative, seu adæquate sumptam: quanquam in ea etiam sententia dici possit, malitiam denominative sumptam, stare in positivo; quia malitia denominative sumpta, seu id, quod dicitur malum, est ipse actus secundus, non verò actus primus &c.

Sed hic addendum, auctores, dum quærent, an malitia formalis peccati stet in positivo, vel negativo, seu privativo, non quærere, an stet in negationibus illis, quæ requiruntur ad actum primum, vel ad denominationem actus liberi, sed potius quærere, an stet in privatione, præsupponente totum actum liberum, & ex hoc resultante, vel hunc subsequente, quatenus scilicet, posito actu libero, materialiter, ut ajunt, peccaminoso, resultat, vel sequitur privatio honestatis, rectitudinis, vel conformitatis cum lege, quam debet habere vel actus, vel voluntas; & ob cujus defectum datur actus malus.

Dixi: vel actus, vel voluntas; hæc enim, cum sit capax actus honesti, utique potest habere privationem, ejus: item actus in se indifferens ad hoc, ut fiat in circumstantiis, bonum, vel malum ipsum reddentibus, e. g. præcepti, vel prohibitionis, potest etiam habere privationem honestatis: at verò, si actus sit intrinsecè malus, e. g. odium DEI, non est capax honestatis; adeoque neque privationis ejusdem: sed tantum est capax puræ negationis, nisi cum Gonetio tom. 3. tract. 5. disp. 3. a. 1. num. 9. Tannero tom. 2. disp. 2. quest. 5. dub. 2. num. 36. dicas, actum, secundum communem rationem genericam consideratum, e. g. præcisè ut actum voluntatis, seu odium, posse dici privatum honestate, vel rectitudine, quatenus actus odii, genericè sumptus, tendere potest in aliud objectum, & sic esse honestus; ferme sicut Logici dicunt, operationem intellectus ut sic posse fieri rectam, vel irrectam.

25. Notandum 3. Si possibilis est pura omissio libera peccaminosa, qualem admisi tract. de act. hum. num. 110. & 112. & seq. tunc ejus malitia, saltem denominative accepta (quidditative enim accepta involvit actum primum proximum, qui multa positiva complectitur) stat in pura negatione: quæ quidem non potest esse privatio propriè dicta, respectu ipsius omissionis; nam hæc, etiam in genere sumpta, non est capax formæ propriè talis (quidquid sit, an capax sit alius ejus honestatis qualiscunque moralis, & impu-

tabi-

tabilis ad laudem, vel meritum, de quo videatur Arriaga tom. 4. tract. de merito disp. 53. sec. 2. & Ripalda tom. 1. de ente supernaturali l. 3. disp. 70.) sed tantum potest esse privatio propriè dicta respectu voluntatis, quæ per eam ommissionem privatur actu tunc præcepto; si enim actus præceptus non esset, ommissio peccaminosa non foret.

26. Notandum 4. Questio hæc in eo versatur, an privatio illa subsequens, de qua n. 24. debeat dici tota, vel partialis malitia formalis peccati: vel an sit tantum aliquid connexum, & consequens, ipsa verò malitia stet in prædicto positivo, sive in actu ipso libero, qui legi opponitur. In qua tamen questione videtur tanquam certum supponi debere, quod actus liber malus sit saltem pars materialis peccati: item, quod ratione sui excludat rectitudinem, vel honestatem sibi oppositam, & sic sit causalis privatio.

Varie jam sunt sententiæ, quas vide apud Haunoldum l. 2. tract. 2. c. 1. contr. 4. §. 1. & Tannerum tomo 2. disp. 2. q. 5. dubio 2. Oviedo in 1. 2. tract. 4. contr. 5. puncto. 1. qui auctor puncto. 6. multis explicare contendit mentem P. Vasquezii in 1. 2. disp. 95. c. 10. ubi peccati malitiam in relatione rationis collocare videtur: per quam, si (ut videtur) aliud non intelligat, quam denominationem extrinsecam, nobis oppositus non est.

27. Dico. Malitia formalis peccati commissionis stat in ipso actu libero legi opposito, & non in privatione consequente, vel resultante, ita Oviedo loco n. præced. citato, puncto 7. & reipsa Vasquez, ut ostendit idem Oviedo puncto. 6. Haunoldus, loc. n. præc. citato §. 3. qui insuper citat Cajetanum, Medinam, Angles, Zumel, Perez, Casalium, Arragonium, Curiel, Cornink, Lessium, Comptonum, & alios. Cum autem in mea sententia actus liber, ut talis, sit concretum, ex ipso actu secundo vitali voluntatis in recto, & ex actu primo libero, sive omnibus principiis ad libertatem requisitis, constitutum, addendum est, quod malitia peccati commissionis, in recto, seu denominativè accepta, dicat ipsum actum vitalem, qui denominatur malus: si autem malitia sumatur quidditivè, seu secundum rectum, & obliquos, tunc dicat non tantum actum vitalem, sed etiam reliqua omnia requisita ad totum concretum.

Ubi insuper noto, non omne, quod constituit aliquod concretum, vel aliquam denominationem, posse etiam recipere eandem illam denominationem; nam multa constituunt libertatem, quæ non sunt libera, e. g. cognitio, habitus, &c. & pariter etiam constituunt aliqua malitiam adæquatè sumptam, quæ non sunt mala, e. g. lex prohibens constituit actum malum, seu prohibitum; cum tamen ipsa, nec sit mala, nec prohibita: quibus in casibus dicuntur ista denominare per contrarietatem, de qua re ago tr. de virt. Theol. disp. 1. q. 1. a. 2. n. 14. Ex quo etiam inferitur, non omnia, quæ constituunt actum peccaminosum, quidditivè, vel adæquatè sumptum, displicere DEO, vel ab eo puniri, sed ea tantum, quæ constituunt actum malum denominativè sumptum.

Hæc præmittenda duxi, ut intelligatur, quo

sensu deinceps locuturi sumus, quando loquimur de actu libero malo: nempe, quando dicemus, malitiam consistere in hoc actu, intelligendi sumus ordinariè de actu, & malitia, denominativè sumptis.

28. Probatur jam conclusio 1. auctoritate. S. Augustinus l. de duabus animabus contra Manicheos c. 11. definiens peccatum bis sic scribit: Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere. Rursus l. de perfectione justitiæ contra Cælestium c. 2. ratiocinatione. 4. concedit Cælestio, peccatum dici, & esse actum, qui vitari potuit. item l. 22. contra Faustum c. 27. ait peccatum esse, dictum, vel factum &c. Quæ omnia significant, rationem peccati in eo stare, quod sit actus positivus contrarius justitiæ. S. Damascen. l. 4. de fide c. 21. ait: Vitium enim non substantia aliqua, neque substantiæ proprietas, sed accidens, per vitium autem non intelligitur à Patribus habitus, sed lapsus actus, ut debent fateri adversarii; nam plures textus, quos contra nos adducunt, includunt hunc terminum, quem ipsi explicant de vitio actuali.

De mente S. Thomæ ait Oviedo in 1. 2. tr. 4. contr. 6. punct. 8. num. 83. se nihil velle definire. Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 13. ait, fuisse ambiguum: & fatetur etiam Granado in 1. 2. contr. 6. tract. 1. disp. 1. sec. 1. n. 6. esse controversam. Certè non videtur minùs nobis favore, quam adversariis; nam 1. 2. q. 19. a. 1. in corp. & alibi sæpius ait: Bonum, & malum, sunt per se differentie actus voluntatis: atqui differentia debet identificari generi: ergo bonitas, vel malitia debet identificari actui voluntatis. Rursus l. 3. contra gentiles c. 9. ait: Nec malum, secundum quod est differentia specifica in genere moralium, importat aliquid, quod sit secundum essentiam suam malum: sed aliquid, quod secundum se est bonum, malum autem homini. Et 1. p. q. 48. a. 1. ad 1. ait: Malum, quod est differentia in moralibus, est quoddam bonum, adjunctum privationi: atqui pura negatio non est bona in se. vide Haunoldum l. 2. tract. 2. n. 429. Addit autem Oviedo loc. cit. punct. 7. num. 77. pro hac sententia stare omnes Patres, & Scholasticos, qui dicunt, malitiam dicere oppositionem ad dictamen rationis, vel, quod idem videtur esse, ad legem æternam.

29. Probatur conclusio. 2. ratione. Malitia moralis nihil est aliud, quam contrarietas, vel difformitas, aut oppositio actus cum regula morum, seu lege Divina: sed hæc stat in ipso actu, & non in privatione consequente: ergo, maj. videtur innegabilis, & probatur à pari. Fallitas, vel malitia intellectualis judicii, nihil est aliud, quam contrarietas, vel difformitas actus cum objecto: rursus malitia picturæ stat in difformitate cum regulis artis pictoriæ: item malitia definitionis, vel syllogismi, stat in oppositione cum regulis Logicæ: ergo etiam malitia moralis stat in difformitate cum regulis morum.

Prob. etiam min. Posito actu e. g. odiū DEI, vel esūs carniū die jejunii, & posita simul lege prohibente, absque intellectu ulla privatione subsequente, intelligitur jam oppositio, vel difformitas cum lege, sicut scilicet vitiositas syllogismi

gismi, vel absurditas picturæ, intelligitur præcisè positus ipsis, & legibus artium contrariis: ergo. Certe si, siue per possibile, siue per impossibile, darentur simul amor DEI, & odium (quo casu utique non daretur privatio, in qua adversarii volunt consistere malitiam) tamen odium DEI esset vitiosum, & malum: sicut quando in Christo Domino simul fuit summum gaudium, & summa tristitia, etsi tristitia non traxerit post se privationem gaudii, tamen fuit molesta, & dolorosa.

30. Prob. conclusio 3. Non potest malitia universaliter stare in privatione, quæ respiciat voluntatem, neque in privatione, quæ respiciat ipsum actum (de quo vide dicta n. 24.) atqui in una harum deberet malitia stare: ergo. min. est clara. prob. 1. pars majoris. quando committitur peccatum contra præceptum purè negativum, quod sæpissime fit, tunc non datur privatio respectu voluntatis: sed malitia peccati commissionis tunc datur, quando agitur contra præceptum purè negativum: ergo. min. claret expendenti terminos.

Prob. ma. Quando præceptum est purè negativum, e. g. non furandi, non odio habendi DEUM, &c. ad id implendum non requiritur actus positivus, sed sufficit omisio actus, & impletur hoc præceptum etiam à dormiente: ergo voluntas tunc non exigit actum positivum: atqui privatio non datur, nisi quando aliquid spoliatur aliquo, quod exigit, siue cuius est capax, non quomodocunque, sed cum aliquo jure, vel debito naturali, aut morali; neque enim dicitur quilibet gregarius pati privationem divitiarum imperatoris, neque animal irrationale privationem gloriæ coelestis: ergo in eo casu non patitur voluntas privationem ullius actus; quia tunc ei non debetur actus ullus, sed tantum negatio actus mali, seu furti &c. quod vel maxime verum est, quando ponitur possibilis pura omisio libera, quam in tract. de act. hum. n. 110. adstruximus. Quod si etiam ista possibilis non esset, tamen sufficeret voluntati pro eo casu ad impediendum peccatum omisio necessaria, quacunque tandem ex causa hæc daretur.

Si tamen ulterius contendas, & dicas, ex eo, quod voluntas libera omittere purè non possit, rectè inferri, quod in casu præcepti negativi obligantis, voluntas patitur privationem alicujus actus, impossibilis cum actu peccaminoso, debebis imprimis probare impossibilitatem puræ omissionis liberæ: 2. debebis ostendere, quam privationem patiatur voluntas in casu omissionis necessariæ. 3. debebis admittere, quod, cum actus peccaminosus impediri possit per infinitos actus, seu bonos, seu indifferentes, debebis, inquam eo casu admittere, quod malitia peccati stet in privatione omnium istorum actuum; quia, si voluntas non privaretur omnibus, non peccaret; hoc autem est incredibile, & qui vellent hoc afferere, deberet id planè rationibus efficacibus probare.

31. Prob. jam 2. pars majoris superius posita, scilicet, quod privatio illa non possit afficere ipsum actum. Sæpissime actus est intrinsecè, siue ex essentia sua malus, e. g. odium DEI, mendacium &c. ergo non est capax bonitatis: ergo non potest habere privationem boni-

tatis, seu honestatis, ut est clarum. Nec dicas cum Goneto, & Tannero locis citatis num. 24. actum talem in genere acceptum esse indifferentem, & consequenter secundum gradum genericum esse capacem bonitatis, adeoque etiam privationis; hoc enim reipsa est dicere, actum, non quidem realiter, sed tantum præcisivè sumptum, esse capacem bonitatis, seu honestatis: siue, alium actum, qui cum hoc quoad genus conveniat, non autem hunc ipsum actum intrinsecè malum, posse esse honestum; unde hic etiam non potest esse privatus rectitudine in sensu physico, sed ad summum in aliquo sensu præcisivo, & metaphysico: consequenter neque datur privatio physica, sed tantum aliqua metaphysica, siue per conceptum: quæ ratione etiam leo potest dici privatus rationatione; quia leo genericè acceptus, siue ut animal, potest conjungi cum rationalitate, & rationatione: quis autem dicat, malitiam formalem peccati stare in privatione tantum metaphysica?

32. Nec dicas iterum cum Goneto tom. 3. tract. 5. disp. 3. n. 11. actum genericè acceptum habere saltem debitum morale ex lege, ut habeat bonitatem, quale debitum non habet e. g. leo, ut habeat rationalitatem; nam contra est: leges non scribuntur actibus, sed voluntatibus: multò minus scribuntur actibus tantum genericè sumptis, qui à parte rei dari non possunt. Dein leges non præcipiunt aliquid impossibile: est autem omnino impossibile, ut actus intrinsecè malus habeat bonitatem moralem, unde nec talis actus habet debitum morale ad habendam honestatem, consequenter nec privationem inde ortam, nisi ad summum aliquam metaphysicam per conceptum, in qua stare non potest malitia formalis peccati. Confirm. Malitia e. g. odii DEI est major, quàm tantum privatio actus alterius indifferentis, vel etiam boni, excludentis illud odium: ergo malitia odii non potest stare in ea tantum privatione: ant. est clarum; utique enim pejus est, DEUM positivè odisse, quàm tantum non amare, vel non exercere alium actum.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

33. **O**B. 1. SS. Patres sæpius dicunt, malitiam esse nihil, malum non existere, privare bono &c. ergo juxta SS. Patres malitia consistit in privatione. Ad hanc objectionem variè respondetur: & sanè id fieri debet; cum etiam textus SS. Patrum varii sint, & varia intendunt. Longum nimis foret, eos omnes afferre: videri possunt apud Vasquez in 1. 2. disp. 95. c. 4. & 11. Aliqui, imò multi textus SS. Patrum tantum volunt, malitiam esse nihil substantiale; agunt enim contra Manichæos, qui volebant, aliquas substantias esse absolute malas; hinc SS. Patres dixerunt, malum esse nihil, siue non habere essentiam, seu substantiam. Sicut autem SS. Patres per naturam intelligebant substantiam, ita per existere simpliciter sumptum, intelligebant existere substantialiter: quo in sensu, ut advertit Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 234. proprietates

B

tates

tates non dicuntur existere, sed inesse. Sic etiam SS. Patres per rem quandoque non intelligunt quidlibet distinctum à pura negatione, sed ens substantiale: ita Augustinus *l. de perfectione justitiæ contra Cœlestium c. 2. ratiocinatione. 4.* distinguit inter actum, & rem, additque, *peccatum quidem actum dici, & esse, non rem.*

34. Econtra aliquando SS. Patres, dum dicunt, aliquid esse nihil, intelligunt in sensu morali: & sic peccatum erit nihil moraliter; quia nihil conducit ad ultimum finem. Sic S. Paulus *1. Cor. 8. v. 4.* ait: *Scimus, quia nihil est idolum in mundo:* & in hoc sensu S. Augustinus *tr. 1. in Joannem longè post medium in illa verba Joan. 1. v. 3. Sine ipso factum est nihil.* ait: *Peccatum quidem non per ipsum factum est: & manifestum est; quia peccatum nihil est: & nihil sunt homines, cum peccant. Et idolum non per Verbum factum est. . . . & scriptum est: scimus, quia nihil est idolum.* Certè non in sensu physico, nihil est idolum, aut nihil fiunt homines peccantes, sed tantum in sensu aliquo morali. Et hac ratione putant explicari posse SS. Patres Haunoldus, Comptonus, & alii.

Secundò, adhuc aliter responderi potest cum Vasquez *in 1. 2. disp. 95. c. 11. n. 55.* scilicet, SS. Patres peccatum explicasse, non formaliter in se ipso, sed radicaliter in suo effectu, vel quasi effectu, quem post se trahit, quique est privatio: Roboratur hæc responsio ex eo, quòd SS. Patres, explicantes peccatum per privationem, per hanc intelligant sapius privationem gratiæ, & justitiæ habitualis, quæ est potius effectus: & in hoc sensu etiam plerique dicunt, peccatum esse recessum, vel defectionem à DEO, vide Vasquez *loc. cit. n. 57.*

35. Tandem expeditius potest responderi cum Haunoldo *l. 2. tr. 2. n. 433.* SS. PP. non attendisse ad subtilitates has scholasticas, nec voluisse intelligi de privatione physica formali, sed de logica, aut radicali, quam explicavimus *n. 23.* unde peccati malitia juxta eos stabit in privatione rectitudinis, seu honestatis logica, qualis etiam est ipse actus positivus, qui ratione sui infert, vel post se trahit, negationem rectitudinis, vel honestatis actualis: & sic intelligi possunt textus, quibus dicitur, malum privare bono. In forma dist. ant. SS. Patres dicunt, malitiam nihil esse substantiale. conc. ant. dicunt, nihil esse accidentale. subdist. moraliter. conc. physice. neg. ant. & conseq.

Vel respondeo. 2. om. ant. dist. conseq. malitia peccati consistit in privatione logica. conc. conf. in privatione physica neg. conf. videatur Oviedo *in 1. 2. tract. 4. contrav. 5. punct. 8. num. 80. & 81.* Nec refert, quòd SS. Patres aliquando dicant, malum, vel peccatum nihil esse, quàm privationem; nam vel tantum volunt indicare inevitabilem connexionem inter peccatum, & consequentem privationem, vel negationem honestatis: vel loquantur moraliter: sicut sæpe solemus dicere: *Hic homo nihil est, quàm colluvies vitiorum: hæc res nihil est aliud, quàm tua perniciēs, &c.*

36. Ob. 2. Potest ostendi, quòd etiam malitia peccati, contra præceptum purè negativum, stet in privatione, seu negatione alicujus positivi, concernentis voluntatem: ergo probatio

nostra tertia, *num. 30.* allata, est nulla. prob. ant. potest dici, quòd illa malitia e. g. odii DEI, stet in privatione negationis odii ut præcepta: sed hæc negatio ut præcepta, est aliquid positivum; quia pro parte involvit ipsum præceptum: ergo. Resp. neg. antec. ad probat. dist. maj. potest dici, quòd malitia stet in privatione negationis ut præcepta, denominativè sumptæ, conc. maj. negationis ut præcepta, quiditativè sumptæ. neg. maj. & dist. sic min. neg. conseq. Malitia non potest stare in privatione negationis ut, præcepta, adæquate sumptæ; aliàs deberet dari privatio, seu negatio ipsius præcepti, quo casu, nec actus amplius foret prohibitus, nec negatio præcepta: qua ratione tolleretur peccatum, & ejus malitia.

Unde malitia tantum stare potest in privatione, seu exclusionem negationis, denominativè acceptæ, sive negationis, quæ præcepta est, non quæ præcepta. Sic autem est pura negatio, nec quidquam positivum involvit. Adde, quòd præceptum etiam naturale (nam hoc est voluntas DEI obligans, & non dictamen conscientiæ; istud enim tantum est illius applicatio, vel aliquomodo promulgatio) quòd præceptum, inquam, naturale, sit purè extrinsecum voluntati: adeoque etiam ejus privatio, vel negatio, non afficiat voluntatem; quia non privat eam bono debito.

37. Ob. 3. Posset dici cum Cardinali de Lugo apud Haunoldum *l. 2. tract. 2. num. 417.* malitiam actus peccaminosi stare in carentia perfectionis, vel honestatis, non quidem possibili actui peccaminosè elicitò, e. g. odio DEI (nam huic non est possibilis honestas) sed possibile alteri actui, e. g. actui charitatis: seu, potest dici, malitiam actus peccaminosi stare in negatione identitatis cum actibus bonis, vel saltem non malis, quam negationem habet actus malus: ergo potest explicari, quomodo malitia dicta stet in negatione, vel privatione. prob. ant. quodlibet ens est imperfectum; quia caret perfectione majori, non quidem sibi possibili, sed alteri: e. g. homo est imperfectus; quia caret perfectione Angeli: ergo.

Resp. hæc sententia reipsa est Goneti, de qua *n. 24.* nec adstruit privationem physicam in actu, sed tantum metaphysicam; unde neg. ant. ad prob. conc. antec. neg. conseq. Aliud est imperfectum tantum physicè, aliud imperfectum moraliter, & culpabiliter. Imperfectio physica potest stare in aliquo prædicato necessario: at imperfectio moralis, & culpabilis, debet stare in aliquo, quod voluntas liberè potuit ponere, vel omittere; non enim datur culpa sine libertate. Jam verò illam identitatem actus mali cum perfectionibus actus boni, non potuit voluntas ponere; quia est impossibilis: sed nec potuit voluntas impedire illam negationem identitatis; quia est necessaria; hinc neutra potest reddere voluntatem culpabilem: sed hæc tantum redditur culpabilis ex eo, quòd actum hunc malum liberè posuerit, vel privationem actus, aut honestatis oppositæ, liberè non impediverit: non autem ex eo, quòd, posito jam actu positivo, non posuerit eam identitatem, vel non impediverit eam negationem: unde malitia stat, vel in eo actu, vel in illa privatione oppositæ honestatis: non

non autem stat in secundo (si sermo sit de peccato commissionis) ut probatum: ergo stat in primo.

38. Ob. 4. Debet dici cum Antonio Perez, quod omnem actum liberum præcedat pura omisio libera, quæ impossibilis sit cum omni alio actu positivo, impediendo actum illum liberum. e.g. hunc actum: *volo mentiri*: præcedit omisio libera pura omnis actus alterius positivi, v.g. actus charitatis, adeo intensi, ut impossibile sit etiam cum veniali mendacio: vel omisio libera alterius actus, quo dicerem: *nolo mentiri*. &c. & in hac pura omisione libera debet dici, quod stet malitia peccati: ergo stabit malitia in negativo, seu privativo. prob. ant. si hoc non dicatur, debet dici, quod DEUS sit auctor malitiæ peccati, eamque amet; quia DEUS est auctor omnis entitatis positivæ, eamque amat. Et sanè iste Theologus, qui vocatur Doctor mirabilis, dicit, DEUM amare ipsam entitatem actus odii Divini; cum in se bona sit, & malitiam omnem, in prævia omisione libera residentem, supponat.

39. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. de quo plura art. seq. Nec vera est, quam Perez tradit, definitio entis in genere, scilicet: *Ens est, quod est prudenter amabile*: certè S. Thomas. 1. 2. q. 9. a. 6. ad 2. ait: *Dicuntur tamen illa proprie delectabilia, quæ nullam habent aliam rationem appetibilitatis, nisi delectationem, cum aliquando sint, & noxia, & inhonestæ*. En bonum, adeoque ens, non prudenter amabile. Ulterius contra hanc Perezii opinionem est, quod eodem modo experiat me habere circa libertatem, quando liberè dico: *volo orare*: quàm, quando dico: *volo mentiri*: & tamen libertas formalis actus boni stat in ipso actu bono, ut fatetur adversarius: ergo etiam libertas actus mali stat in ipso actu malo. Quamvis autem absolute possibilis sit pura omisio libera, omnino tamen gratis, & contra communem auctoritatem dicitur, eam dari ante omnem actum liberum malum.

40. Obj. 5. Actus idèd est malus; quia causat privationem actus debiti: ergo privatio est magis mala. Resp. neg. ant. nam sæpe non causat talem privationem, e.g. odium DEI non causat privationem actus debiti; cum sæpe nullus sit debitus, maxime, si possibilis sit pura omisio libera, ut dictum n. 30. Quod si etiam semper aliquis in iis circumstantiis debitus esset, ut transmissimus eodem num. 30. tamen non propter privationem, sed propter seipsum, malus esset actus odii DEI, malitiâ distinctâ à malitia privationis: imò si, sive per possibile, sive per impossibile, conjungerentur in eodem subiecto, actus e.g. odii DEI, & alius actus, ex sua natura cum illo odio impossibilis, & consequenter non daretur privatio illa, tamen odium DEI esset malum, & homo propter illud reprehensibilis, ut dictum n. 29. Accedit, quod privatio actus tantum indifferentis, impossibilis cum odio DEI, non sit tam mala, quàm malum est ipsum odium: consequenter non possit odium tantum idèd esse malum; quia causat eam privationem.

41. Obj. 6. Ens ut ens est bonum: ergo malitia non potest esse ens, seu actus positivus,

prob. conf. aliàs ens quæ bonum esset malum: hoc implicat: ergo. Confirm. Bonum quatenus bonum, est amabile: ergo quatenus bonum non est malum: sed ens quatenus ens, est quatenus bonum: ergo ens quatenus ens, non potest esse malum, & adhuc minus potest esse formalis malitia. Resp. dist. antec. Ens ut ens debet esse bonum physicum. conc. ant. bonum morale, neg. ant. & conf. Actus positivus malus est tamen bonum physicum, sive est ens, habens unam ex tribus bonitatibus, honestatis, utilitatis, delectabilitatis, scilicet ultimam.

Ad prob. dist. ma. ens quæ bonum physicum esset malum physicè, hoc est, esset distinctum ab omni bonitate etiam delectabili. neg. ma. quæ bonum physicum esset malum moraliter, hoc est, inhonestum, & prudenter non amabile. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ubi nota, per *malum physicum*, seu, ut alii loquuntur, *absolutum*, aut, ut Gonet loquitur, *simpliciter dictum*, hinc intelligi illud, quod est distinctum ab omni triplici bonitate, adeoque est pura negatio: quanquam alias non raro per *malum physicum* intelligatur id, quod moraliter est bonum, sed tamen affligit, vel dolorem causat: & sic poenæ inferni dicuntur sæpius malum physicum, quamvis sint honestæ, & à DEO intentæ.

Ad confirmationem dist. ant. bonum morale, quatenus moraliter bonum, est amabile, conc. ant. bonum physicum, quatenus physicè bonum. subdist. est amabile, semper prudenter. neg. ant. est amabile, vel prudenter, vel imprudenter. conc. antec. & neg. consequ. quia etiam, quod non est bonum moraliter, tamen est imprudenter amabile. Distinguo etiam subsumptum. ens quatenus ens, est quatenus bonum physicum. om. est quatenus bonum morale. neg. subsumptum, & consequentiam. Adde, quod, sicut bona physica, e.g. voluptas illicita, non sunt prudenter amabilia, ita mala physica, sive sint puræ negationes, sive entia positiva, sint sæpe prudenter amabilia, & in hoc sensu moralia bona negativa. Sic moraliter honestè amabilis est poena, ob delictum iuste inflicta, quæ est positivum malum physicum: item carentia peccati, quæ est physica negatio, & malum aliquo modo physicum.

42. Ob. 7. Ens morale etiam est bonum morale: sed juxta nos malitia peccati, si stat in actu positivo, est ens morale: ergo etiam est bonum morale: hoc est in terminis falsum: ergo. prob. maj. ex S. Thoma. 1. 2. q. 18. a. 1. in corp. dicente, *Omnis actio, in quantum habet aliquid de esse, in tantum habet de bonitate*. Similia habet. 1. p. q. 5. a. 3. ad 2. ergo. Confirm. Omne ens physicum est bonum physicum: ergo omne ens morale etiam est bonum morale.

Resp. neg. mai. ad prob. neg. conf. S. Thomas loquitur de ente physico, & bonitate physica, quam habet etiam ens morale, si simul sit ens physicum; nam aliquando, saltem ab aliquibus, dicuntur etiam ea, quæ non sunt, existere moraliter, & in hoc sensu esse entia moralia. Ad confirm. neg. conf. bonitas enim physica est proprietas omnis entis physici, & prædicatum transcendente: non item bonitas moralis, seu honestas, & laudabilitas; quia hæc est differ-

rentia entis moralis; nam aliqua sunt moraliter bona, alia moraliter mala.

43. Dices. Omne ens morale est bonum: non bonitate physica; hæc enim est propria enti physico: ergo bonitate morali. Confirm. 1. Omne ens morale est integrum integritate morali: sed in hac integritate stat bonitas moralis: ergo. Confirm. 2. Vel actus habet totum id, quod habere debet, vel non habet: si primum, est bonus: si secundum, est malus ob privationem: ergo, vel non datur malitia, vel ea stat in privatione. Resp. dist. maj. omne ens morale est bonum, si sit simul ens physicum. conc. ma. si non sit simul ens physicum. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Si enim ens morale simul est ens physicum, potest etiam habere proprietatem entis physici, scilicet bonitatem physicam: si autem non sit ens physicum, e. g. si sit pura omisso libera peccaminosa, non habet bonitatem physicam, nec etiam moralem, prout ista hic sumitur, nempe pro honestate, aut laudabilitate. Si autem tantum intelligeretur per bonitatem moralem delectabilitas objectiva imprudens, talis bonitas non repugnaret peccato. Sed de hac non est nunc quæstio.

Ad 1. confirm. dist. maj. omne ens morale est integrum integritate morali, hoc est, habet omnia, quæ ad suam essentiam sunt requisita, conc. ma. hoc est, habet omnia, quæ ad honestatem, laudabilitatem, aut conformitatem cum lege sunt requisita. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Ad 2. confirm. conc. maj. neg. primam partem minoris; nam, quamvis actus habeat omnia, quæ ad ejus essentiam requiruntur, si essentia ejus sit mala, ipse non est bonus, sed malus; neque enim actus tantum malus est; quia privat bono, sed etiam; quia subiecto se ipsum adjungit, tanquam aliquod malum.

44. Ob. 8. Si malitia peccati potest stare in entitate positiva, tunc malitia erit perfectio: hoc repugnat in terminis: ergo. Confirm. Malitia juxta nos erit participatio essentiae Divina: imò DEUS erit eminenter malitia; quia est eminenter omne ens creatum: hæc sunt profus absurda: ergo. Resp. 1. retorq. argumentum in ipso actu intrinsecè malo, qui juxta adversarios saltem est fundamentum, & exigentia malitiæ formalis: an DEUS est eminenter odium DEI? an odium illud est perfectio? an est participatio essentiae Divina? Rursus retorq. in cognitione erronea, qua intellectus gravissimè decipitur, seu in errore positivo: an enim DEUS eminenter est error? Resp. 2. dist. ma. malitia est perfectio moralis. neg. maj. est perfectio physica, & quidem non simplex, vel pura, sed mixta maxima imperfectione. conc. maj. & dist. sic min. neg. conseq.

45. Ad confirmationem adverto, quòd, quando dicitur creatura esse participatio DEI, non significetur, quòd creatura sit pars physica, quasi avulsa à Deitate; sed tantum, quòd DEO aliquo modo assimiletur in eo, quòd, sicut ipse existit, ita creatura etiam existat realiter, non quidem à se, ut DEUS, sed à DEO, & dependenter ab ejus concursu: & hoc totum est verum, etiam de actu peccaminoso: quare, si termini ritè intelligantur, non est absurdum, in hoc sensu admittere primam partem majo-

ris. Quia tamen alii horrent, has phrasas simpliciter admittere, potest distingui prima pars. ma. malitia erit participatio essentiae Divina, quatenus est ens physicum, actus vitalis, tendens in objectum &c. conc. ma. quatenus est imperfectio, & malitia. neg. ma. quia sub hac præcisè ratione, & formalitate non dicit ens; nam etiam pura omisso est imperfectio, & malitia.

Ad alteram partem majoris, noto, quòd, esse eminenter aliud significet, habere omnem bonitatem istius, demptis imperfectionibus. sic DEUS est eminenter homo; quia continet omnes perfectiones hominis puras, e. g. potentiam intelligendi, volendi, &c. exclusis imperfectionibus animalitatis, mortalitatis &c. si jam prædicatum aliquod non continet ullam bonitatem (quale est malitia) non potest eminenter contineri, saltem in sensu formali acceptum; quia non potest bonitas ejus contineri, cum nulla adfit: & hinc non potest dici, quòd DEUS eminenter sit malitia formaliter talis.

Si autem quæras, an DEUS saltem sit eminenter actus malus. Respondeo, hoc posse admitteri in sano sensu, intelligendo, DEUM habere omnem bonitatem, quam habet is actus, e. g. existentiam, vitalitatem, tendentiam in objectum, vel ejus representationem, demptis imperfectionibus malitiæ, seu difformitatis cum lege. Simpliciter tamen, & absque restrictione, propositiones similes non debent admitti; quia aliqui per eminenter continere videntur intelligere, continere aliquid in eo genere, vel specie majus, e. g. in objecta propositione, DEUM habere majorem malitiam, quam habeat actus, quod est blasphemum. In forma igitur nego absolute hanc 2. partem majoris, in confirmatione objectam, seu istam propositionem, prout jacet; quia, similitudo formaliter sumatur, est omnino falsa propositio. Si autem velis, poteris ita distinguere 2. p. maj. DEUS erit eminenter malitia formaliter sumpta, neg. realiter sumpta. subdist. erit quoad prædicata, vitalitatis, existentiae, & similia. conc. ma. quoad prædicatum malitiæ formaliter sumptum. neg. ma. & distincta sic minore. neg. conseq. Addenda etiam statim retorso in errore positivo intellectus, vel actu voluntatis intrinsecè malo.

46. Obj. 9. Juxta nos contineretur malitia in DEO, tanquam in idea omnium entium: hoc est absurdum: ergo. Confirm. 1. Juxta nos DEUS esset exemplar omnis malitiæ: hoc utique est falsum: ergo. Confirm. 2. DEUS esset auctor malitiæ: hoc est hæreticum: ergo. Confirm. 3. DEUS sibi necessariò complaceret in malitia, vel saltem ejus possibilitate: hoc iterum est turpe: ergo. Confirm. 4. Malitia esset forma simpliciter bona: ergo non esset subiecto simpliciter mala: hoc autem est falsum: ergo. Confirm. 5. Malitia esset aptum medium ad manifestandas perfectiones Divinas, & ad complendum ordinem universi, ac pulchritudinem ejus, adeoque esset per se intendibilis: hoc admitteri non potest: ergo.

Resp. dist. primam partem majoris. Malitia contineretur in DEO formaliter, vel eminenter. neg. ma. objective. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Contineri objective aliud non dicitur, quam, quòd à DEO cognoscatur malitia in Divi-

na essentia; & quidem etiam ut factibilis, non quidem ex determinatione DEI, sed ex determinatione creaturæ, cum qua DEUS, tanquam causa per accidens, concurrat; qua de re plura inferens, ubi de auctore peccati.

Ad 1. confirm. neg. maj. sicut, esse exemplar virtutis, significat, in se habere formaliter virtutem, cui alii se assimilent, ita etiam, esse exemplar malitiæ, significat, habere formaliter in se malitiam: quod longissime abest ab optimo DEO. Ad 2. confirm. neg. interim maj. de qua fusi infra. Ad 3. confirm. neg. maj. nam, quidquid sit, an DEUS necessariò sibi complacet in quibusdam creaturis possibilibus, certè non complacet sibi in iis, quæ ei displicent, quæque ex ipsius determinatione fieri non possunt. Ad 4. confirm. neg. ant. Malitia est ad summum aliquo modo in genere physico bona, simpliciter autem est mala: intelligendo simpliciter malum non ita, ut excludat omnem bonitatem physicam, sed ut malitia multum prava sit, sicut æthiops dicitur simpliciter niger, licet in oculis, & dentibus habeat quid album, & in labiis quid rubrum.

Ad 5. confirm. neg. maj. Non omne, sine quo alterum esse non potest, dicitur medium ad illud: sed illud tantum dicitur medium, ad quod ponendum aliquis potest moveri ab amore alterius tanquam finis. Sic non dicitur DEUS medium ad omnia; cum tamen sine ipso nihil esse possit: nec peccatum est medium ad poenitentiam; quia non potest intendi à salutariter poenitente: nec etiam est medium ad ostendendam justitiam vindicativam, vel misericordiam; quia non potest à DEO intendi.

Hoc tamen verum est, quòd sine peccato præsupposito, & sine eo, tanquam occasione aliunde data, non possint hæ perfectiones DEI ostendi. Unde DEUS non potest, antecederet ad peccatum, velle ostendere justitiam suam vindicativam, sed prius debet prævidere peccatum, aliunde ex determinatione creaturæ liberè futurum, si creatura sit ponenda in his, vel illis circumstantiis indifferentibus; tunc enim potest permittere peccatum, & pro posteriori rationis intendere ostensionem suæ justitiæ, vel clementiæ. Sed neque peccatum servit ad pulchritudinem universi; quia potius turbat ordinem, ac decorem illius: & debet dein à DEO per alia media reordinari; hinc minimè per se intendibilis malitia est: imò neque per accidens est prudenter intendibilis.

47. Ob. 10. Si malitia peccati commissio- nis est simpliciter mala, eo ipso stat in privatione physica: sed est simpliciter mala, ergo, major videtur esse S. Thomæ, qui q. 1. de malo. a. 1. ad 1. per simpliciter malum videtur intelligere id, quod nullam habet bonitatem: cujus exemplum adducit S. Doctor negationem, seu privationem boni temperamenti in animali, quæ est pura negatio, nullam habens bonitatem, nec physicam. Econtra per malum secundum quid videtur intelligere Angelicus illud, quod, licet sit alicui malum, habet tamen in se aliquam bonitatem, & est etiam bonum alteri. Sic (quòd est exemplum S. Thomæ) ignis, in se bonus, est malus aquæ. min. prob. peccatum ex genere suo

est maximum malum: ergo est simpliciter malum. Confirm. Quod omni naturæ est inconveniens, est simpliciter malum: sed peccatum est omni naturæ inconveniens: ergo est simpliciter malum.

Resp. dist. ma. Si malitia peccati est ita simpliciter mala, ut excludat, tam bonitatem physicam, quàm moralem. conc. ma. si tantum est simpliciter mala in genere moris, sive ita, ut excludat tantum omnem bonitatem moralem. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. ad prob. minoris conc. antec. intelligendo malum maximum in consideratione morali, non verò in omni consideratione, etiam physica, & neg. conf. intelligendo simpliciter malum in sensu restricto D. Thomæ supra adducto; quia in hoc sensu, maximum, & simpliciter malum, est malum excludens omnem bonitatem, tam physicam, quàm moralem, seu excludens tam omnem entitatem, quàm omnem honestatem: quale malum maximum esset pura omisso libera peccaminosa. Et in hoc sensu videtur etiam S. Thomam intelligere Gonetus tom. 3. tract. 5. de vitiis & peccatis. disp. 3. n. 40. ubi ait, malum absolutum (seu simpliciter dictum) esse ex mente Angelici illud, quod ita est malum, ut nihil entitatis, & bonitatis in se includat: malum verò respectivum (seu secundum quid) quod aliquid entitatis, & bonitatis in se includit, intellige bonitatis physice. Sic autem etiam malitia peccati commissionis, e. g. furti, habet aliquam bonitatem physicam, quæ, licet non sit honestè bona, est tamen physice bona, e. g. homini ea bona injusta appetenti: adeoque tale peccatum, in hoc restricto sensu Angelici, non est simpliciter malum. Sic S. Thomam intelligit Gonetus tom. 3. tract. 5. disp. 3. n. 40.

Ad confirm. dist. ma. quod omni naturæ est inconveniens, in consideratione, tam morali, quàm physica, est simpliciter malum in sensu modò explicato. conc. ma. quod tantum est inconveniens, in consideratione morali. subdist. est maximum seu simpliciter malum, in genere morali, sive est ita malum, ut excludat omnem bonitatem moralem. conc. ma. est maximum, seu simpliciter malum, etiam in genere physico, sive ita malum, ut excludat etiam omnem bonitatem physicam. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Et si autem malitia peccati, ratione inhonestatis, sit inconveniens omni creaturæ in genere morali, & sit simpliciter ineligibilis, in quibusvis circumstantiis, tamen ratione delectabilitatis, seu utilitatis, est in genere physico conveniens homini, voluptates quærenti.

Ob. 11. Malitia peccati non tantum sibi, sed etiam alteri est mala: ergo est mala simpliciter in omni genere. Confirm. DEUS potest esse causa omnis mali tantum respectivi: sed non potest esse causa peccati: ergo peccatum non est tantum malum respectivè, sed absolute tale: ergo in omni genere. Resp. conc. ant. neg. conf. nam tantum in genere moris, non autem in genere physico, adeoque non in omni genere est ita simpliciter mala, ut excludat omnem bonitatem.

Malitia peccati est non tantum sibi in genere moris mala, quatenus seipsam facit, per suam identitatem secum ipsa, inhonestam, sed etiam in

eodem genere moris est mala voluntati, quatenus etiam hanc facit inhonestam, tanquam radicem, à qua procedit, & tanquam subiectum, in quo recipitur ipsa malitia, tanquam forma. At non etiam malitia peccati est ita mala in genere physico; quia, nec à se, nec ab alio, excludit omnem entitatem: saltem non est in genere physico simpliciter mala, prout simpliciter malum videtur accipi à S. Thoma juxta interpretationem Gonetii, de qua paulò antè. Hic obiter noto, quòd etiam id, quod alteri est malum, possit esse bonum in se, & quòd malum purum physicum in se, possit esse bonum saltem morale alterius. Sic calor, in se bonus, est malus aquæ: & carentia strumæ vel sexti digiti, quæ in se est nihil, seu malum physicum, est bona homini.

Ad confirm. dist. maj. DEUS potest esse causa omnis mali tantum respectivi, si hoc sit malum morale. neg. ma. si non sit malum morale, sed tantum physicum, in secundo sensu, quem explicavimus n. 41. sive afflictivum, & causans dolorem. conc. maj. & concessa min. dist. primum consequens. peccatum est, non tantum respectivè, sed absolute malum, ita, ut neque habeat bonitatem physicam, neg. consequ. est in alio sensu absolute malum. om. consequentiam primam: nego autem iterum secundam, quatenus dicit, quòd malitia dicta sit mala in omni genere, sic, ut non habeat ullam bonitatem, etiam tantum physicam, seu entitatem.

QUÆSTIO II.

De Causa Peccati.

ARTICULUS I.

An DEUS sit Causa peccati.

48. **F**uit Hæresis, teste Vincentio Lirinensi in suo *Commonitorio* longè à medio, jam orta à Simone Mago, docens, DEUM esse auctorem peccati: quam postea amplexi sunt Marcion, Manichæi, & Priscillianistæ, ac tandem Lutherus, atque Calvinus, de quo vide Bellarminum *tomo 2. controv. 1. l. 4. c. 9.* Hanc refellere potius ad Polemicam, quam Speculativam Theologiam spectat: breviter tamen ex occasione hac eam refellemus, tum, ut sequens controversia de influxu DEI in actiones etiam peccaminosas, clariùs intelligatur, quæ sine solutione argumentorum pro hac hæresi specie tenus facientium, difficiliùs perciperetur: tum etiam, ut remota ab optimo DEO hac turpissima macula, manifestius pateat, causam peccati aliam non esse, quam demones, vel homines, qui, vel propria voluntate illud immediate perpetrant, vel suasionem, consilio, aut alia inductione, mediatè illud in alio efficiunt, seque etiam illius participes faciunt.

49. Dico itaque cum omnibus Catholicis. DEUS non est causa peccati. Conclusio est de fide. Prob. 1. ex Scripturis. *Sap. 11. v. 25.* dicitur de DEO: *Nihil odisti eorum, quæ fecisti:* atqui

odit DEUS peccatum: ergo. Item 1. *Joan. 3. v. 8.* *Qui facit peccatum, ex diabolo est:* sed DEUS non potest esse ex diabolo: ergo. Iterum *Psal. 5. v. 5.* *Non DEUS volens iniquitatem tu es.* Huc faciunt infinita loca Sacrae Scripturæ, in quibus dicitur, DEO displicere peccata, ea ipsum prohibere, & punire, homines ab iis monendo, increpando, &c. abstrahere. Plura vide apud Suarez in 1. 2. tract. 5. disp. 6. num. 2.

Accedunt definitiones Conciliorum, Araucanicæ, 25. & novissimè Tridentinæ sessione 6. can. 6. ubi sic statuitur: *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, DEUM operari, non permittit solum, sed etiam propriè, & per se, adèd, ut sit proprium ejus opus, non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli, anathema sit.* Accedunt unanimiter SS. Patres, ex quibus S. Basiliius habet propriam homiliam: quòd DEUS non est auctor malorum. S. Aug. l. 3. de lib. arbitr. c. 13. docet, non posse DEO attribui peccatum, eoquòd vitium non sit à DEO, sed à nobis, qui in illo non manemus: & paulò inferius ait: *Quid ergo inveniri potest in nostris peccatis, unde ille vituperetur, quando vituperatio peccatorum nostrorum nulla est, nisi ille laudetur?* Rursus ep. 105. multum post medium. *Sicut enim voluntati ejus DEI tribuitur humana natura, nullo dubitante laudanda, sic hominis voluntati culpa tribuitur, nullo recusante damnanda.* Plura vide apud Suarez. loc. cit. Quin etiam ipsi Philosophi ethnici, hanc veritatem agnoverunt, ex quibus Plato lib. 2. de republica multis refellit eos, qui volunt, DEUM malum, vel vitiosum, aut causam malorum esse, ac tandem non valde longè à fine ait: *Malorum autem alicui causam esse ipsum DEUM, cum bonus sit, refellendum est omnino: neque permittendum, hoc quengquam dicere in sua civitate, si bonis institui legibus civitas debet: pergit dein multis refellere mendacia, & indecora figmenta Poëtarum.*

Prob. conclus. 2. ratione, Peccatum committere, evidenter repugnat summæ sanctitati, sapientiae, bonitati, perfectioni, primæque regulæ omnis honestatis: sed hæ perfectiones identificantur DEO: ergo eidem repugnat, peccatum committere. subsumo: atqui, si DEUS liberè causaret peccatum, tunc peccatum committeret: (quid enim est peccatum committere, nisi liberè illud causare?) ergo DEO repugnat causare peccatum. Si fortè quis veller tricare, & dicere, DEUM etiam causando peccatum non peccaturum; eoquòd non ageret contra aliquam legem superioris, cum talem non habeat, saltem admitti debet, DEUM inhonestè, & contra rectissimam regulam rationis Divinæ, acturum, quod non minùs sanctitati, sapientiae, & perfectioni infinitæ, ac regulæ omnis honestatis, repugnat. Et hinc, licet DEUS non ageret contra legem superioris, tamen ageret contra legem, quam ipsius perfectissima essentia ei indispensablem posuit. Vide etiam dicenda inferius ad objectionem ultimam.

Confirm. 1. DEUS, nec suadet peccatum, nec movet ad peccandum: sed potius ab illo dehortatur, quamvis, ne libertatem hominis liget, illud permittat: ergo non est causa peccati. Confirm. 2. Si DEUS esset causa peccati, non posset illud jure punire in homine, nec homini expromere

exprobrare, imò peccatum non posset DEO esse contrarium: hoc autem est certò falsum: ergo. Confirm. 3. In ea hypothese creatura non peccaret; quia se conformaret regulæ primæ omnis rectitudinis, & honestatis: dein DEO, causanti peccatum, & absolute illud volenti, creatura non posset resistere: ergo non peccaret, quod est ex terminis falsum.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

50. **O**B. 1. ab hæreticis. Scriptura DEO attribuit omnia opera nostra, sive bona, sive mala, tantum auctori: ergo ipse est auctor, & causa, etiam malorum, seu peccatorum. prob. ant. *psal. 118. v. 36. dicitur inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam*: ergo DEUS aliquos inclinat in avaritiam. *psal. 43. v. 19. Declinasti semitas nostras à via tua*: ergo à via recta in malam. *ad Ephes. 1. v. 11. Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*: ergo etiam mala. Confirm. *Prov. 16. v. 4. dicitur: Universa propter semetipsum operatus est Dominus: impium quoque ad diem malum*: ergo DEUS fecit etiam propter se impios quæ tales. Resp. 1. Scripturas manifestissime à DEO remove omne peccatum. *Dexter. 32. v. 4. DEUS fidelis, & absque ulla iniquitate. psal. 144. v. 13. Sanctus in omnibus operibus suis. 1. Joan. 3. v. 5. Peccatum in eo non est, ad Rom. 9. v. 14. Nunquid iniquitas apud DEUM? Absit, &c. plura passim occurrunt.*

51. Resp. 2. in forma. neg. ant. ad prob. neg. conf. Textus illi omnes accipiendi sunt de permissione tantum, ut docent S. Augustinus de gratia & lib. arb. c. 23. S. Damascenus lib. 4. de fide orthodoxa c. 20. ubi sic ait: Scire illud attinet, in Scripturæ more positum esse, ut DEI permissionem actionem ipsius appellet. Idem sentiant reliqui SS. PP. ac Theologi unanimiter. Scilicet DEUS negando auxilia specialia, quæ prævidit fore congrua, ex iustis causis permittit lapsum, e. g. in avaritiam, vel recessum à via virtutis. Ad textum ex *ep. ad Ephes.* dic, eum intelligendum esse de iis, in quæ DEUS non quomodocunque influit, sed quæ ex sua determinatione operatur, qualia non sunt peccata. Ad confirm. Resp. Chaldaicum textum, teste Sa, dicere *servat impium*. Unde non significatur, quòd DEUS ex intentione sua, faciat impium, aut voluntate antecedente eum velit, sed tantum significatur, quòd DEUS eum, qui sponte, & liberè, impius est, servet ad diem malum, seu poenam: vel faciat eum venire ad diem malum voluntate consequente ad scientiam de ejus peccato, ita Suarez, Sa, & Menochius.

52. Ob. 2. Scriptura attribuit DEO aliqua peccata hominum: ergo. prob. ant. *psal. 104. v. 25. attribuitur DEO odium Ægyptiorum in Judæos. Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus. Iterum, Gen. 45. v. 8. venditio Josephi. Non vestro consilio sed DEI voluntate hoc missus sum. Rursus Act. 2. v. 23. Crucifixio Christi. Definito consilio, & præscientiâ DEI traditum &c.* ergo. Resp. iterum cum SS. Augustino, & Damasceno, quòd, quando DEUS aliquid tan-

tum permittit, tunc hanc permissionem saepe Scriptura, juxta suum loquendi modum, vocet actionem, imò etiam præceptum DEI. Sic quando DEUS *Job. 1. v. 12. Sathanæ tantum permittit, Jobum affligere, & id Sathan ex ea permissione fecit, tamen dein c. 2. v. 3. ea afflictio vocatur actio DEI*; nam sic dicit DEUS: *Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra.* Sic *Matthæi 23. v. 32. Christus Judæis imperativo modo, seu quasi præcipiendo, loquitur: Implete mensuram Patrum vestrorum: & Joan. 13. v. 27. Judæ: Quod facis, fac citius: & tamen ea tantum permittit.*

53. Bellarm. tom. 4. *controv. 2. l. 2. c. 13.* hanc rem explicat, valde apposita similitudine venatoris, qui, dum tantum solvit canem, jam dicitur, eum immisisse in leporem, quamvis tantum permittat jam sponte incitatum ad invasionem procurrare. Sic scilicet dicitur DEUS, immittere diabolos, vel malos homines, jam sponte, & liberè in malum ruentes, si impedimenta malæ voluntatis aufert, & peccatum permittit. Disparitas tamen est in intentione; quia venator ex intentione leporis capiendi, DEUS autem non ex intentione peccati ab homine patrandi, id facit.

Secundò. DEUS saepe aliquid dicitur facere, quando tantum aliquid aliud facit, ex quo alii vitio suo occasionem sumunt illud prius faciendi. Sic DEUS dicitur convertisse cor Ægyptiorum ad odium, quatenus, dum benefecit Judæis, Ægyptiis, ob suam malevolentiam, & invidiam, odium in illos ista prosperitate gaudentes, conceperunt. Tertio. DEUS dicitur saepe in Scripturis aliquid facere, quando rem illam non quidem facit, sed eam aliunde jam prævisam, conditionatè, vel absolute futuram, permittit, ac ordinat ad fines suos optimos. Sic DEUS non voluit peccatum fratrum Josephi, nec crucifixionem Christi, antecedenter, & absolute; sed, postquam per scientiam mediam vidit, quòd, si forent in his circumstantiis fratres Josephi, & crucifixo Christi, illi liberè fratrem venderent, hii autem Christum liberè crucifigerent, tunc, non quidem ex intentione eorum peccatorum, sed ex iusto judicio suo, permittit, vel posuit eas circumstantias, & permittit peccatum: istud autem dein ordinavit ad extollendum Josephum, atque salvandos in Ægypto Israëlitas à fame: & hinc fratribus Joseph dicit: *Gen. 50. v. 20. Vos cogitastis de me malum, sed DEUS vertit illud in bonum.* Pariter DEUS crucifixionem Christi ordinavit ad salutem generis humani. Quarto. Bellarm. *loc. cit.* addit, DEUM dici, malum efficere; quia non quomodocunque permittit, sed tantum permittit istud, & non aliud, contra hoc subjectum, & non contra aliud: ex quibus facile patet responsio. In forma igitur neg. ant. seu nego, quòd DEO, tanquam causæ, attribuantur peccata; textus enim, in probatione adducti, tantum probant permissionem, vel ordinationem Divinam circa peccatum, ut ex jam dictis patet.

54. Ob. 3. Scriptura saepe tribuit DEO excacationem, & indurationem hominum: sed hæc sunt peccata: ergo. prob. maj. sic *Exodi. 9. v. 12. induratio Pharaonis DEO tribuitur. Joan. 12. v. 40. induratio, & excacatio Judæorum. &*

ad

ad Rom. 9. v. 18. ait S. Paulus de DEO : *Quem vult, indurat.* Confirm. DEUS dicitur in Scripturis alios decipere. Ezech. 14. v. 9. *Ego Dominus decepi prophetam illum.* Job. 12. v. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos:* sed decipere alios est peccatum : ergo. Resp. iterum, DEUM non operari positivè excacationem, & obdurationem, sed hominem positivè seipsum obdurare, vel excacare : unde psal. 94. v. 8. dicitur : *Nolite obdurare corda vestra;* hinc melius cum Suarez in 1. 2. tract. 5. disp. 6. n. 15, videtur dici, DEUM non esse causam excacationis; quia hæc dicit non tantum Divinam permissionem; sed malam quoque hominis dispositionem, cujus DEUS causa non est.

§ 5. Potest autem dici, DEUM obdurare, vel excacare permisivè 1. quando peccatores non corrigit pœnis; unde ipsi insolescunt, & obdurantur : sicut faciunt aliquando filii erga parentes, à quibus non castigantur. 2. Quando negat auxilia, quæ, licet non sint absolute necessaria (hæc enim nunquam deficiunt) tamen essent ferme moraliter necessaria, & sine quibus difficulter potest homo, & consequenter sæpè non vult, converti.

Nec objicias, S. Augustinum l. 5. contra Julianum c. 3. dicere, DEUM non tantum indurare homines, aut desideris suis tradere *per patientiam*, sed etiam *per potentiam*; hoc enim ipsum est per potentiam indurare, aut malis desideris tradere, quando omnipotentia Divina producit alia auxilia, sufficientia quidem, sed non illa specialia, quæ hic, & nunc, efficaciter impedirent, ne homines obstinati in malo perseverarent, aut mala desideria sua perficerent. Dein potest etiam dici, DEUM per potentiam indurare, quando producit aliquid, ex se bonum, & ex bono fine, sed homo inde occasionem malitiosè accipit ad peccandum, vel in peccato perseverandum, sicut n. 53. suprà diximus, DEUM convertisse corda Ægyptiorum ad odium : imò S. Augustinus. l. 1. ad Simplic. q. 2. post medium expresse dicit, DEUM obdurare, esse idem, ac nolle misereri; sic enim ait : *Ut obduratio DEI sit nolle misereri, ut non ab illo irrogetur aliquid, quo sit homo deterior, sed tantum, quo sit melior, non erogetur.* in forma dist. ma. Scriptura excacationem DEO tribuit ut causæ. neg. ma. ut permittenti tantum. conc. ma. & conc. min. neg. consequ.

Ad confirm. DEUS non propriè positivè decipit, sed, vel tantum permittit, quosdam decipi, ut explicat Augustinus, quem citabimus n. 61. vel tantum consilia prava intervertit, vel exitum desideratum impedit, ut spe sua frustrantur principes, & sic decepti dicantur. Potest etiam hoc explicari, sicut S. Augustinus l. 2. questionum super exodum (qui est. l. 2. ex 7. in Heptateuchum) q. 18. explicat illud : *Ego indurabo cor ejus Pharaonis Exod. 7. v. 3.* his verbis : *Ego indurabo : tanquam diceret : quàm durum sit, demonstrabo.* Sic etiam DEUS dicitur decipere, dum demonstrat, deceptos esse principes illos, qui, nescio quam spem, ex consiliis suis conceperant, qua DEUS eos frustratos ostendit.

§ 6. Obj. 4. In Scripturis aliquando dicuntur mali homines, vel dæmones, facere aliqua mala, ex præcepto DEI, & tanquam ejus instru-

menta : ergo DEUS est causa illorum malorum. antec. prob. sic 2. Reg. 16. v. 10. *Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.* Rursus 3. Reg. 22. v. 22. dicit DEUS ad spiritum, volentem mendaces reddere prophetas : *Egrede, & fac, ita :* & infra v. 23. *Dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum.* item 2. Reg. 24. v. 1. dicitur : *Et addidit furor Domini irasci contra Israël, commovitque David in eis dicentem : vade, numera Israël, & Judam :* quæ enumeratio tunc fuit peccaminosa, & postea gravissima peste punita : ergo. Resp. has quoque phrales Scripturæ plus non significare, quàm puram permissionem, juxta aliquem modum ex iis, quos explicavimus n. 52. & seq. Et inprimis, ut observat Cornelius in præmio ad Genesin (quod est encomium S. Scripturæ) sec. 2. vox Hebræa *tsava*, pro qua Latinus interpres posuit vocem *præcepit*, significat ex se ordinare, providere, disponere : adeoque significat omnem DEI providentiam, tam positivam, quàm negativam; unde sensus est : *DEUS permisivè ordinavit, ut Semî malediceret Davidi, ad excercendam bujus patientiam :* in quo nihil est mali. Illud, *egredere*, accipiendum est, quasi diceret : *Mea pace : fac ita : non impedio :* sicut etiam dictum ad Judæos. Matth. 23. & ad Judam Joan. 13. de quibus n. 52. in forma nego consequentiam.

§ 7. Ad ultimum textum Abulenensis in hunc locum, quæst. 4. itémque Menochius in hunc eundem locum per furorem Domini intelligunt diabolum, qui est minister furoris DEI, sicut Assur seu Assyrius Rex Isa. c. 10. v. 5. dicitur à DEO *Virga furoris mei.* Favet etiam Scriptura, nam 1. Paralipp. c. 21. v. 1. ubi hæc eadem enumeratio populi refertur, dicitur : *Consurrexerunt autem Sathan contra Israël, & concitavit David, ut numeraret Israël :* ergo, qui hic dicitur Sathan, priùs dictus est *furor domini :* & hoc suppositio explicatio est facilis. Si autem per furorem Domini intelligi debeat DEUS iratus, tunc vox *commovit* significat permittit commoveri à dæmone, ut suprà n. 53. diximus in simili de venatore. ita Theodoretus & alii apud Gasparem Sanctium in l. 2. Reg. c. 24. quem erit operæ precium inspicere. Quamcunque autem expositionem elegeris, in forma nega consequentiam.

§ 8. Obj. 5. S. Augustinus lib. 5. contra Julianum c. 3. tractans illud : ad Rom. 1. v. 26. *Tradidit illos DEUS in passionem ignominie* &c. reprehendit Julianum, quod dicat, DEUM tradere deferendo, seu permisivè. 2. Ibidem S. Doctor ait, *non tantum esse relictos, per patientiam, sed per potentiam in peccata compulsos.* 3. Idem S. August. l. de gratia & lib. arbit. c. 20. ait, voluntates etiam malas ita esse in DEI potestate, ut eas, quod voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibusdam præstanda, vel ad pœnas quibusdam ingerendas. 4. Iterum eod. c. 20. inferius ita ait : *Voluntatem, proprio vitio suo malam, in hoc peccatum, judicio suo justo, & occulto, inclinavit.* 5. Rursus eod. l. de grat. & lib. arbit. c. 21. sub finem ait : *His, & talibus testimoniis Divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est, satis, quantum existimo, manifestatur, operari DEUM in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates, quocunque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum,*

eorum, iudicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem iusto. 6. Denique de corrupt. & gratia. c. 7. ait: Christum ele-
gisse Judam ad fundendum sanguinem suum: hæc indicant, S. Doctorem velle, quod DEUS non tantum permittat peccata, sed ea positivè velit ergo.

Resp. Si S. Augustinus doceret, DEUM velle, & causare positivè peccatum, utique esset deferendus, post definitiones tot Concilio-
rum; damnata enim est ab Alexandro VIII. hæc propositio 30. *Ubi quis invenerit doctrinam in Au-
gustino clare fundatam, illam absolute potest tene-
re, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.* Sed longissime remotus est Sanctissimus Doctor ab hac impietate.

59. Resp. itaque ad 1. textum: à S. Doctore reprehendi Julianum, non, quod simpliciter dicat, DEUM tradere deferendo, sed, quod negaverit, unum peccatum esse poenam alterius, idque se probare putaverit ex eo, quod DEUS tradat tantum deferendo; nam, quamvis DEUS tantum tradat deferendo, tamen hæc ipsa desertio, & consequens peccatum, potest esse poena peccati præcedentis, ut S. Pater ostendit cit. l. 5. contra Julian. c. 3. his verbis: *Sed quomodo libet tradat, propter hoc tradidit, propter hoc deseruit: & vides, ejus traditionem, qualem libet, & quomodo libet intelligas, qua consecuta sint.*

Imò (ut est manifestum legenti totum illud longum caput) S. Doctor non facit vim in eo, quid intelligatur per traditionem, & aliquoties saltem omittit, quod sit sola desertio. Sic sub finem: *An & hic dicturus es, quod ait: Ego Dominus seduxi prophetam illum: (Ezech. 14. v. 9.) intelligendum esse: deserui, ut pro ejus meritis seductus erraret? Age, ut vis, tamen eo modo punitus est pro peccato.* Sed S. Doctor in eo vim facit, ut monstret, unum peccatum esse poenam alterius, quando nempe DEUS in poenam prioris privat gratias congruis. Nec juxta S. Doctorem peccatum dicitur poena peccati, in hoc sensu, quasi DEUS in poenam prioris impellat in alterum: sed quod deferendo, seu non dando gratiam majorem, sinat in aliud labi.

Dein reprehendit S. Augustinus Julianum, quod non rectè intellexerit vocem tradere, sed putaverit, eam significare præcisè, DEUM patientiam habere, relinquere hominem in desideriis malis, quæ jam antè habuit, & non significare, deferere per negationem auxiliorum specialium, atque productionem tantum sufficientium, seu eorum, quæ prævisa sunt conjungenda cum dissensu, ita ut dein sequatur lapsus, seu consensus in desideria, non quidem ex positiva causalitate DEI, sed ex vitio hominis, nolentis bene uti mediis sufficientibus. Sumitur hoc ex verbis S. Doctoris, eodem capite dicentis: *Aliud est, habere mala desideria cordis, aliud, tradi eis, utique, ut consentiendo eis possideatur ab eis, quod sit, cum Divino iudicio traditur eis.*

60. Ad alterum textum jam responsum est. n. 54. Addo tantum, falsum esse, quod S. Doctor dicat, quosdam à DEO in peccatum compulsos; nam sic habet: *Quid est autem, quod dicit: Cum desideriis suis traditi dicuntur, relictæ per Divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi:* verba itaque ista

B. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I

sunt Juliani objicientis: nec refellit dein S. Doctor id, quod Julianus dixit, non esse compulsos, sed tantum id, quod ait *solum per patientiam, non per potentiam* traditos: esse autem traditos per potentiam, explicari potest, ut jam fecimus, sine eo, quod dicantur in peccata compulsi.

61. Ad 3. textum. S. Augustinus se explicat eodem c. 20. de grat. & lib. arb. nam, dum ibi agit de Semei, cujus voluntatem dicit à DEO inclinari tantum intelligit *permittere*, scilicet ejus malæ voluntatis cursum, vel inclinationem; sic enim post pauca habet: *Nec causa tacita est, cur ei Dominus isto modo dixerit maledicere David, hoc est, cor ejus malum in hoc peccatum miserit, vel dimiserit.* & eod. lib. c. 23. *Quando ergo auditis dicentem Dominum: Ego Dominus seduxi prophetam illum: & quod ait Apostolus: Cujus vult, miseretur, & quem vult, obdurat: in eo, quem seduci permittit, vel obdurari, mala ejus merita credite: in eo verò, cujus miseretur, gratiam DEI, non reddentis mala pro malis, sed bona pro malis, fideliter, & indubitanter agnoscite.* Ecce seducere, & indurare à S. Augustino exponuntur: *permittere seduci, vel obdurari:* atque adeo à DEO ista fiunt tantum permissivè: & par prorsus est ratio de inclinatione ad malum. Bellarmin. autem Tom. 4. contr. 2. l. 2. c. 16. ait, DEUM juxta S. August. inclinare ad hoc malum, quatenus impedit alia, & hoc solum permittit, atque sic permissivè facit, ut hoc potius malum, quàm aliud fiat: quod inde colligitur, quod S. Doctor dicat, DEUM inclinare voluntatem, *proprio vitio suo malam*, hoc est, jam *volentem malum*. Hæc responsio servit etiam ad quartum, & quintum textum explicandum.

62. Ad ultimum de Juda, dicendum, Christum non voluntate antecedenti elegisse Judam, ad fundendum sanguinem: sed consequenti; postquam scilicet prævidit, Judam avarum in his circumstantiis de sua morte contracturum cum Judæis, permisit ex iusto iudicio eas circumstantias, ex quibus dein secuta est sua passio per malitiam Judæ: atque hanc ipsam dein ordinavit ad maximum bonum, scilicet ad mundi salutem. Ut autem Christus dici possit, elegisse Judam, responderi potest, quod ex multis, quos præviderat, in his circumstantiis sui sanguinis traditores, vel venditores futuros, potius permiserit, talem esse Judam, quàm alios, adeoque istum negativè elegerit: sive elegerit potius permittere in Juda, quàm in alio, eam venditionem, ita Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 6. num. 16. quem, uti & Bellarminum loc. cit. vi-
de hæc fusius pertractantes.

63. Objicitur. 6. Etsi DEUS esset causa peccati, tamen non peccaret: ergo nostra ratio est nulla. prob. ant. DEUS non ageret contra legem Divinam, nec contra voluntatem DEI: nec se ipsum offenderet: ergo non peccaret. Confirm. DEUS influit physicè, & producit omnes actiones, tam malas, quàm bonas, & quidem scienter, ac liberè, & tamen non peccat: ergo. Resp. cum Suarez. in 1. 2. tr. 5. disp. 6. num. 6. Hæretici, qui ita loquuntur, negant quidem de DEO nomen peccati, attamen ei attribuant turpitudinem illius. Cerrè sic DEUS posset etiam mentiri, se ipsum odisse &c. In

formæ

forma. neg. ant. ad prob. dist. ant. hoc est, non ageret contra legem superioris. conc. ant. non ageret moraliter inhonestè contra regulam omnium honestatis, & legem sibi ipsi indispensabiliter latam. neg. ant. & conf. Ageret enim Deus contra legem, quam sibi necessariò statuit, scilicet legem nihil agendi dedecens, nihil destrutivum supremæ suæ sanctitatis, & auctoritatis; hoc enim necessariò Deus, & essentialiter odit, & essentialiter non vult. Ad summum in eo casu Deus ageret, & non ageret, contra suam voluntatem, adeoque fieret Chimæra, ex qua mea pace potest sequi altera. Ad confirm. conc. antec. neg. conf. sed de hac plura articulo sequenti.

64. Dices 1. DEUS non peccat causando peccatum; quia causat illud ex bono fine. Resp. neg. illatum. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, nec finis bonus excusat actionem ex se malam: quin imò juxta adversarios homo in eo casu non peccaret; cum se conformaret DEO ultimo fini, & nec contra, nec præter illum ageret. Dices 2. Homo potest ex prava intentione velle, quod DEUS vult ex bona. Resp. redire argumentum de illa ipsa intentione prava; an enim etiam hanc causavit DEUS, an non? si primum: illa intentio non fuit mala; quia conformis est ultimo fini: si secundum, tunc ruunt argumenta adversariorum, quibus scilicet probare volunt, DEUM causare omnes actiones, bonas, & malas.

ARTICULUS III.

Quomodo DEUS ad peccatum concurrat.

65. SUPpono, quòd DEUS influat immediatè in omnes effectus creaturarum; ita enim contra Durandum, Ludovicum à Dola, & adhuc unum, aut alterum apud Haunoldum, l. 2. tr. 2. num. 439. communissima Theologorum, & Philosophorum, imò & SS. Patrum assertio, adeò, ut sententia opposita, quæ Durandissimus vocatur, à quibusdam malè vapulet, & à S. Thoma in 2. dist. 37. q. 2. a. 2. in corp. dicatur duplici errori proxima. videatur hac de re Comptonus disp. 28. phys. sec. 1. Sed & hic influxus DEI ab omnibus auctoribus probatur ex Scripturis; nam 1. Cor. 12. v. 6. dicitur: *DEUS, qui operatur omnia in omnibus.* Joan. 1. v. 3. *Omnia per ipsum facta sunt.* Joan. 5. v. 17. *Pater meus usque modò operatur, & ego operor:* ergo DEUS operatur immediatè omnia; dicere enim, quòd tantum mediatè operetur, scilicet eatenus, quatenus produxit creaturas alias, quæ nunc immediatè operantur, esset valde improprie loqui: sicut si quis diceret: *Adam usque nunc generat homines.*

Dein SS. Patres (ad quorum mentem Scriptura exponi debet, ut definit Tridentinum sess. 4. decreto de editione, & usu sacrorum librorum) ista dicta intelligunt de immediato influxu. Sic S. August. epist. 146. sub finem: *Quomodo enim negare poterimus, DEUM etiam nunc operari cun-*

cta, quæ creantur; cum Dominus dicat: Pater meus usque nunc operatur? Quòd autem intelligat, DEUM immediatè operari, patet ex ejus dictis in Genes. ad liter. l. 5. c. 20. ubi ait: *Sunt, qui arbitrantur, tantummodo mundum ipsum factum à DEO, cetera jam fieri ab ipso mundo, sicut ille ordinavit, & jussit: DEUM autem ipsum nihil operari: contra quos profertur illa sententia Domini: Pater meus usque nunc operatur.*

S. Hieronymus adversus Pelagium ad Cresiphontem c. 3. graviter reprehendit Pelagium, tanquam ingratum, & sacrilegum, quòd negaverit, esse semper necessarium auxilium DEI, etiam ad actiones naturales, ad curvandum digitum, movendam manum, sedendum, ambulandum; cum tamen Pelagiani mediatum auxilium minimè negaverint. S. Anselm. l. de concord. præscientiæ, prædestinat. & liber arb. c. 1. sub finem. *Nulla res habet ullam potentiam volendi, aut faciendi, nisi illo dante ipsum quoque velle, quod aliquando justum est, aliquando injustum.* Videri de hac re plura possunt apud Suarez in Metaphys. disp. 22. num. 14. (ubi affert etiam antiquos Philosophos, idem asserentes) Bellarminum l. 4. de gratia & lib. arb. c. 4. & alios.

66. Prob. 2. idem suppositum ratione. Esse ens summè necessarium, à quo omnia alia immediatè dependere debeant, est aliqua perfectio simpliciter simplex: ergo DEO est attribuenda. consequ. est certa; antec. patet ex eo, quòd non possit ostendi ulla imperfectio mixta, ipsaque hæc perfectio sit melior, quam omnis cum ipsa impossibilis. subsumo: dependentia ista immediata aliud non est, quam dependentia à causa immediata: ergo omnia debent dependere à DEO, tanquam causa immediata, seu immediatè influente.

Nec dicas, esse ens, à quo omnia adæquatè dependent, etiam esse perfectionem simpliciter simplicem, adeoque DEO tribuendam: consequenter DEUM se solo omnia, & creaturas nihil, agere; negatur enim illatum; nam opponitur illud prædicatum majestati DEI, & juri Divino, ad cultum à creaturis exigendum: quòd jus, vel quæ majestas, est æquè bona, nec tamen composibilis cum adæquata dependentia omnium creatorum à DEO; sic enim homines nihil possent agere, adeoque nec DEUM colere, nec amare. Plures rationes videre poteris apud Haunoldum l. 2. tr. 2. num. 446. & præsertim aliquam Doctoris mirabilis ingeniosam, quam ibi Haunoldus illustrat: an tamen solida sit, ipse examina: ego non fido. Quæ contrahunc influxum DEI universalem, præcindendo ab influxu in peccata, objici solent, suppono soluta in physica, ubi hæc quæstio solet agitari: nobis ad magis Theologica, & primum hujus articuli scopum properandum. Supposito igitur hoc influxu DEI universali.

67. Dico. DEUS, licet physicè influat in actionem peccaminosam, cui identificata est malitia formalis peccati commissionis, tamen non est causa peccati. ita omnes ii, qui nobiscum tenent conclusionem n. 27. statutam, & insuper Lugo, ac alii, qui nostram sententiam non putant ex hoc capite impugnandam. Per causam autem hic intelligimus non id, quòd tantum quomodocunque influit in effectum, sed

sed id, cui in genere morali, tanquam auctori, effectus attribuitur, & quod dici potest auctor effectus: sive intelligimus causam per se, & simpliciter dictam: non tantum causam per accidens, quæ non dicitur simpliciter causa, sed tantum ut ait Haunold. l. 2. tr. 2. n. 459. cum addito, per accidens sensum alienante.

68. Prob. conclusi. Si quis dat alteri potentiam proximam, & sufficientem ad bonum usum, atque hunc ipsum intendit, ac suadet, vel præcipit: e contra verò abusum, quem absolute impedire non tenetur, serio prohibet, quamvis interim illi alteri libertatem, ac determinationem relinquat, atque, cum determinante ad abusum prohibitum, concurrat contra suam inclinationem, talis nec est auctor, nec simpliciter causa illius abusus, sed ad summum est causa physica per accidens: atqui DEUS ita se habet, quoad influxum cum creatura rationali, in peccatum: ergo.

Prob. 2a. exemplis 1. Si sacerdos, privatus sciens, hominem indigne ad communionem accedere, tamen, ne eum infamet, ei sacramentum ostendit cum aversione à sacrilegio dat, non est causa sacrilegii. 2. Si superior dat pecunias subdito, cum mandato, ut bene expendat, licet prævideat, abusum illicitum, si hunc gravibus de causis non tenetur impedire, non est causa illius. 3. Si puella, accedens ad sacrum, prævidet suo accessu scandalum accipiendum à juvene, quod ei quidem displicet, sed certe non semper impedire tenetur, si in tali casu juvenis labatur, puella non est causa ruinæ. Similia passim occurrunt apud auctores. Imò, ut rectè Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 459. si quis contra suam intentionem, concursu in actu primo indifferente, ad aliquem effectum concurrat, & postea sibi, tanquam causæ, gloriam ejus arrogare velit, solemus eum reprimere, dicendo, quod se habuerit per accidens. Et sic sæpe hostis, dum alteri voluit nocere, profuit. Sic aliquando incarceratus liberatus est podagrâ: non tamen propterea inimico incarceranti debuit grates, tanquam medico suo.

Confirm. eadem 2a. S. August. l. 5. de civ. DEI. c. 9. prope finem. ita loquitur: *Male quippe voluntates ab illo DEO non sunt; quoniam contra naturam sunt, quæ ab illo est.* & c. 8. dixerat: *A quo DEO sunt omnes potestates, quamvis ab illo non sint omnium voluntates.* & l. de spir. & liter. c. 31. *Nusquam autem legimus in Sanctis Scripturis: Non est voluntas nisi à DEO: & rectè non scriptum est, quia verum non est; alioquin etiam peccatorum, quod absit, auctor est DEUS.* Plura habet Suarez in Opusculis Opusc. 1. de concursu DEI, l. 2. c. 2. à n. 24. sublimo: sed voluntates sunt aliquid positivum, & omnis positiva entitas, à DEO producitur: ergo etiam voluntates: & tamen S. August. dicit, eas non esse à DEO, sive, hunc non esse causam: quod non est verum, nisi in hoc sensu, quod DEUS non concurrat, tanquam causa determinans, & cum inclinatione: sed tanquam causa determinata, & contra suam inclinationem, adeoque tantum, tanquam causa per accidens: ergo ab eo, qui ita concurrat, non est dicenda res esse, nec ipse dicendus est causa simpliciter dicta rei illius.

69. Prob. jam etiam min. prioris syllogismi. n. 68. positi. DEUS 1. dat homini libertatem in actu primo, & auxilia, saltem sufficientia, ad vitandum peccatum, & faciendum bonum. 2. Desiderat, & jubet, promissis, & penis incitat, ut homo bene, certè non malè agat. 3. Aversatur omne malum, atque peccatum odio essentiali. 4. Relinquit tamen homini liberam determinationem, ut possit pro libitu, bene, vel malè agere. 5. Hinc offert ei concursum indifferenter, quæ creatura uti possit pro libitu, ad malum, & bonum: non tamen eum offert animo indifferenti, ita, ut DEO perinde sit, sive homo bene, sive malè operetur: sed, ut inclinet ad bonum, malum autem duntaxat permittat: unde nec disjunctivè vult malum, quod tantum permittit.

Ulterius 6. DEUS non tenetur impedire actum liberum malum, etsi prævideat secutura; aliàs enim nemo præcepta Divina transgredi posset: nec esset beatus, qui potuit transgredi, & non est transgressus. Eccles. 31. v. 10. repugnaret justitia DEI vindicativa, & omnes perfectiones Divinæ, quarum exercitium peccatum præsupponit: tolleretur etiam libertas humana ad peccandum; nam hæc ipsa necessitas in DEO, impediendi omne peccatum, esset necessitas antecedens, & tolleretur omnem indifferentiam actus primi, respectu creaturarum; esset enim metaphysica necessitas, excludens omnem actum malum, & inimpedibilis, non tantum ab homine, sed etiam à DEO. 7. Tandem DEUS quidem cum creatura, ad malum se liberè determinante, etiam ipse concurrat physicè; quia sine ipsius concursu creatura nihil posset facere: non tamen concurrat, ut determinans, seu liberè immediate actum eliciens, sed ut determinatus à creatura, sicut explicatum est in tract. de DEO, quando actum de prædeterminatione.

70. Confirm. conclusio. Etiam si dicatur, malitiam peccati stare in pura negatione, tamen necessariò debet dici, malitiam radicalem stare in ipso actu libero malo, cum quo est connexa, vel quem sequitur privatio debitæ rectitudinis: insuper debet admitti, quod DEUS physicè causet illum actum: ergo, nisi recurratur ad nostram responsionem, etiam adversarii non possunt explicare, quare DEUS non sit causa peccati, antec. non negatur, consequ. probatur. Privatio ipsa, seu negatio, in se non est capax physici influxus, & propriè non producitur, nec à DEO, nec à creatura: & creatura ideo est culpabilis; quia producit actum liberum, quem necessariò sequitur privatio: ergo, nisi dicatur, DEUM aliter, ac creaturam, influere in illum actum, tunc vel DEUS etiam erit auctor peccati, vel neque creatura erit auctor illius: quod utrumque est falsum. Nec dicas, DEUM non teneri impedire privationem; nam posito actu libero malo, nec creatura tenetur illam impedire; quia est aliquid impossibile, ad quod nemo tenetur: adeoque creatura tantumatenus tenetur impedire privationem, quatenus tenetur impedire actum.

71. Si dicas, DEUM non teneri impedire actum. Resp. Tenetur eum impedire, saltem ita, ut non fiat ex ejus determinatione, vel inclinatione: sicut etiam creatura debet talem actum

actum impedire, ne fiat ex propria determinatione; si enim fieret necessarium à creatura, e. g. si ab alio determinaretur, vel necessitaretur, non esset ei imputabilis ad culpam: ergo tandem debet recurri ad diversum modum influendi inter DEUM, & creaturam: qui diversus modus etiam excusaret creaturam, si scilicet ipsa quoque, non ut determinans influeret. Hoc tamen magnum discrimen adhuc est inter DEUM, & creaturam, quod DEUS possit liberè permittere, se determinari ad influendum; quia non tenetur impedire hanc determinationem, ut probatum *n. preced.* contra creaturam rarissimè potest liberè permittere, se determinari ad influendum, vel concurrendum ad actum malum. Ex quibus omnibus tandem collige, DEUM, etsi physicè in actum peccaminosum (qui est realiter malitia formalis peccati) influat, tamen non esse causam illius simpliciter dictam, nec in eum actum, vel in eam malitiam, moraliter, aut imputabiliter influere, sed actum illum, & malitiam, in sensu morali purè permittere.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

72. **O**B. 1. DEUS praevidet actum malum, ex sua cooperatione secuturum, & insuper potest eum impedire, si velit: ergo non tantum se habet per accidens. Resp. neg. conseq. Sæpe potest quis praevidere aliquid mali, ex sua actione secuturum, & tamen non est causa per se illius, ut patet in exemplo sacerdotis, indigno præbentis sacram Eucharistiam, & puellæ accedentis ad sacrum &c. de quibus *n. 68.* Dummodo scilicet quis non possit, vel non teneatur actum, vel effectum impedire, non est causa effectus, si actionem suam ponat ex alio fine, & cum aversione ab eo effectum: DEUS autem, licet posset impedire peccatum, tamen non tenetur id impedire *ex n. 69.*

Nec Dicas, DEUM esse causam necessariam, adeoque causam per se; nam causa necessaria potest dupliciter sumi. Primò dicitur causa necessaria illa, quæ necessariò ex natura sua agit, v. g. sol, dum lucem producit: & hæc est in genere physico causa per se: sed talis non est DEUS, qui liberè dat saltem actum primum proximum, & libertatem mediatam exercet. Secundò, causa necessaria etiam dicitur illa, sine cuius influxu effectus non potest dari, quæque ex conditione causæ universalis, debet in omnes effectus influere: & talis causa quidem est DEUS: verum hæc causa necessaria non est necessariò causa per se, sed, si non aliter influit, quam DEUS, est causa tantum per accidens.

73. Ob. 2. DEUS liberè determinat ad individuum peccati: ergo etiam ad speciem actus mali, sive ad ipsum actum: ergo non tantum agit per accidens, sed per se. prob. antec. species, & individuum sunt realiter idem: ergo cum DEUS determinet ad unum, determinat etiam ad alterum. Confirm. Si DEUS non determinaret ad actum in specie, tunc ideo; quia est causa universalis: hæc ratio nil probat: ergo.

prob. mi. sol etiam est causa universalis, & tamen non tantum determinat ad effectum, secundum gradum genericum, sed etiam secundum gradum specificum: ergo. Resp. om. ant. quod posse negari ostendi *tr. de DEO num. 604.* dist. conf. DEUS determinat ad speciem eodem modo, quo ad individuum. conc. conf. diverso modo. neg. conseq. ad prob. dist. ant. species adæquatè sumpta, & individuum, sunt realiter idem. neg. antec. species inadæquatè sumpta, sive hic gradus specificus. conc. ant. & sub priori distinctione conc. vel neg. conseq.

74. Hæc obiectio solet solvi in Logica, agendo de distinctione Scotistica, ad quam me possem remittere: ut tamen rem aliquantum explicem, noto, gradum genericum, adæquatè sumptum, esse realiter inadæquatè distinctum à specifico, & specificum ab individuali; nam gradus e. g. animalis, adæquatè, sive secundum totam latitudinem sumptus, convenit pluribus realiter distinctis, quam gradus hominis, & gradus hominis specificus convenit pluribus, quam predicatum individuale Petri: at verò gradus genericus, vel specificus, inadæquatè sumptus, sive restrictus ad hoc individuum Petri, non convenit pluribus; nec enim hæc animalitas, aut humanitas, quæ est Petri, realiter convenit alteri, quam Petro, sed sunt realiter idem: unde, quicquid realiter verificatur de uno, verificatur etiam de altero.

Attamen in sensu formali, qui ordinariè tenet in gradum adæquatè sumptum, non dicitur DEUS determinare ad speciem, e. g. DEUS non determinat, ut ignis potius producat ignem, quam aquam; quia ad hoc determinat ignis, qui per naturalem suam exigentiam petit, potius producere ignem, quam aquam: at verò dicitur DEUS determinare ad individuum; quia determinat, ut ex multis individuis igneis, hoc potius producat, quam aliud producat. Nulla autem est in his contradictio: non determinare, ut potius producat ignis, quam aqua (& par est ratio de actu bono, vel malo) & determinare, ut, supposito, quod aliquis ignis debeat produci, hic potius producat, quam alius: sicut nulla est contradictio in hoc, quod e. g. senatus determinet tres, ex quibus eligatur aliquis ad certum officium: non autem determinet unum in individuo, sed ad hunc determinet totus populus, per pluralitatem votorum.

Quod si autem etiam aliqua contradictio foret, ea caderet super duo realiter distincta, hoc est, super duos actus voluntatis diversos, quorum unus ad speciem, alter ad individuum determinat: sicut, si formaliter cognoscitur animal, non autem rationale, dantur etiam duæ cognitiones, realiter distinctæ. Unde, etiam si DEUS dicatur determinare ad individuum, & non ad speciem, nulla est contradictio, aut distinctio in obiecto, sed tantum in determinationibus, quarum una competit DEO, non altera: verbo: per hoc, quod DEUS dicatur, non determinare ad speciem, sed tantum ad individuum, tantum significatur, quod DEUS non quidem determinet absolute, & efficaciter, ut potius actus in hac specie, quam in alia producat, sed hanc determinationem relinquat creaturæ: at verò, ex suppositione, quod creatura determinet, ut potius

ius aliquis actus in hac specie, quam in alia producatur, tunc DEUS determinet, ut potius hoc individuum, quam aliud producatur: cum autem huic individuo identificatus sit gradus specificus, inadæquatè sumptus, ideo DEUS eodem etiam modo ad hunc gradum determinat.

75. Citius fortè, & expeditius objectio paulò aliter solvitur, scilicet dist. antec. DEUS determinat ad individuum positivè, neg. ant. negativè. conc. ant. & dist. etiam conseq. DEUS determinat ad speciem adæquatè sumptam, neg. conseq. inadæquatè sumptam, subdist. determinat positivè, neg. negativè conc. conf. hoc est, DEUS, etiam supposito, quòd creatura determinet ad speciem, tamen non positivè exigit hoc individuum, sed, cum alia omnia impediatur, hoc unum permittit, & sic negativè determinat, quatenus hoc unum non impedit. Hac ratione ostenditur, quomodo DEUS, etiam determinando negativè ad speciem inadæquatè sumptam, nihil inhonesti faciat; nam indecorum non est, malum purè permittere. Ad confirm. neg. ma. Non ideo DEUS non determinat ad speciem quia est causa universalis: sed quia ipse circa hunc actum non exercet immediatam libertatem, nec influit cum inclinatione, sed cum aversione: nec tamen tenetur hic & nunc impedire actum, vide, quæ diximus à num. 68. & 69.

Quidam dicunt, DEUM ideo non esse causam per se actus mali; quia non immediatè liberè in illum influit. sed, quamvis verum sit, quòd DEUS non immediatè liberè in actum malum influat, & econtra falsum, quòd (ut quidam volunt) DEUS immediatè libertate in omnia ad extra influat: tamen hæc ratio sola non sufficit ad excludendum DEUM à ratione causæ per se; nam DEUS est causa per se actus boni, & tamen in illum immediatè liberè non influit; unde recurrendum ad nostram responsionem.

76. Ob. 3. Juxta nos DEUS offerret creaturæ suum concursum, indifferentem ad bonum, vel malum: ergo deberet concursus DEI determinari à creatura: sed, nec DEUS, nec concursus DEI, potest determinari à creatura: ergo, prob. min. qui determinat alterum, habet aliquam prioritatem respectu determinati: ergo debet prius operari: sed creatura non potest prius DEO operari; cum nullam actionem possit elicere sine DEO: ergo non potest DEUS determinare. Resp. conc. antec. in sensu explicato n. 69. & conc. etiam conseq. neg. autem min. subsumptam cum ultima consequentia, ad prob. dist. antec. qui determinat, habet prioritatem naturæ, neg. antec. prioritatem eligibilitatis, conc. antec. & neg. conseq.

Concursus DEI alius dicitur *concursum in actu primo*, & consistit in omnibus iis principiis, quæ se tenent ex parte DEI, quæque DEUS impendit ad cooperandum homini, qualia sunt omnipotentia, auxilia gratiæ ad actum bonum &c. & hæc possunt determinari ab homine liberè agente, ut potius influant, quam non influant; item ut potius influant ea, quæ ad actum bonum, quam quæ ad actum malum, prærequiruntur, vel vicissim; quia hominis liberi est eligere potius hanc, quam illam speciem actus. Alius dicitur *concursum in actu secundo*, & est ipsa actio, procedens simul à DEO, & à creatura:

& hæc determinatur à creatura, ut potius existat, quam non existat; est enim in potestate creaturæ, ut à DEO, & ipsa, potius producat actio bona, quam mala, vel vicissim. Ad hanc autem determinationem non requiritur, ut creatura prius agat, quam DEUS, vel, ut determinatio creaturæ sit prior naturâ ad concursum DEI, five, ut determinatio creaturæ pro priori naturâ DEUM determinet, ut ipse pro posteriori ponat suum concursum: sed tantum ipsa creatura debet esse prior naturâ ad concursum in actu secundo, seu ad ipsam actionem.

77. Dices 1. DEUS etiam est prior naturâ ad concursum in actu secundo: quare ergo potius dicitur voluntas creata determinare, quam DEUS? Resp. Ad hoc, ut aliquid dicatur, determinare potentiam indifferentem ad actum, debet non quomodocunque esse prius naturâ, nec quomodocunque influere: sed debet influere certo modo, hoc est, cum jure eligendi, & exercendo hoc jus. Exemplum habes in voluntate, & habitu, quando influunt in eundem actum, e. g. temperantiæ, tunc non determinat habitus, licet sit prior naturâ, & influat in actum; quia scilicet non influit cum jure eligendi.

78. Dices 2. DEUS etiam est liber: quare ergo non influit cum jure eligendi? Resp. DEUS nolle exercere libertatem immediatam in actu secundo; alias enim tolleret libertatem creaturæ, vide dicta tr. de DEO, à n. 490. ubi actum de prædeterminatione. Unde non influit DEUS in actum liberum, libertate immediatè, sed immediatè liberè influit sola creatura: DEUS autem exercet suam libertatem circa actum primum, quatenus liberè offert concursum in actu primo, quem posset negare. Hinc DEUS semper est primum liberum; quia debet exercere suam libertatem in ordine ad actum primum, antequam possit creatura exercere suam in ordine ad actum secundum: non tamen DEUS est semper immediatè liberum; quia non in omnia immediatè liberè influit.

Neque propterea DEUS subijcit nobis suam omnipotentiam, quod dicere prohibitum est, & damnatum ab Innocentio XI. quia ex nostris dictis nec à longè sequitur, quòd nos habeamus aliquam superioritatem in omnipotentiam Divinam; neque enim possumus eam uti pro libitu, ad quasunque actiones: imò pro libitu DEI possumus ab omnibus impediri; non enim potest creatura uti omnipotentia ex jure, vel dominio, sed tantum titulo gratuitæ promissionis: unde DEUS nec se, nec omnipotentiam suam subijcit nobis: sicut dominus creatus non subijcit se, vel potentiam suam servo, etsi huic liberè promittat, quòd, si velit aliquid facere, ei sit auxilio suo adfuturus.

79. Dices 3. DEUS, posito actu primo, adhuc est indifferens ad influxum: ergo immediatè liberè influit, prob. antec. alias enim non totus actus primus proximus esset indifferens: ergo. Confir. 1. DEUS, stante actu primo, adhuc potest impedire effectum: ergo est liber, & indifferens. Confir. 2. DEUS, stante actu primo, vult liberè permittere peccatum: ergo juxta nos vult permissionem peccati; sed hæc permissio est

est actio mala: ergo. Resp. neg. antec. quia actus primus proximus totus, vel involvit decretum DEI, offerens concursus indifferentem, quem explicavimus n. 69. vel juxta meam sententiam *tr. de DEO* involvit potius negationem decreti impediens; unde DEUS tantum est liber ad ponendum decretum indifferens, vel ponendam suo modo illam negationem, ut detur totus actus primus proximus: quando autem liberè posuit decretum, vel negationem illam, non est amplius liber, libertate consequenti; quia non potest mutari, nec suo decreto contrarium facere. ad probationem neg. illatum. tamen adhuc totus actus primus proximus est indifferens respectu creaturæ; quia ipsam non necessitat, sed relinquit ei plenam indifferentiam.

Ad 1. confir. Resp. neg. ant. quia DEUS impediendo effectum, faceret aliquid contrarium suo decreto, vel simul poneret negationem decreti impediens, & ipsum decretum impediens, quæ sunt contradictoria. Intelligi autem, Deum non posse amplius impedire effectum ex sua determinatione, quamvis id possit ex determinatione creaturæ, & cum ista: nec hæc necessitas consequens obest libertati Divinæ, ut omnes norunt. Ad 2. confir. Resp. om. 1. enthymemate, neg. subsumptum. Permissio peccati est decretum DEI, quod est distinctum à peccato: sicut permissio superioris est distincta ab actu subditi permissio.

80. Ob. 4. Juxta nos DEUS vult actum primum indifferentem: ergo vult carentem omni impedimento: sed maximum impedimentum hujus indifferentiæ esset negatio concursus Divini: ergo vult negationem hujus negationis: hæc autem nihil est aliud, quam ipse concursus: ergo vult ipsum suum concursum, seu ipsam actionem. Resp. om. 1. enthymemate dist. subsumptum. Maximum impedimentum indifferentiæ esset negatio concursus in actu primo. conc. negatio concursus in actu secundo neg. subsumptum. & sub eadem distinctione conc. vel neg. 2. conseq. itémque 2. subsumptum: ultimam autem consequentiam absolute neg. Indifferentia actus primi tantum constituitur per concursum in actu primo, quem explicavimus n. 76. & hujus tantum impedimenta debent abesse, saltem, si non possint à voluntate creata pro libitu tolli; nam, si possint ita auferri, etiam ipsa non impediunt libertatem, e.g. licet janua clausa non possis exire, si tamen pro libitu januam potes aperire, utique non censeris impeditus ab ambulatione. At non constituitur indifferentia actus primi per concursum in actu secundo (aliàs constitueretur actus primus per secundum) sed præscindit ab eo concursu, estque compossibilis cum eo concursu, & cum negatione ejus: unde DEUS, tantum volens concursum indifferentem in actu primo, non debet velle, adesse negationem negationis concursus in actu secundo, sed potest eam inefficaciter saltem nolle, sive in ea sibi displicere: quamquam etiam non debeat, eam efficaciter, & impedibiliter nolle; aliàs enim eo ipso poneret decretum, impediens indifferentiam, & apponeret inauferibile impedimentum libertatis, redderetque omnipotentiam determinatam ad non concurrendum ad actum malum.

81. Ob. 5. DEUS potest velle actum pec-

caminosum, saltem ut bonum utile, vel delectabile: ergo potest in actionem influere cum inclinatione. Confir. 1. DEUS potest velle peccatum, tanquam medium utile, ad ostendendam suam justitiam vindicativam, vel misericordiam: sed velle aliquid, ut medium, est simpliciter illud velle: ergo. Confir. 2. Est non solum fidei, sed etiam rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à DEO: ergo DEUS vult etiam actum malum, saltem, ut est ens. Resp. neg. antec. non enim potest Deus velle aliquid bonum, nisi sit simul honestum. Ad 1. confirm. neg. ma. peccatum enim non est medium, ut dictum n. 48. Ad 2. confirm. dist. ant. Est fidei, & rationi contrarium, dicere, aliquid ens, in quantum est ens, non esse à Deo, tanquam causa physica, & per accidens, ac contra suam inclinationem influente. conc. antec. tanquam à causa morali, per se, & juxta suam inclinationem influente. neg. ant. & conseq. Nota tamen, quando dicitur, Deum contra suam inclinationem influere, per inclinationem non intelligi voluntatem absolute efficacem, cui resisti non possit, sed intelligi voluntatem inefficacem, seu beneplacitum DEI, quod non impedit, quo minus Deus oppositum permittat.

82. Ob. 6. DEUS est causa causæ, seu actus primi indifferentis: ergo etiam est causa causati, seu ipsius peccati. Confir. Vel concurrere ad actum malum, est bonum, vel est malum: juxta nos neutrum potest dici: ergo. prob. mi. si dicatur primum, DEUS potest illud velle: si secundum, nullo modo potest concurrere: ergo. Resp. neg. conseq. quia tunc tantum causa causæ est etiam causa causati, quando causa non est indifferens ad eum effectum; aliàs faber esset causa omnium homicidiorum, quæ gladio committuntur: & tamen nemo somniat, hunc esse reum omnium cadum, aut causam per se istarum: de causa per accidens non est curandum. Ad confirm. neg. mi. ad prob. neg. 2. partem. Si sermo sit, ut esse debet, de concursu in actu secundo, est quidem iste realiter malus, potest tamen à DEO physice, per accidens, & contra suam inclinationem fieri; nec enim actus malus denominat omnem suam causam malam; sed tantum causam per se, ac liberè influentem; aliàs, si quis tuum brachium violenter arriperet, eoque percuteret graviter clericum, tu graviter peccares, & esses excommunicatus.

83. Ob. 7. Voluntas DEI non est sanctior, quam omnipotentia: ergo, si omnipotentia potest producere actum peccaminosum, etiam potest voluntas eum velle. Resp. retorq. argum. Intellectus Divinus est æquè sanctus, ac voluntas: ergo, si intellectus (ut est innegabile) potest cognoscere malitiam formalem peccati, etiam posito, quod stet in privativo, poterit voluntas eam malitiam formalem amare: quod nemo sanus potest admittere. In forma. neg. conseq. Disparitas, ab omnibus danda, est hæc, quod versari circa peccatum, non est malum, nisi respectu illius potentie, quæ illud liberè eligit: quod etiam patet in creatura, quæ potest honestè scire peccata, non tamen eligere. Ad do tandem, non esse oppositum nobis Tridentinum citatum n. 48. quia ibi non damnatur is, qui

qui dicit, DEUM operari physice tantum malum, sed, qui dicit eum operari malum, ita ut bonum, hoc est, tanquam causam per se &c.

QUÆSTIO III.

De Differentia Peccati Mortalis, & Venialis.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Mortale?

84. **H**abetur ex fide, quædam peccata esse graviora aliis. Sic Christus dixit Pilato: *Joan. 19. v. 11.* Propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet. Est eadem fide certum, ex Trident. *sess. 14. c. 5.* & *can. 7.* non omnia peccata esse mortalia. Idem definiunt Pius V. & Greg. XIII. contra Baium, damnantes propositionem 20. *nam Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur penam æternam.* Certè *Ecclesiastici 19. v. 1.* dicitur: Qui spernit modica, paulatim decidet. & *Jacobi 3. v. 2.* In multis offendimus omnes. Videtur etiam ex ratione clarum, quod non omne peccatum minimum, quod moraliter vitari non potest, statim destruat amicitiam cum DEO, & mereatur poenas æternas; lex enim tam gravis redderet homini moraliter impossibilem suam salutem: & non sat bene esset constituta humana natura in ordine ad eam assequendam; unde falsissima est hæresis Calvinii, dicentis, omnia quidem peccata esse ex se mortalia, fieri tamen venialia ex eo, quod à DEO non imputentur.

85. Certum etiam est contra Wicleffum, non omnia peccata reprobatorum esse mortalia; nam peccata complura in seipsis, absque facta comparatione cum iis, qui ea admittunt, sunt venialia: & hinc comparantur à Scriptura festu- *cz. Luc. 6. v. 41.* novissimo minuto. *Luc. 12. v. 59.* culici. *Matth. 23. v. 24.* cum alia graviora comparantur camelo apud eundem S. Mattheum ibidem: nec est, unde fiant mortalia in reprobis: certè reprobatio sequitur peccata gravia, non talia facit. Aequè certum est, peccata infidelium non omnia esse mortalia; possunt enim omnes non justificati, adeoque etiam infideles, facere opera moraliter bona, certè non mala, ut expresse tradit Trident. *sess. 6. can. 7.* & cur non possint facere etiam venialiter mala? aut quis dicat, omne verbum oriosum in infideli esse mortale peccatum? Econtra etiam certum est, non omnia peccata electorum esse venialia; nam Adæ, Davidis, & aliorum prædestinatorum, atque modò Sanctorum, peccata, fuere gravia, seu mortalia. Queritur jam, quomodo ergo inter se differant peccatum mortale, & veniale, vel quibus definitionibus, aut descriptionibus discriminentur.

86. Varias descriptiones peccati mortalis, & venialis, itémque differentias inter hæc duo, videre potes apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 2.* Oviedo *in 1. 2. tr. 6. contr. 3. punct. 2.* & alios. Mihi non vacat omnes examinare: conformiter ad definitionem peccati in genere,

datam *n. 3.* quod sit libera transgressio legis Divine, potest hic, & nunc, convenienter defini peccatum mortale, libera transgressio legis Divine graviter obligantis. ita Arriaga *tom. 1. in 1. 2. tr. de vitiis, & peccatis. disp. 48. sect. 5. n. 18.* & telic quodam doctissimo recentiore in manuscriptis, alii recentiores complures. Particula graviter significat sub amissione ultimi finis, quod mihi videtur optimè dici: vel, ut habet Arriaga *cit. sec. n. 19. sub reatu incurrere inimicitie Divine*, quod non rejicio. Nec contrarius est S. Thomas, aut Suarez *in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 1. n. 3.* & seq. vel alii, dum dicunt, quod peccatum mortale sit aversio ab ultimo fine, & implicita, seu interpretativa, & virtualis prælatio creature DEO; nam re ipsa nobiscum coincidunt; actus enim graviter malus est talis aversio; quia graviter prohibitus est: unde has, aut similes definitiones, non impugno.

87. Per liberam autem transgressionem intellige deliberatam, seu factam cum plena advertentia. ita auctores communiter; quia poena tam gravis supponit culpam, ex pleno rationis usu, clara gravitatis cognitione, & plena voluntatis determinatione, profectam; delictum enim, ex imperfecta cognitione, ac semiplena deliberatione, proveniens, commiserationem aliquam, & poenæ mitigationem postulare videtur: atque adeo veniale, non mortale reputatur. ita communissimus auctorum omnium sensus: quæ ipsa auctoritas est maximi hac in re ponderis. Ratio ulterior etiam est; quia, cum peccatum mortale constituat DEI inimicum, & æternis poenis dignum, non est credendum, hominem reum fieri tantæ poenæ, atque miseriæ, per eam actionem, in quam incidunt sæpe etiam ii, qui timoratiſsimæ conscientie sunt, imò, quæ naturæ fragilitati vix evitabilis est: certè opposita sententia nimium gravaret fidelium conscientias peccatis innumeris.

Quanta autem claritas in cognitione, aut quanta deliberatio in voluntate, prærequiratur, DEUS optimus, & æquissimus judex, solus optimè novit: & fatentur communiter auctores, hanc rem difficulter posse decidi. Quidam recentior censet, verosimilius tantam salutem requiri cognitionem, & deliberationem, quantam ad contractus, & negotia magni momenti, afferre solemus. Hinc communiter dicunt, semisopitos, & semiebríos, non habere sufficientem deliberationem in suis actibus, ad hoc, ut sint mortales. Ita Vasquez, & Cajetanus apud Tannerum *tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 5. num. 10.* quibus videtur ipse consentire. Idem tradit Layman *l. 1. tr. 3. c. 5. n. 12.* citans insuper Navarrum, & Medinam: additque, sobrios quoque, & vigilantes, posse subita passione, ira, timoris &c. vel etiam alienis cogitationibus ita implicari, aut distrahi, ut non sint capaces majoris deliberationis, quam semisopiti, aut semiebríos, hoc est, tantum imperfectæ.

88. Oviedo *in 1. 2. tr. 4. contr. 1. punct. 2. n. 27.* addit sequentes conjecturas, ex quibus prudenter possit inferri, non adfuisse, nisi, imperfectam deliberationem. 1. Si ætas sit imbecillis; hinc ante septennium, ait, in dubio præsumi imperfectam deliberationem. 2. Si quis sæpe firmiter statuit, non peccare mortaliter,

ter, habet in dubio juxta hunc auctorem præsumptionem pro se, quod non consenserit. 3. Si quis facile possit exequi peccatum, & tamen nolit, ait idem, talem præsumere posse, quod non consenserit. 4. Addit, ex communiter contingentibus sumi vehementem præsumptionem: unde diu assuetus resistere, potest præsumere, etiam hac vice se restitisse: at assuetus cedere, & labi, potest sibi persuadere, se quoque hac vice lapsum.

Has tamen conjecturas Palao *tom. 1. tract. 2. disp. 2. p. 6. num. 5.* vult, non semper dubium tollere, nec à confessione excusare. Et potest utique contingere, ut quis habeat conjecturas æquales, etiam in oppositum. e. g. aliquis hucusque quidem non consensit mortaliter, sed tamen semper magis peccavit venialiter, & negligentior fuit in tentatione repellenda, talis utique non potest statim præsumere, se etiam hac vice non peccasse graviter. Interim illæ conjecturæ saepe juvant ad prudens formandum iudicium de non consensu.

89. Reliqua, in definitione posita, sunt satis clara: scilicet debet lex, cujus transgressio fit, graviter obligare, & hoc aliquo modo agnosci; cui enim prorsus nihil incidit de malitia actionis, etsi multum deliberet ob alias rationes, an sit facienda, an non, si dein eam faciat, non peccat. e. g. si quis nescit diem festum, & deliberat, an velit laborare, an ob recreationem velit à labore cessare, etiam si ad laborandum se determinet, non peccat: imò probabiliter potest bene agere, & mereri, si ex motivo virtutis tunc laboret. Per amissionem ultimi finis intelligitur amissio DEI, seu visionis beatificæ ejusdem, & felicitatis æternæ, cum qua etiam semper connexus est reatus indignationis, ac odii Divini, & poenæ æternæ.

90. Jam bonitas definitionis probatur ex eo, quod sit clarior definito, & absolute in se cuique facile perceptibilis: conveniat etiam omni, & soli definito &c. Quod si exptas, ut fiat per prædicatum primum, in hoc quoque non deficit, ut constat ex *num. 7.* saltem quoad considerationem Theologicam. Dein esse talem transgressionem, est prædicatum differentiale negativè primum; quia posita ea lege, & actu primo indifferente, nihil est prius, quam deliberata determinatio voluntatis, ad volendum, vel nolendum, se submittere legi: & casu quo se non submittat, adeoque peccet, nihil est prius, quam transgressio legis. Ulterius etiam est primum prædicatum positivè; quia ex hoc alia prædicata, quasi proprietates emanant, ut virtualis, vel interpretativa averio ab ultimo fine, & conversio ad creaturam; quia, dum quis agit contra legem, cujus observationi scit annexam consecutionem ultimi finis, eo ipso virtualiter, & interpretativè, se abdicat ultimo fine, & suo modo illi præfert creaturam. Insuper ex hac transgressione sequitur reatus inimicitiae Divinæ, & poenæ æternæ; quia peccans reddit sibi DEUM iratum, & offensum. Sequitur etiam privatio gratiæ sanctificantis, ac filiationis adoptivæ DEI, atque hæreditatis coelestis, si hæc prius aderant &c. quæ consequenter non sunt prædicata primaria peccati, sed proprietates: adeoque

quæ prædicatum liberæ transgressionis legis Divinæ, graviter obligantis, est primum.

91. Quanam autem lex graviter, quam leviter obliget, optimè desumitur, inprimis ex communi doctorum, & hominum proborum sensu; aut consuetudine, quæ est optima legum interpres: vel ex Pontificum declaratione, aut Ecclesiæ sensu &c. Accedunt alia signa: & inprimis, ut ait Suarez in *1. 2. tract. 5. de peccatis disp. 2. sec. 4. num. 19.* si lex continetur in Sacris Scripturis, & actio prohibita vocatur morte digna, ut *ad Rom. 1. v. 32.* vel excludere à regno DEI, ut *ad Galat. 5. v. 21.* vel si DEUS ob illam minetur coeli privationem, vel poenas inferni, vel aliud grave malum per vocem *ut*: vel si Scriptura actionem, aut omissionem aliquam detestetur, vocet abominationem, nefas &c, censetur lex obligare sub gravi.

Cum verò utitur Scriptura mitioribus verbis, ait Suarez, *loc. cit.* signum esse, quod censenda sit obligatio venialis, e. g. S. Jacobus, dum in sua epistola *c. 1. v. 15.* docet, quod peccatum consummatum generet mortem, indicat, non consummatum, hoc est, non pleno consensu admissum, non generare mortem, adeoque non esse mortale, aut grave: quando S. Paulus *ad Ephef. 5. v. 4.* dicit de scurrilitate, & stultiloquio: *Quod ad rem non pertinet*, non videtur gravem culpam in ea per se agnoscere. Sæpe autem res ipsa, aut materia, affert secum gravem obligationem; quia est in se gravis, ut blasphemia, odium DEI &c. de qua re inferius.

92. In legibus humanis, attendendum ad verba, quibus obligatio exprimitur. Sic, si Pontifices aliquid prohibent sub poena peccati mortalis, sub gravi censura, ipso facto incurrenda &c. gravis obligatio merito adstruitur, quæ etiam merito asseritur, si obligatio levis non sufficeret, ad obtinendum finem legis. Quod si nulla lex positiva extet, sed ea potius naturalis sit, tunc naturali etiam ratione utendum; sicut enim hac discernimus malum à bono, ita etiam debemus discernere majus malum à minore.

Sed in his omnibus utique attendendum ad sensum SS. Patrum, atque Doctorum, juxta quem exponendæ sunt Sacre Scripturæ. Sic putat Bellarm. *tom. 3. contro. 1. l. 2. de effectibus Sacramentorum c. 17.* quando Scriptura dicit, aliquem ob aliquam actionem *perituro de populo suo*, non semper indicari reatum culpæ mortalis; cum etiam ob tactum cadaveris, & lotionem postea non adhibitam, hæc poena statuatur. Addit, per hanc poenam intelligi, vel mortem corporalem, vel etiam tantum aliquam exclusionem, seu quasi excommunicationem, aut separationem à populo reliquo. Pariter etiam sensus Canonum, & legum positivarum, multum pendet ab interpretatione, usu, & sensu doctorum.

93. Quares, quam peccata dicantur, ex genere suo mortalia, quam venialia. Resp. Illa censentur ex genere suo mortalia, quæ intra genus, vel speciem suam, aut semper sunt mortalia, aut, si non semper sint talia, tamen ita possunt crescere, ut non addita alia specie fiant mortalia. Venialia autem ex genere suo dicuntur illa, quæ, nisi accedat alia species peccati, nunquam fiunt mortalia. Prioris classis sunt, odium, vel contemptus DEI; ista enim, si for-

maliter talia sint, semper sunt mortalia : item furtum, quod, licet in modica quantitate non sit mortale, tamen intra speciem suam potest esse mortale, e. g. furtum centum florenorum est certo mortale: sic etiam se habent odium proximi, sic gula &c. Secundæ classis sunt e. g. mendacium, quod quamdiu est contra solam veracitatem, manet semper veniale: nec fit mortale, nisi, ratione detractionis, vel alterius circumstantiæ specificæ, fiat contra iustitiam, fidem, charitatem &c. Putant autem Tannerus tom. 2. disp. 4. q. 5. dab. 5. n. 90. & Oviedo tr. 6. contr. 3. punct. 4. n. 41. ex genere suo venialia esse, quæ sunt contra virtutes liberalitatis, magnificentiæ, eutrapeliæ, veracitatis. Addit Tannerus n. 91. avaritiam duplicem esse, unam contra iustitiam, quæ committitur, iniuste acquirendo, vel retinendo: & hanc ex genere suo esse mortalem; nec præcisè contrariam esse liberalitati: alteram verò esse, quæ præcisè stat in amore inordinato divitiarum, & purè opposita est liberalitati: & hanc ex genere suo esse tantum venialem: estque etiam hæc doctrina clara S. Thomæ 2. 2. q. 118. a. 4. in corp.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

94. **O**B. 1. contra dicta n. 84. quod non omnia peccata sint mortalia. Matth. 5. v. 19. dicitur: Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno celorum. Rursus Jacobi 2. v. 10. dicitur: Quiunque autem totam legem servaverit: offendat autem in uno, factus est omnium reus. Item. Ezechielis 18. v. 20. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur: ergo omne peccatum, quantumvis minimum, est mortale. Resp. neg. conseq. Textus primus, ut censet Maldonatus, loquitur de mandatis, non absolutè, sed respectivè ad opinionem Phariseorum, minimis, qualia erant peccata etiam graviora interna cogitationum, seu concupiscentiæ internæ; hæc enim peccata Pharisei non putabant graviora, & hinc facillè committebant: in quo errore etiam fuit Iosephus Hebræus l. 12. antiquitatum, de quo vide Cornelium à Lapide in hunc locum. Roboratur explicatio sequentibus verbis à Christo subjunctis. Matth. 5. v. 20. Nisi abundaverit iustitia vestra plus quàm scribarum, ac Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum: quasi diceret, nisi magis observaveritis legem, quàm Pharisei, qui hæc minima vocant, non admittemini in celum. Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 12. putat, per minima intelligi mandata veteris testamenti, quæ, quia minùs perficiebant hominem, ideo minima sint dicta. Conzen in hunc textum, & alii dicunt, non vocari minimum, qui tantum fecerit, sed qui etiam docuerit; nam e. g. licet mendacium facere, vel dicere, sit veniale, tamen docere, mendacium esse licitum, est mortale, & hæreticum.

95. Ad 2. textum Resp. S. Jacobus non ait, qui tantum in uno peccato levi offendit, factus est omnium reus; nam leve peccatum non est simpliciter transgressio legis, nec contra, sed

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I

præter legem, ut ait S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. qui autem legem simpliciter non transgreditur, non potest dici reus transgressionis omnium legum; unde subintelligitur: qui offendit in uno gravi; talis enim reus est non observatæ totius legis: quæ tamen observatio necessaria est ad salutem, contra quàm olim sentiebant Rabbini, qui putabant, observationem legis, aut legum, quoad maiorem partem, sufficere ad salutem. Verbo: talis reus est non observatæ totius legis collectivè sumptæ, cujus observationem, si quis non exhibuerit, reus erit poenæ æternæ, & punietur æquè poenâ æternâ (quancumque mitiori) quàm, si omnes leges violasset. Tertius textus non venit ad rem; nam propheta tantum vult dicere, eum ipsum, qui peccaverit (intellige graviter) moriturum, & non alium loco ipsius, e. g. non moriturum filium pro parente: nunquam autem propheta dicit, omnem, etiam leviter tantum peccantem, moriturum. Alii respondent, eum textum intelligendum de peccato simpliciter dicto, hoc est, mortali: & certè ibi propheta gravissima enarrat peccata.

96. Ob. 2. DEUS est ens perfectissimus: ergo non potest, nisi graviter offendi: atqui omne peccatum, quantumvis videatur leve, est offensa DEI: ergo graviter DEUM offendit. Confirm. Omnis offensa DEI est infinitæ malitiæ: ergo est gravis. prob. antec. omnis offensa est contemptus DEI, & inhonoratio ipsius præsentis: ergo est infinitæ malitiæ. Resp. neg. conf. nec enim spectat ad dignitatem DEI, ut non possit, nisi graviter offendi: sed potius congruit ejus bonitati, ut cum creatura ineat amicitiam, non ob quascunque causas minimas, & moraliter inevitabiles, dissolvendam: ita respondent ii, qui dicunt, peccatum veniale esse offensam DEI. Qui verò id negant, possunt transmittere totum primum enthymema, & negare mi. subsumptam; nam saltem propriè, & strictè loquendo, peccatum veniale non est offensa DEI. Sed de hoc redibit sermo inferius, num. 111. § 123. quando de peccato veniali.

97. Ad confirm. neg. antec. Nullum peccatum mortale, etiam quantumcunque grave, est simpliciter infinitæ malitiæ, ut fuscè dicemus tr. de incarn. ad prob. neg. ant. sive nego, quod quodlibet minimum veniale sit contemptus DEI formalis: imò nullum peccatum veniale est contemptus DEI virtualis; cum homo, venialiter peccans, semper adhuc virtualiter præferat DEUM omnibus aliis; non enim est verum, quod peccans venialiter, e. g. levi gula, præferat eam voluptatem DEO; cum semper paratus sit, & hanc voluptatem, & omnia priùs relinquere, quàm DEUM graviter offendere.

Unde non est contemptus DEI, sed ad summum contemptus aliquis interpretativus alicujus medii, vel boni conducentis ad DEUM, ut loquitur S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. Quamvis autem DEUS per omnem legem, sicut per omnia alia, ultimò intendat gloriam suam, non tamen eam intendit semper graviter obligando, sive sub interminatione odii sui, & inimicitiae: consequenter nec per omnem actionem contrariam propriè contemnitur: nec peccatum veniale displicet DEO, ut oppositum ejus dignitati, sed tantum ut alicui bono ab eo intento.

D

98.

98. Ob. 3. Omne peccatum adversatur primo mandato, diligendi DEUM super omnia: ergo adversatur fini legis, seu dilectioni, & amicitiae Divinae: ergo est eo ipso grave. *Confir.* Peccans quicumque, etiam tantum in minimo gradu, tendit in alium finem ultimum, quam DEUM: ergo avertitur à DEO ad creaturam. *Resp. neg. antec.* Mandatum illud vult tantum, ut nihil DEO praeferatur, aut adaequetur, sed ipse toto corde, hoc est, super omnia ametur: quod totum stare potest cum peccato veniali; quia etiam venialiter peccans, ut dictum *num. preced.* praefert adhuc DEUM omnibus aliis.

Illa autem actualis semper dilectio DEI, tam perfecta, ut excludat omnem, etiam culpam venialem, non praecipitur ea lege, sed tantum indicatur, ut ait Bellarm. *tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 12. §. Respondeo.* Dilectio, cum sit propria statui Beatorum potius, quam mortalium: certe ea dilectio non praecipitur sub gravi; potest enim lex aliquid praecipere sub gravi, aliud sub levi, ut patet in praecepto prohibente furtum. Addit Bellarm. *ibidem*, multos in Sacra Scriptura laudari, quod toto corde secuti sint Dominum, vel ambularent in omnibus justificationibus ejus, ut Davidem, Josiam &c. cum tamen Jacobi 3. v. 2. dicatur: *In multis enim offendimus omnes, & r. Joan. 1. v. 8. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.*

Ad confirm. neg. antec. cum enim venialiter peccans nihil praeferat DEO, ut dictum, nihil etiam sibi constituit finem ultimum extra DEUM. Nec dicas, saltem non posse peccando venialiter DEUM habere pro ultimo fine; cum peccatum hoc ad DEUM referri non possit. *Resp. enim cum Suarez in 1. 2. tract. 5. sec. 4. n. 12.* ultimum finem sub gravi non exigere, ut omnia ad ipsum referantur (quanquam utique levis inordinatio sit, aliquid facere, quod ad eum referri non possit) sed tantum exigere, ut nihil ei praeferatur: qui autem venialiter peccat, nihil illi praefert, nec in creatura, tanquam fine quiescit, sed tantum, ut ait hic auctor, vult circa creaturam nonnihil immorari. Unde talis actus non tendit in ultimum finem, nisi fors in aliquo sensu negativè talem, qualem saepe quis potest statuere creaturam, saltem sine gravi peccato, quandoque sine ullo, maxime, quando de fine positivè ultimo non cogitat.

99. Ob. 4. Nulla pura creatura potest satisfacere etiam pro minimo peccato: ergo quodvis est malitiae infinitae, adeoque saltem mortale. *Confirm.* Quodvis malum culpae est majus quovis malo poenae: ergo est infinitum, adeoque saltem mortale. *Resp. 1. neg. ant. de quo fufius agemus tr. de incarnat. Resp. 2. om. antec. neg. conseq.* quia nec mortalia sunt infinitae malitiae, ut iterum fufius dicemus *tractat. de incarnat.* Qui antec. admittunt, dicunt, creaturam satisfacere non posse pro veniali ideo; quia hoc, utpote offensa strictè dicta, est in superiori ordine ad omne meritum purè creatum: non autem ideo; quia est malitiae infinitae.

Ad confirm. Resp. cum Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sect. 5. conc. antec. neg. conseq. Ex eo, quod malum culpae sit majus malo poenae, non sequitur, quod sit malitiae simpliciter infinitae, sed ad summum, ut ait Suarez, aliquo

modo secundum quid, si per hoc aliud non intelligatur, quam, quod peccatum sit altioris ordinis, sicut equus respectu pecuniae est altioris ordinis: de qua re plura *tract. de incarn.* Pariter ex eo, quod malum culpae sit majus malo poenae, non rectè inferitur, posse pro veniali peccato exigi poenam aeternam; nam, ut rectè Bellarm. *tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 14.* culpae ex ratione iustitiae debetur poena, non aequalis (cum omnino aequalis esse non possit) sed proportionata, ut scilicet majori delicto respondeat major poena, & minori delicto minor poena, & levissimo levissima, juxta aequissimum DEI judicium. Unde, quamvis potius sit oppetenda mors, quam proferendum verbum otiosum, non tamen ideo potest verbum otiosum aeterna morte puniri.

Esparza l. 5. g. 7. a. 2. ad 9. negat, quod peccatum veniale sit simpliciter majus malum, quam poena inferni, ex eo, quod haec sit formalis, & aeterna separatio à DEO, & privatio ultimi finis, nec etiam, secluso saltem errore, eligibilis sit, sed creaturae rationali maxime noxia: itemque secum ferat moralem necessitatem gravissimorum peccatorum: quae de veniali peccato dici non possunt, quamvis hoc ex alio capite secundum quid majus malum sit; quia scilicet simpliciter ineligibile est, nec à DEO, qui tamen eligere potest infernum, tanquam poenam, quam graviter peccantibus infligat. Prior responsio mihi sufficit, hanc secundam omitto.

100. Ob. 5. DEUS potest etiam innocentem damnare ad poenas aeternas: ergo multo magis potest ad eas damnare reum peccati, quamvis minimi. *Confir.* DEUS praemiatur minimum quodvis meritum praemio aeterno: ergo etiam potest quodvis peccatum punire poena aeterna. *Resp. neg. antec.* Damnare innocentem DEUS certo non potest; quia damnari convenit tantum reis, quales non sunt innocentes. Sed neque DEUS potest (ut mihi saltem longè probabilius videtur) aeternum torquere innocentes, non tantum in hac providentia (in qua promittit innocentibus non solum immunitatem ab omni poena aeterna, sed etiam aeternum gaudium) sed nec in alia.

Quamvis enim ista tormenta non essent contra iustitiam, eoquod DEUS suam creaturam, jure domini, tractare possit secundum placitum suum, tamen essent contra ejus misericordiam, ut rectè docet Arriaga *in 1. 2. de vitiis, & peccatis disp. 55. sec. 3. num. 10.* Certè, si quis homo suam ovem torreret vivam, & ita quidem, ut illam sapiens removeret ab igne, nec citò moreretur, ac iterum applicaret igni, quamvis non injustus esset, esset tamen barbarus. Et quid esset hic cruciatus respectu aeterni cruciatus inferni, creaturae rationali infligti. *Ad confir. neg. conseq.* Maxima praemia etiam parvis meritis rependere, indicat magnam liberalitatem, quae est virtus: at maximas poenas inferre minimis delictis, indicat crudelitatem, quae est vitium, longè à DEO remotum.

101. Ob. 6. Minimum peccatum probabiliter aeternum punitur in inferno: ergo est mortale. *antec. prob. antec.* tamdiu peccatum punitur, quamdiu manet: sed minimum peccatum saepe manet in aeternum: ergo. *prob. mi. si quis moriatur cum gravi peccato, nondum expiato, &c.*

& cum alio levissimo, tunc etiam istud semper manet; quia non potest in inferno deleri: ergo. Resp. Antecedens deberet verificari in eo casu, quo quis habens mortale simul cum veniali, moreretur ante actam poenitentiam.

Et in hoc quidem casu Suarez, Vasquez, & alii plures, dicunt, tale peccatum veniale æternum puniri per accidens; quia pro eo in illo statu satisfieri nequit. At verò Scotus, Gabriel, Major, Medina, Navarrus, Vega, & Arriaga, quibus videtur consentire Haunoldus l. 2. tr. 2. n. 185. dicunt oppositum. Et Arriaga quidem citat pro se S. Thomam: sed, ut fateatur Haunoldus, est dubium, cui parti accesserit. Certe textus Angelici. q. 7. de malo, quæ est de peccato veniali. a. 10. in corp. favet Suarezio; sic enim habet: Veniale autem peccatum, cum non sit contra charitatem, non meretur poenam æternam, ex specie peccati, nec ex parte inherentiæ ad subiectum, per se loquendo; quia non privatur gratiâ: sed per accidens sit irremissibile, peccato mortali conjunctum, in quantum est in subiecto privato gratiâ, & sic per accidens punitur poenâ æternâ. Rationes pro utraque parte vide apud Haunoldum loc. modo cit.

In forma dist. antec. minimum peccatum punitur æternum per accidens, om. antec. per se, neg. antec. & conseq. ad prob. Scotus & alii, qui negant, peccatum veniale puniri æternum, distinguunt ma. tamdiu peccatum punitur, quamdiu manet, si nondum sit condigne punitum, conc. ma. secus. negant ma. & om. min. neg. conseq. dicuntque, peccatum, seu reatum culpæ, manere posse sine reatu poenæ; neque in moralibus esse impossibile, ut maneat essentia sine proprietatibus: sicut potest manere sacramentum matrimonii sine proprietatibus, e.g. cessante debito ob adulterium &c. Ad id autem, quod dicitur, in inferno nullam esse redemptionem, respondent, non esse redemptionem in hoc casu, sed solutionem.

Nec dicas, ad solutionem requiri satisfactionem, quæ dari non possit sine gratiâ. Respondetur enim, ad solutionem sufficere satisfactionem, quæ potest haberi etiam ab invito; consequenter etiam à damnatis, & furentibus; quorum furor, licet sit novum peccatum; cum tamen non amplius spectet ad viam, sed jam ad terminum, non imputatur ad augmentum poenæ: & sic etiam Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 1. n. 1. ait, demones committere peccata mortalia, quæ non puniantur novis poenis. Alii totam probationem concedunt: sed ajunt, non antecedens, sed consequentiam fuisse probandam; quia non omne id, quod tantum per accidens, sed, quod per se punitur poenâ æternâ, est mortale. Quidquid de hoc sit, facile etiam ad probationem respondemus, omitendo totum; quia plus non probatur, quam, quod per accidens æternum puniatur peccatum veniale; hoc autem non probat, id esse mortale.

102. Ob. 7. Peccatum juxta nos veniale sæpe parum distat à mortali, e.g. in materia furti, ubi modica differentia potest ex veniali facere mortale, vel vicissim: ergo vel non potest mortale supplicio æterno affici; quia infinitum distaret una poena ab altera: vel utrumque debet supplicio æterno affici, adeoque etiam veniale

esse mortale. Resp. dist. antec. Peccatum veniale parum distat à mortali, secundum objectum materiale, seu materialiter sumptum. conc. antec. secundum objectum formale, seu formaliter sumptum, neg. antec. & conseq.

Si genus peccati capax est parvitatis materiæ, & materia adhuc parva est, nondum est graviter prohibita; esset enim intolerabile, si quavis minima materia in furto, vel minimus excessus in potu, graviter jam prohibitus esset: formalis autem malitia peccati mortalis, stat in oppositione cum lege graviter obligante: ergo, ubi non datur talis lex, nondum datur gravis malitia formalis, etsi materiæ sint valde propinquæ. Sic, si desint adhuc modicæ guttæ, nondum navis submergitur, etsi multum jam aquæ sit in sentina, & propter depressionem navigium jam sit propinquum submergioni.

103. Nec dicas, posse materiam gravem prohiberi sub levi: & consequenter etiam materiam levem sub gravi; respondet enim Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 4. n. 9. licet non possit dubitari, quod DEUS, ut absolutus dominus, materiam levem sub gravi prohibere posset: attamen hic præcipiendi modus non esset consentaneus ejus sapientiæ, ac suavi providentiæ: Ex quo tamen videtur sequi, quod DEUS absolute non possit ita præcipere; cum non possit aliquid contra suam sapientiam facere; hinc Suarez tantum videtur velle dicere, quod DEUS, si hoc per impossibile faceret, nihil facturus esset, quod excederet jus suum in creaturas: Quidquid autem de hoc sit, quod alibi disputandum est, saltem DEUS de facto non ita prohibuit omnem materiam levem sub gravi, & si quam ita prohibuit, ea, licet in se sola fuerit levis, spectatis tamen circumstantiis fuit gravis, ut e.g. usus pomi, prohibitus Adamo, res gravis fuit ratione additi pacti. Sic etiam gravis est comestio minima ante sumptam Eucharistiam, ratione finis ab Ecclesia in eo præcepto intenti.

104. Ob. 8. S. Augustinus variis locis videtur innuere, quodvis minimum peccatum mereri infernum, vel saltem plura venialia æquivalere uni mortali: ergo. Resp. hac de re videndus est Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 13. ubi fuse ostendit, S. Augustinum nunquam docere, quod unum veniale peccatum mereatur infernum, sed, dum de uno loquitur, sermonem esse ipsi de peccato mortali, quod etiam homini potest esse incognitum, quamvis verè admissum, & necdum expiatum. Quando autem S. Doctor de multis venialibus loquitur, pie exponendus est cum eodem Bellarmino loc. cit. scilicet, quod velit dicere, peccata venialia disponere ad mortalia, & sic aliquo modo iis æquivalere. Etsi autem verba aliqua fortè difficulter ita intelligi queant, tamen ita intelligenda sunt, nec rigorose accipienda, ne S. Augustinus dissentiat à communi doctrina Ecclesiæ, & Conciliorum.

105. Ob. 9. S. Basilus in Regulis, seu questionibus brevius disputatis. q. 293. dicit, differentiam hanc majorum, & minorum peccatorum nusquam in novo testamento reperiri: ergo juxta S. Basilium omnia peccata sunt æqualia, adeoque omnia mortalia. Resp. cum Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 1. sec. 2. n. 8. ait ab hæreticis verba illa fuisse addita: aut librum illum omnino non esse

S. Basilii: aut eum tantum velle, Christianis omnia omnino peccata, esse sine distinctione vitanda. Et hoc ultimum præsertim videtur velle S. Pater; quia interrogatio ibi fit: *Quomodo agi par est cum iis, qui, cum majora peccata declinent, minora, ac si nihil referrent, committunt.* Quasi diceret, iis dicendum, quod omnia sint magna, & vitanda: inter alia ait, *magnum unicuique esse illud, à quo quisque superatur: contrarium exiguum, quod unusquisque ipse superat.* Cæterum alibi differentiam peccatorum statuit, vid. Suarez loc. cit.

ARTICULUS III.

Quid sit Peccatum Veniale.

106. **D**ico. Peccatum veniale est libera transgressio legis, non graviter obligantis. ita Arriaga tom. 1. in 1. 2. tr. de vitiis, & peccat. disp. 48. sec. 5. n. 18. & recentiores complures. Definitio hæc convenit omni, & soli: insuper est clarior definito; quia cuilibet rationis capaci statim patet, quid sit libera transgressio legis, & in confuso etiam, quid sit lex, non graviter, hoc est, non sub amissione ultimi finis, obligans. Addi tamen debet explicatio aliquot terminorum, ut vindicetur à nonnullis objectionibus. Dicitur primò libera; quamvis enim ad veniale peccatum, juxta communem, non requiratur plena libertas, aut deliberatio, sed sufficiat semiplena (quia etiam ista est aliqua libertas indifferentiæ) tamen aliqua imperfecta libertas debet adesse; ubi enim est plena necessitas, absque ulla libertate, peccatum nullum esse potest.

Dicitur secundò transgressio legis. Intelligenda autem hic lex, & transgressio, live contrarietas, si non simpliciter talis, certè lex, & contrarietas, aut transgressio secundum quid, si ve latius dicta; nam S. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 1. expresse docet, peccatum veniale non esse contra, sed præter legem, quem plures alii sequuntur. Unde nolim absolute defendere, peccatum veniale esse strictè contrarium legi strictè dictæ. Bellarm. tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 11. ait, peccatum veniale non esse propriè, & simpliciter, contra legem, sed tantum secundum quid. Oviedo in 1. 2. tr. 6. controv. 3. punct. 3. n. 38. ait, venialia quidem lege prohiberi, & legem, quæ tantum venialiter obligat, habere quidem essentiam metaphysicam legis: communi tamen modo loquendi non venire nomine legis, seu mandati.

107. Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 5. n. 10. meo judicio prudenter ait, peccatum veniale esse aliquo modo contra præceptum; quia est contra dictamen rationis, nobis dictans, id esse prohibitum, vel culpabile: item quia Levitic. 19. v. 11. prohibetur mendacium etiam leve: *Non mentiemini.* & rursus, Ecclesiastici 7. v. 14. *Noli velle mentiri:* at verò moraliter loquendo, ait idem Eximius num. 11. peccatum leve non esse contra legem, nisi secundum quid; qui enim non graviter peccat, simpliciter dicitur servare legem.

Nam is servat legem, seu mandata, qui po-

test ad vitam ingredi. Matth. 19. v. 17. atqui potest ingredi ad vitam, etiam venialiter peccans; quamvis enim peccatum veniale differat illum ingressum, non tamen simpliciter à regno cœli excludit. Rursus, taliter peccans, adhuc diligit DEUM: ergo servat mandata, seu legem, simpliciter loquendo, ut ait Christus Joan. 14. v. 15. Nec dicas, per veniale peccatum non diligit DEUM; nam Christus non loquitur de dilectione actuali, sed habituali (aliàs, qui non actu diligeret, actu non servaret mandatum, & peccaret, quod est falsum; cum præceptum positivum amandi DEUM non obliget pro semper) habitualis autem dilectio stat cum veniali peccato. Accedit, quod charitas sit adimpletio legis Matth. 22. v. 40. & ad Rom. 13. v. 18 & tamen stet cum levi culpa.

108. Addit Bellarm. tom. 4. controv. 2. l. 1. c. 11. de SS. Zacharia & Elisabeth Luc. 1. v. 6. dici, quod fuerint *incedentes in omnibus mandatis;* cum tamen non caruerint venialibus peccatis, eoquod 1. Joan. 1. v. 8. dicatur: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Tandem iterum ait Suarez loc. cit. num. 12. alia præcepta, distincta à præcepto charitatis, in tantum habere rationem præcepti, in quantum nituntur illo præcepto charitatis, juxta illud Matth. 22. v. 40. *In his duobus mandatis universa lex pendet, & propheta:* ex quo infert, quod illud quod charitati contrarium non est, non censetur ulli præcepto perfectè contrarium. Hæc pro sententia S. Thomæ, & ad eruditionem. Quodsi tamen quis contendat, peccatum veniale esse contrarium legi strictè dictæ, poterit id, salva nostra conclusione, admitti, modò omnia explicantur juxta ultimam responsionem num. 8. datam.

Tandem in definitione dicitur, *legis non graviter obligantis:* intellige, hic & nunc, si ve in his circumstantiis, non graviter obligantis; nam potest peccatum veniale committi contra legem, quæ quidem per se, & absolute graviter obligat: autamen non ita obligat hic & nunc. e. g. prohibet lex per se graviter actus internos contra castitatem, sed, si desit libertas, & deliberatio plena, non peccatur graviter; quia pro tunc, seu in illis circumstantiis, lex non graviter obligat, sicut quando omnino tolleretur libertas, omnino non obligaret sub peccato.

109. Jam tria genera peccatorum venialium communiter assignantur 1. *Venialia ex objecto.* 2. *Venialia ex parvitate materiae.* 3. *Venialia ex defectu deliberationis, seu libertatis.* Prima etiam possunt dici venialia ex genere suo; quia scilicet objectum, quod attingunt, intra genus, vel speciem suam, si nempe non jungatur alia species, est semper quid parvum: & de his dictum n. 93. Secunda sunt illa, quorum quidem objectum, vel materia ex genere suo mortalis est, ita, ut sine addita nova specie sit peccatum grave: at hic & nunc in tam modica quantitate attingitur, ut grave non censetur: tale est furtum crucigeri diviti factum; quam enim furtum in suo genere possit esse grave, tamen tam parvum furtum non est grave. Tertia sunt, quorum objectum per se est grave, & si plenè deliberatè ea peccata fierent, mortalia essent; hic & nunc autem excusantur à mor-

mortali ob imperfectam deliberationem, de qua n. 87. Talia sunt desideria impudica in semilapitis &c.

110. Ex his collige, quomodo peccatum per se, seu ex genere suo, mortale, possit per accidens fieri veniale, scilicet, si non fiat cum plena deliberatione, vel in materia tam parva, ut gravis culpa non sit, cujus exemplum est furtum crucigeri paulò antè allatum: & par est ratio de aliis, in quibus parvitas materiæ dari potest: quæ tamen non potest dari in omni genere peccati; quia aliqua peccata dantur, in quibus admitti non potest parvitas materiæ: sed de his dicemus inferius à n. 140. Adde ignorantiam, qua quis inculpabiliter, saltem sine gravi culpa vel omnino invincibiliter iudicatur, esse tantum veniale, quod est ex se mortale; hæc enim circumstantia etiam ex mortali facit veniale.

Contra autem, peccatum ex genere suo veniale, nunquam potest fieri mortale, nisi addatur circumstantia speciem mutans; quia, si ex genere suo veniale est, quantumvis deliberatissime fiat, grave non fit. Sic, licet reflexè, & attentè, mentiaris, tamen tantum jocose, non peccas mortaliter: siverò e.g. mentiundo alterum infamans, aut aliter ei noceres, peccatum posset esse grave: at in eo casu peccatum non esset præcisè in genere mendacii, sive contra veracitatem: sed esset in genere iniuriæ, vel odii, contra iustitiam, vel charitatem, pro diversitate casuum.

Idem dicendum esset, si accederet conscientia erronea, dictans, esse mortale, quod in se est tantum veniale, quo casu esset saltem species gravis inobedienciæ, virtualiter talis: vel si accederet formalis contemptus superioris quæ talis: vel intentio finis, graviter prohibiti: vel periculum proximum, alia ratione graviter peccandi: vel scandalum &c. Peccata autem venialia ratione imperfectæ deliberationis, vel parvitas materiæ, sunt mortalia, si, aut crescat materia, ut gravis summa sit, aut grave objectum: vel plena consideratio succedat.

111. Quæres 1. An peccatum veniale sit offensa DEI. Resp. cum S. Bonaventura in 2. disp. 42. a. 2. q. 2. ad 6. seu ultimum. Gormaz de incarnatione n. 315. & 332. Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 2. sec. 5. num. 15. & aliis. Peccatum veniale non est offensa DEI, strictè, aut simpliciter dicta, sed tantum secundum quid, & analogicè dicta. Noto autem, Vasquezium tom. 1. in 1. 2. disp. 100. c. 6. n. 16. dicere, offensam posse dupliciter intelligi: primò, ut significet actionem, quæ sit aversio à DEO, & tollat amicitiam: secundò, ut significet actionem, quæ quocumque modo sit contra voluntatem DEI, etique displiceat, tanquam factum contra rationem. Et quamvis ipse putet, etiam offensam, secundo modo acceptam, esse propriè talem, tamen, ut ipse ibidem videtur fateri, alii plures Theologi rationem offensæ constituunt in aversione à DEO, vi cujus amicitia tollitur.

Sanè, ut rectè Gormaz loco modò citato ait, ubi amicitia manet, nec DEI offensa gratia amittitur, strictè, & simpliciter dicta offensa non est; nam, neque in humanis, censetur statim aliquis simpliciter offensus, si modicum quid contrarium ejus voluntati, aut ei displicens fiat, e.g.

non censetur præceptor simpliciter offensus, vel injuriæ affectus, si discipulus modicam negligentiam contra ipsius voluntatem admittat, quamvis id ei displiceat, & quandoque eum propterea vituperet, aut etiam poenas exigat: sed, ut sit offensa, debet esse aliquid gravius, & ad solvendam amicitiam aptum (nisi juberet DEUS inimicis ignoscere) unde peccata venialia sunt offensionculæ duntaxat, & secundum quid, aut, ut ait Suarez, analogicè tantum dictæ offensa.

Confirm. ex Suarez loc. modò cit. Peccatum veniale, ratione deliberationis minus perfectæ, non est actus simpliciter, & perfectè humanus; hic enim non datur sine plena libertate: ergo neque est simpliciter injuria, sive offensa. Quod si etiam peccatum sit deliberatum, sed ratione materiæ veniale, nec directè tendens in DEUM, e. g. furtum crucigeri, non videtur propterea DEUS simpliciter esse offensus, sed tantum secundum quid: imò, quando veniale etiam proximè versatur circa DEUM, e. g. modicissima aliqua irreverentia coram SS. Eucharistia, tamen, ut ait idem auctor loc. cit. res adeò levis est, ut moraliter non censeatur pertinere ad honorem DEI offendendum, vel injuriæ afficiendum.

112. Quæres 2. An multa peccata venialia non adæquant unum mortale. Resp. nullo modo, quantumvis multipliciter. ita est communis doctrina, non tantum Theologorum, sed etiam Ecclesiæ, & Conciliorum. Certe, si aliquando venialia mortali æquivalerent, deberent exponi in confessione, contra definitionem Tridentini sess. 14. c. 5. Rursus deberent excludere habitum charitatis, contra communem Theologorum. Accederet, quòd piorum conscientia multis ambiguitatibus redderetur perplexa; cum nullibi exstet, quot venialia uni mortali æquivalent. Tandem poena venialium est temporalis: mortalium verò æterna: nunquam autem poenæ temporales, quantumvis multiplicatæ adæquant æternam; quia finita non possunt adæquare infinitum: ergo nec venialia possunt æquare mortale, quantumvis multiplicentur.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

113. **O**B. 1. contra id, quod diximus n. 106, scilicet ad peccatum veniale sufficere semiplenam deliberationem. Dormiens sæpe habet usum rationis imperfectum: ergo juxta nos venialiter peccaret, si somnio turpi, durante somno, consentiret: sed hoc est contra communem: ergo. Confirm. 1. Christi jugum suave est, & onus leve: non autem foret tale, si etiam actiones semideliberatæ, ad graves purgatorii poenas damnerentur: ergo. Confirm. 2. Ad meritum requiritur plena libertas: ergo etiam ad demeritum, seu peccatum. Resp. si antecedens est verum, etiam verum erit consequens: falsa autem minor subsumpta: ordinariè tamen antecedens est falsum; nec enim durante somno homo elicit ratiocinationes, sed apprehensiones phantasæ. Si

accedat aliquis usus rationis, aut iudicii, non est somnus perfectus, sed semisomnium, & homo tantum semisopitus.

Ad 1. confir. neg. mi. Tamen est suave jugum Christi, & mandata ejus gravia non sunt; quia probabilis venialia deliberata, & multo magis mortalia, cum gratia Divina (si eam imploremus, eaque dignos nos reddamus,) possumus vitare. Quamvis autem cum gratia ordinaria non possumus moraliter vitare omnia venialia, tantum semideliberata, possumus tamen probabiliter vitare singula, & physice saltem omnia. Adde, quod valde suavis sit Dominus erga semideliberate tantum venialiter errantes; cum facile iterum placetur, & modica satisfactione posita, culpam, & poenam remittat. Licet autem poena purgatorii sit valde gravis, puto tamen, eum, qui tantum ex fragilitate humana semideliberate peccaret, facile à bono DEO impetraturum gratiam, ut ante mortem ea deleteret per indulgentiam plenariam: vel certe, respectivè saltem, parum pateretur.

Ad secundam confir. om. antec. neg. conf. Meritum supernaturale debet mereri primum æternum: non autem peccatum veniale poenam æternam. Negabunt alii antec. dicentque, suppositis cæteris, sufficere ad meritum etiam actum semideliberatum, & assignabunt inter peccatum semideliberatum, ac talem actum meritorium, hoc discrimen, quod meritum possit excedi à premio, non verò peccatum à poena, de quo vide Gormaz de merito num. 46. § 47. Saltem negari non potest, meritum semideliberatum mereri primum temporale: cur non etiam peccatum semideliberatum poenam temporalem? Nec dicas, DEUM non ferre leges semihominibus. Resp. enim, semideliberate operantes non esse semihomines; cum sint rationales, & actu ratione utantur, quamvis imperfectè: hoc tamen admittendum est, DEUM istos non obligare graviter.

114. Ob. 2. Si Princeps obligaret aliquem sub gravissima poena ad hoc, ut semper tangeret sagittà jactà centrum minimum orbitæ longè distantis, censeretur tyrannus; quia obligaret ad aliquid moraliter impossibile: ergo etiam DEUS esset nimis severus, si obligaret nos, ad vitanda peccata venialia semideliberata; quia hoc nobis est moraliter impossibile. Confir. Votum de vitandis omnibus peccatis, etiam tantum semideliberatis, est nullum: ergo etiam nulla est lex, ad ea vitanda obligans. Resp. in primis non esse paritatem, inter illum casum, & nostrum. Jaculator ille, nec physice habet in sua potestate, singulis etiam vicibus tangere metam; quia non omnia pendent ab ipso solo, sed à variis circumstantiis, quæ non sunt semper in ejus physica potestate: dicitur tamen, non esse physice impossibile, attingere semper metam; quia sine miraculo circumstantiæ illæ possunt concurrere.

At verò homo, habet in primis in potestate physica, vitare omnia peccata venialia; dein habet in potestate non tantum physica, sed etiam morali, vitare saltem singula distributivè sumpta peccata venialia, etiam semideliberata, quamvis non omnia collectivè; unde longè majorem habet potestatem, in ordine ad peccata vitanda, quam alter, ad tangendam metam.

DEUS etiam in particulari tantum obligat ad vitanda singula, quæ si vitentur, vitabuntur omnia. In forma potest distingui antec. Talis princeps censeretur tyrannus, præcisè, quia obligat ad aliquid moraliter impossibile. neg. antec. quia obligaret ad aliquid etiam physice impossibile solis subditi obligati viribus, & quidem antecederet ad omnem illius culpam. om. antec. & neg. conseq.

115. Responderi potest 2. om. antec. neg. conseq. Princeps humanus non est supremus Dominus, ut possit subdito suo talem obligationem imponere: at DEUS est supremus Dominus, atque potest creaturæ sibi subiectissimæ obligationem imponere aliquid faciendi, modò ad illud habeat potentiam physicam: & præsertim id potest, supposito originali peccato. Quamvis autem DEUS per scientiam mediam videat, se ex culpa creaturæ non obtenturum finem sui præcepti, tamen prudenter præcipit; quia videt se obtenturum alium finem, e. g. ostensionem suæ justitiæ, vel misericordiæ: sicut præcipit prudenter evitacionem aliorum peccatorum, etiam gravium deliberatorum, etsi prævideat, se non esse obtenturum, quod præcipit. Quomodo autem homo sit necessitatus, ad venialiter, saltem semideliberate, peccandum cum gratia ordinaria, & quomodo hæc necessitas stet cum libertate, explicatum fuit tract. de DEO an. 643.

Ad confirm. om. antec. (nam videntur Religiosi, dum vota nuncupant, se obligare, non tantum, ad vitandas plenè deliberatas, sed etiam semideliberatas transgressiones) neg. conseq. non enim habet homo tantam in seipsum potestatem, quantam DEUS: unde, licet ipse sibi non possit hanc obligationem imponere, potest eam imponere DEUS, qui etiam potest dare media sufficientia, quæ sibi ipsi non potest dare homo. Addo tandem, quod hæc obligatio, à DEO posita, levis sit, non gravis: insuper, quod DEUS suavis sit tantum semideliberate errantibus.

116. Ob. 3. contra dicta n. 106. Prohibitio peccati venialis est vera ordinatio rationis, in commodum subditorum promulgata: ergo est vera lex: ergo peccatum istud est contra legem strictè dictam. Confir. Peccata venialia dicuntur absolute peccata: ergo debent esse contra legem strictè dictam, ut conveniat ipsis definitio à nobis posita n. 3. Responderi potest, conc. antec. dist. 1. conseq. est lex strictè talis in sensu physico. om. vel. conc. conseq. in sensu morali, in quo solet hic sumi lex Divina. neg. primam, atque etiam secundam conf. vid. n. 106. § 107. Potest etiam juxta nos transmitti totum; nam nihil est nobis contrarium, ut patet ex n. 8. § 11. 108.

Ad confirm. Respondet Bellarminus tom. 4. contr. 2. l. 1. c. 11. § 12. neg. conf. Etsi enim peccata venialia vocentur peccata, exinde non inferitur, ea esse simpliciter, & perfecte peccata; cum sæpe id, quod tantum analogicè alicui convenit, absolute ei tribuatur: sic prædicatum entis tribuitur DEO, substantiæ, & accidentibus, quibus tamen, ut multi volunt, non convenit univoce, de quo plura Logici. Videtur autem Bellarmino loco modò citato ex Jacobi 1. posse probari, peccatum veniale non esse peccatum simpliciter, seu perfectum; quia hoc esset peccatum consummatum, quod prædicatum soli

mortali, five, quod generat mortem, ibi v. 15. S. Jacobus tribuit. Nec dici potest, per peccatum consummatum intelligi opere completum; nam, ut Bellarm. lib. cit. c. 9. rectè advertit, etiam peccata quævis interna, pleno consensu facta, circa materiam gravem, generant mortem. Resp. ego facilius. om. totum; quia nihil est nobis contrarium, modò omnia intelligentur juxta responsum ultimam n. 8. datam.

117. Ob. 4. contra dicta n. 109. nempe, quòd ratione imperfectæ deliberationis, in materia etiam gravi, tantum peccetur venialiter. Non potest explicari, in quo stet illa imperfecta deliberatio, vel semideliberatio: ergo. prob. antec. vel enim confisteret in cognitione remissa malitiæ: vel in morali necessitate ad peccandum: vel in cognitione obscura, qua tantum apprehenditur malum ut sic: nihil horum potest dici: ergo. prob. min. Non potest dici primum; quia quantumvis remissa cognitio sufficit ad peccandum graviter, modò gravem malitiam repræsentet, sicut à pari, quivis actus remissus contritionis, modò sit actus amoris DEI super omnia, sufficit ad delendum peccatum. Non potest dici secundum; quia moralis necessitas neminem excusat à peccato mortali: sic non excusat à mortali damnatos, nec etiam malis habitibus, tanquam altera natura ad malum maximè inclinat. Non potest dici tertium; quia, qui cognoscit malitiam in genere, & tamen eam amplectitur, videtur gravius peccare; nam liberè se exponit periculo patrandi peccati, non tantum mortalis, sed gravissimi, & virtualiter in hoc confentit.

118. Resp. Et si non posset illa semideliberatio clarè explicari, tamen non sequeretur, falsum esse nostrum assertum; sæpe enim effectus, talis, vel talis futurus, asseri potest, quamvis causa non possit clarè ostendi, imò sæpius omnino nescitur. Secundò, et si semideliberatio non possit ostendi à priori, sufficienter ostenditur à pari: e. g. à paritate cum semisopitis &c. item à concomitanti, vel posteriori, seu ex signis quibusdam, de quibus num. 87. & 88. Dein hæc difficultas debet ab omnibus explicari; nam est innegabile, quòd sæpe aliquid agamus cum tenui quadam libertate, ex præcipitantia, somnolentia, imperfecta consideratione &c. Unde hæc res est ab experientia satis nota.

Sed, ut sim liberalior, in forma. neg. ant. ad prob. neg. ma, videtur enim illa semideliberatio potius consistere in obscura quadam, & nebulosa, aut obfusca cognitione, non qua apprehendimus tantum malum ut sic, sed qua non dispicimus, neque consideramus totam rei gravitatem, seu quando, ut habet Illung tr. 2. disp. 2. num. 5. cognitio valde confusè repræsentat obligationem legis gravem, circumstantias, motiva allicientia, vel retrahentia, inhonestatem actus &c. quòd contingere potest ex variis causis. Quanta autem requiratur, aut sufficiat consideratio, dictum aliquatenus est num. 87. & sequentibus.

119. Quod autem ad probationem mi. attinet, haud opus esset respondere; quia negata est major. Interim propter utilitatem doctrinæ respondeo conc. 1. part. ant. ob rationem à pari ibi adductam: & quia remissa cogitatio potest

esse sat clara repræsentatio malitiæ etiam in specie. Ad 2. dam partem autem respondeo, necessitatem moralem duplicem esse. Una est, quæ tollit plenam deliberationem: & hæc excusat à peccato mortali, nisi quis culpabiliter se in eam necessitatem conjecisset; tunc enim daretur plenè voluntarium, & liberum in causa. Altera necessitas moralis non tollit plenam deliberationem; quia stat cum perfecta cognitione malitiæ: & sic se habent malè habituati, e. g. in genere luxuriæ, qui quàm optimè agnoscunt, se graviter peccare: attamen vehementiâ passionis, aut consuetudinis, impelluntur, ut moraliter quandoque necessitentur: & hi utique non excusantur à gravitate peccati. Eadem est ratio de damnatis, qui etiam satis clarè agnoscunt malitiam e. g. odii injusti, aut blasphemiarum contra DEUM.

Accedit, quòd necessitas moralis in damnatis, & malè habituatis, proveniat ex causa ipsis particulari, scilicet ex propriis peccatis, quæ physice ab ipsismet patrata sunt: at verò necessitas moralis, proveniens ex semideliberatione, oritur ex causa omnibus communi, scilicet naturæ fragilitate, ita, ut Sancti quoque homines sæpe semideliberatè, circa materias etiam graves, labantur: & probabiliter in statu puræ naturæ quoque eandem, saltem ferme, fragilitatem omnes communiter passi fuissent. Unde, si hæc non excusaret à gravi crimine, certè natura humana moraliter vix posset attingere finem ultimum, ad quem tamen creata est.

120. Dices. Semideliberatio, vel imperfecta libertas ad peccatum veniale, non excusat à veniali: ergo nec semideliberatio ad mortale, excusat à mortali. Resp. neg. conf. Quamvis imperfecta libertas non omnino liberet à peccato veniali, tamen hoc longè minus reddit; nam utique minus est ex venialibus illud, quod tantum semideliberatè fit, quàm, quod omnino deliberatè patrat: non potest autem semideliberatio omnino excusare à peccato veniali; quia alias omnino non daretur peccatum semideliberatum; cum non detur genus peccatorum inferius, seu minus, quàm veniale. Ratio ulterior est. Imperfecta deliberatio non omnino tollit rationem peccati; quia cum ea datur saltem aliqua libertas indifferentiæ, adeoque homo adhuc liberè amplectitur malum, quod utique culpabile est. Accedit, quòd moralis necessitas ad veniale non impedit simpliciter à consecutione ultimi finis, consequenter nec à longè tam mala sit humanæ naturæ, quàm moralis necessitas ad mortale.

121. Ad 3. partem ant. de cognitione repræsentante tantum malum ut sic, respondeo, neque hanc necessariò tollere plenam libertatem; potest enim talis cognitio esse valde clara, & sufficiens ad plenam libertatem. e. g. si quis clarè cognoscat, hanc rem quidem esse malam, sed simul dubitet, an graviter, an verò tantum leviter mala sit: quo casu, si non ex prudenti consilio, vel, si hoc haberi non possit, ex prudenti motivo, se resolvat, peccat cum dubio practico, in re gravi graviter: nec puto, hac in re controversiam esse.

Questio ulterius institui potest, an, qui agnoscit rem, tantum in genere, seu in communi

ni malam, five præscindendo, an graviter, an leviter, mala sit, & tamen hic & nunc, nec formaliter, nec virtualiter dubitat, an venialem, an mortalem, malitiam involvat, an, inquam, talis, eam rem faciendo, graviter peccet. Resp. cum Tannero tom. 2. disp. 4. q. 5. n. 109. Illiung. tract. 2. disp. 2. n. 7. Oviedo in 1. 2. tract. 4. controvers. 1. punct. 3. & pluribus ab eo citatis. Qui tantum apprehendit dicto modo in communem malam (esto etiam cognoscat speciem malitiae e. g. contra iustitiam, vel religionem) sed non, an gravis, an levis sit, nec etiam ei incidat de hoc dubium, si illam rem facit, vel amplectitur, tantum leviter peccat. Ratio est; quia nihil voluit, quin præcognitum: atqui in hoc casu non est ullo modo præcognita malitia mortalis: ergo nec voluta. mai. est communis, & complectitur non tantum volita in se, sed etiam in alio, ut patet. min. est suppositum huius castis: conf. est clara. Nec dicas, talem hominem se exponere periculo mortaliter peccandi; quia non se exponit liberè illi, quod non cognoscit: nec etiam debet rem magis examinare; cum nullum dubium, aut scrupulus ei incidat, ut ponitur in casu; si enim ei incideret tale quid, utique deberet in rem indagare: quod si facere noller, graviter peccaret: at tunc essemus extra casum.

122. Dices 1. Talis amplectitur objectum, indifferens ad mortalem, & venialem malitiam: ergo se exponit periculo peccati mortalis. Resp. dist. ant. amplectitur objectum indifferens, ita, ut cognoscat eam indifferentiam. neg. ant. ita, ut eam non cognoscat. conc. antec. & neg. conf. Dices 2. Talis neque cognoscit malitiam venialem: ergo neque peccaret venialiter juxta nos. Resp. neg. conf. cum enim aliquo modo peccet, ut est innegabile, debet saltem venialiter peccare: nec potest conquiri, si, quod in ratione peccati est minimum, ei imputetur. Neque ex hoc sequitur, quod rustici, & rudes nunquam graviter peccent; quia, licet sæpe non apprehendant malitiam mortalem sub hoc formali conceptu, apprehendunt eam sub æquivalenti. e. g. hoc esse magnum peccatum, hoc grave nocumentum inferre, non autem illud: vel aliquid simile. Et planè non est ullo modo verisimile, quod rudes non apprehendant maiorem malitiam in uno, quam in altero peccato. vid. Oviedo in 1. 2. tr. 4. controvers. 1. punct. 3. n. 46.

123. Ob. 5. Homo cum semiplena deliberatione, & advertentia, operans, vel potuit habere plenam advertentiam, vel non potuit habere: neutrum potest dici: ergo. prob. min. si primum, peccat mortaliter; quia culpabiliter omittit, eam advertentiam sibi procurare. Si secundum, ita urgetur argumentum: vel cum illa semiplena deliberatione absolute non potuit vincere eam tentationem ad grave peccatum, vel potuit eam vincere: si primum, nullo modo peccat, ne quidem venialiter: si secundum, peccat mortaliter; nec enim à peccato excusat difficultas, ut patet in malè habituat, & damnatis, de quibus n. 119.

Nec est ratio, quare excuset potius moralis necessitas, aut difficultas, orta ex defectu plenæ deliberationis, quam orta ex mala con-

suetudine, vel simili causa ad malum impellente. Hæc objectio, ut observat Oviedo in 1. 2. tr. 4. controvers. 1. punct. 2. n. 23, utique difficilis est: sed quia communissima autoritas omnium nostræ sententiæ favet, & rationes adductæ. n. 87. planè efficaces sunt, idèd, non obstante hac objectione, tenenda est firmiter illa nostra, & omnium doctrina.

124. Resp. nego min. & dico, supponi, quod non potuerit habere plenam advertentiam; si enim habere potuisset, utique eam procurare debuisset. ad probat. secundi membri, dico, absolute quidem potuisse vitari peccatum cum semiplena advertentia: nego tamen, quod non vincendo mortaliter peccet; nam debilitas potentiæ excusat à mortali. Ubi nota, aliud esse, dari difficultatem, aliud potentiam esse imperfectam, seu debilem: illud non excusat à mortali, si potentia est ex sua parte perfecta, & plenè libera, ut docent omnes: & sic non excusat e. g. difficultas mortis subeundæ ob professionem fidei coram tyranno: nec malus habitus difficilem reddens victoriam tentationis impuræ, si libertas sit plena, hoc est, si potentia sit perfecta, five, si ex constitutivis intrinsicis plenæ libertatis omnia adsint, quanquam conjuncta ipsis sit aliqua difficultas, vel impedimentum facilioris operationis, quale est habitus vitiosus. At verò, si potentia ipsa in se, five quoad sua constitutiva, sit imperfecta, sicuti, si tantum adest semiplena advertentia ad rei gravitatem, vel semideliberatio (utique enim plena cognitio malitiæ, vel deliberatio, liberam potentiam, seu actum primum proximum liberum, intrinsicè constituit) tunc excusat, ut iterum docent omnes; nam potentia, in se debilis, à Philosopho vocatur impotens.

125. Quare autem potius defectus potentiæ, quam alia difficultas, aut moralis necessitas, excuset à mortali, ratio est ipse sensus communis Doctorum, & impressa omnibus opinio, qua judicamus, ob defectum libertatis minui culpam, neque hominem, semideliberatè operantem, esse ita culpabilem, sicut est, qui cum plena deliberatione agit: & hinc censemus, non quidem plenè veniā, attamen mitiori poena esse dignum eum, qui minùs advertenter, vel minùs liberè peccavit. Et quidem doctores omnes, in hoc casu deliberationis tantum semiplenæ, tantam imminutionem culpæ adstruunt, ut loco mortalis peccati fiat duntaxat veniale: quæ tamen communis Doctorum opinio non idem asserit, de aliis difficultatibus: neque de istis etiam nobis impressa est par existimatio, quasi etiam ista pariter culpam imminuant.

Ex hoc habes etiam responsum ad ultimum, quod objiciebatur, scilicet, non esse rationem potius pro una, quam pro altera difficultate: est enim ratio potius pro defectu libertatis, quam pro aliis difficultatibus, illa ipsa, quam modò assignavimus: quæ tamen ratio, ut verum fatear, potissimum reducitur ad sensum communem doctorum: qui tamen, cum in moralibus magnam vim habeat, sæpe ultimata ratio alicujus assertionis esse debet, quando alia non habetur: imò sæpe multis ratiunculis prævalet; cum concors tot doctorum, alias tam diversa sentire solitorum, sententia, videatur ferme quidam esse

taci-

tacitus Numinis instinctus, qui ideo videtur Doctores in eandem sententiam inclinare, ut aliis veritas innotescat de iis, quæ apertè revelata non sunt, & maxime pendent à voluntate DEI, volentis ita, vel ita obligare, inter quæ etiam est obligatio vitandi aliquid cum semiplena libertate. Et certè, etiam alia multa hinc inde, probari non possunt, nisi auctoritate communi.

126. Dices 1. Major est distantia peccati mortalis à veniali, quam huius à nullo peccato: & tamen semideliberatio circa peccatum, ex se veniale, non excusat ab omni veniali peccato: ergo etiam semideliberatio circa peccatum, ex se mortale, non excusat à mortali. prob. conf. aliàs semideliberatio magis faveret peccanti mortaliter, quam venialiter. Resp. neg. conseq. ex num. 121. Non tamen propterea semideliberatio magis faveret peccanti mortaliter, quam venialiter: sed tantum DEUS, & ratio, magis favent homini semideliberatè agenti, quantenus taliter agens non incurrit reatum æternæ poenæ: quanquam autem propter veniale semideliberatum aliquis incurrat poenam temporalem, hæc tamen poena pro veniali semideliberato longè minor est, quam, quæ incurritur propter culpam venialem plenè deliberatam: quamvis utique tantò minor non sit, quantum minor est poena temporalis, respondens veniali, ex semideliberatione circa materiam gravem commissio, minor est poenà æternà, respondente peccato plenè deliberato circa eandem materiam gravem, adeoque mortali, ut faciliè patet consideranti.

Dices 2. Ista imperfecta advertentia, fragilitas, semideliberatio &c. oritur ex peccato originali: ergo oritur ex culpa, adeoque non excusat. Resp. om. ant. quia in statu puræ naturæ (id est, non lapsæ, sed nec elevatæ) probabiliter fuisset eadem necessitas semideliberatè peccandi: quamvis defecto post elevationem hominis, ad iustitiam originalem, oriatur hæc imperfectio, & fragilitas, ex peccato originali; si enim Adam non peccasset, tam fragiles non essemus, neg. conf. Peccatum originale non amplius imputatur ad culpam post baptismum: nec etiam, quæ fiunt propter defectus, ortos ex peccato originali, imputantur ad culpam; aliàs etiam peccaretur cum ignorantia invincibili, quod suprà negatum. Et sicut non sufficit ad peccandum libertas habita in Adamo, vel peccato originali, ut patet ex 1. propositione damnatà ab Alexandro VIII. ita nec sufficit plena deliberatio, quam habuit Adamus, ad peccandum mortaliter, cum nostra tantum semiplena deliberatione.

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

127. OB. 7. contra dicta n. 110. quòd nempe ex peccato veniali, ob accedentem aliquam circumstantiam specificam gravem, fiat quandoque mortale. Accidens non mutat speciem: sed circumstantia peccati est accidens: ergo non mutat speciem peccati; ergo nunquam facit ex veniali

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

mortale: vel debet admitti, quòd sine mutatione speciei possit peccatum ex genere suo veniale, fieri mortale. Resp. dist. maj. Accidens physicum non mutat speciem. conc. vel om. maj. accidens metaphysicum, vel morale. neg. maj. & distin. min. circumstantia est accidens tantum physicum. neg. min. metaphysicum, vel morale. conc. min. & neg. conseq.

Accidens physicum est, quod tantum est unitum: metaphysicum, quod est identificatum: Sic voluntas mentiendi ut sic, sistendo in puro mendacio, est veniale peccatum: at, si simul sit voluntas mentiendi cum damno gravi alterius, hæc circumstantia reddit eam mortale peccatum; quia facit eam esse alterius speciei. Neque hæc circumstantia est tantum physicum accidens istius volitionis, sed est accidens metaphysicum, sive realiter identificatum: estque tantum accidentale respectu volitionis ut sic, non verò respectu huius in specie: sicut scilicet, respectu animalis ut sic, est accidens metaphysicum esse rationale, non verò respectu animalis in specie humana. Idem docet S. Thom. 1. 2. q. 88. a. 5. in corp. dum asserit, circumstantiam non posse ex peccato veniali facere mortale, nisi illud ad aliam speciem transferat. Sed & Tridentinum sess. 14. c. 5. dum ait, explicandas esse in confessione circumstantias, quæ speciem mutant, satis insinuat, quòd aliquæ circumstantiæ speciem mutare debeant.

128. Si velles uberius opponere, quòd saltem juxta sententiam eorum, qui libertatem volunt esse extrinsecam actui (quam etiam nos amplexi sumus tract. de actib. human.) tale accidens non sit metaphysicum, seu identificatum. Resp. etiam eà sententiā suppositā, accidens ex veniali faciens mortale, ordinariè saltem esse metaphysicum; cum ordinariè tendentia sit diversa, quæ est intrinseca actui: e. g. tendentia volitionis in mendacium, cognitum ut nocivum proximo, est alia, quam tendentia in idem, non cognitum ut nocivum; voluntas enim fertur in rem, non, ut est à parte rei, sed, ut proponitur ab intellectu. Quod si tamen hoc ipsum velles negare, vel, si quacunq. de causa, accidens faciens ex veniali mortale, non esset metaphysicum, e. g. si esset plenior deliberatio, responderi potest, etiam tunc non fore accidens tantum physicum, sed morale, quod saltem intrinsecum est toti actui concretivè sumpto, & eum constituit in alia specie morali: quæ diversitas speciei moralis maxime attenditur, & plurimum facit in ordine ad imputabilitatem actuum, sive ad culpam venialem, sive ad mortalem.

129. Ob. 8. Si mendacium e. g. potest fieri mortale peccatum, tunc debet in confessione exponi: sed hoc est nimis durum: ergo, prob. min. si aliquis e. g. utatur jocosò mendacio, ad inducendam puellam ad fornicationem, tale mendacium non debet in confessione exponi; aliàs talis non sufficienter se accusaret, dicendo: *Induxi puellam ad fornicationem*: sed deberet addere, jocosò mendacio se usum: ergo. Confir. Si aliquis, ut inordinatè diutius ludere, vel ambulare, vel dormire possit, ex amore hoc inordinato statuatur, non audire sacrum die festo, talis amor, aliàs per se levis, fieret juxta nos, ob pravam intentionem additam gravis: atqui non fit,

fit; aliàs deberet exponi in confessione, & non tufficeret, si hic se accusaret, dicendo: *Neglexi sacrum*: sed deberet exponere inordinatum amorem ludendi, ambulandi, vel dormiendi, quæ sunt nimis dura: ergo. Resp. dist. maj. si mendacium sit mortale, malitiâ distinctâ ab illa, quam habet addita circumstantia, conc. mai. si tantum malitiâ eadem, seu indistinctâ, neg. mai. & dist. sic min. conseq. ad prob. conc. antec. (supposito, quod illud mendacium non habeat aliam malitiam mortalem, quam illius inductionis ad fornicationem) & neg. conseq. Ad confir. neg. ma. nam, si etiam inordinatus ille amor ludi, vel somni, non habeat aliam malitiam, quam sacri neglecti, sufficit, si quis dicat: *Neglexi sacrum*: ut est sententia satis communis, de qua videatur Lugo de penitentia. disp. 16. sec. II. n. 493. & Dicastillo de penit. disp. 9. n. 669. 672. & 693. qui fusè hoc tractant.

130. Videtur autem mihi in hoc casu intentio mentiendi, ut inducatur puella ad fornicationem, realiter quidem esse unum peccatum; quia est unus actus, sed habens duplicem speciem, unam mortalem, scilicet inducendi ad peccatum grave: alteram venialem mendacii; cum ergo non teneamur confiteri species, seu circumstantias específicas tantum veniales, etiam non tenemur confiteri in hoc actu formalitatem mendacii. Quando autem dicimus, ex veniali fieri mortale, ratione circumstantiæ specificæ, non volumus dicere, quod formalitas mendacii fiat mortalis, sive, quod ille actus sit mortale peccatum sub ratione formali mendacii: sed tantum, quod hoc mendacium, vel intentio mentiendi, in hoc casu realiter sit mortale peccatum. Idem dicendum de ambulatione, lusu, vel somno, si non aliunde sint mortaliter mala. Addunt alii, debere talem ambulationem e. g. exponi in confessione, si tam inordinatus sit amor illius, ut in ea constituatur ratio ultimi finis: sed Lugo eodem loco n. 487. putat, hanc observationem esse scrupulosam; quia non solent homines ita peccare, ut omnia ordinent ad ambulationem, tanquam ad finem simpliciter ultimum.

131. Ob. 9. contra dicta n. 110. quod nempe crescente materia possit ex veniali fieri mortale peccatum. Qui singulis diebus jejunii, extra tempora licita, comedit aliquid modicum, tandem per totam quadragesimam comedit sat magnam materiam, & tamen non peccat mortaliter: ergo. Confirmatur 1. Sacerdos, qui per longum tempus, omittit singulis diebus aliquam orationem in Breviario, omittit valde multa: & tamen non peccat graviter: ergo. Confir. 2. Qui eodem die festo constituit plures operas, e. g. viginti, ut simul laborent dimidiâ horâ, facit, ut æquivalenter laboretur per plures, e. g. decem horas, quæ est per se materia absque dubio gravis hujus præcepti: & tamen non peccat graviter: ergo. Resp. dist. ma. Talis comedit magnam materiam, si ea materia moraliter coalescat in unam. conc. mai. si non coalescat. neg. mai. & conc. min. neg. conseq. Cum præceptum jejunii sit affixum diei, comestio, uno die facta, non coalescit cum comestione, alio die facta. Si quis tamen eodem die, interpolatis vicibus,

sæpius modicum quid comederet, ita, ut omnes comestiones simul sumptæ, gravem materiam conficerent, graviter peccaret: quod definitum habetur ab Alexandro VII. qui damnavit hanc propositionem 29. *In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium*. Eadem responsio servit ad 1. confirmationem; quia etiam recitatio Breviarii est onus affixum diei: & pariter, qui eodem die ex pluribus horis canonicis aliquid leve omitteret, e. g. psalmum, ita, ut simul gravem materiam constituerent, etiam graviter peccaret; quia istæ materiæ quoque coalescerent.

132. Ad 2. confirm. conc. ant. cum Sanchez, Palao, Tamburino, Bonacina, Illung, tract. 5. disp. 2. q. 1. a. 2. n. 166. neg. conseq. quia nec isti labores coalescunt, ad faciendam quasi extensionem, quod tamen requireretur ad violandum graviter hoc præceptum. Nec est paritas cum furtis minutis, si quis ea juberet fieri, vel esset causa eorum; quia hæc coalescunt, & faciunt unum magnum damnum, vel eidem personæ, vel communitati, aut reipublicæ humanæ: quod damnum in violatione septimi præcepti maxime attenditur. Hinc etiam damnata est ab Innocentio XI. hæc propositio 38. *Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furtiva, quantumcumque sit magna summa totalis*. Sed & Sacra Scriptura Proverb. 11. v. 1. & Deuter. 25. v. 13. abominatur stateram dolosam, diversa pondera, & modium majorem, & minorem: quibus scilicet, parvæ quidem, sed successive graves, fiant deceptiones. At verò labor plurium non coalescit, nec facit longius tempus, sive diuturniorem eundem laborem (quæ tamen diuturnitas maxime attenditur, non autem utilitas domini, vel magnitudo operis facti) quamvis fors faciat laborem moraliter intensiorem, quæ tamen intentio non attenditur in violatione festorum.

Alii casus plures hic afferri possent ex morali Theologia: sed omnes resolvere non est hujus operis. Universaliter dico, semper attendendum esse, an materiæ seorsim parvæ coalescant, an non: quod sæpe colligendum, vel ex communi sensu auctorum, aut hominum: vel ex intentione agentis, & plura per modum unius volentis: vel ex aliis principiis, quæ hinc inde ab auctoribus, præsertim moralibus, assignantur.

133. Ob. 10. contra dicta n. 111. quod veniale peccatum non sit offensæ DEI strictè dicta. Jacobi 3. v. 2, dicitur: *In multis offendimus omnes: si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir*: quod communiter exponitur de peccatis venialibus: ergo ista sunt offensæ. Confirmatur. Qui præbet alteri jus ad displicentiam, vituperationem, aut pœnam, hic eum strictè loquendo offendit: atqui hoc jus DEO præbet venialiter peccans: ergo. Resp. neg. conseq. Verbum offendere potest habere saltem duplicem significationem, scilicet 1. ut significet, offensam strictè dictam facere. 2. ut significet impingere, vel incurrere, e. g. in lapidem, vel alium obicem, atque sic labi: & hanc significationem habet loco obiecto; nam in græco habetur, teste Cornelio in hunc locum, πρὸς, quod derivatur à πρῶτον, quod significat cado vel, ut habet Lexicon Gyrtileri, significat, impingo.

Quod

Quod etiam videtur probare Cornelius. *s. Ratio est.* ubi explicans moralem necessitatem peccandi venialiter, ait: sicut inter crebras rupes per aliquot dies ambulans, moraliter aliquoties impingit, ita homo inter pericula mundi, moraliter aliquando impingit, & offendit: adeoque videtur eo loco tantum significari, quod in multis venialiter erremus, cadamus, impingamus: non autem, quod strictè DEO offensam irrogemus. Ad confirm. neg. mai. Ad offensam strictè dictam non sufficit, tantum dare jus ad aliquam displicentiam: sed debet quis dare jus ad aversionem, & sublationem amicitiae, ut diximus *n. 111.* ubi rem hanc explicavimus exemplo discipuli modicè negligentis. Plura hac de re dabimus *tract. de Incarnat.* quando quaeremus, an pura creatura possit condignè satisfacere pro peccato veniali.

134. Ob. 11. contra dicta *n. 112.* Lex humana, licet sub levi tantum prohibeat unum actum, tamen aliquando sub gravi prohibet multiplicationem, vel consuetudinem: e. g. in Religiosa familia, quamvis una, aut altera transgressio regularum, non sit gravis; si quis tamen absque cura, ex consuetudine, frequenter regulas violaret, graviter peccare posset: ergo etiam lex Divina potest unum actum prohibere sub levi, simul autem multiplicationem ejus sub gravi: imò Divina lex reflexa, & vim conferens praeceptis humanis, id actu facit.

Resp. conc. totum; si lex Divina sit positiva, quod id possit facere: at nego, quod id fecerit: & multò magis nego, quod id fecerit lex naturalis: nisi sermo sit de lege illa reflexa. Ceterum etiam in casu illo legis humanae, prohibentis sub gravi frequentiam actuum, si in se singulariter spectentur, tantum levium, non sit ex peccato veniali mortale, praecise ratione multiplicationis, sed ratione additi specialis praecepti, prohibentis ulteriorem actum sub gravi: vel ratione advenientis gravis circumstantiae: e. g. in allato casu Religiosi, ratione gravis scandali, vel nimiae laxitatis in disciplina. Quot autem debeant esse veniales transgressiones, ut ulterior transgressio sit mortalis, vel debet esse statutum à tali lege, vel debet colligi ex auctoritate, vel ex eo, quod censeatur, ratione additi actus advenire aliqua circumstantia gravis, de quibus supra.

135. Ob. 12. Singula peccata venialia minuunt charitatem: ergo multiplicata tandem eam omnino tollunt. Confirm. Peccatum mortale est finitæ malitiæ: ergo potest tandem adæquari per malitiam venialium. Resp. distin. ant. Singula venialia minuunt charitatem actualem. om. antec. habitualement. neg. antec. & conf. Quando dicuntur venialia minuire charitatem, non intelligitur, quod aliquam partem auferant ex habitu charitatis, vel gratia sanctificante, in quibus stat amicitia DEI: sed tantum, quod impossibilia sint cum tam intensis, vel tam perfectis actibus charitatis, quales quis elicere posset, si non venialiter peccaret: adeoque non tam minuunt, quam impediunt charitatem majorem actualem; minuere enim strictè loquendo significat, aliquid ex jam datis auferre. Ex hoc quidem etiam sequitur, quod charitas habitualis non ita crescat, sicut crevisset per actus

perfectiores: at hoc non est strictè minui, sed tantum minus crescere.

Ad confirm. neg. conseq. cum enim mortale sit in linea, vel ordine superiori, non potest adæquari ab inferiore, quantumvis multiplicato. Sic, quantumvis multiplicetur equus, nunquam adæquat hominem. Quod autem poena venialium peccatorum aliquando possit in purgatorio esse tanta, vel major, quam sit peccati mortalis per poenitentiam deleti, nihil probat; quia eo ipso, maxima jam poena, scilicet aeternitas ejus, est remissa, & per poenitentiam deleta.

136. Ob. 13. Qui semper leviter mentitur, gravius opponitur virtuti, quam, qui tantum semel perfecte se inebriat: ergo peccata venialia æquant mortale. Confirm. Propositum committendi omnia, & quaecunque venialia, est mortale peccatum: ergo etiam actualis patratio, vel commissio plurimorum venialium. Resp. neg. antec. quod non probatur; quamvis enim talis mentiens opponatur virtuti sapius, non tamen opponitur gravius; quia praeceptum veracitatis est leve: praeceptum verò temperantiæ, in ordine ad vitandam ebrietatem perfectam, est grave. Ad confirm. Plures cum Salas, Palao, Granado & Oviedo in *1. 2. tract. 6. contr. 3. punct. 6. num. 81.* docent, tale propositum, per se non esse mortale, quanquam per accidens, ratione periculi proximi, incidendi in mortale, vel ratione scandali, aut contemptus formalis, possit esse mortale. Et in praxi fateor, tale propositum facile posse esse mortale. Interim, si grave est, tale non est præcisè ratione objectorum multorum venialium, sed ratione periculi, scandali, vel alterius accidentaliter circumstantia.

137. Ob. 14. Qui committit plura venialia, se exponit periculo proximo incidendi in mortale: atqui se exponere tali periculo est peccatum mortale: ergo. Resp. Hoc argumentum non probat quidquam contra nos; non enim hac ratione fieret peccatum mortale ex multiplicatione venialibus; sed actus aliquis, qui alias, ratione objecti sui, per se esset venialis, ratione annexi talis periculi, fieret mortalis, quod absolute possibile esse, nullo modo negamus. Quod autem hoc fiat semper, quando quis committit plura peccata venialia, non est verum. Certè, qui diu vivit, etiam in religione austera, & cum ædificatione, tamen successivè valde multa committit peccata venialia, saltem semideliberata: nec propterea dicendum est, eum exponi periculo proximo graviter peccandi.

Dein hoc periculum peccandi graviter (casu quo quis non proponat patrare omnia venialia, aut non curare ulla vitare, sed tantum frequenter in ea labatur) non est omnino certum, nec determinatum, & difficultas vitandi illud est nimia: imò ex obligatione gravi, hoc periculum indeterminatum vitandi, sequeretur fortè æquale periculum novorum peccatorum; unde non videtur adstruenda tam gravis obligatio illud vitandi. Fufius hac de re loquemur *tract. de poeniten.* ubi de obligatione statim agendi poenitentiam post commissum grave peccatum.

138. Dices. Peccatum veniale est dispositio ad mortale, juxta illud *Ecclesiastici 19. v. 1. Qui spernit modica, paulatim decidet*: & insuper

sape est ejusdem speciei cum mortali, e. g. parvum, & magnum furtum. Resp. Peccatum veniale tantum est moralis dispositio, non vero physica ad mortale: & tantum physicam, non vero moralem dispositionem, sequitur necessario effectus, ad quem disponit. Sed neque peccatum veniale est proprie loquendo ejusdem speciei cum mortali; nam, etsi materia, e. g. in genere furti, sint ejusdem speciei, & tantum detur excessus majoris, & minoris, tamen formalis malitia est toto genere diversa; nam peccatum mortale est deliberata aversio à DEO, tanquam fine ultimo, qualis nullo modo est peccatum veniale. Sed nefurta parva generant per se habitum furandi majora; quia actus repetiti inclinant tantum ad actus similes. Quod si autem aliquis tandem in mortale peccatum labatur, id fit non necessario, sed ex libera mala voluntate: ad quam quidem veniale peccatum indirecte disponit, at non tanquam dispositio physica, sed tantum tanquam dispositio moralis, quemadmodum jam explicatum est.

139. Dicitur autem à S. Thoma 1. 2. q. 88. a. 3. in corp. & communi aliorum, peccatum veniale disponere ad mortale, vel directe, quatenus veniale, ob similitudinem materiae, aniam, & inclinationem praeberet ad mortale similis, sed majoris materiae. e. g. parvum furtum ad magnum: vel indirecte, quatenus impedit, ne DEUS det gratias majores, quibus deficientibus, homo ex sua culpa labitur in peccatum mortale: neutro tamen modo disponit physice, seu ut calor ad ignem; nam, si iste sit in debita intensione, necessario sequitur ignis: non vero peccatum mortale sequitur necessario unquam veniale. Ad textum Ecclesiastici 19. Resp. illum loqui de eo, qui contemnit peccata venialia, & ex contemptu peccat, qui utique est in magno periculo peccati mortalis: non vero de quocunque, qui venialiter peccat. e. g. ex fragilitate, & post lapsum venialem iterum se erigit, ac damnum, quod passus est, per bona opera reparare satagit; hic enim modica non spernit.

ARTICULUS VI.

Quid sit parvitas materiae, & in quibus peccatis non detur.

140. Sape diximus, maximè n. 110. aliqua peccata, ex genere suo mortalia, fieri venialia, ratione parvitas materiae: quaeritur hic, quanam sit regula, ex qua colligatur, quanam materia censenda sit parva. Resp. cum Illung tract. 2. disp. 2. n. 13. (ubi etiam citat Palao P. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 7. n. 4. Vasquez. Sanchez. Suarez. Layman. & alios) non attendendam praecise physicam gravitatem, vel quantitatem rei: sed attendendum ad hoc, an materia graviter praedictet fini legis, sub gravi obligatione intento; si enim materia tali fini graviter praedictet, peccatum erit mortale, ratione gravitatis materiae: sin autem tantum leviter praedictet fini sub gravi obligatione intento, vel, si ipse finis tantum sub levi obligatione intendatur, erit peccatum veniale. Sic, cum legis, prohibentis furta, finis sub gravi obligatione inten-

tus, sit, ut cuique fervetur illatum jus suum, ne domino detur causa, ut sit rationabiliter graviter invitatus, aegre ferat, ac tristetur: & huic fini leviter tantum repugnet furtum unius, aut alterius crucigeri, istud est leve peccatum; quia autem eidem fini graviter praedictat furtum aliquot florenorum, est grave peccatum.

Nec dicas, non praedictare fini legis, furtum graviter prohibentis, ablationem aurei respectu regis, cum tamen aureus communiter statuatur materia gravis, etiam respectu regis; nam respondeo, utique talem ablationem praedictare graviter fini illius legis; tum; quia rex habet plurimas expensas; tum; quia finis legis etiam est, ne homines nimium alliciantur ad furta, quod fieret, si magna quantitas respectu regum non esset graviter prohibita. Idem proportionaliter dicendum in materia detractionis jejunii, laboris die festo &c.

141. Ex hoc facile colligitur, aliquando materiam, physice in se spectatam, esse parvam: at ratione finis adjuncti fieri magnam, e. g. comedere pomum est physice res levis: at, quia abstinencia ab illo fuit à DEO praeccepta Adamo, in finem contestandi suam obedientiam erga Creatorem, qui finis, praesertim accedente pacto, de gratia, vel culpa, transfundenda in posteros, fuit gravissimus: cumque comestio illa graviter huic fini praedictaverit, fuit ipsa quoque gravis.

Sic, ut recte ajunt Illung. tract. 2. disp. 2. num. 12. & Lugo de SS. Eucharistia disp. 15. sec. 2. num. 22. comestio buccellae in se est levis, etsi contra temperantiam fiat: at si fiat ante communionem, & sequatur communio, est gravis; quia finis non comedendi ante communionem (ut habet S. Augustinus relatus in Decreto de consecratione. distinctione 2. C. liquido. 54. & Concilium Matisconense II. canone 6.) est, ne cibis corporalis spirituali praepositionatur: qui finis utique ob reverentiam, debitum sacramento summo, gravis est: cumque haec praepositio fiat, sive parum, sive multum comedatur, qualibet etiam minima comestio illi fini graviter repugnat.

Certum saltem hoc est, esse grave peccatum, post minimum etiam cibum, aut potum, per comestionem, aut potationem acceptum, sumere SS. Eucharistiam, si eam sumat sanus, ut docent de facto omnes ex traditione Apostolica, & sensu Ecclesiae, ut videre est apud Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 68. sec. 3. & opposita sententia, ut ait Eximius eadem disp. 68. sec. 4. est erronea. Concilium certe Toletanum VII. Cap. 2. ait: Nullus post cibi, potusve, quamlibet minimum sumptum, Missas facere. praesumat: subjungit etiam poenam excommunicationis in transgredientes hanc ordinationem. Sic etiam, etsi in se quid parvum sit tempus modicum, si quis tamen modico tempore ante completam legitimam aetatem, susciperet sacros Ordines, aut faceret professionem Religiosam, graviter peccaret, & professio esset irrita.

142. Sed iam ulterius quaeritur, quanam peccata sint talia, ut non admittant parvitatem materiae, vi cuius fieri possint venialia, aut, quae tantum venialia esse possint, ratione imperfectae deliberationis. Advertit circa hoc quaesitum sapienter Haunoldus. l. 2. tract. 2. n. 411. non posse

QUÆSTIO IV.

De Differentia Specifica Peccatorum.

ARTICULUS I.

Quenam peccata differant specie.

posse regulas hujus rei tam explicatè tradi, ut earum applicatio pro omnibus casibus, & omni materia sit evidens: imò Palao apud eundem *part. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 7. n. 2.* putat, hanc rem desumendam esse, ex communi sensu Ecclesiæ, & fidelium, qui aliquas culpas reputat in omni materia graves. Potest tamen cum Illung *tr. 2. disp. 2. n. 9.* dici, illa peccata non recipere parvitatem materiæ, per quæ vel immèdiatè DEO attribuitur aliqua imperfectio, vel per quæ, si levitatem materiæ reciperent, humano generi gravissimum præjudicium crearetur, vel denique, quæ in omni materia æqualiter præjudicant fini à legè sub gravi culpa intentio.

143. Per primum membrum habetur, quòd (prout communiter omnes sentiunt) non recipiat parvitatem materiæ odium, & contemptus DEI formalis, infidelitas, idololatria, desperatio, blasphemia, periurium, saltem quantum est assertorium, & DEUM in testem mendacii assumit: item commercium cum dæmone, Sacramentorum frustratio, vel indigna susceptio, simonia, saltem contra jus naturale, seu rei sacræ; aut supernaturalis, venditio pro pretio temporali &c. nam ista, & similia in quavis, minimà etiàm materia, affingunt DEO imperfectiõem mendacis, aut non summè veri, non infinitè misericordis, non infinitè æstimabilis, quasi dignitas, à DEO in res sacras transfusa, prudenter commutari possit pretio temporali.

144. Ratione secundi membri, non recipit parvitatem materiæ delectatio venerea extra legitimum conjugium; cum enim peccatorum venialium horror modicus sit apud communem hominum sortem: cumque etiàm difficillimè statueretur limes, ubi peccatum veniale; & mortale, in hoc genere separarentur, & quousque se veniale extenderet: cum insuper sit nimia naturæ corruptæ proclivitas in has voluptates, sequeretur maximum humano generi præjudicium, si non essent in quavis minima materia graviter prohibita, tum quia homines ut plurimum laberentur mortaliter; tum quia generationi humanæ sic minimè consultum foret, maximè, cum matrimonium, quod voluptates illas cohercet, gravissima secum onera afferat. Hinc, ut habet Illung, *tract. 2. disp. 2. a. 2. n. 11.* Claudius Aquaviva anno 1612. 24. Aprilis oppositam sententiam sub præcepto obedientiæ, & gravi censura nostris prohibuit, vetuitque, eam etiàm tantum tolerabilem dicere.

145. Ratione tertii membri non recipiunt parvitatem materiæ violatio jejunii naturalis ante communionem: non observatio legitimæ ætatis ante professionem: item violatio sigilli confessionis; quia huius finis est, ut certissimi sint poenitentes, de omnibus secretissimè habendis, & sic alleviatur utcumque onus confitendi. Si forte hæ regulæ, in casu aliquo excogitabili, non sufficerent, recurri poterit cum Palao *cit. n. 142.* ad communem Ecclesiæ sensum.

146. Dico. Illa peccata differunt specie; quæ opponuntur diversis præceptis, sub diversa ratione formali obligantibus, adeoque *Differentia specifica peccatorum est oppositio, vel difformitas cum legibus, seu præceptis, sub diversa ratione formali obligantibus.* ita Layman l. 1. tract. 3. c. 2. Vasquez in 1. 2. disp. 98. c. 2. Sanchez, Palao, & complures alii. Consentit etiàm Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. puncto 2. n. 7. & apud hunc alii, maxime quoad illa peccata, seu actiones, quæ sunt malæ; quia prohibita. In hanc quoque sententiam, ut paulò post videbimus, ferme conveniunt illi, qui dicunt, peccata specie differre; quia tendunt in objecta specie diversa; quæ est sententia S. Thomæ 1. 2. q. 72. a. 1. Nota autem; hic non agitari quæstionem de differentia specifica peccatorum in consideratione physica, in qua differt furtum auri à furto argenti: sed de differentia morali, seu ad mores dirigendos pertinente, & de qua loquitur Tridentinum, dum sess. 14. c. 5. definit, exponendas esse in confessione species peccatorum.

147. Prob. conclusio 1. Malitia peccati ut sic, stat in ipsa oppositione, vel difformitate actus cum lege obligante, præcipiente, vel prohibente; ut sic accepta: ergo malitia specialis, sive in certa determinata specie, stat in difformitate actus cum lege speciali, sive in certa specie obligante: ergo peccata speciem suam, & consequenter differentiam specificam, desumunt à legibus specie diversis: ex autem leges specie diversæ sunt, quæ sub rationibus formalibus specie diversis obligant, ut nemo negat: ergo, antecedens probatum est à n. 27. consequentia prima videtur patere; nam si principium sentiendi ut sic, est animal ut sic, tunc principium sentiendi in certa determinata specie sensationum, e.g. rugiendi, hinniendi, est animal in certa determinata specie. Item, si medicina ut sic, est remedium contra morbum ut sic, medicina in specie est medicina contra morbum in specie. Par autem est ratio de peccatis, ut patet consideranti. Nec dicas, eandem medicinam in specie, posse esse remedium plurium morborum; nam etiàm idem actus potest esse contra plures leges specie diversas, quo casu habebit plures species peccatorum, exponendas in confessione: ergo adhuc est paritas. Altera consequentia, supposita veritate primæ, est clara; nam quodlibet ens per suam speciem, per quam constituitur, etiàm ab aliis specie distinguitur, aut differt. Sic leo per rugibilitatem, per quam constituitur, etiàm ab aliis animalibus distinguitur.

148. Prob. conclusio 2. refutatione aliarum sententiarum. Itaque primò aliqui dicunt, ea peccata differre specie, quæ opponuntur diversis specie virtutibus. Sed contra est. Eidem virtuti opponuntur peccata specie diversa, e.g. castitati opponitur fornicatio, & mollities, &c. eidem liberalitati avaritia, & prodigalitas: ei-

dem iustitiæ homicidium, & detractio &c. Si dicas, ista opponi quidem eidem virtuti, sed diverso modo, debes explicare, quis ergo sit ille diversus modus, qui inferat differentiam specificam: quem modum vix explicabis, nisi recurras ad nostrum modum, seu ad motivum formale diversum, intra lineam ejusdem virtutis, sub quo actus ille præcipitur, vel prohibetur: vel certè, nisi recurras ad objectum formale diversum, seu honestatem diversam objecti formalis illius virtutis (quia scilicet eadem virtus, sicut fugit diversas inhonestates diversorum actuum malorum, ita amplectitur diversas honestates actuum bonorum) sed hoc idem est, ac recurrere ad objectum formale actûs, ut pluribus inferius dicemus.

149. Secundò aliqui dicunt, peccata differre specie ideo; quia opponuntur diversis legibus: quam tamen diversitatem non volunt desumere ex diversa ratione obligandi, sed vel ex diversitate legislatorum, e. g. quia una lex est Divina, altera humana: vel ex diversitate juris, e. g. quia una lex est juris naturalis, altera positivi: vel ex diversitate finis, quatenus una lex intendit alium finem, quam alia. Sed contra, est, Longè communior est sententia, quòd diversitas legislatorum, sub eadem ratione formali obligantium, non inferat differentiam specificam in peccatis. Certè furtum simplex, quamvis sit contra legem naturalem, & positivam Divinam, itemque humanam, canonicam, & civilem, adeoque contra legislatorem Divinum, & creatum, atque hunc Ecclesiasticum, & civilem, tamen non censetur in se plures malitias specie diversas includere. Ex quo etiam patet, quòd neque diversitas juris inferat diversitatem specificam violationum ejusdem.

Quod attinet ad diversitatem finis: vel sermo est de fine immediato præcepti: & hic est ipse actus, consequenter committitur circulus vitiosus; explicatur enim diversitas specifica actuum per diversitatem legum, & diversitas legum per diversitatem actuum: vel sermo est de fine extrinseco præcepti, quem intendit sæpè legislator: & hic nihil refundit in actum, potestque ignorari ab eo, cui præceptum impositum est. Sed neque per finem intelligi potest objectum materiale; hoc enim non specificat actum: ergo tandem debet per finem intelligi objectum formale actûs: at sic tenetur nostra sententia; quia hoc objectum formale diversum, est diversa specifica ratio, sub qua diversa præcepta obligant.

150. Tertiò Pallavicinus vult, differentiam specificam peccatorum desumendam esse ex differentia specifica dictaminum conscientiæ. Sed contra est. Dictamen conscientiæ est tantum cognitio honestatis, vel inhonestatis, & jam præsupponit objectivè malitiam actuum, seu formam dominantem actum malum, estque tantum quasi applicatio, ut ita loquar, illius formæ ad actum: ergo non est ipsa malitia, nec generica, nec specifica peccati: sed hæc stat in oppositione ad legem, quæ lex, vel oppositio, per dictamen conscientiæ cognoscitur, vel, ut ita dicam, applicatur, & promulgatur. Hinc, quando etiam peccatur ex conscientia invincibiliter erronea, tamen, actus non est formaliter malus

ideo; quia est contra hoc dictamen, sed, quia est contra legem reverà existentem, quæ obligat ex eadem virtute, contra quam putatur actus esse; quia qualibet virtus obligat ad omittendam eam actionem, quæ per dictamen conscientiæ, etiam erroneum, proponitur contraria eidem virtuti: præterquam, quòd talis actio sit contra legem, quæ universaliter præcipit, ut sequamur conscientiam invincibiliter errantem.

151. Quartò Haunoldus l. 2. tract. 2. num. 474. pro regula differentiæ specificæ statuit diversas rationes speciales prohibendi, unde unde proveniant. Sed vel intelliguntur speciales rationes prohibendi, præsuppositæ ad præceptum, tam naturale, quam positivum: & hæc, sicut tantum sunt fundamentales malitiæ, ita etiam sunt tantum fundamentales specificæ malitiæ, adeoque in iis potest quidem fundamentaliter consistere differentia specifica, sed nondum formaliter. Sic e. g. gestatio armorum (casu quo est periculum alicujus seditionis) antecedenter ad prohibitionem, nondum est formaliter mala: & consequenter, licet differat e. g. à comestione carnis die Veneris, non tamen differt formaliter in ratione mali. Vel intelliguntur speciales rationes prohibendi, actu affectæ à præcepto: & tunc coincidit hæc sententia cum nostra.

Id tamen advertendum, quòd hic auctor, volens explicare diversas rationes prohibendi, dicat, attendendum esse, an, si unum licitum esset, tamen adhuc esset specialis ratio prohibendi alterum: quod difficulter potest admitti; nam; etsi non prohibeatur furtum unius aurei, tamen adhuc esset ratio prohibendi furtum decem aureorum; cum tamen ista duo furtiva sint ejusdem speciei. Reponit hic auctor, attendendum esse, an, si peccatum gravius liceret, tamen adhuc esset ratio prohibendi minus grave. Sed, si liceret adulterium, difficulter ostenderetur ratio prohibendi simplicem fornicationem, quæ tamen specie differunt: item, si rapina liceret, vix inveniretur ratio prohibendi furtum simplex, quæ iterum specie differunt; quod enim innuat Haunoldus num. 476. rapinam, quæ tantum à potentioribus fieri potest, non ita fore frequentem, quam furtum, quod etiam à debilioribus potest committi, non videtur solidum; nam etiam debiliores, physicè, vel moraliter, maximè, si conjungantur, possent frequentissimæ rapinas exercere.

152. Quinta sententia est, differre specie ea peccata, quæ differunt notabiliter judicio prudentum, Sed imprimis furtum unius tantum aurei, & furtum millionis aureorum, differunt valde notabiliter, non tamen specie. Si autem per notabiliter intelligatur, ita, ut prudentes judicent, ea differre specie, equidem hæc regula servire sæpè debet minus doctis: attamen, ut rectè Haunoldus, l. 2. tract. 2. n. 469. definitio hæc non est fundamentalis, qualis desideratur à Theologis, qui debent dare conceptum, & regulam magis rigorosam; aliàs possemus etiam dicere, *Illud est homo, quod prudentes judicant esse hominem*:

Verum quidem est, quòd neque prudentes semper possint ex stapede, vel tripode, dare responsum, & determinare statim, an aliquod

peccatum specie differat ab alio: item verum est, quod, si notum sit, quale iudicium communiter ferant prudentes de aliqua re, utique id possit etiam prudentibus aliis servire pro regula in praxi: at nunc, dum speculative hæc quæstio agitur, potius explicandum est fundamentum, cui prudentes iudicium suum, de differentia specifica peccatorum, inædificant, & quo sententiam suam, quam ex pluribus defendere volunt, stabiliant. Accedit, prudentes sæpe diversa sentire; unde hæc regula esset valde dubia, & manca; nam hoc ipsum iudicium, ut sit prudens, debet fundari in aliqua ratione, & fundamento, se tenente ex parte peccatorum: & de isto hîc quæritur.

153. Sexto quidam censent, peccata suam speciem desumere ab objecto, in quod actus peccaminosus tendit. Sed, vel intelligunt objectum materiale, vel formale. Si materiale: universaliter non est verum; nam aliquando differunt talia peccata, aliquando non: e. g. furtum auri, & furtum argenti, si nulla alia diversitas moralis accedat, non differunt specie: e contra e. g. furtum argentei scyphi ex templo, & furtum scyphi similis ex laici domo, differunt specie, & tamen est idem objectum materiale.

Siautem intelligunt objectum formale, explicent se, dicantque, quid intelligant per objectum formale: si intelligunt causam moralem, falsum dicunt; nam, licet causa moralis possit refundere aliquando specialem malitiam in actum, id tamen non facit necessarium; sive enim homicidium fiat propter preces amici, sive propter minas ejusdem, est ejusdem speciei: e contra cædes sacerdotis, & cædes laici, propter eandem specie causam, e. g. injuriam, differunt specie: si intelligunt causam finalem, iterum falsum dicunt; potest quidem finis malitiam specialem addere, sed non necessarium id facit; sive enim fureris, ut ludas, lusu per se honesto, sive, ut commodè vivas, est ejusdem speciei peccatum: e contra, si ex eodem fine ludendi furæris sacrum, & profanum calicem, peccata specie differunt. Quodsi etiam intelligant utrumque objectum, tam materiale, quam formale, sumendo istud pro causa morali, vel finali, tamen falsum dicunt, ut patet in furto ex sacro, vel profano, ob eundem finem.

154. Si autem per objectum formale intelligunt rationem illam formalem objecti, ob quam ipsum est malum, & debet vitari, quam tamen rationem peccans, hîc & nunc, negligit, & non vitat, tunc coincidunt cum nostra sententia; nam hac ratione per objectum formale intelligitur malitia formalis: at malitia formalis, ut diximus n. 3. item 7. § 27. stat in diffinitione actus cum lege: imò etiam malitia, sive inhonestas formalis objectorum, statim contrarietate illorum objectorum cum lege DEI: quod pluribus probatum in tract. de actibus humanis, à n. 176.

Nec id tantum verum est in actibus, qui mali sunt; quia prohibiti: e. g. comestio carnis die Veneris; sed etiam in actibus, qui prohibiti sunt; quia mali: etsi enim isti antecedenter, seu pro priori rationis, ad legem æternam, sint radicaliter mali, tamen formalis malitia derivatur in eos à lege DEI prohibente, & per contrarietatem denominante, quem modum denomi-

nandi aliquantum explicavimus n. 27. adeoque dicere, peccata differre ratione objectorum formalium, in hoc sensu, est idem, ac dicere, ea differre ratione oppositionis, quam habent, cum diversis legibus, sub diversa ratione formali obligantibus: quæ est nostra sententia.

155. Dices cum Haunoldo, nostram regulam relinquere adhuc sub iudice, an hoc, vel illud peccatum, determinatè sumptum, differat specie ab alio, an non; cum sit incertum, an diversæ legi opponatur, an non. Resp. nos dare potius definitionem differentie specificæ peccatorum, quam regulam ejus cognoscendæ: contingit autem in omnibus definitionibus, ut se solis sumptæ non statim manifestent, cui conveniant. Sic etiam Philosophi, dum affirmant, illa differre specie, quæ essentialiter differunt, per hoc non statim ostendunt, quanam in particulari specie differant: sed conditionatè tantum dicunt, quod, si hæc, vel illa essentialiter differant, differant quoque specie: ergo etiam potest tolerari in nostra definitione differentie specificæ peccatorum, quod ex ea sola (quia etiam implicite conditionata est) non inferatur, quænam omnia absolute in particulari specie differant: sed debet prius hæc definitio, vel, si ita vis dicere, regula applicari, verbo: debet ostendi, quod præcepta prohibentia sint obligantia sub diversa ratione: id quod debet colligi ex aliis signis, vel indicis.

156. Talia autem indicia, ex quibus infertur diversa ratio, sub qua præcepta obligant, & peccata diversa faciunt, possunt esse. 1. Si peccata opponantur diversis virtutibus, quas specie differre aliunde est notum, e. g. si unum opponatur fidei, ut hæresis, alterum charitati DEI, vel proximi, ut odium. 2. Si opponantur quidem eidem virtuti, sed unum per defectum, alterum per excessum, e. g. eidem liberalitati opponitur prodigalitas per excessum, avaritia per defectum: eidem iustitiæ vindictivæ nimius rigor, & nimia bonitas. 3. Si unum peccatum opponatur uni virtuti, alterum verò pluribus, e. g. fornicatio simplex soli opponitur castitati, adulterium etiam iustitiæ. 4. Si unum sit simplex complacentia, alterum desiderium. 5. Si unum sit contra præceptum affirmativum, alterum contra negativum, licet ejusdem virtutis, e. g. ex eadem virtute religionis præcipitur auditio sacri, præcepto affirmativo, & omissio laboris servilis, præcepto negativo. 6. Si peccata sint diversi nominis, plerumque videntur esse diversæ speciei, e. g. detractio, & contumelia, furtum, & rapina; quia ipsa diversitas nominis, indicat diversas rationes formales prohibendi. dixi: *plerumque*; nam potest utique contingere, ut voces sint omnino synonymæ.

157. Item 7. Si peccata sint contra bona diversi ordinis, unum contra bonum spirituale, & supernaturale, alterum contra bonum naturale: aut, si unum sit contra bona fortunæ, ut furtum, alterum contra bonum corporis, ut occisio, mutilatio: vel unum contra bonum famæ, aliud contra bonum honoris. 8. Aliquando etiam diversitas status læsi infert diversitatem specificam, ut percussio clerici differt specie à percussione laici. 9. Si peccata sint contra diversa præcepta decalogi (excipe nonum, & decimum,

cimum, ex quibus prius continetur implicite sub sexto, alterum vero sub septimo) differunt specie: non autem vicissim, si sint contra unum, & idem præceptum, non differunt specie; quia, ut dictum, eidem præcepto plures species peccatorum possunt adversari, & quidem plures tam per excessum, quam per defectum, ut patet consideranti primum statim præceptum Decalogi. 10. Si unum peccatum sit veniale, alterum mortale, differunt etiam specie; si non quoad objectum materiale, sive objectum conversionis, saltem quoad formalem malitiam, sive objectum aversionis. Ista autem omnia indicant, dari diversas rationes formales, diversas inhonestates, diversas displicentias DEI, circa ea peccata, ratione quarum prohibentur. Hæc signa sunt magis patentia: dantur tamen adhuc alia plura signa differentia specificæ peccatorum, quæ afferre nimis longum foret.

158. Tandem utique negari non potest, quod sæpe hæc differentia specifica rationum formalium, desumenda sit ex sensu communi hominum, quando scilicet cuivis prima fronte apparet magna diversitas, non tantum quoad intensionem, vel maiorem quantitatem, sed quoad ipsam formalem inhonestatem objectorum: vel certe quod desumenda sit ex communi sensu Doctorum; quando enim isti communiter dicunt, aliqua peccata specie differre, utique in rebus moralibus (quæ sæpe ex rationibus, maxime physicis, decidi non possunt) merentur assensum; unde, licet non sit admittenda, tanquam definitio differentia specificæ peccatorum *notabilis differentia iudicio prudentium* (de qua re diximus *num. 152.*) tamen admitti potest, & debet, tanquam indicium aliquod, maxime, quando ex ratione, vel aliis indiciis, in neutram partem aliquid potest concludi.

159. Porro, ut ista diversitas rationum formalium, præcipiendi, aut prohibendi, adhuc melius intelligatur, sciendum, istam multiplicem esse. Si DEUS præcipit actus Theologicos, fidei, spei, aut charitatis supernaturalis, ratio præcipiendi est aliqua perfectio Divina, scilicet veracitas, omnipotentia, fidelitas, bonitas, propter quas nos vult credere, in quas sperare, quas amare &c. Et hæc perfectiones sunt quoque ratio, quare DEUS prohibeat actus oppositos, hæresis, desperationis, odii &c. imò propter eas etiam DEUS prohibet omissionem actuum illorum, pro tempore, quo ipsi præcipiuntur; illæ enim perfectiones, ratione suæ dignitatis, exigunt positionem actuum bonorum illorum, tanquam se decentium, & quibus colantur: econtrā etiam exigunt exclusionem actuum oppositorum, tanquam dignitati suæ contrariorum: finis autem immediatus &c. intrinsecus talium præceptorum sunt iidem boni actus, vel fuga, aut omisso actuum malorum iis oppositorum.

160. Quodsi præcipiantur actus virtutum moralium, tunc ratio sub qua præcipiendi, potest esse prædicatum Divinum; quanquam enim, prædicatum Divinum non possit esse objectum formale quod actus virtutis moralis (qua de re agendum *tract. de virtut. theolog.*) potest tamen esse objectum formale quo, seu ratio sub qua, si scilicet actus exigatur ab aliquo prædicato Divino: e. g. actus religionis à dignitate, & ex-

cellentia DEI. Dixi: *potest esse*; non enim debet; si enim actus non tam in bonum DEI, quam alterius tendat, e. g. actus misericordiae, vel similis, tunc ratio sub qua præcipiendi, est decentia, & convenientia, relucens in objectis, & in actionibus circa talia objecta: cuius decentia intuitu DEUS certas actiones præcipit, alias vero oppositas prohibet. Cum autem hæc decentia, vel indecentia, in quibusdam sit magna, in aliis parva, præceptum, pro tali diversitate, gravius vel levius obligat.

161. Rursus, cum aliqua sint intrinsecè mala eorum indecentia exigit necessariò prohiberi: quæ autem intrinsecè necessariò bona sunt, eorum decentia prohiberi non potest: sed necessariò exigit suaderi, vel præcipi. Ea vero objecta, quæ ex se indifferentia sunt, nec præcipi, nec prohiberi exigunt: quia tamen quadam ad finem honestum conducunt, quadam ab aliquo fine honesto abducunt, quem legislator intendit, hinc sub ratione talis decentia, vel indecentia, extrinsecus advenientis, possunt præcipi, vel prohiberi: idque sæpius fit, per jus positivum, sive Divinum, sive humanum.

Harum autem rationum formalium specifica diversitas, colligitur quandoque ex eo, quod ipsa objecta materialia, vel ipsæ actiones, personæ, aliæque circumstantiæ, moraliter diversæ sint: quandoque etiam ex peculiari alterius actionis difficultate, quæ communiter sentitur in prosecutione decentia, vel fuga indecentia, ut propterea detur specialis laudabilitas, vel vituperabilitas in tali prosecutione, vel fuga. Hæc tamen diversitas moralis debet quoque notabilis esse, & moraliter considerabilis; non enim quævis diversitas minima earum rationum facit diversitatem specificam peccatorum in sensu Theologico, ne nimium multiplicentur species, & opus illas in confessione explicandi. Neque etiam sufficit diversitas tantum in intensione, aut quantitate: sic e. g. actus iræ intensus à remisso, vel furtum 100. florenorum à furto 10. florenorum, juxta communissimam non differunt specie. Tandem ista diversitas moralis debet vel per seipsam statim patere, vel ex alia ratione, aut sensu communi, vel omnium, vel Doctorum, inferri.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

162. **O**B. 1. S. Thomas. 1. 2. q. 72. a. 7. in corp. docet, peccata cordis, oris, & operis esse ejusdem speciei: sed hæc sunt prohibita sub diversis rationibus formalibus; nam est alia inhonestas, ob quam prohibetur peccatum iræ tantum internæ: & alia, ob quam prohibetur peccatum iræ, in verba prorumpentis: ergo. Confirm. 1. Idem S. Doctor. q. 2. de malo. a. 6. in corp. de peccatis, ait: *Nec est dicendum, quod differant specie secundum differentiam præceptorum: sed magis è converso præcepta distinguuntur secundum differentiam virtutum, & vitiorum*; ergo. Confirm. 2. Iterum S. Doctor 1. 2. q. 72. a. 1. in corp. ait, speciem actus potius desumi ab eo, quod ipsi per se inest, quam ab eo, quod ei inest per accidens:

dens: addit autem, inordinationem actûs, (quæ est idem cum recessu à lege) tantum per accidens inesse actui: ergo actus non desumit speciem ab hac inordinatione, sed ab objecto, ut Angelicus ibi concludit.

Resp. S. Doctor loc. citato ad 3. ita scribit: *Dicendum, quod peccatum cordis, & oris, non distinguuntur à peccato operis, quando simul cum eo coniunguntur: sed prout quodlibet horum per se invenitur.* Quare tantum vult dicere, quod, si opus sit consummationem, e.g. fornicatio, & tunc ipsum, & prævia cogitatio, atque etiam verba turpia, in ordine ad id opus prolata, quæ sine morali interruptione cum opere dantur, sint moraliter unum peccatum: non verò vult dicere, quod ista tunc non constituent peccata specie, saltem incompletè diversa: sicut nempe corpus, & anima sunt substantiæ specie diversæ, sed incompletæ, quamvis constituent eundem hominem. Item non negat S. Doctor, quod, quando peccata cordis, oris, & operis, sunt ab invicem separata, & in iis sistitur, sint peccata suo modo completa, & specie distincta. In forma. neg. mai. tantum enim docet Angelicus, quod in casu conjunctionis moralis, seu quando nulla interruptione morali ab invicem separantur, sint moraliter unum numero peccatum, de quo plura infra à n. 182. ubi de distinctione numerica peccatorum.

163. Ad 1. confirm. neg. conf. Non dicimus, differentiam peccatorum esse differentiam præceptorum: sed dicimus, differentiam peccatorum stare in oppositione cum præceptis, quæ, licet quiddam sumpta, involvat ipsa præcepta, non tamen ea involvit denominativè sumpta. Nec est contrarius S. Doctor, qui, si ritè perpendatur, videtur tantum velle, quod prima radicalis, seu fundamentalis differentia in iis, quæ prohibita sunt; quia mala, non desumatur à præcepto, sed præsupponatur ad istud (quod non negamus) nam statim addit Angelicus: *Si ergo aliqua essent peccata, solum quia prohibita, in his rationabile esset, ut secundum differentiam præceptorum, specie peccata differrent:* ergo admittit, aliquando posse refundi differentiam specificam peccatorum, in diversitatem præceptorum; quando scilicet malitia refunditur in actum ab oppositione cum præcepto, & præceptum non est tantum numero diversum, sed habet diversam rationem prohibendi: quæ semper adest in præceptis positivis prohibentibus actiones, quæ censentur esse specie diversæ; nam semper istæ habebunt diversas rationes formales prohibendi.

At verò in peccatis, quæ prohibita sunt; quia mala, jam quidem, antecedenter ad præceptum, datur malitia fundamentalis: attamen nondum datur formalis, ut probatum tract. de act. hum. à n. 179. & hinc rationes speciales, antecedentes præceptum, & trahentes post se necessariò prohibitionem, sunt quidem differentia aliqua, in genere mali fundamentalis, quam S. Thomas ibi adstruit, & ratione cuius dicit præcepta inter se differre: at, sicut nondum sunt formales malitiæ, ita neque sunt formales differentia actuum, seu peccatorum, ut formaliter malorum: sed hæ differentia formaliter stant in oppositione cum legibus, ex

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

diversa formaliter ratione obligantibus.

164. Ad 2. confirm. S. Thomas per inordinationem, ut bene observat Tannerus. tom. 2. disp. 4. q. 2. dub. 1. n. 12. intelligit privationem, quæ consequitur actum, de qua dictum n. 24. Idem videntur sentire Cajetanus, Zumel, Medina, & alii recentiores Thomistæ (apud eundem Tannerum cit. dub. n. 15.) qui ex hoc textu S. Thomæ intulerunt nostram sententiam, asserentem, quod malitia formalis peccati in positivo consistat. Et certè S. Doctor ibi ad 2. sic scribit: *Dicendum, quod peccatum non est pura privatio, sed est actus debito ordine privatus:* unde non tantum statuit peccatum in positivo, sed per inordinationem intelligit privationem debiti ordinis. Idem S. Thomas docet eodem art. ex professo, actus peccaminosos differre ex obiectis, utique non tantum materialibus, sed formalibus, ut probavimus n. 153. igitur, ut probatum n. 154. coincidit cum nostra sententia in forma. neg. conseq. vel potiùs ejus suppositum, scilicet, quod inordinatio privativa, quam S. Doctor ibi intelligit, & quæ actui non per se, sed tantum per accidens inest, sit illa positiva difformitas actûs cum lege; in qua nos statuimus differentiam specificam peccatorum.

165. Ob. 2. Sæpe sub eadem ratione prohibentur peccata specie diversa: ergo ad differentiam specificam peccatorum non requiritur diversitas in ratione formali præcipiendi. antec. prob. sub eodem motivo bonitatis Divinæ, aut charitatis DEI, prohibentur odium DEI, & odium proximi: sub eodem motivo iustitiæ prohibetur furtum, & detractio, &c. ergo. Confirmatur 1. Peccatum mortale, & veniale, differunt toto genere: sed prohibentur sæpe ex eodem motivo. e.g. furtum parvum, & magnum, ex eadem formali ratione iustitiæ: ergo. Confirm. 2. Diversa sunt peccata, non audire sacrum die festo, & non recitare Breviarium: comedere carnes die quadragesimali, & se inebriare: & tamen hæc omnia prohibentur sub eadem ratione infima religionis, vel temperantiæ: ergo.

Resp. dist. antec. Prohibentur peccata specie diversa sub eadem ratione, seu sub eodem motivo in genere. conc. antec. sub eodem in specie morali ultima. neg. antec. & conseq. ad prob. conc. antec. neg. conseq. quia ista motiva sunt nimis generica, & continent sub se multas rationes formales, specie non tantum physica, sed etiam morali, & quidem notabiliter diversas, ut patet cuilibet vel obiter consideranti. Certè contra bonitatem DEI sunt omnia peccata: & contra iustitiam sunt plurimæ species peccatorum, suntque rationes valde diversæ aliquid contra iustitiam prohibendi; nam sunt valde diversæ indecentiæ illarum diversissimarum actionum, quæ fundant valde dissimiles, seu rationum valde diversarum displicentias in DEO, & consequenter præbent fundamenta, seu rationes prohibendi diversas.

166. Ad 1. confirm. neg. min. nam peccatum mortale prohibetur, tanquam avertens à DEO, & destruens amicitiam ejusdem, atque præferens, interpretativè saltem, creaturam voluntati Divinæ, ac DEUM simpliciter offendens: hæc ratio non est ratio prohibendi peccatum

F

ve-

veniale, quod nec est simpliciter peccatum, nec est simpliciter contra legem, nec est simpliciter offensa DEI, ut dictum, *n. 8. § 111.* Ad 2. confirm. nego 2. p. ant. istæ enim virtutes, sicut complectuntur actus specie diversos, ita etiam respiciunt peccata specie diversa: estque notabiliter alia inhonestas unius ex talibus peccatis, quam alterius; unde non est tantum diversitas objecti materialis, sed etiam objecti formalis, seu inhonestatis. Non tamen nego, sæpe attendendum esse ad communem sensum, & ex eo desumendum, an inter peccata, quæ eidem virtuti opponuntur, detur, vel non detur talis notabilis diversitas: & sanè sensus communis censet, peccata supra assignata esse diversæ speciei; omnes enim censent, aliud esse, & valde diversum, se inebriare, & aliud, die jejunii comedere carnes, quamvis utrumque sit contra temperantiam.

167. Ob. 3. Sæpe præcipitur, vel prohibetur aliquid ex duplici, valde notabiliter diverso motivo, & tamen illud omittendo, vel faciendo, tantum committitur peccatum unius speciei: ergo nostra sententia non subsistit, prob. antec. Ecclesia in vigiliis Sanctorum præcipit jejunium ex motivo cultus eorum, in aliis diebus, e. g. quadragesimæ, illud præcipit ex motivo abstinentiæ: rursus in festis Domini præcipit abstinentiam à labore servili, & auditionem sacri, ex motivo latræ: in festis sanctorum eadem præcipit ex motivo dulciæ: & tamen, incidente festo S. Mathiæ in primam Dominicam Quadragesimæ, si quis præcedente Sabbato non jejunaret, juxta communem tantum unum peccatum committeret: & qui tunc ipso die S. Mathiæ laboraret, etiam tantum unum specie peccatum committeret: idem est, si eo die non audiret sacrum.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. ant. nam etiam in pervigiis Sanctorum præcipitur jejunium, directè, & immediatè, ex motivo abstinentiæ, & indirectè tantum ex motivo religionis. Pariter motivum, sub quo prohibetur labor servilis, & præcipitur auditio sacri, est cultus DEI, in cujus honorem præcipue etiam ipsa festa instituantur. Aliud esset, si quis vovisset jejunium, vel auditionem sacri illis diebus; tunc enim esset obligatio diversæ rationis, & duplex species peccati, exponenda in confessione. Et idem esset, si quis e. g. Religiosus transgrederetur jejunium, ad quod voto, & præcepto Ecclesiæ, teneretur; peccaret enim contra abstinentiam, quæ est ratio formalis obligandi respectu præcepti, & contra religionem, quæ est ratio obligandi respectu voti.

168. Ob. 4. Quædam peccata differunt specie, non ob diversam rationem motivam, sed tantum ob diversum modum tendendi: ergo, ant. prob. sic se habent prodigalitas, & avaritia, sic delectatio morosa & desiderium &c. ergo. Resp. neg. ant. quia hic ipse valde notabiliter diversus modus tendendi fundat diversas displicentias in DEO, & diversas rationes formales suppeditat eas actiones prohibendi.

Dices. Ergo etiam diversitas inter actum valde intensum, & valde remissum, præbet diversas rationes formales prohibendi. Resp. neg. illatum; nam, quamvis actus intensior, si indivisibilis sit, specie differat à remisso in con-

sideratione physica, non differt in consideratione Theologica; sicut enim voluntas furandi decem aureos differt specie physica à voluntate tantum furandi unum: non tamen differt specie Theologica, sed tantum habet majorem gravitatem intra eandem speciem: ita pariter etiam actus intensior habet tantum majorem gravitatem intra eandem speciem; nec est motivum prohibendi specie diversum; sed tantum est majus in eadem specie Theologica. Unde quamvis possit in ratione gravitatis peccati magis differre desiderium valde remissum, & valde breve à desiderio valde intenso, ac diuturno, quam differat desiderium valde remissum à delectatione morosa; non tamen possunt illa duo desideria magis inter se differre specie Theologica; hæc enim ex communi non desumitur ab intentione.

169. Ob. 5. Potest dici, quod diversitas legislatorum afferat differentiam specificam in transgressionibus legum, five peccatis: ergo non subsistunt dicta *num. 149.* prob. antec. lex quælibet dicit ordinem essentialem ad suum legislatorem: ergo, ubi hic specie differt ab altero, etiam differt lex, & consequenter transgressio. Confirm. 1. Diversi legislatores habent diversos fines: ergo obligant sub diversis motivis, prob. ant. lex naturalis habet pro fine felicitatem naturalem: lex Divina, & Ecclesiastica supernaturalem: lex civilis autem politicam: ergo. Confirm. 2. Lex humana, & Divina sunt leges specie diversæ: ergo etiam specie diversæ sunt earum transgressionibus. Resp. neg. antec. ad prob. om. ant. distin. conseq. differt lex, & transgressio in consideratione physica, conc. conf. in consideratione Theologica. neg. conf. supposito, quod non differant leges ratione diversi motivi formalis.

Ad 1. confirm. dist. ant. diversi legislatores habent diversos fines mediatos, conc. antec. immediatos, & quidem semper. neg. ant. & conseq. vide dicta *num. 149.* ad prob. dist. ant. & felicitates illæ sunt tantum fines mediatæ, conc. ant. sunt fines immediati, neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Si tamen aliquando finis immediatus est diversus, e. g. si lex naturalis tantum obligat ad actum naturalem, supernaturalis verò ad supernaturalem, erunt etiam diversæ rationes præcipiendi, Obiter notò, per legem naturalem non solum intelligi eam, quæ ad finem naturalem tendit, sed eam quoque, quæ applicatur, seu quasi promulgatur per lumen naturalis rationis, quæ sæpissime (supposita elevatione nostra ad finem supernum) etiam ad hunc prosequendum tendit, & obligat.

170. Ad 2. confir. dist. ant. Lex humana & Divina, sunt leges specie diversæ in consideratione physica. conc. antec. in consideratione Theologica. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Nec dicas, specie Theologica inter se differre obedientiam debitam DEO, & obedientiam debitam homini, adeoque etiam transgressionem præcepti Divini, & transgressionem præcepti humani; nam hoc negat communior Theologorum, ut videre est apud Oviedo in 1. 2. tr. 6. contrav. 5. punct. 4. *num. 90.* Nec est paritas inter fidem DEO, & fidem homini ex una: & obedientiam DEO, & homini exhibitam, ex altera parte; fides enim Divina præ-

præcipitur ex motivo veracitatis Divinæ, quæ non est ratio credendi homini fide humana; nam ratio credendi homini est tantum auctoritas humana: neque applicatur homini moraliter veracitas Divina, nisi is loquatur verbum DEI, quod non semper fit: quando autem id fit (sicut quando sacri scriptores scripserunt sacra biblia) tunc debet credi fide Divina, quod dicunt, aut scribunt.

At verò ratio obediendi DEO, & ratio obediendi homini, est eadem voluntas Divina obligans, vel eadem potestas obligandi, quæ moraliter applicatur homini, tanquam Vicario DEI; hinc S. Bernardus, ut eum citat S. P. Ignatius ep. de obedient. n. 16. ait: *Sive DEUS, sive homo Vicarius DEI, mandatum quodcumque tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reverentia deferendum, ubi tamen DEO contraria non præcipit homo.* Et hoc rectè additum; si enim contraria præciperet homo, non præciperet ut Vicarius DEI. S. Thomas 2. 2. q. 104. a. 2. ad 4. etiam docet, obedientiam non respicere personam præcipientis, sed tantum rationem præcepti, & superioritatis in communi: ergo non videtur facere discrimen inter obedientiam erga DEUM, & erga hominem. Quando autem huic communi sententiæ obijciuntur, justitiam erga DEUM, & cultum DEI, differre à justitia erga homines, & cultu hominum, sicut mentiri DEO differt ab eo, quod est mentiri homini; quia illud est ex se mortale, hoc veniale. Respondetur, disparitatem esse hanc ipsam, quod in ordine ad hos actus denuntiantur diversæ rationes formales præcipienti, vel prohibendi.

171. Alii verò cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 5. punct. 4. n. 92. admittunt, obedientiam erga DEUM differre specie ab obedientia erga hominem: sed idem Oviedo cum pluribus tract. 6. contr. 2. punct. 3. n. 18. & seq. usque ad 32. rectè docet, non omne peccatum imbibere in se speciem inobedientiæ; quia DEUS non omnia prohibet, vel præcipit ex motivo obedientiæ, sed tantum ex motivo illius virtutis, ad quam actus per se spectat, vel cui contrarius est: e. g. odium DEI vetat ex motivo charitatis, ex quo motivo quoque præcipit actum amoris. Inobedientia autem materialis, quæ cuilibet peccato inest, non est ratio specifica peccati; quia est aliquod prædicatum transcendens omnia peccata. Consentit S. Thomas loc. cit. n. præced. ad 1. ubi ait, inobedientiam, prout est peccatum speciale, non committi, nisi quis actualiter contemnat præceptum: hoc est, nisi velit præceptum transgredi, non quomodocunque, sed ideo; quia non vult se subicere præcepto: qui actus utique prohibitus est specialiter ex motivo obedientiæ; & qui, si fieret contra præceptum Divinum, esset juxta hos auctores diversæ speciei, ab eo actu, qui fieret contra præceptum humanum.

172. Ex quibus hoc saltem inferitur, quod non habeatur differentia specifica peccatorum ex diversitate legislatorum, nisi simul habeantur rationes formales diversæ obligandi: quantum juxta aliquos hæc ipsa diversitas possit fundari in magna diversitate inter legislatorum Divinum, & humanum, ut sentit Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. punct. 4. n. 92. qui tamen præcedente n. 89. tradit, diversitatem legislatorum creatorum esse levem, nec facere aliam speci-

em peccati; quia omnes æqualiter obligant in conscientia: & sicut ex eadem virtute eos reveremur, ita etiam, ait hic auctor, ex eadem virtute iis obedimus. Dices. Si diversitas legislatorum non infert differentiam specificam transgressionum, ad quid ergo sæpe per plures leges à diversis legislatoribus idem præcipitur, vel prohibetur? Resp. Sicut potest idem prudenter à pluribus fide dignis dici, ad faciendam majorem fidem, ita potest idem à pluribus præcipi, ad faciendam majorem obligationem, & ejusdem obligationis intimationem.

173. Ob. 6. Peccata contra jus naturæ differunt specie à peccatis contra jus positivum: ergo potest à diversitate jurium desumi differentia specifica peccatorum, contra dicta n. 149. ant. probatur. Cædes patris, vel matris, item incestus cum consanguinea in primo gradu lineæ rectæ (in quo copula est incestuosa ex jure naturali) differunt specie à cæde aliorum consanguineorum, vel etiam ab incestu commisso cum aliis consanguineis, e. g. in tertio, vel quarto gradu; in quibus gradibus copula est incestuosa ex jure tantum positivo: ergo. Resp. 1. certum esse, quod plura peccata specie diversa sint contra jus naturale, & plura etiam contra jus positivum tantum: quomodo ergo ista inter se specie different?

Resp. 2. dist. ant. differunt illa peccata præcisè propter diversitatem istorum jurium. neg. ant. propter diversam inhonestatem, seu formalem rationem prohibendi. conc. antec. & neg. conseq. ad prob. om. antec. quia aliqua in eo sunt dubia. Cædes patris utique differt à cæde aliorum consanguineorum, in tertio & quarto gradu; quia parricidium habet speciem impietatis, quam non habet cædes aliorum remotorum consanguineorum. Sanè docet Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. n. 44. punct. 3. in iis tantum eadem, vel percussione, aut injuriam, habere malitiam impietatis, quando ita conjunctæ sunt personæ, ut jure naturæ prohibitum sit inter eos matrimonium: non item in aliis; quia nulla lex naturalis, aut positiva, ob malitiam impietatis eam eadem prohibet: addit tamen, hanc rem necdum ab auctoribus sufficienter agitam esse.

174. Quod attinet ad incestus, S. Thomas 2. 2. q. 154. a. 9. videtur admittere, omnes, excepto saltem, qui committitur in primo gradu lineæ rectæ, esse ejusdem rationis, sive sint incestus ob consanguinitatem, sive ob affinitatem. Alii putant, si sint æquales gradus affinitatis, & consanguinitatis, etiam incestus esse æquales: incestus verò in diversis gradibus remotionibus, & præsertim tantum jure positivo ad malitiam incestus determinatis, dicunt, differre specie ab iis, qui sunt in gradibus jure naturæ prohibitis. vide Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. punct. 3. n. 73. Quidquid de hoc sit, si isti incestus inter se differunt, non differunt præcisè ex diversitate juris, aut legis, sed rationum formalium prohibendi. Ubi addo ex eodem Oviedo loc. cit. n. 40. & 41. non omnia peccata contra parentes contrahere malitiam impietatis, sed tantum illa, quæ ex eo motivo prohibita sunt. Sic furtum filii, ex bonis paternis, non contrahit hanc malitiam; quia non est prohibitum ex motivo pietatis.

tatis; nec est contra id, quod patri ut patri debetur, sed contra id, quod debetur ipsi, ut aliis hominibus. Excipe, nisi ratione talis furti pater in gravem miseriam devolveretur, quam debet filius ex pietate cavere in patre: sicut debet miseriam contractam avertere. Est autem contra reverentiam patri debitam, non tantum, ei verbera, sed etiam convicia ingerere, aut ei famam detrahere; si enim debet filius patrem honorare, non debet conviciis inhonorare, nec debet facere id, ex quo pater reddatur vilis, quod fit detrahendo.

ARTICULUS III.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

175. **O**B. 7. Lex naturalis constituit actionem præceptam, vel prohibitam, in materia necessaria virtutis, ad quam pertinet: lex positiva autem tantum constituit actionem, in materia necessaria obedientiæ: ergo peccata ista differunt specie, ratione istarum legum. Hoc argumentum probat nimium, scilicet violationem jejunii, & omissionem sacri, & celebrationem nuptiarum tempore prohibito, & quidquid tandem sola lege positiva prohibitum est, esse ejusdem speciei; quia tantum essent peccata inobediendiæ: quod est omnino falsum, & contra omnes auctores. In forma neg. 2. p. antec. Ut enim habent Vasquez in 1. 2. disput. 98. c. 2. Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 5. punct. 2. Imò Doctores saltem plerique, etiam lex positiva constituit actionem in materia virtutis, ad quam pertinet, nisi aliunde colligatur, superiorem præcisè intendere actum obedientiæ. Ut intelligatur hæc obiectio, sciendum, constituere aliquid in materia necessaria virtutis, esse, facere, ut, si illud casu, quo præceptum est, non fiat, vel casu, quo prohibitum est, fiat, peccetur contra illam virtutem. Sic, dum præceptum Ecclesiasticum constituit abstinentiam à carne die Veneris, in materia necessaria temperantiæ, facit, ut, si quis ea die carnes comedat, peccet contra temperantiæ: & quamvis valde moderatè comedat, tamen est intemperans: non autem est formaliter inobediens, nisi expressè nolit se subicere præcepto, aut superiori obliganti: vel nisi aliunde colligatur, superiorem exigere hinc & nunc actum obedientiæ, sicut exigebant aliquando antiqui monachi, e. g. quando jubebant suos conficere crates, & factas iterum resolvere, vel comburere, vel quando jubebant aridum lignum rigare.

176. Dices 1. Cur abstinere à labore die festo præcipiatur ex motivo religionis, seu reverentiæ erga DEUM: & non jejunium in vigilia præcedente e. g. Nativitatem Domini? cur ingressus in domum periculofam, si prohibeatur, erit peccatum contra castitatem; & non erit contra castitatem, si cui, ex fine melius vincendi tentationes carnis, imponatur jejunium, casu quo hoc non observetur? Resp. hæc de re sat fusè disputat Oviedo in 1. 2. contr. 5. punct. 2. ubi imprimis distinguit inter actus indifferentes, & actus intrinsecè determinatos ad aliquam virtu-

tem. Prioris classis e. g. sunt abstinere à labore, & ingredi domum periculofam, quæ ex se sunt indifferentia, & possunt esse mala, vel bona: secundæ classis sunt jejunium, auditio sacri &c.

Actiones secundæ classis, si non aliunde aliud colligatur, præcipiuntur ex virtute, ad quam per se spectant, ut est sensus communis Doctorum: & ratio etiam est ex Oviedo loc. cit. num. 18. quia hoc est magis connaturale, & quasi debitum rei præceptæ; unde in dubio præsumendum est, actiones præcipi tantum ex virtute, ad quam per se spectant; quia præsumitur, quod magis connaturale est, aut quod frequentius fieri solet: frequentius autem præcipi solent actiones ex ea virtute, ad quam spectant.

Actiones autem primæ classis, cum per se, & intrinsecè, ad nullam virtutem spectent, sed tantum habeant aliquam extrinsecam conducentiam, vel assumptibilitatem, quatenus apæ sunt ad hanc, vel illam virtutem, vel ejus actum significandum, determinantur per præceptum ad eam virtutem, ex cujus motivo præcipiuntur, & in ordine ad quam assumuntur; unde, cum Ecclesia assumpserit abstinentiam à labore servili, ad exhibendam aliquam reverentiam DEO, & ex hoc fine eam præceperit, determinavit eandem ad hanc virtutem religionis, & sic per præceptum suum constituit actum religionis: oppositum verò laborem constituit actum contra religionem. Sic etiam in antiqua lege sacrificia animalium erant actus religionis: in nova essent actus superstitiosi, & graviter peccaminosi; quia scilicet nunc non amplius ea sacrificia sunt à DEO determinata ad hoc, ut sint actus religionis. Sic apud nos est actus civilitatis deponere coram altero tegmen capitis, quod plerisque orientalibus est actus inurbane rusticitatis.

177. Dices 2. Etiam actus, intrinsecè determinati ad unam virtutem, habent extrinsecam conducentiam ad alias virtutes: & hinc actus unius virtutis potest imperari ab alia virtute. e. g. flagellatio ob castitatem, jejunium ob honorem Sancti, seu ob religionem. Respondetur cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 5. punct. 2. n. 17. hoc non negari: neque etiam negari, quod Ecclesia præcipiendo, vel prohibendo talem actum ex motivo alterius virtutis, possit facere, ut actus habeat novam speciem bonitatis, vel malitiæ, derivatam ab ea virtute, cujus intuitu præcipitur: cur enim non possit uni bonitati, vel malitiæ superaddere aliam; si potest indifferenti actui aliquam addere? Imò sic videtur per præceptum suum addidisse novam malitiam quibusdam actionibus, e. g. furto rei in loco sacro, copulæ cum consanguinea in quarto gradu: quæ non prohibentur ab Ecclesia ex motivo justitiæ, vel castitatis; cum etiam furtum ex non sacro sit contra justitiam, nec tamen Ecclesia id ita specialiter prohibeat: igitur Ecclesia tale furtum ex sacro, vel talem copulam cum consanguinea in quarto gradu, prohibet ex alia ratione formali, seu ex motivo alterius virtutis, scilicet ex motivo reverentiæ debitæ locis sacris, aut ex motivo pietatis, vel reverentiæ debitæ consanguineis.

178. Hoc totum admittit Oviedo in 1. 2. tr. 6.

tr. 6. contr. 5. punct. 2. sed videtur negare, hac ratione omissionem talium actuum peccaminorum constitui in materia necessaria religionis: & consequenter negare, peccata ista esse contra religionem, quod non satis intelligitur. Si tantum vult dicere, actus illos semper esse contra virtutem iustitiae, nec ex ejus prohibitionem extrahi, verum dicit: si vult dicere, talem actum, duplici tali diverso praecepto prohibitum, non esse contra duas virtutes, nec continere duplicem malitiam, nempe oppositionem tam cum iustitia, quam cum religione, falsum dicit.

179. Dices 3. Si etiam actus aliarum virtutum possunt praecipere ex motivo alterius virtutis, quare non dicamus, eos ita praecipere? Resp. rationem jam fuisse datam n. 176. quia scilicet non debet praesumi, quod actus jam ex se determinatus ad aliquam virtutem, imperetur etiam ex motivo formali alterius virtutis, nisi id vel ex verbis praecipi (ex quibus e.g. constet, furtum ex facro esse sacrilegium, consequenter non tantum esse contra iustitiam) vel aliunde colligatur. Unde si alicui imperetur jejunium, ut facilius servet castitatem, praeceptum hoc non obligat ex virtute castitatis (excipio iterum: nisi vel verba praecipi, vel aliae circumstantiae, aliud probent) sed tantum obligat ex virtute temperantiae: castitas autem in hoc casu est tantum finis extrinsecus, & remotus, ex quo non est desumenda differentia praecceptorum, ut recte docet Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 5. p. 2. n. 18. & nos diximus n. 149. Ratio etiam ulterior est: quia actus temperantiae, formaliter ut habens honestatem temperantiae, valde utilis est ad castitatem obtinendam; hinc rationabiliter praecipitur, immediate quidem intuitu temperantiae, mediate autem, seu ex fine remoto, intuitu castitatis. Sic etiam, dum Ecclesia praecipit jejunium in honorem alicujus Sancti, immediate illud praecipit intuitu temperantiae, mediate autem intuitu Sancti colendi.

180. Dices 4. Votum est quasi privata lex, & tamen non constituit rem promissam in materia necessaria alterius virtutis, quam religionis; ergo neque aliae leges positivae. Confir. 1. Si regularis violat praeceptum superioris, satisfacit, confitendo, se inobedientem fuisse, nec opus est addere, in qua materia: ergo signum est, quod votum tantum obliget ex religione. Confir. 2. Qui contra votum non comedendi carnes, tamen eas comedit, non est intemperans, nisi immoderate comedat, sed tantum irreligiosus: ergo nec est intemperans, qui eas comedit contra praeceptum.

Resp. neg. 1. p. ant. quidquid sit de secunda. Votum non est proprie lex; vovens enim non est superior respectu sui, ut sibi ipsi legem, vel praeceptum, proprie dictum, ferat; unde votum tantum assimilatur praecepto in eo, quod etiam obliget: de cetero est promissio facta DEO de meliori bono, & per se obligat ex motivo fidelitatis, vel iustitiae DEO debitae. Posita autem ea promissione, lex naturalis sub motivo religionis obligat ad praestandum DEO, quod ratione promissionis spectat ad ejus cultum. Ad 1. confirm. neg. antec. si materia gravis sit, & non constet aliunde confessario: si autem materia levis est, tunc sicut peccata venialia non debemus con-

siderari, ita nec infimas eorum species. Ad 2. confirm. om. antec. neg. conf. supposita enim veritate antecedentis, necessario debet esse diversa efficacia voti, & praecipi; cum votum non possit jejunium promissum constituere in materia necessaria temperantiae: quod tamen potest praeceptum, ut satis probatum. Videantur dicta n. 175. & seq. Ceterum, sicut superior potest obligare, ita simpliciter potest obligare sub hac ratione formali immediate, & non sub alia.

181. Collige 1. Transgressio voti, saepius repetiti, non est peccatum diversae speciei a transgressionem ejusdem voti, semel tantum editi: & par est ratio de juramento saepius praestito: item de transgressionem praecipi, sub eadem ratione formali saepius repetiti, & transgressionem praecipi, semel tantum impositi; quia licet peccatum hoc possit esse gravius, non tamen est alterius speciei; cum talia vota, juramenta, aut praecipta, non sint alterius speciei: at vero transgressio rei, voto & juramento simul promissae, differt a transgressionem rei, tantum voto promissae; diversa enim est obligatio voti, & juramenti.

Collige 2. Si religiosus violat e.g. jejunium, ad quod praecepto, & voto tenetur, duplicis malitiae, speciei diversae, peccatum committit; quia votum sub ratione formali religionis, praeceptum autem sub ratione formali temperantiae obligat, ut recte notat Palao part. 1. tr. 2. disp. 3. punct. 3. n. 12. 3. Si Sacerdos Beneficiatus non recitet Breviarium, peccat contra religionem, ratione Ordinum, & contra iustitiam, ratione Beneficii. 4. Si quis vovit obedientiam alteri, qui non habet jurisdictionem in ipsum, e.g. poenitens confessario; & transgreditur praeceptum, vel quasi praeceptum, talis confessarii, peccat contra religionem; quia praeceptum tale non est verè praeceptum, sed tantum conditio, qua posita obligat votum.

Collige 5. cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 5. punct. 3. n. 25. Qui die jejunii comedit carnes, duplex peccatum specie distinctum committit; quia cum jejunium frangi possit etiam nimia refectio, vel nimio usu ciborum tantum esurialium, sunt duo diversa praecepta, non comedendi carnes, & non adhibendi, nisi unam refectio. Et quanquam praeceptum jejunii videatur involvere alterum non comedendi carnes, & etiam hanc comestionem prohibere, nil refert; sic enim praeceptum castitatis etiam prohibet adulterium, quamvis hoc habeat adjunctam aliam malitiam contra iustitiam. Plura vide apud Oviedo loc. cit. à n. 22. per plures paragraphos, & apud alios, maxime morales Theologos.

QUESTIO V.

De Differentia Numerica Peccatorum.

ARTICULUS I.

Quenam peccata distinguantur numero.

182. Non quaerimus hoc loco de distinctione individuali, seu numerica in sensu physico; nam

clarum est, quemlibet actum voluntatis internum, quodlibet verbum, vel actionem externam, esse quid physicè individualiter distinctum ab alio, atque adeo in hoc sensu aliud numero peccatum: sic, qui e. g. per horæ quadrantem, continuò turpiter delectatur, plures actus voluntatis physicè distinctos elicit, adeoque plura peccata physicè distincta committit: & tamen est communis sententia, talem in genere moris unum tantum peccatum committere. Quare questio hæc instituitur in sensu morali, sive in ordine ad confessionem, in qua Christus voluit exponi moralem tantum distinctionem, ac numerum peccatorum, qui ab hominibus nosci, ac notari possit, ne confessio, ut criminantur hæretici, sit carnificina conscientie; hinc autem oritur difficultas in statuenda regula, quando plures actus moraliter faciant unum peccatum, ita ut sufficiat eos in confessione, tanquam unum peccatum exponere: quando verò faciant moraliter plura peccata, & ut talia debeant exponi.

Supponitur autem hæc sententia (de qua agendum in tract. de penitentia) quod non sit obligatio confitendi circumstantias merè aggravantes; nam, si sit obligatio hæc confitendi, hæc questio erit præcisè speculativa, & nihil faciet ad praxim; etsi enim plura e. g. desideria mala successiva, tantum essent unum peccatum, tamen essent peccatum gravius, quam desiderium tantum momentaneum, quamvis deliberatum; adeoque deberet tamen explicari in confessione numerus, vel saltem tempus, quo durasset ea delectatio: qua ratione numerus, quantum posset, etiam explicaretur. Pariter supponitur, quod physica distinctio actuum sit purè individualis; si enim sit simul specifica, clarum est, debere eam exponi. Sic si aliqua desideria sint circa personas solutas, alia circa ligatas, vel facras, etsi sint continua, utique debent in confessione exponi per modum plurium, specie differentium: quod idem dicendum, si quis uno actu desideret alia, objecta specie diversa.

183. Jam questio hæc in duplici casu locum habet. 1. Si sint plures actus similes, successivi, & physicè distincti, e. g. delectationes turpes. 2. Si sit unus actus, sed tendens in plura objecta, similia quidem, sed talia, quorum quodlibet, si esset solum intentum, jam constitueret peccatum mortale. e. g. si quis uno actu desideret turpiter decem personas similes, vel desideret una explosione tormenti occidere injustè decem homines, aut eos omnino occidere: & in his casibus quaeritur, an quis debeat exprimere numerum clarè, quantum potest: an verò sufficiat, numerum exprimere in confuso. e. g. an debeat dicere: *Concupivi decem fœminas*: vel an sufficiat dicere: *Concupivi fœminas*: an debeat dicere: *Volui occidere, vel occidi decem homines*; an sufficiat dicere in confuso, *homines*.

Discrimen autem hæc faciunt auctores inter actus peccaminosos. Alii sunt interni, alii externi; quorum explicatio aliàs est nota. Alii actus dicuntur consummati, seu perfecti & absoluti, ita, ut ad alium actum, vel opus complendum non ordinentur, sive dein consummentur interiùs in corde, ut hæresis, odium DEI, & proximi, invidia &c.: sive exterius, & hoc iterum duplici-

ter, scilicet ore, ut blasphemia, perjurium, delectatio; & opere, ut homicidium, furtum, fornicatio &c. Alii dicuntur actus non consummati, qui scilicet vel ex se, vel ex communi modo operandi, tanquam media, dispositiones, & circumstantiæ, partes, vel complementa, ordinantur ad alium actum, vel opus complendum: & tales e. g. respectu homicidii, sunt desiderium cædis, præparatio armorum, captatio occasionis, conflictus, vulneratio, transfixio, gaudium inde resultans &c. vel respectu fornicationis, delectatio, desiderium, aspectus, sermones, oscula, tactus, quæ ad turpe opus disponunt, vel id committantur, item consequens gaudium, & alia signa amoris, tanquam appendices, vel complementa obscœnissimæ voluptatis.

184. Ulteriùs alii actus tendunt in plura objecta totalia, opere consummata: alii in unum, vel plura partialia. Prioris generis sunt desiderium plurium copularum fornicariorum, aut desiderium plurium cædium. Posterioris generis sunt desiderium plurium tactuum, ad eandem copulam præviorum: aut desiderium plurium dispositionum, ad homicidium prærequisitarum. Rursus alii actus sunt continui, alii interrupti. Interruptio autem fit tripliciter. 1. per seriam prioris voluntatis retractationem, qua quis serò statuit, non amplius velle, quod voluit priùs. 2. per liberam cessationem, sed tamen sine retractatione prioris voluntatis, e. g. si quis desistat à prosecutione prioris actionis, & aliud agere incipiat. 3. per necessariam cessationem, ratione distractionis, ebrietatis, somni, vel alterius similis causæ, quæ mentem, aut voluntatem, vel sopit, vel avertit.

185. Dico jam. 1. Actus interni, etiam similes, in quibus sistitur, sunt plures moraliter, & ut plures explicandi sunt in confessione, si interrupti fuerint per contrariam voluntatem, e. g. quando quis aliquot morosas delectationes admittit, postea, poenitentia ductus, statuit omnes excutere; sed paulò post iterum tentationi succumbit. ita communis, & probatur, actus illi, utpote physicè distincti, jam sunt physicè diversi, & plures: sed neque per contrariam illam voluntatem evadunt in genere morali unum; cum contraria voluntas eos non conjungat, sed moraliter disjungat: ergo nec habent conjunctionem, seu unitatem physicam, nec moralem, quam deberent desumere ab una moraliter voluntate, quæ utique non datur, quando dantur voluntates contrariæ: ergo illi actus sunt moraliter plures, adeoque ut plures debent explicari; nam juxta Tridentinum, sess. 14. c. 5. & can. 7. debet explicari numerus gravium peccatorum, quæ saltem moraliter numericè distincta sunt.

Confirm. à pari Siquis, postquam incepit meditari, dein per contrariam voluntatem statuit non meditari, planè eam interruptit: & si iterum se corrigat, ac statuat ulterius meditari, novam meditationem incipit: ergo etiam, si quis, postquam coepit e. g. turpiter delectari, dein per contrariam voluntatem statuit, non amplius delectari: attamen denuò mutata voluntate incipit obscœnis oblectari, planè novam, & distinctam delectationem admittit. Nec dicas, esse

eandem meditationem, quamdiu quis eodem loco flectit; nam non est eadem, nisi in sensu latissimo: certe potest diu flectere, & interim vocaliter orare, vel indifferentia, aut mala cogitare: quis autem dicat, talem propriè loquendo pergere moraliter in meditatione, ita, ut, si post aliquod tempus iterum resumat priores cogitationes de meditatione, dicatur antiquam meditationem prosecutus fuisse? Quod si tamen voluntatis retractatio non esset absoluta, sed tantum conditionata, possent actus illi, non impleta conditione, adhuc coalescere, e. g. si retractares voluntatem occidendi inimicum, sub conditione, si is tibi satisfactionem præstet, hanc autem ille abnuat, & tu ideo pergas in malo proposito, non fuit interruptum peccatum.

186. Dico 2. Actus interni, physice interrupti, per liberam, vel necessariam cessationem, absque retractatione prioris voluntatis, aliquando censendi sunt moraliter plura peccata, & ut talia in confessione sunt exponendi: aliquando verò censendi sunt unum peccatum. Conclusio est communis, & probatur exemplis. Qui singulis hebdomadis semel se oblectat delectatione turpi circa eandem personam: aut qui ante somnum delectationes morosas admittit, & manè evigilans easdem refumit, quanquam nunquam priorem voluntatem retractet, sed tantum liberè, vel necessariò cesset, juxta communem sensum, & praxin consentientium (qui distinctè in hoc casu numerum explicant) plura peccata committit, & tenetur tanquam de pluribus se accusare; nec enim ritè confiteretur dicendo: *Per mensem turpiter concupivi*; sic enim putaret confessarius, eum non interrupisse per mensem illa desideria: sed debet dicere: *Per mensem quot hebdomadis, vel diebus, turpem delectationem admisi*: ut scilicet intelligatur, fuisse actus distinctos, & aliquo modo explicetur eorum numerus: certe hæc est praxis communis, & universalis opinio, tam consentientium, quam confessariorum.

187. Aliquando autem non sufficit talis cessatio ad pluralitatem peccatorum. ita Lugo, Wlffing, ac alii: & probatur iterum communi sensu, atque aliis exemplis. Sic, qui per mediam horam turpi delectationi, vel odio proximi, inhæret, licet aliquoties liberè, aut necessariò breviter distrahatur ad alia, unum moraliter peccatum committit; si enim quavis interruptio multiplicaret peccata interna, esset moraliter impossibile eorum numerum scire; cum sapissime non constet, quoties actus insensibiliter sint interrupti, ac liberè repetiti. Confirm. Sicut, qui pia meditatur per semihoram, etsi aliquoties voluntariè modicè distrahatur, tamen unam moraliter meditationem facit: & qui amico loquitur, etsi aliquantulum interrumpat sermonem, e. g. famulo aliquid præcipiendo, vel alium hospitem breviter excipiendo, tamen unum colloquium instituisse censetur: ita etiam, qui, ut ita loquar, meditatur obscena, vel cum obscenis objectis quasi colloquium instituit, etsi aliquantulum distrahatur, vel illud quasi colloquium interrumpat, tamen unum peccatum patrat, & sufficit id explicare per modum unius peccati.

188. Ubi tamen nota, quòd, licet non de-

beat explicitè dici numerus in tali casu, tamen neque debeat negari; unde, qui pluribus uno tractu, e. g. conviciis proximum invalisset, non sufficienter se accusaret, dicendo: *Convicium alteri dixi*: nam sic putaret confessarius, unum tantum verbum tale dictum fuisse: sed debet dicere: *Semel convicia dixi*; vel *conviciatus sum*; quæ sui accusatio est indifferens ad significandum vel unum verbum, vel plura; aliàs enim poenitens negaret peccatum suum, & aliud confiteretur; certe confessarius aliud intelligeret: imò neque sufficit adhibere verba ita indifferentia, ut in rigore tantum logico non negetur pluralitas, ita, ut, e. g. qui voluit occidere plures, dicat tantum: *Volui committere homicidium*; nam sic confessarius, ex communi istarum vocum acceptione, cogitaret, poenitentem tantum unum homicidium voluisse patrare: sed debent adhiberi verba, in morali æstimatione de se apta ad significandum etiam plura, ut in priori exemplo: *Conviciatus sum*: vel in posteriori: *Volui plures occidere*: aliàs enim, ut dictum, confessarius qui verba in sensu morali, & prout communiter intelliguntur, accipit, non intelligeret ritè peccatum, adeoque confessio insufficientis esset.

189. Quenam autem assignanda sit regula discernendi, quando ratione interruptionis multiplicentur peccata, quando non, difficultas est magna. Cardinalis de Lugo de poenitentia disp. 16. sec. 14. n. 569. ait, rem hanc ex prudentis arbitrio esse desumendam, ex proportionem ad actiones externas; sicut enim, ut dictum est, colloquium cum amico non statim cessat ob modicum intermixtum sermonem cum famulo: nec etiam cessat sermo contumeliosus, quamvis modica interlocutio fiat cum amicis pacificatoribus; quia semper adhuc præsens est is, in quem contumeliæ jaciuntur, & idem adhuc animus perseverat: ita etiam non cessat quasi colloquium internum, seu delectatio, cum re turpi, si tantum modicè interrumpatur, & rursus statim inchoetur, nec ulla retractatio intercesserit.

At, sicut cessat colloquium cum amico, si is recessit: & sermo contumeliosus cum inimico, quando hic è tuo conspectu abiit: censeturque novum colloquium, si amicus, aut inimicus redeat, vel obviu denuo fiat, ac tu denuo loqui, aut conviciari incipias: ita etiam sit nova moraliter delectatio, quando, postquam voluntate recessimus ab eo objecto, & ab ea cogitatione, sine retractatione quidem, sed tamen animo de aliis cogitandi, & quasi, ut ait Lugo, objecto dedimus licentiam abeundi, postea rursus ad idem redimus, & eo oblectamur. Minus adhuc moraliter interrumpitur delectatio, si eadem voluntas virtualiter perseveret, e. g. si, dum quis turpiter delectatur, superveniente alio, breve negotium cum eo quidem expediat, sed habeat animum, eo peracto statim ad priores cogitationes redeundi: sicut non interrumpitur colloquium duorum, si superveniente tertio, aliquantum discursum interrumpant, eo animo, ut recedente isto, statim iterum priorem sermonem prosequantur.

190. Subjungit Lugo num 570. quòd, si interruptiones fuissent aequè breves, etiam delectatio per diem integram producta, esset tantum unum peccatum, sicut delectatio per dimidiam ho-

horam: sed statim, & bene, addit, longiori temporis spatio, etiam longè facilius contingere interruptionem moralem. Unde iudicat, saltem longiorem durationem explicandam; cum difficile sit, tanto tempore durare eundem quasi congressum cum objecto, & hominem non discedere plena libertate ab illius cogitatione.

Docet ulterius, non posse eandem regulam tradi pro omnibus actibus malis; cum aliqui facilius moraliter interruptantur, & brevius durent, ut blasphemia interior: alii diutius, ut delectatio turpis, odium proximi: & ex his etiam longius durent, qui ex vehementi passione procedunt. Tandem ait, regulariter ultra duas, vel tres horas, non videri perseverare moraliter eandem voluntatem merè internam; cum difficile sit, quòd homo velit longius perseverare in eadem cogitatione, & non se divertere ad alia; hinc durationem saltem longiorem solere explicari, eoquòd regulariter habeat interruptiones morales, & homo utique voluerit per diem aliquoties discedere ab objecto, quamvis cogitatio omiſſa, iterum & iterum redierit.

Illung tract. 2. disp. 2. num. 62. (cui videtur consentire Tannerus disp. 4. de peccatis q. 2. dub. 4. num. 57.) ait, tantam interruptionem sufficere ad discontinuandos hos actus, quanta sufficit communiter ad animum immutandum, & ejus impetum, ac intentionem enervandam: quanta autem hæc sit, ait, desumendum ex natura actuum, objectorum, circumſtantiarum, facilius, vel difficilius animum immutantium.

191. Dico 3. Actus voluntatis interni, & etiam externi oris, similes, consummati, vel non consummati, eodem quasi voluntatis impetu, actualiter, vel virtualiter durante, repetiti, unum tantum moraliter peccatum constituunt, ita communis. Prob. isti actus sunt similes, & uno tractu, adeoque una moraliter voluntate elicit: ergo juxta communem estimationem veniunt nomine unius actionis. Sic, qui turpiter absque interruptione se per plures actus physice distinctos oblectat, unam moraliter delectationem admittit. Et certè, si non omni interruptione semper tollitur hæc unitas (ut num. 168. & sequentibus modò diximus) tunc minùs tollitur, si nulla adsit interruptio. Par est ratio de pluribus similibus actibus externis oris, e. g. contumeliis, uno tractu in eundem proximum jactis, vel de tractionibus similibus contra eundem commissis: item de perjuriis continuatis circa eandem rem, ita Lugo de pœnit. disp. 16. sec. 14. num. 559. & seq. Illung. tract. 2. disp. 2. num. 65. qui insuper citat Molinam, Gobat, Azor, Diana, & plures alios.

192. Dico 4. Actus externi, opere commissi, sed non consummati, qui ad eundem finem tendunt, & uno tractu, vel impetu, sunt repetiti, unum tantum moraliter peccatum constituunt, ita communis. Sic, qui eundem pluribus verberibus continuo cædit, unius verberationis est reus: qui continuatis acceptionibus plures pecunias rapit, unum furtum committit. Imò, in hoc casu furti, etiam tantum est unum peccatum, etsi fur domo egrediatur, ut rapta exportet, si retineat animum statim redeundi, & alia accipiendi. Ulterius, qui turpes aspectus, turpes tactus, continuatos exercet, vel plura

oscula repetit, cum intentione fornicationis, respectu ejusdem personæ, sufficienter continetur dicendo: *Semel impudicos tactus, aspectus, oscula exercui, cum tali persona, & cum intentione fornicandi.* Probatur hæc conclusio, ut superior, quia scilicet ratione continuationis, intentionis, & finis isti actus in sensu morali veniunt nomine unius actionis.

Confirm. ex S. Thom. in 2. dist. 42. q. 1. a. 1. in corp. ubi ait, *Contingit, esse actus plures, secundum quod ad genus nature referuntur* (hoc est, physice) *qui tamen sunt unum, secundum quod in genere moris considerantur, ut patet in eo, qui furatur; quia omnes actus ejus, qui ad finem furti ordinantur, peccatum sunt; cum mala intentione fiant: qui possunt valde multi esse, & tamen omnes computantur ut unum peccatum; quia non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem, in unum perversum finem ordinantur.* Quibus, ultimis præsertim verbis, etiam rationem nostram approbat.

193. Dico 5. Si actus externi sint opera consummata (quæ explicavimus n. 183.) totidem moraliter peccata sunt, quot talia opera, & ut totidem explicari debent in confessione, ita communis. Probatur exemplis. Sic qui tres homines tribus continuatis ictibus occidit, tria homicidia declarare debet: qui ter copulam continuo congressu habuit, numerum hunc exponere debet: item si sacerdos die Nativitatis Dominicæ in statu peccati gravis, sine interruptione tria sacra legat, tria sacrilegia distincta committit: & sic de similibus. Ratio est; quia talia opera consummata, in sensu morali, & estimatione communi hominum, veniunt nomine plurium actionum: & hæc est etiam praxis consuetum, ut in talibus casibus se acculent, exponendo numerum talium actionum.

194. Quodsi autem peccans, actus externos, seu opera, non ad alium finem ordinet, sed in ipsis quiescat, e. g. turpes actus non ulterius ordinet, nec fornicationem intendat, tunc distinguendum est: si sunt actus similes, & non interrupti, nec consummati, videntur venire nomine unius actionis, adeoque sufficere, si per modum unius explicentur. Sanè sic se habet verberatio per plures ictus continuata, furtum pluribus acceptionibus patratum, comestio plurium ciborum ex carne in uno prandio die jejunii: quæ exempla auctores solent adducere, ut in iis ostendatur unitas peccati. Et certè neminem legi, qui dicat, debere explicari numerum turpium tactuum, si fuerint continui: nec auctores videntur, communiter saltem, requirere coordinationem ad unum finem alium, seu distinctum ab aggregato actionum continuarum, nisi in uno casu, quando scilicet externum opus factum est, ad quod tales actiones omnes ordinantur, & questio agitur, an sufficiat explicare opus externum, ad quod omnia ordinata sunt, quæ est longè alia ab ea, quam modò tractamus: & de illa agemus postea. Si autem actus sint specie dissimiles, aut moraliter interrupti, debet utique numerus eorum explicari, etiam quando non sunt actus consummati.

195. Dico 6. cum de Lugo disp. 16. de pœnit. sec. 14. n. 542. Illung. tract. 2. disp. 2. n. 57. Non potest statui de actibus externis oris, vel operis

operis, homogeneis, five ejusdem speciei, unica universalis regula, ex qua defumatur, quando moraliter interruptantur, ita ut faciant plura moraliter peccata in confessione explicanda, aut quando non ita interruptantur: sed hoc juxta arbitrium prudentis viri debet determinari, vel ex circumstantiis temporis, nimio, vel non nimio intervallo, interrupti, aut certarum actionum mediatione quasi interfecti: vel ex qualitate actionum, habentium, vel non habentium rationem medii, aut finis: vel ex communi sensu, & modo operandi: ex quibus defumendum est, an ij actus, stante tali interruptione, tamen censeantur moraliter una, vel an multiplex operatio: vel etiam aliquando, an censeatur eadem voluntas virtualiter permanere: quod ultimum, quamvis non ubique necessarium sit, tamen, ut patebit ex sequentibus, si adest in operibus non consummatis, multum facere potest ad faciendam determinationem: nisi fors iterum aliunde ejus vis elidatur.

196. Probè conclusio, seu explicatur. Imprimis, etsi per retractationem voluntatis sæpius, & fors ordinariè, interruptantur moraliter tales actus, tamen non videtur, omnino semper id fieri; nam *Lugo cit. disp. 16. de penitentia n. 551.* censet, quòd is, qui die jejunii jam secum statuit, in prandio nihil amplius comedere, si tamen, antequam à mensa surgat, novum afferatur ferculum, possit licitè de isto comedere; quia continuatio prandii, ratione loci, & temporis, non obstante brevi illa mutatione voluntatis, sufficit ad continuandam licitè comestionem: quod etiam tenent *Lessius de justit. l. 4. c. 2. dub. 2. n. 11.* & *Filiucius tom. 2. tract. 27. p. 2. n. 41.* (quod *Layman l. 4. tr. 8. c. 1. n. 6.* etsi oppositum teneat, tamen probabile esse asserit) imò hi auctores admittunt, quòd, etsi quis jam à mensa surrexerit, possit tamen redire, & iterum comedere: & sanè valde probabile est, quòd talis possit rursus comedere, postquam proposuit, nihil ultra comedere, saltem, si nondum surrexit; cum hoc multum faciat ad moralem estimationem. Quo supposito, si quis iterum post mutatam voluntatem carnes comederet, quas prius jam comedisset, non videtur talis novum peccatum, moraliter à priori distinctum, committere, in quo consentit etiam *Illung. tract. 2. disp. 2. n. 60.* cum aliis ab ipso citatis.

Pariter difficile mihi videtur, quòd, si quis cum altero litigare coepit, vel etiam convicia ei dicere, & ab amico persuasus dicat, se jam velle tacere, adeoque voluntatem priorem retractet: sed mox ab adversario laceffitus, iterum incipiat litigiosas voces, vel convicia jacere, difficile, inquam, videtur, dicere, quòd in hoc casu, dentur duo moraliter distincta peccata; cum videatur in morali opinione ex natura litigationis &c. dari adhuc continuationem. In his tamen casibus, etsi actus externus possit dici non interruptus, & moraliter unus, tamen non video, qua ratione etiam duo actus interni, unus ante, alter post retractationem voluntatis, denuo imperans comestionem carnis, vel convicia jacienda, non sint duplex peccatum; cum isti juxta primam conclusionem, ab omnibus receptam, per contrariam voluntatem interruptantur.

197. Quòd si voluntas non sit retractata,

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

sed tantum per liberam, vel necessariam cessationem interrupta, tunc, si opera externa, quamvis homogenea, & continua, sint consummata, constituunt plura peccata, ut jam dictum n. 193. præsertim, si accedant actus interni plures etiam continui; si autem non sint opera consummata, aliquando constituunt plura peccata, aliquando non; unde attendendum ad circumstantias &c. n. 195. assignatas. Quòd enim aliquando plura peccata constituant, habetur ex his exemplis. Qui quotidie per mensem blasphematur, & à blasphemia quotidie cessat, absque voluntate retractante, ac proposito emendationis, plura utique peccata committit, nec sufficienter se accusat, dicendo, se blasphemasse per mensem; nam sic intelligeretur, blasphemiam moraliter durasse per mensem, quod nemo dicit contigisse in hoc casu. Par est ratio de eo, qui singulis diebus convicia in aliquem jactat, vel singulis diebus florenum furatur.

198. Quòd autem non semper peccata moraliter plura committantur, ostenditur, & quidem quantum ad actus oris, seu verba, exemplis sermonis contumeliosi (de quo n. 189) sermonis impuri, & detractorii, de quibus par est ratio cum sermone contumelioso: quoad opera verò exemplo comestionis carnis, quæ, licet durante prandio sæpe interruptatur garriendo, literas, vel nova legendo, tamen manet moraliter una. Item, si fur exportationem rerum colloquio aliquo interruptat. Item, si sacerdos in statu mortalis peccati canat Missam, licet sub musica in choro facta, etiam aliquantum garrat, tamen manet, sicut unum sacrificium, ita unum peccatum; quia, præsertim manente retentione sacrarum vestium, & populo finem sacrificii expectante, manet virtualiter eadem voluntas sacrificandi.

Unde ingeniosus quidam recentior docet, accedere ad templum, vestes induere, ad aram facere, imò & si Communionem distribuisset durante Sacro, postea residua fragmenta absumere, in statu peccati, esse tantum unum peccatum, eoquòd sit unum tantum sacrificium ex omnibus his actionibus completum: quamvis distributio Communionis esset aliud distinctum peccatum. Pariter, qui intendit inimicum occidere, & sic iter agit, atque in via cum aliis loquitur, prandet, ut vires necessarias refocillet, atque ideo non semper actu cogitat de inimico, tamen adhuc censetur unum peccatum committere. At verò, si nimis diu inimicitia duret, non coalescunt omnes actiones, ex ea profectæ, in unum peccatum; quia utique per longum tempus sæpe moraliter interruptuntur; aliàs, si rex per plures annos bellum injustum gereret, unum peccatum committeret, quod est falsum.

ARTICULUS II.

Reliquæ Conclusiones huc spectantes.

199. **D**ico ulterius. 7. Quando plures actiones, five ex se malæ, five indifferentes, ordinantur ab operante ad eundem finem malum, tanquam media, aut dispositiones, vel tanquam partes, si-

G

ne

ne interruptione morali, & ita, ut cum ipso opere unius actionis completa vocabulo designentur, unum moraliter peccatum constituunt. Conclusio est juxta communem doctorum, & probatur exemplis. Sic, licet quis ante fornicationem, quam intendit, habeat desideria turpia, tactus, & oscula, tamen, si copula sequatur, omnia ista unum peccatum constituunt, & sufficienter intelliguntur, si quis se accuset de habita copula. Pariter, si quis se accuset de homicidio patrato, satis intelliguntur, præcedens ira, vel odium, desiderium vindictæ, præparatio, & assumptio armorum &c. si non diu præcesserint, vel moralis interruptio data sit.

200. Imò (quamvis aliqui auctores contrarii sint) etiam tactus, & similia, quæ copulam immediatè sequuntur, adhuc satis intelliguntur, tanquam complementa actus prioris, sicut & gaudium immediatè subsequens: nec ista haberi debent semper, tanquam essent dispositiones ad copulam novam, sed potius tanquam approbatio, & delectatio de præcedenti; quia nova copula non statim intenditur, nec illi actus, ex natura sua, semper ordinantur ad copulam novam, neque censeri debet statim ista intendi, nisi detur moralis interruptio inter priorem copulam, & istos actus: vel certè, nisi tamdiu isti actus continentur, ut etiam attenta voluntate peccantis censerentur dispositio, vel præparatio ad novam copulam: ita Lugo de pœnit. disp. 16. num. 555. Castropalao Navarrus, Tamburin. l. 2. de confessione c. 1. num. 72. Illung, tract. 2. disp. 2. num. 63. & plures ab eo citati. Fagundez in 2. præcept. Eccles. l. 3. c. 4. n. 14. At, si notabilis interruptio fuerit data, censentur actus sequentes ad novam copulam referri: vel certè censentur non amplius referri ad priorem, adeoque debent tanquam novum peccatum explicari.

201. Dico 8. Casu quo quis ab initio abstrahat à copula, hoc est, istam nec intendat, nec positivè excludat, ut sæpe fit, postea autem eam ex occasione admittat, tamen adhuc tactus prævii, non ex intentione copulæ habiti, probabiliter coalescunt cum copula in unum moraliter peccatum. Huic conclusioni quidem contrarius est Lugo de pœnit. disp. 16. num. 556. attamen æquè probabiliter eam defendunt Illung tract. 2. disp. 2. num. 63. citans Moyam, à quo ait, citari Delgadillo, Leandrum, Oviedo, & alios recentiores, quos in manuscriptis etiam ante paucos annos hæc secuti sunt insignes recentiores. Probatur. Etiam si tales actus non coalescant cum copula ratione voluntatis directæ, possunt tamen coalescere sufficienter ratione voluntatis indirectæ, ut ait quidam ingeniosus recentior; cum enim talis peccans voluerit ea, quæ ex natura sua tendunt ad opus ultimum, censetur etiam voluisse istud, & ea, quæ ipsi sunt occasio proxima ad opus illud: vel, si tales actus non coalescant ratione voluntatis, coalescunt, ut vult Illung, ex eo, quòd sint præambula ad actum perfectum: quod sufficit; neque enim ad hoc, ut aliqua constituent totum morale, requiritur, ut intentio totius compositi præcedat omnes partes: sed sufficit, si quis intendat partibus prius jam positis conjungere reliquas: ita ingeniosus recentior.

202. Confirmatur ex Illung loc. cit. ita

arguente. Sicut actus subsequentes, e. g. tactus post copulam exerciti, coalescunt cum ista, tanquam complementa, licet cum ea non coalescant ratione intentionis; quia non fiunt ex intentione copulæ; cum hæc præcesserit, nec admittitur ex intentione illorum, sed sit ultimò intenta: ita tales actus prævii coalescunt cum copula, & includuntur in ea, tanquam præambula, præparamenta, & exordia.

Adde, quòd Lugo videatur velle probare, eos actus subsequentes coalescere cum copula antecedente, ex eo, quòd confessarii (ut ait se credere) non soleant, accusantes se de fornicatione &c. interrogare de actibus subsequentibus; quod tamen deberet fieri, si isti actus essent nova peccata: arqui etiam videtur, quòd confessarii non soleant, accusantes se de commissa fornicatione interrogare, an statim initio eam intenderint: quod tamen deberent rescire, si in casibus, in quibus non statim copula intenta fuit (qui sanè frequentes sunt) præcedentia essent seorsim exponenda. Nec dicas, circa hoc vitium cautè esse interrogandum, & idèd fortè confessarios non interrogare; nam posset sat cautè, & honestè, hæc interrogatio fieri, non minus, quam fiat, ut sæpe debet fieri, de numero copularum.

203. Quod si tamen aliquis habuisset ab initio serium propositum, excludendi actum perfectum, & tantum committendi turpes tactus &c. postea verò crescente concupiscentia, mutaret voluntatem, & copulam admitteret, puta cum pluribus aliis, tunc moraliter ista disjungi, & tanquam distincta peccata explicandos esse tactus prævios &c. nam serium illud propositum facit inprimis, ut non statim, saltem non semper, possit dici actus ultimus, jam indirectè intentus. 2. Facit, ut non videantur illi tactus &c. posse dici præambula; nam tactus impurus intentus ut finis, & conjunctus cum serio proposito, non progrediendi ulterius, non potest dici præambulum, aut propositum, ad ulteriora.

Nec est par ratio cum confessione carnis, de qua num. 196. nam ibi habetur alia moralis continuatio ratione circumstantiæ, nondum sublata mensæ &c. quæ facit, ut censetur durare idem prandium. At nihil est simile, quòd ita conjungat tactus cum copula, si ab ea per memoratum propositum disjuncti sunt: certè vix erit, qui dicat, ista, qualiscunque voluntas intermediet, tamen eodem modo coordinari, sicut plures patinæ coordinantur in idem prandium.

204. Dico 9. Actus tendens in plura objecta, numero tantum distincta, spectando rationem probabilius non haber, saltem per se, & universaliter, totidem malitias numero distinctas, quot sunt objecta. ita Suarez. tom. 4. in 3. p. disp. 22. sec. 5. n. 34. Lugo de pœnitent. disput. 16. sec. 3. n. 131. & seq. Tamburin. methode expedite confessionis, l. 2. c. 1. n. 58. & 59. Illung. tract. 2. disp. 2. n. 44. & seq. qui plures alios citat n. 43. item recentior quidam in manuscriptis, qui citat etiam Thyrsum Gonzalez, Gobat, Serram, Bannez, qui dicant, esse unum moraliter peccatum. item citat Bonacinam, Fagundez, Layman, Mendo, quorum verba allegat: quin imò pro conclusione cum nostra moderatione addita, possem adhuc plures adduci.

Non

Non autem controvertitur hic, an talis actus constitutur ex pluribus malitiis, physice numero distinctis; hoc enim non contingere admittunt nobiscum adversarii: & ratio est manifesta; cum enim sit, ut ponitur, unicus indivisibilis actus, non potest habere partes physice distinctas, aut ipse esse distinctus. Sed controvertitur, an talis actus in sensu morali, & æquivalenter, in ordine ad confessionem, habeat multiplicem malitiam, ita, ut numerus objectorum debeat exponi, non minus, quam si realiter duo, vel plura, physice distincta peccata, fuissent.

205. Prob. conclusio ex Suarez loc. cit. n. preced. Actus charitatis e. g. quo decem hominibus volo dare elemosynam, non habet decem bonitates: sicut si aliquo actu vellem infinitis dare elemosynam, non haberet iste bonitates infinitas; nam infinitum actu creatum dari non potest: ergo nec actus, quo decem hominibus, quamvis extremè indigentibus, nihil volo dare, habet decem malitias. Confirm. r. Actus tendens in infinita objecta mala, e. g. si quis uno actu voluntatis vellet infinitos homines occidere, non habet infinitas malitias; alias daretur infinitum actu: ergo etiam actus tendens in decem objecta, e. g. si quis, uno actu voluntatis, vellet decem occidere, non habet decem malitias: certè disparitas formalis non videtur posse assignari.

Respondent quidam adversarii, actum tendentem in infinitos, non habere objecta distincta; at verò ea habere actum, tendentem in decem, vel centum. Contra est. Juxta adversarios actus, qui tendit in infinitos, saltem non potest habere tantum unam malitiam; si ergo non habet infinitas, dicant, quot habeat. Dein, si quis velit uno actu integrum exercitum occidere, etiam tantum confusè tendit in individua, nec tamen juxta adversarios talis actus habet tantum unam malitiam, quot ergo habeat?

206. Retorquent tamen adversarii argumentum, & petunt, quid nos dicamus de actu, quo quis vellet infinitas species peccatorum committere? Sed respondeo cum nostris auctoribus, talem actum non habere infinitam malitiam, aut infinitas species malitiarum: sed tantum habere unam aliquam speciem innominatam, hoc est, confusè tendentem in infinitas species, confusè representatas. Urgent: ergo neque, quando quis vult uno actu duas species peccatorum committere, e. g. adulterium, actus habebit duas species malitias. Resp. strictè loquendo non habere duas, sed unam duabus æquivalentem: vel habere duas species tantum formaliter distinctas.

Instant, Ergo etiam actus, tendens in plura objecta similia, habebit plures malitias individuales, formaliter distinctas. e. g. si quis uno actu vult inhonorare omnes Apostolos, talis actus habebit duodecim malitias individuales formaliter distinctas: e. g. unam, quatenus tendit in S. Petrum, aliam, quatenus in S. Andream &c. Resp. om. illatum. quod nil probat contra nos; nam præcisè habere malitias plures, ita formaliter distinctas, non est, habere eas, in sensu morali distinctas; aliàs, cum etiam furtum decem aureorum habeat totidem malitias, in sensu formaliter distinctas, etiam deberet habere decem malitias, in sensu morali distinctas, adeoque deberet

in communi acceptione morali, esse decem furtiva quod, supposita sententiâ de non necessario exponendis circumstantiis notabiliter aggravantibus, non est verum.

Aliud est de speciebus formaliter distinctis, in eodem actu; cum enim ex Tridentino sess. 14. c. 5. & can. 7. habeatur, circumstantias, speciem mutantes, seu rationes specificas, in eodem actu, realiter quidem identificatas, formaliter tamen distinctas, exponendas esse in confessione, ideo istæ formalitates, in ordine ad confessionem, æquivalent speciebus realiter distinctis, id quod desumitur ex ipso Tridentino, loc. cit. definiente, dari obligationem, circumstantias specificas confitendi. At adversarii probare ex nullo capite possunt, quòd etiam formalitates illæ individuales æquivalent individuis realiter distinctis, in ordine ad eandem confessionem.

207. Instant iterum, Ergo actus tendens in infinitas species malas, habebit malitias infinitas. Responder Illung tract. 2. disp. 2. n. 49. actum non contrahere specificas malitias suorum objectorum, confusè tantum, & implicite repræsentatorum; quia hoc ipso talis actus non dependet à cognitione directiva, explicitè repræsentante illorum objectorum differentias, & virtutum oppositarum honestates, tanquam motivæ neglectæ; unde talis actus tantum contrahit speciem innominatam malitiæ, ut diximus n. preced. E contra differentia numerica objectorum non debet juxta adversarios explicitè repræsentari, modò cognoscatur pluralitas, nempe esse decem objecta, vel esse finita, aut infinita, esse exercitum, vel minorem turbam; nam, qui desiderat integrum exercitum occidere, juxta ipsos jam contrahit malitias, numero militum in exercitu æquales.

208. Urgent denuo cum Dicastillo. Actus, quo vellem e. g. occidere infinitos homines, est tantum inefficax; quia tendit in objectum impossibile: in tali autem casu objecta coalescunt in unum: ergo non est paritas cum actu efficaci. Contra. Inefficacia actus non facit, ut objecta coalescant in unum: ergo responsio non subsistit, ant. prob. si actu inefficaci vellem DEUM destruere, & Luciferum in celo collocari, absque dubio duæ malitiæ speciei diversæ, & moraliter distinctæ, darentur in hoc actu. Dein, si aliquando in casu actus inefficacis, possunt objecta totalia coalescere, non est ratio, quare non etiam in casu actuum efficacium. Rursus, si darentur duo distincti actus inefficaces, & duo objecta, absque dubio darentur duæ malitiæ: ergo, si adversariorum modus arguendi bonus est, debent etiam dari, quando est unus actus; nam ipsi contra nos sic arguunt, & dicunt: Si darentur duo actus interni, essent duo peccata: ergo etiam, si datur unus, is æquivalens, sunt duo peccata: ergo, vel ipsorum argumentum est nullum, vel in hoc casu dantur infinitæ malitiæ.

Dicunt tandem, talem actum, tendentem in infinita objecta, habiturum infinitas malitias in confuso. ita La Croix. Sed per verba in confuso vel intelligitur tantum, quòd dentur malitiæ, ab intellectu creato non discernibiles: & reverà tamen dabitur infinitum actu, seu categorematicum, quod saltem DEUS deberet cognoscere, id quod non admittitur: vel intelligitur aliud: &

explicetur. Certè, quidquid dicatur, non evitabitur infinitum actum malitiarum. Alius doctissimus recentior in manuscriptis docet, talem actum habiturum malitias infinitas, sed non determinatas, quæ indeterminatio tamen non se teneat ex parte objecti, sed tantum ex parte æstimationis moralis; quia scilicet homo peccans, vel etiam alius, numerum determinare non potest. Verum non quæritur, hic, quid æstimare, vel judicare possint homines; cum sæpe de numero peccatorum præteritorum, in se determinatissimo, ex oblivione, vel aliis causis, judicare non possint: sed quæritur de determinatione in se, malitiarum à parte rei existentium, quæque saltem à DEO cognosci possint (sicut idem auctor mox dicit, numerum personarum familiarum, quam indeterminatè cognitam quis occidere velit, à DEO satis cognosci) & hæ malitiæ deberent juxta adversarios esse infinitæ: cum autem infinitæ esse non possint, manet totum argumentum.

209. Prob. conclusio 3. Ubi est una sola difformitas ejusdem indivisibilis actus cum eadem unica lege, ibi est tantum una malitia: sed in casu, quo quis e. g. vult occidere decem homines, est una sola difformitas cum eadem unica lege: ergo. mai. non videtur posse negari; quia difformitas cum lege, & malitia, est unum & idem ex n. 29. min. probatur. Ubi est unus indivisibilis actus, & una indivisibilis lex, sub unico motivo prohibens, est una tantum difformitas, seu contrarietas; quia est unica ratio fundandi dissimilitudinem, seu difformitatem, aut contrarietatem: atqui in nostro casu datur unus indivisibilis actus, & una indivisibilis lex: ergo.

Ex quo iterum habetur disparitas inter circumstantias específicas, & numericas; illæ enim, cum sint oppositiones, vel difformitates cum diversis legibus, sunt moraliter diversæ inhonestates: at istæ, cum opponantur eidem legi, sunt una difformitas. Dices, ratione objectorum plurium etiam dari multiplicem difformitatem, vel contrarietatem. Sed contra est. Objecta nec multiplicant actum, nec legem: ergo neque multiplicant difformitatem. conf. patet ex dictis: ant. etiam est clarum; nam, si objecta multiplicarent actum, tunc actus, quo quis vellet furari centum, esset centuplex, & actus, quo quis vellet furari infinita, esset infinitus: quod est falsum. Item, si objecta multiplicarent legem, tunc lex pro multiplicatione individuali objectorum, quæ respicit, esset multiplex: adeoque quælibet esset infinitè multiplex; cum quævis respiciat objecta syncategorematicè infinita. Et quæso, quis dicat, quod, si quis mentiatur jocose, mille homines esse occisos, mille mendaciorum malitiam contrahat, vel mille legibus veracitatis contrarius sit?

210. Dico jam ro. Quando unus, idemque actus internus, tendit in plura objecta totalia, solo numero distincta, spectando rationem non videtur per se, & universaliter, necesse esse, numerum objectorum distinctè confiteri, sed satis esse, ea numero plurali exponere. e. g. qui simul delectatus est turpiter circa decem feminas, non tenetur hunc numerum distinctè exponere, sed sufficit dicere: *Circa plures delectatus sum.*

ita Illung, Lugo, Tamburinus locis num. 204. citatis, Thyrsus Gonzalez, Stoz, Gobat, & alii, ac multi Recentiores. Dixi 1. *spestando rationem*; nam non nego, oppositam communionem saltem fuisse, maxime ante Lugonem: autem adhuc sit inter recentiores communior, dicere non ausim. Doctissimus quidam recentior in manuscriptis ait, si moderni nostræ sententiæ patroni jungantur prioribus, auctoritatem pro nobis fore æqualem, vel etiam majorem.

Dixi 2. *per se, & universaliter*; nam, an non fortè unus, aut alter casus sit excipiendus, discutietur inferius. Dixi 3. *non videri necesse*; utique enim consultius, ac melius est, & omnino suadendum, ut fiat oppositum, tanquam securius, & conscientie tranquillandæ aptius: quamvis non videatur esse stricta obligatio. Conclusionem hanc ideo vel maxime admitto; quia sequitur ex præcedenti, & altera, quam hic suppono ex tract. de poenit. scilicet non dari obligationem confitendi circumstantias tantum aggravantes: & si hanc etiam admitteret Suarez, qui nobiscum admittit priorem, hic quoque nobiscum sentiret: at, quia putat, eas circumstantias in confessione esse exponendas, in hac decima conclusione à nobis recedit.

211. Probatur conclusio. Tridentinum sess. 14. c. 5. plus non requirit ad confessionem, quam, ut in ea exponantur numerus, & species peccatorum: atqui talis, qui confitetur, se delectatum fuisse circa plures feminas similes, quando determinatè est delectatus circa decem, explicat numerum, & speciem sui peccati: ergo facit id, quod requirit Tridentinum: ergo satisfacit suæ obligationi, nec ad plus tenetur, ma. patet legenti Concilium: certè nil dicit de circumstantiis aggravantibus, nec de numero objectorum; quia hic numerus etiam est tantum circumstantia aggravans, quatenus scilicet peccatum facit in eadem specie gravius, sicut numerus florenorum furto sublatorum. min. etiam constat ex præcedenti conclusione, qua probavimus, tale peccatum esse non tantum physicè, sed etiam moraliter unum. consequentia prima est in forma: secunda probatur, non debemus hominibus imponere majus onus confitendi, (quod aliàs difficile accidit) quam ex Conciliis possit desumi: ergo.

Nec dicas, Concilii finem eo loco tantum fuisse, negare obligationem confitendi peccata oblivioni tradita; nam, si hic solus finis fuisset, non debuisset meminisse circumstantiarum, speciem mutantium, de quibus sollicitè bismentionem facit, licet eas, stante earum oblivione, non debeamus confiteri: cumque insuper Concilium expresse dicat, nihil aliud exigi, nec nos aliud exigamus, simulque colligamus, quod, licet fortè quæstio de peccatis oblivioni traditis fuerit unica occasio hujus decreti, non tamen fuerit unicus finis; sed Concilium simul intendit, dare plenam instructionem fidelibus, ad quam maxime conducebat enumerare ea, quæ explicare in confessione necesse est.

212. Confirm. conclusio exemplis. Primò Qui injustè integrum pecudum gregem abegit, licet plurium dominorum jura, numero diversè, violaverit, juxta communem, peccatum suum suffi-

sufficienter confiteri censetur, si dicat, se injuste gregem abegisse, licet non dicat, quot domini furto illo sint laesi (quod idem etiam est, si quis summam pecuniae, ad plures spectantem, abstulerit) atqui, si deberet explicari numerus obsectorum, in quae tendit actus, deberet hic numerus dominorum laesorum exponi: ergo. Nec dicas, laesiones distinctas distinctorum jurium non coalescere in unam moraliter laesionem; nam 1. si hoc esset verum, tunc nunquam parva damna pluribus illata, e. g. per stateram dolosam, coalescerent in unum damnum grave, vel mortale, quod est omnino falsum. 2. si non coalescerent istae laesiones in unam, deberet multò magis explicari numerus laesorum; cum quilibet graviter laedatur, cui una, aut duae oves auferuntur.

Secundò, ut habet Lugo *disp. 16. de poenit. n. 560.* qui eodem sermone pluribus aequalibus aequaliter detraxit, (& idem est, si scandalum praebuit) satisfacit in confessione dicendo, se pluribus graviter detraxisse, vel scandalo fuisse in hac, vel illa gravi materia (nam haec debet exponi, utpote speciem mutans. Et haec videtur etiam esse praxis communis. Advertit autem Illung *tr. 2. disp. 2. num. 55.* debere exprimi, saltem in confesso, numerum pluralem hominum, si quis pluribus detraxit; non autem, si quis pluribus furatus est (saltem, nisi ratione plurium laesorum alia species peccati nascatur, e. g. ratione causatae gravis necessitatis peccetur simul contra charitatem) eoquod, ut ait, furtum sit per se contra solam iustitiam, & gravitas ejus desumatur à quantitate rei ablatae: at verò in detractioe etiam peccetur contra charitatem, & gravitas ejus desumatur quoque ex respectu ad personas.

213. Addit recentior ingeniosus, difficile, & contra communem praxin videri, quòd, qui toti alicui urbi scandalo fuit, vel omnes ejusdem Ordinis Religiosos infamavit, teneatur inire numerum laesorum &c. Huc etiam facit, quòd idem recentior asserit, scilicet omnes detractiones graves probabiliter esse ejusdem speciei; quia omnes bono ejusdem ordinis, scilicet bono famae, adversantur: sicut ejusdem speciei sunt furtum auri, argenti, equi, tritici, gemmarum &c. quod videtur approbare Illung *tr. 2. disp. 2. n. 6.* quatenus asserit, pluribus detractionibus continuatis eundem impetere, esse tantum unum peccatum. item Lugo *de poenit. disp. 16. n. 559.* qui in exemplum peccati à detractioe diversi affert exemplum contumeliae. Hoc idem, censet laudatus recentior dicendum de contumeliis; cum & istae adversentur eidem bono honoris, quod probabiliter sustineri posse ait Palao *part. 1. tr. 2. disp. 3. punct. 3. num. 6.* Non verò idem dicendum est de imprecationibus; cum mala, quae imprecari homines solent, aut possunt, sint diversissima, & diversis bonis opponantur.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

214. **O**B. 1. contra 9. & 10. conclusionem (nam contra priores

non sunt objectiones magni momenti, vel jam sunt praecipuae) Quod aequivalet pluribus individuis, est aequivalet numero multiplex: sed actus, tendens in plura objecta inhonesta, aequivalet pluribus actibus, quorum singuli tenderent tantum in unum objectum: ergo est aequivalet numero multiplex. Confirm. 1. Possunt plures actus, physice distincti, fieri moraliter unus: ergo etiam potest actus, physice unus, fieri moraliter multiplex. Confirm. 2. Actus, tendens in plures species, est aequivalet numero multiplex specie: ergo etiam actus, tendens in plura individua, est aequivalet numero multiplex numero. Resp. Inprimis ex hoc sequeretur, furtum plurium florenorum esse plura peccata, quod nemo dicit. Dein dist. ma. quod aequivalet pluribus individuis quoad omnia, est aequivalet numero multiplex. conc. ma. quod tantum aequivalet quoad aliqua. neg. ma. & dist. sic minore neg. conseq. Actus ille, tendens in plura objecta, licet forte pluribus peccatis aequivalet quoad damnum, non tamen aequivalet quoad distinctionem, libertatem, malitiam, ac demeritum. Dein, licet etiam aequivaleret quoad malitiam, non tamen essent plura peccata, ut patet in furto graviore.

215. Ad 1. confirm. neg. conf. & paritatem. Unio plurium actuum, physice tantum distinctorum, probatur aliunde, omnibus rationibus fusè deductis à *num. 191. & seq.* per plures conclusiones: quibus tamen rationibus nequaquam probatur multiplicitas, seu divisio moralis unius actus in plures, sed potius ex illis impugnatur. Addunt hic aliqui, dari parem aequivalentiam, ita scilicet, ut, sicut actus plures quandoque aequivalent uni, sic unus aequivalet pluribus: sed respondetur, neque hanc paritatem omnimodam esse, ut modò ostensum, neque etiam ex ea probari unitatem actuum physice distinctorum. Ad 2. confirm. vel neg. antec. strictè sumptum, vel dist. ut suprà. Actus talis aequivalet quoad aliqua. conc. ant. quoad omnia neg. antec. & conf. quia, ut jam dictum *n. 206.* etiam actus tendens in plures species, non est plura peccata, sed tantum unum, participans plures species, seu habens plures formalitates, aut plura praedicata specifica.

216. Dices, Saltem talis actus aequivalet pluribus in ordine ad confessionem; quia debent omnes species Theologicae peccati exponi: ergo actus, tendens in objecta numero diversa, etiam aequivalet in ordine ad eandem confessionem. Resp. neg. conseq. quam negant adversarii in furto, supposito, quòd circumstantiae merè aggravantes exponi non debeant. Disparitas autem in ordine ad confessionem est doctrina Tridentini *sess. 14. c. 5.* diversa de uno, ac de altero casu; nam hoc Concilium clarè docet, exponendas esse circumstantias speciem mutantes; at de aggravantibus, vel numero obsectorum, nil dicit: nec debemus nos majus onus hominibus imponere, quàm ex Ecclesiae, vel Conciliorum doctrina colligatur. vide *n. 206. & seq.*

217. Ob. 2. Actus, tendens in plura objecta, differt numero ab actu tendente in unum objectum: ergo est numero multiplex. Confirm. 1. Juxta nos, qui concupisceret plures feminas, suffi-

sufficienter se accusaret dicendo: *Habui turpem concupiscentiam*: hoc est falsum: ergo. Confirm. 2. Qui in dicto casu concupiscentiæ plurimum foeminarum, numerum tantum confuse explicat, exponit peccatum sub dubio: atqui non ficit peccatum certum exponere sub dubio: ergo. prob. mai. dicendo *plures*, non reddit confessarium certum, sed dubium de numero: ergo. Resp. 1. neg. conf. & retorq. argum. in furto majore, & minore. Resp. 2. neg. ant. Petrus, & Paulus differunt numero, quin unus sit numero multiplex: ad illud sufficit, unum esse distinctum ab altero: ad hoc requiritur, ut unum sit plura.

Ad 1. confirmat. neg. maj. quia hæ phrasæ, ex communi intelligentia confessariorum, significant, eam concupiscentiam versatam esse tantum circa unam foeminam: unde debet saltem dicere: *Concupivi plures foeminas*: juxta dicta n. 187. Idem saltem dicendum, casu quo quis uno ictu occideret plures, e. g. exploso tormento bellico; non enim sufficeret dicere: *Feci homicidium*: sed deberet saltem dicere: *Occidi plures, vel feci stragem hominum*. Dixi saltem; nam, an in hoc casu numerus non sit aliter explicandus, fors inferius dicemus. n. 222. Et seq.

Ad 2. confirm. retorq. argumentum in eo, qui se accusat de furto gravi in communi; nam etiam iste reddit confessarium dubium de quantitate. in forma neg. mai. ad prob. neg. conf. seq. non dicit talis: *Dubito, an tot, vel tot fuerint*: sed peccatum certum concupiscentiæ confitetur sub termino generico, quando ad numerum individualiter explicandum non tenetur: sicut si quis confitetur venialia, sine addito numero, non confitetur ea sub dubio. Quod autem confessarius reddatur æquivalenter dubius de numero objectorum, non refert; quia non debet hunc certò scire, sicut scire non debet certam quantitatem furti.

218. Dices 1. Non est paritas inter furtum, & inter desiderium plurium homicidiorum, vel copularum: ergo nulla retorq. prob. ant. si sit una voluntas furandi, vel etiam plures volitiones non interruptæ, imò, si etiam sint plures acceptiones successivæ, moraliter tamen non interruptæ, sit tantum unum peccatum: at, si sint plures volitiones, etiam non interruptæ, occidendi, & fiant plures cædes, per ictus successivos, quamvis continuos, nemo est, qui non dicat, quod sint plura peccata, & debeant ut talia in confessione exponi: ergo est lata disparitas. Idem est de copulis fornicariis, successivè, quamvis continuatè, habitis.

Resp. dist. ant. non est paritas materialis, quoad ea, in quibus non instituitur. conc. ant. non est formalis, in ordine ad ea, in quibus instituitur. neg. ant. & conf. seq. ad prob. con. ant. & dist. conf. seq. ut suprâ. Paritas à nobis instituitur in hoc, quod, sicut idem realiter actus, quo quis etiam pluribus furatur summam tam gravem, ut etiam pluribus gravibus æquivalet, tantum est unum peccatum, quamvis tendat in plura objecta, imò etiam violet plurium jura: ita etiam actus tendens in plures foeminas, vel cædes, sit tantum unum peccatum. Quod autem plura furta coalescant in unum: cædes vero, vel copulæ non coalescant (quia scilicet non

quælibet ablatio summæ etiam gravis per furtum, est actus in sua ratione consummatus: & ideo cum alia coalescit in unum, quando non datur interruptio actuum: econtra quælibet cædes, vel copula, est actus in suo ordine consummatus, & ideo non coalescit) est disparitas tantum materialis. verbo: ex paritate cum furto probamus, quod actus tendens in plura objecta, aut etiam contrarius plurium juribus, non hoc ipso sit moraliter plura peccata, nec debeat numerus objectorum, aut jurium, in confessione exponi: an autem, & quando plures actus, physice distincti, coalescant in unum moraliter peccatum, vel non, hæc non quæritur: & quamvis, quoad hoc posterius, non convenient furum successivè, aut etiam contra plurium jura commissum, & cædes successiva plurium, non sequitur, quod non convenient quoad prius.

219. Dices 2. Tunc actus, tendens in plura objecta, est tantum unum moraliter peccatum, quando objecta illius externa, successivè facta, coalescunt in unum: atqui hoc non contingit in nostris casibus: ergo. Resp. neg. ma. quæ prorsus gratis asseritur, nec ratione ulla probari potest: sicut nec ulla ratione potest ostendi, quod actus contrarius disparatis diversorum juribus, e. g. voluntas abigendi integrum gregem, ad diversos dominos spectantem, vel ipse actus abigendi, sit tantum unum peccatum, & non etiam voluntas occidendi plures homines; nam, quamvis actus successivi consummati eadem non coalescant in unum actum exteriorum, coalescunt tamen in unum objectum, e. g. in unam stragem, simul & semel volitam. Ut autem Illung tr. 2. disp. 2. n. 51. ait, si actus est unicus, non videtur requiri alia coalescentia; maxime, si sistatur in actu interno; aliàs quomodo explicabitur, quod actus, tendens in objecta consummata infinita, non habeat malitias infinitas? Quod si tamen infles, communis doctores ita sentire, potest fortassis sententia opposita, esse quidem extrinsecè ab autoritate tibi probabilior; at non spectando rationem, de qua sola nostra conclusio loquitur.

220. Dices 3. Duo homicidia, vel duæ fornicationes, non possunt coalescere in unum: & similiter non possunt coalescere in unum duæ transgressiones jejunii duobus diebus, duæ neglectæ recitationes Breviarii diversis diebus: ergo nec duæ malitiæ ex illis desumptæ. Resp. nego suppositum consequentis, quod, quando est unus actus, sint duæ malitiæ; est enim tantum una, indivisibiliter tendens in plura objecta. Unde bis actu peccare, & bis actu velle peccare, tunc tantum sunt idem, quando sunt duo actus voluntatis, conjuncti duobus actibus externis non coalescentibus.

221. Dices 4. Actus externus, & internus efficax, habent eandem indivisibilem malitiam: ergo, si duo actus externi habeant duas malitias, etiam habet duas malitias actus internus in eos tendens. Resp. nego suppositum consequentis, quod duo actus externi, intentionaliter tantum existentes, ut ponitur in hoc casu, habeant duplicem malitiam formalem; habent enim tantum unam, derivatam ab actu interno malo. Si autem loquaris de malitia objectiva, vel radicali, nihil probas; quia malitia duplex radicalis, &

& objectiva, si sit ejusdem speciei, potest quandoque coalescere in unam formalem, si accedat unus actus internus: sic duæ acceptiones externæ furtivæ habent duplicem malitiam objectivam, & radicalem; cum possint terminare duos actus internos, & fieri interruptæ: at, si fiant continuatæ, tantum habent unam malitiam formalem.

222. Dices 5. Ex dictis sequitur, quod, qui uno ictu e.g. tormenti simul occidisset decem homines, sufficienter se accularet dicendo: *occidi aliquot homines*, vel: *Feci stragem hominum*: hoc non videtur admittendum: ergo. probatur maj. non est major ratio, quare sit unum tantum peccatum, quando actus internus tantum est unus, quam quando actus externus est tantum unus: ergo. Resp. 1. majorem admittunt auctores citati num. 210. & negant minorem, quæ certè ratione difficulter probatur. Equidem censeo, suadendum hominibus, ut hoc in casu numerum objectorum explicent: neque etiam hanc obligationem adstruere est contra nostram conclusionem; quia nos loquimur in casu, in quo fitur in actu interno, non verò, quando progressio fit ad externos. Attamen, si actus externus tantum sit unus, tendens simul in plura objecta, spectata sola ratione (quod nos in hac conclusione facimus) videtur difficulter posse probari minor superior; potest enim dici, quod ratione actus interni, & externi unius, fiat etiam tantum unum peccatum, una strages, seu unus effectus peccaminosus. Fateor, contradictoriam illius minoris videri contra communioem antiquorum: attamen non est destituta sua autoritate, ut patet ex num. 210. potestque videri Illung tr. 2. disp. 2. num. 43.

223. Dices 6. Ergo, si eadem volitio duraret per plura instantia, & durante illa aliquis successivis, attamen continuatis ictibus occideret plures, etiam tantum unum peccatum committeret: hoc videtur durum: ergo. Resp. quidam recentior, hoc fieri non posse, eoquod actus voluntatis sint affixi durationibus suis, & consequenter quovis instanti, vel saltem tempore, quo unus ictus fit, mutentur: sed hoc non est adeò certum. Idem ait 2. mutato objecto mutari volitionem: sed nec hoc videtur sufficere; quia potest quis simul velle plures occidere, quo casu objectum non mutatur. Ait 3. in hoc casu unum fore peccatum, consummatum in eade duorum, vel plurium; cum unum sit exercitium libertatis, una difformitas cum eadem lege, unum concretum accidentale: sed addit, hunc casum extraordinarium fore, nec in hoc fundari iudicium sensus communis, qui censet, per duas cades externas fieri duplex numero peccatum.

224. Verum, quamvis casus extraordinarius sit, quod idem homo, durante eadem sua volitione, plures occidat: tamen non est extraordinarius casus, in quo recurrit eadem difficultas, scilicet, quod aliquis injustè jubeat uno imperio, plures occidi, qui dein successivè, sed continuatè ab alio occidantur, adhuc moraliter perseverante, ac influente eodem unico, nec repetito imperio. An ergo etiam talis injustè mandans sufficienter se acculabit: *Jussi plures occidi*? Resp. jam me dixisse, nos loqui de casu, in quo sili-

tur in actu interno: si autem petas, quid dicam ad hunc casum, respondendum mihi videtur, in hoc casu, quo illi actus externi, qui consummati dicuntur, fiunt successivè, etsi unus sit actus internus, esse peccata moraliter distincta, & numerum eorum, quantum fieri potest, declarandum esse in confessione. Ita Illung tr. 2. disp. 2. num. 55. §. ultimo Neque tamen &c.

Ratio ex hoc auctore est. Actus externus denominatur ab actu interno verè peccatum, quod debet in confessione exponi: ergo, ubi sunt plures actus externi, qui non coalescunt, sunt plura peccata in confessione exponenda: atqui in nostro casu non coalescunt: ergo. prob. subsumptum. actus isti, e. g. ictus, quo occiditur Petrus, & alius, quo occiditur Paulus (idem est de diversis copulis cum eadem, vel diversa persona habitis) sunt realiter inter se distincti: & quamvis continuentur, tamen sunt opera externa omnino consummata, sive sunt actus non tantum quomodocunque consummati, sed ita, ut quilibet per se ipsum sit completum, & ultimum exercitium creaturæ rationalis peccantis: ac propterea sunt juxta communem æstimationem hominum incapaces, ut per eundem actum internum, vel per continuam confessionem, fiant moraliter unum; cum nullum habeant ad se invicem ordinem, ad constituendum totum morale: ergo non coalescunt.

225. Dices 7. Si cades plurimus fiat per unum actum, etiam non habent ordinem ad se invicem. ergo etiam in illo casu debet explicari numerus. Resp. 1. conseq. non esse contra nos ut notavi n. 222. Respondet Illung 2. neg. ant. ut, enim ait, illæ cades passivæ, seu mortes, coalescunt in unum effectum ejusdem unici actus externi, e. g. ictus, vel explosionis tormenti: suntque moraliter una strages; unde, quamvis exponi debeant in confessione effectus actus peccaminosi, ut contendunt quidam contra multos alios, qui negant, talem effectum esse peccatum, & volunt, tantum ipsum actum externum esse peccaminosum (de quo agit Illung tr. 6. disp. 6. a. n. 67.) tamen, cum effectus in casu e.g. explosi tormenti, tantum sit unus, sufficienter in confessione exponitur, etsi numerus occisorum tantum confusè exponatur. Et sanè videntur utique facilis coalescere plures effectus partiales ejusdem actus externi, in unum effectum totalem completum, quam plures actus externi, seu opera completa, & consummata, in unum actum, aut opus.

Si adversarii dicant, quod plura objecta sint plura peccata, saltem æquivalenter in ordine ad confessionem, reponetur, id probandum esse, non supponendum. Si dicant iterum, communem sensum censere, etiam in casu, quo per unum ictum plures occiduntur, dari moraliter plura peccata. Resp. negando illatum; nam, licet antiqui fors communius ita sentire visi sint, tamen non ita sentiunt recentiores. Certè post Lugonem multi graves viri aliter sentiunt. Dein, ut rectè observat quidam recentior, multæ sententia, quæ olim fuere communissimæ, successu temporis, ob inventas novas rationes, factæ sunt minus communes, & minus probabiles. Ceterum, etsi, ut jam diximus, nos tantum agamus hinc ratione, non auctoritate: tamen, quia

authoritas in hac materia toties obiicitur, etiam de ea aliquid amplius dicemus sequenti objectione.

226. Ob. 3. Sententia adversa habet pro se maximam auctoritatem, adeo, ut Dicastillo *de penit. tr. 8. disp. 9. dub. 4. n. 217.* dicat, esse communem, & receptam sententiam antiquorum, & recentiorum: sed hæc auctoritas in hac quaestione, in qua agitur de voluntate Christi, volentis, vel non volentis nos obligare ad confessionem magis distinctam, est maximi æstimanda: ergo ob istam sententiam opposita est nostræ præferenda. prob. mi. uti solet aliàs, præsertim agendo de obligatione confitendi peccata dubia, dici, talis communis auctoritas, est aliqua quasi traditio, & communis sensus fidelium, de existentia legis obligantis ad distinctiorem confessionem, quæ lex, cum sit juris Divini positivi non scripti, vel maxime debet innotescere per traditionem, vel quasi traditionem, & communem sensum fidelium, adeoque doctorum (nam his suum sensum accommodant indocti) ergo hæc auctoritas est maximi ponderis, & æstimationis.

227. Resp. 1. Hoc argumentum nos non ferit, cum *n. 210.* ubi conclusionem statuimus, expressè dixerimus, nos eam tantum *spektando rationem* asserere. 2. Ex communi fidelium sensu nondum probaretur, esse plures in tali actu malitias, sed tantum esse unam graviolem, quæ debeat distinctè in confessione exponi, uti juxta multos debent exponi circumstantiæ notabiliter aggravantes. 3. Merito negatur major; etsi enim sententia adversa pro se forte numeret plures auctores ex paulò antiquioribus, tamen excessus non est tantus, quantum ingeniosus quidam recentior adversarius describit: & Dicastillo difficultè suum assertum posset probare; nam antiqui, ut S. Thomas, Scotus, & iis quasi æquales, hanc quaestionem non tractant, imò pauci ante Lugonem, aut Suarezium: unde nequitiam sensus aliorum recentium auctorum, debet haberi quasi pro traditione communi Ecclesiæ. Quin etiam paulò post alii docuere oppositum, cum Lugone, ac aliis: & præsertim nunc multi recentiores id docent, videri potest Illung *tr. 2. disp. 2. a. 5. n. 43.* ubi ostendit, nostram sententiam minime esse auctoritate destitutam. Sed & ipse Dicastillo *tr. 8. de penit. disp. 9. n. 255.* admittit, actum internum, in multa objecta peccaminosa tendentem, sed non assecutum executionem externam, e. g. desiderium plurium cædium, sed non secutarum, esse tantum unum peccatum. Suarez autem *tom. 4. in 3. p. de penit. disp. 22. sec. 5. n. 34. & seq.* docet nobiscum, talem actum non continere plures malitias, quamvis dein numerum objectorum putet exponendum, ex eo capite, quòd ipse putet, circumstantias notabiliter aggravantes in confessione exponendas esse: quod tamen adversarii, quibuscum modò agimus, negant.

228. Ob. 4. Si conjugatus cum altera conjugata committit adulterium, debet in confessione exponi, utramque partem fuisse conjugatam, quod ait Palao *p. 1. tr. 2. disp. 3. puncto 3. n. 9.* certissimum esse: & oppositum ex Apborismis Emmanuelis Sa, teste Illung *tr. 2. disp. 2. n. 55.* deletum est, tanquam improbabile: sed hu-

jus ratio alia non est, quàm, quòd tale adulterium sit duplex: ergo debet talis actus, habens duplicem malitiam, ut talis exponi. Resp. Illung *loco modò cit.* neg. mi. Ratio non est tantum; quia in eo casu adulterium est duplex, sed quia hæc duplicitas neque in confuso explicatur, quod tamen fieri debet juxta dicta *n. 188.* nam, ait hic auctor, confessarius audiens adulterium, tantum intelligit simplex, quod ordinariè solet contingere, & hoc verbum, sine addito prolatum, ex communi acceptione plus non significat: sicut etiam homicidium significat tantum eadem unius hominis: ait tamen idem auctor, talem sufficienter se accusaturum, si dicat: *Fornicatione violavi aliorum jus conjugale*: quo modo loquendi implicitè, & in confuso fateretur duplex jus violatum.

Resp. 2. Recentior quidam ex Lugo, & aliis, neg. min. quia differunt specie adulterium simplex, & duplex; cum in casu duplicis adulterii non tantum quis violet fidem alteri, sed etiam cooperetur ad hoc, ut altera pars violet fidem illi, cui prior pars non est obstricta: quæ cooperatio differt (ut ajunt isti auctores) specie à violatione fidei, quam adulterans e. g. debet præstare conjugi suæ. Quidquid dixeris ex his duobus, majorem admittes, & minorem negabis, quia negata, nihil probatur contrarios.

229. Ex dictis deducit Illung *tr. 2. disp. 2. n. 62.* supposito, quòd quis peccet mortaliter, distribuendo SS. Eucharistiam accumbentibus ad mensam Divinam, vel juxta quosdam; quia est in statu peccati mortalis, vel quacunque de causa, hoc, inquam, supposito, tamen esse tantum unum peccatum, si sacerdos talis pluribus continuè distribuatur sacram Eucharistiam; quia, licet respectu cujuslibet personæ sit integra actio, & completa ministratio Sacramenti, tamen est pars tantum integri ministerii, vel functionis, cum tali multiplicitate peragi solita. Idem docent alii, & videntur debere docere omnes, qui admittunt cum eodem Illung, ac Lugo *de penit. disp. 16. sect. 14. n. 558.* quòd tantum unum peccatum committat sacerdos, qui in statu gravis peccati audit plures confessiones, ex simili ratione; quia, licet quælibet confessio sit integrum judicium completum, nec una ordinetur ad alteram, tamen in ratione unius functionis, cum tali multiplicitate peragi solita, conveniunt, & sunt una indigna functio, unum indignum ministerium.

Addit Lugo *loco cit.* illas auditiones confessionum convenire etiam ex intentione agentis, qui sedet in sacro tribunali, ut plures audiat, & præcipue ex materia ipsa; cum omnes illæ actiones contineant irreverentiam contra DEUM, & Christum, cujus Sacramenta irreverenter tractantur; cum in rigore non sint contra jus residens in Sacramentis, sed contra jus residens in auctore Sacramentorum. Negari autem non potest, ait Lugo, quòd facilius conveniant, ad constituendum unum peccatum, quæ tendunt contra jus unum ejusdem personæ, quàm, quæ tendunt contra jus plurium diversarum. Idem circa administrationem Sacramenti poenitentiae, pluribus in statu peccati factam, censent Illung *tr. 2. disp. 2. a. 5. n. 64.* Henriquez, Gobat, Tanner, Diana, Fagundez, Rodriguez, Leander, Escobar, Bauni.

230. Colligit 2. idem Illung loco cit. n. 67. unum esse moraliter peccatum, si sacerdos eadem die totum Breviarium recitare omitat; quia omnes partes Officii Canonici in unam orationem, ab Ecclesia præceptam, coalescunt. Idem etiam docet Lugo de pæn. disp. 16. n. 547. qui citat Suarezium, Navarrum, Vegam, Reginaldum, Ledesnam, Sa, Dianam, à quo ait citari plurimos; unde sufficit, si talis sacerdos in confessione dicat, se peccasse graviter, non recitando Officium Divinum, quin explicet, quot horas omiserit. Et Suarez quidem tom. 2. de Relig. l. 4. c. 25. n. 18. hæc docet: attamen rectè advertit, peccatum quidem externum esse tantum unum, interna autem voluntatis posse esse plura & varia, ratione interruptionis, retractationis &c. actuum voluntatis. Aliud est, si sacerdos diversis diebus omitat diversas partes Breviarii; tunc enim omissiones non coalescunt; sed sunt peccata numero diversa contra diversas obligationes, diversis diebus affixas: sicuti etiam aliud est, teste Illung, si quis eodem die sæpius interruptim comedat carnes; quia lex negativa respicit singulas diei partes divisibiliter, sicut lex e. g. non faciendi alteri injuriam; unde per interruptas comestiones, divisibiliter, seu pluries, ea lex violatur: Id tamen ex conclusione n. 210. positâ sequitur, tantum esse unum peccatum, si quis internam tantum volitionem eliciat, qua statuat e. g. viginti diebus omittere Breviarium: attamen postea mutata voluntate id opere ipso recitet. Videatur hac de re ipse Lugo, aut Illung locis citis.

DISPUTATIO II.

De Peccato Habituali, & Originali.

231. **H**ucusque sat multis egimus de Peccato Actuali, ejusque essentia, causis, ac differentiis, tum specifica, tum numerica: restat, ut paucioribus agamus de Peccato Habituali, & Originali. Quanquam autem etiam peccatum originale sit habituale, ut ex dicendis patebit, & sic rectè utrumque sub una disputatione comprehendatur, tamen habituale latius patet, & per hoc intelligitur id, quod post quodcunque peccatum, actualiter commissum, remanet. Unde de isto prima quæstione agemus, & in quo consistat, examinabimus: quod serviet etiam ad intelligendum peccatum originale, de quo, ejusque pænis, itémque de immunitate immaculatissimæ Virginis ab hac labe, secunda quæstione agemus, atque sic toti tractatui de peccatis finem imponemus.

QUÆSTIO I.

De Peccato Habituali.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Habituale.

232. **M**astrius disp. 6. q. 9. a. 5. n. 291. & Oviedo in 1. 2. tr. 6. con-
R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. 1.

trov. 8. punct. 4. n. 28. dicunt, ex communi doctorum, quod peccatum habituale sit peccatum actuale præteritum moraliter permanens. Et sanè, transacta peccaminosa actione, ac physicè jam præterita, manet homo, qui peccavit, adhuc peccato infectus, ut eleganter probat D. Augustinus l. 1. de nuptiis & concupiscentia c. 26. ex Ecclesiastici. 21. v. 1. ita habet S. Doctor: Si à peccando desistere, hoc esset non habere peccatum, sufficeret, ut hoc nos moneret Scriptura: fili, peccasti, non adjicias iterum: non autem sufficit, sed addidit: & de pristinis deprecare, ut tibi remittantur: manent ergo, nisi remittantur. Sed quomodo manent, si præterita sunt? nisi quia præterierunt actus, manent reatu: ergo manet aliquis aliquo modo infectus peccato: non actualiter; quia actus jam transiit: ergo moraliter, seu habitualiter: nec de peccato actuali transacto, & moraliter permanente, potest esse, nec etiam est, inter Catholicos dubium.

233. Certum autem est 1. peccatum habituale non esse tantum peccatum præteritum; nam peccatum jam præteritum erit semper verum, & nunquam potest hæc veritas falsificari, vel mutari: adeoque si idem esset peccatum habituale, ac peccatum esse præteritum, nunquam posset deleri, sed semper daretur peccatum habituale, quod uique falsum est. Certum est 2. peccatum hoc non consistere in peccato præterito, & negatione qualiscunque retractationis; quia potest dari peccatum hoc etiam, quando datur retractatio ejus naturalis, vel etiam supernaturalis extra sacramentum sine perfecta contritione: dein probabilius etiam est, posse peccatum illud deleri de absoluta potentia DEI, absque retractatione, seu stante negatione istius, ut plurimi auctores tradunt tract. de pæn. Quæritur jam, in quo formaliter hoc peccatum consistat: qua de re dissensus notabilis est inter auctores, ut videre est apud Oviedo in 1. 2. tract. 6. contr. 8. punct. 2.

234. Dico, Peccatum habituale in genere (prout abstrahit, ab hac, & ab alia providentia, statu elevationis, & puræ naturæ &c.) consistit in complexo ex peccato actuali præterito, & negatione tam condignæ satisfactionis, quam gratuitæ remissionis. ita quoad verba, vel saltem quoad rem, Suarez, Vasquez, Arriaga, Lugo, Gormaz de grat. sanct. f. n. 32. & plurimi alii. Explicatur conclusio. Peccatum habituale in primis involvit peccatum actuale præcedens; si enim nunquam fuisset actuale, non posset esse habituale. Insuper debet actuale esse præteritum; aliàs existeret adhuc actualiter, & non habitualiter, seu nondum esset peccatum habituale.

Hoc autem peccatum habituale, seu, quod idem est, actuale moraliter perseverans, maculat hominem: quod quomodo fiat, rectè explicat Suarez. in 1. 2. tr. 5. de peccat. disp. 8. sec. unica. n. 13. hac similitudine. Si quis in republica exercuit vilissimum munus, e. g. carnificis, licet postea id non amplius exerceat, manet tamen moraliter maculatus, donec respublica, vel princeps, maculam illam moraliter tollat, in quantum quoad plures effectus tollere potest: ita, qui semel exercuit vilissimum opus peccati, co-

ram DEO semper manet maculatus, donec macula illa moraliter tollatur.

235. Hæc autem ipsa macula (quæ etiam dici potest reatus culpæ, seu obligatio sustinendi indignationem DEI) moraliter perseverat in negatione tam satisfactionis, quàm remissionis: nam tamdiu censetur moraliter perseverare, quamdiu non satisfactione æquali deletur, vel gratuito condonatur. Sicut scilicet in humanis moraliter perseverat injuria, vel offensa, alteri illata, donec vel læso satisfiat, vel hic gratuito offensam remittat, sive jure offensi cedat; non est enim alius modus delendi offensam. Si autem unum ex his duobus fiat, cessat injuria; unde perseverantia peccati, seu offensæ Divinæ, involvit negationem utriusque. Conclusio sic explicata

Prob. In omni, & solo illo, formaliter consistit peccatum habituale, quo formaliter posito, formaliter ponitur peccatum habituale: sed posito eo complexo, ponitur, & non posito illo, seu omisso etiam tantum aliqua parte illius, non ponitur peccatum habituale: ergo. maj. est certa ex regula partis, communiter à Philosophis recepta. mi. probata. jam est in explicatione partium constitutarum. Si quis hic vellet contendere, reatum culpæ non esse ipsum peccatum, sed proprietatem inde resultantem, non esset cum eo multum litigandum; nam saltem erit proprietas metaphysica, realiter identificata cum macula: nec sumus hic solliciti de omnibus minutiis logicis.

236. Ex his collige. 1. non rectè dici, peccatum habituale consistere in habitu vitioso, pravaque ad malum inclinatione, ab actuali peccato relicta, ut fertur voluisse Gregorius Ariminensis; nam sæpe non datur prava inclinatio, e. g. in illo, in quo datur peccatum habituale, quando prima vice peccavit, & statim horrescit peccatum, necdum tamen perfecta contritione, aut confessione id delet. Econtra potest manere aliquando prava inclinatio, quin maneat peccatum habituale, e. g. in consuetudinario, postquam ritè confessus est. Unde non dicitur peccatum habituale ideò, quasi esset malus habitus, sed ideò; quia sicut habitus perseverat, cum hoc tamen discrimine, quòd habitus physicè, peccatum verò tantum moraliter maneat. Si quis autem vellet ipsum habitum vitiosum dicere peccatum habituale, loqueretur contra communem consuetudinem modernorum doctorum. Verum est, S. Augustinum sæpe vocare peccatum id, quod est effectus peccati: at modò non solent Doctores ita loqui, saltem sine addito: nec est bonum argumentum à pari in quæstionibus de nomine; unde, quamvis habitus charitatis dicatur charitas habitualis, non propterea habitus odii dicitur odium habituale; per hoc enim intelligitur actus odii habitualiter perseverans.

237. Collige 2. non rectè dici, peccatum habituale consistere in physica quadam, & morbida qualitate, animam peccatricem fœdante; nam hæc sententia hodie unanimiter à Theologis rejicitur, nec est ulla hujus qualitatis necessitas; cum sine ea possit facile explicari peccatum habituale. Accedit, quòd dici nequeat, quænam sit causa productiva illius qualitatis; non enim esset DEUS solus; aliàs ipse esset auctor peccati

habitualis, quod DEUM dedecet: non actus malus; quia hic nihil producit, quàm speciem sui, quæ manere potest deletò peccato habituali, adeoque ab isto distincta est: dein potest peccatum actuale esse pura omisso libera, quæ nullam qualitatem physicè potest producere. Adde, quòd, si actus malus produceret qualitatem vitiosam, actus bonus deberet producere qualitatem pulchram, quod gratis asseritur: neque esset causa illius qualitatis voluntas; quia hæc immediatè tantum producit actus vitales: & si in casu peccati produceret qualitatem morbidam, ac deformem, deberet in casu boni operis producere sanam, & decoram, quod gratis dicitur.

238. Collige 3. non posse peccatum habituale statui in privatione gratiæ sanctificantis, ita Lugo de pœnit. disp. 7. sect. 2. Arriaga in 1. 2. disp. 49. de peccat. sec. 3. subsec. 2. n. 11. Oviedo in 1. 2. tr. 6. controuv. 8. punct. 4. n. 26. Rhodes disp. 3. de peccat. q. 2. §. 1. (quibus videtur consentire Gormaz de gratia sanctificante disp. 2. n. 32.) qui negant, hanc privationem, etiam in hac providentia, esse partem peccati habitualis. Ratio est. Primò, quia ea privatio non est pars peccati venialis habitualis, quod, licet non sit strictè dictum peccatum, est tamen macula habitualis. Secundò, quia hæc privatio, ut habet Arriaga modò cit. disp. sec. 3. subsec. 1. n. 9. est potius pœna, vel effectus peccati, quàm pars: Nec dicas, eam privationem esse pœnam peccati actualis, non verò habitualis; nam, ut bene respondet hic auctor, peccatum habituale non est pœna peccati actualis, sed est ipsum peccatum actuale moraliter perseverans, adeoque illa privatio etiam est effectus, & pœna peccati habitualis. Eandem rationem allegant Oviedo, & Rhodes.

Tertiò. Ut ajunt Arriaga, & alii, essentia peccati habitualis manet semper eadem; quia est immutabilis: atqui in statu puræ naturæ non involvisset hanc privationem: ergo neque involvit in statu elevationis, quanquam in hoc statu habeat annexam hanc ipsam privationem tanquam effectum, quem non haberet in alia providentia. Hinc infert Arriaga, peccatum quidem posse dici privationem gratiæ in actu primo, hoc est, hanc exigere, seu inferre in hoc statu, non verò in actu secundo. Quartò, Peccata habitualia sunt specie, & numero diversa: privatio semper est eadem: imò privatio datur statim post primum peccatum grave: in quo stabunt igitur peccata habitualia subsequenter? Si dicatur, connotari etiam ipsa peccata; contra est; quia, ut suppono ex regula partis, ista connotata, vel debent etiam esse partes peccati habitualis, vel non sufficient ad novam denominationem faciendam; quia non potest dari nova denominatio sine nova parte. Hæc tamen ratio tantum probat, peccatum habituale totum non stare in sola privatione gratiæ.

239. Collige 4. Peccatum habituale non consistere in reatu pœnæ, vel obligatione passiva sustinendi pœnam, quæ obligatio tamdiu moraliter manet, donec vel condigna satisfactio, vel gratuita condonatione tollatur, ut videntur docere Scotistæ cum Subtili Doctore: & quidam ex ipsis volunt, intelligendam esse obligationem, quæ oritur ex voluntate DEI, peccatum subsequente, & ordinante, vel destinante peccatorem ad pœnam. Sed hoc non videtur

verum. 1. Quia peccata, à damnatis, & damnabilibus commissa, sunt verè peccata habitualia, in æternum durantia: & tamen, ut est sententia probabilissima, non amplius in eo statu ordinantur ad pœnam, ipsis respondentem, ut *num. 101. retulimus*. 2. Ut homo, sic etiam DEUS potest retinere jus ad indignationem, vel inimicitiam, quin velit punire. 3. Non ideo peccatum est malum, vel turpe; quia DEUS illud putat, vel pœnam ei statuit: sed potius vicissim, quia peccatum est malum, ideo DEUS illud putat, vel ei pœnam statuit: ergo habituale peccatum præsupponitur ad hunc reatum.

240. Alii cum Mastrio *disp. 6. q. 9. art. 5. & seq.* intelligunt obligationem, quæ oritur ex voluntate DEI, peccatum antecedente: seu intelligunt legem, peccatum sub pœna prohibentem, cujus fit reus peccator, & tamdiu manet, quamdiu non tollitur uno ex modis *n. preced.* expositis. Huic sententiæ, uti & præcedenti, quidam obijciunt propositiones damnatas in Baggio, scilicet §6. *In peccato duo sunt, actus, & reatus: transiente autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.* & §7. *Unde in sacramento baptismi, aut sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur, & ministerium sacerdotum solum liberat à reatu.* Sed Ovidio in 1. 2. tr. 6. *contr. 8. punct. 4. num. 36.* docet, hanc damnationem hos auctores non ferire; quia ipsi non dicunt, manere puram dignitatem ad pœnam, eo modo, quo remanet dignitas ad pœnam temporalem, deletâ culpâ: sed dicunt, in hac ipsa dignitate ad pœnam permanere moraliter actionem præteritam malam, ejus maculam, atque malitiam. Hoc supposito autem dici debet, quòd non peccatum habituale, sed tantum permanentia ejus moralis, stet in isto reatu: quod roboratur ex eo; quia reatus culpæ videtur esse aliquid formaliter consequens ad peccatum, & ex hoc, pro posteriori saltè significationis, primum oriri, adeoque multò magis esse aliquid consequens reatus pœnæ: qui, quamvis juxta quosdam sit identificatus cum reatu culpæ, tamen est saltè formaliter posterior. Sed quicquid de hoc sit, huic opinioni obstant rationes *n. preced.* adductæ.

ARTICULUS II.

An Reatus culpæ, & Reatus pœnæ distinguantur.

241. EX occasione hujus sententiæ quæres, quid sit reatus culpæ, quid sit reatus pœnæ? Resp. Reatus culpæ est debitum, ex peccato contractum, ad sustinendam indignationem, vel inimicitiam DEI, si peccatum sit mortale: vel ad sustinendam displicentiam, si sit veniale: & in utroque casu ad sustinendam reprehensionem à DEO: insuper etiam est debitum satisfactionem præstandi; unde, cum homo condignam satisfactionem ex se pro culpa mortali præstare nequeat, contrahit per illam debitum insolubile. Ratio horum est communis sensus, juxta quem culpabilis ille est, qui propter peccatum, vel culpam, meritis est indignationem, vel reprehensionem &c. Reatus

autem pœnæ est debitum satisfaciendi, hoc est, sustinendi supplicium, vindictam, vel pœnam, nisi remittatur.

242. Controversum jam apud Theologos est, an reatus hi duo distinguantur realiter, an tantum formaliter. Scotistæ, Nominales, & alii quidam contendunt, reatus culpæ, ac pœnæ, esse realiter identificados, atque ideo nunquam aboleri unum ex integro, quin etiam alter aboleatur. Mastrius *disp. 6. de peccatis n. 361.* ex mente Scoti, ut ait, docet, quòd, quando mortale, aut veniale, sive intra, sive extra sacramentum, remittitur, quoad reatum culpæ, remittatur etiam totus reatus præcedens pœnæ: loco prioris autem dein imponatur, vel à DEO, vel à confessario, obligatio præstandi aliquam satisfactionem, vel satisfactionem minorem, quam prius fuerit.

Hæc tamen obligatio, ut ajunt, non est si mul reatus culpæ; cum multum differat à priore reatu, imò & priore pœna, ad quam peccator ante absolutionem tenebatur; nam non tantum hæc remanens est duntaxat temporalis; cum prior fuerit æterna: sed etiam non constituit inimicum DEI, & stat cum gratia sanctificante: nec est amplius propriè reatus; cum non immediatè oriatur ex culpa, sed ex hac tantum remotè, immediatè autem oriatur ex voluntate DEI, vel confessarii, quatenus scilicet DEUS, seu justitia Divina, exigit, ut culpa reordinetur per pœnam, & peccator cum tali onere recipiatur ad gratiam, ut à relapsu absterreatur. Thyrsus Gonzalez *tom. 3. select. disp. 8. & 9.* cum multis etiam defendit, reatus culpæ, & pœnæ, non realiter, sed formaliter tantum distingui: at in hoc recedit à Mastrio, quòd velit, nunquam totum reatum culpæ dimitti, nisi etiam totus reatus pœnæ remittatur; unde, quamdiu manet aliquis reatus pœnæ, juxta hunc auctorem etiam manet aliquis reatus culpæ.

243. Communior tamen Theologorum vult, hos duos reatus saltè inadæquatè distinguere: imò Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 10. sec. 2. a num. 8.* putat, DEUM posse de potentia absoluta, remissâ culpâ, punire hominem æternâ pœnâ, non quidem eâ, quam modò patiuntur damnati in inferno, quæ conjuncta est cum obstinatione voluntatis, morali necessitate ad DEUM odio habendum &c., attamen aliâ, e. g. ut eum nunquam admittat ad gloriam. Lugo autem *de pœnit. disp. 8. sec. 2. n. 70.* omnino putat, remissâ culpâ, posse manere reatum pœnæ æternæ, vel totius, vel ferme totius illius, quam modò patiuntur damnati; quod tamen aliis durum videtur, eo quòd DEUS talem hominem tractaret ut inimicum, quem tamen in amicitiam recepisset.

Quodsi loquamur de hac providentia, certum est ex Tridentino *sess. 6. c. 14.* pœnam æternam unâ cum culpa mortali semper remitti: & certè nunquam defacto culpa mortalis remittitur sine infusione gratiæ sanctificantis, quæ est jus ad gloriam, & hæreditatem filiorum DEI, cum quo jure non stat pœna æterna. 2. Ex eodem loco Tridentini habetur, non semper unâ cum mortali omnem pœnam temporalem remitti iis, qui post baptismum graviter peccarunt. 3. Etiam inter Catholicos convenit, non semper totum

tum reatum venialium remitti, etiam si clavibus subiciantur, sed saepe adhuc alicujus poenae reatum restare, quamvis reatus poenae prius correspondens minuat; hinc etiam in confessione venialium poenitentia injungitur, & pii fideles student lucrandis indulgentiis, etiam post confessionem peractam, ad delendas poenas, quas contraxerunt ob commissa venialia, quamvis ista clavibus subjecerint. Ex quibus constat, in hac saltem providentia reatum totum culpae mortalis non separari à reatu poenae aeternae, quamvis reatus culpae mortalis separetur à reatu, vel obligatione aliqua poenae temporalis, scilicet casu, quo reatus culpae mortalis per poenitentiam deletus est, nondum verò omnis reatus poenae temporalis. An autem isti duo reatus, scilicet culpae, & poenae, identificati, vel realiter distincti sint, adhuc est dubium.

244. Qui defendunt, reatum culpae realiter distinguere à reatu poenae, afferunt pro se primò Tridentinum sess. 5. can. 5. ubi definitur, in baptismo remitti totum id, quod habet veram, & propriam peccati rationem, & nihil in baptizatis DEUM odisse &c. ergo remittitur in baptismo totus reatus culpae: sed, quamvis remittatur etiam omnis reatus poenae aeternae, vel etiam temporalis in altera vita, tamen non remittitur omnis reatus poenae temporalis in hac vita: ergo jam aliquis reatus poenae est distinctus à reatu culpae. mi. prob. nam mors corporis est poena peccati originalis ex Gen. 2. v. 17. & c. 3. v. 4. & ad Rom. 5. v. 12. item rebellio concupiscentiae, & aliae miseriae corporis, & animae. Nec dicas, per reatum poenae intelligi reatum poenae in altera vita; nam certè poenae hujus vitae sunt verè poenae, quibus DEUS verissimè punit: ergo & obligatio eas subeundi, est verè reatus poenae.

Secundò, Tridentinum sess. 14. c. 8. damnat asserentes, culpam non remitti, nisi simul universa poena remittatur: ergo distinguit hæc duo. Dicere autem, nec culpam universam dimitti, durum videtur; nam cur Concilium Tridentinum nil addidit restringens, si tantum voluit, aliquam culpae rationem, non verò omnem dimitti? Certè ejus verba, obvio in sensu, planè videntur loqui de tota, seu universa culpae ratione. Tertiò, Stat pro distinctione istorum reatum auctoritas plebitorumque Theologorum, qui Sacram Scripturam, Patres, & Concilia, ac potestatem remittendi peccata, intelligunt de remissione peccatorum quoad omnem reatum culpae, non verò quoad omnem reatum poenae: in quo, quoad primam partem, conveniunt etiam Scotistae, quamvis non videantur bene negare, quòd obligatio ad poenam post remissam culpam sit reatus poenae. Imò Scotus ipse apud Mairium disp. 6. q. 9. a. 7. n. 310. fatetur, Sanctos distinguere inter remissionem cujusunque culpae, & remissionem poenae: utque ex contextu patet, loquitur de distinctione reali.

245. Quartò, Stat pro distinctione ista Angelicus, ut probat communis Thomistarum, atque nostrorum ejus interpretum: & variis locis ex S. Doctore adductis potest ostendi, maxime 1. 2. q. 87. a. 6. in corp. ubi expressè ait: *Et sic reatus poenae remanet peccato remoto. item ad 2. ait: Virtuofo non debetur poena simpliciter: potest*

tamen sibi deberi poena ut satisfactoria. Unde, quando ad primum dicit: *Cessante verò macula non remanet reatus poenae secundum eandem rationem*: tantum vult dicere, non manere obligationem ad poenam infligendam ex odio, tantum inimico, vel acceptandam ab invito (in quo videtur S. Doctor statuere poenam simpliciter talem) manere tamen obligationem ad poenam satisfactoriam; sic enim habet in corp. ad finem: *Remota maculâ culpae, potest quidem remanere reatus non poenae simpliciter, sed satisfactorie.*

Quintò prob. hæc opinio à paritate, ex humano foro desumpta, cum enim in isto saepe solet separari reatus culpae, à reatu poenae, cur id non etiam fiat in foro DEI? Sic parens saepe punit filium, & magister discipulum, & iudex reum, quanquam culpa jam sit dimissa, & jus ad indignationem dudum abdicatum. Ratio autem hujus rei ulterior est, quòd poena non sumatur per se ex displicentia personae, sed ex amore justitiae, cautela, & exempli aliis dandi, utque damnum per culpam illatum refarciatur, disciplina conservetur &c. videatur Tridentinum sess. 14. c. 8. ubi fines satisfactionis, in poenitentia tribunali impositae, ad delendam poenam temporalem residuam, pulcherrimè explicat: ergo, licet jus ad displicentiam, vel indignationem contra personam (in quo stat reatus culpae) cessaverit, nondum cessavit jus, ad reparandum damnum per culpam illatum, conservandam disciplinam, absterrendos alios à simili lapsu, in quo stat reatus poenae.

246. Qui verò volunt, reatum culpae, & reatum poenae, tantum formaliter inter se distinguere, afferunt pro se primò argumentum negativum, quòd nulla sit necessitas distinctionis: sed hanc videntur probare argumenta superius posita. Secundò dicunt, quòd saepe in Scripturis reatus culpae vocetur peccatum; hoc autem non probat, illum esse strictè peccatum, vel culpam; cum hæc vox saepe aliis per tropum in Scriptura applicetur, ut patet ex 1. 2. Tertiò ajunt, à DEO eatenus hominem odio haberi, quatenus huic ab illo infliguntur poenae, adeoque reatum culpae, sive obligationem sustinendi odium, vel indignationem DEI, esse realiter identificatam cum obligatione sustinendi poenam: sed videtur falsum esse assumptum; cum pateat, DEUM malis affligere etiam amicos, quibus omnem culpam dimisit, ut patet in baptizatis.

Quartò afferunt pro se S. Thomam, 3. p. q. 86. a. 4. in corp. & ad 1. ubi S. Doctor in peccato mortali duo distinguit, aversionem à DEO, cui correspondeat poena aeterna, & conversionem ad creaturam, cui correspondeat poena temporalis: & addit, remissa aversione, remitti peccatum mortale, manere autem adhuc conversionem, pro qua debeatur reatus poenae temporalis: ergo, inferunt, nunquam remittitur tota culpa, quin remittatur etiam tota poena, adeoque possunt isti duo reatus esse identificati. Respondent tamen oppositae sententiae patroni, S. Thomam tantum velle, quòd remaneat conversio quoad aliquem effectum, scilicet reatum poenae; sive quatenus remanet adhuc aliquid pro ea solvendum: non verò, quòd maneat formaliter.

maliter in se. Adde, quod eodem articulo per totum ubique S. Doctor distinguat hos reatus ab invicem: & præsertim in corp. adducto exemplo Davidis, cui, post remissum peccatum, dictum est, moriturum in pœnam delicti filium parvulum, & sic concludit: *Ergo remissâ culpâ remanet reatus alicujus pœnæ*: unde planè videtur intelligere, non tantum remissâ parte culpæ, sed remissâ totâ simpliciter culpâ, remanere adhuc aliquem reatum pœnæ. Utraque sententia probabilis est: at quia posterior, seu, quæ asserit, hos duos reatus realiter distingui, communior est, & rationibus etiam verisimilioribus niti videtur, in eam præ altera, valde propendo.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones contra conclusionem articulo 1. statutam.

247. **O**B. 1. Peccatum habituale est effectus peccati actualis: atqui effectus debet esse distinctus à causa: ergo etiam peccatum habituale debet esse distinctum ab actuali: sed hoc non esset verum juxta nos: ergo. Confirm. Privatio gratiæ est quali effectus peccati actualis mortalis: ergo potest dici, quod in ista stet habituale peccatum, præsertim, cum etiam hæc privatio sit macula moralis, & quidem distincta à peccato actuali. Resp. dist. ma. Peccatum habituale adæquatè sumptum est effectus peccati actualis. neg. ma. peccatum habituale inadæquatè sumptum. om. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Ut diximus, peccatum habituale dicitur duo, actuale præteritum, & moralem ejus perseverantiam: prius non causatur ab actuali; aliàs causaretur à se ipso: alterum potest dici aliquo modo causari ab actuali, quatenus scilicet istud pro priori præsupponitur ad moralem perseverantiam suam: quamvis non minus causetur hæc perseverantia ab aliis, e. g. ab ipso peccante, dum non præstat satisfactionem &c. Sed, quidquid de hoc sit, non est absurdum, quod una pars concreti causet alteram. Sic in hoc concreto, *intellectus cognoscens*, unque intellectus causat alteram partem, scilicet cognitionem. Ad confirm. neg. conseq. ob rationes adductas n. 238. sed de hoc plura inferius.

248. Ob. 2. Negatio satisfactionis, vel condonationis, præsupponit peccatum habituale: ergo non constituit illud. Resp. dist. antec. præsupponit peccatum habituale adæquatè sumptum, seu ut dicens moralem perseverantiam. neg. antec. inadæquatè sumptum, seu ut dicens peccatum actuale præteritum, conc. antec. & neg. conseq. In primo instanti A. quo Petrus peccat, nondum datur peccatum habituale, sed actuale adhuc præsens, necdum præteritum. Hoc peccatum, cum physicè transeat, non amplius manet physicè in sequenti instanti B. ut autem maneat moraliter, debet pro instanti B. nec pro ipso condignè satisfieri, nec ipsum benignè condonari; si enim unum ex his duobus fiat, peccatum pro hoc instanti non amplius manet; quia satisfactio, vel condonatio, sunt formæ destruentes peccatum habituale: hæc autem dari

non possunt cum re destructa: ergo peccatum, ut moraliter perseverans pro instanti B. non potest præsupponi adæquatè constitutum ad negationem remissionis ponendam in instanti B; sed per hanc completur, & constituitur in ratione moraliter perseverantis. Sic proportionaliter discurrendum est de sequentibus instantibus.

249. Dices. Ideo DEUS pro hoc instanti negat remissionem peccati Petro; quia dignus est, seu, quia peccator habitualis est: ergo pro priori ad negationem remissionis est habitualis peccator. Resp. dist. antec. quia dignus est suo modo radicaliter pro hoc instanti. conc. antec. quia jam formaliter dignus est. neg. ant. & conf. Radicaliter dico dignum Petrum; quia, cum formaliter fuerit dignus negatione remissionis, seu peccator, in præcedenti instanti A. etiam exigitur, ut sequenti instanti B. eodem modo dignus, seu peccator, maneat, nisi pro priori signo naturæ, aut condigna satisfactio, aut benigna remissio fiat: & hanc exigentiam voco radicalem dignitatem: formaliter autem dignus fit per ipsam negationem satisfactionis, aut remissionis. Paritas habetur in homine, qui prorsus sanus, & vegetus in instanti A. exigit, ut etiam duret pro instanti B. nisi pro priori signo naturæ interveniat cædes subitanea: in quo casu homo non durat pro instanti B. per durationem A. formaliter, sed tantum radicaliter. Responsio firmatur ex eo, quod, si pro instanti B. jam formaliter daretur peccatum habituale, non posset pro eo instanti à DEO remitti; quia non posset simul dari peccatum, & ejus destructio.

250. Ob. 3. Creatura non potest de condigno satisfacere pro peccato mortali: ergo satisfactio condigna à creatura præstanda est Chimæra: ergo negatio illius est negatio Chimæra: ergo juxta nos peccatum habituale constituitur ex negatione Chimæra, quod est absurdum. Resp. neg. suppositum, & ultimam consequentiam. Etsi non possit satisfactio condigna haberi à creatura, potuit creaturæ applicari satisfactio condigna Christi Domini; unde non dicimus, peccatum habituale consistere in negatione condignæ satisfactionis præstandæ ab homine, sed præscindendo, à quocunque demum præstetur. Accedit, quod saltem pro peccato veniali juxta multos probabiliter possit pura creatura satisfacere, adeoque saltem peccatum veniale habituale possit stare in negatione talis satisfactionis, præstandæ à pura creatura. Sed, etiam si hoc verum non esset, sufficeret responsio prior.

251. Ob. 4. Si negatio remissionis constituit peccatum habituale, DEUS est auctor peccati habitualis: hoc est blasphemum: ergo. prob. ma. qui liberè complet totum, est auctor, & causa per se totius: sed DEUS, negando remissionem, complet, & quidem liberè, totum peccatum habituale: ergo. Resp. neg. ma. ad prob. dist. ma. qui liberè complet totum, est auctor totius in physicis. om. ma. in moralibus. subdisting. si teneatur abstinere à complendo eo toto. om. ma. si non teneatur abstinere. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Quis dicat, quod is, qui accepit injustè ingens damnum, & non vult (sicut non tenetur) remittere compensationem sibi faciendam, sit auctor injustitiæ perseverantis? certe nemo hoc cogitat. Illi scilicet imputatur perseveran-

verantia injuriæ, vel injustitiæ, qui dedit liberè justam causam negandi remissionem. Ut autem res se habet in humanis, ita etiam se habet in Divinis: certè etiam DEUS non tenetur injuriam gratis homini remittere. Ratio ulterior est; quia, qui utitur jure suo, non est causa peccati; sed peccatum respectu ipsius est tantum effectus per accidens.

252. Ob. 5. Si DEUS destrueret peccatorem, non maneret peccatum habituale, & tamen juxta nos manerent omnes illius partes: ergo etiam ipsum maneret: adeoque simul maneret, & non maneret, quæ sunt contradictoria. prob. 2. p. ant. maneret enim verum, peccatum actuale præteritis, & pro eo non fuisse satisfactum, nec ipsum benignè remissum: ergo. Resp. neg. 1. p. antec. quæ non est probata; nam, licet eo casu non maneret peccator, maneret tamen peccatum. Sic in humanis, mortuo debitore, nihil relinquente, potest tamen manere debitum; quia semper manet jus ad exigendum debitum, quamvis per accidens solutio haberi nequeat. Imò, cum DEUS posset semper peccatorem reproducere, posset denuo ab eo poenas repescere. Si autem reproducere nollit, fortè dici posset, implicite peccatum remisisse, quamvis id necessario dici non deberet, ut patet ex modo dictis. Tandem hoc argumentum probaret ad summum, quod peccatum habituale etiam constituitur ex duratione, vel existentia peccatoris: quod, quamvis necessario admitti non debeat, posset tamen salva conclusione omitti.

253. Ob. 6. Peccatum habituale est macula intrinseca animæ: sed juxta nos nihil esset intrinsecum: ergo. ma. prob. Scripturæ dicunt, animam à peccato mundari, lavari &c. sed ista in sensu proprio, in quo debent accipi Scripturæ, significant, maculam esse animæ physice intrinsecam: ergo. Confirm. 1. Ex eo, quod charitas dicatur diffusa in cordibus nostris, colligitur, eam intrinsecam esse: ergo etiam ex eo, quod peccatum habituale dicatur macula, per charitatem eluenda, colligi debet, ipsum esse intrinsecum. Confir. 2. Gratia, quæ expellit peccatum, est forma intrinseca: ergo etiam peccatum, quod expellitur, debet esse intrinsecum.

Resp. dist. ma. Peccatum habituale est macula intrinseca physice. neg. ma. est intrinseca moraliter. conc. ma. & dist. mi. juxta nos nihil esset intrinsecum physice. conc. mi. intrinsecum moraliter. neg. mi. & conf. Scilicet hæc macula habet se, sicut macula ex administratione vilis officii, de qua num. 234. vel sicut privatio gratiæ, quæ, cum etiam nihil sit, tantum moraliter intrinseca est. ad prob. neg. mi. Scripturæ fat proprie accipiuntur, saltem quantum possunt in hoc casu, attentis rationibus pro nostra concussione, si sumantur in sensu morali. Adde, quod lavatio peccati, etiam per gratiam facta, non sit physica, sed tantum moralis. Ad 1. confirm. dist. ant. colligitur, charitatem esse intrinsecam, ex hoc solo, quod dicatur diffusa in cordibus nostris. neg. ant. colligitur, esse intrinsecam, ex hoc, & simul etiam aliunde, scilicet ex autoritate Conciliorum, & Patrum, atque Doctorum, qui eum textum ita explicant. conc. antec. & neg. conf. Ad 2. confirm. neg. conseq. & retorq. argumentum. Gratia est positivè intrinseca:

ergo etiam peccatum debet esse positivè intrinsecum. Si velis vim facere in termino expellere, Resp. gratiam non expellere physice peccatum, sed tantum moraliter. Tandem hæc omnia adversariis possunt objici; quia etiam privatio, cum nihil sit, strictè loquendo, physice intrinseca non est.

254. Ob. 7. DEUS odit peccatum habituale totum, non autem odit negationem remissionis gratiæ: imò hanc sæpè vult: ergo hæc non constituit peccatum. Confirm. Hæc negatio est decretum DEI, quod realiter est DEUS, seu summum bonum: atqui summum bonum non constituit peccatum, quod est summum malum: ergo. Resp. dist. 1. p. antec. DEUS odit totum peccatum habituale denominativè sumptum. conc. quidditivè sumptum. neg. 1. p. antec. & conc. 2. neg. conseq. Non omnia, quæ constituunt malum, aut odio habitum, quidditivè sumptum, etiam sunt mala, vel odio habita, de qua re vide num. 27. Ad confir. om. ma. dist. mi. summum bonum non constituit malum denominativè sumptum. conc. mi. quidditivè sumptum. neg. mi. & conseq.

Dices. DEUS non odit tantum peccatum præteritum, sed etiam moralem ejus perseverantiam: ergo nulla responsio. prob. ant. si DEUS solum peccatum odisset, deberet adhuc odisse Davidem, & S. Petrum; quia semper verum est, eorum peccata fuisse, & præteritis: atqui eos non odit: ergo. Resp. dist. ant. DEUS etiam odit moralem perseverantiam peccati formalem. neg. ant. radicalem in hac providentia, conc. ant. & neg. conseq. In hac providentia, licet peccati habitualis perseverantia non stet formaliter in privatione gratiæ, ut dictum n. 238. tamen istam trahit post se, tanquam effectum, qui in radice homini est liber, & imputabilis; si enim homo ageret poenitentiam, vel adhiberet media ad delendum peccatum, posset ex meritis Christi peccati perseverantiam auferre: adeoque DEUS hunc neglectum mediorum, tanquam radicalem perseverantiam peccati, merito odit: quamvis non oderit ipsum decretum suum non remittendi, nec condonandi gratis peccatum. Si autem ponatur alia providentia, in qua moralis perseverantia staret in sola negatione remissionis; quia DEUS homines non elevasset, nec Christus venisset ad condignè satisfaciendum, tunc neg. antec. ad prob. neg. maj. Peccatum illorum Sanctorum DEUS semper odio habebit; at non semper odio habebit Sanctos propter peccatum; quia, ut DEUS aliquem propter peccatum odio habeat, requiritur tanquam conditio, ut adsit negatio remissionis peccati, quam tamen DEUS odio non habet. Sic, ut ignis urat, debet adesse applicatio, quæ tamen ipsa non urit. Potest fors etiam responderi, ipsum quoque peccatum præteritum esse constitutum moralis perseverantiæ, ut videtur innui sequenti objectione: & tunc DEUS etiam ipsam moralem perseverantiam, saltem inadæquatè sumptam, poterit odisse.

Ob. 8. Duratio physica est adæquatè distincta à re durante: ergo etiam duratio, seu perseverantia moralis peccati. Confirm. Negatio destructionis est tantum conditio ad durationem, vel perseverantiam: ergo non est ipsa perse-

ARTICULUS IV.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

perseverantia. Resp. 1. om. totum; nil enim inde contra nos inferitur; nam, si etiam duratio moralis peccati esset adæquatè distincta à peccato actuali (hoc enim dicitur durare, seu moraliter perseverare) non obesset nostræ conclusioni; neque enim inde inferretur, quòd etiam negatio peccati, actualiter existentis, item negatio satisfactionis &c. deberent esse distincta à morali ejus perseverantia. Dixi om. ant. quia, licet consequentia non obesset nostræ conclusioni, tamen absolute non videtur vera; nam, etiamsi daretur negatio satisfactionis, & condonationis, si peccatum non præcessisset, non daretur moralis peccati perseverantia, adeoque hujus quidditative sumptæ pars est quoque ipsum peccatum.

Unde resp. 2. retorq. inprimis arg. Existentia physica est adæquatè identificata cum re existente: ergo etiam existentia moralis. dein neg. conseq. Disparitas petenda est ex eo, quòd distinctio durationis physica à re durante probetur rationibus, quæ non probant distinctionem, saltem adæquatam, rei moraliter durantis ab ipsa duratione, seu existentia, aut perseverantia moralis; cum præsertim ista denominatio moraliter durantis non sit tota positiva. Ad confir. dist. ant. negatio destructionis est tantum conditio ad durationem physicam. om. antec. ad moralem neg. antec. & conseq. Duratio physica præsupponit, vel pro priori temporis, vel pro priori naturæ, negationem destructionis: cumque ipsa sit modus, qui se solo adæquatè physice denominat subiectum durans, illa negatio est tantum conditio: at perseverantia moralis peccati, cum non sit physica duratio, non præsupponit negationem remissionis, sed ex ea constituitur, ut dictum n. 249.

255. Ob. 9. Non potest explicari, quale objectum habeat juxta nos decretum DEI, volentis condonare, vel remittere peccatum: hoc est absurdum: ergo, prob. ma. DEUS non vult peccatum non præterisse; hoc enim est impossibile: non vult satisfactionem condignam; sic enim non remitteret, vel condonaret: non vult gratiam; quia in alia providentia, si homo non esset elevatus ad statum supernaturalem, gratia ei non infunderetur: imò etiam in aliquo statu elevationis possibili, diverso ab eo, in quo nunc conditi sumus, posset peccatum condonari sine infusione gratiæ: non vult condonationem; sic enim vellet decretum DEI seipsum: ergo.

Resp. neg. ma. & dico, hoc decretum habere varia objecta. 1. Habet pro objecto peccatum præteritum, non volendo, illud non præterisse, sed volendo, illud non ulterius moraliter perseverare: 2. Habet pro objecto ipsum peccantem, cui bene vult, dum vult ei remissum peccatum. 3. In hac providentia habet etiam pro objecto gratiam, quam vult homini infundere. 4. Habet pro objecto inadæquato seipsum, quatenus hoc decretum vult, per seipsum peccatum condonare: nec est ullum, vel minimum absurdum, admittere, quòd aliquis actus habeat seipsum pro objecto partiali. Sic omnis lex, dum vult per se ipsam obligare, habet seipsam pro objecto inadæquato. Sic Logis est notum, hanc cognitionem: *Omnis cognitio est actus vitalis*: habere seipsam pro objecto inadæquato.

256. Ob. 10. contra dicta n. 237. Justitia habitualis est qualitas pulchra, & sana: ergo injustitia habitualis est qualitas foeda, & morbida. Confir. 1. Peccatum originale, quod est habituale, transfunditur ex Tridentino sess. 5. can. 2. in posteros, mundatur, seu eluitur per baptismum: item cuique proprium inest: sed hæc nec conveniunt privationi gratiæ, nec peccato Adami præterito moraliter perseveranti: ergo debet admitti qualitas maculans, in qua stet hoc peccatum: ergo etiam alia peccata habitualia stant in tali qualitate; quia est par ratio. Confirm. 2. Scriptura vocat peccatum simpliciter maculam: ergo intelligenda est de macula physice tali.

Resp. loquendo de justitia naturali, antecedens posset negari; quia illa posset stare in actu charitatis moraliter perseverante: at verò justitia habitualis supernaturalis est qualitas, quod vel maxime colligitur ex Conciliis, & Scripturis, & communi sensu Doctorum, qui Scripturas, & Concilia ita interpretantur. Ratio etiam est; quia justitia habitualis supernaturalis est participatio Divinæ naturæ, pignus hereditatis æternæ, radix operationum, & habituum infusorum supernaturalium, quæ non possunt convenire actui charitatis, moraliter tantum perseveranti. At injustitia habitualis non est juxta communem Doctorum, Scripturas, & Concilia interpretantium, qualitas positiva; nam opinio adstruens hanc qualitatem est vix unius, aut alterius. Dein injustitia est quidem in genere moris valde foeda, non tamen est radix malorum habituum infusorum: nec est propriè participatio naturæ diaboli, nec pignus exclusionis ab hereditate æterna &c.

257. Ad 1. confirm. Trident. non loquitur de transfusione physica, & propriè dicta; aliàs peccatum originale deberet esse liquor: nec loquitur de strictè dicta lotionem; quia non est corpus: sed Concilium tantum vult, quòd peccatum originale moraliter transfundatur, (id est, propagetur) atque etiam moraliter lavetur. Quomodo autem cuique peccatum originale proprium sit, dicemus inferius, agendo ex proposito de peccato originali, in forma conc. ma. neg. mi. & conseq. Ad 2. confirm. neg. conseq. Scriptura intelligenda est juxta communem interpretationem Patrum, atque Doctorum, qui eam non interpretantur de macula physice tali: sufficit ergo, si dicatur esse turpitudine moraliter talis. Nec opponas sensum fidelium, censentium, animam foedari intrinsecè; nam hoc totum admittimus in sensu morali; non verò in physico, pro quo sensus communis fidelium non stat.

258. Ob. 11. Actus charitatis tantum radicaliter, gratia autem formaliter justificat: ergo etiam peccatum præteritum tantum radicaliter, & qualitas deformis formaliter maculat. Confir. Sicut dantur qualitates, reddentes corpus pulchrum, & aliæ reddentes illud deforme, ita etiam de-

debent dari qualitates quædam, reddentes animam pulchram; quædam reddentes eam deformem: ergo. Resp. conc. vel om. antec. neg. conseq. suppono enim, actum charitatis non esse formam sanctificantem talem, qualis sanctificatio datur in hac providentia; si enim talis esset, antecedens negandum esset. At vero peccatum est sufficiens forma, moraliter inquinans hominem. Ad confirm. Dantur etiam tales qualitates in anima, ut sunt habitus virtutum, & vitiorum, & species veræ, & erroneæ, vel etiam qualitas deformans demones, & animas damnatorum; sed ex hoc non sequitur, debere hoc semper fieri. Dein corpus aliquando maculatur physice positive, aliquando negative, seu privative: cur non etiam negative, vel tantum moraliter, possit maculari anima? In forma. om. antec. neg. conf. nam non sequitur: ergo peccatum debet esse qualitas deformis: sufficit, si talis qualitas sit habitus vitiosus; quamvis nec hoc absolute necessarium esse ex hac paritate probetur; non enim debet admitti in omnibus paritas inter corpus & animam, nisi aliunde probetur.

259. Ob. 12. Contra dicta n. 238. Posset dici, peccatum habituale stare in privatione gratiæ, non nudè sumpta, sed ut orta ex diversis titulis: ergo ratio nostra tertia est nulla. Resp. Est tertia ratio non esset efficax, tamen essent adhuc aliæ validæ. Dein neg. conseq. Illi tituli deberent esse pars peccatorum novorum, non tantum connotata, ut probatum eodem numero 238. ergo jam non in sola privatione staret peccatum, sed etiam in illis titulis, qui reverà aliud non essent, quàm peccata præcedentia, & præterita: quod solum ea ratione tertia probare intendimus.

Dices. Saltem peccatum habituale non stabit in negatione condonationis. Resp. neg. illatum; quia, vel DEUS absolute potest infundere gratiam, quin remittat peccatum, vel id non potest. Si primum, requiretur ad remissionem peccati præter gratiam adhuc decretum condonans, & in hujus negatione perseverabit peccatum: si secundum, ipsa infusio gratiæ juxta quosdam est positiva aliqua formalis remissio peccati (de qua re tamen vide infra n. 264.) & consequenter in negatione hujus, & cujuscunque alterius remissionis, stabit moralis perseverantia peccati. In negatione autem condignæ satisfactionis etiam eadem perseverantia peccati disjunctivè debet stare; nam si satisfactio, sive per possibile, sive per impossibile poneretur, sive à pura creatura, sive à DEO homine, & quidem talis, quæ non aliunde debita esset DEO (qua de re agi solet in tract. de incarnatione) DEUS, utpote iustissimus, deberet cedere suo jure.

260. Ob. 13. Justitia habitualis adæquata est gratia: ergo injustitia habitualis adæquata est privatio gratiæ. prob. conseq. per id constituitur homo injustus, per cujus oppositum constituitur justus; nam denominationes oppositæ etiam ab oppositis formis desumendæ sunt: sed per gratiam homo constituitur justus: ergo per ejus oppositum, nempe per privationem gratiæ, constituitur injustus: ergo. Resp. conc. antec. loquendo de Justitia supernaturali, neg. conseq. nam justus, & injustus, prout hic sumuntur, non sunt denominationes contradictoriæ (aliàs

cum ex contradictoriis unum semper debeat dari, in statu puræ naturæ omnes essent injusti) sed sunt denominationes contrariæ, sicut e.g. verum, & falsum.

Sicut ergo falsitas non est negatio veritatis, seu negatio actus veri: sed est positiva diffinitas actus cum objecto: ita injustitia, prout hic sumitur, non est negatio, vel privatio gratiæ, sed est actus peccati præteritus moraliter perseverans, ad prob. dist. ma. per id constituitur homo injustus, per cujus oppositum constituitur contradictoriè justus. om. ma. per cujus oppositum constituitur contrariè justus. neg. ma. & conc. min. (si sermo sit de hac providentia) neg. conf. Gratia non tribuit homini prædicatum justus, quod sit contradictorium prædicato injustus, prout istud hic accipitur, & significat hominem non tantum carentem gratiâ (qualis fuisset in statu puræ naturæ, etsi non peccasset) sed insuper reum culpæ: adeoque hæc prædicata sunt contraria, non contradictoria.

261. Ob. 14. Gratia est habitualis conversio ad DEUM: ergo peccatum est habitualis averio à DEO: sed habitualis averio à DEO est privatio gratiæ: ergo. Resp. dist. min. subsumptam. Omnis habitualis averio à DEO est privatio gratiæ. neg. min. aliqua. conc. min. & neg. conf. Habitualis averio potest variè sumi, & primo quidem pro averione virtualiter, & interpretativè tali, sive pro conditione, qua posita manet homo averfus, & ex qua, tanquam signo, colligitur, hominem esse averfum: & sic in hac providentia se habet privatio gratiæ. Secundo potest sumi pro actuali averione præterita, & moraliter adhuc perseverante: & sic non est privatio gratiæ, sed aliquid aliud, scilicet id, in quo diximus stare peccatum habituale. Sic etiam gratia non est habitualis conversio in hoc sensu, quod sit moralis perseverantia conversionis actualis præteritæ, sed tantum; quia est habitus, quo posito, homo est conversus ad DEUM, seu ejus amicus: consequenter est virtualiter tantum, & interpretativè conversio; nam hæc strictè loquendo significat actum hominis ad DEUM se convertentis.

262. Ob. 15. Gratia est forma expellens peccatum: sed id, quod gratia expellit, est privatio gratiæ: ergo hæc est peccatum. Resp. dist. min. id quod gratia expellit, est tantum privatio gratiæ. neg. min. est etiam aliquid aliud. conc. min. & neg. conseq. Rectè advertit Gormaz de gratia sanctificante. n. 48. & seq. formas se expellentes non debere esse contradictorias, sed tantum contrarias. Sic calor, tanquam forma expellens frigus, non est contradictorium frigoris; aliàs nec per absolutam potentiam DEI possent simul esse calor, & frigus; & quando non daretur calor, deberet dari frigus, quod est falsum; cum ante mundum creatum nec fuerit calor, nec frigus. Calor ergo, dum ponitur in subiecto, formaliter expellit tum negationem caloris, & hoc metaphysicè necessariò, tum ipsum frigus, & hoc physicè necessariò, non quatenus producit aliquid à se distinctum, cum frigore impossibile; sed quatenus ponitur ipse impossibile naturaliter cum frigore: quod juxta hunc auctorem significat, formaliter, seu tanquam formam contrariam, expellere. Idem tradit Oviedo

in 1. 2. tract. 8. de justificatione contrav. 4. punct. 2. n. 30.

Quia tamen hæc impossibilitas est tantum physica, potest DEUS dispensare in ea, & utramque hanc qualitatem simul in eodem subiecto conservare: adeoque, ut expellatur frigus, requiritur adhuc decretum DEI, volentis se accommodare exigentiæ caloris, vel certe negatio decreti, volentis dispensare in ea impossibilitate, aut utramque qualitatem simul conservare. Illud tamen decretum, vel hæc negatio, non impedit, quo minus calor formaliter expellat frigus; quia calor semper est forma frigori contraria, & naturaliter exigit dictum DEI decretum, vel dictam negationem.

263. Jam ad rem nostram. Gratia est forma, non contradictoriè, sed contrariè opposita peccato, adeoque expellit non tantum negationem gratiæ, cui contradictoriè opposita est, sed etiam ipsum peccatum, cui contrariè opposita est. An autem hæc oppositio gratiæ cum peccato sit tantum physica, an metaphysica, alibi est decidendum. Porro, si ulterius objiciatur, gratiam esse unicam formalem causam nostræ justificationis. Resp. hoc aliud non significare, quam eam esse formam justificantem, seu expellentem peccatum, intelligendo per contrarietatem, non per contradictionem: quamquam Gormaz distinguat inter remissionem peccati, & justificationem, de quo alibi.

264. Ob. 16. Juxta nos requiritur ad peccatum habituale constituendum negatio omnis condonationis peccati: sed infusio gratiæ est aliqua condonatio peccati: ergo etiam requiritur constitutivè negatio infusionis gratiæ, seu privatio gratiæ: Resp. 1. om. totum. quia, si gratiæ infusio est formalis remissio peccati, tunc, ut diximus jam n. 259. stabit perseverantia moralis peccati præteriti, tam in negatione, seu privatione gratiæ, quam in negatione omnis alterius remissionis, aut condonationis peccati. Resp. 2. & fortè meliùs. dist. min. infusio gratiæ est condonatio formaliter talis, neg. min. est condonatio argutivè talis. om. min. & neg. conseq.

Condonatio formalis est actus voluntatis Divinæ, vel decretum DEI, cedentis jure suo: & hic actus non est gratia habitualis, de qua agimus. Condonatio argutivè talis est aliquid, quod exigit, illud decretum poni: & tale quid est etiam gratia. Unde gratia est quidem forma condonans, seu potius destruens peccatum: non tamen est formalis condonatio, seu destructio; sicut calor est forma destruens frigus, non tamen est formalis ejus destructio. Si gratia confertur, cum ea exigit, saltem connaturaliter, illud decretum, arguimus, etiam dari condonationem formalem: & hinc gratia est condonatio peccati argutivè talis. Nos autem dicimus, peccatum habituale constitui, non per negationem condonationis argutivè talis, sed formaliter talis. Sic rem illuminatam non constituit sol, sed lux, quamvis ex præsentia solis arguamus lucem. Accedit, quòd juxta valde probabilem sententiam, gratia sanctificans, saltem de potentia absoluta, possit stare cum peccato; adeoque negatio gratiæ non sit meta-

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

physicè necessaria ad permanentiam peccati habitualis, consequenter nec eam constituat.

QUÆSTIO II.

De Peccato Originali.

ARTICULUS I.

Quid sit Peccatum Originale, & an ab hominibus contrahatur.

265. Dico 1. Peccatum originale est præterita transgressio mandati Divini, prohibentis comestio-

nem fructus ex arbore scientiæ boni, & mali, quæ transgressio ab Adamo quidem physicè, à posteris autem, naturali modo ex ejus semine natis, (quorum voluntas voluntati Adami erat divinitus alligata) moraliter facta est, & in negatione condignæ satisfactionis, vel gratuitæ remissionis, moraliter perseverat. ita Oviedo in 1. 2. tract. 6. contrav. 9. punct. 9. n. 67. Rhodes disp. 4. de peccat q. 1. sec. 2. §. 3. (cum priùs §. 2. dixisset, peccatum originale non esse formaliter privationem gratiæ: quod idem dicit Oviedo cit. contrav. punct. 8. n. 62. Lugo de incarnat. disp. 7. sec. 3. n. 26. & alii plures, maximè ab Oviedo citati. Probatur hæc definitio, seu saltem descriptio, per partes. Gen. 2. v. 17. habetur præceptum non comedendi de illo fructu: & Gen. 3. v. 6. habetur ejus transgressio, physicè facta, & consequenter ante plura annorum millia jam præterita.

266. Quòd autem ea transgressio etiam moraliter facta sit à posteris Adami, habetur ad Rom. 5. v. 12. Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt: ergo omnes peccatum commiserunt in Adamo: non physicè: ergo moraliter.

267. Accedunt Concilia plura, maximè contra Pelagium celebrata: & novissimè Tridentinum sess. 5. decreto de peccato originali, canone 3. ubi definitur, peccatum hoc esse origine unum, propagatione, & non imitatione, transfusum in omnes, & inesse cuique proprium (ubi tamen excipendus est Christus, & immaculatissima ejus mater, de qua ibidem Tridentinum sub finem decreti ait, se nolle eam hoc decreto includere: & nos paulò post eam immunem fuisse ostendemus) Taceo SS. PP. atque Doctores, qui cum universali Ecclesia idem sentiunt.

268. Ex quibus habetur, non tantum peccatum redundare in posteros, sed hos etiam peccasse, & hoc peccatum cuique proprium inesse. Non autem inest physicè; tum, quia, utpote peccatum habituale, suo subiecto moraliter tantum inest; tum, quia à posteris physicè commissum non est; quia nemo ex posteris Adami de arbore illa physicè comedit. Quòd autem hoc peccatum perseveret in negatione condignæ satisfactionis, vel condonationis, probatur iisdem omnibus rationibus, quibus quæstione antecedenti probatum est a. n. 234. peccatum habituale in iis moraliter perseverare; quia quoad hoc conveniunt peccatum habituale, & originale; quamvis, ut ait Oviedo in 1. 2. tr. 6. contrav. 9. punct.

punct. 9. n. 70. differant habituale communiter dictum, & originale, quod illud dicatur inesse subiecto statim, ac actio commissa est, seu mox in instanti actionem peccaminosam sequenti: originale autem tunc primum dicatur inesse, quando parvulus producit.

269. Itaque essentia peccati originalis consistit in complexo, ex præterito Adami peccato, ex alligatione voluntatum posterorum, per quam fit moraliter peccatum posterorum, & ex negatione condignæ satisfactionis, aut gratuita remissionis: in qua perseverat. Naturalis autem ab Adamo descensus non videtur constituere hoc peccatum, sed ad illud præsupponi: nam præsupponitur ad alligationem voluntatis; propter hunc enim descensum alligati sunt posterii voluntati Adami: & sanè, si aliqui non fuissent descendentes ab Adamo, & tamen alligati ejus voluntati, videntur contracturi fuisse peccatum originale. In hoc tamen descensu stat, seu fundatur debitum remotionis peccandi, ut pluribus explicabimus inferius, agendo de immaculata Conceptione B. Virginis.

270. Insuper, ut hoc peccatum dicatur actualiter contractum, seu anima per illud maculata, requiritur etiam existentia descendens ab Adamo; nam parvuli post annum nascituri, etsi jam in Adamo peccasse dici possint (quia per hoc tantum intelligunt Doctores, quod eorum voluntates voluntati Adami alligatæ fuerint, adeoque moraliter cum Adamo præceptum transgressi sint, seu, quod actio Adami fuerit moraliter actio eorum, & ipsi debitum proximum maculæ contrahendæ habeant) nondum tamen possunt dici, actualiter peccatum contraxisse, vel jam maculati esse.

271. Restat explicandum, quomodo hoc peccatum Adami sit factum moraliter nostrum, seu posterorum; hoc autem factum est hac ratione. Voluntates posterorum divinitus alligatæ sunt voluntati Adami, in ordine ad observationem prædicti mandati, quæ alligatio fuit quoddam decretum DEI, constituentis Adamum caput morale posterorum, ita, ut, quod ipse faceret, censeretur etiam moraliter, & imputabiliter ad culpam, vel meritum, fecisse posteri. Hoc decretum fuit formale, aut virtuale pactum cum Adamo, de transfundenda justitia originali in posteros, si ipse præceptum servaret: vel econtra de contrahenda à posteris culpa, si Adamus inobediens foret.

272. Dixi, pactum virtuale; ut enim rectè Tannerus tom. 2. disp. 4. q. 7. dub. 1. n. 17. ex Scoto ait, non fuit necesse, ut DEUS expectaret acceptationem Adami; sed suffecit, quod DEUS id vellet: nec dubitatur, id Adamo satis innouisse. Nec aliud videtur sentire Ulloa de incarnat. disput. 1. c. 9. n. 166. quando ait, pactum hoc non fuisse contractum, seu colloquium inter DEUM, & Adamum; non enim videtur hic auctor vel le contradicere communi Doctorum, imò & SS. Patrum, qui hoc pactum inter DEUM, & Adamum adstruunt.

273. Sic S. Aug. l. 16. de civit. DEI c. 27. ponderans illa verba Genes. 17. v. 14. Masculus, cuius præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo; quia pactum meum irritum fecit. S. Doctor legit: quia testamentum meum dissipavit (testamentum autem est idem,

ac pactum) & ait, parvulum ipsum non potuisse illud pactum, seu testamentum dissipare, & hinc inferi, id intelligendum de prævaricatione communi generis humani, in sua origine: ac addit: Testamentum autem primum, quod factum est ad hominem primum, profecto illud est: quia die ederitis, morte moriemini: ergo juxta S. Doctorem, testamentum, seu pactum initum est à DEO cum Adamo.

274. Similiter S. Hieron. in illud Osée 6. v. 7. Ipsi autem, sicut Adam, transgressi sunt pactum: ibi prævaricati sunt in me: ait: ipsi autem imitati sunt Adam, ut, quod ille in paradiso fecerat, pactum meum, legemque præteriens, isti in terra facerent: & ibi, hoc est, in paradiso, omnes prævaricati sunt in me, in similitudinem prævaricationis Adam. Ecce, etiam juxta S. Hieronymum, pactum cum Adamo initum est, quod ipse, & posterii quoque in paradiso (quatenus scilicet jam tunc voluntates eorum Adamo alligatæ erant) prævaricati sunt.

275. Hoc pactum, & alligatio nostrarum voluntatum, fundatur in Genes. 2. v. 17. ubi Adamo dicitur: In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris: quæ verba Ecclesia semper intellexit de morte corporis, & animæ, Adami, & posterorum: ergo voluntas posterorum fuit alligata voluntati protoparentis; aliàs, quare morerentur secundum animam posteri? Hinc etiam ait Apostolus cit. c. 5. ad Rom. v. 19. Per inobedientiam unius hominis peccatores conjuncti sunt multi. & Osée 6. v. 7. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum: quæ verba de pacto cum Adamo exponunt, ut modò dictum, S. Hieron. & alii Patres. Adde, quod in Scripturis sapissime mentio fiat de pactis à DEO cum homine initis, ut Genes. 9. v. 9. cum Noe, & posteris ejus: Genes. 17. v. 4. cum Abraham, & sapissime cum populo Israëlítico: adeoque nullo modo sit inconueniens, dicere, tale pactum, etiam formale, initum cum Adamo.

276. Probatur hoc pactum, & alligatio voluntatum nostrarum etiam ratione. Ut Adæ peccatum transiret in posteros, non erat satis, eum esse caput physicum, seu physicè primum parentem; aliàs etiam ejus opera bona, & poenitentia, debuissent in filios transire: imò etiam opera proximorum parentum deberent transire in filios: ergo debuit Adam esse caput morale, & tale constitui à DEO (qui solus habet potestatem absolutam in omnium voluntates) & quidem debuit ita constitui, ut, quicquid ageret ipse, posteris justè imputaretur, quasi factum ab ipsis; aliàs non videtur posse explicari, quomodo posteri possint dici in Adamo peccasse, & eis justè imputari ad culpam, & poenam, factum Adami: hæc autem constitutio capitis morales aliter fieri non potuit, nisi per prædictam alligationem voluntatum nostrarum, ut expendentem patebit.

277. Equidem Ulloa de incarnat. disp. 1. c. 9. n. 164. tres affert disparitates, inter peccatum Adami, & aliorum parentum; ex quibus vult monstrare, quod quidem peccatum Adami transierit in ejus posteros, non verò peccatum aliorum parentum transeat in eorum filios. Sed nulla videtur sufficiens, imò nec omnes simul, nisi insuper dicatur, quod voluntates posterorum fuc-

fuerint alligatae Adamo, non verò voluntates filiorum aliis parentibus.

278. Ait Ulloa. loco modo citato 1. peccatum Adami fuisse omnium primum, 2. fuisse patratum à parente totius generis, & 3. fuisse ex majore malitia; quia absque passione, & mentis cecitate, patratum. Sed secundum, & tertium tantum probat, quod peccatum aliorum non toti generi humano, nec ad tam magnam culpam fuisset imputabile: non verò probat, quod peccatum aliorum parentum non fuisset imputabile descendentibus ab ipsis, saltem ad minorem culpam. primum autem dat disparitatem, per se tantum materiale; potuisset enim DEUS absolute facere, ut non contraheremus primum peccatum, sed secundum Adami: sicut non contraximus peccatum Evæ, quæ adhuc ante Adamum peccavit.

279. Confirmatur. Hæc alligatio respectu DEI fuit æquissima; nam mundanus magistratus utique non habet majorem potestatem in actiones civiles subditorum, quam habeat DEUS, absolutissimus Dominus, in omnes actiones morales hominum: atqui ille potest alligare voluntatem pupilli vel filii, voluntati tutoris, aut patris, quoad actus civiles, & civilem eorum valorem: ergo DEUS potuit alligare voluntates posterorum voluntati Adami, quoad actiones morales, & moralem eorum valorem.

280. Secundò hæc alligatio (præscindendo ab eventu, prudenter à nobis non suspicabili, & excipiendo Christum, ejusque Matrem) erat nobis valde optabilis; ingens enim erat, & probabilissima spes, Adamum eximiâ sapientiâ, charitate, aliisque donis præditum, DEI, sui, suorumque amantissimum, ac communis etiam felicitatis studiosum, nulla prava inclinatione detortum &c. DEO in re tantilla obtemperaturum, ac posteris justitiam originalem promeriturum. Econtra, si DEUS cuique nostrum eam conditionem proposuisset, præsertim, si tantis gratiis, quantis Adamus, præventi non fuisset, imminabat periculum, ne inobedientes fieremus, & justitiâ excideremus: ergo etiam tacitus, aut interpretativus consensus posterorum, merito præsumi potuit.

281. Ex his collige. 1. Ad peccatum, moraliter, non physicè, in posteros propagari; nam posita hac alligatione, itemque Adami peccato, & existentia, seu infusione animæ in corpus, ac negatione condonationis, ac satisfactionis, jam verum est, infantem & in Adamo peccasse, & originale peccatum contraxisse, adeoque dignum esse privatione gratiæ, odio DEI, ac aliis poenis. Hinc, ut rectè Ulloa de incarnat. disp. 1. c. 9. n. 166. ait, peccatum originale respectu posterorum est actuale in instanti conceptionis, seu infusionis animæ; tunc enim actualiter contrahitur: sequenti verò instanti est jam habituale.

282. Quare explosa dudum jam est quorundam sententia, volentium, peccatum Adami, virtute instrumentalit virilis seminis, transfundi in descendentes; nam vel ista virtus esset naturalis, vel supernaturalis: non potest dici primum; alias etiam in statu puræ naturæ propagatum fuisset peccatum: insuper deberet qualitas, vel virtus materialis, naturaliter agere in voluntatem, & animam spiritualement, quod fieri nequit: ulterius de-

beret defecto aliquid physicum produci in anima geniti infantis, quod est omnino superfluum: cum sine omni ente physico possit peccatum originale explicari. Neque secundum dici potest; nam entium supernaturaliter productorum principalis author est DEUS, qui tamen non potest esse author peccati. Confirmatur. Si Adam non peccasset, non physicè per semen transfusa fuisset justitia originalis; hoc enim prorsus gratis fingeretur: ergo neque nunc ea ratione transfunditur injustitia.

283. Collige secundò, longè magis à veritate recedere errores hæreticorum. Mathias Elacus Illyricus ex Centuriatoribus Magdeburgensibus 1. de essentia imaginis DEI, & diaboli apud Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 5. c. 2. ait, peccatum originale esse substantiam, hoc est, substantialem diaboli imaginem, in quam anima rationalis per peccatum originale sit transformata: sicut nempe transformatur homo, juxta multos philosophos, quando, recedente anima, succedit forma cadaverica. Sed contra est: vel debet dici, quod DEUS hujus substantiæ non sit author; cum tamen omnes Patres dicant, non dari substantiam, cujus author DEUS non sit: vel debet dici, quod DEUS sit author peccati, quod est summè blasphemum. Dein anima rationalis est immortalis, & indivisibilis: ergo neque partialiter potest corrumpi, ut ei succedat etiam tantum pars alterius substantiæ. Adde, quod juxta hunc hæreticum Christus non assumpserit animam, qualem nos (quod est contra Concilia, & Patres) non enim Christus assumpsit peccatum originale. Item Adamus post peccatum acquisivisset aliam imaginem, vel animam, nec fuisset prior homo.

Lutherus, & Calvinus cum affectis docent, concupiscentiam esse peccatum originale (vide Bellarminum tom. 4. contr. 2. l. 5. c. 5.) Sed contra 1. Concupiscentia non est peccatum; nam S. Jacobus c. 1. v. 15. suæ epistolæ distinguit clarè peccatum, & concupiscentiam; ait enim: Concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum. Rursus ad Rom. 8. v. 1. Nihil ergo nunc damnationis est in iis, qui sunt in Christo Jesu: hoc est, in baptizatis: atqui in his est concupiscentia: ergo hæc non est peccatum; cum enim peccatum sit damnabile, etiam concupiscentia esset damnabilis, adeoque aliquid damnationis esset in baptizatis. Nec dicant, manere in baptizatis peccatum, sed sine reatu damnationis; nam, quidquid sit de absoluta potentia DEI, saltem in hac providentia reatus damnationis, & peccatum non separantur. Accedunt infiniti textus SS. Patrum, ex quibus solum Augustinum refero l. 6. contra Julianum, c. 16. Tu autem, qui putas, quod, si malum esset concupiscentia, careret eâ, qui baptizatur, multum erras: omni enim peccato caret, non omni malo. Plura suppeditabunt Theologi Polemici. Videri etiam potest Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 5. c. 7. & seqq.

284. Dico jam 2. Omnes posteri Adami, ex eo naturali via geniti (excepta B. Virgine, de qua paulò post) contrahunt peccatum originale. Conclusio est contra Pelagium hæreticum, qui ab initio docuit, neque peccatum, neque mortem ex Adamo trahi, sed homines præcisè naturaliter mori: quem errorem postea secuti

sunt Anabaptistæ. Post aliquod tempus Pelagius falsus est, mortem quidem, sed non peccatum ab Adamo deduci: quam falsitatem amplexus est Zwinglius, & Joannes Faber. Tandem admisit Pelagius, Adamum peccando posteris nocuisse: at hoc postea discipulis explicavit in hoc sensu, scilicet Adamum nocuisse exemplo malo, quod posterius imitentur.

Probatur veritas Catholica primò illo textu Pauli ad Rom. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit: in quo omnes peccaverunt.* Nec dicas 1. cum Zwinglio l. de baptismo. intrasse peccatum in mundum per Adamum; quia Adami peccatum fuit primum. Contra enim est. Adami peccatum non fuit primum in mundo; prius enim fuit peccatum Luciferi, atque etiam Evæ. Dein dicitur peccatum intrasse, ut mors: non autem mors Adami fuit prima; cum saltem Abel prius occisus sit. Nec dicas 2. per peccatum intelligi, non peccatum strictè, sed tropicè effectus peccati, ærumnas, concupiscentiam &c. Apostolus enim distinguit peccatum ab effectu primario, seu à morte: ergo intelligitur peccatum re ipsa tale, & non effectus; alias, si per peccatum intelligeretur etiam mors, verba, *in quo omnes peccaverunt*, significarent, *in quo omnes puniuntur*: quod, quam tortum sit, nemo non videt.

Nec dicas 3. peccatum intrasse imitatione Adami; nam contra. Hac ratione peccassent homines; quia imitati essent Adamum: a qui imitari alium significat, actionem exercere ad ejus imitationem: hoc autem parvuli ante usum rationis non potuerunt facere: ergo hi non peccassent, adeoque non omnes. 2. Ethnici originaliter peccant, quamvis nihil sciant de Adamo: quomodo ergo ad ejus imitationem peccabunt? 3. Non peccant posterius comestione ex arbore scientiæ: sed peccatis e. g. luxuriæ, homicidii &c. quæ tantum habent generalissimam quandam similitudinem cum peccato Adami, quæ non sufficit, ut dicantur homines peccasse imitatione Adami: sic non dicitur blasphemus peccare ad imitationem luxuriosi. Multo minus ea generalissima similitudo peccatorum posterorum cum peccato Adami sufficit, ut illi dicantur, ab isto traxisse originale; nam ad hoc neque sufficit similitudo etiam, aut imitatio propinquior; alias, cum peccemus etiam ad similitudinem majorum nostrorum, ab his etiam traheremur peccata. Nec dicas 4. illud: *in quo*, non intelligendum, *in quo Adamo*, sed *in quo peccato*; falsas enim hujus replicæ patet ex græco textu, in quo *ἀναγρία* (quod significat peccatum) est feminini generis, adeoque non ad ipsum spectat articulus masculinus. Dein textum hunc nobiscum de Adamo explicat antiquissimum Concilium Millevitanum c. 2. jam ab Innocentio l. approbatum.

285. Probatur eadem Catholica veritas ex pluribus aliis S. Scripturæ locis. Sic Job. 14. v. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine?* vel, ut habet versio septuaginta interpretum. *Nemo mundus à sorde, nec infans, cujus est unus diei vita super terram.* Psal. 50. v. 7. *Eccce in iniquitatibus conceptus sum, & in pec-*

catis concepit me mater mea. Ad Rom. 3. v. 24. *Omnes peccaverunt, & egent gloriâ Dei.* Ad Ephes. 2. v. 3. *Eramus naturâ filii iræ.* Eandem veritatem definierunt plura Concilia: Millevitanum. canon. 2. & Carthaginense in Africa. Toletanum VI. in Hispania. Arausicanum II. in Gallia. Moguntinum in Germania, Florentinum in Italia: & ultimum Tridentinum sess. 5. in decreto de peccato originali. Accedit antiquissimus ab usque Apostolis usus baptizandi infantes, si periculum mortis instaret, cujus rationem dat Siricius Papa (qui jam sedit anno Christi 385. epist. 1. ad Himerium Tarraconensem. n. 2. apud Binius. tom. 1. Concil. fol. 530. ne sine baptismo exeuntes de hoc sæculo, regnum perdant, & vitam. Accedunt innumera Patrum testimonia, quæ, & alia vide apud controversistas maxime Bellarm. tom. 4. contr. 2. de amissione gratiæ, & statu peccati, præsertim l. 4. c. 5. & c. 14.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

286. **O**B. 1. contra 1. conclus. Si quis de facto nasceretur independentem ab Adamo, non eo ipso nasceretur sanctus: ergo, etiamsi descendat ab Adamo, non nascitur injustus: ergo descensus ab Adamo nihil facit ad peccatum originale. Confir. Adami peccatum fuit unum, & originale ex Tridentino est multiplex: ergo sunt distincta. Resp. Supposito, quod DEUS vellet hominem illum relinquere in statu puræ naturæ, aut ex nullo pacto, vel decreto, ei gratiam conferre, ut posset in alia providentia, conc. antec. & neg. conseq. In hac providentia nullus purus homo nasceretur, nisi dependenter ab Adamo, quamvis DEUS utique posset independentem ab Adamo hominem vel creare, vel aliter producere: at tunc deberet determinare, an in statu puræ naturæ, an in statu gratiæ vellet ipsum producere: item an vellet eum alterius voluntati alligare, an non: supposito autem pacto cum Adamo, in hac providentia nascitur viâ ordinariâ homo injustus. Nec est paritas ab alio statu ad hunc diversum: sicut nulla est argumentatio: si murus non haberet nigredinem, non eo ipso esset albus: posset enim esse ruber: ergo, si habet nigredinem, non eo ipso est niger, sive non albus. Ad confir. dist. 1. p. ant. est unum, physicè factum ab Adamo. conc. antec. est unum, ut moralitè factum à pluribus posteris. neg. antec. & conseq. vide num. 265.

287. Ob. 2. Per justitiam Christi non reddimur formaliter justii: ergo neque per injustitiam Adami reddimur formaliter injusti: ergo peccatum nostrum distinguitur à peccato Adami. ant. est clarum ex Tridentino sess. 6. c. 7. conf. prob. S. Paulus ad Rom. 5. facit comparisonem inter Christum, & Adamum, ac ait, quod, sicut per hunc mortui fuimus, ita per illum sumus vivificati: ergo, quod suo modo facit in nobis justitia Christi, idem modo suo facit injustitia Adami. Resp. neg. conf. ad prob. iterum. neg. conseq. Comparatio S. Pauli non est omnimoda, sed tantum quoad aliqua, nempe, quod, sicut

sicut unus inobedientia fuit ratio, cur multi redditi sint peccatores, ita unus obedientia sit ratio, cur multi sint redditi iusti: non verò, quòd modi isti, reddendi iustos, & iniustos, in omnibus conveniant.

Ubi addendum, voluntates nostras non fuisse ita alligatas voluntati Christi, sicut fuerunt alligatæ voluntati Adami: & hinc per opera Christi non meremur: nec voluit ipse sua merita hominibus applicari, nisi adultis, se disponentibus, & bona physicè facientibus: parvulis verò non nisi recipientibus Sacramenta. Si quæras, an in alia providentia, in qua voluntates nostræ essent alligatæ Christo, ut in hac providentia fuerunt alligatæ Adamo, mereremur per actiones meritorias Christi. Resp. quòd ita. Si petas, an illud meritum esset infinitum. Resp. Realiter in se esset infinitum; quia omne meritum Christi est infinitum: at verò formaliter, quatenus consideraretur ut actio moraliter nostra, sub hoc, inquam, respectu non esset infinitum; quia meriti finitudo, vel infinitudo, desumitur ex dignitate elicientis meritum, quæ in nobis est finita. Sic etiam demeritum Adami respectu ipsius fuit majus, quàm respectu nostri.

288. Ob. 3. Non potest respublica pro libitu suorum subditorum voluntates invicem alligare: ergo neque DEUS voluntates hominum. Confirm. Non potest defacto DEUS alligare voluntatem Petri jam existentis, & ratione utentis, voluntati Pauli, ita, ut quando hic peccat, etiam alter peccet, & damnetur: ergo nec potuit alligare voluntates nostras Adamo, antec. probatur. in eo casu posset Petrus per actum charitatis physicè à se elicitum mereri cœlum, & per peccatum Pauli mereri moraliter infernum, quod est absurdum. Resp. dist. antec. non potest hoc respublica quoad actiones morales, hoc est, imputabiles ad meritum, vel demeritum. conc. antec. quoad actiones politicas, subdist. si talis alligatio non sit conveniens, nec per se, præscindendo ab eventu, optabilis. conc. antec. secus, neg. antec. & conseq.

Quæ consequentia aliunde etiam nulla est; cum utique DEUS habeat longè majus dominium in creaturas, quàm magistratus in suos subditos; magistratui enim DEUS non concessit potestatem, nisi necessariam ad gubernationem subditorum, in bonum ipsorum, ad quam non requiritur potestas alligandi voluntates in ordine ad quasunque actiones. Ad confirm. om. antec. ob ipsam rationem additam, quæ nullo modo militat in nostro casu: posset autem fontè DEUS illud ipsum inconveniens impedire, & saltem in eo casu, in quo alligatio voluntatis, unius jam existentis, & ratione utentis, ad voluntatem alterius, esset ita conveniens, ut fuit in casu Adami, & posterorum, posset illorum voluntates colligare: sicut respublica alligat voluntatem pupilli voluntati tutoris, adeò, ut ille civiliter agat, lucretur, vel perdat etiam dormiens, pro ut ejus nomine agit tutor.

289. Dices. Hæc ipsa alligatio non fuit nobis optabilis; facta est enim dependenter à scientia media de futura transgressione Adami: ergo non potuit fieri. Confirm. Hæc alligatio fuit causa peccati: & DEUS causa alligationis:

ergo DEUS fuit causa causæ, adeoque etiam causa causati, scilicet peccati. Hoc argumentum manifestè probat nimium; probat enim, nihil esse per se optabile, quo nos malè ufuros DEUS prævidit, adeoque nec fuisse universaliter optabilem redemptionem generis humani; quia etiam hæc multis cedit in majorem perniciem, juxta illud Simeonis Luc. 2. v. 34. *Positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum.* Unde reprobis DEUS nullum beneficium faceret, quando confert donum, in se etiam optimum, quo ipsi sunt abusuri.

Quare, ut res dicatur optabilis, vel non optabilis, debet ea considerari, præscindendo ab eventu, & eventum consequente scientia media. Hic tamen addendum, quòd DEUS, quando aliquod donum alicui homini confert, quo videt eum malè usurum, non ideo illud confert; quia ipsum malè usurum prævidet: sed sit paratus ad idem dandum, si prævideret, eum bene usurum. In forma. neg. antec. quia tamen alligatio fuit optabilis præscindendo ab eventu. Ad confirm. neg. conseq. Hæc alligatio non determinatè post se traxit peccatum, sed tantum constituit actum primum indifferentem, sicut gladius non trahit post se homicidium, sed est indifferens. vide num. 82.

290. Ob. 4. Melius diceretur, peccatum originale stare in privatione gratiæ, vel justitiæ originalis, per Adami peccatum inducta: ergo, prob. antec. Tridentinum sess. 5. can. 3. docet, peccatum hoc cuique parvulo proprium inesse: atqui nihil inest proprium parvulis, nisi hæc privatio: ergo. Confirm. 1. Gratia formaliter expellit omne peccatum originale: ergo hoc stat in negatione, & privatione gratiæ. Confirm. 2. S. Anselmus l. de conceptione virginis c. 26. sic habet: *Hoc peccatum, quod originale dico, aliud intelligere nequeo in ipsis infantibus, nisi ipsam, quam supra posui, factam per inobedientiam Adæ, justitiæ debitæ nuditatem, per quam omnes filii sunt ita*; ergo stat in privatione. Confir. 3. S. Thomas 1. 2. q. 82. a. 3. in corp. ait: *Privatio originalis justitiæ, per quam voluntas subdebatur DEO, est formale in peccato originali.* & post pauca: *Peccatum originale materialiter quidem est concupiscentia*: ergo peccatum originale præcipue stat in privatione gratiæ.

Antequam respondeam, opus est paucis explicare, quid sit justitia originalis: est autem hæc, non sola gratia sanctificans; nam hæc datur etiam in statu naturæ lapsæ, in qua non datur justitia originalis: & quamvis gratiam hanc etiam habuerint protoparentes, ut est certum apud omnes Catholicos, tamen non habuere in hac sola justitiam originalem. Stat ergo hæc etiam in tali appetitûs sensitivi, & omnium aliarum potentiarum subjectione ad voluntatem, ut sine hujus imperio, vel rationali motu, nullus pravus motus insurgere possit. Hæc subjectio juxta quosdam est habitus dicto modo potentias voluntati subordinans, & actiones voluntatem præventuras impediens: juxta Vasquez autem, & Oviedo in 1. 2. tr. 6. contrav. 9. punct. 7. consistit in externa DEI protectione singulari, impediens omnes similes motus. Hanc subjectionem non habemus defacto, etiam post recuperationem gratiæ. Vult ergo objectio, macu-

lam originalis peccati consistere in privatione gratiæ, tum hujus subjectionis potentiarum ad voluntatem.

291. Resp. jam. neg. antec. nam, ut diximus num. 238. peccatum habituale in genere non stat in negatione gratiæ: ergo neque in ea stat hoc peccatum habituale in specie, seu originale; quia revera etiam est aliquod peccatum habituale, sive peccatum ab Adamo physicè, à posteris autem moraliter factum, & nunc habitualiter perseverans: imò verosimiliter potuisset peccatum originale etiam dari in statu puræ naturæ, in quo tamen non fuisset data privatio gratiæ. Negant quidem hoc aliqui adversarii; sed gratis. Alii fingunt, tunc dandam privationem alicujus perfectionis naturalis: sed & hoc gratis asseritur. Accedit ratio ab Oviedo in 1. 2. tr. 6. contr. 9. punct. 8. num. 62. adducta. Ideo privatio gratiæ in posteris esset culpa; quia isti debuerunt habere gratiam: atqui non debuerunt eam habere à se, vel ipsi eam ponere, sed tantum debuerunt ponere aliquid aliud, quo posito, DEUS dein conferret gratiam; ergo obligatio posterorum non erat immediatè ad gratiam, sed immediatè ad aliquid aliud ponendum: ergo ratio peccati stat immediatè in transgressione hujus obligationis, seu non positione rei præceptæ, vel positione rei prohibitiæ: quæ transgressio intelligitur jam ante privationem gratiæ, & ista potius habet rationem poenæ.

292. Ad prob. ant. dist. ma. Tridentinum docet, peccatum originale cuique inesse physicè. neg. ma. moraliter. conc. ma. & dist. sic mi. neg. conseq. Etiam privatio non inest physicè; quia nihil est: ergo sufficit, inesse moraliter, qualiter etiam inest peccatum quodlibet aliud habituale, atque etiam originale, ut dictum num. 268. Ad id autem, quod Tridentinum dicit, peccatum originale esse cuique proprium. Resp. esse cuique proprium ideo; quia, quod peccatum hoc sit moraliter factum ab uno, est quid distinctum ab eo, quod sit moraliter factum ab alio; quippe est alia voluntas moraliter peccans in Paulo, alia in Petro. Sicut, quando duorum pupillorum, Petri, & Pauli nomine, agit unus tutor, alia est moraliter actio Petri, alia Pauli.

Ad 1. confirm. neg. conseq. Calor etiam formaliter expellit frigus, nec tamen istud stat in privatione frigoris; nam expellere formaliter, nihil aliud significat hic, quam expellere tanquam formam alteri expulso oppositam; potest autem forma opponi, vel contradictoriè, sicut opponitur suæ negationi: & sic calor expellit suam negationem: potest etiam opponi contrariè, & sic calor opponitur suo contrario, scilicet frigori, atque etiam expellit frigus tanquam suum contrarium. Jam gratia quidem tanquam forma expellit, saltem physicè, peccatum, attamen huic non contradictoriè, sed contrariè opponitur: atque adeò peccatum non stat in negatione, seu privatione gratiæ. Idem debent dicere adversarii de peccato actuali, quod etiam expellitur per gratiam, quin stet in privatione gratiæ. Sed de hoc plura, in tract. de grat. sanctific. à num. 282. quando agemus de eo, an gratia stare possit cum peccato. vide interim dicta num. 264. ubi hæc res aliquantò magis explicata est.

Ad 2. confirm. neg. conf. S. Anselmus explicandus est, sicut paulò post S. Thomam explicabimus, de peccato metonymicè tali, seu de effectu peccati; idque eo etiam ex capite, quod S. Anselmus statim addat: *Quoniam & naturam accusat spontanea, quam fecit in Adam, justitiæ desertio*; hæc enim justitiæ desertio non est privatio gratiæ; quia hanc natura non fecit, verum potius eam passa est: sed est ipsa actio peccaminosa Adam, per quam natura humana justitiæ, seu observantiam præcepti Divini, in Adamo deseruit. Hæc itaque, tanquam vera culpa, accusat (prout scilicet peccatum dicitur acculare) naturam, ut ei detrahatur justitia originalis, & fiat nuditas gratiæ: atque adeò ista nuditas est effectus, seu poena illius, nempe actionis naturæ accusantis, seu ream facientis: in qua accusante stat etiam juxta S. Anselmum formaliter ratio culpæ, in altero autem ratio poenæ: quæ tamen poena potest metonymicè, ut dictum, vocari etiam peccatum.

Ad 3. confirm. dist. antec. & S. Doctor loquitur ibi de peccato formaliter tali. neg. ant. de peccato tantum per metonymiam accepto, conc. antec. & sub eadem distinctione conc. vel neg. conseq. Angelicus ibi loquitur de peccato per metonymiam, qua sumitur effectus pro causa, & ibi sumit effectum peccati originalis pro ipso peccato; nam dicit ibi, concupiscentiam esse reatum originalis peccati, item esse materiale peccati: quæ tamen in rigore non ita se habent; nam materiale peccati est pars peccati: atqui juxta communem concupiscentiam non est pars peccati originalis strictè dicti, sed ad summum peccati latè accepti; unde optimè dicitur, S. Doctorem plus non velle, quam privationem gratiæ, unì & concupiscentiam, esse peccatum originale per metonymiam, seu esse effectus illius.

293. Ob. 5. contra dicta num. 283. ex Illyrico. Ad Rom. 6. v. 12. dicitur: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore*: sed nihil potest regnare, nisi sit substantia: ergo peccatum est substantia. Confirm. 1. Imago DEI est substantialis: ergo etiam imago diaboli, quæ est peccatum. Confirm. 2. Ad Ephes. 2. v. 3. dicitur, quod simus *naturâ filii ire*: ergo natura nostra, seu substantia est peccatum. Resp. hæc esse levia. dist. mi. nihil potest regnare physicè, & strictè. conc. mi. nihil moraliter, & metaphoricè. neg. mi. & conseq. Textus hic, & similes, quos adducit Illyricus, juxta omnes debent metaphoricè accipi, & significant, concupiscentiam debere suppressi, ac subjugari. Ad 1. confirm. neg. conseq. Imago est triplicis generis, vel ratione substantiæ, seu naturæ, vel ratione habitus, vel ratione actus. Primi generis imago DEI est homo ratione animæ: quæ imago per peccatum non fuit destructa, sed deformata. Secundi, & tertii generis imago DEI est homo ratione habitualis gratiæ, & operationum supernaturalium, tanquam ornamentorum accidentalium: & hæc imago fuit per peccatum destructa, atque introducta imago accidentalis, non substantialis, diaboli. Alii dicunt, non imaginem, sed similitudinem DEI, in homine per peccatum destrui. Ad 2. confirm. Etiam aqua dicitur *naturâ frigida*, quin frigus sit substantia: scilicet naturale duplex

plex est, unum accidentaliter tale, alterum substantialiter: & sic tantum accidentaliter sumus naturā filii iræ: quod tamen non ita intelligendum est, quasi, sicut aqua exigit accidentale frigus, ita natura hominis exigit peccatum; sed tantum, quod per Adami peccatum, accidentaliter factum, naturā nostrā ita originale peccatum sit conjunctum, ut non nascatur ullus homo (exceptis semper Christo, ejusque sanctissima Matre) non infectus peccato. In forma conc. ant. neg. conseq.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones reliquæ.

294. **O**B. 6. contra 2. conclus. Ezechiel, 18. v. 20. dicitur: *Filius non portabit iniquitatem patris*: ergo nec infantes iniquitatem Adami. Confirm. 1. Ad Rom. 5. v. 19. dicitur: *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*: ergo non omnes. Confirm. 2. Rursus ibidem v. 15. dicitur, gratiam Christi in plures abundasse: ergo non omnes homines peccaverunt; alias non potuisset gratia in plures abundare; quia tantum abundavit in homines. Resp. neg. conseq. Textus Ezechielis loquitur de peccatis aliorum proximorum parentum, quorum voluntati voluntates filiorum non sunt alligatæ: at omnium voluntates fuerunt alligatæ Adamo. Ad 1. confirm. neg. conseq. Etiam omnes sunt multi: dein ibidem dicitur: v. 12. *In quo omnes peccaverunt*: ergo per multos intelliguntur omnes. Ad 2. confirm. locū illius plures, in græco habetur *multos*. & id etiam hic significat; unde non fit hic comparatio cum prioribus multis, sed tantum dicitur plures, ut intelligatur, non esse restrictam gratiam ad unum, sed esse extensam ad multos, ut græcus textus habet.

295. Ob. 7. S. Paulus ad Rom. 5. v. 12. ait: *Per unum hominem peccatum in mundum intravit*: ergo non per generationem; alias intrasset per duos. Confirm. 1. Idem Apostolus 2. Cor. 5. v. 10. dicit: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum*: atqui infantes nihil gesserunt: ergo nihil debent recipere. Confirm. 2. Iterum S. Paulus ad Rom. 7. v. 8. dicit *Sine lege enim peccatum mortuum erat*: ergo autem vivebam sine lege aliquando: ergo ipse non peccavit. Confirm. 3. ex eodem ad Rom. 5. v. 14. *Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prevaricationis Adæ*: ergo aliqui in Adamo non peccaverunt.

Resp. neg. conf. Generatio quidem per se non est causa peccati, sed Adam generans, & hic solus; nam, si Eva tantum peccasset, ejus peccatum in nos transfusum non fuisset, ut expresse docet S. Thomas 1. 2. q. 81. a. 5. in corp. quia, ut arguit S. Doctor, per unum hominem, non per duos intravit peccatum. Sicut nec transfusum fuisset peccatum alterius hominis, Adamo posterioris; quia Adami solius voluntati alligatæ erant voluntates nostræ. Addit Comptonus, quod, si Adam non esu pomi, sed alio pec-

cato peccasset, nos non contracturi fuissetus originale peccatum; eoquod pactum illi comestioni alligatum fuerit. Si tamen post alia peccata comedisset, tunc ij, qui postea essent nati, peccatum hoc contraxissent.

296. Ad 1. confir. dist. min. infantes nihil gesserunt physicè, & voluntate physicè sua, conc. min. nihil moraliter, aut voluntate moraliter sua. neg. min. & conseq. S. August. ep. 107. ad Vitalem, & quidem inter duodecim sententias (quas, si Pelagiani admittant, nullum certamen amplius de hac re futurum, ait) sententiā octavā, sic scribit: *Scimus etiam, parvulos secundum ea, quæ per corpus gesserunt, recepturos, vel bonum, vel malum: gesserunt autem non per seipsos, sed per eos, quibus pro illis respondentibus, & renunciare diabolo dicuntur, & credere in DEUM . . . unde & ipsi, sicut dixi, si in illa parva ætate moriuntur, utique secundum ea, quæ per corpus gesserunt, id est, tempore, quo in corpore fuerunt, quando per corda, & ora gestantium, crediderunt, vel non crediderunt, quando baptizati, vel non baptizati sunt, . . . judicantur.* si autem, ut ait S. Doctor, parvuli possunt dici, agere, vel gerere aliquid, per voluntatem, vel actionem gestantium, quanto magis per voluntatem Adami, cui utique eorum voluntates magis alligatæ fuerunt.

Alii dicunt, S. Paulum ibi tantum loqui de adultis; hinc quæstio est inter doctores, an infantes, ante baptismum mortui, sint comparituri in extremo judicio. Negant Durandus, & Cartusianus, quorum sententiam probabilem ait Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 9. sec. 6. n. 4. at idem Suarez, & Vasquez, putant, eos esse comparituros, & staturos quidem ex parte sinistra, sed sententiā illā: *Matth. 25. v. 41. Discedite à me maledicti in ignem æternum, eos non esse tangendos*; cum tam bona, quam mala sententia, tantum feratur contra adultos. Certè S. Thomas in 4. dist. 47. q. 1. a. 3. quæstiuncula 1. ad 3. ait: *Pueri ante perfectam ætatem decedentes in judicio comparebunt, non autem, ut judicentur, sed ut videant gloriam judicis*: ergo etiam possunt adesse mortui ante baptismum, quin judicentur.

297. Ad Confirm. 2. Resp. cum Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 4. c. 8. sine lege fuisse peccatum mortuum, hoc est, non fuisse imputatum, vel reputatum, sive non habitum pro peccato ab hominibus, quamvis imputaretur à DEO: & sic videtur se explicare Apostolus ad Rom. 5. v. 13. ubi ait: *Usque ad legem enim peccatum erat in mundo; peccatum autem non imputabatur; cum lex non esset*. Cornelius in hunc locum ad Rom. 5. v. 13. ait, non reputatum fuisse peccatum, vel valde modicè æstimatum: unde per peccatum mortuum potest intelligi, quasi non curatum. Quomodo autem Apostolus dicat, se fuisse sine lege, iterum variè explicatur. Alii id explicant de tempore ante usum rationis, alii de adolescentia, quo vixerit exlex, & quasi sine lege: sed hæc nihil contra nos. Alii aliter exponunt: videatur Cornelius in hunc locum. In forma neg. conseq. quia, etsi fors Apostolus non curaverit peccatum, vel alii in ipso, aut in quocunque tandem sensu, ex his allatis, fuerit sine lege, tamen contraxit peccatum originale, in animæ suæ infusione in corpus: & postea etiam actualiter peccavit, ut ipse dolens non semel fatetur.

Ad

Ad 3. confirm. Apostolus non ait, eos omnino non, seu neque etiam originaliter peccasse, sed tantum ait, non peccasse in similitudinem, hoc est, modo simili, quo Adam, sive, ut explicant auctores, non peccasse actualiter, & contra legem clarè cognitam, ut peccavit Adam: & hac ratione non peccarunt infantes ante usum rationis.

298. Ob. 8. SS. PP. Clemens Alexandrinus l. 3. Strom. sub finem. Chrysost. homil. 10. in ep. ad Rom. & alii negant peccatum originale parvulorum: ergo non datur. Resp. neg. antec. nam primus tantum sic querit: Dicant ergo nobis, ubi fornicatus est infans natus, vel quomodo sub Adæ cecidit execrationem, qui nihil est operatus: & est incertum, an ex sua mente loquatur, an ex mente hæretici obijcientis, qui supponens, peccatum originale dari in infantibus, partim ex hoc supposito, partim ex eo, quod illi actualiter peccare non possent, inferebat, nuptias esse malas: adeoque & per hæc verba tantum negabat actuale peccatum in infantibus, atque ex hoc, quod non videret, qua alia ratione possent illi in execrationem Adæ incidere, nisi per generationem, inferebat, quamvis malè, malam esse generationem: quod non esset contra hanc conclusionem. Quod autem generatio propterea mala non sit, nec illicitæ nuptiæ, ostenditur à n. 300.

S. Chrysostomus, si attentè legatur, tantum negat peccatum actuale in parvulis, non originale; nam ibidem sic habet: *Quid igitur hoc loco verbum hoc: Peccatores: significat? Mihi videtur tantundem significare, quantum illud: supplicio obnoxii, ac mortis rei: ergo agnoscit in parvulis, quos peccatores dici fateatur, aliquam culpam; quia sine hac nemo supplicio obnoxius, aut reus est.* Aliis autem locis citatis à Bellarmino tom. 4. contrav. 2. l. 4. c. 9. admittit idem S. Pater clarè, parvulos peccasse: sic homil. ad neophytos ait: *Venit semel Christus: invenit nostrum chirographum paternum, quod scripsit Adam: ille initium induxit debiti: nos scenus auximus posterioribus peccatis: ubi per chirographum clarè intelligitur debitum, per peccatum respectu DEI contractum, quod cum dicatur nostrum, & tamen ab Adam scriptum, clarè innuitur, per Adami peccatum etiam nos reos, seu culpabiles factos: & defendit jam olim S. Chrysostomus S. Augustinus. l. 1. adversus Julianum c. 6. negans, eum à coëpiscopis, & summo Pontifice recessisse: ubi etiam textum, modò ex S. Chrysostomo allatum, adducit præter complures alios. videatur Bellarm. loc. cit. Alii PP. autem, qui etiam ab hæreticis quandoque obijciuntur, vel loquuntur de peccatis actualibus, vel malè citantur, aut ipsis aliorum scripta apocrypha, vel omnino perverfa, adscribuntur &c.*

299. Ob. 9. Christi justitia non prodest non credentibus: ergo nec obest injustitia Adami nil mali facientibus. Confirm. Vel peccavimus, quando Adam peccavit, vel quando coepimus existere: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici primum; quia tunc omnino nondum existeremus, consequenter nec liberi eramus; cum tamen libertas sit peccato essentialis. Neque potest dici posterius; quia tunc Adæ peccatum jam præterit, & etiam nos non

statim habuimus libertatem pro primo instanti vitæ: ergo. Resp. neg. antec. Certè parvuli non credunt: & tamen ipsis vel maximè prodest justitia, vel meritum Christi, si eis per baptismum applicetur. Si dicas, parvulos credere per aliorum fidem, repono, eos etiam peccare per alienam voluntatem. Sed om. etiam antec. potest negari consequentia; quia est in potestate DEI, tale, vel tale pactum, sub his, vel illis conditionibus inire.

Ad confirm. Resp. neg. mi. ad prob. neg. primum membrum; ad peccandum enim originaliter non requirebatur actualis existentia, aut actualis libertas: sed sufficebat, ut nostra voluntates essent alligatæ voluntati Adami, & sic peccatum nobis esset liberum, & voluntarium, non physicè, sed moraliter, scilicet in voluntate Adami moraliter nostra: sicut voluntas tutoris est moraliter voluntas pupilli. Unde, qui in voluntate Adami inclusi fuimus, vel ei alligati, tunc cum ipso moraliter peccavimus. Attamen, ut est communis doctorum, tunc necdum maculam actualiter contraximus; sed primum postea, quando in rerum natura extitimus, seu anima rationalis corpori infusa fuit. Hinc Authores, qui in Beatissima Virgine admittunt debitum proximum contrahendi peccatum originale, dicunt, eam quidem in Adamo peccasse, sed in primo instanti, infusâ gratiâ præventam, à macula actualiter contrahenda præservatam fuisse: nos autem debitum proximum in immaculatissima Virgine negabimus, & solum remotum admitemus.

300. Ob. 10. Si generatio naturalis est conditio, inferens peccatum originale, tunc nuptiæ sunt illicitæ: sed hoc est falsum: ergo. Confirm. 1. sequeretur ex nostra sententia, quod DEUS, creans de novo animas, peccato infectas, peccaret: hoc dicere est blasphemum: ergo. Confirm. 2. Non peccat generans, nec generatus, nec DEUS: ergo nulla datur rima, ut ait Julianus, per quam ingrediatur peccatum. Resp. dist. ma. Si generatio est conditio per se inferens peccatum. conc. ma. si tantum per accidens. neg. ma. & conc. mi. neg. consequ. Facere aliquid, ex quo per se sequitur alterius peccatum, est malum; at non est malum, facere aliquid, ex quo tantum per accidens sequitur malum, quando quis utitur jure suo ad actionem, sicut facit generans, utens jure conjugii. Non autem per se sequitur ex generatione peccatum; quia etiam generatio fuisset in statu justitiæ originalis, ut rectè docet S. August. l. 14. de civit. DEI. c. 2. § 26. Gignitur itaque à parentibus natura corrupta, sed causa corruptionis pertinet ad primum hominem: parentes autem immediatè tantum permittunt illam corruptionem, seu peccatum originale.

301. Ad 1. confirm. neg. ma. Etiam creatio animæ est tantum per accidens conjuncta cum peccato, & DEUS creans animas, mox inficiendas, utitur jure suo; quia, utpote gubernator universalis, debet providere bono universali, ne deficiat genus humanum. ita S. Thomas 1. 2. q. 83. a. 1. ad 5. ubi ita ait: *Dicendum, quod bonum commune præfertur bono singulari: unde DEUS, secundum suam sapientiam, non prætermittit universalem ordinem rerum, qui est, ut tali corpori talis anima infundatur, ut vitetur singularis in.*

Infestio hujus animæ, præsertim, cum natura animæ hoc habeat, ut esse non incipiat, nisi in corpore, ut in prima habitum est. Melius est autem ei sic esse secundum naturam, quam nullo modo esse, præsertim, cum possit per gratiam damnationem evadere.
Hæc S. Thomas.

Ex quo textu obiter etiam respondetur iis, qui dicunt, prolem in peccato natam non debere grates parentibus; eoquod melius ipsi fuisset non nasci; negat enim id S. Doctor hoc loco. Verum quidem est, præstare, non esse, quam DEUM offendere: supposita tamen offensa, optabilius est, aliquamdiu conservari peccatorem, & in eo maculam perseverare cum spe felicitatis æternæ, & aliorum bonorum. Ad 2. confir. Resp. non peccare generantem; quia hic potest esse iustus, & iuste officio suo fungi: attamen, ut rectè S. Augustinus, sicut granum sine palea generat triticum cum palea: ita homo sine peccato, generat hominem cum peccato; peccat autem tunc generatus, vel potius, jam cum, & in Adamo peccavit, non personaliter, sed originaliter: nunc autem maculam actu contrahit:

302. Ob. 11. Peccatum originale non est dictum, aut factum, aut concupitum: ergo non est peccatum. Confirm. Peccatum hoc juxta nos esset vitium naturale: ergo deberet attribui DEO conditori naturæ. Resp. 1. om. antec. neg. conf. Definitio illa est peccati actualis, non originalis. Resp. 2. neg. antec. est enim physice factum Adam, scilicet comestio prohibita, moraliter factum nostrum. Quaritur tamen adhuc inter authores salva fide, an cum aliis peccatis, actualiter à nobis commissis, conveniat peccatum originale, prout à nobis factum est, univoce, an tantum analogice, de quo vide Tannerum tom. 2. disp. 4. q. 7. dub. 1. n. 13. qui putat, analogice tantum convenire, eoquod ratio voluntarii non eodem modo conveniat originali, ac actuali: alii censent oppositum.

Ad confir. Resp. vocem *naturale* plures habere significationes. Aliquando significat *per se connexum cum natura rei*: sic autem peccatum originale non est naturale; quia natura potuit esse sine peccato absque miraculo. Aliquando significat, *non supernaturale*: & sic peccatum hoc est naturale. Aliquando significat, *id, cujus natura est capax*: & sic Apostolus ad Ephes. 2. v. 3. ait: *Eramus naturâ filii iræ*. Hinc sub distinctione omitto antec. neg. conseq. quia, quod tantum per accidens convenit naturæ, & cujus tantum quomodocunque natura est capax, id DEO tribui non potest. Nec dicas, potius demoni, tanquam conditori, attribuendas animas peccato foedatas, quam DEO; nam, cum per accidens tantum, ratione circumstantiarum, ad quas non DEUS, sed Adam physice, & posterius moraliter determinarunt, foedatæ sint, potuere à DEO produci. Nec iterum dicas, hac ratione DEUM producere animas, ut eas demoni subijciat; non enim eas ullo modo producit in hunc finem, sed tantum producit illas, quæ voluntate aliena peccando, se illi subjecerunt.

303. Ob. 12. Peccatum habet sedem in anima, non in corpore: anima autem non trahitur ab Adamo per generationem, sed produci- tur à DEO creative: ergo non potest anima ab

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tem. I.

Adami peccato infici; nec enim caro potest agere in animam. Resp. 2. dam partem antecedentis viam olim S. Augustino dubiam: at nunc est certa, & Catholica doctrina, quod anima non generetur, sed creetur, de quo Bellarm. tom. 4. contr. 2. l. 4. de amiss. gratiæ. c. 11. Et videtur ex S. Hieronymo epist. ad Pammachium de erroribus Joannis Hierosolymitani desumi, quod ei jam tunc visum fuerit, Ecclesiasticum dogma esse, quod DEUS animas quotidie fabricetur. Itaque concedo utramque partem antecedentis. neg. con- seq.

Ad hoc, ut anima maculetur, sufficit, ut sit pars hominis, qui ab Adamo generatur; totius enim homo dicitur generari, etsi non omnes partes generentur, sicut totus dicitur filius Adæ: id autem, quod constituit filium Adæ, totum fuit in pacto inclusum; quia fuit contentum in lumbis, seu in semine Adam, quando is præceptum accepit, illudque violavit. Sicut etiam Levitæ, & posterius Abraham, dicuntur ad Hebr. 7. v. 5. fuisse de lumbis ejus, & Christus psalm. 131. v. 11. dicitur de fructu ventris David: ergo etiam anima fuit in pacto cum Adamo inclusa; imò ipsa moraliter per voluntatem Adam peccavit; nam caro strictè loquendo non potest peccare; cum non habeat voluntatem, nec ipsi, utpote inanimatæ, possit moraliter applicari voluntas Adam. Quare postea, quando anima constituit filium Adam (quod fit in primo instanti, quo unitur corpori) statim est maculata: verbo: filius Adæ fuit maculatus peccato, cumque peccatum non sit in corpore, sed in anima, fuit maculatus in ista. Quod spectat ad illud additum, carnem non posse agere in animam, Resp. quod, etsi caro non agat in animam physice, tamen fortè aliquo modo dici possit agere moraliter: modò illa caro fuerit inclusa in pacto cum Adamo.

ARTICULUS IV.

An B. Virgo contraxerit peccatum originale, vel saltem habuerit debitum, illud contrahendi.

304. UT ex hucusque dictis colligitur, peccatum originale non est macula aliqua physica, sed moralis; nec tantum moralis in eo sensu, quod maculatum reddat moraliter minus æstimabilem, sicut e. g. ignorantia, sed quod eum reddat verè culpabilem, & poenâ dignum. Unde etiam non est tantum poena; (nam una poena non puni- tur alterâ, sicut tamen peccatum originale puni- tur variis poenis, de quibus inferius) sed est verè culpa, non actualis, sed habitualis, atque etiam habitualis aversio à DEO: imò à S. Ignatio Mar- tyre epist. ad Trallianos vocatur *antiqua impietas*; nam sub medium de Christo Domino sic scri- bit: *Ut nos sanguine suo mundaret ab antiqua im- pietate, & vitam nobis præstaret, incipientibus nobis jam perire pro malitia, quæ erat in nobis*. Cumque hoc peccatum privet hominem gratiâ sanctificante, est majus quovis veniali, ut ad- vertit Suarez in 1. 2. tr. 5. disp. 9. de pecc. origi- sec. 2. num. 24. quanquam veniale secundum

K

quid

quid sit gravius, respectu personæ, cui magis est voluntarium.

305. Hoc peccatum absolute contrahitur in ipsa infusione animæ in corpus, non ante; nam animæ, nondum creatæ, nondum contraxerunt peccatum originale; transfunditur enim suo modo à parentibus (ut est communis modus loquendi) ratione generationis. Quare, quando Scripturæ dicunt, omnes in Adam peccasse, e. g. ad Rom. 5. v. 12. In quo omnes peccaverunt: non volunt dicere, omnes homines, adhuc in statu possibilitatis, vel futuritionis existentes, jam contraxisse peccatum: sed verborum illorum sensus tantum est, quod omnes illi fuerint inclusi in pacto DEI cum Adamo (de quo n. 271.) & quod ideo actio, quæ fuit physice Adami, fuerit moraliter omnium hominum, ex Adamo nascituro-rum: adeoque isti contraxerint peccatum illud sub conditione, si scilicet essent nascituri.

Unde (quod in hac quæstione bene notandum) aliud est, in Adamo peccasse, aliud, peccatum illud contraxisse. Prius (ut jam diximus) est, fuisse inclusum in pacto, & actionem in, & cum Adamo moraliter fecisse: ad quod non requiritur actualis existentia, sed sufficit moralis (qualis datur etiam hominum futurorum) quia etiam actio non physice, sed tantum moraliter fit à taliter peccante. Secundum est, esse actualiter maculatum: ad quod requiritur actualis existentia. Prius, juxta communem modum loquendi Theologorum, est, habere debitum proximum contrahendi peccatum, seu maculam: alterum est, actualiter esse eam maculam infectum, per quam maculam infans constituitur, non quidem actualis peccator; quia infans nullam actionem tunc elicit: sed habitualis peccator, & habitualiter averfus à DEO; quatenus peccatum originale in ipso habitualiter perseverat, donec suis remediis deleatur: de qua re vide dicta. n. 281.

306. Hoc autem debitum, ut ex dictis colligi potest, distinguitur à Theologis duplex, proximum, & remotum. Prius, seu proximum dicitur, quod oritur ex inclusione in pactum cum Adamo initum; ex hoc enim proximè sequitur, quod, supposita prævaricatione Adami, debeat taliter inclusus, in instanti suæ conceptionis, vel potius animationis, aut infusionis animæ in corpus, esse maculatus macula originali, nisi eo ipso instanti DEUS ex misericordia sua, & voluntate extraordinarie benevola, infundat gratiam sanctificantem, & sic maculam illam impediatur. Alterum, seu remotum debitum dicitur, quod non oritur ex inclusione in pactum, sed tantum ex descensu ab Adamo, per ordinarium naturalem modum generandi ex semine virili, & utero matris; quia homo taliter genitus, etsi ex speciali privilegio non fuerit in pacto inclusus, debuisset tamen de via ordinaria includi, nisi DEUS singulari favore cum ipso dispensasset.

Rectè autem vocatur hoc debitum remotum; quia tantum est debitum subeundi pactum, ex quo primum sequeretur debitum proximum, seu debitum contrahendi peccatum. Debitum proximum, ut diximus n. præced. affert secum, quod quis jam possit dici peccasse in Adamo: non autem hoc affert debitum tantum remotum; quia, qui in pacto inclusus non fuit, adeoque ejus voluntas voluntati Adami alligata non

fuit, hic non potest censer, moraliter unà cum Adamo agere, consequenter actio physica hujus, non est actio moralis illius. Unde, quando auctores aliqui antiquiores admiserunt, B. Virginem in Adamo peccasse, non admiserunt tamen ullo modo, quod absolute contraxerit culpam originalem, sed ad summum conditionatè, si scilicet eam DEUS non prævenisset suâ gratiâ in primo instanti Conceptionis. Dico Conceptionis; quia sic omnes loquuntur: intelligunt tamen instans infusionis animæ: & sic etiam deinceps hunc terminum Conceptio in hac significatione usurpabimus. Recentiores autem Theologi longè communius negant, in B. Virgine fuisse debitum proximum, & tantum admittunt remotum.

307. Debet autem admitti, quod etiam B. Virgo sit aliquo modo ex meritis Christi redempta; aliàs enim ipsa non esset Christo Salvatore, ut tali, obstricta; nam ei ut tali non esset obstrictus, qui non esset redemptus. Dicere autem, quod aliquis non esset obstrictus Salvatore ut tali, esset restringere ejus dignitatem, seu estimationem, ut per se patet. Hinc Christus Dominus debet esse Redemptor, non tantum totius generis humani, sed etiam singulorum hominum, nullo prorsus excepto; sic enim habet communissimus fidelium sensus, & in tanta latitudine communissimè accipiuntur textus S. Scripturæ, qui de Christo redemptore loquuntur. Ex quo tamen non sequitur, quod etiam textus, qui universaliter loquuntur de contracto Adami peccato, simili in latitudine debeant exponi; nam, ut Catholici omnes fatemur, Scriptura non est ex se clarissima, sed sæpe opus habet expositione, quæ, ut authentica sit, debet fieri vel ab Ecclesia, vel traditione, vel communi fidelium, aut etiam doctorum sensu: & tunc habebit vel certitudinem fidei, vel inferiorem, proportionaliter ad auctoritatem exponentis.

Jam Redemptio est duplex, Præservativa, & Reparativa. Hæc tunc datur, quando quis maculam, captivitatem, vel malum aliud, jam incurrit, & ab aliquo postea dato pretio liberatur. Hac ratione nos sumus redempti à Christo, postquam jam incurramus malum, nempe maculam originalem, & captivitatem sub demonis potestate. Præservativa autem redemptio datur, quando quis prius juvatur, & liberatur à malo, ut nunquam illud incurrat, nunquam maculam contrahat, nunquam in captivitatem abstrahatur. In hoc sensu loquitur Psalmista, dum ait: psal. 85. v. 13. Eruiisti animam meam ex inferno inferiori. & psal. 143. v. 10. Redemisti David servum tuum de gladio maligno. Et sic juxta sententiam piam negantium, B. Virginem contraxisse maculam originalem, ipsa redempta est.

308. Hæc redemptio præservativa longè nobilior, ac melior est, quam reparativa, quod probari, & simul explicari potest variis clarissimis exemplis: & primò exemplo morbi. Potest quis liberari à morbo, postquam jam æger lecto decumbit; & hæc est redemptio reparativa. Potest quis liberari ab eodem, e. g. à contagione pestifera, remediis præservativis, quæ censentur præstantiora: cerè Hippocrates l. 5. de morbis popularibus loquens ait: Si aliquid Divinum est in medicina, quid nisi præcautio? Similia habent Gale-

Calenus in Isagoge, Avicenna, & alii apud Gormaz de incarnat. num. 823. Et sanè videtur per se notum, majus esse beneficium, si semper conserveris sanus, quàm si, postquam jam debuisti decumbere, primum saneris.

Hæc tamen ipsa redemptio præservativa iterum duplici modo fieri potest. 1. Si quis jam conjunctus morbidis, ex quorum consorcio deberet sequi morbus, nisi remedio sumpto præveniatur, tali remedio juvetur, & à morbo liberetur: & sic se habet redemptio ejus, qui incurrit debitum proximum peccandi. 2. Si is, qui alias deberet conjungi cum talibus morbo infectis, impediatur, ne cum iis conjungatur: & sic se habet redemptio ejus, qui tantum incurrit debitum remotum, & impeditus est ab incurrendo debito proximo per hoc, quod non fuerit inclusus in pacto.

Alia similitudo sumi potest à captivitate. Potest quis dato pretio liberari à captivitate, & vinculis, in quæ jam incidit apud latrones: & hæc est redemptio reparativa, quali nos redemit Christus Dominus à potestate, & captivitate demonis. Potest alius, cui jam proximi sunt latrones, eique jam volunt injicere vincula, eo ipso momento, quo injicienda erant vincula, soluto pretio liberari: & hæc est redemptio præservativa, similis illi, qua quis, habens debitum proximum, peccatum contrahendi, liberatur à culpa originali. Potest iterum alius ita liberari, ut neque incidat in latrones, e. g. si dato pretio conducatur eivæ dux, qui per aliam viam, quam alias taliter redemptus non invenisset, illum ducat, ut latrones obvios non habeat: vel, si dato pretio constitatur ipsi equus, quo latrones effugiat. Et hæc est redemptio præservativa nobilior, similis illi, qua aliquis liberatur à peccato originali & etiam debito proximo illud contrahendi. His præmissis.

309. Dico 1. Beatissima Virgo, in primo suæ Conceptionis instanti, fuit ab omni labe originali immaculata. ita præter paucos, reliqui doctores, & fideles communissimè omnes. Argumenta autem pro hac pia sententia (ut eam vocat Alexander VII. in sua Bulla) tot suppetunt, ut libros multos jam impleverint, nec à longè omnia afferre liceat; itaque ex pluribus paucissima feligo: qui plura cupit, adeat Suarezium tom. 2. in 3. p. disp. 3. per totam. Ferdinandum Salazar in Defensione immaculate Conceptionis per totum librum. Gormaz. de incarnatione disp. 19. Platellium p. 2. c. 4. §. 3. n. 329. Tannerum tom. 2. disp. 4. q. 7. dub. 2. Car.alem Everardum Nidhardum, in examine 4. propositionum, & alios plures, qui passim fusi sunt in extolendo hoc Virginis Deiparæ privilegio.

Prob. Conclusio 1. ex Scripturis, quæ, licet expressè assertionem nostram non affirmant, (alias enim esset de fide, & opposita contra fidem: quod tamen de hac dicere est sub gravissimis pœnis prohibitum) implicite tamen, & argutive nostræ conclusioni plurimum favent. Sic Cantic. 2. v. 2. de B. Virgine sub schemate sponsæ dicitur: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Rursus Cantic. 4. v. 7. Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te. Item Gen. 3. v. 15. de B. Virgine, quæ est illa mulier, inter cujus, & serpentis semen, inimicitia futura erant, scilicet inter

Christum Mariæ filium, & impios, ac infideles, qui ex patre diabolo sunt, de hac, inquam, muliere dicitur: Ipsa conteret caput tuum: & ita legendum esse probat Cornelius in hunc locum: per caput autem, scilicet serpentis infernalis, seu demonis, vel intelligitur potestas demonis, cui nunquam subiecta fuit Beatissima Virgo, sed potius eam sibi subjecit: vel intelligitur peccatum originale. Iterum Prov. 8. v. 22. Dominus possedit me in initio viarum suarum: hoc est, in initio suæ circa creatura providentiæ, ut nullo instanti viderit me à dæmone possessam, ratione peccati originalis, sed semper possessam à se, ratione gratiæ. Item Estheris 15. v. 12. & 13. dixit Assuerus ad Estherem: Noli metueri: non morieris; non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est: quam historiam fuisse figuram præservationis B. Virginis à morte peccati originalis, plures Patres, & doctores affirmant. Plura vide apud auctores supra citatos.

310. Accedit traditio jam à tempore Apostolorum; Flavius Dexter enim, qui vixit sæculo IV. & cujus mentionem facit S. Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiasticis: hic, inquam, Flavius in historia perpetua ad annum 308. n. 9. ita habet: Jacobi prædicatione celebratur in Hispania festum immaculate, & illibate Conceptionis DEI genitricis Mariæ: de quo etiam, & aliis idem testantibus, vide Gormaz de incarnatione n. 816. S. Jacobus in Liturgia, quæ habetur tomo 6. Bibliothecæ Patrum, ait: Commemorantes sanctissimam, immaculatam, gloriosissimam Dominam nostram Matrem DEI: & paulò post: Commemorationem agamus sanctissimæ, immaculatæ, gloriosissimæ, benedictæ Domine nostræ Matris DEI, & semper Virginis Mariæ: & iterum: Præcipue sanctissimæ, immaculatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ Domine nostræ Deiparæ, semperque Virginis Mariæ. Et rursus: Dignum est, ut te verè beatam dicamus Deiparam, semper beatam, & omnibus modis irreprehensam, & Matrem DEI nostri.

311. Prob. 2. ex SS. PP. quorum textus in varias classes dividit Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 3. sec. 5. quem operæ pretium est videre, Paucos assero. S. Augustinus l. de natura, & gratia c. 36. ait: Excepta itaque Sancta Virgine Maria, de qua, propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo questionem; unde enim scimus, quid ei plus gratiæ collatum fuerit, ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere, ac parere meruit eum, quem constat, nullum habuisse peccatum. Loquitur autem S. Doctor etiam de peccato originali; quia agit contra Pelagianos, & universaliter de omni peccato; alias enim oportuisset etiam alios Sanctos excipere. S. Damascenus orat. 1. de Nativ. Virg. agens de conceptione ait: Natura gratia foetum antevertere minime ausa est; verum tantisper expectavit, dum gratia fructum suum produxisset. Vocatur dein post pauca B. Virgo Immaculata Semen, & Foetus Sanctissimus. S. Laurent. Justinian. serm. de annuntiatione. Ab ipsa namque sui conceptione, in benedictionibus præventa dulcedinis, atque à damnationis aliena chirographo, prius est sanctificata, quàm nata. Iterum de casto connubio Verbi, & animæ c. 7. circa medium: Quotquot enim ex ipsa nati sunt propagine (exceptis dumtaxat Mediatore DEI, & hominum, homine Christo

IESU & ipsius Matre) sub hac peccati lege sunt conditi. Et l. de gradibus perfectionis c. 1. circa medium. Ab hoc quippe originali delicto nullus excipitur, præter illam, quæ genuit mundi Salvatorem. S. Vincentius Ferrerius serm. 2. de Nativ. B. Virg. Et facta est lux. Ecce sanctificatio Virginis Mariæ. Non credatis, quod fuerit, sicut in nobis, qui in peccatis concipimur, & nascimur, & nutrimur . . . sed statim, postquam fuit corpus formatum, & anima creata, tunc fuit sanctificata. Idiota, qui ante 900. saltem annos scripsit, & ob humilitatem hoc nomen assumpsit, in contemplatione de Virgine Maria c. 2. sententiam nostram ex professo adstruit, & ait: Macula peccati, sive mortalis, sive venialis, sive originalis, non est in te, nec unquam fuit, nec erit. & c. 6. Fuerunt in te ab originali labe præservatio, Angelica salutatio, Spiritus S. superventio, & Filii DEI conceptio. S. Anselmus l. de conceptu virginali c. 18. Decens erat, ut ea puritate, qua major sub DEO nequit intelligi, Virgo illa niteret, cui DEUS Pater unicuique filium suum, quem de corde suo æqualem sibi genitum, tanquam seipsum diligebat, ita dare disponebat, ut naturaliter esset unus, idemque communis DEI Patris, & Virginis filius: & quam ipse filius substantialiter facere sibi matrem eligebat: & de qua Spiritus S. volebat, & operaturus erat, ut conciperetur, & nasceretur ille, de quo procedebat. Plura vide apud Suarezium loc. cit.

312. Addo tantum textum S. Thomæ in 1. sententiarum dist. 44. q. 1. a. 3. ad 3. ubi textum citatum S. Anselmi exponit: ita autem habet: Dicendum, quod puritas intenditur per recessum à contrario: & ideo potest aliquid creatum inveniri, quo nihil purius esse potest in rebus creatis, si nulla contagione peccati inquinatum sit: & talis fuit puritas Beate Virginis, quæ peccato originali, & actuali immunis fuit: fuit tamen sub DEO, in quantum erat in ea potentia ad peccandum. Si quis vellet dicere, hoc textum tantum significari, Beatissimam Virginem immunem, ac puram fuisse ab originali, non in conceptione, sed tunc primum, quando postea purgata, & sanctificata fuit, planè non esset audiendus; sic enim non esset verum, quod nulla contagione peccati inquinata sit modo speciali, qualem utique S. Doctor in B. Virgine adstruit; nam omnes Sancti debent ita esse puri, si volunt cælum intrare: neque tanta esset hæc puritas, ut major in creatis esse non possit. Certè, si Adam non peccasset, maiorem hac puritatem habuisset: & potuit non peccare. Alios Angelici textus omitto; quia illas editiones operum ejus, in quibus inveniri dicuntur, non habeo, videatur Gormaz de incarnat. n. 820. & seq.

313. Prob. conclus. 3. ex Ecclesiæ favore, & fidelium sensu. Quod Ecclesiæ faveat piæ nostræ sententiæ, est nimis clarum: certè eam laudat, piæ vocat, & multis prærogativis inter præfert. Hanc doceri permittit in cathedra pulpitibus, alteram publicè, & privatim prohibet. Declarat, cultum, secundum piæ sententiam B. Virgini exhibitum, esse piæ. In ejus favorem, edidit Bullas Sixtus IV. Paulus V. Gregorius XV. & præsertim anno 1662. Alexander VII. quam magna ex parte refert Platellius parte 2. num. 330. totam autem Everhardus Nidhardus in exam. 4. proposit. part. 2. §. 3.

qui part. 3. §. 2. insuper ait, eam Bullam primum editam post duos annos, huic rei expendæ impenso, & p. 7. §. 1. ait, esse propria Papæ hujus manu totam exaratam.

Addit idem, Pontificem dixisse regis Hispani oratori, se egisse prius adversarium refractarium hujus causæ, sæpe in omnes partes eam discussisse, orationes fudisse, Bullam jam scriptam quatuor menses sub imagine Crucifixi habuisse, ut DEUS scilicet veritatem inspiraret: tandem Festo Immaculæ Conceptionis Missam pro hac causa celebrasse, & Constitutionem sub sacris lintheaminibus altaris collocasse, ac finito sacro eam subscripserit; & si vel minimum dubium ei occurrisset, se non subscripturum fuisse. In hac ergo Bulla expressè dicit hic Pontifex, se velle, exemplo suorum Prædecessorum, huic sententiæ favere.

314. Concilium Basileense sess. 36. definit sententiam nostram, tanquam piæ, & consonæ rectæ rationi, fidei, & Scripturæ, ab omnibus Catholicis approbandam, tenendam, & amplectendam; veratque docere contrarium. Quamvis autem hujus Concilii autoritas in plurimis non sit irrefragabilis, tamen saltem ex eo colligitur sensus communis tot Episcoporum, illuc confluentium, Concilium Tridentinum sess. 5. suum generale decretum de peccato originali sic claudit: Declarat . . . non esse suæ intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam, & immaculatam Virginem Mariam DEI genitricem: sed observandas esse Constitutiones felicitis recordationis Xisti (seu Sixti) IV. &c. Imò refert Platellius p. 2. c. 4. n. 349. P. Nicolaum Lancicium anno 1599. ex speciali licentia Clementis VIII. in actis hujus Concilii legisse, quod ferme omnes Episcopi, ad eam quæstionem examinandam deputati, suffragium pro immaculata Conceptione dederint.

Quod autem etiam sit pro nostra sententia communis fidelium sensus, est innegabile, tum; quia Alexander VII. in sua Bulla hoc affirmat, tum; quia, exceptis paucissimis, pro ea stant doctores, & Academia omnes, Religiosi Ordines, si fortè unum excipias, omnes: insuper, à ducentis saltem jam annis, fideles utriusque sexus communissimè pro ea, tanquam pro aris, & focis, certant, ac festum Immaculæ Conceptionis maxima devotione peragunt. Quin imò ex ordine S. Dominici S. Vincentius Ferrerius supra citatus, stat pro nobis, & teste Everhardo Nidhardo exam. 4. propositum part. 2. §. 3. ex eodem Ordine absque comparatione plures fuerunt, qui sententiam nostram amplexi sunt, quam, qui ei contrarii fuerunt. Rursus eodem teste §. 8. Capitulum Hispalense ejusdem celeberrimi Ordinis statuit, ut deinceps non sit ipsis curæ defendere, quod B. Virgo sit concepta in originali, eoquod sit materia inutilis, & valde scandalosa; quia (ut additur) fermè tota Ecclesiæ tenet contrarium. Nec Pius V. ut testatur idem Everhardus p. 4. §. 8. absolute asseruit, opinionem nostræ sententiæ oppositam, esse probabilem, sed solum permisit teneri, prout, quis, inquit, alterutrum, vel magis piæ, vel magis probabile esse, judicaverit. Imò non dubito, etiamnum plurimos in eo celeberrimo Ordine, & cultui B. Virginis singulariter addicto, nobiscum

eam sentire, quamvis ob bonum pacis Religio-
se reverenter hac de re sileant.

315. Confirmantur dicta hucusque, affe-
rendo aliqua in Bulla Alexandri VII. contenta.
Itaque dicit Pontifex 1. veterem jam esse fide-
lium pietatem, sentire de B. Virgine, ejus ani-
mam in primo instanti creationis, & infusionis
in corpus, fuisse speciali gratia, ex intuitu me-
ritorum Christi, à macula originali præservatam,
& in hoc sensu cultam fuisse festivitatem Con-
ceptionis ejusdem. 2. Sixtum IV. in hujus com-
mendationem edidisse Constitutionem, quam
innovaverit Concilium Tridentinum. 3. ere-
ctum esse, approbantibus Romanis Pontifici-
bus, Ordinem Religiosum, sub hoc nomine,
item confraternitates: concessas esse indulgen-
tias, & accedentibus Academiis, ferme jam om-
nes Catholicos hanc sententiam complecti.
4. Paulum V. vetuisse doceri publicè opinio-
nem contrariam: Gregorium autem XV. etiam
vetuisse doceri privatim.

Uterius 5. ait, offensiones, & scandala, ex
contraria sententia fuisse orta, quibus voluerint
Prædecessores sui obviare. 6. Sacram Roma-
nam Ecclesiam festum hoc celebrare, & Offici-
um ejus etiam ordinasse. 7. velle se, exemplo
Prædecessorum suorum, huic pietati, cultui, &
festo, favere: & consequenter innovare decreta
priorum Pontificum. 8. eos, qui decreta hæc
ita interpretentur, ut pia sententia favore Ponti-
ficum frustretur, vel qui, quovis excogitabili
modo, contra eam loqui audeant, penas in
Constitutionibus dictis contentas, incurrere,
& quidem ipso facto 9. prohibere se li-
bros contra hanc piam sententiam editos, post
Pauli V. Constitutionem (hanc Pauli V. Consti-
tutionem exhibet *Tannerus tom. 2. disp. 4. q. 7. n. 55.*) 10. Tandem addit, iisdem etiam poenis
se subicere eos, qui contrariam opinionem
hæresis, aut defensores ejus peccati mortalis da-
mnaturi essent.

316. Probatur conclusio 3. Ecclesia Ro-
mana tota nunc celebrat festum Conceptionis
B. Virginis, & Ecclesia Græca illud, teste Sua-
rez *tom. 2. in 3. p. disp. 3. sec. 5.* jam celebravit
ante mille annos: ergo debet Conceptio illa ef-
se sancta; nam Ecclesia celebrare non potest,
quod sanctum non est. Et hæc est ratio, qua
S. Thomas probat, Beatissimæ Virginis Nativita-
tem sanctam fuisse. Nec dicas, celebrari tan-
tum Conceptionem moraliter sumptam, hoc
est, tempus aliquod sequens, primum instans
Conceptionis: in quo fuerit sanctificatio, nam
oppositum docet Alexander VII. citatus *l. præ-
ced.* & idem aliàs dici pariter posset de Nativita-
te.

Nec dicas, celebrari eam Conceptionem,
ut magnum beneficium DEI, festa gratiarum
actione; nam planè fideles volunt illam cele-
brare, tanquam valde honorificam B. Virgini,
qualis tamen non esset, si maculata fuisset, &
si hæc replicæ veræ forent, S. Bernardus *ep. 174.*
non contradixisset Lugdunensibus Canonicis, ex
eo, quod rem novam introduxissent. Eodem
modo Ecclesia instituit Ordinem Religiosum, ab
immaculata conceptione dictum, in cujus regu-
la c. 3. dicitur, *Animam Virginis à primo instanti
creationis fuisse sanctam*, de quo vide Suarez *tom.*

2. in 3. p. disp. 3. sect. 5. Item ad hanc devotionem
incitavit Ecclesia homines, propositis indulgen-
tiis, & erectis Congregationibus.

Huc spectant etiam revelationes de hoc
mysterio factæ. Certè libro 6. revelationum B.
Birgittæ c. 49. dicit Beatissima Virgo. *Veritas est,
quod ego concepta fui sine peccato originali, & non
in peccato.* item eod. lib. c. 55. eadem B. V. eident
ait: *Placuit DEO, quod amici sui piè dubitarent
de Conceptione mea, & quilibet ostenderet zelum
suum, donec veritas claresceret in tempore præor-
dinato.* Quod autem contrarium revelatum sit
S. Catharinæ Senensi, in vita ejus nullo modo
habetur: nec etiam quidquam contrarium in
sermonibus S. Antonii Patavini, ut testatur Sua-
rez *cit. tom. 2. in 3. p. disp. 3. sec. 5.* Refert econtra
Bernardinus de Bustis Ord. Seraphici eximius
vir in suo *Mariæli*, impresso an. 1513. sermon. 7. de
excellēt. Virginis Concept. in fine Fantino Epi-
scopo Patavino, dum legeret tertiam par-
tem Summæ Angelici, & miraretur ejus senten-
tiam de B. V. Conceptione, apparuisse B. Tho-
mam, atque ei dixisse: *Quando talem opinionem
posui, solum habui respectum ad Divinum statutum,
quo B. Virgo peccatum originale contrahere debue-
rat, nisi per Filium suum fuisset præservata: sed
DEI Filius matrem suam ab originali macula præ-
servavit: & his dictis disparuisse.* Addit de Bustis,
hanc revelationem Episcopum suo Vicario non
sine lacrymis narrasse. Refert etiam Platelius p. 2.
n. 355. (& Sifilinus apud P. Leonardum Tschiderer,
de lapsi hominis lib. arbitrio n. 23. ait, esse liqui-
dissimæ, & firmissimæ autoritatis; cum de ejus
veritate ab Inquisitoribus Hispanicis sæpius au-
thentica inquisitio facta sit, & semper hoc mira-
culum authenticum inventum, atque ab omni-
bus pro verissimo habitum) anno 1428.
9. Sept. Dominum Franciscum Muleti Canoni-
cum Vicensem, Manresæ in templo interfectum,
rediisse ad vitam, & revocasse priorem opinio-
nem, ac dixisse, se in altera vita piam sententiam
veram didicisse.

317. Prob. conclus. 4. ratione. Quando
B. Virgo dicitur *gratia plena*, juxta omnium, etiam
D. Thomæ 3. p. q. 27. a. 1. in corp. expositio-
nem, indicatur, ei data esse præ omnibus aliis ma-
jora gratiæ privilegia: imo, ut habet S. Doctor
3. p. q. 7. a. 10. ad 1. ei data esse omnia privilegia, &
gratiæ dona, quæ juxta rectam rationem de-
cent Matrem DEI: simillima habet S. Doctor
3. p. q. 27. a. 5. in corp. Hinc inferunt SS. PP. &
cum his S. Thomas 3. p. q. 27. a. 1. in corp. & a. 4. in
corp. atque Theologi, sanctificationem Beatissimæ
Virginis in utero, immunitatem ab omni pecca-
to actuali &c. ergo etiam potest inferri immu-
nitas à peccato originali; quia non minus
hæc decet matrem DEI; nam decuit DEUM,
matrem habere purissimam; ex hoc enim infert
S. Thomas *cit. q. 27. a. 4. in corp.* eam debuisse ca-
ere omni peccato actuali: atqui originale majus
est aliquo actuali: ergo.

Dein, si ex hac decentia à S. Thomæ 3. p. q.
27. a. 1. in corp. & a. 4. ad 1. inferatur, quod
B. Virgo debuerit carere omni fomite, quod de-
buerit esse semper virgo, quod ejus corpus in
sepulchro debuerit manere incorruptum &c.
cur non magis inferatur, debuisse eam semper
manere sine peccato; cum etiam tantum semel
ha-

habuisse peccatum, sit aliquid turpius, & minus decens, quam illa priora. Adde, quod B. Virgini debuerint utique concedi ex gratia, quæ a liquidibus aliis fuere concessa: atqui non tantum Angeli, sed etiam Adam, & Eva, fuere sine originali peccato: ergo. Insuper, cum S. Joannes Baptista fuerit sanctificatus in utero, itemque Jeremias, demus Matri DEI aliquid plus, quam servis, & dicamus, eam nunquam maculatam fuisse.

318. Hucusque dicta intelligenda sunt de donis gratiæ sanctificantis, vel illis, quæ conducebant ad maiora merita, vel maiorem sanctitatem, & dignitatem Beatæ Virginis, non vero de aliis donis e.g. gratiarum gratis datarum, ex quibus, quæ ipsi collata fuerint, dubitatur: nec necesse fuit, ei alia omnia conferre; cum non ob ipsam, sed potius ob alios data fuissent, nec ad maiorem ejus sanctitatem aliquid contulissent. Sic non habuit donum immortalitatis; quia nec propriè est donum gratiæ, nec Christus id sibi voluit: neque habuit B. Virgo alia quædam privilegia, Sanctis quibusdam concessa, etiam supernaturalia, sed non spectantia ad ordinem gratiæ sanctificantis, vel meriti: imò nec habuit semper plura, & plura in iis, in quibus proceditur in infinitum; quia debuit aliquando DEUS mensuram finitam determinare; cum infinitum dari non possit.

319. Dico 2. B. Virgo non tantum caruit peccato originali, sed etiam debito proximo illud incurrendi: & tantum habuit debitum remotum. Prob. conclusio 1. ipsa auctoritate, & communi sensu modernorum doctorum, atque etiam fidelium: certè recentiores ita communissimè docent. Prob. 2. Immunitas ab hoc debito utique decuit Matrem DEI, ut scilicet esset (quemadmodum loquitur S. Anselmus supra citatus. n. 311.) tantæ puritatis, quanta sub DEO intelligi potest; nam, si non fuisset hoc debito immunis, sanè potuisset major sub DEO puritas intelligi, nempe illa, quam habuere Adam, & Eva, in sua creatione ante peccatum. Certè hoc debitum est sat magnus accessus ad peccatum; cum tamen ex S. Thoma citato n. 312. puritas sit recessus à peccato.

Confirm. 1. Decuit, ut Filius Divinus Matrem præservaret ab iis inconvenientiis, quæ num. 317. allatæ sunt: ergo etiam decuit, ut eam præservaret ab hoc debito, quod, cum supponat alligationem voluntatis B. Virginis voluntati Adam, supponit etiam, eam in Adamo peccasse, ut explicatum n. 305. quamvis postea gratiâ præventa non contraxerit maculam peccati; nam hoc ipsum jam satis est indecens, & accessus magnus ad peccatum. Imò, ut P. Thyrsus ait tom. 3. select. disp. disp. 6. s. 3. n. 15. seq. hoc ipsum, quod est, patrâsse cum Adamo moraliter illud peccatum, est præcipuum caput malitiæ in peccato originali; cum subsequens privatio gratiæ, aut alia, quæ constituunt peccatum originale, in parvulo habitualiter existens, sint potius poena, saltem non sint ita indecentia.

320. Confirm. 2. Magis recederet ab hoc peccato, qui non tantum illud non contraxisset, sed neque cum Adamo moraliter illud patrâisset, essetque major in ipso puritas: ergo B. Virgo, quæ habuit maximam puritatem sub DEO, habuit etiam puritatem ab hoc debito.

Confirm. 3. Non decuit, ut voluntas illius creaturæ, quæ futura erat Regina Angelorum, & hominum, alligaretur voluntati alicujus sui servi: ergo B. Virgo non fuit inclusa in pacto cum Adamo, adeoque non debuit ab Adamo, & ejus obedientia, vel inobedientia, dependere: quod insuper inferitur ex similitudine B. Virginis cum Esthere, de qua n. 309.

Confirm. 4. B. Virgini debet concedi omnis gratia, quæ decet Matrem DEI, nec repugnat honori DEI, aut Christi: atqui immunitas à debito proximo eam decet, nec repugnat honori DEI; quia tamen B. Virgo adhuc est sub DEO, ut ait S. Thomas citatus n. 312. In quantum erat in eâ potentia ad peccandum: nec repugnat honori Christi, qui tamen est ejus redemptor præservativus; quia B. V. ex meritis Christi fuit exempta, ab hac alligatione suæ voluntatis, ad voluntatem Adam, & consequenter per Christum liberata à peccato originali, ac debito proximo illud incurrendi; nam constanter dicimus, quod hoc speciale privilegium meritis fuerit Matri suæ Divinus Filius, & quidem per merita passionis, & mortis suæ, ut videtur supponere Alexander VII. in suo decreto; quia scilicet Christus hæc ipsa merita sua ad impetrandum suæ Genitrici hoc privilegium obtulit æterno Patri.

321. Difficultas videtur esse in explicando decreto Divino, quo decretus est Christus, & ejus sanctissima Mater, atque hujus exemptio à pacto, atque peccato, & quidem per merita passionis Christi. Quidquid autem sit de eorum systemate, qui admittunt decreta DEI virtualiter distincta, scilicet, intensiva, & executiva, res hæc in systemate adstruentium unicum decretum virtualiter indivisibile (quibus cum sensu in tr. de DEO n. 557.) non ita distincte explicatur.

Scilicet, ut in tr. de DEO diximus, DEUS nihil decernit, nisi ut instructus plenissimâ scientiâ, tam simplicis intelligentiæ, quam mediâ; hinc antecederet ad decretum condendi mundum, & mittendi Christum, ac producendi homines &c. vidit DEUS præter plurima alia, quæ ad hanc rem explicandam asserre opus non est, vidit, inquam, per scientiam simplicis intelligentiæ, se posse Christum decernere, ante, vel post Adamum: eumque posse venire, vel passibilem vel impassibilem: se posse cum Adamo pactum inire, vel non: se posse includere in hoc pacto peccatores, vel non, plures, vel pauciores: se posse id facere propter merita Christi, & passibilis, quam impassibilis: se posse permittere lapsum Adam, vel non.

Vidit DEUS etiam, quod, si pacto cum Adamo inito includerentur posterii Adam, per viam ordinariam ab eo gignendi, tunc quæcumque persona humana per talem viam generaretur, nec specialiter exciperetur, etiam esset in pacto includenda. Vidit ulterius, quod, si Adam peccaret, & ipse vellet habere satisfactionem condignam ab homine, deberet aliqua Divina Persona assumere humanam naturam: & si mittenda esset secunda, eaque satisfacere deberet per suam passionem, illa deberet venire in carne passibili. Vidit præterea, DEUM hominem posse in mundum venire, vel per gene-

rationem ex Matre, vel alio modo; nam omnes hæc veritates sunt necessariae. Dein vidit per scientiam mediam, quod, si crearet Adamum, eique posterorum voluntates alligaret, atque has gratias conferret, ille physicè, & posteri moraliter peccarent. Vidit, quod, si mitteret Christum, sive passibilem, sive impassibilem, hic statim sua merita, sive passionis, & mortis, sive alia, oblaturus esset pro Matre, ut sic redimeretur à pacto, & alligatione ad voluntatem Adam.

322. His, & similibus scientiis suppositis, potuit DEUS per unicum virtualiter indivisibile decretum (quod tamen nos ob nostri intellectus imperfectionem in plures formalitates distinguimus) potuit, inquam, DEUS omnia, & inter hæc redemptionem B. Virginis, optimè decernere. Et quidem in systemate eorum, qui tenent, Christum non fuisse venturum, si Adam non peccasset, potuit ita decernere: *Volo condere mundum, & in eo producere Adamum, ex quo volo nasci tot homines usque ad finem mundi: ut ex his volo alligare ejus voluntati, in ordine ad servandum præceptum de non comedendo ex arbore scientie boni, ac mali, voluntatem horum determinatè posterorum* (nam DEUS omnes numeratos habet, quos nasci usque ad finem mundi vult, & hinc omnes determinatè alligavit: in eo tamen numero B. Virgo non fuit) *volo insuper Adamo conferre has gratias, & permittere ejus lapsum: ad quem reparandum volo mittere Christum passibilem, ut sua morte, ac passione, condignam satisfactionem præstet, & hominem superabundanter redimat: volo autem eum nasci ex Matre, quamvis sine patre: hanc autem ejus Matrem, nascituram ex parentibus ordinaria via, tamen ex meritis passionis, ac mortis Filii, mihi ab isto pro Matre offerendis, volo eam non esse inclusam in pacto, atque adeo immunem ab originali peccato, ac ejus contrahendi proximo debito.*

323. Qui autem tenent Christum venturum fuisse, etiam Adamo non peccante, primam formalitatem decreti hanc ponunt: *Volo mittere Christum, & ad ejus gloriam etiam condere Adamum &c.* dein reliqua, ut in priori decreto. Nec est absurdum, per idem decretum Christum bis attingi, vel bis decerni, prima formalitate decreti præcisiva ab impassibilitate, & passibilitate, item à modo mittendi per Matrem, vel alia via: dein altera formalitate, non præcisiva; hæc enim imperfectiones non sunt in decreto, sed in imperfecto nostro modo explicandi; quia intellectu nostro adhuc clare non potest ista exponere.

Qui volunt, etiam B. Virginem jam decretam fuisse ante Adamum, debent duas primas formalitates decreti sic ponere: *Volo mittere Christum, nasciturum ex Matre: unde volo propter ipsum producere B. Virginem: propter ipsam autem, & Christum volo producere Adamum &c.* Tantum opus est, novam admittere in nostro intellectu præcisionem, in eo, quod secunda formalitas præcindat adhuc à pacto cum Adamo, inclusione, vel exclusione B. Virginis: unde per illam formalitatem B. Virgo necdum fuit formaliter exempta à pacto, sicut Christus nondum remotus ab impassibilitate. Et sic ex hucusque explicatis habetur, quod vi decreti, quod modò in hac providentia datur, B. Virgo

non exempta fuisset à peccato originali, nisi ex meritis passionis Christi, quæ per posteriorem formalitatem attinguntur: adeoque per ista exempta, vel præservativè redempta fuerit, quod erat ostendendum. In his autem decretis prorsus nihil est repugnans, aut indignum DEO, & quocunque eorum posito, facile intelligitur, quomodo B. Virgo fuerit, ex meritis mortis Christi, præservativè redempta à peccato, & debito ejus proximo; non tamen à remoto; quia non fuit exempta à communi modo generandi, à quo tamen exemptus fuit Christus.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

324. **O**B. 1. variis Scripturæ locis dicitur, omnes peccasse originaliter: ergo etiam peccavit Beatissima Virgo. ant. prob. sic juxta editionem 70. interpretum Job. 14. v. 4. habetur: *Nemo mundus à sorde, neque infans, cuius est unius diei vita.* Ad Rom. 3. v. 23. *Omnes peccaverunt, & egent gloria DEI.* Ad Rom. 5. v. 12. *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* & v. 18. *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ.* rursus 2. Cor. 5. v. 14. *Si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt.* & 1. Cor. 15. v. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* Resp. dist. antec. Dicitur peccasse omnes in sensu accommo. conc. antec. in sensu strictissimo. neg. ant. & conseq.

Ut Suarez, & alii docent, generales istæ locutiones non sunt strictissime sumendæ, ita, ut nullam patiantur exceptionem; aliàs B. Virgo etiam deberet dici actualiter peccasse, quod est falsum; nam Jacobi 3. v. 2. dicitur: *In multis offendimus omnes.* Unde textus isti optimè accipiuntur in sensu accommo, sive cum aliqua exceptione, & privilegio Matris Divinæ, ut ait S. Anselmus apud Cornelium in 2. ad Cor. c. 5. Quia tamen B. Virgo contraxit debitum saltem remotum, hinc jam indigebat redemptione Christi: & in hoc sensu latiori, potest ei utcumque accommodari S. Pauli comparatio, vel argumentatio, quanquam non omni eodem modo, quo aliis hominibus. videatur num. 307. Dein, licet omnes, qui peccaverunt in Adam, redempti sint, non tamen omnes, qui redempti sunt, peccarunt in Adam; Eva enim non peccavit in Adam, sed ante ipsum.

325. Ob. 2. SS. PP. docent, omnes omnino homines fuisse lapsos per culpam originalem: ergo. Confirm. 1. Idem docent Concilia: ergo. Confirm. 2. SS. PP. communiter docent, B. Virginem fuisse baptizatam, vel à Christo, vel à S. Petro: ergo peccavit etiam ipsa originaliter. Confirm. 3. Angelicus est nobis omnino oppositus: ergo. Resp. neg. ant. Satis, superque ostendimus, plures ex SS. Patribus nobiscum sentire: & fortè vix unus, aut alter, & nec isti omnino apertè, sunt in sententia opposita; quod ideo fieri

fieri potuit; quia olim sententia pia nondum erat adeo nota, ac nunc: nec Ecclesia Romana tantos favores ei exhibuerat. Adde, Patrum dicta saepe non omnino universaliter accipi posse; cum saepe etiam actualibus peccatis omnes maculatos dicant, ut observat Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 3. sec. 5. §. Sexto quæ.

Quare nec illud, quod S. Augustinus dicit l. 1. de nupt. & concupisc. c. 12. nempe, omnem carnem, quæ ex concubitu nascitur, esse carnem peccati, prorsus ita universaliter accipiendum est, ut etiam id de B. Virgine intelligendum sit; cum ipsam à peccato omni clarè excipiat, ut patet ex ejus verbis num. 311. citatis: nisi cum quibusdam dicere velis, per carnem peccati non intelligi peccato infectam, sed aliquid aliud, quod tamen necdum satis explicatum videtur. Cæterum hac spectat dictum S. Ludovici Bertrandi, quod refert Gormaz de incarnat. num. 851. Omnes antiqui Patres, si modo viverent, dicerent, scriberentque id, quod nos sentimus, de immaculata Virginis Conceptione. Cerrè, si viderent, toti Ecclesiæ celeberrimam esse Immaculatæ Conceptionis solemnitate, si viderent tot Bullas Pontificum, tot Academiæ juramenta &c. absque ullo dubio, si fuissent in opposita sententia, eam mutarent.

326. Ad 1. confirm. neg. antec. nam ut Scripturarum, ita & Conciliorum, generales locutiones intelligendæ sunt cum exceptione, ut satis patet ex Tridentino, quod sess. 5. decreto de peccato originali sub finem addit: *Declarat tamen hæc ipsa sancta Synodus, non esse sue intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, Beatam, & Immaculatam Virginem Mariam &c.* Quibus verbis, ait Suarez, Concilium significat, B. Virginem, nec comprehendendi in generalibus locutionibus aliorum Conciliorum, vel Scripturarum; nam est eadem fides, & doctrina Scripturarum, & omnium Conciliorum: nec comprehendendi potest ab uno, quod ab alio excipitur. Adde ex eodem Eximio, has locutiones, sive Scripturæ, sive Conciliorum, posse etiam significare, solum Christum esse ex se exemptum: sicut scilicet solus DEUS dicitur habere immortalitatem, aut esse bonus, quamvis creaturæ etiam ex DEI beneficio possint esse tales. Adde, ut advertit idem Suarez, Concilium Millevitanum cap. 2. loqui etiam de natiuitate, adeoque ad B. Virginem extendi non posse.

Ad 2. confirm. neg. conseq. nam baptisimus etiam potest impendi iis, qui non habent originale peccatum, ut patet in adultis, cum contritione ad eum accedentibus: item in Apostolis, qui jam in circumcisione erant ab eo liberati. Unde primarius finis baptismi est conferre gratiam, ex se remissivam peccati originalis, & actualis, characterem, & capacitatem ad reliqua sacramenta: forma autem non significat necessariò ablutionem internam actualem ablutam à peccatis, sed tantum sub conditione, si adsint: imo etiam, si adsint peccata, seu maculæ, non debent necessariò actu abluī, ut patet in eo, qui fictè accedit ad baptismum.

327. Ad 3. confirm. Resp. me non ignorare, afferri ex Angelico loca complura, quæ nostræ sententiæ minimè favent. Ea videre po-

teris apud Sfondratum in *Innocentia vindicata* §. 14. Sed scio etiam, afferri ex eodem S. Doctore textus pro nobis, qualem etiam supra attulimus n. 312. Insuper graves auctores dicunt, S. Doctorem in c. 5. epistol. ad Rom. sic scripsisse: *Omnes in Adam peccaverunt, una excepta B. Virgine, quæ nullam contraxit maculam originalis peccati*: quæ verba saltem olim in antiquissimo codice Bibliothecæ Sfortianæ inventa, & Urbano VIII a. 1625. exhibita fuisse dicuntur. Etsi autem in communibus exemplaribus, non invenitur hic textus, extat tamen in omnibus ille, quem citavimus num. 312. qui satis clarus est; unde saltem mens Angelici non est adeo certa. Dein neque adeo certum est, an non S. Thomas, dum ait, omnes peccasse in Adam, tantum intelligat, contraxisse qualecunque debitum peccandi, ut eum explicat insignis Dominicanus Joannes à S. Thoma tom. 1. in 1. p. disp. 2. proemiali de approbatione doctrine S. Thomæ. a. 2. ubi pro sua opinione citat plures: imò Angelicus scribitur, è cælo apparens se ipsum ita explicasse Episcopo Patavino, de quo vide num. 316.

Adde, quod verba S. Thomæ in rigore acceptari non possint; nam 1. 2. q. 81. a. 3. in corp. vult, secundum fidem Catholicam firmiter tenendam, quod ibi docet de peccantibus in Adamo. Rursus in 4. dist. 43. q. 1. a. 4. quæstion. 1. ad 3. ait esse erroneum dicere, scilicet oppositum ei, quod ibi habet de originali peccato. Unde, si verè, & propriè assereret, neminem præter Christum, adeoque neque B. Virginem, peccato originali strictè sumpto caruisse, planè inferret censuram severissimam sententiæ piæ, cui tot Pontifices summè favent, una cum Tridentino, ut patet ex dictis. Quare malim, S. Doctoris verba aliquanto minùs propriè accipere, quàm ei opinionem, sententiæ tam piæ contrariam, attribuere. Quodsi tamen omnino immobiliter contendas, Doctorem Angelicum nobis esse oppositum, dicam cum S. Ludovico Bertrando ex Ordine S. Dominici apud Gormaz. de incarnat. n. 851. etiam Angelicum cum aliis Patribus, si modo viveret, & scriberet, aliter, & id, quod nos dicimus, sensurum, & scripturum.

328. Ob. 3. SS. Patres dicunt, neminem pati mortem, nisi, vel pro suo peccato, vel pro alieno, pro quo satisfaciatur: sed B. Virgo est mortua, & non pro alieno: ergo pro suo peccato. Confirm. S. Pius V. fustulit olim Officium proprium Conceptionis; quia in eo dicebatur B. Virgo immaculata, & præservata: ergo. Resp. negant. Item neg. quod multi Patres hoc dicant, & item intelligendo peccatum strictè dictum; nam utique pro nostra sententia sunt multi SS. Patres: alii autem ut plurimum non adeo examinarunt hoc privilegium B. Virginis.

Si autem quæras, cur igitur B. Virgo passibilis fuerit, imò mortua, si peccatum non contraxit? Resp. Mors per se fuisset naturalis homini, etiam non peccanti; aliàs enim non fuisset, cur DEUS statuisset in medio paradysi lignum vitæ, quod vitam semper conservaret: nec etiam fuisset ratio damandi propositionem 78. Baij. *Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio*: adeoque mors non fuit necessariò pœna: fuisset ea tamen impedita in statu justitiæ originalis: at modo

go gratiam non habuisset dependenter ab Adamo, sufficienter illam habitura fuisset aliâ viâ ex meritis Christi, scilicet ratione electionis in Matrem Divinam. Et sanè, cum Beatissima Virgo incomparabiliter plus gratiæ esset receptura, quàm Adam, imò, cum futura esset hujus, & omnium Sanctorum Regina, difficile videtur, quòd quoad primam gratiam debuerit ab illo dependere.

Resp. 2. in forma dist. ma. B. Virgo non habuisset gratiam originalem per Adamum, vi præsentis decreti, & in hac providentia, conc. mai. vi alterius decreti, & in alia providentia: subdist. si probetur, quòd B. Virgo eam gratiam necessariò debuisset habere per Adamum. neg. ma. si id non probetur, uti difficulter probabitur. conc. ma. & dist. proportionaliter min. neg. conseq. Decretum, quod nunc datur, cum jam supposuerit scientiam mediam de lapsu Adam, non decrevit gratiam derivandam ab Adamo in ullum hominem, quamvis DEUS, si prævidisset Adamum non lapsurum, per aliud decretum gratiam ab Adamo in posteros derivandam decrevisset: & si in eo casu etiam B. Virgo debuisset recipere primam gratiam dependenter ab Adamo, tunc etiam ejus voluntas ipsius voluntati probabilius alliganda fuisset: ex quo tamen non sequitur, eam etiam modò alligatam fuisse. Et potuisset utique DEUS velle eam alligare in circumstantiis favorabilibus, non autem in odiosis, seu noxiis; sicut rex potest subditum aliquem velle frui favoribus communibus, non verò premi oneribus communibus.

334. Ob. 9. Si B. Virgo non fuit inclusa in pacto cum Adamo, non potest explicari, quid factum fuisset, si DEUS in primo instanti conceptionis, seu animationis, gratiam illi non infudisset: sed hoc debet explicari: ergo, prob. ma. non potest explicari, an tunc habuisset privationem gratiæ, an tantum puram ejus negationem: ergo, prob. ant. si dicatur primum, tunc habuisset peccatum originale, saltem juxta multos auctores, juxta quos id peccatum stat in privatione gratiæ: ergo antecedenter jam habuit debitum proximum; quia fuit obnoxia huic privationi gratiæ: si autem dicatur secundum, tunc B. Virgo relicta fuisset in statu puræ naturæ, quod dici non potest in hac providentia, in qua omnes homines sunt elevati ad statum gratiæ: ergo ista exemptio à pacto defendi non potest. Confirm. Si B. Virgo fuit exempta à pacto, tunc, etiamsi gratia ei data non fuisset, tamen non contraxisset peccatum originale: ergo gratia collata non fuit præservativa ab illo peccato: ergo non est ex meritis Christi ab eo peccato præservata, consequenter neque redempta.

335. Resp. neg. suppositum ma. cum enim DEUS in hac providentia omnem hominem elevaverit ad statum gratiæ, adeoque negatio gratiæ sit in homine privatio: cum insuper à Christo per merita sua, impetrata fuerit Matris exemptio à pacto, non qualiscunque, sed conjuncta cum infusione gratiæ, & quæ exemptio tenderet in hunc finem, ut B. Virgo remotior esset à carentia gratiæ, seu à debito proximo eâ carenti, non potuit DEUS in hac providentia gratiam B. Virgini non infundere; alias enim eo ipso Christi merita non acceptasset. Si autem quæras, quid in alia providentia factum fuisset, in qua homo mansisset in statu puræ naturæ, de-

bes prius determinare, an in illa etiam Christus venisset, & quid tunc pro Matre petisset, vel non: quibus positis, non erit valde difficile, etiam hoc determinare. Interim in ordine ad hanc quæstionem non sumus valde solliciti de alia providentia, præsertim tali, in qua non detur elevatio naturæ ad statum gratiæ.

Ad confirm. neg. antec. vel ejus suppositum; quia, si B. Virgini non fuisset collata gratia, etiam non fuisset exempta à pacto; Christus enim utrumque indivisim à Patre petiit, ac impetravit, & DEUS etiam utrumque indivisim decrevit: hæc quoque gratia B. Virgini, ex meritis Christi collata, fuit formaliter ejusdem Dei paræ præservativa à privatione gratiæ: quæ privatio (etsi in ipsa non steterat ratio peccati originalis, ut diximus) tamen est effectus hujus, & macula quædam animæ, quæ etiam debuit removeri à B. Virgine, & formaliter removeretur per ipsam gratiæ collationem. Neque dicas, juxta nos B. Virginem liberatam fuisse à peccato, & ejus contrahendi debito, per gratiam purè extrinsecam, scilicet per benevolum decretum DEI; nam, licet formaliter per hoc decretum exempta fuerit, seu liberata à pacto, tamen simul vi ejusdem decreti, gratia ipsi collata est, & impedita privatio: non minus, ac quando aliis hominibus remittitur peccatum per infusionem gratiæ: & ut gratia in aliis hominibus est forma justificativa, & deletiva peccati, ita quoque in B. Virgine est forma justificativa, & præservativa à peccato: de qua re vide dicta n. 292.

336. Ob. ultimum. Ex nostris principis sequeretur, quòd B. Virgo neque contraxisset debitum remotum peccandi: hoc autem est minimum: ergo, prob. ma. potest enim juxta nostrum modum arguendi dici, quòd non deceat Matrem DEI ulla, etiam tantum remota necessitas, seu debitum peccandi in Adamo: ergo. Confirm. 1. B. Virgo fuit miraculosè genita, ex sterilibus parentibus: ergo non descendit via naturali ex Adamo: ergo non contraxit illud debitum. Confirm. 2. Si ideo contraxit debitum remotum; quia, si non fuisset electa in Matrem DEI, fuisset inclusa in pacto, tunc etiam Christi humanitas contraxit debitum remotum, adeoque etiam DEUS per communicationem idiomatum poterit dici, id debitum contraxisse; quia, si illa humanitas non fuisset assumpta, sed ut alius purus homo, ex Adamo fuisset progenita, etiam in Adamo peccasset: de Christo autem dicere, quòd habuerit debitum remotum peccandi, est prorsus absurdum: ergo. Confirm. 3. Angeli non habuere hoc debitum remotum: ergo nec Angelorum Regina.

337. Resp. Majorem admittit recentior Sconista: sed planè contra torrentem auctorum, nec videtur in ejus sententia posse ostendi, quomodo B. Virgo sit à Christo propriè redempta; si enim nullum habuit periculum, incurrendi maculam, tam parum est redempta per Christum à peccato originali, quàm parum Angeli, qui ab hoc per illum nullo modo redempti sunt: quamvis enim dicatur, eos gratiam à Christo, & per ejus merita accepisse, & sic aliquò modo dicatur Christus Angelorum Redemptor à S. Bernardo *serm. 22, in Cantic.* non tamen potest dici, Christus remisisse Angelos à peccato originali Adam; quia scilicet nullum habuere ejus incurrendi debitum: ergo nec posset di-

ei, quod B. Virginem ab eo peccato redemerit.

Dicere autem, quod Christus B. Virginem non redemerit ab originali peccato, eſſet aſſerere aliquod, omnino contrarium ſenſui communi fidelium, expreſſo in Bulla Alexandri VII. citata n. 21, in qua dicitur, ſenſum fidelium eſſe, Beatiſſimam Virginem fuiſſe ſpeciali DEI gratia, intuitu meritorum Chriſti, à macula peccati originalis præſervatam; quin etiam in oratione, ſub ſinem Officii parvi immaculatæ Conceptionis appoſita, dicitur: *Ex morte filii tui præviſa, eam ab omni labe præſervavi*; unde Suarezio tom. 2. in 3. p. diſt. 3. ſed. 2. videtur non cariturum errore, ſi quis aſſereret, B. Virginem non eſſe ab originali labe redemptam. Quare neg. ma. ad prob. neg. ant. quia non eſt ulla moralis indecentia puræ creaturæ, quod naſcatur viâ ordinariâ ex parentibus: contra autem oppoſitum videtur minuire dignitatem Chriſti; ſic enim non eſſet univerſalis redemptor omnium hominum, qualis tamen ab omnibus dicitur, & quidem non tantum ſtriſtè loquendo; ſic enim accipiuntur textus Scripturæ, & Patrum, à fidelibus, ut dictum n. 307.

338. Ad 1. confir. neg. conſeq. Per viam ordinariam intelligitur, ex duobus parentibus, & ex ſemine masculino: non autem intelligitur excluſivo miraculi; alias etiam S. Joannes Baptiſta, & S. Franciſcus de Paula, & plures alii, qui miraculoſè ex ſterilibus parentibus nati ſunt, debuiffent carere peccato originali. Ad 2. confir. Syllogiſmus non eſt in forma; non enim purificatur conditio, ut patet conſideranti; ſi autem purificaretur in minore, hoc eſt, ſi diceretur: *ſed ideo contraxit* &c. diſt. min. præciſè ideo. neg. min. ſimul etiam ideo; quia per viam ordinariam fuit genita ex Adamo. conc. min. & neg. conſeq. Humanitas Chriſti autem non fuit ita genita; unde de facto hæc humanitas debuit etiam remotum non habuit. Si autem in alia providentia non fuiſſet aſſumpta, & per viam ordinariam generata, potuiſſet debitum remotum, vel etiam proximum habere.

Ad 3. confir. Quare non etiam dicitur B. Virgo eſſe puriſſimus ſpiritus, vel naturæ altioris, quàm alii homines? in forma neg. conſeq. Angeli, utpote puriſſimi ſpiritus, non potuerunt ita naſci ab Adamo, & conſequenter non potuerunt includi in pacto, quod præciſè poſteros Adam ſpectabat. At verò B. Virgo ita nata eſt; & ut communis fidelium ſenſus habet, ipſa fuit præſervata per ſpeciale privilegium ab originali labe: quod ipſum innuit, eam habuiſſe periculum, ſaltem remotum, incurrendi illud peccatum.

ARTICULUS VI.

Alia Quæſita circa Lapsum primorum Parentum.

339. Quæritur 1. Quodnam fuerit peccatum primorum parentum. Reſp. Si quæritur de actu externo ultimo, fuit comeſtio pomi, de arbore ſcientiæ boni, & mali: & hoc in ſenſu literaliter accipiendum eſſe, omnes SS. Patres clamant cum Eccleſia, & communi interpretum Scripturæ conſenſu; ſicut etiam omnes conveniunt, quod patreſilus fuerit verè locus in terra. Et hinc SS.

Patres graviter invehuntur in Origenem, qui voluit, iſta omnia tantum metaphoriſcè intelligi, de qua re videatur Bellarm. tom. 4. contro. 1. l. unico de gratia primi hominis c. 10.

Qualis autem fuerit arbor illa, controvertitur. A DEO vocata fuit *arbor ſcientiæ boni, & mali*, occasione eventus futuri, vel præviſi, ut cenſent Toſtatus, Rupertus, Pererius; quia ſcilicet dæmon erat præviſus, promiſſurus Evæ ſcientiam boni, & mali, ex illius fructus comeſtione. Reipſa autem fuit, vel juxta Theodoretum, & alios, arbor ficus; quia ſtatim poſt comeſtione fructus prohibiti ſubditur Gen. 3. v. 7. *Conſue-runt folia ficus, & fecerunt ſibi perizonata*: vel juxta alios arbor malus, juxta illud Canticorum 8. v. 5. *Sub arbore malo ſuſcitavi te*: ad quem tamen textum reſpondet Cornelius, & verè, quod malus ſit nomen genericum, quodque omnes fructus, habentes tenuem corticem, veniant nomine malorum, adeoque etiam ficus. vide Cornel. in Gen. 2. v. 9. ad verba. *Lignumque ſcientiæ boni, & mali*.

340. Sed non eſt hoc, quod hic potiſſimum petitur; nam quæritur potiùs, quinam fuerit motus primus malus in protoparentibus; cum plures concurrerint (quamvis teſte Oviedo in 1. 2. tr. 6. contro. 9. punct. 9. num. 72. una tantum intemperantiæ malitia in parvulos ſit transfuſa) & Cornelius in Gen. 3. v. 6. *Qui comedit*: octo recenſet, ex quibus modò inveſtigatur, quis fuerit primus. Exiſtimo, hunc motum probabilius fuiſſe motum, ſeu peccatum ſuperbiæ. ita SS. Patres plurimi, atque etiam S. Thomas 2. 2. q. 163. a. 1. & communis Doctorem. Probatür autem cum S. Thoma, ex illo Eccleſiaſtici 10. v. 15. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia*: quem textum, licet fors poſſit exponi de peccato Luciferi, tamen Angelicus, & alii etiam exponunt de primo peccato hominis, quod poteſt dici primum, ſeu initium peccati humani; nam Apoſtolus ad Rom. 5. v. 12. ait: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit*: hoc eſt, peccatum humanum; nam Angelicum priùs intravit per Luciferum.

341. Accedit, quod DEUS poſtea irriſerit Adamum, eoquod aliquo modo voluerit eſſe ſicut DEUS, dicens: Genes. 3. v. 22. *Ecce Adam: quaſi unus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum*. Inſuper ad hanc ſuperbiam parentes primos incitavit ſerpens Genes. 3. v. 5. *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum, & malum*. Accedit, quod appetitus concupiſcibilis, ſeu inferior, tunc eſſet perfectè ſubditus rationi, nec rebellare poterat, antequam ſuperior DEO rebellàſſet; unde non per hunc appetitum inferiorem primò peccarunt Adam & Eva. Sed neque etiam primum peccatum potuit eſſe infidelitas; nam in eo ſtatu juſtitie originalis, non cadebat in primos parentes error; quare primum peccatum fuit e-latio animi.

At, poſtquam præceſſit motus ſuperbiæ, ſucceſſit infidelitas; nam, quod protoparentes fidem perdiderint, conſtans eſt ſententia SS. Patrum. Quidam tamen aſſerunt, Evam non putàſſe, quod DEUS ipſi mentitus fuerit, ſed potiùs, quod ipſa illius verba non ritè intellexerit: adeoque eam non credidiſſe, quod DEUS ſibi prohibuerit eſum pomi: cui opinioni videtur favere textus hebræus, ex quo locò dictorum ſer-pentis;

pentis: *Cur præcepit vobis DEUS?* Gen. 3. v. 1. posset poni: *Estne verum, quod vobis præcepit DEUS?* Tandem accessit aperta inobedientia, & comestio vetiti pomi: & sic, ut habetur ad Rom. 5. v. 19. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi.* vide Bellarminum tom. 4. contr. 2. de amissione gratie l. 3. c. 4.

342. Quæritur 2. An peccatum originale potuisset esse veniale. Respondetur communiter, cum S. Thoma 1. 2. q. 89. a. 3. quod non; eoquod in statu originalis iustitiæ, locum non habuisset peccatum veniale. Ratio est; quia in eo statu felici non habuisset locum dolor, aut molestia, timor, aut poena; ait enim S. Augustinus, l. 14. de Civit. DEI c. 10. absurdissimum esse, hæc ponere in eo statu felicissimo: & tamen ista debuissent sequi in eo statu, si datum fuisset peccatum veniale; quia hoc statum innocentie non sustulisset. Hinc non potuit Adam e. g. verbum tantum otiosum loqui cum plena deliberatione (semiplena enim, & imperfecta libertas, tunc non habuisset locum) sed vel debuit nullum peccatum committere, vel mortale: quod, cum statum innocentie sustulerit, illis miseris locum fecit. Unde peccatum Adami absque dubio fuit mortale; quamvis enim materia, in se nudè spectata, fuerit levis, scilicet comestio unius tantum pomi, tamen, quia finis hujus præcepti fuit gravissimus, scilicet, vel transfusio iustitiæ originalis, vel ejus privatio, etiam ipsa transgressio gravis, & mortalis fuit.

343. Quæritur 3. Qualis serpens fuerit, qui Evam seduxit. Resp. De hoc agit Bellarminus tom. 4. contr. 2. de amissione gratie l. 3. c. 3. Et fuere olim hæretici, dicti *Ophitiæ*, id est, serpentarii, qui existimabant, illum serpentem fuisse sapientiam DEI, quæ contraria fuerit creatori, atque in odium huius, hominibus aperuerit oculos, ad videndum bonum, & malum; hinc istum serpentem coluerunt, eique panem obtulerunt, teste S. Epiphano *hæresi 37.* Manichæus teste S. Augustino l. de hæresibus, *hæresi 46.* dixit, eum serpentem fuisse Christum, Origenes, qui, ut dictum n. 339. omnia volebat explicare allegoricè, intellexit per serpentem delectationem, per Evam sensum, per Adamum rationem. Alii, teste Procopio, putarunt, dæmonem assumpsisse serpentem tantum phantasticum, sicut quandoque assumit phantasticum corpus humanum.

Sed dicendum est, fuisse verum, & naturalem serpentem, quem invasit dæmon, & per quem fuit locutus. certè poenæ, quæ Gen. 3. v. 14. serpenti infliguntur, non delectationi, nec sapientiæ DEI conveniunt, nempe, super peccatus gradi, terram comedere, inimicitias habere cum hominibus &c. DEUS autem punivit serpentem, tanquam organum dæmonis, in quantum puniri potest creatura non libera, hoc est, malis eum affecit: de qua poena videantur Cornelius in hunc locum & Bellarminus tom. 4. contr. 2. de amissione gratie l. 3. c. 3. § 17. ubi iste putat, quod serpens prius posteriore tantum parte repperit, anteriore rectus incesse, in poenam autem nunc toto corpore repat: insuper ait, quod, cum ante peccatum non fuerit animal homini noxium, eidem etiam non fuerit horro-ri, & execrationi, sicut nunc est, quando occi-

dit homines, & ab hominibus occiditur: adeo, que nunc sint inimicitie inter ipsum, ac hominem, quæ prius non erant.

344. Pererius tamen in Gen. l. 6. disp. 1. q. 4. putat, serpenti reptationem jam prius naturalem fuisse: sed, cum ante peccatum non faceret eum horridum, & execrabilem, postea eum talem reddidisse, ac sub hac ratione poenam fuisse: sicut scilicet mors homini naturalis est, & tamen modò est poena; nam, cum in statu iustitiæ originalis mors, ex speciali DEI favore, impedita fuisset, modò autem specialis ille favor in poenam peccati subtractus, & ea impeditio sublata sit, merito mors nunc dicitur poena. Putat autem hic author eadem quidem disputat: sed priore quæst. nempe 2. serpentem, quem dæmon invasit, fuisse illum, qui dicitur *Scytale*, de quo ait Solinus, eum esse ita pulchrum, ac squammis tam fulgentibus, ut quasi miraculo sui capiat aspicientes. Cornelius autem in c. 3. Gen. v. 1. ait, *Scytalen esse stupidæ naturæ, cum tamen serpens decipiens Evam fuerit callidior cunctis animantibus.* Gen. 3. v. 1. Quod autem Eva non timuerit loquentem serpentem, rectè ait Cornelius loc. modò cit. inde ortum, quod necdum peccatrix privilegio iustitiæ originalis timore exempta fuerit.

Pererius ead. disp. q. 3. in fine ait, Evam non fuisse ita repletam sapientiâ, sicut Adamus fuit, sed habuisse plurium rerum ignorantiam negativam, quarum notitia ad ejus statum non pertinebat (quanquam in eo statu non habuerit ignorantiam positivam) adeoque nescisse, alia animalia loqui non posse; quamvis neque firmiter crediderit, animalia loqui posse, aut etiam serpentem vera dicere; nam talis firmus assensus fuisset positivum malum: motam autem fuisse splendidis serpentis promissis, ad eum audientem, vel utcumque ei credendum assensu dubio, & suspensio. Alii autem putant, eam quidem agnovisse, spiritum per serpentem loqui, sed aliquo modo putasse, bonum, & suis commodis studentem. Quod autem dæmon non aliud animal invaserit, ait S. Aug. l. 11. in Genes. ad lit. c. 3. inde fuisse, quod DEUS id illi non permisit. Ad- dit Magister Sententiarum l. 2. dist. 21. §. sed quia, DEUM non voluisse fraudem nimis occultam, & hinc non permisisse dæmonem ingredi e. g. columbam, sed tantum animal tortuosum, & astutum. Plura Pererius disp. cit. q. 5. videri etiam meretur Cornelius à Lapide in Gen. c. 3. v. 1.

345. Quæritur 4. Quanam fuerint poenæ peccati originalis in hac vita. Resp. Recensentur à Scholasticis quatuor vulnera naturæ, ignorantia, malitia, concupiscentia, infirmitas: quæ Bellarminus tom. 4. contr. 2. l. 6. de amiss. gratie c. 8. § sequent. fusè prolequitur, atque ait, in intellectu dari positivam ignorantiam plurium rerum, præsertim in infantibus: in quibusdam hominibus etiam fatuitatem: dari ignorantiam finis ultimi, saltem talem, ut non cognoscat, sine admixtione falsi: item ignorantiam mediorum, quin & propriæ naturæ: accedere difficultatem discendi &c. In voluntate, idem Bellarminus ait, dari amorem inordinatum sui ipsius, ac difficultatem resistendi vitii: dari negligentiam circa necessaria ad beatam vitam: & contra immoderatam solitudinem circa tempo-
ralia:

ralla: item perversitatem voluntatis, difficulter se convertentis ad DEUM, & faciliter ad creata: inconstantiam, instabilitatem, fastidium proprii status, difficultatem vitandi sine gratia peccata mortalia.

346. In parte inferiori animæ, seu sensitiva, recensentur ab eodem illusio somniorum, phantasia turbata, & inobediens, ira rationem prævertens, concupiscentia vehemens &c. In corpore, juxta eundem patimur morbos, defectus sensuum, difficultatem medendi, media incerta, & summè dolorosa, famem, sitim, & reliqua vitæ incommoda, brevitatem vitæ, timorem mortis, & tandem mortem ipsam. Accedunt extrinsecæ scilicet, nascimur filii iræ: dæmon habet in nos magnam potestatem, quandoque etiam invadit corpora: item calamitates ferendæ sunt nobis ab omnibus quatuor elementis: animalia irrationalia non amplius nobis obediunt: homines etiam ipsi sibi invicem sunt lupi &c.

347. Queritur 5. Quam poenam patiantur parvuli mortui in originali peccato. Resp. In primis de fide certum est, eos non posse introire in cælum, juxta illud Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum DEI.* Neque etiam extra cælum visionem DEI beatificam habebunt; sed hac æternam privati existent; unde revera damnati dici possunt, scilicet patientes æternam poenam damni. Quamvis autem aliqui ex SS. Patribus videantur voluisse, eos æternam poenam sensûs, etiam ignis perpetui, licet mitiorem, quàm damnati ob actualia peccata, passuros, tamen jam est communis post SS. Thomam, ac Bonaventuram, eos ignem non pati.

Quod etiam tradidit ex antiquioribus Patribus SS. Gregorius Nazianzenus, & Ambrosius. Sed & S. Augustinus, qui eos igni adjudicasse videri posset *serm. 14. de verb. Apostoli c. 3.* tamen id absolutè non videtur facere, sed ea de re dubitare; nam alibi fatetur, se id nescire: ita enim habet *epistola 28. ad Hieronymum post medium: Cùm ad penas ventum est parvulorum, magnis, mihi crede, coarctor angustiis, nec, quid respondeam, prorsus invento.* Quod suum dubium ibi fuisse profequitur, & solutionem ejus à S. Hieronymo flagitat. Quamvis autem dicat, illos damnari, non eo ipso dicit, damnari ad poenam sensûs, vel ignis; nam sufficenter damnati sunt, si æternam poenam damni ferant: certè Scholastici communissimè judicant, poenam ignis destinatam esse tantum peccatis actualibus. Et sanè, cùm fides aliud dicere non cogat, durum esset, affirmare, quendam propter peccatum originale, moraliter tantum à se nondum existente commissum, nec à sua voluntate propria evitabile, æterno igne cruciari.

348. An autem præter poenam damni parvuli illi sentiant aliqualem poenam sensûs, e.g. ex obscuritate loci, vel ex tristitia de amissione cœli, vel alia de causa, certi absolutè nihil habemus. Beatitudinem perfectam etiam tantum naturalem, eis tribuere, videtur nimium; etiam hæc non videatur convenire damnatis, quales revera sunt parvuli isti. Joseph. Requesenus in additione ad quaestiones selectas S. Thomæ *disp. 1. de statu parvulorum.* quidem omnem, dolorem, & tristitiam, ab his parvulis removeret, tamen n. 54. negat, eos beatos esse posse, ex

eo, quòd sint peccatores, & habeant in se miseriam peccati, ac positivam indignitatem ad receptionem donorum supernaturalium. Docet etiam hic author n. 14. eos carituros, non bonis naturalibus, sed tantum gratuitis, adeoque carituros poenâ omni sensûs; aliàs carerent bono naturali; quia dolor utique repugnat aliqui bono naturali. Addi potest, eos non habituros tam perfectam cognitionem abstractivam DEI, quàm requiratur ad beatitudinem naturalem, de qua à n. 29. de beatit.

349. Requesenio videtur consentire S. Thomas, qui in 2. *disp. 33. q. 2. a. 1.* docet, parvulos nullam poenam sensûs pati: & objiciens sibi S. Augustinum, qui ait, eos parvulos puniendos æterno supplicio, ait ad 1. per supplicium intelligi poenam damni, imò in Scripturis per ignem frequenter quamlibet poenam significari iterum. Dein art. 2. ait, pueros non passuros ullum dolorem: quod idem docent Suarez, Oviedo, Rhodes, & alii. Suarez insuper in 1. 2. tr. 5. de peccatis *disp. 9. sec. 6. n. 4.* ait, probabile esse, pueros hos non adfuturos in die judicii, vel, si adsint, non omnia comprehensuros: de suo autem præmio, vel poena nihil intellectuuros. Idem Eximius in 3. part. tom. 2. *disp. 57. sec. 6. §. Ad 2. dam confirm.* ait, quòd parvuli illi quidem sint probabilis venturi ad judicium universale, tamen ex sua privatione æternæ gloriæ &c. non sint contristandi: quòd autem non tristentur, proventurum partim ex speciali providentia Divina, partim ex prudentia, & rectitudine voluntatum parvulorum.

Bellarminus e contra tom. 4. *controv. 2. l. 6. de amissione gratiæ c. 6.* putat, eos sensuros mitissimum aliquem dolorem internum. Sed S. Thomas loco *suprà cit.* negat, dolorem de tanto amisso bono parvum esse posse. Bellarminus quidem putat, eos aliter non posse dici damnatos. Sed ad hoc sufficere videtur poena damni. At quomodo sunt filii iræ Divinæ, si nullâ etiam tristitiâ puniuntur? Resp. Salmeron in 5. ad Rom. *disp. 48.* iram DEI non esse plenam, respectu peccati originalis parvulorum, ut est respectu actualium peccatorum. Requesenius autem n. 43. ait, iram sufficenter exerceri, excludendo eos à visione sua, ut David 2. Reg. 14. v. 24. eam exercuit excludendo Absalonem. In his omnibus possunt varia probabiliter dici, sed certò pauca affirmari.

350. Queritur tandem 6. ubi habitaturi sint parvuli post finem mundi. Resp. Ex illis authoribus, qui putant, parvulos tristitiam passuros, quidam asserunt, eos in loco obscuro infra terram mansuros. Sed utique hæc esset poena sensûs, satis acerba, scilicet esse æternum in loco obscuro. Verùm (reponunt isti authores) inimicis DEI non competit locus tam amœnus, qualis futura est post diem judicii terra. ita Bellarm. tom. 4. *contr. 2. l. 6. c. 3.* & alii. Qui verò negant, eos passuros tristitiam, statuunt eos in loco amœno, & alii quidem supra terram, ut Salmeron *disp. 48. in ep. ad Rom. c. 5.* alii verò, qui putant, terram tunc aquis inundandam, statuunt eos infra terram, quæ, cùm pellucida futura sit, etiam locus eorum talis erit. Sed in his omnibus malo cum Oviedo in 1. 2. tr. 6. *contr. 9. punct. 12. n. 96.* referre, quid alii sentiant, quàm in re obscura firmiter aliquid decidere. Videri meretur hic auctor citato puncto 12. per totum.

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ

D. THOMÆ.

DE DIVINA GRATIA ET MERITO.

Ribus disputationibus Tractatum hunc circumferibemus. Primam agemus de Gratia Actuali, seu Gratia, quæ datur ad salutares actus eliciendos, tentationes vincendas &c. Altera agemus de Gratia Habituali, seu Sanctificante. Tertia de Merito. Prima complectitur in se quæstiones potissimum controversas cum Janse- nistis, ratione auxilii sufficientis. Altera paucioribus potest absolvi. Tertia paucissimis: quare, adjuvante ipsa Divina gratia actuali, sine qua boni nihil possumus, de eadem Tractatum inchoamus.

DISPUTATIO I.

De Gratia Actuali.

2. **D**ifferunt Gratia Actualis & Habitua- lis, quod ista, quæ etiam sanctifi- cans dicitur, tanquam habitus ali- quis, & qualitas permanens, ex se maneat, ut alii habitus, donec à contrario expellatur: at verò illa, seu gratia actualis, ex se transiens sit, & sicut actus, ita & ipsa transeat, quamvis à nullo contrario expellatur. De hac itaque, atque ejus essentia, necessitate, ac existentia per tres quæstiones sat longas nobis erit agendum. Agit autem Angelicus Doctor de gratia in 1. 2. à quæstione 109. usque ad 114. ubi de merito inci- pit, & usque ad finem 1. 2. de eodem differit: de quo & nos post finitas de gratia quæstio- nes, quantum opus fuerit, agemus: interim sit.

QUÆSTIO I.

*De Essentia, & Divisionibus Gra-
tia Actualis.*

ARTICULUS I.

*Varia Acceptiones, & Divisiones
Gratie.*

3. **S**olet aliàs ante divisionem præmitti definitio rei; prius enim solet ex- peti notitia de essentia rei, quam de ejus partibus; at, cum non satis inter auctores conveniat, in quo gratia consistat, prius, ad me- liorem naturæ ejus indagationem, præmittendæ sunt varæ, tum gratiæ divisiones, tum com- muniter receptæ hujus vocis Gratia acception- nes, quibus suppositis, tanquam ab omnibus ferme admissis, facilius pergere poterimus ad examinandam hujus rei essentiam. De his divi- sionibus, & acceptionibus gratiæ, passim agunt auctores: nos communiori ubique adhærebi- mus, & cum iis, qui in terminorum acceptione fortè aliquantulum discrepant, perspecta eorum mente, faciliè conveniemus.

4. Itaque in primis gratia in sensu gramma- ticali significat *venustatem*, seu pulchritudinem corporis: sic Prov. 31. v. 30. dicitur: *Pallax gratia, & vana est pulchritudo*. Iterum in eo- dem sensu significat *elegantiam sermonis*: sic Ecclesiastici. 6. v. 5. *Lingua eucharis* (id est gra- tiola) *in bono homine abundat*, & Luca 4. v. 22. de Christo dicitur: *Mirabantur in verbis gra- tie, quæ procedebant de ore ipsius*. Rursum in eadem

eadem acceptione grammaticali significat *affertur benevoluntatem*: sic dicitur quis cum altero redire in gratiam: & hic modus loquendi est valde usitatus in Scripturis: sic dicitur *Genes. 47. v. 29. Si inveni gratiam in conspectu tuo.* & alibi passim. At de gratia, in hoc sensu grammaticali accepta, nos hic non disputamus: sed de gratia, prout significat *aliquid donum, vel auxilium ex gratuito favore à DEO collatum*, quod tamen donum iterum est multiplex, atque valde diversum.

5. Alia enim est *gratia naturalis*, quæ est aliquid donum purè naturale; talis gratia est beneficium creationis, liberum arbitrium, & alia dona naturalia, quæ, si sint collata ex meritis Christi, sunt extrinsecè supernaturalia, & hinc aliquando etiam à Patribus cum S. Augustino *ep. 95.* vocantur gratia; ita enim ait Hippoensis: *Non improbanda ratione dicitur gratia DEI, quæ creati sumus. alia est tamen, quæ prædestinati vocamur.* Ratio autem istorum Patrum est; quia etiam ista à DEO in radice gratis conferuntur ob nullam DEI utilitatem; unde effectus prædestinationis latius patet, quam gratia Theologica; nam hæc est intrinsecè supernaturalis: ille autem potest constare etiam gratis entitativè naturalibus, e. g. auditione istorum, vel illorum verborum, visione mortis talis, vel talis: ex quibus aliquis sumit occasionem melioris vitæ: quæ tamen gratiæ naturales peculiari modo ordinantur ad salutem prædestinati, & sic sunt effectus prædestinationis.

Ad gratias intrinsecè naturales, & extrinsecè tantum supernaturales, potest etiam referri *gratia extrinsecæ protectionis*, quæ consistit in extrinsecæ remotione impedimentorum ad bene operandum; hæc enim ex intrinsecis suis non conducit ad visionem beatificam: sed tantum removet impedimenta, ut principium supernum, seu gratia operari possit. Unde non est gratia Theologicè, seu intrinsecè supernaturalis, sed tantum extrinsecè, ratione decreti, vel motivi, vel modi conferendi.

6. Alia est *gratia supernaturalis*, quæ scilicet est donum, seu concursus, qui superat exigentiam totius naturæ creatæ; cum enim natura rationalis duplicem finem respiciat, naturalem, & supernaturalem, etiam respicit duplicem concursum, naturalem in ordine ad consequendum finem naturalem, supernaturalem autem in ordine ad finem supernaturalem. Quamvis enim in hac providentia, & statu elevationis, homo non amplius ordinetur ad finem naturalem, sed vel debeat consequi finem supernum, aut utroque excidere, tamen absolute potuisset à DEO ad eum finem ordinari: & finis, ad quem nunc ordinatur, ei non est naturalis, ut contra Michaellem Bajum definierunt Pius V. & Gregorius XIII. dum damnarunt propositionem illius 21. *nam: Humana nature sublimatio, & exaltatio in consortium Divina nature, debita fuit integritati primæ conditionis: & proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis.* Verum neque de gratia naturali, seu, ut quibusdam eam placet vocare, philosophica, agimus, sed de Theologica, seu illa, quæ supernaturalis est,

& quidem Theologicè talis, seu intrinsecè conduens ad visionem beatificam.

7. Hæc gratia Theologica dividitur inprimis in *gratiam increatam*, & *gratiam creatam*. Prior, seu *gratia increata* consistit in prædicatis Divinis, sive absolutis, sive relativis. Hæc autem gratia potest præstare effectum suum, vel per unionem physicam; & sic Personalitas DEI, quæ per unionem physicam sanctificat humanitatem Christi, potest dici gratia increata, respectu ejusdem humanitatis: vel potest præstare effectum absque unionem; & sic omnipotentia Divina, extrinsecè applicata, concurrens loco habituum, cum peccatore, habitibus spoliato, ad actum virtutis, est gratia increata. Sic etiam Spiritus Sanctus, cui specialiter opera superna attribuuntur, dicitur passim à Conciliis gratia; & etiam à S. Augustino *serm. 61. de verbis Domini. c. 1.* dicente: *Gratia quippe DEI donum DEI est: donum autem maximum ipse Spiritus S. est, & ideo gratia dicitur.* Huc reduci possunt merita Christi, quæ, utpote intrinsecè constituta ex dignitate increata Verbi, etiam quoad nobilius constitutum accepta, sunt gratia increata. *Gratia creata* autem sunt omnia illa dona, quæ aliquid creatum sunt, & à benignissimo DEO gratuito conferuntur.

8. *Gratia creata* distinguitur in *gratiam gratis datam*, & *gratiam gratum facientem*; quamvis enim omnis gratia sit gratis data, tamen *gratia gratis data* antonomastice vocatur illa, quæ non datur primariò in ordine ad sanctificationem recipientis, sed potius ad utilitatem Ecclesiæ, aut aliorum, de quibus gratis fusè Suarez in *prolegomeno 3. de gratia c. 4.* At *gratia gratum faciens* est illa, quæ confertur in ordine ad sanctificationem propriam recipientis, quales sunt inspirationes, & illustrationes supernæ &c. Quamvis autem istæ, quando homo iis non cooperatur, eum actu gratum, seu sanctum non faciant, nihil obest; quia id faciunt saltem in actu primo, hoc est, sunt aptæ, & intentæ ad gratum faciendum.

9. Gratia autem gratis data numerantur novem à S. Paulo *1. Corinth. 12. v. 8.* Prima est *sermo sapientiæ*, seu donum loquendi, inferendo ex fidei principiis conclusiones circa altissima mysteria, & prædicata Divina. Secunda est *sermo scientiæ*, id est donum loquendi, inferendo ex principiis fidei conclusiones circa objecta creata. Tertia est *fides*, sumpta, non pro habitu fidei infuso, sed, vel pro fiducia ad patranda miracula, vel pro dono proponendi clarè, & bene, fidei mysteria, ut etiam rudes facile ea intelligant. Quarta est *gratia sanitatum*, seu donum sanandi morbos, & agitudines. Quinta *operatio virtutum*, seu donum ad celebriora patranda miracula, ad manifestandam apertius potentiam Divinam, qualia fecit Moyses in Ægypto, & Apostoli in omni mundo.

Sexta est *prophetia*, seu donum prædicendi futura, vel manifestandi secreta cordium. Septima *discretio spirituum*, id est, donum discernendi cogitationes, affectiones, atque intentiones cordis, utrum sint à natura, an verò à spiritu Divino, an à spiritu malo, transformato in Angelum lucis. Octava *gratia linguarum*, seu

seu donum loquendi variis, & peregrinis linguis. Nona interpretatio sermonum, seu donum interpretandi sacras Scripturas, sive aperiendi sensus in iis latentes: vel etiam capiendi linguas obscuriores, & intellectu difficiliiores. Quenam autem ex his gratiis concedantur per modum habitus, quanam per modum puræ motionis transeuntis, latè tractat Suarez citato prolegom. 3. c. 5.

10. Jam gratia gratum faciens, de qua nobis hîc ex professo est sermo, alia est habitualis, alia actualis. Illa, seu habitualis, est gratia sanctificans, quæ instar habitus infunditur in baptismo, vel in sacramento poenitentiae, & augetur per actus supernaturales bonos, ac meritorios: manet etiam per se, ut habitus, donec per peccatum grave expellatur. Ad hanc gratiam habitualemente reducuntur habitus virtutum Theologicarum, & moralium infusarum, itemque septem dona Spiritus Sancti, per quæ dicitur Spiritus Sanctus requiescere super homine. At verò gratia actualis, quamvis ordinatur à DEO ad sanctificationem, seu justificationem nostram, tamen non semper in actu secundo nos justificat, quando nempe ei non consentimus, sed ei resistimus. Dein stare etiam potest cum peccato; nam utique peccatores plura recipiunt auxilia gratiæ actualis. Non tamen manet hæc gratia per modum habitus, sed transit per modum actus: imò, ut infra dicemus, probabilius hæc gratia stat in actibus vitalibus voluntatis, & intellectus.

11. Dividitur autem gratia Theologicè supernaturalis, prout complectitur gratiam habitualemente, & actualem, ulterius in gratiam DEI, & gratiam Christi. Gratia DEI dicitur à Theologis illa, quæ à DEO est, non per Christum, nec intuitu meritorum ejus data: talis est gratia unionis hypostaticæ, item lumen gloriæ, & visio beatifica Christi quoad substantiam, quæ, ut communiter tradunt Theologi, Christus non est meritis. Gratia Christi est, quæ per Christum Redemptorem generis humani, sive intuitu meritorum ipsius, data est, qualis est omnis gratia, & gloria hominum, & Angelorum, ut iterum solet dici tr. de incarnatione: & videtur indicare Apostolus ad Ephesios 1. v. 3. de DEO dicens: Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus, in Christo.

12. Jam verò gratia actualis, de qua, ut dictum n. 2. nobis nunc sermo est, dividitur ulterius in gratiam sanitatis, & medicinæ, seu medicinale. Ista, seu medicinalis est, quæ datur hominibus post lapsum in peccatum originale, qui per hoc redditi sunt infirmi & ægroti. Gratia sanitatis est, quæ datur sanis, hoc est, nullo morbo, aut vulnere peccati originalis afflictis. Talis gratia data est Beatissimæ, & Immaculatissimæ Virgini, item Sanctis Angelis, rursus Adamo, & Evæ in primo instanti creationis: & danda fuisset etiam nobis, si in primo parente non peccassemus.

13. Ulterius gratia actualis alia dicitur excitans, alia adjuvans: preveniens, comitans, subsequens: operans, cooperans: gratia, sive auxilium sine quo non, & auxilium quo: tandem alia gratia sufficiens, alia efficax: ex quibus prædicatis tamen plura possunt eidem entitati gratiæ

convenire, ut patebit consideranti. Gratia excitans est illa, qua excitamur, monemur, & movemur à DEO ad operandum bonum. Adjuvans hîc intelligitur, non quomodocunque potens juvare; hæc enim dicitur à quibusdam tantum adjuvans: sed illa, quæ in actu secundo adjuvat; nam hic terminus adjuvans in his circumstantiis sumitur non latè, in quo sensu omnis ille dicitur adjuvare, qui auxilium qualecunque præstat, sed sumitur hîc restrictè à Theologis, & significat adjuvare actu agentem, & in hoc sensu nemo dicitur adjuvari, nisi etiam ipse agat, ut ait S. Augustinus l. 2. de peccator. merit. & remissione c. 5. Nec adjuvari potest, nisi, qui etiam aliquid sponte conatur. & enarrat. in psalm 78. ad v. 9. Qui enim adjuvatur, etiam per seipsum aliquid agit. & serm. 13. de verb. Apost. c. 11. Nemo adjuvatur, si ab illo nihil agatur. Potest autem gratia juvare, vel moraliter, vel physicè cooperando, de quo plura infra.

Gratia preveniens, per quam simpliciter dictam intelligitur gratia intrinseca animæ, eique inhærens, atque ad actus bonos movens, est eadem cum gratia excitante: si autem intelligantur gratiæ extrinsecæ, gratia preveniens posset esse prædestinatio, seu electio Divina, item extrinseca protectio, & similia. Gratia comitans est illa, quæ comitatur actum bonum elicatum, adeoque eadem est cum gratia adjuvante. Gratia subsequens etiam est eadem cum comitante; nam, quæ dicitur comitans respectu actus elicit, dicitur subsequens respectu gratiæ excitantis. Et hinc etiam S. Augustinus comitantem, & subsequentem sumit pro eadem. vide Suarez. de gratia l. 3. c. 23.

Gratia operans ad mentem S. Augustini est eadem cum excitante; quia per hanc (ut S. Aug. ep. 105. sub initium ait) Paratur. voluntas à Domino: & per illam DEUS solus moraliter operatur, quamvis etiam nos physicè, sed indeliberatè eam gratiam producimus. Cooperans autem juxta eundem S. Doctorem eadem est cum adjuvante; sic enim loquitur l. de grat. & liber. arbit. c. 17. de DEO: Qui preparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando inceptit. Ubi noto cum Suarez. l. 3. de grat. c. 24. n. 11. Gratia cooperans potest sumi dupliciter. 1. pro actuali influxu gratiæ, qui imbibitur in essentia actus liberi supernaturalis meritorii, seu est ipse actus liber, & formalis cooperatio DEI cum libero arbitrio; nam ipse actus, aut cooperatio est etiam gratia, ut nemo dubitat, & breviter ostendit Eximius prolegom. 3. de grat. c. 6. n. 9. unde ipse actus noster bonus dicitur gratia cooperans, ut etiam expresse asserit S. Thom. 1. 2. q. 111. a. 2. in corp. & idem potest etiam dici auxilium; nam etiam per ipsum actum DEUS nos formaliter adjuvat; quia formaliter per eum cooperatur: quod cooperari est formalitè adjuvare. 2. gratia cooperans potest sumi pro auxilio, quod sit principium actus superni, atque hîc & nunc actualiter illum actum producat, & per quod DEUS actualiter influat.

14. Auxilium sine quo non, est illud, quod est ita necessarium, ut sine eo non sit expedita potentia ad agendum, quamvis non necessariò cum illo agat. Auxilium quo est, per quod fit ipse

ipse actus: sic S. Augustinus de corr. & gratia c. 12. ait, alimentum esse, sine quo non vivitur, quamvis cum eo non necessarîo vivatur; potest enim abundans alimentis mori: econtra ait, beatitudinem (intelligendo formalem) esse auxilium quo; quia, qui eam habet, non potest non esse beatus. Gratia sufficiens est, cum qua possumus agere: & quidem pure sufficiens est, cum qua quidem possumus agere, sed ex nostra culpa non agimus.

Gratia efficax potest duplici in sensu accipi: vel, ut significet tantum auxilium, quod in se habet vim, virtutem, potentiam, seu efficaciam in actu primo, sicut e. g. sol est causa efficax caloris, licet sæpe ab eo producendo impediatur: item medicina est efficax, etsi non sumatur, vel aliquando ob alia impedimenta sanitatem non efficiat. Et in hoc sensu omnis gratia sufficiens est efficax: alias enim repta non sufficeret, ut recte probat Reverendissimus Knippenberg Inquisitor Colonienf, ex ord. D. Dominici in opusculo contra librum auctoris anonymi a. 3. Neque nos hoc negamus, quando negamus, ad eliciendum actum bonum prærequiri necessariò gratiam efficacem: imò in hoc sensu gratiam efficacem necessariam esse, atque semper dari, quando homo est proximè liber ad actum bonum, contra Janenistas constantissimè contendimus. At verò negamus, prærequiri ad actum bonum gratiam efficacem in alio sensu, in quo antonomasticè à Theologis accipitur, quando gratiam efficacem simpliciter dictam indigere volumus: tunc enim intelligitur gratia efficax, seu efficitrix actui, sive quæ infallibiliter post se trahit actum bonum, in ordine ad quem datur: & talem negamus necessariam esse; quia, etsi actus non sequatur, potuit tamen auxilium præcedens verè sufficiens fuisse.

ARTICULUS II.

In quo consistat Gratia Actualis.

15. **D**Uæ sunt celebriores sententiæ hac de re. Prima Thomistarum cum Alvarez disp. 74. de auxiliis, qui dicunt, gratiam excitantem, prævenientem, vel etiam adjuvantem, non solum stare in actibus vitalibus indeliberatis, intellectûs, & voluntatis: sed etiam in qualitate mortua, supernaturali, essentialiter fluida, sive transeunte cum actibus, ad quos movet per modum physici impulsûs, & ad quos effectivè concurrunt: quàmque qualitatem DEUS nobis, juxta istos auctores, infundit ad hoc, ut illas illustrationes, & inspirationes indeliberatas, utpote actus intellectûs, & voluntatis, producamus.

Alter sententia est eorum, qui dicunt, gratiam excitantem, & prævenientem, stare in ipsis actibus vitalibus sanctarum illustrationum, & affectionum, quas DEUS producit in nobis sine nobis liberè, aut moraliter cooperantibus; quamvis ad eas, utpote actus immanentes, potentia nostræ physice, sed indeliberatè concurrant. Ita Suarez l. 3. de auxiliis gratia c. 4. n. 2. Tannerus, Amicus, Oviedo, Arriaga, aliique ex nostris, & externis: imò juxta Suarez ibidem communiter etiam antiqui Theologi.

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

16. Dico cum hac secunda sententia. Omnis gratia interna excitans, aut præveniens ad opera salutaria, saltem in hac providentia, consistit in solis actibus vitalibus, seu illustrationibus intellectûs, & affectionibus voluntatis: non autem in qualitate non vitali. Probatur. In quo consistat gratia, in hac providentia, debet desumi ex Conciliis, & Patribus, nec debet alia aditui, quàm quæ ab his traditur: atqui à Conciliis, & Patribus, non traditur alia gratia, quàm quæ consistit in actibus vitalibus: ergo. ma. videtur innegabilis; cum doctrina de gratia delumenda sit tota, ex revelatione Divina, & Sacra Scripturæ sensu, per Concilia, & Patres explicato.

Probatur mi. in primis ex Tridentino, quod sess. 6. c. 5. ita habet: *Declarat Sancta Synodus præterea, ipsius justificationis exordium in adultis, à DEO per Christum JESUM præveniente gratia, sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut, qui per peccata à DEO averti erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam, ad convertendum se, ad suam ipsorum justificationem, eidem gratia liberè assentiendo, & cooperando, disponantur, ita, ut tangente DEO cor hominis, per Spiritûs sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens; quippe qui illam & abicere potest: neque tamen sine gratia DEI, movere se ad justitiam coram illo, libera sua voluntate possit.*

Ex quibus verbis habetur, gratiam excitantem esse vocationem: atqui vocatio non est qualitas mortua, sed actus vitalis, per quem cognoscimus voluntatem DEI, & illuminamur internè. Ex istdem habetur, gratiam, per quam DEUS tangit, seu movet cor hominis (non materialiter, sed spiritualiter) esse illuminationem: hæc autem illuminatio interna, seu illustratio, aliud non est, quàm cognitio in intellectu producta, per quam supernaturaliter cognoscimus, quid sit bonum, ac honestum. Pariter Concilium Senonense decreto 15. de libero arbitrio, dum voluntatem humanam gratiâ juvari tradit, id magis explicans dicit, eam interiori quodam, & occulto secretioris inspirationis afflatu contactam, sese convertere ad DEUM. Sic etiam Cælestinus I. epist. 1. ad Episcopos Gallie de gratia ait: *Præparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium.*

17. Probatur eadem min. ex Patribus, præsertim ex S. Augustino, cujus auctoritas in materia de gratia præ aliis magna est, & qui variis locis gratiam in actibus vitalibus stare asserit. Sic l. de spir. & liter. c. 34. *Visorum suasionibus agit DEUS, ut velimus, & ut credamus, & l. 2. de peccat. merit. & remiss. c. 17. Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia DEI est. & c. 19. Cum autem ab illo illius adiutorium deprecamur, ad faciendam, perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quàm, ut appareat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat* (Editio Antverpiana habet: *ut aperiat, quod latebat, & suave faciat, quod non delectabat*: quæ verba à prioribus sensu non discrepant) ubi particula *quid aliud*, per interrogationem addita, significat idem, ac *nihil aliud*: adeoque ex S. Augustino gratia illa non est aliud, quàm illuminatio,

M

minatio,

minatio, & inspiratio vitalis. Similia habet alibi, quæ per decursum hujus tractatus plura afferemus. Eodem modo gratiam explicat S. Prosper l. 2. de vocatione gentium c. 26. Gratia quidem DEI in omnibus justificationibus principaliter præminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo. item S. Cyrill. l. 4. in Joannem c. 6. dum ait, homines trahi ad Christum monitione, doctrinâ, revelatione, ineffabiliter facta. Confirm. tandem conclusio ratione negativa; quia scilicet qualitatis distinctæ, in qua gratia consistat, nulla unquam necessitas potest probari.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

18. **O**B. I. Gratia præveniens, & excitans, est illa, quam DEUS facit in nobis sine nobis: ergo non potest stare in actibus vitalibus. consequ. patet; quia actus vitales essentialiter producuntur à vivente; nam sunt actiones essentialiter immanentes: adeoque illustrationes intellectus, & inspirationes voluntatis, producuntur etiam à nobis, qui per eas illustramur. antec. probatur ex Scripturis. psal. 120. v. 2. dicitur: *Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram*: ergo gratia, sive auxilium, ita est à DEO, sicut cælum, & terra, quæ ab ipso solo, absque ullo alterius influxu, producta sunt. Idem antec. etiam probatur ex Concilio Arausicano II. quod cap. 20. ait: *Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo*: quod potissimum à Concilio dictum est de gratia præveniente: ergo.

Resp. dist. antec. Gratia est, quàm DEUS facit in nobis sine nobis, moraliter, aut meritorie concurrentibus. conc. antec. sine nobis physice concurrentibus. neg. antec. & consequ. ad primam probationem. neg. consequ. Non dicit psalmista, eodem modo produci gratiam, quo producitur cælum, & terra: sed tantum dicit, produci eam ab eodem DEO. Ad 2. prob. ex Arausicano servit superior distinctio de influxu libero morali, & meritorio, & de influxu tantum physico. Neque Concilium excludit alium influxum, quàm moralem, & meritorium; quia plus non requiritur ad intentum Concilii, quod contra Massilienses voluit definire, quòd natura, nisi gratiâ præventa, non possit elicere actum salutarem, vel, prout oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, qui est modus loquendi Tridentini.

Ad clariorem rei hujus intelligentiam notandum, particulas *sine nobis*, triplicem cooperationem excludere posse, physicam, liberam, & meritoriam: quamnam autem excludant, ex circumstantiis, & subiecta materia est colligendum. Certum autem est, in hac materia de gratia præveniente, ex mente Conciliorum, & Patrum, per particulas *sine nobis*, excludi semper influxum liberum, & meritorium; nam, si homo in primam gratiam influeret meritorie, adeoque eam mereretur, non jam esset gra-

tia, & minùs essent gratia ea, quæ eam consequuntur: quæ tamen ideo dicuntur gratiæ quia in prima gratia, tanquam in radice, gratis dantur.

At non excludunt Concilia, aut Patres influxum purè physicum, indeliberatum, & necessarium; quia hic influxus, qui nec liber, nec moralis, nec meritorius est, nullo modo præjudicat intentioni Conciliorum, quæ fuit contra Pelagianos, & Semipelagianos asserere, gratiam præcedere omne meritum nostrum, & prorsus gratis, absque prævio ullo merito, dari, nec naturam sufficientem esse ad merendum etiam initium fidei. Imò influxus physicus in gratiam est ad mentem Conciliorum, & Patrum, qui gratiam volunt in actibus vitalibus stare, ut probatum à n. 16.

Accedit, quòd Concilia, & Patres dicant, illud quoque facere DEUM solum, vel sine nobis, in quod tamen etiam nos physice influimus: ergo tantum excludunt influxum moralem, & meritorium. antec. prob. Sic S. Augustinus epist. 105. longè post medium ait: *Quod enim promittit DEUS, non facit nisi DEUS*: ubi illud nisi, quod significat DEUM solum, non excludit nostram cooperationem physicam; cum DEUS promittat etiam visionem beatificam, quæ est manifestè actus vitalis, & in quem influimus. Sic etiam promittit DEUS Ezechielis 11. v. 19. se ablaturum cor lapideum, & daturum cor carneum, seu molliorem affectum erga bonum: in quem etiam physice influimus. Sic Tridentinum citatum n. 16. ait, DEUM tangere cor hominis per illuminationem: utique autem DEUS solus dicitur tangere, & non homo ipse; aliàs gratia etiam esset ab ipso homine: & tamen homo quoque ad eam illuminationem cooperatur, quamvis non liberè cooperetur.

Dein ea, quæ non facimus liberè, & moraliter, juxta modum loquendi Scripturarum, & Patrum, non censetur facere. Sic Paulus ad Romanos 7. v. 17. de motibus inordinatis involuntariis ait: *Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum*: quamvis physice utique in eos actus influxerit. Sic Christus Matth. 10. v. 20. ait Apostolis: *Non enim vos estis, qui loquimini: sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*: utique autem etiam ipsi, physice saltem, locuti sunt. Sic D. Bernardus de gratia, & libero arbitrio c. 44. n. 46. ait: *DEUS tria hæc, hoc est, bonum cogitare, velle, perficere, operatur in nobis: primum profecto sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit*. Et tamen utique in cogitationes, & volitiones nostras physice influimus.

19. Ob. 2. Ad hoc, ut gratia sit à DEO sine nobis, debet excludi concursus noster, tam physicus, quàm moralis: ergo. Confirm. Gratia excitans est pulsatio januæ cordis, juxta illud Apocal. 3. v. 20. *Sto ad ostium, & pulso*: sed pulsatio est à solo pulsante, non à recipiente pulsationem: ergo etiam gratia est à solo DEO. Resp. neg. antec. ut patet ex jam dictis. Addo tantum hoc: sicut non potest dici, peccatum esse à DEO, licet hic physice ad illud concurrat; quia scilicet non concurrat imputabiliter: ita neque gratia potest dici esse à nobis, licet physice

physicè in eam influamus; quia non influimus in illam imputabiliter.

Ad confirm. potest negari min. nam etiam janua pulsata concurret physicè ad sonum, ut puto esse clarum. dist. tamen ma. gratia est pullatio tantum materialis, & externa. neg. ma. spiritualis, & interna. conc. ma. & eodem modo dist. min. neg. conseq. Certè à Tridentino, & Caesestino Papa citatis n. 16. dicitur DEUS tangere (hoc est, pulsare; quia sunt idem) per illuminationem, quæ physicè etiam est ab homine; illuminatio enim, seu cognitio boni, dari non potest fine physico nostro concursu, Ubi nota, pulsationem DEI dupliciter nos posse audire: primò per concursum liberum, & consensum præstitum gratiæ: & hæc auditio distincta est à pura vocatione juxta illud psal. 84. v. 9. *Audiam, quid loquatur in me Dominus DEUS*: secundò per solam perceptionem, aut receptionem inspirationis: quæ non est distincta realiter à vocatione, sed tantum formaliter, & dicitur vocatio, quatenus fit à DEO, seu quatenus est actio DEI: quatenus autem nobis inhaeret, & objectum, à DEO intentum, vitaliter repræsentat, dici potest auditio, juxta illud psalmi 94. v. 8. *Hodie, si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.*

20. Ob. 3. Si gratia præveniens, à qua habetur salutis exordium, esset actus vitalis, similis à DEO, & à nobis physicè productus, tunc justificationis initium reduceretur tam in nos, quam in DEUM: sed hoc est Semipelagianum: ergo. Resp. neg. ma. Ut utrique attribui posset justificationis exordium, deberet illud esse tam imputabile nobis, seu nostræ naturæ, quam DEO: atqui hoc nullatenus ex nostris principiis sequitur; nam dicimus, illum concursum nostrum, purè physicum, indeliberatum, & nullo modo morale, vel imputabile, aut meritorium esse: sicut pari ex ratione DEO imputari non potest peccatum. Semipelagiani autem docebant, naturam nostram, solis viribus sibi debitis, elicere merita, quæ sint initium salutis, & quibus meritis salus inchoetur, quibus etiam debeatur gratia, ad salutem perficiendam: à quo errore doctrina nostra longissimè distat, quantum scilicet actus prorsus non meritorius à meritorio.

21. Ob. 4. S. Paulus ad Rom. 8. v. 14. ait: *Quicumque enim Spiritu DEI aguntur, ii sunt filii DEI*: ergo homines aguntur gratiâ DEI: sed agi non est agere, seu physicè concurrere: ergo non concurrunt homines physicè ad gratiam DEI. prob. min. ex S. August. c. 2. de gestis Pelagii (qui liber non quidem habetur inter opera S. Augustini; quia teste Bellarm. de script. Ecclesi. primum postea inventus est: habetur autem apud Suarezium p. 1. de grat. prolegom. 6.) dicente: *Qui enim regitur, aliquid agit: & à DEO regitur, ut rectè agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur.* Resp. neg. min. subsumptam, ad prob. S. Aug. non ait: *Nihil agere intelligitur*, sed *vix aliquid*, hoc est, quasi nihil, qualis est hic influxus physicus, qui in genere moris nihil reputatur. Imò S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 2. hanc nostram responsionem clarè confirmat, sic scribens: *Aguntur enim, ut agant, non, ut ipsi nihil agant.*

Dices 1. In quo ergo distinguuntur agi & regi? Respondet S. Chrysostomus homil. 14. in epist. ad Rom. non valde longè ab initio sic scribens: *Quicumque spiritu ducuntur, hoc est, quicumque omnem vitam ita vivunt.* Quid autem velit per hoc ita intelligi, explicavit superius, nempe ut non corpus solum, sed ipsam etiam animam ductui S. Spiritus subjiciant, nec velint animam dominari suo instituto, sed subjici potestati S. Spiritus: adeoque ii tantum reguntur, qui non ita vivunt. Resp. 2. S. Augustinus eo loco non opponit, agi Divinum, & regi Divinum; nam ibidem dicit: *Spiritu sapientiæ, non viribus propriæ voluntatis, reguntur, & aguntur filii DEI*: adeoque agnoscit, etiam esse filios DEI, qui reguntur à DEO: consequenter hæc non facit discrimen, inter agi per gratiam Divinam internam, & regi per illam (quidquid sit, an aliquod discrimen sit) sed opponit sibi agi Divinum, & regi Pelagianum: atque inter hæc facit discrimen; nam opponit sibi operari ex spiritu sapientiæ, hoc est, ex gratia DEI interna, & operari ex viribus naturæ debitis.

Pelagius enim docebat (ut eodem loco habet S. Augustinus) omnes propria voluntate regi: adeoque homines, solis viribus naturæ debitis, à DEO regi: vel saltem volebat, solas naturæ vires à DEO dirigi per legem, atque doctrinam, hoc est, per gratiam externam. ita refert S. Augustinus epist. 107. additque, Pelagium in hunc sensum malè interpretatum esse illud psal. 36. v. 23. *A Domino gressus hominis diriguntur* (ita legebat S. Augustinus, modò legitur: *Apud Dominum*.) Econtra S. Augustinus hoc constanter negabat, & contendebat, filios DEI spiritu sapientiæ agi, & non viribus naturæ regi, hoc est, ex gratia DEI habere, ut bene agant, & etiam, ut bene velint; hinc ait, eodem versu psalmi statim addi: *Et viam ejus vult*: hoc est, homo vult viam DEI; quia scilicet à DEO per gratiam, seu spiritum sapientiæ, directus est: non autem dicit: *Quia viam ejus vult*: seu quia viribus naturæ bene usus est, ideo ad gratiam directus, vel promotus fuit. In hoc autem sensu utique diversissima sunt, regi Pelagianum, & agi Divinum: illud denotat piè operari ex viribus naturalibus: hoc significat operari piè, seu ad salutem, viribus supernis.

Quare ex S. Augustino is, qui juxta Pelagium tantum regitur, agit viribus naturæ, & tanquam causa principalis: quod cum nequeat homo in ordine ad actus supernaturales, rectè rejicitur error Pelagii, volentis, hominem etiam à DEO tantum regi in ordine ad actus supernos: qui autem agitur, juxta S. Augustinum agit viribus supernæ gratiæ, & consequenter vix agit; nam, si non agat liberè, aut imputabiliter, sed concurrento tantum physicè ad gratiam, seu illustrationem indeliberatam, moraliter non agit. Si autem agat liberè, & imputabiliter, in ordine ad actus meritorios, seu salutares, tamen non agit ut causa principalis; hæc enim est gratia juxta illud Apostoli 1. Cor. 15. v. 10. *Non ego autem, sed gratia DEI mecum*: & hæc longè plus agit, quamvis etiam homo ex Tridentino non omnino nihil agat: quia autem longè minus agit, dicitur juxta S. Augustinum vix agere.

22. Dices 2. Plus est agi, quam regi: sed regi

regi est moveri moraliter: ergo agi est moveri physice per qualitatem mortuam, Resp. Argumentum est simile huic. Gravius est furtum decem crucigerorum, quam tantum duorum: sed furtum duorum est veniale: ergo furtum decem crucigerorum non est veniale, sed mortale: quæ argumentatio est nulla. In forma respondeo, syllogismum non esse bonum, ut jam ostensum. distamen ma. plus est agi Divinum, quam regi Pelagianum. conc. ma. agi Divinum, quam regi Divinum. neg. ma. & om. mi. neg. conseq. Excessus autem stat in eo, quod ex una parte sint vires supernæ, ex altera naturales, quæ ab illis plurimum superantur. Qui admittunt discrimen inter agi Divinum, & regi Divinum, dicunt, per illud intelligi collationem gratiæ efficacis, per hoc collationem gratiæ tantum sufficientis: in quo utique est excessus magnus. Sed dubito, an hoc sit ad mentem S. Augustini, qui loc. cit. n. 21. pro eodem videtur sumere reguntur & aguntur; quia ea conjungit, item dicit, eum, qui regitur, plus agere, quam qui agitur; cum tamen instructus gratia sufficienti non agat; at verò agat instructus efficaci. Minimè autem per hunc textum probatur motio physica per gratiam, tanquam qualitatem mortuam; nam, cum de hac non fuerit controversia inter S. Augustinum, & Pelagium, sed lis tantum fuerit de necessitate alicujus gratiæ supernaturalis intrinsecæ, non potest ex hoc textu inferri, quod S. Doctor talem motionem voluerit adstruere.

23. Dices 3. Homo per gratiam non tantum ducitur, sed trahitur, juxta illud Joan. 6. v. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: atqui duci est moveri moraliter, per illuminationes vitales, in quas physice influit homo motus, seu ductus: ergo trahi est moveri physice, per qualitatem mortuam, in quam non physice influit homo motus. Resp. Duci præcisè, prout hic sumitur, in actu primo, potest dici etiam de eo, qui non sequitur, seu non consentit gratiæ: si quis verò ductum sequitur, is jam trahitur; unde trahi est excitari per gratiam prævisam cum consensu conjungendam.

In forma neg. conseq. Utrumque, duci, & trahi, est moveri moraliter: sed differunt in eo, quod trahi connotet gratiam efficacem, duci verò sufficientem. Neque verum est, quod tractio intelligatur physica; nam S. Aug. tr. 26. in Joannem post initium ait: *Trahitur animus & amore*: qui utique est actus vitalis, & tractio moralis, non physica: & paulò post addit: *Voluptate traheris... trahit sua quemque voluntas*: iterum inferius: *Ranum viridem ostendis ovi, & trahis illam: naces puero demonstrantur, & trahitur, & quia, quod currit, trahitur, amando trahitur*. &c. quæ omnes tantum sunt tractiones morales. Qui autem dicunt, hanc tractionem moralem accedere ad Semipelagianismum, aut non satis capiunt, aut capere nolunt, in quo stet ea hæresis. Sed de hac actum est tract. de DEO. n. 415. & paulò post iterum de ea mentio fiet.

24. Ob. 5. Gratia excitans, quæ consistet in qualitate mortua, non repugnat: ergo debet admitti in hac providentia. Confir. 1. Non est contra mentem Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, admittere gratiam prævenientem, non

vitalem, nobis inhaerentem, & physice effectivam illarum illustrationum supernaturalium, etiam indeliberatarum, quibus excitamur: ergo debet admitti talis gratia. Confirm. 2. Connaturalius est, naturam elevari per potentiam intrinsecam, quam per extrinsecam: ergo debet admitti ea qualitas; aliàs enim deberet natura, ad producendas primas affectiones supernaturales, elevari per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam; quia tunc necdum haberet habitum. prob. conseq. hæc ipsa connaturalitas est sufficiens ratio, cur admittantur habitus virtutum infusarum: ergo etiam est sufficiens ratio, cur admittatur hæc qualitas.

25. Resp. neg. conseq. à potentia enim ad actum nullum est argumentum affirmativum, ut constat apud omnes. Ad 1. confirm. Resp. 1. om. antec. neg. conseq. debet res, quæ non aliunde probatur, non tantum non esse contra Scripturam, sed etiam in ea habere fundamentum. Resp. 2. neg. antec. nam ea, quæ Tridentinum, & Patres citati n. 16. & seq. dicunt de gratia, ejusque muniis, & effectibus, non conveniunt qualitati mortuæ. Ad 2. confir. neg. antec. Ut rectè observat Gormaz in M. S. ubi non est positivum prædicatum, neque est comparativum: seu, ubi non est connaturale, neque est connaturalius; cum ergo naturæ nostræ non sint connaturales potentia supernaturales, neque possunt esse connaturaliores. Aliud est, quod gratia sanctificanti, quæ est quasi natura in ordine supremo, connaturales sint potentia, seu habitus supernaturales infusi. Neque negamus, quod in homine habente gratiam sanctificantem, & consequenter habitus virtutum, isti possint etiam influere in actus indeliberatos illos, qui sunt gratia excitans.

At, si gratia sanctificans desit, & consequenter non adint habitus (excepta fide, & spe, qui manent, donec per contraria ipsis peccata infidelitatis, aut desperationis expellantur) tunc neque adsunt potentia intrinsecæ; quia non adest radix ipsas exigens. Et tunc suppletur earum defectus per potentiam DEI extrinsecè applicatam. Ubi hoc addendum, gratiam DEI excitantem, consistentem in vocatione, seu illuminatione, non esse supplebilem per potentiam DEI extrinsecè applicatam; quia non potest creatura intelligere, neque supernaturaliter, sine actu vitali, per solam DEI potentiam. At gratia DEI physice tantum concurrentes (quales sunt habitus) possunt suppleri; quia potest aliquis agere, modò habeat aliquam virtutem adjuvabilem, sive juvetur extrinsecè, sive intrinsecè, e.g. qui prius non potest portare pondus, potest juvari, vel intrinsecè, si robustior intrinsecè in corpore fiat, vel extrinsecè, si alius extrinsecè simul cum eo portet.

26. Dices. Saltem convenientius est, ut creatura semper agat per potentias intrinsecas, quam per adiutorium tantum extrinsecum: ergo debet in defectu habituum, e.g. in peccatore, admitti hæc qualitas mortua, quæ sit principium intrinsecum eliciendi actus supernaturales, etiam indeliberatos, ne debeat recurri ad omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam. Confirmatur. Gratia stans in actu vitali, adeoque tantum moraliter movens, & adjuvans, non sufficienter juvat;

juvat, aut determinat voluntatem: ergo debet admitti physice movens, & physice influens. Resp. neg. antec. intellectum de actionibus supernaturalibus; cum enim istae actiones naturae creatae non habenti gratiam, tanquam radicem potentiarum intrinsecarum; per se non conveniant, sed supra ipsam sint, ea non magis exigit agere supernaturaliter per potentias intrinsecas, quam per extrinsecas, & spectat ad DEUM eligere, quomodo velit concurrere. Unde Patres, ac Theologi non admittunt habitus internos infusos, tanquam connaturaliores naturae, sed tanquam connaturaliores gratiae.

Nereplices, Theologos communiter docere, animam Christi, eoquod operata sit modo convenientissimo, operatam esse per habitus intrinsecos; Respondetur enim facile, illi animae, unitae Divinitati, fuisse actiones supernaturales debitas, & positivè convenientes: adeoque etiam debitas, ac convenientes fuisse potentias intrinsecas ad eas actiones: at non sunt ita debita actiones supernaturales naturae purae, & gratia sanctificante non instructae. Neque pertinet ad suavem DEI providentiam, dare vires intrinsecas homini, nisi in ordine ad naturales, vel in ordine ad supernaturales tunc, quando homo est in statu perfecto, seu gratiae: non verò, quando est in contrario statu.

Ad confirm. neg. antec. supposito enim, quod homo habeat conprincipia supernaturalia, physice influentia, e. g. habitus virtutum, vel omnipotentiam DEI, specialiter, & supernaturaliter applicatam, sufficientissimè potest juvari, & moveri illustrationibus &c. sicut in ordine ad actus naturales movetur à consiliis, & rationibus naturalibus. Et utique aliquis juvatur, quando animatur, & incitatur; certè sapientissimè dicitur aliquis juvari consilio, adhortatione &c. sine quibus animus, aut languidus non auderet, aut mox desisteret, vel dubius, & incertus haereret, nec ageret: & ita etiam magnum est auxilium gratiae moraliter incitantis.

ARTICULUS IV.

An Gratia excitans physice influat in actus salutes.

27. **D**ico. Probabilius gratia actualis excitans non physice influat in actus salutes, ita Suarez l. 3. de gratia. c. 17. n. 5. Oviedo in 1. 2. tr. 7. contr. 1. punct. 7. n. 61. Gormaz in manuscriptis & alii, praesertim antiqui; nam, ut ait Suarez cit. cap. n. 16. nec Divus Thomas, nec alii Theologi antiqui, hanc efficientiam physicam gratiae tribuunt; quamvis, ut ait Eximius, diligenter hac de re auctores inquisiverit. Idem Eximius cit. lib. c. 18. n. 10. ait, Concilia, & Patres de hoc physico influxu nihil specialiter tractasse. Non tamen nego, etiam oppositae sententiae magnam probabilitatem inesse.

Probant quidam hanc conclusionem sic. Gratia excitans non tantum debet influere physice in actus salutes hominis iusti, sed etiam in actus peccatoris, (non enim videtur ulla ratio, quare in uno casu debeat influere, & non

in altero, cum in utroque gratia detur ad actus eos eliciendos) atqui in homine peccatore non potest gratia excitans physice influere: ergo. prob. min. gratia excitans est causa principalis actus boni: ergo, si influeret physice, deberet esse aequè saltem perfecta, ac est ipse actus: atqui gratia excitans, utpote actus indeliberatus, non potest esse tam perfecta, ac est actus salutaris deliberatus: ergo non potest physice influere. antec. r. habetur ex S. Paulo 1. Cor. 15. v. 10. dicente: *Abundantiis illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum*: ubi in operando sibi gratiam, tanquam causam principalem, praepont: conseq. est communis, & videtur haberi ex naturali instinctu, quo iudicamus, ab imperfectiori non posse physice, & simul principaliter produci aliquid perfectius. prob. etiam subsumptum: actus deliberatus, etiam si non sit intrinsecè liber, tamen est, saltem ordinariè, magis intensus, aut clarus, aut firmus amplexus objecti, quam actus indeliberatus antecedens: adeoque iste, seu gratia excitans, saltem ordinariè, est imperfectior.

Si dicas, gratiam istam ex se non satis perfectam, ad hoc, ut sit causa principalis, elevari à DEO, rectè urget Suarez: vel elevatur intrinsecè, & debet qualitas aliqua poni in ipso actu vitali, quod est incredibile: vel elevatur extrinsecè, & melius dicitur, quod immediatè elevetur voluntas. Non autem eodem modo requiritur, ut causa, moraliter tantum influens, quamvis principaliter, seu quatenus principale motivum representat, sit aequè perfecta, ac est effectus, ut est clarum vel ex eo, quod ipsum motivum representatum saepe non sit tam perfectum, quam vel actus, vel effectus; qui ob illud elicitur.

Nec dicas, non quamlibet partialem causam physicam, sed tantum totam causam physicè influentem, debere esse aequè perfectam; ac est actus, vel effectus; nam, licet hoc verum esse possit, quando nulla est causa principalis, ut fortè accidit in generatione tertiae speciei animalis: tamen, quando una causa ex omnibus est principalis, videtur ex communi instinctu, quem habemus, quod illa debeat esse saltem tam perfecta, ac est effectus. Quia tamen haec ratio videtur posse impugnari ex paritate cum lumine gloriae (de quo in tract. de DEO num. 244.) quod est causa physica principalis visionis beatificae, quamvis sit imperfectius, ut iterum diximus tract. de DEO. num. 252. item in habitibus aliis influentibus in actum, etiam imperfectioribus actu libero, & vitali (nam dicere, quod perfectio vitalis compensetur per perfectionem habitualitatis, seu exigentiae ad permanendum, foret dicere aliquid satis incertum) hinc.

28. Prob. conclus. 2. aliter. Gratia excitans requiritur tam in iusto, quam in peccatore: ergo deberet etiam physice influere in actus peccatoris se convertentis, ita, ut ipsa, tanquam conprincipio intrinsecò, instructus peccator, possit elicere actus salutes: ergo falsum esset, quod communissimè dicunt Theologi, scilicet quod habitus, quos iustus habet, dent simpliciter posse: prob. conseq. gratia excitans daret simpliciter posse; quia cum ipsa iam simpliciter posset peccator actus bonos elicere, con-

sequenter id etiam posset iustus, in quo non minus debet semper adesse gratia excitans: & hæc non haberet minorem vim in præsentia habituum, quam in eorum absentia.

Si dicas, gratiam excitantem non sufficere ad eliciendum actum bonum absque habitibus: sed, si isti desint, debere adhuc eorum defectum suppleri per potentiam DEI extrinsecè applicatam; inprimis contradicis physici influxus patris, & evertis præcipuum eorum fundamentum, quod est, potentiam debere per principia intrinseca reddi expeditam; hoc enim juxta hanc responsionem non fieret. Dein, si debet aliquis defectus suppleri per omnipotentiam DEI specialiter concurrentem, melius dicitur, quod omnis suppleatur, ne tribuatur gratiæ aliqua virtus partialis, quæ non videtur ipsi convenire.

29. Prob. conclus. 3. Gratia excitans est actus intellectus, vel solus, ut juxta quosdam authores aliquoties contingit, vel una cum actu voluntatis, ut ordinariè, vel saltem ut plurimum fit: sed actus intellectus non potest influere in actum voluntatis: ergo. prob. min. actus unius potentia non est principium physicum, & proximum actus alterius potentia; quia, ut habet Suarez *l. 3. de grat. c. 17. num. 6.* istæ sunt virtutes, vel actiones diversarum rationum: ergo. Confirm. In naturalibus cognitio non est principium physicum volitionis, nec volitio cognitionis, ut teste Suarez *loc. cit. num. 7.* ab omnibus philosophis receptum est: ergo nec in supernaturalibus actus intellectus est principium physicum actus voluntatis; quia non est ulla ratio, quare DEUS aliud statuerit, vel aliam efficientiam actibus his tribuerit in ordine superno. Confirm. 2. Voluntas non dicitur movere intellectum, nisi imperando, & intellectus non dicitur movere voluntatem, nisi illustrando: sed hæc utraque motio est tantum moralis, & alia non probatur: ergo.

Confirm. 3. conclus. ex communi auctoritate, saltem implicite pro nobis stante, eorum Theologorum, qui non admittunt elevationem extrinsecam voluntatis per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam; hi enim, quando quaeritur, quanam sit causa physica actus, qui est ultima dispositio ad habitum e.g. in peccatore poenitente, dicunt, causam esse ipsum habitum, & admittunt aliquam mutuam naturæ prioritatem potius, quam assignent pro causa gratiam excitantem: ergo signum est, quod non agnoscant in hac gratia vim physicè effectricem. Tandem conclusio hæc probatur etiam argumento negativo, ex eo scilicet, quod hic influxus physicus gratiæ excitantis non sufficienter probetur: adeoque tantum admitti debeat influxus moralis, quem nemo negat.

30. Ob. 1. S. Paulus *1. Cor. 15. v. 10.* ait: *Non ego autem, sed gratia DEI mecum:* ergo causa principalis actus salutaris est gratia: ergo debet esse physicè effectiva. Resp. neg. 2. conseq. Imò ex hoc textu, & ex eo, quod gratia debeat esse causa principalis, inferunt aliqui, ut dictum *num. 27.* quod gratia actualis non possit esse causa physica: & hinc debeat physicè concurrere gratia habitualis, sive habitus superni virtutum infusarum: cumque hi sint etiam gratia, potest de his intelligi S. Paulus

tantum de physicè influentibus: de actuali autem gratia potest intelligi tantum de moraliter influente. Quodsi habitus virtutum, ut contingit in peccatore, desint, jam dictum est, supplendum influxum physicum ab omnipotentia DEI, quæ etiam est supernaturalis gratia increata. Accedit, quod sæpe causa principalis sit tantum moraliter influens, ut patet in mandante, & exequente.

31. Ob. 2. Concilium Milevitanum *can. 4.* anathema dicit ei, qui dixerit, per gratiam DEI solum aperiri nobis intelligentiam mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut, quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: ergo gratia non tantum illuminat intellectum, sed etiam physicè influit. Resp. neg. conseq. Concilium loco citato loquitur de gratia justificante; nam hanc nominat *can. 3.* & dein *can. 4.* obiecto vocat eandem gratiam; per gratiam autem sanctificantem præstari nobis etiam, ut id facere valeamus, seu vires physicas supernaturales, non negamus; quia per illam, tantum quasi naturam, exiguntur nobis habitus infusi, & propter illam dantur.

Neque, ut observat Gormaz, per gratiam justificantem intelliguntur tantum affectiones, vel illuminationes supernæ; cum Tridentinum *sess. 6. c. 7.* eam à gratiis istis, & aliis actualibus, latius distinguat. Saltem probari non potest, Concilium loqui de solis gratiis actualibus, & non etiam simul de gratia habituali, aut gratia supernorum habituum.

Dein per illuminationes illas, & pias affectiones, non tantum datur qualiscunque intelligentia mandatorum, sed, maxime ratione inspirationum voluntatis, datur etiam dilectio aliqua indeliberata boni: itémque dantur vires, si non physicè, moraliter saltem cooperantes: cumque, ut habet Suarez *cit. l. 3. de grat. c. 15. num. 4.* voluntatis imbecillitas, utpote ex ignorantia, & infirmitate orta, magna ex parte moralis sit, per auxilia moraliter adjuvantia magna ex parte potest tolli, & totaliter per principia supernaturalia, præter gratiam excitantem requisita, scilicet per habitus &c.

32. Ob. 3. Trident. *sess. 6. c. 5.* dicit, nos cooperando gratiæ disponi ad justificationem: ergo cooperamur ipsi: ergo ipsa operatur physicè; quia nos operamur physicè, Resp. neg. ultimam conseq. cooperari non significat operari in eodem genere causalitatis. Sic consulens, & mandans, & physicè exequens homicidium, cooperantur, quin primi duo operentur physicè. Sic fides tantum moraliter influit in actus voluntatis salutaris, & tamen dicitur Jacob. *2. v. 22.* *Vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius:* scilicet Abraham circa sacrificandum Isaacum physicè operantis. Sic Tridentinum ipsum *sess. 6. c. 16.* ait: *Cooperante fide bonis operibus crescunt:* quin fides physicè influat in actus humilitatis, charitatis &c. Adde, quod Tridentinum *loc. cit.* videatur loqui de gratia excitante, ac adjuvante, quasi de distinctis: ergo, licet diceret, aliquam physicè concurrere, non sequeretur, eam esse excitantem.

33. Ob. 4. Concilia, & Patres, agentes contra Pelagium, nullam faciunt mentionem de gratia

tia habituum supernaturalium; sed dicunt, nobis per ipsas illustrationes, & pias affectiones, præberi sufficientiam ad actus salutes: ergo suppolluerunt, has gratias illustrationum physice influere. Resp. Concilia & Patres etiam mentionem faciunt habituum supernaturalium, ut Vienneſe ſub Clemente V. *Clementina, de ſumma Trinit.* & *fide Catholica*: item Trident. ſeſſ. 6. c. 7. ubi ait, *infundi fidem, ſpem, & charitatem*: rurfus Innocentius III. C. *Majores. de baptiſmo*. ſ. *illud verò*: ulterius S. Auguſt. l. 22. de civit. DEI c. 24. dum ait: *Præter enim artes bene vivendi, & ad immortalẽ perveniendi felicitatem, quæ virtutes vocantur, & ſolâ DEI gratiâ, quæ in Chriſto eſt, filiis promiſſionis, regniq; donantur* &c. Quodſi contra Pelagium de his habitibus mentionem non faciunt, inde eſt; quia voluerunt modo optimo oſtendere neceſſitatem gratiæ, quam melius oſtendebant in illuminationibus, & affectionibus ſupernis, quàm in habitibus.

Ratio eſt; quia illæ illuminationes &c. ita ſunt neceſſariæ, ut non poſſint extrinſecè per omnipotentiam DEI ſuppleri; non enim poſſet quis cognoscere per ſolam omnipotentiam extrinſecè applicatam, vel per alterius cognitionem extrinſecam: econtrâ habitus non ſunt ita neceſſarii; ſed eorum defectus poſſet ſuppleri per omnipotentiam DEI, extrinſecè applicatam: imò in peccatoribus ita ſuppletur. Quare SS. Patres magis de illis gratiis actualibus, quàm de his habitualibus, agebant, ut ſcilicet neceſſitatem gratiæ, nobis inhaerentis, clariùs contra Pelagium oſtenderent: quod bene notandum ad mentem Conciliorum, & Patrum, intelligendam. In forma. neg. conſeq. non enim volunt SS. Patres, totam ſufficientiam nobis dari per eas gratias actuales, ſed tantum ſufficientiam ab extrinſeco inſupplebilem, & magis neceſſariam. Quæ reſponſio firmatur ex communi authoritate Theologorum, qui aliam cauſam phyſicam allignant, ut dictum num. 28. & 30. nec putant, ex Conciliis hanc ſufficientiam gratiæ excitantis in genere phyſico erui.

34. Ob. 5. S. Auguſt. in illud ad Rom. 8. v. 14. *Qui ſpiritu DEI aguntur*: ait, plus eſſe, agi, quam regi (quod regi eſt moraliter juvari) ergo agi eſt phyſicè juvari. Confirm. Idem S. Doctor paſſim docet, illustrationes, & affectiones pias cauſare ſalutem: ergo phyſicè effectivè concurrunt. Resp. neg. conſ. Textum, & mentem S. Auguſtini fuſè explicavimus à num. 21. quem vide. Ad confirm. neg. conſ. nam modò illustrationes illæ &c. ſint cauſæ morales, quales eſſe dicimus, verè cauſant: nec probari poſſet, quòd aliam cauſalitatem gratiæ excitanti tribuat S. Auguſtinus. Certè ejus vim tractivam (quæ eſt ejus vis effectiva) ut vidimus n. 23. comparat ramo oſtenſo ovi, vel nucibus oſtenſis puero: adeoque plus quàm moralem cauſalitatem ei non tribuit. Iterum, cum ait l. de ſpir. & liter. c. 34. *Viſorum ſuſceptionibus agit DEUS, ut vedimus, & ut credamus*: ſanè non aliam, quàm moralem efficientiam adſtruit. Rurfus, cum l. 2. de peccator. merit. & remiſſ. c. 19. ait, nos, dum oramus auxilium ad perficiendam juſtitiam, non aliud deprecari, quàm *ut appareat, quod latebat, & juave fiat, quod non delebat* (de quo textu vide n. 17.) ſanè indicat, nos non aliud

adjutorium petere, quàm quod moraliter nos adjuvet: adeoque nec aliud recipere.

35. Dices. Juxta nos iſtæ illuminationes neque eſſent cauſæ morales; non enim cognitio rei cauſat, aut movet; ſed tantum eſt applicatio motivi: ergo gratia eſſet tantum conditio moralis, non verò cauſa. Resp. neg. antec. quia ad cauſam moralem ſufficit, ſi moveat, quia eſt: atqui illæ illustrationes movent, quia ſunt: nec tantum movet objectum per eas reſentatum, ſed etiam movent ipſæ; aliàs neque conſilium diceretur cauſa moralis; ſed tantum ratio per id applicata: nec imperium domini moveret ſervum, ſed tantum poteſtas juſriſdictionis per imperium applicata, quæ ſunt contra communem. Sic etiam omnes dicunt, exhortationem movere, & non tantum rationes, ſeu objecta per eam reſentata; unde, licet cognitio finis non ſit cauſa finalis, tamen poſſet eſſe cauſa moralis; quia cenſetur etiam ipſa, in communi aſtimatione, movere, ſaltem in concreto cum objecto, & non eſſe pura putata applicatio cauſæ moralis. Certè tales illuminationes ſupernæ, ſunt quaſi locutiones, aut conſilia, aut præcepta DEI, quibus nobis ſuadet, aut præcipit, aliquid faciendum, aut omitendum: ſi ergo in naturalibus conſilia, præcepta &c. ſunt verè cauſæ morales, cur non ſint in ſupernaturalibus etiam iſtæ illuminationes?

36. Ob. 6. Omnis cognitio, vel affectio, per ſe dirigens ad agendum, influat phyſicè in actum: ergo etiam illuſtratio iſta gratiæ. prob. antec. omnis forma, eſſentialiter præſuppoſita ex parte principii, cenſetur cum ipſo phyſicè concurrere: atqui cognitio eſt talis forma: ergo. Confirm. Liberum arbitrium non eſt tantum inſufficiens in genere morali, ſed etiam in genere phyſico ad actus ſupernos: ergo non tantum juvatur à gratia in genere morali, ſed etiam in genere phyſico. Resp. neg. ant. ad prob. neg. ma. poſſet enim talis forma eſſe tantum conditio in genere phyſico, & cauſa in genere moris: & ſic planè ſe habere videtur in ordine naturali cognitio reſpectu volitionis, ut ex Suarezio diximus n. 29. ſic etiam ſe habet fides reſpectu bonorum operum, de qua n. 32. Ad confirm. diſt. conſeq. Liberum arbitrium juvatur à gratia actuali illuſtrationis, vel affectionis, in utroque genere. neg. conſeq. juvatur ab illa in genere morali: in genere phyſico autem à gratia habituum intrinſecorum, vel omnipotentia extrinſecè applicata. conc. conſeq. non enim debet gratia actualis excitans ſola dare ſufficientiam in omni genere; modò enim ipſa det aliquam, & alia gratia det aliam, jam verum eſt, gratiâ juvari naturam infirmam.

37. Ex hucusque dictis inferitur, gratiam aliam eſſe moraliter, aliam phyſicè adjuvantem. Gratia excitans eſt moraliter adjuvans, caſu quo quis ei conſentiat: quo caſu etiam eſt moraliter cooperans. Gratia phyſicè adjuvans alia eſt phyſicè adjuvans effectivè, alia adjuvans formaliter. Illa adjuvat aliquid efficiendo: & talis gratia ſunt habitus ſuperni, quando cum ipſis elicimus actus bonos, vel, ſi hi deſint, eſt omnipotentia DEI extrinſecè applicata, loco habituum concurrentis. Gratia phyſicè formaliter adjuvans eſt ipſe actus liber, & ſalutaris, qui & ipſe eſt gratia

gratia actualis adjuvans; quia etiam est concursus DEI, supernaturalis, & multò magis ex gratia DEI, quàm ex operatione hominis: & de hoc actu etiam verum est illud Apostoli: *1. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Et quidem actus liber, ac salutaris est gratia adjuvans illa, quam *n. 14.* ex S. Augustino, diximus vocari *auxilium quo*, & conjungitur cum consensu per identitatem.

Ubi addendum, quòd gratia omnis, sive sit illuminatio, sive habitus, aut augmentum habituum, sive concursus DEI supernus, sive ipsa visio beatifica &c. uno verbo, omnis gratia illa, quam per præcedentes bonos actus mere-mur, etiam sit, & dicatur gratia: communiter autem dicitur *gratia pro gratia*: per quam intelligitur illa, quæ ratione prioris gratiæ est debita. Sic S. Augustinus *l. de gratia, & libero arbitrio c. 8. Sine dubio & vita eterna, quæ bonæ vitæ redditur, DEI gratia est; & ipsa enim gratis datur; quia gratis data est illa, cui datur. Sed illa, cui datur, tantummodo gratia est: hæc autem, quæ illi datur, quoniam præmium ejus est, gratia est pro gratia.* Et hic loquendi modus desumptus est ex *Joann. 1. v. 16. De plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Hinc Trident. *sess. 6. c. 16.* docet, etiam beatitudinem nostram esse mercedem bonorum operum, & simul gratiam, filiis DEI per Christum promissam. Item S. Thomas *lect. 2. in illud Pauli 1. ad Timoth. 4. v. 8. Reposita est mihi corona justitiæ: quærit, quomodo sit corona justitiæ, cum sit gratia? & respondet, esse justitiam, quantum ad actum procedentem à voluntate, & esse gratiam, quantum ad radicem merendi.*

QUESTIO II.

De Necessitate Gratiæ Actualis.

ARTICULUS I.

An Gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis.

38. **C**eleberrima hæc quæstio fuit, maxime tempore S. Augustini, inter Catholicos, & Pelagianos, ac Semipelagianos. Negavit initio Pelagius, gratiam supernaturalem necessariam esse ad opera bona, ac ad salutem conducentia. Dein, accusatus de hoc errore, admisit, necessariam esse gratiam: per hanc tamen intellexit libertatem, à DEO homini gratuito donatam. Postea admisit præter libertatem etiam gratiam, quæ staret in lege, atque doctrina, & exemplis Christi. Quibuscumque autem dein usus sit verbis æquivocis, aliam gratiam internam non admisit, ut patet ex S. Augustino citato à nobis *num. 422. de DEO.* Videri etiam hac de re potest Theodorus Eleutherius in *appendice Historiæ de auxiliis.*

Fundamentum autem hujus hæresis erat, quòd putaret Pelagius, admissa necessitate gra-

tia everti libertatem; cum judicaret, eum liberum esse non posse, qui indigeret auxilio alieno; sic enim Critobulum, seu Pelagianum,loquentem inducit S. Hieronymus. *libro 1. dialog. adversus Pelagianos cap. 1. Si enim absque DEO, & nisi per singula ille me juverit, nihil possum agere, nec pro bonis me justè operibus coronabit, nec affliget pro malis: sed in utroque suum, vel recipiet, vel damnabit auxilium.* & cap. 2. *Mibi autem nullus auferre poterit liberi arbitrii potestatem, ne, si in operibus meis DEUS adjutor extiterit, non mihi debeatur merces, sed ei, qui in me operatus est.* Quem errorem refellit Concilium Senonense decreto *15. de libero arbitrio*, sic docens: *Neque tamen tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio; cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo DEUS non stet ad osium, & pulset: cui, si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo: nec denique tale sit hujusmodi trahentis DEI auxilium, cui resisti non possit.*

39. Jam Semipelagiani, sive Massilienses, in pluribus quidem à Pelagio recedebant, sed tamen non omnino, & quòd spectat ad præsentem quæstionem, non quidem admittebant, totum justificationis negotium esse in libertate naturali hominis positum; sed tamen initium fidei & primam vocationem; aiebant enim: sicut ægrotus potest quidem ex suis viribus vocare medicum, non tamen potest se sanare, ita natura nostra ægrotat, ex se potest vocare, seu implorare DEUM, ut ipsam sanet, sed non potest, sanam se reddere. Putant (ait S. Augustinus *l. de prædestinatione sanctorum c. 2.*) *ex nobis esse fidei cœtum, & ex DEO esse fidei supplementum.* Ex quo infert rectè S. Doctor, eos velle, quòd gratia prima secundum merita detur, & jam non sit gratia, sed merces.

Non autem admiserunt gratiæ interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; damnat enim Innocentius X. hanc propositionem 4. Jansenii: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant heretici quòd vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: de qua vide dicta in tractatu de DEO *n. 420.* Fundamentum hujus erroris erat idem cum fundamento Pelagii; quia putabant, alias everti libertatem, ut refert S. Augustinus *epistola 105. sub initium.* eo quòd gratia non esset in manu nostra. Alii putant, eos etiam existimasse, voluntatem non posse resistere gratiæ efficaci: aliis videtur hoc non convenire cum reliqua eorum doctrina. Sed, ut rectè advertit Arriaga *disp. 35. de gratia sessiones. n. 29.* non est quærenda in hæreticis consequentia doctrinæ, aut reflexio, seu attentio talis ad omnia sua dicta, ut non possint ex suis assertis impugnari; unde, quamvis non semper fuerint uniformes, non sequitur, eos aliquid non dixisse; cum hæreticorum sit propria inconstantia, & diffinitas doctrinæ.*

40. Dico. Ad omnem actum supernaturalem, & ad salutem æternam conducentem, sive intellectus, sive voluntatis, etiam ad initium fidei, & piam voluntatem credendi, necessarium simpliciter est auxilium gratiæ supernaturalis. ita Catholici omnes. Probat *1. Hæc veri-*

veritas definita est à pluribus Conciliis, Palæstino in Asia, Milevitano in Africa, Arausicano in Gallia, Tridentino in Germania, & alibi. Sic Arausicanum canone vel capitulo 5. dicit anathema ei, qui asserit, sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsum credulitatis affectum non per gratia donum nobis inesse: & adducit in hunc finem plures textus Sacre Scripturæ. Ad Philippenses 1. v. 6. Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet. & v. 29. Vobis donatum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed etiam, ut pro illo patiamini. Ad Ephes. 2. v. 8. Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis; DEI enim donum est. 1. Cor. 4. v. 7. Quid autem habes, quod non acceperis. & c. 15. v. 10. Gratia autem DEI sum id, quod sum.

Idem Concilium can. 7. subdit. Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, sive salvari, id est, Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in consentiendo, & credendo veritati, heretico fallitur spiritu. Unde habemus etiam, textus citatos Scripturæ ita intelligi oportere, ut fides quoque, sive initialis, sive aucta, sit donum, seu gratia à DEO accepta, sicut & omnia bona.

Tridentinum autem sessione 6. de justificatione cap. 5. ait, justificationis exordium in adultis, à DEI per Christum Jesum præveniente gratia, jamendum esse, hoc est, ab ejus vocatione. Deinde ita definit can. 1. Si quis dixerit, hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam fiant, absque Divina per Jesum Christum gratia, posse justificari coram DEO, anathema sit. & canon. 2. Si quis dixerit, ad hoc solum Divinam gratiam per Christum Jesum dari, ut facilius bono jussu vivere, ac vitam æternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed egrè tamen, & difficulter possit, anathema sit. & canon. 3. Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Ex quibus, & aliis plurimis, quæ possent afferri, & videri queunt apud Rhodens. disp. 2. de gratia q. 1. sect. 1. & 2. doctrina nostra clarè patet.

41. Accedunt plures alii textus Sacre Scripturæ, qui, accedente præsertim explicatione Conciliorum, in hanc nostram sententiam sunt invicti roboris. Sic præter jam supra citatos, Joan. 6. v. 44. dicit Christus: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Ubi Arausicanum II. canon. 8. ponderat particulam Nemo, quæ ait probari, quod nullus à necessitate gratiæ excipiat: quem textum S. Augustinus libro 1. contra duas epistolas Pelagianorum. c. 3. adducit, & ponderat particulas: venire ad me: quibus primum pietatis opus, seu initium ait significari, eoquod ea Dominus propter credentes, & non credentes dixerit: adeoque etiam isti ad habendam fidem opus habeant gratiæ. Sed & illud traxerit significat, primum motum bonum esse à DEO. Alter locus est iterum Joan. 15. v. 5. Sine me nihil potestis facere: ex quo arguit Concilium Milevitanum can. 5. & Augustinus, tr. 81. in Joan. nihil prorsus boni nos

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

posse facere sine gratia Christi. Et ne quis dicat, justos saltem posse aliquid boni facere, refellitur hoc iterum ex Joan. 15. v. 4. ubi Christus justos comparat palmitibus, & se viti: atque. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis: in quo textu (ut ait S. Augustinus hoc eodem tractatu) continetur magna gratiæ commendatio.

42. Consentiant SS. Patres, Prosper, Fulgentius; & maxime S. Augustinus plurimis non tantum locis, sed libris, quos contra hostes gratiæ scripsit, in quibus plura adhuc Scripturarum testimonia ponderat, atque ex iis infert, voluntatem, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum bonum, vel justificationem ponere sine gratia præveniente. Et primò ponderat illud psal. 76. v. 11. Dixi: nunc cæpi; hæc mutatio dextera excelsi: ubi observat, mutationem hanc, seu initium conversionis, esse non opus liberi arbitrii, sed dextera excelsi. Rursus psal. 55. v. 8. Pro nihilo salvos facies illos: in quem locum S. Augustinus. l. de patientia. c. 20. ait: Si autem vera sit gratia, id est gratuita, nihil invenit in homine, cui merito debeatur: quod bene intelligitur & in eo, quod dictum est: Pro nihilo salvos facies eos: profecto ipsa dat merita, non meritis datur. Prævenit ergo etiam fidem, ex qua omnia bona opera incipiunt.

Idem S. Augustinus l. 2. contra duas epistolas Pelagianorum c. 8. sic scribit: Si enim sine DEI gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum ceptum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium, ac sic gratia DEI non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur: quo dicto alludit ad illud Apostoli ad Rom. 11. v. 6. Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia. Ex quibus omnibus habetur, voluntatem creatam, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem positivam ad actum supernum, vel justificationem, ponere sine gratia præveniente; quia aliàs homo non omnino nihil posset ex se in ordine ad actus supernos: & hæc ipsa positiva dispositio jam aliquo modo exigeret concursum ad actum salutarem, atque hunc saltem pro libitu voluntatis cooperari volentis, post se traheret.

43. Probatur 2. conclusio ratione. Actiones creaturarum sunt essentialiter actiones servorum: & actiones servorum non possunt habere proportionem, & exigentiam ad hæreditatem filiorum; cum hanc non possint servi quæ tales exigere, sed debeant eam gratuito accipere: ergo actiones creaturarum non possunt habere exigentiam, seu proportionem ad vitam æternam, quæ est hæreditas filiorum DEI: ergo non possunt esse supernaturaliter meritoria, seu salutares, aut conducentes ad vitam æternam. Confirm. 1. Actus salutares, seu meritorii, sive de condigno, sive de congruo, vitæ æternæ, sunt supernaturales, & quidem Theologicè tales: ergo sunt supra exigentiam totius naturæ creaturæ, adeoque supra exigentiam potentiarum, & mediorum naturalium: ergo ad eos actus est necessarium auxilium supernaturale gratiæ.

Hæc ratio etiam probat, quod actus purè

N

na-

naturales neque possint esse dispositio tantum remota, positivè conducens ad actum salutarem, vel etiam ad gratiam; quia inter dispositionem positivam, & formam debet dari proportio: atqui inter opus naturale, & gratiam, vel etiam actum supernaturalem, nulla est proportio; cum illud sit in ordine longè inferiori: ergo. Eadem hæc ratio probat, Adamum quoque in statu iustitiæ originalis, & Angelos, opus habuisse gratiæ; quia & ipsorum vires, purè naturales, non poterant sufficere ad actus supernaturales. Et hinc S. Fulgentius l. 2. ad Thrasimundum c. 2. *vel sub initium*, ait de gratia: *Non alia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare: una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.* & S. Augustinus l. de corrept. & grat. cap. 11. ait de Adamo: *Sanè habuit gratiam primus homo, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset.* vide Rhodes disp. 2. de gratia, quest. 1. sec. 2.

44. Confirmatur 2. & simul explicatur ulterius hæc ratio. Voluntas non potest se exercere circa objectum, nisi hoc ei repræsentetur; nihil enim volitum, quin præcognitum: at non sufficit qualiscunque repræsentatio, sed debet esse proportionata; nam ad actum voluntatis, e.g. amorem spirituales, non sufficit cognitio materialis, sed debet esse cognitio spiritualis: ergo etiam, ut voluntas se exerceat per actum supernaturalem, debet præcedere cognitio supernaturalis, seu illuminatio gratiæ. Confirm. 2. à pari. Principium tantum materiale non potest sufficere ad actum spirituales efficiendum, sed debet adesse aliquod principium spirituale: ergo etiam principium naturale non sufficit ad eliciendum actum supernaturalem, sed debet adesse etiam aliquod principium supernaturale.

Confirm. 4. Debilis, & infirmus non potest incedere, nisi ab aliquo juvetur: atqui liberum arbitrium nostrum post peccatum est debilitatum, & infirmum: ergo. Sicut autem debet infirmus juvari, tum excitando, & suadendo, tum etiam manu ei, & opem physicam porrigendo, ita etiam debet juvari nostrum arbitrium, tum gratiæ illuminationis, & inspirationis, seu gratia excitante, & suadente, tum physico auxilio, sive habitu, sive omnipotentiae extrinsecè applicatæ. Et hæc rationes omnes valde bonæ sunt, attamen ratio ab autoritate Conciliorum, & Patrum est primaria, & se sola esset sufficientissima.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

45. **O**B. 1. Scriptura dicit, quod voluntas auxilium DEI præveniat: ergo voluntas sola potest aliquid agere, quod mereatur gratiam, vel saltem ad eam disponat. prob. ant. Sic psal. 22. v. 6. dicitur: *Misericordia tua subsequetur me.* Psal. 87. v. 14. *Adanè oratio mea præveniet te.* Psal. 118. v.

147. *Præveni in maturitate, & clamavi.* Proverb. 16. v. 1. *Homini est animam præparare* &c. et go. Resp. neg. ant. ad prob. repono, non minus dicit Psal. 58. v. 11. *DEUS meus, misericordia ejus præveniet me:* ergo DEUS prævenit, & sequitur: hoc est, dat gratiam prævenientem, & subsequentem, quas explicavimus n. 13.

In secundo textu illud *manè oratio* significat, Christum (de quo est ille psalmus) prævenisse tempus passionis, ut peteret, calicem à se transire, neque tamen exauditum esse, ut indicatur vers. seq. seu 15. *Ut quid Domine repellis orationem meam?* vel, si de quovis homine velis explicari illud verbum, plus non significat, quam quod citò ad orandum DEUM surrecturus sit, cum adhuc esset tempus dormiendi. Idem significat sequens textus ex Psal. 118. *Textus ex Prov. 16.* significat, quod homo præparet animam, sed non sine gratia DEI: & centies inclamat S. Augustinus: *Preparatur voluntas à Domino:* citque præsertim pulcherrimus textus l. 1. retract. c. 23. ubi ait: *Utrumque ergo nostrum est* (scilicet credere, & bene operari) *propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est per spiritum fidei, & charitatis: utrumque ipsius est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non sit, nisi volentibus nobis.*

46. Ob. 2. S. Augustinus docet variis locis, quod saltem in statu naturæ integræ non fuisset necessaria gratia: atqui hoc est contra dicta n. 43. ergo. ant. probatur. Sic de corrept. & gratia c. 12. *Ut ergo non acciperet hoc donum DEI, id est, in bono perseverantiam, primus homo, sed perseverare, vel non perseverare, in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipsa concupiscentialiter resistebat, ut dignè tantæ bonitati, & bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium.* & serm. 2. de verbis Apostoli. *Verum est, magnas arbitrii liberi vires homo, cum conderetur, accepit, sed peccando amittit.*

Resp. neg. ant. ad prob. neg. consi. S. Augustinus nunquam somniavit, quod per vires naturæ solius Adam in statu innocentiae potuerit salutariter agere, & in bono supernaturali perseverare; nam de corrept. & gratia c. 17. sic scribit: *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malus; sed sanè habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deservire posset.* Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio; quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotentis bono. Imò adversarii, qui hæc obijciunt, alibi millies clamant, Adamum habuisse adjutorium sine quo non, prædestinatos autem modò in statu naturæ lapsæ habere adjutorium quo.

47. Unde quando S. Augustinus videtur dicere, quod Adam per liberum arbitrium potuisset perseverare, loquitur de arbitrio sano, integro, & non tantum naturaliter, sed etiam supernaturaliter completo, quale homo primus accepit in prima sua creatione, scilicet etiam gratia supernaturali instructum. Sic se explicat S. Doctor de natura & gratia c. 42. *Quis enim ne-*
scit,

fit, eum sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iuste vivendum potestate libera constitutum: sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus saucius, confusisque vulneribus, non ita potest ad iustitiae culmen ascendere. Ecce per hominem sanum intelligit, non qualicumque libero arbitrio instructum, sed tali, quod libera potestate ad iuste vivendum sit prae-ditum, quam potestatem ex textu superiore dat gratia.

Eandem explicationem repono ad alterum textum; nam homo has vires peccando amisit; non autem naturale arbitrium liberum, quamvis hoc fuerit sauciatur. Hunc ipsum textum secundum aliqui exponunt, quasi S. Augustinus voluisset dicere, liberum arbitrium omnino amissum fuisse: sed falluntur, & fallunt; nam tantum S. Doctor dicit, perditam esse libertatem à servitute concupiscentiae, quae libertas magnas praebeat vires: non verò perditam esse omnimodam libertatem.

48. Ob. 3. Saltem iustus, habens gratiam habitalem, non opus habet gratia actuali excitante: ergo adhuc nostra conclusio non subsistit. prob. ant. iustus habet habitus supernaturales infusos, qui possunt illum excitare: ergo non indiget alia gratia excitante. Confirm. Posito lumine gloriae Beatus non eget aliâ gratiâ ad eliciendam visionem, vel amorem beatificum: ergo neque, posito habitu fidei, indiget gratia excitante ad actum fidei. Resp. neg. ant. ad prob. neg. supposit. ant. Habitus, licet operentur in genere physico, & adjuvent voluntatem, nunquam tamen excitant; nam excitatio est pia cogitatio, quae non potest procedere ab habitu ante omnem excitationem.

Quin ipsi habitus debent excitari ad operandum; nec enim se solis facere possunt, ut homo vigilet, & vitaliter attendat; aliàs semel iustificatus non egeret gratia ulla actuali, donec perderet habitus cum gratia sanctificante per peccatum; sed hoc dici non potest, ut probavimus n. 47. ex similitudine palmitis, & vitis, à Christo adducta. Ad confirm. neg. conf. Lumen gloriae necessitat ad visionem, & amorem; unde non est opus alia gratia excitante ad visionem, sicut necessaria est ad actum liberum. Sic etiam ad ipsam gratiam excitantem, quae est actus necessarius indeliberatus, non est necessaria alia gratia praecedens; aliàs iretur in infinitum. At verò ante actum deliberatum opus est alia gratia illuminante, ut res prius cognoscatur, & dein deliberetur; aliàs non posset voluntas eam deliberatè amplecti.

49. Dices 1. Actus fidei est actus intellectus: ergo est necessarius: ergo ad hunc non est opus gratia excitante, sed tantum habitu fidei. Confirmatur. Facta sufficienti propositione mysterii revelati sequitur necessario assensus fidei: ergo non requiritur ad eum alia gratia, quam revelatio, & propositio motivi: prob. ant. implicat, ut intellectus clarè cognoscat, DEUM summe veracem aliquid loqui, & non simul cognoscat, id esse verum: sed veritati clarè cognitæ intellectus necessario assentitur: ergo. Resp. disting. 1. conf. actus fidei est necessarius, positus omnibus ad eum praerequisitis. conc. conf. non positus omnibus illis. neg. 1. & etiam 2. consequ.

quia inter praerequisita est etiam gratia excitans, ut clarè docet Tridentinum sess. 6. can. 3. Adde, quod actus fidei, ut sit meritorius, debeat esse liber, non quidem intrinsecè, cum sit actus potentiae necessariae, scilicet intellectus: attamen extrinsecè, in imperio voluntatis, seu in pia affectione, quae imperat actum fidei; unde hæc quoque praerequitur, & ipsa etiam est aliqua gratia, qualis est omnis actus supernaturalis ex n. 37.

Ad confirm. Resp. 1. neg. ant. ad prob. neg. suppositum antecedentis, nempe quod semper clarè proponatur, DEUM esse locutum; nam revelatio rarò est omnino clarè, seu evidenter proposita: sed adhuc datur aliqua obscuritas de eius existentia, quamvis clarè, seu evidenter sit proposita ejus credibilitas, de quibus agitur in tractatu de virtut. Theolog. seu de fide. Resp. 2. disting. ant. sequitur necessario assensus aliquis praestius mysterio fidei. conc. ant. sequitur necessario assensus fidei verè talis. neg. ant. & conf. ad prob. supposito, quod detur evidentia in attestante, dist. min. intellectus tali veritati necessario assentitur per assensum qualemcumque. conc. min. per assensum fidei. neg. min. & conf. Ut sit verus assensus fidei, & meritorius, debet is, etiam datâ evidentia in attestante, tamen esse liber; hinc assensus, qui necessario sequitur ex tali veritate evidenter cognita, non est assensus fidei meritorius, sed alius qualiscunque. Potest tamen etiam tunc liberè elici verus, & meritorius actus fidei, qui imperetur à pia affectione, per quam homo paratus est assentiri, etiam si non adesset evidentia, modò adesset evidens credibilitas &c. ut adeò intellectus non moveatur ab evidentia, sed tantum à revelatione, hic & nunc quidem evidenti, movendus tamen etiam à non evidenti: in quo stat libertas actus, & captivitas intellectus. Sed talis actus non elicitur necessario, & hinc etiam in tali casu non elicitur necessario actus fidei: multo quæ minus elicitur sine pravi gratia. Plura de his in tractatu de fide, ubi de compossibilitate evidentiae in attestante cum actu fidei.

50. Dices, Actus fidei non est supernaturalis: ergo non requiritur gratia ad eum eliciendum. prob. ant. actum fidei circa eundem Christum, e.g. passum, elicit hæreticus, & Catholicus: sed in hæretico actus hic non est supernaturalis: ergo nec in Catholico. Resp. neg. ant. quod omnes negant Theologi. ad prob. neg. ma. hæreticus enim non habet verum actum fidei; quia non assentitur propter solam revelationem DEI; aliàs assentiretur etiam aliis revelatis, quæ negat: sed assentitur propter alia motiva, quæ suadent ipsi, hoc, vel illud esse revelatum: actus autem fidei debet objectis assentiri propter solam revelationem DEI. Et, si hæreticus dicat, se credere propter solum verbum DEI, seu revelationem, falsum dicit; aliàs enim, ut dictum, etiam alia deberet credere.

51. Ob. 4. Si gratia esset necessaria ad actus meritorios, tunc in DEUM caderet vitium acceptionis personarum: hoc est falsum: ergo. prob. ma. DEUS daret uni ex speciali favore gratiam, & non alteri: ergo esset acceptor personarum. Confirm. Necessitas gratiae evertit

liberum arbitrium: ergo non debet admitti. Resp. neg. ma. ad prob. neg. conf. Acceptio personarum non datur, quando quis ex puro favore, sine ullo debito, vel jure alterius, potius dat uni, quam alteri (aliàs, quando quis ex liberalitate aliquid daret potius amico, quam ignoto, esset acceptor personarum) sed tunc datur id vitium, quando unus potius habet jus accipiendi, quam alter, vel saltem æquale jus, & distributio debet fieri ex justitia legali, e. g. beneficium debet dari digniori, & aliquis illud confert minus digno; quia est amicus, vel commendatus ab amico (qui tituli nihil ad rem faciunt) tunc enim fit contra jus dignioris, & committitur hoc peccatum. At in primis DEUS nemini quidquam debet ex justitia legali: dein dat omnibus gratias sufficientes, & quandoque illis majores, qui iis non utuntur. Ad confirm. neg. ant. vide Concilium Senonense citatum n. 38.

52. Ob. 5. Dicitur *Matth. 25. v. 15.* DEUS sub nomine Domini dedisse servis, uni quinque, alteri duo, tertio unum talentum, *unicuique secundum propriam virtutem*: ergo vires naturales possunt elicere actus meritorios gratiæ, & DEUS dat gratiam secundum merita naturalia. Confirm. Meritum de congruo, vel moralis dispositio, non tollit rationem gratuiti: ergo opera naturalia possunt esse merita de congruo respectu gratiæ ad alios actus &c. prob. ant. quamvis dominus det aliquod donum servo; quia hic eum orat, tamen dat gratuitò: ergo à pari DEUS etiam dat gratuitò, quod dat tantum de congruo merentibus, vel tantum se disponentibus. Resp. neg. conf. Vel enim per illa talenta tantum intelliguntur dona naturalia: vel, si intelliguntur dona supernaturalia, etiam per virtutem non intelligitur virtus naturalis, sed supernaturalis gratiæ: vel, si intelligitur virtus naturalis, & tamen dona supernaturalia, tunc illud secundum non significat vim moralem, aut meritoriam inesse illi virtuti, sed eam tantum fuisse purum terminum, quem DEUS sibi præfixit.

Sic e. g. DEUS divitem sapius movet ad actus eleemosynæ faciendos, quam pauperem: & tamen divitiæ non sunt causa meritoria motionis Divinæ: sed tantum sunt purus terminus, quatenus DEUS habentes majorem potestatem exercendæ virtutis, sapius ad eam exercendam movet. Et sic explicat hæc verba S. Prosper l. 2. de vocatione gentium c. 8. dicens: *Unicuique secundum propriam virtutem, id est, secundum propriam, & naturalem possibilitatem, non autem secundum proprium meritum.* Ad confirm. dist. ant. meritum de congruo, vel moralis dispositio non tollit omnem omnino rationem gratuiti. om. ant. non tollit eam, quam SS. Patres, & Concilia adstruunt in gratia respectu actuum naturalium. neg. ant. & conf. Ex SS. Patribus, & Conciliis habetur, actus naturales nullam omnino habere proportionem, aut rationem positivæ dispositionis ad gratiam: & vires naturales nullam habere proportionem ad actus supernaturales.

53. Ob. 6. Infirmus, licet non possit se sanare, potest tamen ex naturalibus viribus medicum vocare: ergo etiam natura lapsa potest saltem invocare DEUM. Confirm. 1. Natura

humana, licet non possit producere animam rationalem, potest tamen producere dispositionem, quæ exigat, animam rationalem insundit: ergo potest etiam producere dispositionem exigentem, produci gratiam, vel actum supernaturalem. Confirm. 2. Si hoc negatur, opera bona naturalia erunt otiosa, & inutilia: hoc dici non potest: ergo. Resp. neg. conf. cum enim sanitas, seu operatio medici, etiam sit naturalis, unque potest æger ponere aliquam dispositionem, vel exigentiam proportionatam actioni medici: at gratia est aliquid ordinis superioris, ad omnem actum naturalem; ut enim diximus num. 43. actiones hæc, cum sint essentialiter actiones servorum, non possunt habere proportionem, seu exigentiam ad hereditatem filiorum, sed hanc DEUS debet omnino gratuitò dare. Ad 1. confirmationem servit eadem responsio; nam etiam infusio animæ est naturalis, & juxta exigentiam, saltem indeterminatam materiæ. Ad 2. confirm. neg. ma. nam in primis opera naturaliter bona, sunt removens prohibens, ut vocant, peccati; quia sæpe actus naturalis, si fiat, impedit peccatum: dein, quamvis ea opera non mereantur præmia supernaturalia, possunt mereri præmia naturalia plurima.

54. Ob. 7. Potest quis sine gratia amare DEUM super omnia: sed amor DEI super omnia est actus conducens ad salutem: ergo potest quis sine gratia elicere actum conducentem ad salutem. Confirm. 1. Potest quis infidelis sine gratia baptizare infantem; quia res est facilis: sed baptizare, cum sit adimpletio præcepti supernaturalis, est actus supernaturalis: ergo. Confirm. 2. DEUS facienti, quod est in se, non denegat suam gratiam: sed potest aliquis per solas vires naturæ facere, quod est in se: ergo potest mereri gratiam. Resp. Plures admittunt ma. sed negant mi. cum amor ille purè naturalis non conducat positivè ad salutem. Sed de hoc infra. Interim, si majorem concedas, nega mi. si minorem velis concedere, nega majorem.

Ad 1. confirm. potest quis etiam validè baptizando infantem peccare, adeoque actus baptizandi non est necessariò supernaturalis; unde neg. mi. Neque, ut ait Tannerus tom. 2. disp. 6. de gratia. quest. 3. num. 149. talis actus est perfectè adimpletio præcepti supernaturalis, sed tantum secundum quid. Putat tamen idem auctor loc. cit. num. seq. etiam talem actionem præcedi à cogitatione congrua in infideli, quæ sit specialis gratia, non respectu infidelis, sed respectu infantis. Mihi sufficit prior responsio. Ad 2. confirm. neg. conseq. Syllogismus, ut patet consideranti, non est in forma; nam in conclusione inferitur meritum, de quo non fuit facta mentio in præmissis. Quidam tantum admittunt, quòd DEUS facienti, quod est in se ex viribus gratiæ, non neget gratiam ulteriorem: & hi negant minorem. Alii id principium intelligunt quidem de faciente, quod est in se, viribus naturæ, negant tamen, actus naturales esse meritorios: sed dicunt, esse tantum puros terminos, quibus positus DEUS ex pacto cum Christo gratiam conferat. Verum de hoc principio redibit paulò post fermo.

55. Quæres, an ista gratia, excitans ad actus salutes, sit actus intellectus tantum, seu illuminatio,

natio: an verò sit etiam actus aliquis indeliberatus voluntatis, seu inclinatio aliqua hujus potentie ad objectum, excitans eandem ad deliberatam amplexionem ejusdem objecti. Resp. cum Suarez l. 3. de auxiliis c. 7. num. 5. & pluribus aliis, imò, ut Suarez loc. cit. ait, omnibus modernis scriptoribus, esse utrumque actum, nempe intellectus, & voluntatis; hoc enim videtur conformis menti SS. Patrum, & Conciliorum, quorum verba multò convenientius in hac sententia explicantur; nam, quando Patres, & Concilia, loquuntur de gratia in ordine ad fidem, vel conversionem, utrumque actum, tum intellectus, tum voluntatis solent adstruere. Sic Concilium Milevitanum cap. 4. ita habet: *Cum sit utrumque donum DEI, & scire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus*; & Tridentinum sess. 6. c. 5. gratiam vocat illuminationem, & inspirationem; & quidem requiri à Concilio actum intellectus nemo dubitat; cum nihil volitum, quin præcognitum, de quo plura num. 44.

Quòd verò etiam requiratur ab eodem Concilio actus voluntatis, probatur ex eo; quia Concilium dicit, *tangente DEO cor hominis*; nam nomine cordis intelligitur voluntas: per tangere autem intelligitur impulsus aliquis voluntatis. Verum quidem est, quòd illum tactum mox Concilium vocet illuminationem, adeoque videri possit, de actu intellectus loqui: at quia, (ut rectè Suarez loc. cit. num. 7.) per actum intellectus non propriè tangitur cor, sed per aliquam inclinationem, vel impulsu, aut motum, vocatur hic impulsus tantum idèò illuminatio; quia ex illuminatione statim resultat.

§ 6. S. Augustinus verò sæpissime distinguit duas gratias, nempe unam ex parte intellectus, alteram ex parte voluntatis. Sic de gratia loquitur l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 17. *Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia DEI est*. (Similia repetit eod. l. c. 179. & sæpius alibi) ex quibus primum spectat ad intellectum, alterum ad voluntatem; nam nihil suave fit formaliter, nisi per aliquem suavem affectum voluntatis; licet enim cognitio possit esse causa suavitatis; quia potest, rem tanquam suavem repræsentare: non tamen potest esse ipsa suavitas, quæ formaliter est affectus dulcis. Ex his autem clare inferitur, quòd S. Augustinus, dum docet, naturam lapsam juvari gratia, semper velit eam juvari duplici; cum distinguat, *non latere, & delectare*. Accedit, quòd natura lapsa, tam in voluntate, quam in intellectu, vulnerata, in utraque potentia debeat sanari: & in intellectu quidem igitur inertia debet sanari per gratiam, quam S. Augustinus l. 2. de pecc. mer. & remiss. c. 19. vocat *certam scientiam*: in voluntate autem infirmitas, & concupiscentia, debet sanari per gratiam, quam eodem c. 19. S. Doctor vocat, *viatricem delectationem*.

§ 7. Accedit ratio tacta à Suarezio l. 3. de auxiliis c. 7. n. 8. Indeliberatus ille affectus, seu motus voluntatis, disponit, & paulatim trahit voluntatem ad perfectum consensum; nam prima gratia excitans intellectum, per cogitationem c. 8. ad objectum virtutis, non statim sufficienter repræsentat omnes rationes id amplectendi, & idèò necesse est, ut voluntas aliquo modo, antequam deliberato, afficiatur ad cogitationem

illam, vel objectum, ut sic intellectus ex imperio aliquo voluntatis magis cogitet: crescent sic attentione, vel cogitatione intellectus, crescit etiam indeliberatus affectus voluntatis, donec ista tandem eò perveniat, ut deliberatè, & efficaciter, velit objectum, atque id amplectatur.

Et hic est ordinarius modus operandi in natura lapsa: non verò, ut statim ex perfecta intellectu advertentia in motum plenè deliberatum voluntas erumpat, ut iterum ait Suarez loc. cit. num. 17. Non tamen per hoc velim negare, quòd asserunt magni viri cum Granado tr. 5. de grat. disp. 2. sec. 4. nempe absolute fieri posse, ut aliquando homo, cum speciali illuminatione, seu gratia ex parte intellectus, statim actum voluntatis deliberatum eliciat, ut etiam non negat Suarez ibidem n. 17.

ARTICULUS III.

Quomodo intelligatur Principium: Facienti, quod est in se, DEUS non denegat suam gratiam.

§ 8. **N**egavimus hucusque, quòd opera naturalia possint esse etiam tantum remota dispositio ad gratiam: jam igitur oritur quæstio, an ergo nihil profint opera tantum naturaliter bona: an non DEUS facienti, quod est in se, in ordine naturæ, det dein gratiam supernaturalem, qua adjutus salutariter operari queat. Et quidem principium hoc: *Facienti, quod est in se, DEUS non denegat suam gratiam*: Theologi communissimè admittunt: sed non eodem modo explicant. Difficultas oriri videtur ex eo, quòd ex una parte DEUS velit, omnes homines salvos fieri, ut testatur Apostolus 1. ad Timoth. 2. v. 4. nec tamen videatur omnibus gratias supernaturales largiri; nam prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem, ex eodem Apostolo ad Hebr. 11. v. 6. dicente: *Sine fide autem impossibile est placere DEO; credere enim oportet accedentem ad DEUM; quia est, & inquirentibus se remunerator* sit. item Tridentinum sess. 6. c. 8. ait: *Fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere DEO*.

Hæc autem gratia, seu vocatione ad fidem, videntur caruisse, & adhuc carere plures, præsertim gentiles, inter Indos barbaros, in sylvis ferarum more habitantes, qui nihil de fide verè audiunt: ex quo videtur inferri, gentiles istos caruisse omni gratia supernaturali. Unde, cum causa damnationis istorum non in DEUM, sed in ipsosmet referenda sit, non videtur hæc assignari posse, nisi dicendo, quòd non fecerint viribus naturalibus, quantum erat in ipsis: quòd si fecissent, DEUS ipsis gratiam largitus fuisset. Ex altera parte videtur, ex hac assertionem sequi, quòd quis per opera naturalia possit accedere ad fidem, aut mereri auxilia supernaturalia, adeoque, quòd inchoatio salutis sit à natura: qui fuit error Sempelagianorum, dudum rejectus ab Ecclesia, & iterum proscriptus à Tridentino sess. 6. c. 5. ubi definit, *justificationis exordium à præveniente gratia sumendum esse*.

N 3

§ 9. Ad

59. Ad evitandos hos scopulos varii vias inierunt. Prima sententia (quæ videtur esse Durandi, & aliorum, quos refert Ripalda. tom. 1. de ente supernaturali. disp. 17.) vult, quod DEUS facienti, quod est in se, per vires naturæ, non neget gratiam, ob opera naturalia, merentia gratiam, non quidem de condigno, sed tamen de congruo. Verum, qui ita sentiunt, non satis recedunt à Semipelagianis; nam etiam isti non affirmarunt, opera naturalia esse merita de condigno, sed tantum de congruo. Certè, ut videre est apud Aldrete. disp. 16. de prædestinat. sec. 7. §. 3. n. 5. Cassianus duntaxat dixit, opera naturalia esse *ortum quendam bonæ voluntatis, vel conatum bonæ voluntatis*, ne (ut ait) videatur DEUS irrationabili munificentia dormienti, aut inertī, gratiam dare: qua ratione putavit posse defendi, gratiam tamen gratuito dari: ergo Cassianus non admisit meritum de condigno, sed tantum de congruo: & tamen SS. Patres constanter ipsum, & consequenter etiam hoc meritum de congruo, impugnarunt. Videri potest Ruiz. disp. 14. de prædestinat. sec. 3. & Ripalda loco suprà citato, qui insuper cit. disp. n. 60. variis modis Doctores Catholicos, qui nimium hac in re admisisse videri possunt, excusat.

60. Secunda sententia docet, DEUM facienti, quod est in se, dare gratiam, ob actus naturales, non tanquam meritorios gratiæ, sed tanquam dispositiones morales ad gratiam. Verum hæc dispositiones essent causæ morales, & aliqua merita de congruo; unde hæc sententia jam refutata est. n. præced. (vide etiam, n. 63. §. 64.) si tamen dispositiones intelligantur positivæ, seu strictè tales; si enim tantum intelligerentur latè, seu negativè tales, sive removevents prohibens (qualis exempli gratiā dispositio improprie dicta est in ordine ad celebrandum Sacrum, si quis comedat, ne moriatur; non enim, nisi latè, dici potest comedens se disponere ad celebrationem Missæ; cum tantum removeat mortem, quæ prohiberet, seu impediret celebrationem Sacri) in hoc sensu tam lato posset aliquid naturale dici dispositio negativa ad aliquid supernaturale.

61. Tertia sententia docet, axioma hoc intelligendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ, non viribus naturæ. Ita moderni Thomistæ cum Alvarez, & alii cum Aldrete. disp. 16. de prædest. sec. 7. §. 4. quos nuper secutus est insignis recentior in suis Thesibus Ingolstadii editis. Quarta sententia vult, illud facere, quod est in se, intelligi debere de faciente, per vires quidem supernaturales, sed simul etiam per naturales; nam ajunt hi auctores, quod DEUS, quando prævidet per scientiam mediam, hominem naturaliter operaturum per vires naturales, tunc simul cum illis viribus naturalibus det etiam vires supernaturales, ut homo, præter actum naturalem, eliciat simul supernaturalem. ita Ripalda tom. 1. de ente supernaturali disp. 20. sec. 2. cum aliquot aliis, quibus videtur consentire Molina in Concordia disp. 10.

62. Quinta sententia tradit, DEUM non denegare gratiam facienti, quod est in se, per vires naturales quidem, sed indebitas. Quod ut intelligatur, notandum, dona aliqua in se naturalia, quæ conferunt homini robustiorem po-

tentiam ad actus naturales, non esse debita, saltem naturæ lapsæ; nam ea potentia robustior, ut ait Eximius l. 4. de auxili. c. 16. n. 20. est vera gratia, non tamen Theologicè supernaturalis; cum enim ex se non conducatur ad visionem beatificam, non est supernaturalis, in eo saltem sensu, in quo Patres accipientibus gratiam supernaturalem. Talia dona DEUS ut auctor naturæ sibi reservat, ut conferre possit pro suo libitu, quandocunque ei placuerit, majorem virtutem ad actus naturales.

Imò Vasquez in 1. 2. disp. 189. c. 12. à n. 149. contendit, quod multa dona, quoad substantiam naturalia, sint gratia per Christum, qua adjuti peccata vincamus, & bonum morale, quamvis non supernaturale, operemur. Præmisit autem c. 16. n. 133. talia dona esse distincta à dono creationis; quia hoc collato posset DEUS illa dona, seu cogitationes congruas negare: sive homines talibus mediis instruere, quibus liberè abuturi essent. Tum eod. c. n. seq. addit, talia auxilia, in se ordinis naturalis, rectè vocari gratias; eoquod DEUS liberaliter, & ex misericordia, ea conferat. Pergit n. 145. Vasquez, & ait, agnoscere etiam Bellarminum distinctionem gratiæ, in gratiam ordinis supernaturalis, & naturalis. Per hæc igitur auxilia facientibus, quod est in se, dicunt auctores hujus quintæ sententiæ, DEUM gratiam dein supernaturalem non negare, ita præsertim Rhodes. disp. 2. de grat. q. 1. sect. 2. §. 4.

63. Sexta tandem sententia ait, DEUM non negare gratiam homini facienti, quod est in se, per vires naturales, seu facienti, quantum est in se, opera naturaliter bona, ac honesta: quæ tamen neutiquam sint meritoria gratiæ Theologicè supernaturalis: neque etiam sint conditiones, aut dispositiones, strictè dictæ ad illam: sed tantum sint dispositiones negativè tales, aut puri termini, quibus positis DEUS, ex pacto cum Christo inito, conferat gratiam ex meritis Christi. ita Suarez. l. 4. de auxiliis à c. 12. usque ad 17. §. præsertim hoc ultimo, seu 17. mo eamque sententiam refert tom. 1. in 1. p. tr. de prædest. l. 2. c. 18. ubi valde multos pro hac sententia citat: eandem tenent Arriaga, Lessius, & plures alii ex nostris, & externis.

Nota autem, magnum discrimen esse, inter dispositionem moralem positivam, & negativam: item magnum discrimen esse, inter dispositionem positivam, & purum terminum. Dispositio moralis positiva est etiam causa moralis, & habet in se virtutem movendi potentiam ad producendum effectum: at hanc virtutem non habet dispositio negativa, neque purus terminus, qui est res quædam, quam sibi præfigit voluntas, ut eâ positâ aliquem effectum producat, ad quam productionem aliunde movetur. e. g. Dominus præcipit servo, ut Petro det eleemosynam: in hoc casu præceptum domini, est dispositio positiva moralis, seu causa moralis donationis eleemosynæ; quia servum verè movet: & per illud dominus fit etiam causa eleemosynæ datæ. Si jam dominus addat, ut servus eam eleemosynam det hora tertia sonante, sonus iste non est dispositio positiva, aut causa, sed tantum purus terminus; quia servus non movetur à sono, sed à præcepto domini, sibi illud

illum sonum, tanquam purum terminum, præfigentis: quo posito, & non aliter, vult eleemosynam dari, cum possit æquè sibi præfigere horam quartam, vel secundam: nec eo casu aliter moveretur servus, quam nunc moveatur.

64. Similiter discrimina magnum est inter conditionem strictè dictam, & purum terminum. Conditio est, quæ movet propter bonitatem suam, ad eam appetendam, vel propter malitiam suam, ad eam fugiendam. At purus terminus, ut *n. preced.* dictum, non movet. Rursum voluntas, respiciens aliquam conditionem, non est absoluta, sed conditionata: at, quæ respicit tantum purum terminum, non est conditionata, sed absoluta, e.g. qui vovet ingressum Religionis, si ex morbo convalescat, vel ex vinculis evadat, ut scilicet DEUM moveat, ad hæc beneficia, quæ desiderat, conferenda, facit votum conditionatum, & habet voluntatem tantum conditionatam, non absolutam.

Qui autem vovet ingressum Religionis in diem crastinum, facit votum absolutum: quamvis pro termino exequendi votum, respiciat diem crastinum, nec votum perfectè stringat, nisi postquam dies crastinus advenerit. Utrum autem aliquid respiciatur à voluntate ut purus terminus, an ut conditio, debet desumi ex eo, an quis ab ejus odio, vel amore moveatur, an non. Et posset etiam contingere, ut recuperatio sanitatis esset purus terminus, si scilicet quis non moveretur ab ea recuperatione, sed hanc independentem à voto, & aliunde futuram supponeret, atque illam tantum respiceret, tanquam terminum, & occasionem exequendi suum votum.

65. Ex quibus colligitur, opera naturalia, cum DEUM non moveant, ad conferendam gratiam supernaturalem, utpote improporcionata, non posse esse dispositiones positivas, aut conditiones strictè tales, respectu voluntatis Divinæ conferendi gratiam, sed esse puros terminos: DEUM autem moveri ex meritis Christi, & pacto cum ipso inito, vi cuius Christus, prout ajunt patrones hujus sententiæ, petit, ut gratia detur propter merita sua, quando homo facturus esset viribus naturalibus, quantum in se est, seu positurus illa naturalia opera, tanquam puros terminos, sive negativas dispositiones.

Res scilicet se habet, ut in suprâ adducto casu servi; sic enim servus dat eleemosynam Petro propter imperium domini ad pulsus horologii: imò etiam, si dominus jussisset, ut det eleemosynam ad petitionem Petri, tamen potest eam dare propter solum præceptum domini, non propter petitionem Petri, ob quam sæpe non daret, & à qua, præsertim, si foret importuna, sæpe moveretur ad negandam eleemosynam: consequenter etiam hæc petitio potest se habere, ut purus terminus, ita se explicant authores hujus sententiæ.

66. Addendum adhuc, quòd voluntas dupliciter possit sibi præfigere talem terminum 1. ut nolit aliquid facere, nisi terminus sit positus, e.g. si jubeat dominus, ut servus det eleemosynam, quando sonuerit hora, & aliàs non det. 2. ut voluntas quidem velit aliquid agere, quando terminus est positus: sed tamen etiam velit agere, quando non est positus, e.g. si velit

dominus, ut servus det semper eleemosynam, quando horologium sonuerit: attamen etiam possit dare, & aliquando etiam det, quando non sonuerit.

Primi generis terminus, respectu voluntatis Divinæ est intentio ministri in consecratione Sacramenti (si hæc intentio non sit pars Sacramenti, ut hic supponitur) hæc enim posita e.g. in baptismo, DEUS dat gratiam; eà non posita non dat. Secundi autem generis terminus juxta hos auctores sunt opera naturalia, in nostro casu; quia, licet DEUS semper det gratiam, quando ea opera ponuntur: non tamen semper negat, quando non ponuntur, sed sapissime eam confert etiam non facientibus, quod est in se. Sic *Isaia 65. v. 1.* dicitur: *Invenierunt, qui non quaesierunt me.* & *S. Paulus ad Rom. 10. v. 20.* ait: *Isaías autem audet, & dicit: Inventus sum à non quaerentibus me: palam apparui iis, qui me non interrogabant.* Et hanc misericordiam ostendere sapissime DEUM erga homines latè probat *S. Augustinus l. 1. contra duas epistolas Pelagianorum c. 19.* & iterum *l. de gratia & libero arbitrio c. 6.* ubi conversionem *S. Pauli* in exemplum adducit.

ARTICULUS IV.

Quo in sensu sit verum dictum Principium.

67. Dico 1. Hoc Principium, intellectum de faciente, quod est in se viribus gratiæ supernaturalis, est certissimum. Huic assertioni nemo Theologorum Catholico- rum refragatur: probatur autem breviter, & clarè. DEUS, quantum est in se, vult sincerè, & seriò, omnes homines salvos fieri: ergo facientibus, quod est in se, sive cooperantibus gratiæ supernaturali, debet ulteriorem gratiam, saltem sufficientem, conferre antec. est certum de fide, & fusè probatum *tract. de DEO. à n. 615.* prob. conf. si DEUS homini facienti, quod est in se, negaret ulteriorem gratiam, simpliciter necessariam ad salutem, non posset dici seriò velle salutem; qui enim rem seriò vult, debet saltem ea subministrare, quæ necessaria sunt, ad eam obtinendam, & ab alio, quàm ab ipso haberi non possunt, ut videtur per se clarum: tale quid autem, & ita necessarium ad salutem, est gratia: ergo.

68. Dico 2. Si DEUS non det cuilibet homini statim gratiam supernaturalem, tunc facienti, quod est in se, viribus naturæ, seu ponenti opera requisita naturalia, tanquam puros terminos (quos suprâ *n. 63.* explicavimus) DEUS dat gratiam supernaturalem. Hæc conclusio etiam non videtur habere adversarium, & probatur iisdem rationibus; nam, si homo aliud non habeat, quàm vires naturales, & faciat per has, quantum est in se, nec tamen illi DEUS unquam det gratiam supernaturalem, necessariam ad salutem, explicari non potest, quomodo DEUS seriò velit hominis hujus salutem, aut quomodo eum non deferat, antequam deferatur: quod, licet Tridentinum *sess. 6. c. 17.* tantum neget de justificatis, tamen etiam de aliis, saltem necdum in

in actuale grave peccatum (per veniale non deferitur DEUS) lapsis, intelligendum est, juxta SS. Patres, præsertim S. Augustinum, qui *serm. 88. de tempore* ait: *Primo hoc fideliter, & firmiter credat dilectio vestra; quia nunquam prius DEUS deserit hominem, nisi prius ab homine deferatur.* & S. Prosperum, qui ad *objectiones Vincentianas* ad 7. ait de DEO: *Qui & priusquam deferatur neminem deserit, & multos desertores sepe convertit.*

Unde auctores, qui negant, DEUM facienti, quod est in se, viribus naturæ, dare gratiam, simul asserunt, eum homini prius dare gratiam illustrationis supernæ: & hinc controversia purè speculativa est, an homo per vires naturales faciat, quod est in se, an per supernaturales: in qua tamen, quia auctores gravissimi oppositi sunt, juvat utriusque partis fundamenta asserere, & quid ad ea responderi soleat, subungere.

69. Itaque, qui facienti, quod est in se, viribus naturæ, volunt gratiam conferri, pro se asserunt primò authoritatem SS. Patrum, quos videre est apud Suarez l. 4. de auxiliis maxime c. 15. a. n. 38. & 40. qui plus non requirunt ad gratiam accipiendam, quàm, ut homo non ponat impedimentum: sicut scilicet sol (cui Christum comparant) omnes illuminat, qui eum non impediunt: atqui hoc facere potest homo viribus solius naturæ; ergo. Secundò asserunt authoritatem S. Thomæ in 2. dist. 28. q. 1. a. 4. in corp. dicentis: *Non oportet, ut actus, quibus homo se ad gratiam habendam preparat, sint naturam humanam excedentes; sicut enim natura humana se habet in potentia materiali ad gratiam, ita actus virtutum naturalium se habent ut dispositiones materiales ad ipsam.* Item eod. art. 4. ad 4. ait: *Etiam ad fidem habendam aliquis se preparare potest per id, quod in naturali ratione est.* Unde dicitur, quod, si aliquis, in barbaris natus nationibus, quod in se est, faciat, DEUS sibi revelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctrinam mittendo: ubi Angelicus fat clarè asserit, quod per vires naturæ possit quis se disponere (intellige materialiter, sive negativè) ad gratiam supernam.

70. Tertiò asserunt Tridentinum, quod sess. 6. c. 8. ait: *Fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis: item illud Apostoli ad Hebr. 11. v. 6. Credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit: ergo prima gratia supernaturalis est vocatio ad fidem: atqui plurimi barbari non videntur unquam vocati fuisse ad fidem, adeoque nullam habuisse gratiam supernaturalem: ergo ex n. 68. DEUS ipsis facientibus, quod est in se, viribus naturæ, dedisset gratiam, prob. subsumptum. multi inter barbaros gentiles, præsertim sylvestres, nihil unquam audièrunt de fide, neque de ea ipsis quidquam incidit: & hinc Theologi communissimè cum S. Thoma 2. 2. q. 10. a. 1. in corp. distinguunt inter infideles positivè tales, hoc est, eos qui vocationem acceptam culpabiliter neglexerunt: & negativè tales, hoc est, eos, qui vocati non fuerunt, aut inculpabiliter (quod fortè paucis accidit) vocationem non secuti sunt; quia inculpabiliter non adverterunt: ergo.*

71. Ad hæc argumenta respondent autho-

res oppositi. Ad 1. Inprimis ajunt, non omnes Patres, & præsertim SS. Augustinus, & Prosper, non ita loquuntur, quorum tamen authoritas in materia de gratia gravissima est: & horum duorum verba inferius adducentur. Dein, etsi SS. Patres dicant, DEUM dare gratiam, modò homo impedimentum non ponat, non sequitur, quòd negent, DEUM etiam dare gratiam ad hoc ipsum, ne impedimentum ponatur, sive dare gratiam ad ponendas illas actiones, quibus vitetur peccatum, seu impedimentum; neque enim per non ponere impedimentum hinc intelligitur præcisè negativè se habere; nam præcisè negativè se habendo nemo facit, quod est in se. Unde, ajunt, SS. Patres explicari possunt de non ponente impedimentum ulteriori gratiæ per neglectum anterioris. Imò SS. Patres non videntur loqui de gratia omnium prima, seu quacunque vocatione ad fidem, saltem non de hac sola, sed etiam de aliis sequentibus, quibus ponitur impedimentum, per neglectum priorum: adeoque rectè dicitur, per positum impedimentum intelligere neglectum gratiæ, vel neglectam cooperationem.

72. Ad auctoritatem S. Thomæ dicunt, Angelicum sententiam prius traditam revocasse in Summa 1. 2. q. 112. a. 2. in corp. ubi expressè sic docet: *Nulla preparatio requiritur ex parte hominis, quasi præveniens Divinum auxilium, sed potius, quæcunque preparatio in homine esse potest, est ex auxilio DEI, moventis animam ad bonum.* Item 1. part. q. 62. a. 6. ad 2. sic ait: *Unde magis videtur, quòd gratia detur secundum gradum naturæ, quàm ex operibus.* Sumit autem, ut sæpe aliàs, particulam magis exclusivè: vultque dicere, gratiam primam Angelis non dari, respiciendo opera eorum naturalia, tanquam dispositiones qualescunque, sed solam naturam, quæ à DEO est.

Nec dici potest, Angelicum ibi loqui de gratia habituali; quamvis enim etiam de ea loquatur, simul tamen etiam loquitur de actuali; nam in corp. expressè dicit *dona gratiarum*, quæ verba significant, non tantum gratiam habitualem, sed alias omnes. Adde, quòd S. Doctor ibi respondeat ad objectum sibi textum ad Rom. 11. v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia: quo textu centies utitur S. Augustinus, & alii defensores gratiæ, contra Pelagianos, & Semipelagianos, intelligendo eum de gratia actuali.*

73. Ad 3. dicunt, quòd nulla quidem gratia præcedat vocationem ad fidem latius dictam, sed tamen aliqua præcedat vocationem ad fidem strictè dictam; sicut enim ad actum fidei strictè talem præcedit pia affectio (quæ est actus imperans actum fidei) ita hanc debet præcedere illustratio, ostendens, eliciendam esse illam piam affectionem: & ideo damnatam volunt 27. propositionem Quesnelli: *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum;* quia, si nulla protus præcederet gratia, non posset prius elici pia affectio, & consequenter ipse actus fidei non posset esse liber.

Sicut autem præcedit aliqua gratia, ad ipsum actum fidei, vel etiam ad piam affectionem, immediatè determinantem ad illum, sic etiam potest dari gratia præcedens, seu illustratio, ad actus, quæ

qui tanquam dispositiones, vel inchoamenta, conducent ad fidem, possuntque dici fides latius dicta: qui actus à S. Augustino l. 1. ad Simplician. q. 2. vocantur *inchoationes quadam fidei conceptionibus similes*: qua ratione, licet admittendum sit, quòd aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem, strictè dictam, non tamen admitti debet, quòd aliqua gratia præcedat vocationem ad fidem latè dictam.

Sic e. g. quando infideles, ex consideratione machinæ mundi, vel aliis naturalibus rationibus, vel etiam aliorum sermonibus, aut quacunque occasione, moventur ad inquirendum mundi authorem, vel gubernatorem, DEUS addit auxilium gratiæ supernæ, vi cuius excitantur, ut eum invenire studeant. Si jam illi auxilio cooperentur, acquirunt notitiam supernaturalem DEI existentis, ac remuneratoris; licet enim DEI existentia, ac providentia, naturali cognitione percipi possit, non sequitur, DEUM in his circumstantiis non addere illustrationem supernam. Habita autem notitia illa supernaturali, ulterius movebuntur alia illustratione, seu inspiratione, ad DEUM colendum, cui si iterum cooperentur, obtinebunt tandem gratiam fidei strictè dictam, qua ad ipsam justificationem disponantur; taliter enim facientem, quod est in se, DEUS juvat, ad fidem consequendam, vel inspirando, vel Doctorem mittendo, ut ait S. Thomas supra citatus.

74. Addunt autem hii authores, fidem illam latius dictam, seu actus illos prævios, quamvis supernaturales, nondum proximè sufficere ad justificationem, sed tantum remotè, quatenus scilicet disponunt ad fidem strictè dictam: pertinere tamen illos actus ad fidem, tum, quia involvunt implicitam voluntatem credendi, tum, quia saltem ex DEI ordinatione tendunt ad fidem obtinendam. Et sic fides strictè dicta est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis; quia omnis alius actus, vel supponit fidem, vel ad eam disponit. Nec illi termini *initium, fundamentum, radix*, sunt ita rigorosè sumendi, ut nihil prorsus antecedit; alias nec timor Domini posset dici *initium sapientiæ*. psal. 110. v. 10. quia præcedit fides: nec Apostoli Ecclesiæ *fundamentum*. ad Ephef. 2. quia præcedit Christus: nec radix arboris verè *radix*; quia præcedit semen, ex quo oritur.

Sed neque hæc sententia impedit, quo minus dicatur, dari infideles negativè tales; nam, si infideles possunt absque culpa non facere viribus naturalibus, quantum est in se, atque adeò fide absque culpa carere, poterit id etiam contingere infidelibus gratia supernaturali instructis; quia in primis, ut dictum, gratia illa supernaturalis non est semper vocatio immediata ad fidem strictè dictam, sed tantum illustratio, ad cognoscendum DEUM, e. g. tanquam conditorem mundi, vel ejus gubernatorem, sicut id præstant in sententia opposita apprehensiones naturales.

Secundò, sicut solis naturalibus viribus instructus, potest sine culpa contra fidem non ulterius inquirere, vel quia non proponitur ipsi obligatio inquirendi, vel quia ad eam inculpabiliter non attendit, sic etiam potest instructus

R. P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

gratiâ, sine culpa infidelitatis, non inquirere, vel quia talis illustratio non proponit statim obligationem ulterius inquirendi, vel quia etiam ob varia alia ad eam non attendit, aut obligationem non advertit, saltem non ita, ut sub gravi obligatum se judicet. Accedit, quòd quis possit quidem tali illustrationi in ordine ad assensum de DEO existente cooperari, simul tamen ex alio capite graviter peccare, atque adeò reus fieri non infidelitatis, sed unius, vel plurium peccatorum alterius speciei, adeoque damnari, non ob neglectam fidem, sed ob neglecta alia præcepta.

75. Ita auctores isti respondent, qui proinde contendunt, principium supradictum exponendum esse de faciente, quod est in se, viribus gratiæ. Horum autem fundamenta sunt Canones Concilii Arausiaci II. quod Concilium, etsi tantum fuerit Provinciale, tamen, ut præmittitur *Capitulum 1.* canones ejus submissi sunt ab ipsa Apostolica Sede, suntque extracti ex diversis scriptis SS. Augustini, & Prosperi, ac tandem à Bonifacio II. approbati. Sic autem habent. *Canon. 3.* Si quis ad invocationem humanam gratiam DEI, dicit, posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur à nobis, contradicit Esaiæ Prophete, vel Apostolo Sc. *Canon. 4.* Si quis, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram DEUM expectare contendit, non autem, ut etiam purgari velimus, per S. Spiritus infusionem, & operationem, in nos fieri constituit, resistit ipsi Spiritui S. Sc. *Canon. 7.* Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ cogitare posse confirmari heretico fallitur spiritu. & *Can. ultimo* ait Concilium: *Credimus, quòd in omni opere bono non nos incipimus, & postea per misericordiam DEI adjuvamus, sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat.*

Ex his sic argumentantur sententiæ huius patroni. Juxta sententiam asserentium, DEUM dare gratiam facienti, quod est in se, viribus naturæ, videntur hic reprobata aliquo modo verificari: ergo ea sententia non est admittenda. prob. min. subsumpta. Si quis viribus naturæ, colendo DEUM & ante acceptam gratiam eum invocando, faceret, quantum est in se, daretur ei gratia ad invocationem humanam, seu naturalem. Rursus, licet non semper, tamen aliquando, DEUS expectaret voluntatem humanam, facientem, quod est in se, viribus suis, ut conferret gratiam; cum non semper det gratiam nihil facientibus. Item videntur talia opera saltem aliquatenus pertinere ad salutem vitæ æternæ, & illis videmur nos incipere: dein autem postquam per ista fecimus, quantum in nobis est, per misericordiam DEI ad ulteriora opera bona adjuvari.

76. Confirmant ex S. Gregorio, qui homil. 9. in Ezechielem sic ait: *Nec fides sine operibus, nec opera adjuvant sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda fiant.* Sicut Cornelius antè, pro bonis operibus meruit audiri, quàm fidelis existeret. *Qua ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebant:* ergo jam ante fidem dantur opera verè salutaria, si pro fide acquirenda fiant, adeoque jam ante fidem debet dari gratia. Insuper S. Prosper contra Collatorem

O

cap.

cap. 4. in respons. ad c. 3. Collatoris. ait: *Vides bonos conatus, pia studia: & dubitas esse DEI dona?* ergo, cum ante, & post fidem, dentur pia studia, vel boni conatus, sunt ex gratia (hoc enim clarum est intelligi per dona DEI) ergo jam ante fidem datur gratia ad pios illos conatus. Idem S. Pater ibidem ait: *Velis, nolis: convinceris dicere, gratiam DEI secundum merita nostra dari, cum aliquid precedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas:* ergo boni illi conatus sunt meritorii gratiæ, adeoque ex gratia: ergo DEUS antecederet ad gratiam non invenit ullum bonum opus. Tandem sæpe hortamur hæreticos, ut orent DEUM, ad impetrandam fidem, adeoque supponimus, ante fidem dari jam gratiam orandi.

77. Ad hæc autem vicissim respondent prioris sententiæ authores, quod Canones, vel Capitula Arausici se non feriant; cum non loquantur de invocatione qualicunque, quæ sit tantum, removens prohibens, negativa dispositio, aut purus terminus: sed de ea, quæ sit dispositio positivè conducens, & meritum saltem de congruo. Secundo ajunt, quod in primis DEUS non semper, ut Massilienses volebant, expectet voluntatem nostram, ne (ut dicebant) irrationabiliter gratias suas profunderet: sed sapientissime det gratiam, pessimè se gerentibus, ut Saulo furenti. Addunt, quod etiam, quando DEUS vult prius hominem facere, quod est in se, tamen non expectet opus aliquod meritorium, ut Semipelagiani volebant, quibus S. Augustinus sapientissime exprobrat, eos merito credulitatis velle gratiam impetrari.

Pariter hos prævios actus naturales, ajunt, non pertinere ad vitam æternam; (sicut non bene diceretur, quod comestio spectet ad celebrandum factum de qua re n. 60.) cum non sint dispositiones positivæ, sed tantum negativæ, seu sint tantum removens prohibens, aut puri termini: & hinc nos nullo modo positivè incipere in bono opere, sed DEUM, qui per gratiam vocationis ad fidem positivè facit initium salutis. Neque hinc replicetur, gratis ista dici, neque Concilium Arausicanum in Semipelagianis reprehendere, quod meritoria esse opera velint, cum nec meriti meminerit; nam clarum est ex can. ult. ejusdem supra cit. opera meritoria intellexisse, cum ait, DEUM fidem inspirare, nullis præcedentibus bonis meritis.

78. Nec dicatur, SS. Augustinum, & Prosperum dicere, si quid boni ex nobis præcedat, esse meritum; nam isti Sancti non loquuntur de quolibet bono, sed de bono verè Christiano, de quo maximè inter Semipelagianos, & gratiæ defensores erat contentio: & hinc S. Augustinus in præfat. ad psal. 31. negat, impium sine fide facere bonum opus: epist. 107. ad Vitalem, ante medium Romanorum egregia facta, per quæ ait, eos præclare, gloriosissimeque vixisse, negat, fuisse opera bona: sed ait fuisse tantum velut opera bona. Rursus contra Julianum l. 4. c. 3. sub finem ait, non esse veras virtutes, quæ non prosint ad beatitudinem supernaturalem, de qua re pluribus infra n. 87. & seq.

At verò actus, ante fidem viribus naturæ elicti, non sunt bonum verè Christianum, hoc est, positivè disponens ad æternam beatitudi-

nem &c. id enim hi authores constanter negant, & debent etiam negare eorum adversarii, de operibus gentilium naturaliter bonis. Unde neque hi actus sunt illa opera bona, aut pia studia, vel operationes tales, in quibus juxta S. Augustinum fundaretur justa excusatio, qualia opera, studia, aut operationes à Semipelagianis adstruebantur, quæque S. Prosper judicabat à meritis separari non posse. Videatur Suarez l. 4. de auxiliis à c. 12. ubi per plura capita fusè hanc quæstionem pertractat.

79. Quod jam spectat ad S. Gregorium, respondent adversæ sententiæ patroni, textum illius non probare, dari jam opera bona, seu salutaria, & de congruo meritoria, ante fidem omnem supernaturalem, & multò minùs, ante vocationem supernaturalem ad illam (quam adversæ sententiæ authores volunt esse primam gratiam) sed tantum dari opera bona ante fidem magis explicitam, quod probatur ex ipso exemplo Cornelii; Concilium enim Arausicanum supra citatum c. ultimo expressè ait: *Cornelii centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, tam admirabilis fides non fuit de natura, sed Divina largitatis donum:* & utique vult intelligi de fide ejus, antequam à S. Petro plenè fuit instructus: adeoque ejus bona opera nullo modo præcesserunt vocationem ad fidem. Pariter in hæreticis, quos hortamur, ut orent, si oratio eorum debet esse positiva dispositio, ad impetrandam fidem, ut hinc supponitur, jam præcessit, saltem vocatio supernaturalis ad fidem: imò in multis, si tantum sint hæretici materiales, præcessit jam ipsa fides, implicite credens, quæ credimus nos, seu vera Ecclesia.

His rationibus pro utraque parte propositis, quilibet statuatur, quid sibi amplectendum existimet. Addo tantum, Episcopos Galliæ an. 1700. Parisiis congregatos numero sexdecim, cum aliis ex inferiore Clero 4. Sept. priorem sententiam, quæ vult ex pacto cum Christo inito conferri gratiam illi, qui ex viribus naturæ facit, quantum est in se, primo statim loco, inter complures alias ibidem proscriptas, censurâ factis severè notasse, & pactum hoc appellasse commentum temerarium, & erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum: quam tamen censuram sapientissimi Præsules noluerint extra Galliam extendere.

80. Sed quæri hinc potest, quid requiratur ad hoc, ut quis faciat, quod est in se. Resp. Debet juxta secundam sententiam cooperari gratiæ Divinæ, vel, si juxta priorem sententiam eam nondum habeat, debet juxta rationis dictamen vivere, & non committere peccata, merentia odium DEI, & demerentia ejus auxilium. Et hoc debet facere, non tantum in uno actu, sed tamdiu, donec effluerit terminus à DEO præfixus, qui non videtur esse æqualis respectu omnium, sed in quibusdam longior, in quibusdam brevior; cum videatur DEUS à quibusdam exigere plura, ab aliis pauciora, quemadmodum idem quosdam post pauciora bona opera cælo donat, alios post plura: & similiter quosdam post pauciora, alios primum post plu-

ra peccata, damnat, sine vitio acceptionis personarum; eoque DEUS nemini quidquam debeat, sed de suis creaturis, quoad ista, possit pro libitu statuere.

Unde, quemcumque terminum DEUS præfixerit, semper iustissimus est. Et quamvis durante eo termino occurrat tentatio gravis, & tantum physicè vincibilis, tamen, quia absolutè vinci potest, imputabitur homini, si eam non vincat; quia non requiritur major libertas ad faciendum, quod est in se, quàm ad non peccandum, ad quod sufficit libertas physica. Quia in re grati agnoscere debemus benignitatem DEI, erga fideles præ infidelibus; nam illis DEUS confert longè maiora auxilia, & libertatem maiorem, quàm infidelibus, quod S. Paulus 1. ad Tim. 4. v. 10. tradit, dum ait: *Speramus in DEUM vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium.*

Hoc tamen est valde credibile, quòd si infidelis incipiat facere, quod est in se (sive cooperando gratiæ supernaturali, sive ex viribus naturæ, prout vel prior, vel secunda sententia supponitur) DEUS semper det maiora auxilia, quibus juvetur ulterius ad perficiendum, & implendum totum id, quod DEUS præfixit, & requirit ad hoc, ut homo ille dicatur fecisse, quod in se est.

81. Noto tandem, axioma hoc non tantum esse verum de hominibus facientibus, quantum est in se, antequam peccatum grave commiserunt (hoc enim absolutè est necessarium, ut DEUS dicatur, omnes homines sincere velle salvos) sed etiam verum esse, saltem de fidelibus, qui, si peccaverunt, faciunt, quantum est in se, ut resipiscant, & alia peccata nova evitent; his enim non negari gratiam est valde consentaneum misericordiæ Divinæ, quæ non vult mortem peccatoris, ut habetur Ezechielis 33. v. 11. & fusè probatur à Theologis, asserentibus, DEUM nemini, quamdiu vivit, negare gratiam sufficientem ad poenitentiam agendam, & salutem obtinendam, de qua re agendum in tract. de poenit.

Dico: Gratiam sufficientem; nam efficacem strictè talem (hoc est, quæ non tantum afferat vires sufficientes, & habeat efficaciam in actu primo, sed quæ prævisa sit per scientiam mediam conjungenda infallibiliter cum consensu) DEUS non promittit: & hanc non debet dare, neque iis, qui diu non peccarunt, & fecerunt, quantum in se est; quia necessaria non est ad libertatem humanam, ut hic suppono, & patet ex eo, quòd aliàs nulla alia esset sufficiens, adeoque, qui non consentit, non habuisset gratiam sufficientem, quod est falsum.

82. Si quis autem querere velit, quare DEUS quibusdam, etiam prius peccantibus, det gratiam efficacem, aliis non peccantibus, det tantum sufficientem, respondetur, hoc refundendum esse in sapientissimam, & liberrimam voluntatem Divinam, quæ omnium causas habet, ut insigniter scribit S. Augustinus 1. de spir. S. littera ad Marcellinum c. 5. *Quidquid eorum non facit, sine exemplo est quidem in operibus factis: sed apud DEUM, & in eius virtute, habet causam, quæ fieri possit: & in eius sapientia, quare factum non sit. Quæ causa, etiam si lateat hominem, non*

se obliviscatur esse hominem, nec propterea DEO det insipientiam; quia non plenè capit ejus sapientiam. Hinc dicendum in tali casu cum S. Paulo ad Rom. 9. v. 20. *O homo, tu quis es, qui respondeas DEO?* & iterum cum S. Augustino tract. 26. in Joannem sub initium. *Quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, si non vis errare. Semel accipe, & intellige. Non traheris: ora, ut traharis.* Rursus ep. 105. circa medium. *Cur autem illum potius, quàm illum liberet, aut non liberet, scrutetur, qui potest, iudiciorum ejus tam magnum profundum: verumtamen caveat precipitum. Nunquid enim est iniquitas apud DEUM? Absit. Sed inscrutabilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viæ ejus.* Sed hæc quæstio fusius agitata jam est suo loco scilicet tract. de DEO, & de Divina providentia.

ARTICULUS V.

An sine gratia supernaturali possit aliquid in ordine naturæ moraliter bonum fieri.

83. Dico 1. Homo sine gratia supernaturali non in omni actione necessarid peccat. Conclusio hæc est omnium rectè sentientium: & certa ex definitionibus complurium Pontificum, scilicet Pii V. & Gregorii XIII. Alexandri VIII. & præsertim, Clementis XI. in Constitutione Unigenitus. contra Quesnellum sic inter Baianas damnatas est 27. *Liberum arbitrium sine gratiæ DEI adiutorio non nisi ad peccandum valet:* & 28. *Pelagianus error est dicere, quòd liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.* item 35. *Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Similes his sunt propositiones 38. 40. 65.

Alexander VIII. damnat hanc 8. *Necesse est, infidelem in omni opere peccare.* Clemens XI. hanc 38. *Peccator non est liber, nisi ad malum sine gratia liberatoris.* & 39. *Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad se precipitandum, virtutum, nisi ad se vulnerandum.* Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum. & 40. *Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.* Omitto aliàs similes à Pontificibus damnatas propositiones, ne nimis sim longus. Sed quæstio jam est, an homo sine gratia supernaturali possit actum naturalem moraliter bonum efficere.

84. Dico itaque 2. Homo sine gratia, tum habituali, tum actuali, potest aliquod opus, in ordine naturali moraliter bonum, facere. Dico aliquod opus bonum facere, ad quod verificandum sufficit; si possit leviora opera bona facere; nam de difficilioribus e. g. de amore DEI naturali super omnia, de victoria gravis tentationis, & maxime de observantia totius legis naturalis, agemus inferius. Conclusionem sic explicatam tenent Suarez, toto l. 1. de gratia. & in 1. p. l. 2. de prædest. c. 12. Gonetius tom. 4. disp. 1. a. 3. §. 5. Tannerus tom. 2. disp. 6. q. 3. dub. 3. n. 58. Valentia tom. 2. disp. 8. q. 1. p. 3. Rho.

Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 1. Arriaga de Divina gratia. disp. 38. sec. 2. n. 8. ubi citat ex Scholasticis Bellarminum, Lessium, & plurimos alios ex nostris, & externis. & n. 10. omnes ferè Patres Græcos in genere, & ex Latinis plures in specie.

Consentit S. Thomas. 1. 2. q. 109. a. 2. in corp. ubi negat quidem, posse hominem in statu naturæ corruptæ sine gratia totam legem naturalem implere, sed addit: *Quia tamen natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono naturæ privetur, potest quidem etiam, in statu naturæ corruptæ, per virtutem suæ naturæ, aliquod bonum particulare agere, sicut edificare domos, plantare vineas, & alia hujusmodi: non tamen totum bonum sibi commaturale, ita, quod in nullo deficiat.* Quamvis autem dein dicat, hominem ad ista indigere auxilio Divino, per hoc tantum intelligit generalem concursum DEI naturalem; cum hoc auxilium nunquam vocet auxilium gratiæ, idque etiam requirat articulo precedente ad cognitionem cuiuslibet veri, ad quam utique non requiritur gratia strictè talis: quin etiam citato art. 2. loquens de opere supernaturali, prout distinctum est à naturali, ad illud requirit gratiam, non ad istud. vide Tannerum loc. cit. n. 64.

85. Probatur conclusio 1. ex illo ad Rom. 2. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt:* ergo gentes, si ve illi homines, qui non habuerunt legem Moy- sis, naturaliter, si ve ex natura sua (ut in græco habetur) faciunt ea, quæ legis sunt, hoc est, honestè naturaliter operantur. Licet autem gentes non semper ita operentur, tamen aliquando ita operantur, adeoque possunt ita operari. Equidem hunc textum quidam intelligere volunt de gentibus ad fidem conversis, quæ non habuerunt legem Moy- sis: sed Suarez. l. 1. de gratia. c. 8. n. 20. & seq. ex communiore Patrum ostendit, intelligendas esse omnes gentes, quæ non habuerunt Mosaicam legem, si ve dein fideles, si ve infideles fuerint: cui expositioni, etsi alicubi videatur contrarius S. Augustinus, tamen eam simpliciter non rejicit, ut patet ex c. 28. de spiritu & littera, ut ostendit Suarez loc. cit. num. 24. & 28. quod etiam monstrat de S. Prospero, ac aliis.

Tandem Pius V. damnat hanc propositionem Baji. 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt: intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus.* Ex qua damnatione saltem habetur, nostram sententiam esse nullo modo Pelagianam. Nec dicant verba illa: *quæ legis sunt:* intelligi debere de operibus legi materialiter tantum conformibus, formaliter autem mala intentione vitatis. Contra enim est: hoc prorsus arbitrario, & gratis dicitur, sine ullo fundamento in textu Apostoli. Vocem autem *naturaliter*, rectè probat Suarez loc. modò cit. n. 42. intelligi debere de viribus naturæ, sine ullo speciali auxilio gratiæ.

86. Adde, quod Pius V. damnaverit has duas propositiones Baii: sc. 37. *Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.* & 65. *Non nisi*

Pelagiano errore admitti potest usus aliqui lib- arbitrii bonus, si ve non malus: & gratia Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet. Equidem scio, respondere quosdam, has propositiones damnatas esse; quia censuram acerbissimam continent: attamen non tantum ratione censuræ, sed & ratione doctrinæ, damnatas esse, tradunt auctores gravissimi, asserentes, secum sentire Bellarminum, & Cunerum, quibus, utpote præsentibus, dum Bulla publicaretur, mens Pontificis fuit notissima. Citatur & Lessius Doctor Lovaniensis, & ejusdem temporis auctor.

Saltem ex his damnationibus habetur, nostram sententiam ab errore illo longè alienam, & juxta mentem tantorum virorum, menti Pontificum conformiorem. Adde Concilium Tridentinum sess. 6. can. 1. definire, non posse hominem justificari per opera, quæ, vel per humanæ naturæ, vel per legis doctrinam, fiunt: ergo supponit, posse opera moraliter in ordine naturali honesta, & bona fieri per vires naturæ; aliàs superflua esset definitio; ad quid enim definiri, neminem per peccata justificari posse?

87. Prob. conclusio 2. ex SS. PP. Inprimis Patres Græci, teste Arriaga loc. cit. n. 84, hanc sententiam ferè omnes defendunt. Ex Latinis S. Leo. serm. 7. de Quadrages. pro hac sententia sic loquitur: *Sed quia, quod non ex fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit, alia est conditio operum celestium, alia terrenorum:* ubi per terrena utique non intelligit peccata; quia de his nimis certum erat, per ea non perveniri ad cælum: neque hoc explicari debebat. S. Augustinus, qui maximè putatur oppositus, nobiscum quoque sentit pluribus locis, quos vide apud eundem Arriagam. a. n. 10.

Aliquos tamen hujus S. Patris textus adduco. Sic ep. 5. ad Marcellinum ait: *Rempublicam primi Romani constituerunt, auxerintque virtutibus, etsi non habentes veram pietatem erga DEUM verum, quæ illos etiam in æternam civitatem posset salubri religione perducere, custodientes tamen quandam sui generis probitatem.* Ecce manifestè distinguit virtutes conducentes ad æternam salutem, ab aliis, non ita conducentibus, seu purè naturalibus, aut naturali probitate. Idem l. de spiritu & littera c. 28. de Judæis ait: *Vis illa naturæ inerat eis, quæ legitimè aliquid anima rationalis, & sentit, & facit: sed pietas, quæ in aliam vitam transfert, beatam, & æternam, legem habet immaculatam.* Et post pauca: *Sicut enim non impediunt à vita æterna justum quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur, sic ad salutem æternam nihil prosunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cuiuslibet pessimi hominis invenitur.*

Rursus l. 3. Hypognosticon c. 4. auctor libri hujus ex sententia S. Augustini sic ait: *Esse factum liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem judicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad DEUM pertinent, sine DEO, aut inchoare, aut certè peragere: sed tantum in operibus vite præsentis, tam bonis, quam etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle habere amicum . . . velle, quidquid bonum ad præsentem pertinet vitam.* Equidem fateor, Belg

Belarminum dicere, libros Hypognosticon non videri esse S. Augustini; cum non videantur habere phrasin hujus S. Doctoris, nec ab antiquis sub hoc nomine citentur: attamen & ipse Belarminus fateatur, eos esse eruditos, ac utiles: utque videretur Arriagæ tract. de grat. disp. 38. sec. 2. n. 11. sunt ex S. Augustini sententiis confecti: atque à S. Thoma & Scholasticis, tanquam libri S. Augustini citantur. Si tamen hujus libri autoritas non sit gravis tibi videatur, sufficient textus ex aliis indubitatis libris S. Augustini allati.

88. Prob. conclus. 3. ratione. Voluntas in quovis casu determinato est libera ad peccandum, & non peccandum: ergo etiam est libera ad opus moraliter bonum, in ordine naturali faciendum, & non faciendum. ant. probatum est num. 83. prob. conf. sæpe voluntas non potest non peccare, nisi eliciendo opus, saltem naturale moraliter bonum, quando scilicet peccatum staret in omissione actionis bonæ, e. g. elemosinæ dandæ pauperi extreme indigenti, vel exercendæ obedientiæ, aut auxilii præstandi parentibus: ergo, si voluntas in tali casu est libera ad vitandum viribus suis peccatum, debet etiam esse libera, seu potens iisdem viribus ad operandum bene.

Nec dicas 1. in tali casu voluntatem operaturam, tantum ex motivo indifferente: cur enim non possit operari ex motivo misericordiæ naturalis, obedientiæ, aut pietatis, quæ motiva sunt naturæ maximè conformia? Nec dicas 2. hominem talem semper bene operaturum ex auxilio gratiæ supernæ, quod DEUS tunc conferat: nam quomodo probabitur, homini cuique etiam infideli, operanti ex motivo purè naturaliter honesto, semper adesse auxilium supernum, & actum elici supernaturalem, & fortè de congruo meritorium? Nec dicas 3. ex nostra sententia sequi, quod voluntas, viribus propriis, possit facere omnia bona; nam id nullo modo sequitur; neque enim potest, saltem moraliter, vitare omnia peccata, de qua re inferius.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

89. **O**B. 1. Concilium Araucanum II. can. 22. ait: *Nemo habet de suo, nisi mendacium, & peccatum*: ergo solum arbitrium non potest moraliter bene agere, etiam tantum in ordine naturali. Conf. Idem Concilium can. 20. ait: *Multa in homine bona sunt, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non DEUS præstat, ut faciat homo*: ergo. Resp. neg. conf. Concilium debet explicari de actionibus eliciendis in ordine ad supernam beatitudinem, in quo ordine non potest solum arbitrium habere actum meritorium sine gratia; sed tantum potest habere peccatum, per quod excidat beatitudine.

Vel intelligendum est Concilium de actionibus, quæ potius adscribuntur libero arbitrio quam DEO. Ubi noto, quod actus mali soli sint, quorum causa non potest esse DEUS, adeoque illos solos dicitur liberum arbitrium habere

de suo: at verò actum, etiam naturaliter tantum bonorum, auctor est DEUS; unde istos liberum arbitrium non habet de suo, sed à DEO; non quidem per auxilia ordinis supernaturalis; & sic S. Thomas. in 2. dist. 28. q. 1. a. 1. ad 3. respondet in ordine ad textum S. Augustini ad Bonifacium Papam: *Non potest homo aliquid bonum velle, nisi iuvetur à DEO, qui malum velle non potest*: ait enim: *DEUS non tantum iuvat nos ad bene agendum per habitum gratiæ, sed etiam interius operando in ipsa voluntate, sicut in qualibet re operatur, etiam exterius occasiones, & auxilia præbendo, ad bene agendum, & sine his omnibus nullus bene facere potest Vel dicendum, quod Augustinus intelligit de bono meritorio. Ut autem Augustinus, ita etiam Concilium hoc (quod Decisiones has ut plurimum ex Augustino desumpsit) est intelligendum. Eadem hæc responsio servit ad confirmationem &c.*

90. Ob 2. S. Augustinus variis locis nobis oppositum docet, sic ait ep. 107. ad Vitalem. *Itaque aliquos eorum, per quos amplius decipere affectat diabolus sunt habere nonnulla velut operà bona, in quibus laudantur, per quasque gentes, præcipueque in gente Romana, qui præclare, gloriosissimeque vixerunt. Sed quoniam, sicut verissima Scriptura dicit: omne, quod non est ex fide, peccatum est: & sine fide impossibile est utique placere DEO, non hominibus, nihil sic agit hic princeps, quam, ut non credatur in DEUM, nec ad mediatorum, à quo solvantur opera ejus, credendo veniantur. & l. 3. contra duas epist. Pelagianorum c. 8. Librum arbitrium captivatum, non nisi ad peccatum valet: ad iustitiam verò, nisi divinius liberatum, adjutumque, non valet. & de spiritu & litera. c. 3. Neque liberum arbitrium quidquam, nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via. & sermone 13. de verbis Apostoli. c. 10. Nisi ille regat, cadis, nisi ille regat, jaces. & c. 11. Prorsus, si defuerit adjutorium DEI, nihil boni agere poteris. Atque quidem illo non adjuvante, libera voluntate; sed male. Plura similia vide apud Suarez l. 1. de gratia c. 19. num. 9.*

Resp. Quod Augustinus non neget omnia moraliter bona, in ordine naturæ possibilia libero absque gratia clarum est ex ejus textibus citatis num. 87. Unde textus similes debent ita explicari, ut non aliis ejusdem S. Doctoris dictis contradicant, & vel debent non amplissime, quasi omnes prorsus actiones complecterentur, accipi, vel debent non in sensu strictissimo exponi. Plures expositiones refert Suárez l. 1. de gratia. c. 21.

91. Prima expositio est Soti, Vegæ, Ruardi, & aliorum, dicentium, actiones liberi arbitrii absque gratia vocari peccata, non strictè talia, sed tantum in hoc sensu, quod non sint actiones bonæ, bonitate verè Christiana, ut idem significet peccatum, quod opus non bonum. Et fors posset videri S. Augustinus huic opinioni favere, dum præfatione in psalmum 31. sub finem ait: *Impius est: etsi bona videatur facere, tamen, quia facit sine fide, nec bona vocanda sunt*: & l. 4. contra Julianum c. 3. Si ergo ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalem fides, quæ in Christo est vera, promittit, nihil prosunt homini virtutes, nullo modo veræ possunt esse virtutes: & eodem capite sub finem: *Scito nos illud bo-*

num hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine DEI gratia, quæ datur per unum mediatorem DEI, & hominum, nemini posse conferri, per quod solum homo potest ad æternum DEI donum, regnūque perducī.

Altera expositio est aliorum, volentium, S. Augustinum dicere eas actiones peccaminosas, denominatione detumpta à majori parte: sic dicimus aliquando de homine vitioso, eum nihil boni facere, intelligendo tantum, eum ut plurimum nil boni facere vel maximam partem actionum ejus esse malam: quasi S. Augustinus diceret, raro liberum arbitrium, sine gratia DEI adjuvante, facere opus bonum, & omnia ferme esse mala. Habet hæc expositio etiam fundamentum aliquod in S. Augustino l. de spiritu, & littera, c. 27. in fine ubi S. Doctor sic scribit: Si autem hi, qui naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christi justificat gratia, sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec DEUM verum veraciter, justique colentium, quedam tamen facta, vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum justitiam regulam, non solum vituperare non possumus, verum etiam meritò, recteque laudamus: quanquam, si discutatur, quo fine fiant, vix inventiuntur, quæ justitia debitam laudem, defensionemve mereantur. Ubi nota particulam vix, quæ indicat esse rarum, non tamen nullum, in impio, vel infideli, opus moraliter honestum; alias enim ea particula frustra esset apposita.

92. Tertia expositio est eorum, qui dicunt, S. Augustinum (quod etiam de aliis Patribus, quandoque apparenter contrariis, tenendum) loqui juxta subjectam materiam, & errorem, quem impugnat, nempe hæresin Pelagianorum. Hi dicebant, arbitrium sine gratia valere ad duo, scilicet ad bene agendum salutariter, & merito-riè æternæ vitæ, & simul ad peccandum. Prius negat S. Augustinus, & hoc secundum tantum illis concedit: de aliis autem bonis operibus, de quibus non erat questio inter ipsum, & illos hæreticos, ibi abstrahit: alibi tamen alia opera bona, sed non salutaria admittit, ut patet ex n. 87.

Quarta expositio apud de Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sect. 4. §. 3. est illorum, qui asserunt, SS. Patres, & etiam S. Augustinum, tantum velle dicere, quod liberum arbitrium non habeat potentiam ad bonum, nisi debilem, quæ quasi nulla reputetur; cum non possit facere bona quævis difficilia, sed tantum faciliora, & pauca: saltem loquendo de potentia moraliter tali: cum tamen contra possit facere simpliciter quævis peccata.

Quinta expositio est apud Arriagam tr. de grat. disp. 38. sec. 4. n. 33. §. Tertio. quæ asserit, SS. Patres per similes modos loquendi tantum velle docere, quod omnia opera nostra bona sint adscribenda DEO, mala verò nobis, seu libero arbitrio nostro: hinc locutiones illas Patrum, quibus dicunt, arbitrium nostrum liberum nihil boni operari, tantum intelligendas esse de actionibus illis, quæ magis adscribuntur libero arbitrio quàm DEO juxta dictam. 89. hæ enim non sunt bonæ; nam eo ipso si bonæ essent, magis DEO quàm nobis adscribendæ essent.

93. Juxta has expositiones debent explicari textus SS. Patrum & Conciliorum, ne sibi ipsis,

aut aliis, videantur oppositi, & aliqua ex his expositionibus semper quadrabit, si non omnes; nam, quod spectat ad textus in objectione positos, is omnes hæc expositiones quadrant. Quare in forma concessis textibus nega conf. & subijunge aliquam expositionem. Addo tantum, quod, quando S. Prosper contra Collatorem. c. 27. ait, virtutes infidelium esse diabolicas, non velit dicere, eas, vel actiones earum, semper per se peccaminosas esse (nam c. 28. ait de infidelibus, quod Multi eorum sint justitia, temperantia, continentia, & benevolentia sectatores, quæ omnia non frustra quidem & inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris, & gloriæ, consequuntur. ad illam tamen beatarum virtutum non pertinent veritatem: hoc est, non conducunt ad æternam beatitudinem) sed tantum velit, dicere, malos sæpe occasione illorum bonorum sumere occasionem superbiæ, atque peccati. vide Arriagam tract. de grat. disp. 38. sec. 2. sub sect. 1. n. 11.

ARTICULUS VII.

An sine gratia supernaturali possit elici amor DEI super omnia.

94. Certum est, non posse absque gratia elici amorem DEI justificativum; hic enim, cum supernaturalis necessariò esse debeat, absque ejusdem ordinis gratia haberi non potest. Unde tantum quaeritur, an haberi possit talis actus, moraliter, & naturaliter bonus, quo homo præferat amando DEUM omnibus aliis, etiam sibi ipsi, & quidem, an haberi possit talis actus in statu naturæ lap sæ; nam facilius utique habitus fuisset in statu naturæ integræ. Præcinditur etiam à circumstantiis, difficultatem hujus actus valde augmentibus, quales essent, e. g. tentationes graves, incitantes ad non amandum DEUM, vel ad amandas creaturas contra legem DEI.

95. Dico. Absque gratia supernaturali potest elici talis actus amoris DEI super omnia. Ita Doctor Subtilis in 3. disp. 27. q. unica. §. Ipsi igitur. item Molina in Concordia. q. 14. art. 13. disp. 14. præcipue membro tertio, §. Duo quedam colligere. Suarez l. 1. de grat. c. 35. n. 21. qui licet prius dicat, hominem id non posse ex suis viribus, tandem tamen num. modo cit. expressè dicit, auxilium, ad talem actum homini necessarium, deberè tantum esse ordinis naturalis. Arriaga disp. 39. de gratia sec. 5. n. 15. Almainus, Bannez, Canus, Sotus & alii Thomistæ, ac nostri ab Arriaga citati. Plures etiam citat, eorumque verba adducit Theodorus Eleutherius. l. 4. hist. de auxiliis. c. 11. De mente S. Thomæ agemus inferius.

96. Probatur conclusio argumento Scoti, qui loco citato sic ait: Recta ratio... dicit, solum summum bonum infinitum esse summe diligendum, & per consequens voluntas hoc potest ex puris naturalibus; nihil enim potest intellectus rectè dicere, in quod dictatum non possit voluntas naturalis naturaliter tendere. Confirm. 1. ex Arriaga. Non repugnat, ut cum concursu ordinario DEI, & aliarum causarum, aliquis cognoscat DEUM cognitione inter abstractivas valde clara, seu intensa, adeo-

adeoque cognoscat, eum esse longè meliorem, quàm omnia alia: nec etiam repugnat, ut tunc ei non occurrant, vel proponantur tentationes, aut difficultates graves, quas debeat superare; si velit DEUM amare super omnia: ergo potest eum ita amare: quid enim desit in hoc casu voluntati, ut DEUM cognitum super omnia amabilem non possit ita amare? Confirm. 2. ex S. Antonino, qui parte 4. tit. 6. c. 3. §. 2. ait: Si naturaliter amat filius patrem, à quo habet partem corporis, quanto magis amare debet DEUM, qui corpus ei, & animam ex nihilo fecit?

97. Ubi tamen nota; distinguendum esse inter amorem DEI naturalem diu durantem, & tantum modico tempore, vel instanti durantem. Hunc secundum dicimus possibilem ex naturalibus viribus, non illum; nam amorem diu durantem teste Arriaga tr. de grat. disp. 39. sec. 5. n. 14. & Suarezio, communiter Theologi negant possibilem, cujus optima, & prima ratio videtur esse ipsa autoritas Theologorum; secunda, quòd homo, ut inferius dicemus, per vires tantum naturales non possit diu esse constans in servanda tota lege naturali, quod tamen requiritur ad continuandum talem amorem, ut patet.

Uterius distinguendus est amor efficax, & amor inefficax: hic est tantum aliqua velleitas, de qua hic non controversatur: ille verò est voluntas, quantum est in se, efficax, & si sit amor DEI super omnia, est voluntas DEUM non offendendi. Si jam ita amanti DEUM occurrant graves tentationes, e.g. periculum mortis, tunc amor ille, si sit verus, & efficax, debet eas vincere: an autem talis victoriosus amor sit naturalibus viribus possibilis, nunc non decidimus: sed modò sufficit nobis, esse possibilem amorem DEI super omnia tunc, quando non proponuntur tales tentationes.

98. Rursus alius amor est efficax effectivè, qui scilicet etiam effectum post se trahit, e.g. omissionem peccati, & adimpletionem legis per aliquod tempus: & neque istum nunc dicimus possibilem; quia primum postea querendum est, quousque, & quamdiu homo viribus naturalibus legem servare possit. Alius amor est efficax affectivè, hoc est, qui serò quidem proponit, omnia facere, quæ DEUS petit, ita, ut stante tali actu, non possit quis peccare, minus actu peccet, adeoque pro eo momento, quo actus durat, totam legem observet & talem dicimus possibilem, saltem si ex inadvertentia, vel alia causa, graves difficultates non proponantur.

Alii dicunt, esse possibilem quidem amorem efficacem affectivè, sed non universalem, eoquòd non possit homo proponere servare totam legem; cum id viribus naturalibus non possit. Sed Arriaga tr. de grat. disp. 39. sec. 4. n. 11. & seq. advertit, non esse necesse, ut homini hoc proponatur: sed posse ipsum hac de re non cogitare: item posse hominem ex errore inculpabili putare, sibi possibilem esse eam observationem. Addit, etsi sciat homo, se non servaturum propositum suum, tamen posse sibi aliud proponere: & certè, si hoc non sit verum, tunc propositum de peccatis venialibus vitandis valde sæpe non erit efficax.

Advertit insuper Arriaga n. 13. talem actum

amoris esse non tantum conditionatum, scilicet sub conditione, si possit totam legem servare (quæ tamen conditio non esset implenda) sed esse actum verè absolutum; cum conditioni omnino ignoratæ, vel non cogitatæ, non affigatur affectus, adeoque ista non reddat actum conditionatum; aliàs, si duo putarent, quòd certò suos hostes essent alicubi inventuri, & statuerent secum, illuc ire, ac eos occidere, haberent etiam tantum voluntatem conditionatam, sub conditione, si eos invenirent: & si fortè unus dein suum inveniret, non autem alter, hic secundus deberet dici, habuisse actum etiam affectivè tantum inefficacem, & tantum conditionatum: prior autem habuisse voluntatem absolute affectivè efficacem; cum tamen in animo prorsus similiter comparati fuerint: quod non videtur credibile.

Videtur autem mihi prorsus verum, actum efficacem non tantum esse illum, qui effectum post se trahit, sed etiam illum, qui efficaciter proponit, se rem executioni daturum: quamquam, ut fatear, hac in questione multi videantur, per amorem DEI efficacem, tantum intelligere efficacem effectivè. Et sanè puto, multos auctores, qui nobis videntur contrarii, non eodem modò intelligere amorem DEI super omnia efficacem; unde sæpe utendum distinctione.

99. Addenda hic etiam alia doctrina, occasione sententiæ Suarezii citati, n. 95. de discriminatione inter auxilium gratiæ supernaturalis, & naturalis. Gratia supernaturalis Theologicè talis est, quam explicavimus, n. 6. Gratia autem naturalis est, quam explicavimus, n. 5. ubi etiam dictum, quòd gratia naturalis possit esse gratia extrinsecæ protectionis, vel etiam intrinsecæ illuminationis. Jam, quamvis homini debeat aliqua cognitio boni, & consequenter hæc non sit beneficium indebitum, post beneficium creationis collatum: tamen, cum aliquæ cognitiones sint in ordine naturali tantum sufficientes, quibus cum homo tantum potest operari: alia verò efficaces, vel congruæ, quibus cum homo actu operatur, non videntur deberi homini potius istæ prævisæ efficaces, quàm illæ prævisæ inefficaces.

Hinc talis cognitio boni efficax, seu congrua, videtur posse dici gratia, ut habent Vasquez, in 1. 2. disp. 189. c. 16. n. 133. Oviedo, Hauldus: l. 2. tr. 3. n. 818. & præsertim Gonetius tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 208. sub finem, ubi docet, talem gratiam specialem, ordinis tamen tantum naturalis, requiri ad amorem naturalem DEI super omnia, si hic amor debeat esse affectivè efficax. Sed tamen videtur, non debere dici, quòd homo non possit DEUM amare sine tali auxilio, aut hoc simpliciter necessarium esse, (quod Vasquez etiam admittit) sicut enim in ordine supernaturali potest homo operari cum gratia sufficiente, & non est necessaria gratia congrua ad posse, quamvis sine hac homo non sit operaturus: ita etiam in ordine naturali homo sine auxilio naturali congruo DEUM potest amare, quamvis eum non sit amaturus.

100. Dein Suarez, l. 1. de gratia. c. 13. probat, cognitionem naturalem congruam, saltem non semper esse gratiam, distinctam à beneficio creationis, sive indebitam supposita creatione; eoquòd

eoquod sapè homini debeantur cognitiones congruæ; cum natura inclinet sapè ad tales actus, e. g. ut parentes benefaciant liberis, ut quis infantulum in luto hærentem tollat, aut benefactori maximo aliquam gratitudinem exhibeat: & aliquando major esset difficultas in omissione istorum, quam in executione. Idem docet Arriaga de gratia disp. 38. sec. 2. n. 18. ubi addit, DEUM, si negaret in his occasionibus cognitionem congruam, usurum aliquâ violentiâ affectatâ. Idem auctor disp. 36. sec. 2. per totam probat, hanc gratiam nullo modo esse illam, de qua lis erat, inter SS. Patres, ac Pelagianos, vel Semipelagianos: id quod etiam probat Suarez. l. 1. de gratia. c. 17. per totum. quos vide.

101. Circa hanc quæstionem, an scilicet, solis viribus naturalibus possit elici amor DEI super omnia, docet S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 3. in corp. quod homo quidem in statu naturæ integræ potuisset DEUM amare super omnia, sine gratia superaddita naturalibus bonis: sed in statu naturæ lapsæ indigeat ad hoc auxilio gratiæ naturæ sanantis. Cajetanus S. Thomæ interpretes in hunc locum dicit, S. Thomam distinguere duplicem amorem DEI super omnia: unum, qui tantum excludat omne peccatum mortale: alium longè perfectiorem, qui etiam excludat omne peccatum veniale: illum esse possibilem absque gratia homini etiam lapsio: non autem esse possibilem istum: idque vult inferre ex ratione S. Thomæ, quæ est, quod homini sit connaturalis amor DEI, saltem ille non omnino perfectissimus: & homo propriis viribus possit id, quod ei est connaturale. Et ob hanc rationem alii quoque multi volunt, S. Thomam potius stare pro nostra quam pro opposita sententia.

Gonetus econtra tom. 4. tr. 8. disp. 1. a. 4. §. 2. n. 195. reprobatur hanc interpretationem Cajetani ex eo, quod talis actus perfectissimus, neque cum gratia supernaturali ordinaria sit possibilis. Suarez quoque l. 1. de grat. c. 34. ubi fusè de mente Angelici disputat. n. 6. ex eodem capite rejicit hanc expositionem. Si dicas, quod talis actus perfectissimus cum gratia supernaturali ordinaria absolute possibilis sit; eoquod, licet quis non possit, per omnem vitam, vel diu, absque gratia speciali vitare omnia venialia, tamen id possit per aliquod tempus: & hinc homo, si præsertim non cogitet de futuro tempore, vel de impossibilitate illa vitandi diu venialia, possit talem actum elicere. Resp. quod Angelicus planè videatur loqui de actu, quem natura sanata potest de potentia ordinaria, seu ordinariè sine speciali gratia, elicere, qui actus utique non potest semper omne veniale excludere. Tandem Eximius loc. cit. c. 35. n. 15. probat, ad amorem DEI super omnia, in conclusione assertum, non esse necessarium auxilium gratiæ intrinsecè supernaturalis: & quamvis de mente S. Thomæ ibi non faciat mentionem, tamen non videtur ei voluisse contrarius esse, quod nobis absolute sufficit, qui tantum defendimus, quod sine auxilio gratiæ supernaturalis possit DEUS ab homine super omnia diligi.

ARTICULUS VIII.

Solvuntur Objectiones.

102. **O**B. 1. Ad Rom. 5. v. 5. dicitur: Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Rursus 1. Joan. 4. v.

7. Charitas ex DEO est. & ad Galat. 5. v. 22. Fructus autem spiritus est charitas: ergo dilectio DEI est per infusionem spiritus sancti, seu per gratiam. Resp. dist. conf. Aliqua dilectio DEI, scilicet supernaturalis, & conducing ad salutem æternam, est per gratiam, conc. conseq. omnis etiam tantum naturalis, & non conducing positivè ad salutem, neg. conf. Nec dicas, Scripturam non facere hanc distinctionem, inter charitatem naturalem, & supernaturalem. Resp. enim Scripturam etiam non facere, ordinariè saltem, discrimen inter actus naturales, & supernaturales inferiorum virtutum, e. g. justitiæ, & misericordiæ: quis autem dicat, non esse possibilem actum naturalis justitiæ, vel misericordiæ, aut poenitentiae?

Dein etsi Scriptura discrimen non faceret, sufficit, quod id Concilia faciant, ut Tridentinum, sess. 6. can. 3. ubi definit: Si quis dixerit, sine prævenienti Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Enon omnem dilectionem, sicut non omnem poenitentiam, negat posse fieri sine inspiratione Sancti Spiritus: sed tantum illam, quæ sit, sicut oportet ad salutem. Sic etiam Arausicanum II. can. 25. terminum hunc sicut oportet, vel oportuit, adhibet.

103. Dices. Ad Rom. 13. v. 8. dicitur: Qui enim diligit proximum, legem implevit. & iterum v. 10. Plenitudo ergo legis est dilectio: ergo, qui diligit proximum propter DEUM, & consequenter DEUM, totam legem naturalem implevit: sed non potest homo in natura lapsa viribus naturalibus totam legem implere: ergo nec potest DEUM diligere. Resp. S. Paulum ibi, teste Cornelio, loqui de amore proximi, non autem de lege tota, sed tantum de lege secundæ tabulæ, quæ spectat ad proximum; nam ad hujus dilectionem etiam spectant, quæ jungit v. 9. Non adulterabis, non occides &c. Est autem incredibile, non posse hominem absque gratia supernaturali diligere proximum dilectione naturali.

Sed, si etiam demus, quod loquatur textus de dilectione DEI, dist. conf. qui diligit, totam legem implevit constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus, à lege imperatos, neg. conf. quoad unum tantum momentum, & unum tantum actum, quem solum hic & nunc lex imperat, conc. conf. & dist. subsumptum: non potest homo totam legem servare quoad unum tantum momentum, & unum actum, qui quidem sit pro nunc efficax affectivè, sed non effectivè in futurum, nego subsumpt. non potest totam legem servare constanter, diu, & quoad plures, vel omnes actus, con. subsumpt. & neg.

& neg. conf. vide Arriagam de gratia disp. 41. sec. 2. n. 4. ubi plures auctores citat asserentes, modico tempore posse impleri, vel servari totam legem. Adde, alios dicere, Apostolum ibi loqui de dilectione supernaturali, quæ utique non est possibilis naturaliter. Sed hanc ultimam responsionem

104. Urgebis. Si esset sermo de dilectione DEI supernaturali, tunc esset sermo de dilectione elicitæ per habitum charitatis: atqui de hac non est sermo: ergo, prob. min. non præcipitur nobis, ut eliciamus actum per habitum; quia sæpe habitum non habemus, nec est in nostra potestate eum habere: ergo. Resp. neg. ma. quia esset tantum sermo disjunctivè de actu, vel elicitæ per habitum, vel per omnipotentiam DEI extrinsecè, speciali supernaturali modo, applicatam. Potest etiam negari minor; tunc enim, quando adest habitus in iusto, elicitur actus per illum, ad probationem neg. ant. ex suppositione, quòd adest habitus: certè non præcipiuntur semper tantum actus naturales, sed supernaturales, e. g. fidei, contritionis, vel attritionis, in ordine ad confessionem, qui debent elici ab habitibus, si adsint: vel in defectu horum ab omnipotentia specialiter applicata. Quando autem habemus habitum, est utique in nostra potestate facere, & conari, quantum possumus, & tunc habitus jam concurreret.

105. Ob. 2. Concilium Milevitanum cau. 4. ait: Cum sit utrumque donum DEI, & scire, quòd facere debeamus, & diligere, ut faciamus: ergo actus amoris DEI est ex gratia. Confirm. Arausicanum II. can. vel cap. 25. ait: Propter donum DEI est diligere DEUM: ergo est gratia. Resp. neg. conf. In primis ibi non est sermo tantum de dilectione DEI, sed de omni dilectione honesta: atqui non est verum, quòd nihil possumus naturaliter honestè diligere, sine gratia supernaturali, ut satis probatum à n. 84. igitur Concilium tantum loquitur de dilectione DEI supernaturali.

Quod patet etiam ex eo, quòd canon. 5. loquitur clarè de actionibus supernaturalibus; cum dicat, libero arbitrio necessariam gratiam justificationis, ut possit implere Divina mandata, & horum fructus asserere, de quibus Dominus non dicat: Sine me difficilius potestis facere: Sed Sine me nihil potestis facere: quem textum cum S. Augustino omnes explicant de operibus supernaturalibus: & idem supponit hic canon; quia loquitur de gratia justificationis, seu quæ datur in ordine ad justificationem, sive ad opera justificationis: & probat illam impotentiam liberi arbitrii ex illo Joan. 15. v. 5. Sine me nihil potestis facere: qui textus loquitur, non de actionibus naturalibus, sed supernaturalibus.

Ad confirm. dist. antec. diligere DEUM supernaturaliter est donum DEI. conc. ant. diligere tantum naturaliter. subdist. est donum supernaturale. neg. ant. naturale. om. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Concilium expressè addit eodem canone, vel capitulo 25. quòd per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea, aut diligere DEUM, sicut oportuit, aut credere in DEUM, aut operari propter DEUM, quòd bonum est, possit, nisi gratia eum, & misericordia Divina

B. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

præveniret. Ubi notanda verba: Sicut oportuit: quæ significant ex usu Conciliorum: Sicut oportet ad salutem: quòd tantum intelligi potest de actibus supernaturalibus. Et sanè ibidem Concilium loquitur eodem modo de fide per illa verba: Credere in DEUM: ubi apertè intelligitur fides supernaturalis, tanquam præstita revelationi supernaturali: ergo etiam intelligitur dilectio DEI supernaturalis.

106. Replicabis. Ex hoc ipso infertur, quòd Arausicanum non loquatur de amore supernaturali; nam dicendo, liberum arbitrium inclinatum, & attenuatum fuisse, ut non possit amplius diligere DEUM, supponit, quòd prius DEUM diligere potuerit: atqui prius non potuit sine gratia DEUM diligere supernaturaliter: ergo non loquitur Concilium de dilectione supernaturali. Resp. illas voces: Sicut oportuit, juxta omnes significare actiones conducentes ad supernaturalem finem, sicut & illæ, quæ inferius eodem canone positæ sunt: Quæ ad salutem pertinent. Et sanè legenti illum canonem totum est innegabile, Concilium loqui de dilectione, & actibus fidei, ac aliarum virtutum, supernaturalibus.

107. Dices. Cur ergo insinuat, primum hominem, seu Adamum potuisse per liberum arbitrium DEUM diligere? Resp. etiam quandoque SS. Patres, & præsertim S. Augustinus, videri tribuere libero arbitrio primi hominis, adhuc integro, & ut loquuntur, sano, vel libero arbitrio Angelorum, adhuc viatorum (cum quo comparant hominem in statu innocentie adhuc degentem) vires diligendi DEUM, servandi mandata, imò merendi gratiam, & gloriam. Sic ait S. Augustinus l. de corrept. & gratia. c. 10. DEUM sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset sue gratie beneficium, justitiæque iudicium. Dein post narratum quorundam Angelorum lapsum de cæteris ait: Ceteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquam futuro certissimam scire meruerunt.

Postea de Adamo ait: In quo statu recto, ac sine vitio, si per ipsum liberum arbitrium manere voluisset, profectò sine ullo mortis, & infelicitatis experimento acciperet illam, merito huiusmodi per mansionis, beatitudinis plenitudinem, qua & sancti Angeli sunt beati. Inde c. 11. de eodem protoparente ait: Quia noluit permanere, profectò ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset, sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & huius mansionis debitam mercedem recipere meruerunt, tantam scilicet beatitudinis plenitudinem. Quibus planè videtur evinci, S. Augustinum judicasse, liberum arbitrium integrum potuisse actus supernos, & meritorios ipsius gratiæ, & gloriæ elicere.

108. E contra dicere, quòd liberum arbitrium sine gratia possit ista efficere, defendi non potest post damnatam propositionem Bajanam 1. Nec Angeli, nec primi hominis, adhuc integri, merita rectè vocantur gratia. & 3. Et bonis Angelis, & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vite, felicitas esset merces, & non gratia. Sed & S. Augustinus nunquam sensit, actus

P

hocce

hosce supernaturales posse sine gratia elici, ut patet ex aliis clarissimis verbis ejusdem: sic. l. 12. de civit. DEI c. 9. quærit, an Angeli recens creati habuerint à se ipsis bonam voluntatem, seu amorem, quo statim DEO adhæserunt: & postquam dixisset, quod, si habuerunt hanc à se, meliores à se ipsis, quàm ab illo DEO facti sunt, resolvit, eos illam bonam voluntatem, non à se ipsis habuisse, sed à DEO: Qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adherent, creavit, simul in eis, & condens naturam, & largiens gratiam: & paulò post inquirens, quare alii lapsi sint, alii non: respondet: Aut lapsi minorem acceperunt amoris Divini gratiam, quam illi: aut . . . illi non lapsi amplius adjuti fuerunt.

Quod autem de gratia superna loquatur, est clarum, dum ibidem scribit: Constatendum est igitur cum debita laude creatoris, non ad solos sanctos homines pertinere: verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quod charitas DEI diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus est eis. Cui consonat additissimus S. Augustini discipulus, nempe S. Fulgentius l. 2. ad Trasimundum c. 2. vel sub initium asens: Non alia gratia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque gratia operata: in hoc, ut surgeret, in illo, ne caderet.

Apertius, & clarius de necessitate gratiæ, etiam respectu ipsius Adami, loquitur Augustinus l. de corrept. & grat. c. 11. sic scribens: Istam gratiam non habuit homo primus, quæ nunquam vellet esse malus: sed sanè habuit, in qua, si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset; sed eam tamen per liberum arbitrium deferere posset. Nec ipsum ergo DEUS esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio: & inferius: Dederat & adiutorium, sine quo in ea bona voluntate non posset permanere si vellet: ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio: & l. b. finem capitis ait: Ut autem in eo bono permaneret, egebat adiutorio gratiæ, sine quo id omnino non posset.

109. Ut ergo ista conciliemus, dicendum, Concilia, ac Patres, maxime S. Augustinum, facere discrimen, inter liberum arbitrium sanum, ac integrum, & inter vulneratum, ac saucium. Per illud intelligitur tale, quale homini, recens creato, à suo conditore concessum est, non tantum debitis naturæ perfectionibus, sed etiam donis supernaturalibus, gratia tam habituali, quàm actuali, præditum: per alterum verò intelligitur liberum arbitrium, & donis supernis spoliatum, & naturalibus viribus infirmum. Hanc esse mentem S. Augustini, probatur ex eo, quod l. de natura & gratia. c. 43. objicienti sibi Pelagio, quod DEUS bonus, ac iustus fecerit hominem, qui, si vellet, posset peccato carere, ita respondeat: Quis enim eum nescit, sanum, & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iustè vivendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt, qui gravibus saucius, confossisque vulneribus non ita potest ad iustitiæ culmen ascendere. Ubi planè per arbitrium sanum intelligit potens ad iustitiæ, seu sanctitatis culmen conscendendum.

Rursus eodem l. c. 51. referens, Pelagium

velle, quod potentia evitandi peccata sit in ipsa natura hominis libera, id negat: attamen addit: Si enim iste, qui hunc librum scripsit, de illa hominis natura loqueretur, quæ primo inculpata, & salva condita est, utcumque acceptaretur hoc dictum. Ubi per naturam sanam, aut salvam, intelligitur natura gratiâ instructa; nam sine gratia etiam naturæ integræ hoc S. Augustinus neutiquam concedit; sic enim ait ep. 106. non longè àpre. Natura enim humana, etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam, creatore suo non adiuvante, servaret. Hæc spectat Caput I. dogmaticum in Cælestini I. ep. ad Episcopos Gallie, quod docet, in prævaricatione Adam omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse. Certe per naturalem possibilitatem non potest intelligi potestas tantum eliciendi actiones naturæ conformes, & moraliter honestas; aliàs infideles in omni opere peccarent, quæ est propositio 25. inter Bajanæ damnatas: ergo debet intelligi potestas eliciendi actiones supernaturales, seu libertas sana, ac integra, gratiis etiam supernis adjuta, quam primus homo in sua creatione accepit, at postea miserè perdidit.

110. Ex hucusque dictis collige, Arausicanum II. dum canon. 25. dicit, liberum arbitrium, attenuatum, ac inclinatum, non posse amplius sine gratia diligere DEUM, loqui de supernaturali dilectione, qualem potuisset elicere arbitrium sanum, ac integrum, prout est Adamo collatum, scilicet etiam gratiâ supernâ instructum; quæ dein est spoliatum: & hinc sine gratia nova, eaque fortiore, non potest supernaturaliter diligere DEUM. Dixi fortiore; quia, cum Adam habuerit arbitrium necdum sauciatum infirmitate, nec attenuatum ignorantia, aut concupiscentia, non indigebat tam forti auxilio.

Hoc docet S. Augustinus sæpius: sic de corr. & gratia c. 11. ait: Ille verò Adam nulla tali rixa tentationum, infirmatum &c. à se ipso, adversus se ipsum, tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco, sua secum pace fruebatur. Proinde, etsi non interim letiore nunc, veruntamen potentiore gratia, indigent isti, hoc est miseri Adami posterius, nempe, ut ait c. seq. seu 12. ante medium. Adversus tot, & tantas tentationes . . . ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis vincatur hic mundus. Dicitur non letiore; quia gratia, licet nunc sit fortior, non tamen est lætior: nam, licet præbeat vires vincendi, non semper affert jucunditatem vincendi tentationes; sed graviores patimur repugnantias, quàm fuerint in statu integritatis, quas tamen etiam, quamvis cum difficultate, vincimus.

111. Ob. 3. S. Augustinus ep. 107. ad Vitalem paulò ante medium, ait: Liberum arbitrium ad diligendum DEUM primi peccati granditate perdidimus: ergo. Resp. dist. antec. perdidimus liberum arbitrium sanum, & sufficiens etiam ad actus supernaturales, de quo modò egimus. conc. ant. liberum arbitrium saucium, adhuc tamen sufficiens ad actus naturales etiam amoris DEI. conc. ant. & neg. conf. S. Augustinus loc. cit. loquitur de libero arbitrio sano, & in ordine ad dilectionem supernaturalem, sive, quæ profit ad salutem: quod colligitur ex dictis præcedentibus numeris, & ex eo, quod scribat ad eum,

eum, quem vult retrahere ab erroribus Pelagianorum, vel Semipelagianorum: hi autem volebant, posse sine gratia elici actus conducen-tes ad salutem.

Nec dicas, eos hæreticos non docuisse, posse hominem DEUM diligere supernaturaliter super omnia; nam, etsi hoc non docuerint explicite, docuerunt implicite, quatenus voluerunt, eum actum esse meritorium præmii superni. Rursus S. Augustinus ibi loqui de dilectione supernaturali, colligitur ex eo; quia loquitur universaliter de actibus fidei, & aliis, quibus pie vivimus, quorum saltem aliquos ex viribus naturæ elici posse volebant Pelagiani; sic enim post pauca dicit: *Quapropter ut in DEUM, credamus, & pie vivamus, non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI.* Tandem etiam S. Augustinus ibi statim ante verba objecta ait, gratiam ad singulos actus dari: atqui non datur ad singulos actus naturales: ergo nec de his loquitur.

112. Ob. 4. S. Augustinus l. 4. contra Julianum. c. 3. in fine ait: *Amor autem DEI, quo pervenitur ad DEUM, non est, nisi à DEO Patre per JESUM Christum cum Spiritu Sancto: per hunc amorem Creatoris bene quisque utitur etiam creaturis:* ergo amor DEI naturalis, sive ut Creatoris etiam est ex DEO, seu ex gratia. Confirm. Idem l. de gratia & lib. arbit. c. 17. ait, etiam quamvis parvam charitatem esse ab eo, qui preparat voluntatem, & eod. l. c. 18. ait: *Sinon ex DEO, sed ex hominibus est dilectio DEI, vicerunt Pelagiani: si autem ex DEO, vicimus Pelagianos:* ergo. Resp. neg. conseq. & suppositum, quod amor DEI, ut Creatoris vel etiam ut Auctoris naturæ, necessario sit naturalis; nam supernaturalitas actus non desumitur ab objecto materiali; alias actus virtutum moralium, misericordiae, temperantiae &c. non essent supernaturales: sed desumitur supernaturalitas actus, vel ex cognitione pravia supernaturali, qua proponitur objectum amandum, vel ex principiis supernaturalibus physicè influentibus.

Potest autem DEUS etiam ut Creator, vel Auctor naturæ, proponi per lumen fidei, ut amabilis, & potest quoque habitus charitatis supernaturalis eum ut talem diligere: ergo. Quare etiam hoc loco S. Augustinus loquitur de dilectione DEI supernaturali, quod ex eo quoque inferitur, quod dicat, per eum perveniri ad DEUM, hoc est, ad beatitudinem, & salutem. Ad confirm. neg. conseq. quia etiam illis locis explicari potest, & debet S. Doctor, de charitate, vel amore supernaturali: & sanè de amore supernaturali lis erat cum Pelagianis, scilicet de amore meritorio, ut patet ex plurimis locis, & etiam ex eo, quod Pelagiani, contra quos S. Doctor disputabat, vellent, viribus naturæ elici posse amorem DEI salutarem, seu conducentem ad beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS IX.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

113. Ob. 5. Amor DEI super omnia est ultima dispositio ad justificationem, sive remissionem

peccati: sed hæc est supernaturalis, ut est innegabile. ergo. Confirm. Amor DEI est opus pietatis: atqui nullum opus pietatis potest fieri sine gratia DEI, ut est certum, & probatur à Bellarmino tom. 4. controver. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 6. c. 4. ergo. Resp. dist. ma. Amor DEI supernaturalis est talis dispositio. conc. ma. amor naturalis tantum. neg. ma. & conc. min. neg. conf. Justificatio ex Tridentino sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, seu infusio gratiæ sanctificantis: & ad neutrum disponit actus purè naturalis.

Nec intelligunt Patres, Concilia, & Doctores, actum hunc naturalem, quando dicunt, actum charitatis esse ultimam dispositionem ad justificationem, vel gratiam. Certè in statu puræ naturæ utique fuisset possibilis actus amoris DEI super omnia; est enim prorsus innegabile, quod homines tunc potuissent creatorem suum præ omnibus aliis amare: & tamen tunc non fuisset dispositio ad justificationem; quia non data fuisset infusio gratiæ; unde nec nunc actus naturalis disponit ad remissionem peccati, quæ in hac providentia non datur absque infusione gratiæ. An autem in alia providentia, seu statu purè naturali fuisset dispositio ad remissionem puram peccati, planè ignoratur. Ex se non fuisset, cum homo pro peccato satisfacere non potuisset, nec se positivè disponere: an autem DEUS amorem talem gratuito tunc acceptasset, nescitur.

Ad confirm. Resp. similiter dist. ma. amor DEI naturalis est opus pietatis naturalis. conc. ma. opus pietatis supernaturalis. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Ex hoc argumento sequeretur, quod homo non posset minimo cultu naturali efficere DEUM absque gratia, quod planè videtur incredibile. Unde S. Prosper ad Capitula Gallorum responsione 8. referens responsum Concilii Africani ait, eos definitivè, *gratiam per actus singulos adjuvare: ita ut sine illa nihil verè, sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus:* per veram autem, sanctamque pietatem, meritò intelligitur, non naturalis, sed supernaturalis.

114. Ob. 6. Amor DEI super omnia, etiam tantum naturalis, non patitur secum ullum affectum inordinatum, imò includit odium omnium, legi Divinæ adversantium: ergo, si potest homo viribus naturæ hunc amorem elicere, poterit etiam totam legem servare: sed hoc est contra Concilia & SS. Patres: ergo. Confirm. 1. Homo per amorem DEI efficacem debet ita obfirmari in bono, ut, etiamsi occurrant gravissimæ tentationes, eas vellet, aut proponeret superare: atqui talem actum non potest homo naturaliter elicere: ergo. min. prob. non potest homo sine gratia illas tentationes vincere, vel totam legem naturalem servare: ergo neque potest talem actum, qui involveret propositum omnia vincendi, & servandi, elicere. Confirm. 2. Per amorem DEI homo convertitur ad DEUM: ergo non potest, stante eo amore, esse ab eo aversus: ergo non potest esse peccator: ergo juxta nos posset viribus naturæ acquirere remissionem peccatorum. Resp. dist. conf. poterit homo servare totam legem quoad unum momentum, con. conf. con-

stanter & diu. neg. conf. & sic dist. min. subsumpt. neg. ult. conf. vide n. 103.

Ad 1. confirm. Resp. 1. cum Arriaga disp. 39. de grat. sec. 4. § 5. neg. mi. etsi enim homo reverà id executioni mandare non possit, potest tamen contingere, ut aliquis putet, se id posse (& certè infidelis, in quo maximè videtur talis actus dari posse, potest faciliè nescire, quod nequeat absque gratia totam legem naturæ servare: vel tentationem talem superare.) adeoque poterit, non obstante ea impossibilitate, talem actum naturalem elicere: quin etiam fidelis vel infidelis, potest de ea impossibilitate non cogitare, & stante hac inadvertentia, talem actum elicere. ad prob. conc. ant. neg. conf. licet non possit servare legem totam, potest tamen talem actum elicere, ut patet ex dictis.

115. Resp. 2. dist. ma. Homo debet per amorem DEI ita obfirmari positivè. neg. ma. negativè. conc. ma. & dist. sic min. neg. conf. Debet quidem homo taliter amans, hic, & nunc, nullam habere volitionem cedendi talibus tentationibus, vel violandæ legis naturæ, & sic negativè esse obfirmatus: at nec debet positivè, per actualem aliquam tendentiam, tentationibus omnibus resistere, nec totam legem sibi observandam proponere; sapientissimè enim potest contingere, ut quis non cogitet de ulla difficultate, nec addit tentatio alicujus momenti: & in tali casu non debet amor DEI, tantum affectivè efficax, animum positivè obfirmare contra absentes, vel non incidentes difficultates. Sufficit, si dicto modo negativè se habeat.

Certè etiam attritio supernaturalis (quæ tamen juxta Tridentinum debet omnem voluntatem peccandi excludere) non semper ita positivè obfirmat animum contra omnia illicita, & difficultates: imò apud multos peccatores est gratia DEI, quod talia ipsis non incident, essetque imprudens ille confessarius, qui homini, vix è luto voluptatis ægerimè emerfo, multis proponeret obligationem eliciendi propositum non peccandi iterum sua lubricitate, etsi deberet propterea lentissimis ignibus diutissime comburi. Consultius longè est ab his terroribus abstrahere; quia, dum quis de his non cogitat, sufficit, si in genere nunquam se amplius peccatum proponat; alias enim, cum mala, explicitè representata, longè fortius moveant, posset poenitens absterri. Si igitur actus supernaturalis non debet ita positivè obfirmare animum, minus id debebit actus merè naturalis. Sed quaeres: si tali inciderent tales tentationes, quid fieret? Resp. tunc, si non possit quis gravissimas tentationes sine gratia DEI vincere, etiam actum amoris DEI super omnia non poterit elicere: verum de hac potentia vincendi tentationes agemus articulo sequenti.

Ad 2. confir. retorq. arg. Etiamper attritionem supernaturalem convertitur homo ad DEUM: an per eam delentur peccata? in forma. om. ant. dist. 1. conf. non potest manere aversus actualiter con. conf. aversus habitualiter. neg. primam & omnes reliquas conseq. Dum homo amat DEUM naturaliter, non potest simul habere actum odii, vel alium peccaminosum, adeoque non potest actualiter à DEO esse a-

versus: at, quia hic actus nondum delet peccata habitualia, prius patrata, manet homo adhuc habitualiter à DEO aversus, & peccator, nec remissionem peccati acquirit.

116. Dices. Si potest homo sine gratia per unum actum servare legem, potest etiam per plures, imò per omnes: ergo potest diu legem totam servare. Confir. Saltem poterit homo servare totam legem naturæ, si nulla unquam occurrat specialis difficultas: sed nec hoc videtur admittendum: ergo. Resp. neg. conf. nam utique major difficultas est in pluribus actibus collectivè, quam in singulis tantum distributivè sumptis. Ad confir. neg. ma. quæ saltem formaliter ex nostra sententia non sequitur; quamvis enim homo possit ad breve tempus servare totam legem naturæ, & actum unum cum omni peccato actuali impossibilem elicere, non sequitur, quod id possit diu. Eadem ma. etiam negari potest ex eo, quod ille actus possit omnino præcindere à proposito formali deinceps nunquam peccandi, & tantum esse efficac affectivè, prout explicavimus num. 98. nam voluntas nostra cum tempore mutabilis est, & potest faciliè, sicut post actum amoris DEI supernaturalem, ita & magis post naturalem in pejus mutari.

Quod attinet ad minorem in confirmatione positam. Resp. Arriaga de gratia disp. 39. sec. 5. n. 16. posse eam fortè negari; eo quod SS. PP. loquantur de ordinario modo vitæ humanæ, in qua semper intra longius spatium occurrunt difficultates, aut tentationes graves. Et certè ipsa frequentia, vel duratio tentationum, in sua natura tantum levium, reddit eas graves, ut infra dicemus num. 122. Si tamen diu, vel per totam vitam nulla prorsus tentatio alicujus momenti occurreret, non videtur tunc ex mente SS. Patrum ea observatio legis impossibilis, sine gratia saltem supernaturali, quamvis hæc ipsa specialis præservatio esset specialis gratia, saltem ordinis naturalis.

117. Ob. 7. Homo, viribus naturæ relictus, nunquam amat objectum insensibile plus, quam se ipsum: ergo neque amat DEUM plus quam se, seu super omnia. Resp. neg. antec. Certè amat quandoque homo insensibilia vehementissimè, e. g. plus, quam vitam amat honorem, quamvis hic sensu non percipiatur. Quod autem spectat ad DEUM, licet insensibilis sit, non est in eo specialis difficultas, aut repugnancia: imò, cum naturaliter possit cognosci dignissimus amore appetitivè summo, non est, cui voluntas non possit eum ita amare. Ex his collige cum Arriaga citato num. præc. DEUM naturaliter etiam posse amari amore concupiscentiæ; nam, si potest amari amore benevolentiae, poterit etiam amari amore concupiscentiæ, qui amor est facilior; cum respiciat DEUM, ut bonum nobis: potest autem homo naturaliter amare DEUM ut bonum sibi, sive tanquam suum benefactorem, à quo sperat adhuc plura beneficia temporalia, sive tanquam suum ultimum finem naturalem, à se possidendum, e ratione, qua saltem possideri posset in statu puræ naturæ, de quo in tractatu de Beatit. à num. 34. ut abstraham ab eo, an homo naturali actu possit appetere beatitudinem supernaturalem.

ARTICULUS X.

An homo sine gratia supernaturali possit vincere omnes tentationes, & servare totam legem naturæ.

118. **U**T bene docet Arriaga disp. 40. de gratia sec. 1. subsec. 2. n. 7. Tentatio est propositio alicujus bonitatis, in objecto malo, trahentis ad se; sic enim tentat diabolus, excitando in hominibus cognitionem alicujus delectabilitatis, vel utilitatis in opere malo: sic etiam tentat unus homo alterum malis consiliis, proponendo rationes, quibus suadet, bonum esse, rem quandam prohibitam facere, vel præceptam omittere. Imò & ipsi motus carnis rebelles suo modo proponunt aliquam bonitatem apparentem in sua materia. Hæc jam tentatio potest esse levis, vel gravis. Prior, sive levis ex communi est illa, quæ parùm hominem vexat, aut parùm attrahit, sive dein trahat ad peccatum grave, sive ad leve. Contra gravis est illa, quæ hominem valde trahit ad malum. Potest autem tentatio, tam gravis, quàm levis, esse contra præceptum, tum affirmativum, tum negativum, tum naturale, tum supernaturale. Et siquidem sit contra præceptum, exigens actum supernaturalem, clarum est, eam non posse vinci absque gratia; cum sine hac elici nequeat actus supernaturalis. Unde quæstio modò tantùm instituitur de tentationibus contra præcepta negativa, aut purè naturalia.

119. Dico 1. Tentationem aliquam levem potest homo vincere sine gratia supernaturali. Ita Sotus, Vega, Medina, Valentia, Tannerus, Suarez, Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. §. 2. Arriaga de grat. disp. 40. sec. 1. subsec. 1. n. 2. & hoc teste communiter recentiores: estque etiam hæc mens S. Thomæ in 2. dist. 28. q. 1. a. 2. ad 6. ubi dicit: Aliud est resistere peccato, & aliud victoriam de peccato habere. Quicumque enim vitat peccatum, peccato resistit: unde hoc potest fieri etiam sine gratia, nec oportet, quòd tunc homo resistendo peccato mereatur præmiū æternū; sed ille propriè vincit peccatum, qui potest pertingere ad hoc, contra quod est pugna peccati: hoc autem non potest esse, nisi in eo, qui opus meritorium operatur: unde talis victoriā vitam æternā meretur. Ecce expressè ait, posse resisti peccato sine gratia, seu tentationi non succumbi: nec nos plus volumus; non enim vincere, aut superare sumimus in sensu stricto S. Thomæ.

120. Nota autem, nos hic loqui, non de potentia tantùm physica, ita, ut quis tantùm physicè tentationem possit vincere: sed de potentia morali, ut quis etiam moraliter eam possit vincere; nam physicè potest homo vincere etiam tentationem aliquam gravem: quod Rhodes loco citato ait, non debere probari; cum certum sit, mansisse homini libertatem, & hanc esse potentiam physicam. Eandem potentiam physicam in homine agnoscit Arriaga de gratia disp. 40. sec. 2. n. 12. Eandem asserit Haulboldus l. 2. tr. 3. contr. 7. n. 806. & ratio est; quia aliàs tentatio omnino tolleretur libertatem physicam, adeoque ei succumberetur sine peccato.

Nec dicas, DEUM semper dare gratiam supernaturalem in iis occasionibus; quippe, ut ait Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. n. 2. SS. Patres supponunt, nos posse sine gratia contra præceptum naturale peccare: ergo debemus etiam sine gratia posse naturale præceptum implere; nam libertas ad peccandum debet etiam esse libertas ad non peccandum, seu præceptum implendum. Et hinc ad peccandum contra præceptum supernaturale affirmativum utique necessaria est gratia; cum aliter libertatem non habeamus, ad ejus observationem, & non observationem: ergo, cum juxta SS. Patres, liberi sumus ad peccandum contra præceptum purè naturale, etiam difficile, debemus etiam sine gratia esse liberi ad idem observandum, adeoque debemus sine gratia habere libertatem saltem physicam ad illud implendum.

Unde idem auctor cum aliis docet, SS. Patres, quando dicunt, aliquid impossibile esse, intelligendos esse de impossibilitate morali, saltem, nisi aliunde ratio suadeat, rem illam etiam physicè impossibilem esse. Et sanè, quod moraliter impossibile est, non est tantùm quomodocunque difficile; sed ita, ut propter impedimenta occurrentia & summam difficultatem, prudenter sperari non possit futurum; neque etiam prudenter sperari possit, superandam esse difficultatem tunc occurrentem; neque contingat, ut ea unquam superetur. Unde meritò simpliciter impossibile dicitur; id enim rectè simpliciter impossibile vocatur, quod propter suam difficultatem nunquam fit. Et hinc in hoc casu gratia etiam dicenda est simpliciter dare. Datur tamen etiam in hoc casu libertas aliquo modo moralis, scilicet in hoc sensu, quòd detur libertas cum advertentia ad malitiam, quæ sufficit, ut actus possit imputari ad culpam: sed non datur libertas moralis in hoc sensu, quòd sit moraliter sufficiens, seu quòd difficultas sit moraliter superabilis.

Quòd autem SS. Patres, quando aliquid dicunt, sine gratia impossibile esse, intelligendi sint de impossibilitate tantùm morali, videtur etiam posse desumi ex eo, quòd talibus utantur terminis, quibus non omnimoda physica impossibilitas adstruitur; sed tantùm moralis. Sic S. Hieronymus l. 3. dial. contra Pelagianos. c. 1. ait: Hoc & nos dicimus, posse hominem non peccare, si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporea, quamdiu intentus est animus. & infra t. 3. hæc magis explicans, sic loquitur: Sed hoc pro modo, & tempore, & conditione fragilitatis humane. . . . Nec quia ad breve possum, coges me, ut possim jugiter. S. Augustinus l. de perfectione justitiæ c. 2. ait: Respondetur, naturale non esse peccatum, sed naturæ, præsertim vitiatæ, unde facti sumus naturâ filii iræ, parùmque esse ad non peccandum voluntatis arbitrium, nisi adjuta sanetur gratia DEI: ergo voluntatis arbitrium ad non peccandum non est omnino nullum: adeoque, quando alibi S. Augustinus videtur, adstruere impossibilitatem non peccandi, non intelligendus est de physica, quæ non datur, quando voluntas saltem parùm potest: sed de morali tantùm, quàm, licet absolute posset voluntatis arbitrium vincere, tamen, quia parùm potest, sive non potest sine maxima difficultate,

non vincet. Quare hac in quæstione etiam nos loquimur de impossibilitate morali, & negamus, homini, etiam gratia destituito, moraliter impossibile esse, tentationem aliquam levem superare.

121. Probatur Conclusio 1. ex damnatione propositionis 30. Bajanz, juncta propositione 29. ad faciendum integrum sensum, quæ dicebatur fures esse, & latrones (quales scilicet Christus intelligit *Joan. 10. v. 8.*) eos, qui docent, *Aut tentationi ulli sine gratia ipsius Christi adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.* Prob. 2. Potest homo absque gratia efficere opus naturaliter tantum honestum, & bonum, ut probatum à n. 84. ergo potest vincere aliquam tentationem. prob. conf. qui liberè operatur honestum, debet habere motiva, pro, & contra; alias non est liber: ergo debet vincere motiva allicientia ad inhonestum, ut patet: atqui illa motiva sunt tentationes, ut iterum patet ex n. 118. ergo. Nec dicas, posse hominem tantum facere opus bonum naturale; quando nulla adest tentatio; nam rationes n. 84. & seq. allatæ, certè plùs probant, & alias sequeretur, neminem posse liberè bonum operari, sed tantum necessariò: sic autem actus, sine gratia elicitus, quantumcunque honestus, non possent mereri nec naturale præmium: quod admitti non potest.

122. Dico 2. Non potest homo sine gratia vincere omnes tentationes leves, coacervatas, vel nimis diu durantes. ita Arriaga, *de gratia disp. 40. sec. 2. n. 15.* prob. In primis si tentationes tendant ad peccata venialia, non possunt omnes vinci, neque cum gratia ordinaria, ut docet Tridentinum *sess. 6. can. 23.* multo igitur minùs possunt vinci sine gratia. Si autem tentationes tendant ad grave peccatum, possunt saltem esse tam multæ, & tam frequentes, ac tam sæpe recurrentes, ut voluntas propter suam instabilitatem in bono (in quo sibi relicta diu non perseverat, maximè, si tentatione inclinetur in malum) iis moraliter non possit semper resistere. Unde Arriaga *loc. cit.* ait, tentationem levem unam posse ratione durationis esse tam importunam, ut moraliter sine gratia vinci non possit. Quod si quis autem vellet dicere, hanc tentationem, vel harum tentationum complexum, esse tentationem gravem, & non amplius levem, faceret quæstionem de voce, de qua nollem litigare.

123. Dico 3. Omnes tentationes graves, collectivè sumptæ, non possunt superari sine gratia DEI. ita Bellarm. *tom. 4. contr. 3. gen. contr. 1. princ. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 7.* Suarez *l. 1. de gratia c. 26. n. 1.* Rhodes *disp. 2. de gratia q. 1. sec. 3. §. 2.* Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 1. num. 13.* & hoc teste, communis, imò Suarez *l. 1. de gratia c. 26. n. 12.* censet oppositum saltem temerarium, & errori proximum. Sed statim hic quæstio oriri potest, an hæc gratia debeat esse intrinsicè supernaturalis, e.g. supernaturalis illustratio, vel inspiratio Spiritus Sancti: an sufficiat aliquod donum DEI, intrinsicè quidem naturale: attamen, si non indebitum toti naturæ creatæ, saltem indebitum homini: qua in re discrepant auctores.

Rhodes *loc. cit.* si bene legatur totus con-

textus, fortè videbitur requirere gratiam supernaturalem. Bellarm. *loc. cit. §. observandum 2do* ait quidem, ad vincendam tentationem, ita, ut nullum peccatum admittatur, nec tamen etiam meritum comparetur (de qua victoria utique hic est sermo, non de alia in sensu S. Thomæ, de quo *num. 119.*) non requiri semper gratiam supernaturalem, sed sufficere auxilium DEI, etiam tantum removens occasiones peccandi, vel inhibens vim diaboli, sive alio modo juvans. Attamen, cum dicat, nullam tentationem posse vinci absque gratia, non videtur eodem modo loqui de gravibus, ac levibus, præsertim, cum postea, conciliaturus auctores inter se, dicat, quosdam loqui de auxilio supernaturali, quando in ordine ad tentationem levem id necessarium negant. Unde, quamvis reverà nihil determinet, fors videri potest velle, quòd saltem ad gravem tentationem vincendam auxilium supernaturale necessarium sit.

Econtra Arriaga *cit. disp. 41. de gratia sec. 2. num. 5.* ait, non posse totam legem naturæ servari sine gratia, sive supernaturalis sit, sive naturalis, specialiter tamen præparata: quod idem, ait, se dixisse de victoria gravis tentationis. Suarez *l. de gratia c. 27. num. 24.* dicit, ad observationem legis naturalis, seu victoriam omnium tentationum, non meritoriam vitam æternæ, non requiri ex natura rei gratiam intrinsicè supernaturalem; cum hac observatio tantum naturalis sit; nec etiam videri, requiri ex lege DEI, seu Divino decreto; cum de hoc non constet: & hinc sufficere per se gratiam ordinis naturalis datam modo præternaturali, id est, ultra vires, & exigentiam causarum naturalium, tunc hominem ad servandam legem excitantium. Hinc addit *num. 24.* sibi videri, regulariter observationem illam, vel victoriam fieri per gratias supernaturales, maximè in iustis: vel, cum nec tentationes omnes, nec omnia gratiæ auxilia contra istas, simul dentur, fieri eam victoriam nunc per auxilia naturalia, nunc per supernaturalia: adeoque hominem, partim his, partim illis adjutum, totam collectionem tentationum vincere. Ego saltem dico, non posse superari graves tentationes, nisi, vel auxilio gratiæ supernaturalis, quod regulariter videtur dari: vel saltem auxilio doni naturalis specialis, si non detur à DEO supernaturale.

124. Probatur autem conclusio. S. Paulus *1. ad Cor. 10. v. 13.* dicit: *Fidelis autem DEUS est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis: ergo aliquæ tentationes sunt supra vires humanas, ita, ut illas homines viribus suis vincere nequeant.* Cùmque hic textus universalis sit, non debet restringi ad solas tentationes contra præcepta, quæ debent impleri per actus supernaturales, e.g. fidei; sed etiam extendi ad tentationes illas, quæ sunt contra præcepta naturalia. Plures alios textus Scripturæ vide apud Bellarminum *tom. 4. contr. 3. de gratia & libero arbitrio. l. 5. c. 7.* ubi etiam affert plurimos textus SS. Patrum: ex quibus S. Augustinus *ep. 106.* longè post medium ait: *Fateatur Pelagius quando contra tentationes concupiscentiæque illicitas dimicamus, quamvis & illic habeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed adjutorio DEI nostram provenire victoriam.* & *ep. 94. ad Hila-*

Hilarium tanquam errorem Pelagii refert, quod doceat, cavendis autem futuris, vincendisque peccatis, omnibusque tentationibus virtute superandis, sine ullo deinceps adjutorio gratiæ DEI, naturali possibilitate, humanam sufficere voluntatem. Cumque SS. Patres expressè loquantur de lege naturali, & negent etiam evitacionem peccati esse possibilem, non valent effugia dicentium, exponi eos posse, vel de tentationibus contra legem supernaturalem, vel de victoria meritoria.

Synodus quoque Milevitana in *epist. ad Innocent. l. quæ inter epist. S. Augustini est 92.* tanquam errorem Pelagianorum recenferet, quod dicant, esse in nostra potestate, ut non inducamur in tentationem; sicut enim ait eos docere: *Illud verò, quod sequitur: ne nos inferas in tentationem: non ita intelligendum, tanquam Divinum adjutorium postere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, sed hoc in nostra esse positum potestate, & ad hoc implendum solam sufficere voluntatem hominis.* S. Innocent. l. *ep. ad Concilium Carthagenense quæ est 91. inter epistolas Augustini* ait: *Cum pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed DEI solum facere possit auxilium.* S. Cælestinus l. in *epistola ad Gallos. c. 5.* ait: *Neminem, etiam baptismatis gratiâ renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium DEI perseverantiam bonæ conversationis acceperit.* Similia habent SS. Cyprianus, Basilus, Chrysostomus, Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, apud Bellarmin. *loc. cit.* Ratio autem sumitur ex vehementi inclinatione hominis ad sensibilia bona, & vitia, ob naturæ corruptionem, cui si accedat gravis tentatio, sive vehementis propositio objecti perversi, & quidem repetita, sanè homini difficillima, & moraliter impossibilis fit resistentia efficax, si non auxilio gratiæ adjuvetur.

125. Dico 4. Non potest homo sine auxilio gratiæ etiam tantum unam tentationem gravem vincere. Ita Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2. n. 15.* & eo teste, fermè omnes Theologi, quamquam in explicatione non nihil variant. Probatur autem hæc conclusio jisdem ferme rationibus, quibus superior; nam SS. Patres communiter loquuntur de quavis distributive sumpta tentatione, & non tantum de omnibus collectivè sumptis, ut patet inspicienti textus. Sic S. Gregorius l. 9. *moralium. c. 29.* ait de homine: *Dimissus sibi cujuslibet tentationis aurâ raptatur.* S. Chrysostomus *homil. 24. in 1. ad Corinbios* ait: *Sunt tentationes, quas sufferre non possumus. Et quenam sunt illæ? omnes, ut ita dicam; possibilitas enim in Divino nutu est: & addit dein, esse etiam tentationes humanas, alludens ad illud Apostoli 1. Corin. 10. v. 13. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana: ergo SS. Patres intelligendi sunt, saltem de tentatione qualibet gravi, quamvis non de omni levi, ob rationes n. 121. adductas, quas leves aliqui ajunt non esse simpliciter dicendas tentationes.*

Ratio autem conclusionis desumitur ex ignorantia intellectus humani, & infirmitate voluntatis, ac concupiscentia, ex quibus oritur valde vehemens hominis in bona sensibilia propensio & ab honestis abstractio: ex qua inter Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. subsec. 2.*

n. 15. cum quibusdam recentioribus, posse etiam aliquam tentationem, unico tantum instanti durantem, tamen esse tam gravem, ut moraliter impossibile sit ei resistere: quod probat à pari sic. Potest quis esse ita obfirmatus in bono, ut moraliter ei impossibile sit, in rem turpissimam consentire, stantibus præsertim cogitationibus bonis, ei tunc occurrentibus: cur ergo non possit, à contrario, alii malis assueti, & penitus habituati, difficillimum, & moraliter impossibile esse, stantibus præsertim vehementibus illicitis, etiam tantum uno momento à peccato abstinere? sic e. g. luxurioso, data occasione absque ullo impedimento, & posita forma alliciente, maximè, si ponatur, eum ad fornicationem etiam gravibus minis, aut promissis impelli, certè difficillimum, imò moraliter impossibile erit, non peccare. Hoc autem, quamvis in quibusdam casibus verum esse possit, non tamen est in omnibus; nam Suarez l. 1. *de gratia c. 23. n. 2.* levibus tentationibus accenset illam, quæ ad momentum tantum, seu brevissimo tempore durat.

126. Dico 5. Non potest homo sine auxilio gratiæ diu servare totam legem naturæ. Ita S. Thomas. l. 2. q. 109. a. 4. in corp. Suarez l. 1. *de necessitate gratiæ c. 26. n. 4.* ubi citat plurimos alios, & addit, ita sentire omnes modernos: imò n. 12. ait, hoc certum, & indubitatum esse. Dico diu; nam Arriaga *disp. 41. de gratia sec. 2. n. 4.* ait, hominem moraliter posse servare totam legem aliquamdiu, seu brevi tempore: citatque Bellarminum, Sotum, Vegam, Stapletonum, Medinam, Valentiam, Zummel, Suarez, & Tannerum. Et sanè utique possibile est aliquo momento, vel brevi tempore, servari ab homine legem absque gratia, illo scilicet, momento, vel brevi tempore, quo aliquis eliceret actum naturalem amoris DEI super omnia, vel alium actum naturalem moraliter bonum, vel superaret levem aliquam tentationem: quæabilia esse supra probavimus.

Probatur jam conclusio. In primis si sermo sit de lege naturali, sicut nunc datur, supposito statu elevationis, in quo obligat sæpe ad actus supernaturales, fidei, spei, charitatis &c. certum est, eam non posse observari sine gratia; quia tales actus elici nequeunt, nisi gratia præveniat, & comitetur. Si autem sermo sit de lege naturali, prout tantum obligat ad non peccandum, vel ad eliciendos actus naturales, probatur à Suarez loco, & numero modò citato ac sequentibus, variis Scripturæ textibus, quos licet Arriaga *disp. 40. de gratia sec. 2. num. 14.* non omnes efficaces existimet, tamen etiam ejus solutiones non sunt efficaces.

Ex pluribus textibus unum affero ex S. Paulo ad Rom. 7. v. 23. *Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Ubi S. Paulus per legem mentis intelligit legem naturalem, cui contraria est concupiscentia, quæ est lex membrorum. Addit: *& captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Lex membrorum, atque lex peccati, est eadem, & hæc captivum tenet, hoc est, quasi capit, dum inducit, & inclinat in peccatum. Dein exclamat: v. 24. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* hoc est, à corpore morbido, &

& peccandi affectibus obnoxio: ac subdit: v. 25. *Gratia DEI per Jesum Christum Dominum nostrum*: quasi diceret, à lege membrorum, seu concupiscentia, aut inclinatione ad mala, & peccata, contra legem naturæ, non posse se liberari, nisi per gratiam.

Dicit quidem Arriaga, ibi tantum esse sermonem de resurrectione, per quam corpus liberetur à suis miseriis, citatque Cornelium: sed hic expressè ait, à peccandi affectibus: & licet dicat, ab his liberandum corpus in resurrectione, non negat, etiam ab eadem gratia liberandum corpus adhuc in vita. Neque verum est, quod Apostolus ibi agat tantum de resurrectione: imò vix potest probari, eum per illud caput de ea agere. Huc referri possunt textus SS. Patrum, & Conciliorum, quibus probatur, non posse vinci sine gratia tentationes omnes, quæ nisi omnes vincantur, lex tota servari non potest. Plura vide ex Scripturis, & Patribus apud Suarez loc. cit.

127. Prob. etiam conclusio ratione. Non potest homo moraliter diu vivere, quin occurrant graves tentationes, contra legem naturalem: sed has, imò nec quamlibet ex illis, potest homo sine gratia superare: & quamvis ponatur, quod non adeo graves tentationes ei occurrant, tamen nec mediocres multas, aut plurimas, collectivè sumptas, quæ hinc inde occurrunt, potest homo solis naturæ viribus vincere: ergo non potest totam legem servare. Certè multa sunt, quæ hominem diutius viventem ad malum incitant, e. g. bona sensibilia, passionēs, errores, inconstantia imaginationis, necessitas corporis, variae curæ, pravorum exempla, consilia mala, educatio pessima, institutio perversa &c. quæ omnia absque dubio faciunt moraliter impossibilem rotius legis naturalis adimplerem.

128. Dico 6. Neque sine fide, neque etiam tantum sine gratia habituali, seu sanctificante, potest homo diu servare totam legem, ut non incidat in novum peccatum grave. Hoc non quidem assero, in eo sensu, quasi gratia habitualis, aut fides, immediatè concurrant ad servandam legem: sed in hoc sensu, quod DEUS homini, fide, aut gratia habituali privato, non det gratias certas, sine quibus tamen non potest diu servari tota lex. Hæc conclusio est S. Thomæ 1. 2. q. 109. a. 4. & 8. Eandem sententiam Arriaga disp. 41. sec. 5. subsec. 1. num. 19. dicit esse defacto, sive in hac providentia certam. Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. sec. 5. §. 3. ait esse communem. Suarez autem l. 1. de gratia c. 27. num. 18. vocat longè probabiliorem. Bellarminus tom. 4. contr. 3. l. 5. de gratia, & lib. arb. c. 5. inquit hanc sententiam sibi verissimam esse. Sunt quidem etiam auctores, qui docent, gratiam habitualement non esse necessariam ad servandam legem naturæ totam, quoad substantiam tantum, quos citat Suarez l. 1. de gratia c. 27. n. 7. S. Bonaventura, Richardus, Marsilius, Abulensis: sed longè plures stant pro nostra sententia, juxta quam infideles non possunt longo tempore esse sine peccato gravi; quia non habent fidem: nec fideles peccatores; quia non habent gratiam sanctificantem, ut ibidem docet Suarez.

129. Probatur prima pars conclusionis. In primis S. Scriptura, SS. Patres, & Concilia, di-

cunt, auxilium, vel gratiam, per quam liberamur à servitute peccati, fundari in fide: ergo infideles non possunt diu servare totam legem. Conseq. est clara. antec. probatur. S. Paulus ad Rom. 3. ut ostendat necessitatem fidei, asserit, prius omnes gentes, & Judæos, fuisse sub peccato, seu plenos peccatis; quia de lege sua consilii non potuerunt naturaliter sapientia, & libertate, vincere concupiscentias: ergo, infert, fidem esse necessariam ad vitanda peccata contra legem naturæ. Unde eod. c. 3. v. 27. ait: *Ubi est ergo gloriatio tua? exclusa est. per quam legem? factorum? non: sed per legem fidei.* Quasi diceret: quare gloriaris Judæe? an quod iustitiam habeas ex lege, sacrificiis, & ceremoniis tuis? non potes ideo gloriari; quia lex tua, & sacrificia tua, non dant tibi vires; nec opera etiam legi conformia te iustificat. Hinc (pergit Apostolus) exclusa est vel adempta tibi gloriatio: non quidem per legem factorum, seu Mosaicam, quæ hanc humilitatem non docuit (ut advertit Emmanuel Sa in hunc locum) sed per legem fidei, per quam cognoscis, te nihil posse sine gratia DEI, & quæ lex fidei simul confert gratiam, ut possis, non quidem per tuum solum arbitrium, sed per gratiam DEI, quæ datur per fidem: atque adeo possis in Domino gloriari.

Idem S. Paulus ad Galat. 3. v. 22. ait: *Conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.* Hoc est (ut explicat Cornelius) Scriptura declaravit omnes esse peccatores, ut promissio daretur ex fide: per promissionem autem ait Suarez l. 1. de grat. c. 27. n. 15. non tantum intelligitur perfecta sanctitas, vel beatitudo: sed etiam intelliguntur media seu vires ad eam acquirendam.

Idem de infidelibus asserunt SS. Patres, & Concilia, quæ, dum dicunt, nos liberari per gratiam, & per hanc concedi victoriam tentationum, eo ipso satis indicant, non credentibus eam victoriam non concedi. Sic Patres Concilii Carthaginensis in sua epistola ad Innocentium, quæ est 90. inter epistolas S. Augustini, referunt tanquam errorem, Pelagianorum, quod nullum relinquunt locum gratiæ DEI, quæ Christiani sumus, quæ & ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè sit liberum, dum à carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur. Et S. Augustinus de spiritu & littera. c. 13. Quod operum lex minando imperat, hoc fidei lex credendo imperat. Lege operum dicit DEUS: fac, quod jubet: lege fidei dicitur DEO: da, quod jubet. Idem S. Doctor in expositione quarundam propositionum epistolæ ad Rom. c. 19. ait: *Ea ipsa, quæ non poterant impleri per legem, per fidem impleta sunt.*

130. Probatur jam secunda pars conclusionis à quibusdam ex Concilio Milevitano, quod can. 4. ait, gratiam juvare, ut, quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: loquitur autem de gratia iustificante, seu habituali; nam inferius addit: *Ut adjuvante charitate, scientia non possit inficere*: quæ verba necessariò intelligenda sunt de gratia includente charitatem, quæ est gratia habitualis: & can. 5. addit, per eam gratiam (quam expressè vocat gratiam justificationis) non tantum dari posse fa-

cilius, sed simpliciter; quia anathema dicit afflicti, eam dari tantum ad facilius posse: ergo ex Concilio saltem inferitur, nos sine hac gratia (si non ex natura rei, saltem ex lege DEI) non posse totam legem servare, sive omnia facere; nam, quod nullum actum bonum facere possumus, non vult Concilium; est enim certum, quod peccator non tantum opus naturale, sed etiam supernaturale, scilicet actum fidei, vel spei, vel alterius virtutis, qui sit meritorius de congruo, possit elicere cum gratia actuali sine gratia habituali. Equidem responderi potest, Concilium loqui de actibus, seu præceptis supernaturalibus, ut explicavimus n. 105. sed hoc ipsum iam fideles debet abstertere à perseverantia in statu peccati; quia sic saltem præcepta supernaturalia, quæ sæpe urgent, ordinariè novis peccatis violent.

131. Prob. tamen hæc altera pars conclusionis 2. efficacius etiam de lege naturali. Concilium Arausicanum II. can. 13. ait: *Arbitrium voluntatis, in primo homine infirmatum, nisi per gratiam baptismi, non potest reparari*: sed gratia baptismi est gratia sanctificans; hæc enim tunc infunditur, etiam parvulis, qui alterius gratiæ capaces non sunt: ergo. Subsumo: atqui arbitrium est infirmatum ita, ut non possit totam legem naturæ servare ex n. 126. & seq. ergo debet per gratiam sanctificantem reparari, ut hæc servare queat. Et hæc est ratio S. Thomæ. 1. 2. q. 109. a. 4. in corp. ubi ait, arbitrium non posse implere mandata sine gratia sanante, hoc est, reparante.

Nec dicas, modò homo semel habuerit gratiam, jam ipsum esse sanatum, quamvis gratiam iterum perdat; cum non simul perdat fidem, & spem; nam, quamvis post iterum perditam gratiam non omni priori modo infirmetur liberum arbitrium, tamen valde infirmatur: & ut ait S. Thomas 1. 2. q. 109. a. 8. in corp. homo, qui est in peccato mortali, est averfus à DEO, nec habet cor suum confirmatum in DEO, tanquam ultimo fine: ergo non potest constanter bene uti creaturis, nec convenienter ordinare suas actiones, ita, ut non sæpe cadat, & ad creaturam potius convertatur quam ad DEUM.

132. Prob. 3. Ex Patribus, qui (ut ait Suarez, in iis evolendis diligentissimus) nobiscum sentiunt, si omnes eorum textus simul sumantur (quamvis fortè unus, & alter seorsim, posset aliter exponi) Sic S. Gregorius homil. 11. in Ezechielem post medium ait: *Peccatum quippe, quod per penitentiam citius non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & poena peccati; omne enim, quod prius committitur, peccatum est: sed si citius penitendo non tergitur, iusto iudicio omnipotens DEUS obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere*. S. Augustinus l. de spiritu & litera, c. 26. loquens de lege naturali (quia loquitur de decalogo) ait, illud Apostoli ad Rom. 2. v. 13. *Factores legis iustificabuntur*: non esse ita intelligendum, tanquam per opera, non per gratiam iustificentur: . . . sed, inquit, sic intelligendum est: *Factores legis iustificabuntur, ut sciamus, aliter eos non esse factores legis, nisi iustificentur: ut non iustificatio factoribus accedat, sed, ut factores legis iustificatio præcedat*.

133. Prob. 4. rationibus, vel saltem con-

gruentiis 1. Experientia ostendit, neminem etiam ex fidelibus diu harere in uno peccato gravi, & contra omnes concupiscentias constanter dimicare, nec in alia peccata labi. 2. Protectio Spiritus Sancti, vi cuius homo custodiatur à peccatis, & juvatur, ad vincendas longo tempore omnes malas concupiscentias, est insigne beneficium, quo sunt indigni, etiam fideles, si in peccato perseverent. 3. Abstinere diu à peccatis gravibus exigit sanè cor obfirmatum firmissimo proposito contra omne peccatum: atqui tale non habet, qui diu in statu peccati perseverat: ergo.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

134. **O**B. 1. contra 1. conclusionem. Scripturæ & SS. Patres loquuntur universaliter de omni-

bus tentationibus, quando adstruunt necessitatem gratiæ: ergo etiam ad vincendas tentationes leves necessaria est gratia. prob. ant. Scripturæ tantum simpliciter vocant tentationem, etiam illam, quam vinci sine gratia posse negant, c. g. dicunt: *Et ne nos inducas in tentationem*. Matth. 6. v. 13. SS. Patres dicunt, quolibet tentationes vinci non posse: sic S. Gregorius cit. n. 125. dicit cuiuslibet tentationis, & S. Chrysostomus ibidem cit. dicit, omnes tentationes. Resp. dist. antec. & Scripturæ, ac Patres loquuntur de tentationibus gravibus, quæ simpliciter dicuntur tentationes. conc. ant. loquuntur de omnibus etiam levibus. neg. ant. & conseq. Scriptura ad mentem SS. Patrum exponenda est, & SS. Patres etiam exponendi sunt, ita, ut non sibi contradicant: ergo non possunt intelligi de quavis levi tentatione; cum alias homo nihil boni naturalis posset liberè facere, ut probatum n. 121. quod tamen est contra SS. Patres, & Scripturas n. 85. & seq. adductas.

Unde etiam Bellarminus, tom. 4. contr. 3. l. 5. de grat. & lib. arb. c. 7. ait, fortasse auctores, qui videntur quoad hanc sententiam inter se contrarii, posse conciliari; eoquod illi, qui dicunt, aliquas superari sine gratia posse, loquantur tantum de tentationibus levibus: alii autem, qui negant ulla tentationes sine gratia superari posse, simul dicant, leves tentationes non esse simpliciter vocandas tentationes, adeoque sua assertione complectantur tantum graves tentationes: & sic ipse Bellarminus nostræ assertioni apparenter tantum, non autem reverà contrarius est; nam loco citato ait, levissimam titillationem non mereri nomen tentationis. Quod attinet ad S. Chrysostomum, is ita habet: *Omnes, ut ita dicam: sic enim ex Græco verti debet, ut bene advertit Suarez: hæc autem additio, ut notat idem Eximius l. 1. de grat. c. 23. n. 16. utique restringit vocem omnes, ut non prorsus omnes significet. Dicunt quidem aliqui, ea verba non reperiri in aliqua editione. sed rectè ait Arriaga, licet una, aut altera versio, ea verba omittat, sufficere, quod ea communiter in plerisque versionibus habeantur, vide hunc*

Q

hunc auctorem disp. 40. de gratia sec. 1. n. 9. de hoc textu agentem.

135. Ob. 2. Concilium Arausicum II. c. 9. ait: *Divini est muneris, cum . . . pedes nostros a falsitate, & injustitia tenemus.* & c. 17. *Nul- lus miser de quacunque miseria liberatur, nisi, qui DEI misericordiam praevenitur:* ergo. Resp. cum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 27. hos, & similes textus Conciliorum, & Patrum, intelligendos esse vel de victoria Christiana, hoc est, utili ad salutem (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel de tentationibus gravibus, quae in sensu morali vo- cantur simpliciter tentationes; cum leves non sim- pliciter ita vocentur: vel etiam eos textus velle dicere, quod indigeamus auxilio gratiae ad vincendas tentationes omnes in sensu quasi ac- comodo, eò quod frequentissime indigeamus gratia ad eas vincendas.

Quando autem S. Augustinus l. 1. confes- sionum c. 7. dicit, nos nec brevissimo tempore posse esse sine peccato, absque auxilio DEI, de- bet planè exponi mitius; aliàs enim etiam, dum dormimus, non naturaliter, sed ex gratia non peccaremus: item nunquam possemus sine gra- tia facere minimum aliquod bonum; quia eti- am per istud abstinemus aliquo tempore à pec- cato: unde vel S. Doctor ibi agit de victoria ten- tationum utili ad salutem, vel loquitur cum ali- qua exaggeratione: vel intelligendus est de tem- pore tentationis valde vehementis. Adde, S. Au- gustinum malè eo loco citari; cum ibi tantum dicat, primis diebus infantes mala agere, qua- tenus expallescent, vel importunè fient &c. quae sunt peccata tantum materialia. Sic quoque ex- ponenda sunt, si fors unus aut alterius ex anti- quioribus similia circa hanc rem ambigüe dicta objiciantur.

136. Ob. 3. In singulis tentationibus est orandum: ergo ad vincendas singulas necessaria est gratia. Confirmatur. Oratio debet fieri cum fide: sed fides non datur sine gratia: ergo ne- cessaria est gratia. Resp. nego conf. Rectè mo- nemur, ut in singulis tentationibus oremus; quia, ut ait Suarez l. 1. de grat. c. 26. n. 9. in singulis est periculum, & incertum est, quando gratia sit necessaria: potestque esse, aut fieri tentatio gravis, & ut hæc impediatur, meritò oramus. Dein, etsi possumus leves tentationes vincere, tamen sæpe sine gratia non vincemus ex nostra culpa; unde orandum est, ut gratiam impetre- mus. Ad confirm. dist. conc. fides est neces- saria ad orationem, conc. conf. ad vincendam levem tentationem, neg. conf. Aliud est, ait Suarez loc. cit. cap. 27. num. 23. medium proximum vincendi tentationem, aliud medium im- petrandi auxilium; potest enim ex fide peti, seti orari etiam pro impetranda gratia tantum naturali, sicut, si petimus pluvias. Unde ex hoc saltem non probatur necessitas gratiae super- naturalis. Sed neque probari potest, oratio- nem esse necessariam ad vincendam quamvis singularem levem tentationem, quamvis præci- piatur, ut oremus, ut non intremus in tentatio- nem gravem, seu simpliciter dictam.

137. Ob. 4. Saltem semper debet adesse gratia extrinsecæ protectionis, quæ impediatur, ne demon hominem tentet pro suo libito; si enim hoc ei permetteretur, nemo posset etiam levem

tentationem superare: ergo etiam ad tentatio- nem levem superandam necessaria est gratia. & cerè Bellarm. loc. cit. num. 123. ait, sibi sufficere hanc gratiam, quod DEUS non permittat da- monem sævire, quantum vellet. Resp. nego suppositum; si enim demoni permetteretur ten- tare hominem pro libito, tunc tentatio non am- pliùs esset levis, sed gravis. Dices. Ergo jam est gratia, quod tentatio sit levis. Resp. sit nos loquimur ex supposito, quod tentatio sit levis; unde unde proveniat. Cæterum Suarez l. 1. de grat. c. 23. n. 23. & seq. ubi hanc objectionem fuscè pertractat, ait, providentiam illam DEI, per- mittentis demoni tantum, & non amplius, non esse necessariò specialem, sed spectare ad gene- ralem cursum providentiæ. Ulterius ait, etsi da- moni fors plus permetteretur, tamen sæpe non tentaturum amplius, seu gravius ob multas ra- tiones quas ibi adducit. Arriaga disp. 40. de grat. sec. 1. num. 11. addit, demonem, cum ob suam damnationem debeat in tormentis manere, non habere potentiam ex se tentandi hominem: & hinc à DEO ipsi tantum in poenam hominis permitti, ut hunc leviter tentare possit: & hinc quod demoni non permittatur, ut gravius ten- ter, non esse propriè gratiam collatam homini, sed tantum minorem poenam, nisi quatenus hæc ipsa minor poena possit aliquo modo dici gratia, sicut gratia potest dici dilatio mortis: at addit hic auctor, hinc non esse sermonem de gratia, in hoc tantum sensu acceptæ, sed de positivo spe- ciali favore, non tantum minuente poenam, sed magis homini favente.

138. Ob. 5. Homo per peccatum consti- tutus est in ultimo termino damnationis, hoc est, meritis est statim damnari, adeoque indi- gnus est omni auxilio: ergo omnis concursus DEI, & maxime omnis cogitatio congrua, est gra- tia DEI: sed sine concursu DEI, & cogitatione congrua non potest vinci ulla tentatio: ergo. Resp. Hoc argumentum probat, hominem nul- lum prorsus posse bonum opus facere, sine gra- tia, quod falsum esse probavimus à num. 84. In forma distinguo 2. partem antecedentis. Ho- mo indignus est omni auxilio, ita, ut etiam na- turali exigentia ad omne auxilium, etiam tantum naturale, actu spoliatus sit. neg. ant. ut spolian- dus sit eà etiam exigentiâ, quando erit actu dam- natus, seu existens in termino damnationis, conc. ant. & neg. conf.

Quamdiu homo adhuc est viator, tamdiu juxta cursum ordinarium causarum secundarum, debetur ei concursus aliquis DEI, & aliquoties etiam aliqua cogitatio congrua, ut probatum num. 100. sicut enim differtur damnatio, ita eti- am differtur status, in quo carere debeat omni concursu ad bonum, aut omni cogitatione con- grua; aliàs deberet etiam dici, quod ipsa con- servatio talis hominis sit specialis gratia: quia etiam eà est indignus in aliquo vero sensu: sed non est ita indignus ut non nisi per specialem na- turalem gratiam conservetur.

139. Ob. contra 2. conclusionem. Si quis semel superavit tentationem, tunc altera vice facilius, & tertia adhuc facilius eam vincit: ergo ex eo, quod tentatio levis per se diu du- ret, non fit moraliter impossibilis ejus victoria: ergo potest homo omnes, etiam coacervatas le-
ves

ves tentationes vincere. prob. ant. per repetitos actus acquiritur habitus, seu facilitas: ergo facilius est victoria posterior, quam prior. Hæc obiectio non est tam difficilis, quam putat Arriaga, supposita doctrinâ de habitibus, satis communi inter nostros, scilicet, quod habitus voluntatis acquisiti stent in speciebus experimentalibus, representantibus delectationem in obiecto, & in negatione specierum representantium molestiam in eo, vel delectabilitatem æqualem in obiecto opposito, de quo in Philosophia agitur. Unde falsum est, quod per omnes actus acquiritur facilitas ad alios similes; sæpe enim augetur difficultas.

Sic sub initium anni sæpe studiosi una, aut altera vice, diligenter student: at mox representata delectatione otii oppositi, & molestia studiorum, cessant. Sic sæpe, qui semel, vel secunda vice, gustavit medicinam amarissimam, non se finit tertia vice persuaderi. Sic, qui passus est unam, vel etiam alteram injuriam, non semper patitur tertiam. His suppositis, in forma. neg. ant. ad probationem dist. ant. per repetitos actus semper acquiritur habitus. neg. ant. aliquando. con. ant. & neg. con. nam non semper victoria prima tentationis relinquit speciem experimentalem, quæ representet delectationem in suo obiecto e. g. in continentia ab illicitis voluptatibus, vel in patientia contumeliarum: sed, præsertim, in non habentibus gratiam, relinquit speciem magnæ molestiæ, quæ dein auget difficultatem. Fateor, sæpe post repetitos actus, per gratiam fieri leviores postea victorias; sed hoc non pugnat contra nostram assertionem.

140. Ob. 7. Si homo non habet potentiam moralem vincendi omnes tentationes, tunc nec habet potentiam moralem vincendi unam: sed hoc est contra nos: ergo. prob. ma. ponamus, cumulum tentationum, moraliter invincibilem, constitui ex centum tentationibus: ponamus etiam, hominem jam vicisse nonaginta novem tentationes, quod potest fieri in hac suppositione; quia unamquamque potest moraliter vincere, & nonaginta novem nondum sunt totus cumulus, qui moraliter necessitat: in hoc casu talis homo non poterit moraliter vincere ultimam: ergo. prob. ant. si posset in hoc casu vincere tentationem ultimam, posset moraliter vincere totam necessitatem moralem, quod est in terminis absurdum: ergo. Hoc argumentum probaret, posse moraliter cum ordinaria gratia vitari omnia peccata venialia, contra Tridentinum sess. 6. can. 23. in forma neg. ma. ad prob. neg. ant. quia in hoc casu homo poterit moraliter illam ultimam tentationem vincere. ad prob. iterum neg. ant. nam tota necessitas moralis in hoc casu non est devoluta ad ultimam tentationem, sed jam est per partes victa in antecedentibus victoriis.

141. Necessitas tota moralis (quod bene notandum) est divisibilis, & in hoc casu est divisibilis in singulas tentationes; unde singulas vincendo vincit homo semper aliquam partem necessitatis moralis, adeoque in ultima tentatione tantum habet vincendam adhuc unam partem. Potest autem homo quamvis partem necessitatis moralis distributivè sumptam vincere, etiam moraliter, licet non possit vincere omnes simul; nam necessitas moralis non est necessitas absoluta,

sed tantum talis, ut propter maximam difficultatem fundamentum præbeat, ad prudenter judicandum, quod non sit vincenda. Habemus autem fundamentum prudens in infirmitate naturæ, & repetitis tentationibus ad judicandum, hominem sine gratia non esse victurum omnes.

Sicut autem hoc fundamentum nititur pluribus collectivè tentationibus, ita minuitur per ablatas, seu jam victas aliquas tentationes: nec, positis jam nonaginta novem victoriis, amplius habemus fundamentum ita prudens, firmiter judicandi, hominem centesimam non superaturum. Ex quo sequitur, hominem posse omnes partes necessitatis moralis, distributivè sumptas, vincere moraliter, non autem omnes collectivè sumptas. Unde, si homo omnes centum tentationes vinceret, (quod tamen nunquam fiet) vicisset eas physicè, non moraliter, hoc est, vicisset nihil agendo absolute supra suas vires, sed tamen modo ita extraordinario, quem nemo prudenter judicasset eventurum. Modus autem hic extraordinarius non stentisset in qualibet victoria distributivè, sumpta, sed in omnibus collectivè sumptis. Si tamen velis dicere, quod in singulis tentationibus vincendis in hoc casu fuisset partialis aliquis modus extraordinarius, non quidem multum refragor, quamvis saltem de primis, fors difficulter probeatur: in quibus autem inceperit, non possumus determinare. vide hac de re etiam tract. de DEO an. 642.

ARTICULUS XII.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

142. Ob. 8. contra 4. conclusionem. Præcepta DEI sunt facilia: ergo debent absque gratia moraliter posse servari: ergo etiam debent tentationes graves contra eorum observationem moraliter posse vinci. Confirmatur. Ad peccandum graviter non sufficit libertas tantum physica, sed requiritur moralis: atqui hæc juxta nos non daretur: ergo. Resp. dist. ant. Præcepta DEI sunt facilia sine gratia. neg. ant. cum illa, conc. ant. & neg. con. In primis præcepta supernaturalia sunt omnino impossibilia sine gratia: at quia gratia ex parte sua non deficit, quando datur obligatio ea adimplendi, facilia redduntur. Idem dic de aliis præceptis. Nec dicas cum Arriaga, sic non præcepta esse facilia, sed tantum gratiam promitti, nam retorqueo in primis in præceptis supernaturalibus: dein possunt ipsa præcepta dici facilia ex suppositione gratiæ, ut multa alia facilia dicuntur, facta aliqua suppositione auxilii alterius: sic dicimus facile esse iter homini, de quo scimus eum esse instructum equo, licet sine hoc esset iter difficile.

143. Ad confirm. dist. ma. Ad peccandum graviter requiritur libertas moralis, hoc est, conjuncta cum advertentia ad malitiam, ut transgressio possit imputari ad culpam. con. ma. hoc est, libertas sine difficultate moraliter invincibili

bili. neg. ma. & conc. min. pro aliquibus casibus. neg. conseq. de qua re vide Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sect. 3. §. 2. ad 3. ob.* & fufius Arriagam *disp. 40. de gratia. sect. 2. subsect. 6.* ubi defendunt, fufficere libertatem physicam: & certè, nisi hoc admittatur non video, quomodo cum necessitate morali ad venialiter peccandum, finè gratia speciali, stet tamen ratio culpæ, & demeriti, atque reatus poenæ gravis in purgatorio. Quare autem actiones semideliberatæ non sint mortaliter graves, ratio non est præcisè defectus libertatis physicæ: sed sunt aliæ rationes, de quibus tractatu de peccatis. n. 87. §. 117.

Dixi: conc. min. pro aliquibus casibus; nam ordinariè non deest gratia, vel naturalis, si sufficit, vel supernaturalis, immediatè, vel saltem mediatè sufficiens, ad reddendam victoriam moraliter possibilem. Quòd autem lex positiva non obliget, saltem ordinariè, in casu impossibilitatis moralis: obliget autem lex naturæ, ait Arriaga *loc. modò cit.* discrimen esse, quòd lex naturalis prohibeat mala intrinsecè talia, & quæ prohibita sunt; quia mala; non enim potest dari ratio dispensandi in iis, vel non obligandi: at verò, cum positiva præcepta prohibeant ordinariè aliqua non intrinsecè mala, sed tantum mala; quia prohibita, ait idem auctor, moralem impossibilitatem esse rationem non obligandi, vel dispensandi in rebus talibus: cumque legislator ista possit prohibere, vel non prohibere, æquissimum fuit, in his circumstantiis non obligare.

144. Ob. 9. Potest quis absque gratia vincere tentationem gravem ex motivo peccaminoso, e. g. tentationem gravem luxuriæ, ex motivo superbiæ: ergo potest etiam superare eandem ex motivo naturaliter honesto, e. g. ex motivo habendi ulteriorem sustentationem, quam perderet, si infame illud crimen committeret. conf. videtur innegabilis; quæ enim sit ratio potentæ prioris, & non posterioris? Confirm. 1. Potest quis ex motivo minus peccaminoso, e. g. ex motivo vanæ gloriæ superare tentationem rei multò magis peccaminosæ, e. g. tentationem luxuriæ: ergo etiam poterit superare ex motivo omnino naturaliter honesto. prob. conf. si voluntas potest naturaliter vitare majus malum, cur non possit vitare omne? Confirm. 2. Motivum honestum non facit victoriam tentationis difficiliorem: ergo, si quis potest, eam vincere ex motivo inhonesto poterit etiam ex honesto.

Resp. neg. ant. ita Arriaga *disp. 40. de gratia. sect. 2. n. 18. §. seqq.* & idem, saltem disjunctivè, etiam docet Rhodes *disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 2. ad ob. 2.* nam, si tentatio gravis est e. g. ad luxuriam, non vincitur reverà propter motivum inhonestum, sed tantum excluditur actus externus luxuriæ, qui tamen peccatum non auget, ut probatum tractatu de actibus humanis. a n. 164. unde talis homo interiùs ita dicit: *Si non esset perdenda mea gloria, vel magna aestimatio, fornicarer:* qui actus est malus, & per eum succumbitur tentationi. Quòd autem hic actus admittatur ab eo, qui est gratià destitutus, & gravi tentatione pulsatur, probat Arriaga *loc. citato.* ex eo, quòd nihil impossibile sit in eo casu cum eo actu; nam superbia illa non excludit actum illum internum; adeoque non vin-

cit tentationem ad illum: aliunde etiam nihil est, unde teneatur infirmitas hominis: ergo in tentatione gravi labitur. Ad 1. confirm. iterum neg. ant. non enim vincitur tentatio, si gravis est: sed peccatur per actum internum.

145. Ad 2. confirm. posset omitt. ant. & negari suppositum consequentis ex dictis. Resp. tamen etiam 2. nego. ant. ut enim Rhodes *loco citato numero precedente*, & cum eo alii communiter docent, ac etiam experientia probat, in statu naturæ corruptæ non ita cognoscimus bonum honestum, sicut sensibile (per quod intelligo quodlibet sensibus delectabile, vel mundanum, & appetitui depravato conforme, quale est vana gloria, vindicta &c. licet strictè loquendo non sit sensibile) neque in illud ita intensè ferimur, neque ita amamus, ac istud, quod intensissimè amat natura corrupta, & gratià destituta, consequenter multò magis movetur ab hoc, quam ab illo.

Fateor tamen, aliquando contingere, ut bonum sensibile sit conjunctum honesto, e. g. bonum sensibile, ac simul honestum, est vitam servare, vel sanitatem; hinc contingere potest, quin imò sæpe contingit, ut aliquis tentetur luxuriâ, sed tamen simul videat, se vitam, vel sanitatem perditurum, si consentiat. At neque tunc poterit homo absque gratiâ, solis naturæ viribus, ex motivo hoc sensibili simul, & honesto, abstinere à luxuria, si ad hanc graviter tentatur; nam talis homo absque gratiâ non movebitur ab honestate naturali conservandæ vitæ, ad excludendum supra dictum affectum conditionatum peccaminosum; tum quia illa honestas præcisè naturalis eum affectum non excludit; tum quia natura corrupta absque gratiâ non valde cognoscit, eam honestatem, nec valde aestimat.

Quare in tali casu homo tantum movebitur à sensibilitate illius conservationis sibi utilis: quæ tamen sensibilitas non est sufficiens, ad excludendum peccatum, seu affectum conditionatum peccaminosum: *Fornicarer, nisi noceret sanitati.* Unde, ut affectus hic excludatur, opus est aliquâ gratiâ DEI, saltem, quæ sit propositio honestatis intensior, atque incitet ad amplectendum simpliciter honestum, seu exclusivum omnis inhonestatis: vel certè quæ incitet ad honestatem specificè oppositam vitio, ad quod quis tentatur, aut aliter opponatur omni inhonestati, ita, ut, qui incitationi illi obedit, non possit supradictum affectum conditionatum peccaminosum admittere.

Ex dictis etiam respondendum ad casum, quo hæreticus timorem mortis vincit, & moritur pro falsa doctrina; nam neque hic movetur ab amore veritatis, cui in aliis culpabiliter resistit, sed ab appetitu vanæ laudis, aut obstinationis, vel alterius vitii, quod non excludit actum conditionatum vitiosum e. g. *Si non esset vana laus, nollem mori pro mea secta* (in qua tamen notione ipse ex conscientia erronea debet agnoscere peccatum; aliàs non video, quomodo sit dicenda tentatio) Ut autem rectè ait Arriaga *de gratia. disp. 40. sec. 2. subsec. 3. n. 20.* hæreticus, etiam quando moritur pro articulo vero, & Catholico, non moritur pro veritate, quam jam culpabiliter deseruit, eique resistit: sed per accidens se

habet

habet honestas defendendi veritatem: & inanis gloriæ affectatio, vel nimia sui æstimatio facit, ut paratus sit, etiam pro errore mori, nisi tamen gratia Divina ipsum eo casu converteret, & faceret, ut implicite saltem Catholicus fieret.

146. Ob. 10. Posset contingere, ut quis diu viveret, quin gravi, vel mediocri tentatione, infestaretur: ergo posset aliquis diu servare totam legem naturæ sine gratia: prob. conf. leves tentationes posset omnes vincere, sine gratia: ergo posset, sine eadem totam legem servare. Resp. cum Suarez lib. 1. de gratia. c. 26, n. 17. dist. ant. potest hoc contingere sine gratia saltem specialis extrinsecæ protectionis. neg. ant. cum ista gratia. om. ant. & sub data distinctione. om. vel neg. con. Absque gratia DEI impossibile est, hominem non aliquoties per diuturnum tempus vitæ graviter tentari, vel saltem leviter coarctari, ad aliquod grave peccatum, nisi DEUS eum specialiter protegat, SS. Patres autem, quando asserunt, hominem non posse servare totam legem naturæ, loquuntur de vita hominum ordinaria, & absque speciali illa protectione: vel, si SS. Patres absolute de omnibus loquuntur, dicendum cum Rhodes disp. 2. de gratia. q. 1. sec. 3. §. 3. ad ob. 21. impossibile esse, ut homini naturæ tam corruptæ in diuturna vita non occurrant in exercitio virtutum variæ graves difficultates, saltem in hac providentia, in qua DEUS hominem non vult, nisi per gratiam ab his omnibus liberare.

147. Dices. SS. Patres dicunt, hominem non posse servare totam legem sine gratia: sed per gratiam non intelligunt gratiam tantum extrinsecam alicuius protectionis, sed intrinsecam supernaturalem: ergo data distinctio non sufficit. Resp. 1. me ex Rhodes jam dixisse, quod, si ista responsio non videatur conformis SS. Patribus, negari possit major; nam in hac providentia impossibile videtur hominem diu carere gravibus tentationibus, Resp. 2. SS. Patres tantum intelligendos esse de homine ordinario modo vivente, seu difficultatibus, & tentationibus gravibus infestato.

An autem, ad hunc in observatione mandatorum naturalium retinendum, exigant gratiam verè intrinsecè supernaturalem, an ipsis sufficiat extrinsecæ tantum, seu intrinsecæ quidem naturalis, tamen speciali modo præparata (de qua n. 223.) inter auctores disputatur. Ego meam mentem jam eo numero aliquantum aperui. Addo tamen hic, verius mihi videri, SS. Patres, quando simpliciter aliquid vocant gratiam, intelligere supernaturalem: item videri mihi, præsertim S. Augustinum epistola 95. ad Innocentium, exigere in nostro casu gratiam supernaturalem; nam primò dicit, ad concupiscentias, tentationesque vincendas opus esse gratiâ, per subministrationem Spiritus Sancti data, quam effuderit Christus ascendens in altum, & dona hominibus dans: quæ planè est supernaturalis gratia: secundo eadem epistola dicit, de eadem gratia, eam esse propriam Christianorum, quæ non sit natura, sed qua solvatur natura, qua non quasi extrinsecus, homo irrigetur: sed esse subministrationem Spiritus Sancti: iterum esse gratiam DEI ex fide Christi.

Verbo, S. Augustinus agit semper de gratia contra Pelagium, à quo utique exigit gratiam supernaturalem, quam illum negare asserit, defendendo possibilitatem naturæ, ad vincenda peccata, & implenda mandata: gratiam autem creationis, ait S. Doctor, posse quidem aliquo modo dici gratiam; edquod grates debeamus etiam agere propter creationem: at non esse gratiam Christianis notissimam, & mirum esse, si in Prophetis, Evangelicis, aut Apostolicis literis inveniantur.

Ex quibus saltem videtur haberi, quod ad totam legem naturalem servandam, seu ad omnes tentationes graves vincendas, requiratur gratia supernaturalis, si non ex rei natura, saltem ex lege DEI: quæ lex, seu dispositio DEI, nobis innotescit ex SS. Patribus, inter quos, in materia gratiæ, S. Augustini præsertim auctoritas, ingens est: quidquid sit, an etiam requiratur gratia supernaturalis, ad superandam quamvis tentationem gravem, quod fortè etiam SS. Patribus conformius dicitur; cum illi, saltem ordinariè, per gratiam simpliciter dictam, intellexerint gratiam supernaturalem.

148. Nec dicas 1. cur necessaria sit gratia supernaturalis ad actus tantum naturales? nam repono: cur necessaria sit fides, & gratia habitualis, quæ tamen necessariae sunt ex n. 128. & utique supernaturales sunt? scilicet non vult DEUS in hac providentia, & statu elevationis dare gratias naturales, sed, vel nullas, vel supernaturales, adeoque non vult, ut lex naturalis impleatur tantum per actus naturales, sed per supernaturales: sicut non vult hominem consequi beatitudinem tantum naturalem, sed supernaturalem: & hac in re sit pro ratione voluntas.

Nec dicas 2. sic infideles non habituros gratiam sufficientem; cum non habeant gratias supernaturales. Resp. enim, illos, qui non habent gratiam supernaturalem, non habere quidem gratiam immediatè sufficientem ad totam legem servandam; habere tamen auxilia mediatè sufficientia; vel enim habent vocationem ad fidem, cui si consenserint, habebunt gratiam supernaturalem: vel saltem habent auxilium, cum quo possunt facere, quantum est in se, tandiu, donec impleant terminum à DEO præfixum, & quo posito DEUS dabit ipsis gratiam immediatè sufficientem. Imò circa infideles fortè dici potest cum Suarezio l. 1. de gratia cap. 27. n. 27. DEUM etiam ipsis speciali auxilio subvenire, in gravibus tentationibus; cum id sit conforme misericordiæ Divinæ: nec legem non dandi, nisi supernaturalia auxilia ad vincendas graves tentationes, esse omnino indispensabilem, præsertim circa infideles.

149. Dices 2. SS. Patres fortè non requirere ad vincendas solum tentationes auxilia supernaturalia, sed tantum ad vincendas eas fructuosè: & meritoriè, seu quando victoria tentationum debet esse fructuosa, & meritoria (de qua S. Thomas citatus n. 119.) vel quando observatio legis naturæ debet esse meritoria. Sed contra est. SS. Patres loquuntur, saltem aliquando, etiam tantum de fuga peccati, quæ est aliquid purè naturale, nec loquuntur semper de victoria, positiva & meritoria, ut ait Rhodes disp.

disp. 2. de grat. q. 1. sec. 3. §. 3. Dein ex his textibus SS. Patrum Theologi probant, non posse per actus naturales impleri omnia collectivè præcepta naturalia: ergo debent SS. Patres supponere, quod non detur in hac providentia observatio omnium mandatorum affirmativorum, seu exigentium actum positivum, nisi meritoria; quia DEUS non vult eam dari, sicut non vult dari beatitudinem naturalem: adeoque neque dat auxilia ad observationem tantum non meritoriam, seu purè naturalem: observatio autem mandatorum negativorum, si fiat per puram omissionem liberam, potest quidem esse non meritoria, tamen potest etiam esse, quod ex lege DEI ea libertas constituatur per gratiam supernaturalem; quia SS. Patres videntur universim de ista, non de alia loqui.

150. Ob. 11. contra 6. conclusionem. Si necessaria est fides supernaturalis, vel gratia habitualis, ad observandam legem naturalem, tunc non potuisset ista servari in statu puræ naturæ: hoc est falsum: ergo. Confirm. 1. Infideles nec fidem, nec gratiam habituales habent: ergo necessario peccant; quia absque his legem servare non possunt. Confirm. 2. Juxta nos, qui servat mandata, scit, se esse in gratia: atqui hoc est contra Tridentinum: ergo. Resp. neg. ma. Diximus num. 128. gratiam habituales, vel fidem, non esse necessarias ex natura rei, sed tantum ex lege, vel ordinatione DEI, nolentis, nisi fidelibus, & amicis, auxilia diu sufficientia dare: at in alia providentia DEUS daret auxilia alia purè naturalia, quæ sufficere possent.

Ad 1. confirm. iam responsum est num. 148 & sequenti; quia infideles, saltem mediâtè, sufficientem gratiam habent. Ad 2. confirm. neg. ma. nam imprimis non constat determinatè, quam longum tempus debeat esse, quo quis possit observare totam legem sine gratia; & fortè non est satis longum, quod homo existimat esse longum. 2. Hæc sententia, ut ait Arriaga *disp. 41. sect. 5. n. 24. de grat.* non est certa certitudine absoluta, & infallibili, quam solam Tridentinum *sess. 6. c. 16.* excludit. 3. Ut ait Suarez. l. 1. de grat. c. 27. num. 33. non potest homo esse omnino certus, se diu non peccasse mortaliter, vel ex negligentia crassa, vel dubio practico, vel aliqua delectatione interna: & hinc S. Paulus 1. ad Cor. 4. v. 4. ait: *Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum.*

151. Ob. 12. Ex nostra sententia sequitur, peccatorem, etiam fidelem, non habere semper gratiam sufficientem ad servandam legem: ergo necessario peccat. Resp. neg. ant. Imprimis aliquamdiu potest habere gratiam sufficientem ad alia præcepta implenda: & maximè eam habet ad agendam poenitentiam. Quod si diu nolit poenitentiam agere, quamvis non habeat gratiam immediatè sufficientem, ad implendam totam legem, habebit mediâtè sufficientem, quatenus habebit gratiam, ad agendam poenitentiam, & reparandam gratiam; nam, quamdiu homo fidelis vivit, & rationis compos est, DEUS non negat ei omnem gratiam ad agendam poenitentiam, ut suppono ex tractatu de poenitentia: saltem non negat omnem gratiam mediâtam, seu gratiam orandi, & impetrandi gratiam poenitendi, & legem servandi. Tandem nemini DEUS

negat gratiam saltem physicè sufficientem, licet fortè juxta quosdam aliquibus maximè obstinatis, & enormibus peccatoribus neget gratiam moraliter sufficientem.

152. Ob. 13. Si quis sine gratia habituali non potest diu vitare peccata mortalia, teneatur statim agere poenitentiam, post commissum peccatum mortale: sed hæc obligatio esset valde dura: ergo. prob. ma. debet homo reddere se potentem ad observanda mandata Divina: ergo debet se iterum constituere in statu gratiæ per poenitentiam. Resp. 1. Ex hac objectione imprimis non sequitur, teneri hominem statim ad confessionem; modò enim eliceret actum contritionis, jam recuperaret gratiam habituales. 2. Neque etiam ad contritionem tenetur statim; quia non dicimus, quod non possit brevi tempore servari lex sine gratia: sed tantum, quod non possit tempore longo. Unde tantum sequitur, quod non possit poenitentia differri post peccatum longo tempore. Quod autem tempus in hoc casu censeatur longum, vel breve, nondum est satis determinatum: saltem ultra annum certò differri non potest, intra quod tempus ajunt quidam, teneri per se peccatorem, & quidem sub gravi, ad agendam poenitentiam, etiamsi nulla esset lex de confessione peragenda: saltem certò tenetur per accidens ratione præcepti Ecclesiæ. Imò probabiliter dici potest, Ecclesiæ, dum intra annum confessionem præcipit, insinuare, quod longius tempus, quam annus, sit tempus longum, intra quod peccator non possit servare totam legem. An non autem etiam tempus minus, præsertim ingruentibus fortibus tentationibus, possit dici longum, nolim definire: omnibus omnino suadendum est, ut non tantum actum contritionis, sed neque confessionem, tamdiu differant.

ARTICULUS XIII.

An homo in statu naturæ lapsæ sit debilior, quam fuisset in statu puræ naturæ.

153. V Arii à Theologis considerantur status naturæ humanæ, quorum plures exposuimus in tract. de beatit. à n. 24. Revoco hîc breviter in memoriam tres, scilicet *statum naturæ puræ, statum originalis justitiæ, statum naturæ lapsæ.* Primus, seu *status naturæ puræ* dicit perfectiones naturales homini debitas, sine elevatione supernaturali, & sine peccato. Hic nunquam exstitit in creaturis rationalibus; quia, & Angeli, & homines, statim elevati fuerunt ad statum supernaturalem; possibilibus tamen fuit; quæ enim sit implicantia in eo, quod DEUS Angelum, vel hominem, creet, neque tamen ordinet ad suam amicitiam, vel visionem beatificam? aut quis necessiter DEUM, ad hos favores faciendos creaturæ, id est, suæ essentialiter servæ? Eadem possibilitas probatur firmissimè ex pluribus damnatis Bajanis propositionibus (quarum propterea contradictoriæ debent esse veræ) quas videre potes in eodem tract. de beatit. n. 27.

Secundus *status originalis justitiæ*, non tantum

tum dicit carentiam negativam peccati, quam jam dicit status puræ naturæ: sed insuper dicit integritatem, seu subjectionem concupiscentiæ ad rationem, item elevationem ad finem supernaturalem, infusionem gratiæ sanctificantis, & virtutum, rursum immunitatem ab errore, ignorantia, morte, ac aliis miseriis &c. præterea privilegium transfundendi sub certa conditione has perfectiones in posteros. Tertius status naturæ lapsæ dicit lapsum in peccatum originale, vel æthiale, ob quod natura privata est privilegiis innocentæ, & integritatis, ac variis malis subiecta.

154. Jam dubium non est, hominem, seu liberum ejus arbitrium, in statu naturæ lapsæ, esse minùs validum, in ordine ad faciendum bonum, & vitandum peccatum, quàm fuerit in statu justitiæ originalis; nam tunc fuit usus Adam libero arbitrio longè robustiore, & ideo DEUS ipsi, ut ait S. Augustinus l. de corrept. & grat. c. 12. fortissimò dimisit, atque permisit, facere, quod vellet: atque adeò tunc longè faciliùs poterat legem naturalem servare, præsertim, cum rebellem concupiscentiam non habuerit, nec errore, aut ignorantia &c. decipi poterit.

At verò, postquam homo peccavit, tunc (ut ait Arausicanus II. c. 25. & Trident. sess. 6. c. 1.) liberum arbitrium viribus attenuatum, & inclinatum fuit, adeò, ut ob rebellem concupiscentiam, insurgentes passionem, errores, & ignorantias, aliasque infirmitates, longè citius peccato succumbat, imò absque gratia DEI, prout diximus n. 126. totam legem naturalem diu servare non possit. Queritur jam, an, si DEUS condidisset hominem, in statu puræ naturæ, liberum ejus arbitrium, non quidem æquè forte, ac in statu originalis justitiæ (quod nemo asserit) sed tamen fortius ad bonum faciendum fuisset, quàm modò in statu naturæ lapsæ, si à gratia non fulciatur, existat: an verò æquè debile futurum fuisset.

155. Dico. Liberum arbitrium hominis, seu vires illius ad bonum, non fuissent majores in statu puræ naturæ, quàm sint modò sine gratia in statu naturæ lapsæ. ita S. Thom. 1. p. q. 95. a. 1. in corp. Bellarmin. tom. 4. contro. gener. 3. princ. 1. de grat. & lib. arb. l. 5. c. 9. sub finem Suarez prolegom. 4. de grat. c. 8. n. 5. & c. 9. n. 4. ubi hanc sententiam ait esse communem, & veram, citatque plures alios antiquos, & inter hos Medinam, qui in 1. 2. q. 85. a. 2. §. Secundo, infertur, dicat, hanc esse veram, Divinamque Theologiam, quam doceant universi Theologi. Accedunt ex recentioribus Haunoldus l. 2. tract. 3. c. 2. n. 739. & plurimi alii. Prob. 1. auctoritate communi Scholasticorum, qui ex S. Dionysio c. 4. de Divin. nomin. part. 4. parùm à medio absolute dicente, mansisse in Angelis post peccatum naturalia integra, (verba ejus sunt: Non itaque mala est demonum gens, qua parte secundum naturam est neque indulta illis Angelica munera immutata dicimus: verum sunt, & integra, & lucidissima persistant) ex hoc, inquam, Scholastici inferunt cum S. Thoma 1. p. q. 95. a. 1. in corp. eadem naturalia etiam mansisse in homine.

Et hinc etiam est commune axioma Theologorum, naturalia in homine post peccatum

mansisse integra: & quidem, ut Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 10. ait, quoad omnes naturales facultates, perfectiones, dispositiones, ac proprietates, corporis, & animæ: certè ex hoc S. Thomas infert, subjectionem concupiscentiæ ad rationem non esse debitam naturæ humanæ puræ; sic enim habet loco modò citatò: Manifestum est autem, quòd illa subiectio corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem, non erat naturalis; alioquin post peccatum mansisset; cum etiam in demonibus data naturalia post peccatum permanerint, ut Dionysius dicit 4. c. de Div. nom. Unle manifestum est, quòd & illa prima subiectio, qua ratio DEO subdebatur, non erat solum secundum naturam, sed secundum supernaturale donum gratiæ: atqui, si natura lapsa nil perdidit, ex naturalibus donis, ac viribus, habet adhuc tantas vires, quantas habuisset in statu puræ naturæ, ubi præter naturalia nil habuisset.

156. Ubi ex occasione noto, 1. quòd ex hoc modo arguendi S. Thomæ rectè inferatur (ut observat Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 6.) posse de quocunque bono, quo natura humana ob peccatum est spoliata, concludi, id non naturale, seu naturæ debitum fuisse. Noto 2. quòd, quando S. Thomas 1. 2. q. 82. a. 3. ad 1. ait, appetitum concupiscibilem naturaliter regi ratione, & si transcendat limites rationis, esse contra naturam, debeat (ne sibi manifestè contradicat) ita exponi, ut sensus sit, quòd ille appetitus naturaliter, hoc est, ex exigentia status naturæ integræ, regatur ratione, & si limites transcendat, id faciat contra exigentiam naturæ integræ: quæ responsio firmatur ex eo, quòd ibi S. Doctor inferat, concupiscentiam esse materiale originalis peccati, & consequenter videatur loqui de natura in statu antecedenti ad hoc peccatum, adeòque de integra, non autem de natura pura, de qua tunc nulla erat quæstio, nec fiebat mentio.

157. Confir. conclusio 1. Ex hoc ipso textu Angelici n. 155. adducto habetur, subjectionem concupiscentiæ non fuisse debitam naturæ, sed fuisse donum gratiæ, adeòque non fuisse dandam in statu puræ naturæ: atqui ex negatione illius subjectionis potissimum oritur debilitas naturæ lapsæ: ergo. Confir. 2. Idem S. Thom. 1. 2. q. 87. a. 7. in corp. ait: Principaliter quidem pœna originalis peccati est, quòd natura humana sibi relinquatur destituta auxilio originalis justitiæ: sed ad hoc consequuntur omnes pœnalitates, quæ ex defectu naturæ hominibus contingunt: ergo in destitutione, seu ereptione originalis justitiæ, & relictione solius naturæ, stat pœna originalis peccati: ergo non in subtractione ullius facultatis naturalis: adeoque natura lapsa nil habet minus virium naturalium, & consequenter non est debilior, quàm fuisset, si ante elevationem sibi relictæ fuisset. Item cum ex defectu, hoc est, imperfectione naturæ, ut sibi relictæ, sequantur omnes pœnalitates, seu infirmitates, infertur, has esse ei naturales, & consequenter futuras etiam fuisse in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuissent pœnæ, de quo infra.

158. Confir. 3. ex S. Augustino l. 4. contra Julian. c. 16. sub finem dicente: Gratia quippè DEI magna ibi erat, ubi terrenum, & animale corpus, bestialem libidinem non habebat. Qui ergo

vestitus gratia non habebat in nudo corpore, quod puderet, spoliatus gratia sensit, quid operire deberet: ergo, quod in Adamo, de quo loquitur, non fuerit caro rebellis, fuit ex gratia DEI, non ex debito humanæ naturæ: quam naturam quidem habuit Adam immunem illa rebellionē: at non ex se, sed ex gratia DEI. Idem S. Doctor l. 5. contra Julian. c. 7. ante medium, non semel dicit, libidinem naturalem esse, & vinci posse. En aliqua ejus verba: Cum igitur libidinem, & naturalem esse, & vinci posse, ambo dicamus, utrum bonum vincamus, an malum, ipsa inter nos vertitur questio: ergo libido rebellis est naturalis, adeoque etiam fuisset in statu puræ naturæ, quamvis tunc non fuisset poena; quia hæc supponit culpam.

Nec dicas, Si nihil debitum fuit naturæ subtractum, subtractio non fuit poena; nam ex suppositione, quod natura fuerit iis donis supernaturalibus ornata, utique eorum privatio fuit poena; sicut, si rusticus prius elevatus ad principatum, postea iterum detruderetur ad siliam, ob admissum aliquod scelus, esset poena valde sensibilis: quamvis non esset talis, si nunquam elevatus, sed semper relictus fuisset in suo humili statu. Sic naturæ lapsæ poena est privatio bonorum supernaturalium; quia ad hæc fuit elevata: non autem carentia tantum eorundem bonorum est poena naturæ puræ; quia hæc carentia respectu naturæ puræ, seu nondum elevatæ ad illa bona, sive iis dotata, non potest esse privatio, aut spoliatio, & ipsa non potest dici privata, sed tantum carens: sicut scilicet in rustico nunquam elevato ad thronum, non est poena carentia principatus. Plura ex Patribus & Conciliis affert Suarez in confirmationem nostræ sententiæ proleg. 4. de grat. c. 8. & seq.

159. Confir. conclusio 4. Hæc propositio Bajana 55. à S. Pio V. damnata est: *DEUS non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*: ergo talem, hoc est, cum istis miseriis, ab initio, hoc est, antecedenter ad peccatum originale, potuit creare hominem DEUS: & quidem ut author naturæ; nam de hoc est sermo in illa propositione, quæ loquitur de tota specie humana; quamcunque enim speciem substantiæ ut quod, sive infirmam, sive fortem, sive summam, sive infimam, (inter quas utique est etiam species humana) creet, vel producat DEUS, semper agit ut author naturæ, ut fatentur omnes; cum præsertim, substantia ut quod supernaturalis: non sit possibilis: ergo hic status, in quo nascimur, est naturalis, prob. conf. quidquid DEUS producit ut author naturæ, est naturale: ergo.

Nec vitiligines dicendo, aliquid productum etiam ab authore naturæ posse esse violentum; nam, quod producitur ab authore naturæ, si est violentum uni, debet esse debitum alteri: cui autem debebitur hæc infirmitas, si non ipsi naturæ humanæ, ut eidem debetur mortalitas, &c? Nec dicas, DEUM quidem potuisse producere ab initio hominem aliquomodo talem, sed non omnimodè; nam non est dubium, authorem propositionis intellexisse hominem omnimodè talem: & in authoris sensu propositio damnata, est. Si liceret propositiones ita restringere, neque posset probari, quod DEUS potuisset pro-

ducere hominem ita mortalem, passibilem &c. qualis nunc est. Hoc quidem verum est, DEUM non potuisse hominem producere peccato infectum, sicut nunc nascitur: sed auctor propositionis non intendit hunc sensum, & alias manifestum est, quod DEUS non possit esse auctor peccati.

160. Prob. conclus. 2. ratione Doctoris subtilis in 2. dist. 29. q. unica. Appetitus sensitivus naturaliter fertur in suum objectum, scilicet in bonum delectabile sensibile, quamvis non sit conforme rationi, ergo rebellio concupiscentiæ, quæ nihil est aliud, quam appetitus delectabilium, etiam contra rationem, est naturalis: ant. prob. Homo non potest impedire, quo minus objecta delectabilia, etiam, quæ rationi adversantur, incurrant in sensus externos; quia isti sunt ubique aperti: & cerè non possunt ita custodiri, ut dum vel serviunt necessario ului, vel vel aliàs inadvertenter, non sæpe aliquod rationi contraria in eos incurrant: quo facto non potest impedire homo, quo minus ea sensus internus seu appetitus sensitivus quoque percipiat: & hoc posito non potest homo amplius impedire delectationem purè sensitivam: nam appetitus ille necessariò agit, uti oculus necessariò videt: ergo necessitate naturali, & inimpedibili, appetitus sæpe fertur in bonum delectabile sensibile, etiam rationi contrarium. Videatur Haunoldus l. 2. tract. 3. n. 722. si velles dicere, quod DEUS in statu puræ naturæ debuisset impedire, ne talia objecta in sensus incurrant, prorsus gratis id diceret. Et cur non eodem jure quis fingeret, DEUM debere in statu puræ naturæ etiam impedire molestias vitæ humanæ, quin & mortem, uti impedivisset in statu naturæ integræ.

ARTICULUS XIV.

Solvuntur Objectiones.

161. **O**B. 1. Natura lapsa valde debilis est propter effrahem concupiscentiam: sed non fuisset in statu puræ naturæ concupiscentia tam effrahis: ergo illa est debilior. prob. min. si concupiscentia talis fuisset, etiam in statu puræ naturæ, esset naturalis, adeoque à DEO ut authore naturæ: atqui ab hoc esse non potest: ergo, prob. min. concupiscentia est mala: ergo non potest esse à DEO. Resp. neg. min. ad prob. dist. ma. concupiscentia esset à DEO, etiam nunc in statu naturæ elevatæ, neg. ma. fuisset in statu puræ naturæ, subdist. fuisset realiter, sicut aliæ imperfectiones, vel etiam concupiscentia in brutis, conc. ma. formaliter, seu quatenus est defectus naturæ, neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. ad prob. min. dist. ant. est mala physicè, conc. ant. moraliter, subdist. in statu puræ naturæ, neg. ant. in statu elevationis. denuò subdist. est mala moraliter formaliter, neg. ant. moraliter denominativè tantum, conc. ant. & dist. conf. non potest esse à DEO in hoc statu elevationis, conc. conf. in statu puræ naturæ, & quidem tantum realiter, non formaliter, neg. conf.

162. Concupiscentia per se est tantum malum physicum, non strictè morale, sicut etiam est

est in brutis, quæ non sunt capacia moralitatis: & sicut in homine quoque est mortalitas, & peccabilitas, quæ non sunt mala moralia, nisi in sensu lato; quatenus propter illas censetur quis in eliminatione morali imperfectus, & minus estimabilis: non autem sunt mala moralia strictè, sive culpabilia, aut culpam involventia, vel præsupponentia, vel necessariò istam post se trahentia.

Unde sicut in statu puræ naturæ concupiscentia fuisset malum tantum physicum, ita realiter potuisset esse à DEO; quia hic potuisset hominem cum tali concupiscentia producere; cum hæc ipsa sit aliqua imperfectio physica, naturam humanam naturaliter consequens, propter essentialitatem istius naturæ limitationem, vi cuius limitationis non potest DEUS sine miraculo impedire imperfectiones accidentales, eandem naturam consequentes. Ex quo tamen non velis inferre, posse DEUM etiam in natura humana puræ producere errorem positivum, aut habitum inclinatum ad malum; nam hæc imperfectiones non sequuntur necessariò ex limitatione naturæ humanæ.

163. Dixi, concupiscentiam in statu naturæ puræ posse realiter esse à DEO; nam defectus non dicuntur formaliter esse à DEO, sed ab imperfectione naturæ, quæ sic defectuosa est, sic e.g. imperfectioni ferri adscribitur, quòd erodatur à rubigine. At verò in statu elevationis non est concupiscentia effrænis à DEO; nam DEUS fecit hominem rectum, & gratiâ suâ frænavit concupiscentiam ejus; quia autem homo ex malitia sua, & peccato, gratiam perdidit, rectè ipsi tanquam causæ, & non DEO, adscribitur effrænis rebellio; quia scilicet gratiæ frænū homo ipse abiecit. Unde in hac providentia, seu statu elevationis, concupiscentia est mala, non quidem formaliter, quasi esset culpa; hoc enim falsum est ex Tridentino: sed est denominativè mala moraliter; quia denominatur à peccato originali talis, tanquam ejus effectus, & pœna, quam DEUS quidem infixit, (sed negativè tantum, quatenus subtraxit gratiam) homo autem per culpam commovit, & causavit. Hinc, cum culpa non possit adscribi DEO, non potest, in hoc statu elevationis, concupiscentia ut denominativè moraliter mala, DEO attribui, sed debet attribui homini peccanti. In statu autem puræ naturæ, ubi concupiscentia nullam præsupponeret culpam, attribueretur DEO realiter, ut dictum; quia realiter cum ea DEUS hominem produceret: formaliter autem tribueretur ipsi imperfectioni naturæ humanæ, ut dictum de rubigine ferri. Et hoc solum est, quod vult S. Augustinus l. 5. contra Julian. c. 7. ubi concupiscentiam vocat malum: quod Julianus negabat, volens, eam esse donum DEI, & bonum naturæ, nec admittens, eam ortam esse ex peccato originali; hoc enim Julianus, ut patet ex illo capite, negabat.

164. Dices. Actus concupiscentiæ sunt desideria peccati: ergo sunt mali: ergo etiam ipsa, tanquam causa eorum, est mala, atque adeò non potest esse naturalis. Confir. Concupiscentia est erubescenda: ergo non est à DEO Resp. dist. ant. Actus concupiscentiæ sunt desideria peccati, per se, & formaliter. neg. ant. ma-

terialiter, & per accidens. subdist. sunt desideria efficacia aut libera. neg. ant. inefficacia & non libera. om. antec. & neg. conf. Actus concupiscentiæ per se tantum tendunt in delectationem sensibilem, quæ in circumstantiis quibusdam, scilicet matrimonio, & rectæ intentionis, potest esse licita.

Quòd autem, hic & nunc, delectatio illa sit contra rationem, se habet materialiter, & per accidens, ad concupiscentiam; hæc enim non inclinatur ad illa bona ut prohibita, seu reduplicativè talia, sed tantum ad specificativè talia, sive quæ prohibita sunt, & quidem tantum inefficaciter, ut relinquat locum generosæ pugnæ. Quare etiam ista desideria sunt tantum physice mala, non autem moraliter in sensu strictiore, de quo supra. n. 162. videatur Haenoldus l. 2. tract. 3. n. 730. At verò in hoc statu naturæ lapsæ, cum desideria illa supponant peccatum, sunt etiam denominativè moraliter mala, ut supra n. 163. diximus de concupiscentia.

Ad confirmationem, neg. conf. Multæ aliæ actiones hominis reguntur ex verecundia, quæ sunt naturales, & absque dubio fuissent in statu puræ naturæ, ut, quæ consequuntur sumptionem cibi, & potus; potest enim utique quis erubescere ob malum physicum, quale est necessitas illarum actionum: quin etiam erubescunt illi, quibus e. g. abscissus est nasus, vel à gangrana absumptus. Adde, quòd actus concupiscentiæ, etiam, quando licitè admittuntur, e. g. in matrimonio, rectè absconduntur, & nisi hoc fieret, effrons daretur scandalum.

165. Ob. 2. Non potest ab authore naturæ, ne quidem in sensu materiali, esse inclinatio ad peccatum: ergo ab ipso non potest esse concupiscentia. Confir. Est magna inordinatio in homine, si concupiscentia non subdatur rationi: sed nulla inordinatio potest esse naturalis: ergo. prob. mi. natura non potest exigere inordinationem: ergo hæc non potest esse naturalis. Resp. dist. ant. non potest esse ab authore naturæ, inclinatio per se, & efficax ad peccatum. conc. ant. non potest esse inclinatio tantum per accidens, & duntaxat inefficax & non libera. neg. ant. & conf.

Ut jam dictum, concupiscentia tantum inclinatur ad bonum sensibile, cui per accidens est, quòd sit peccatum: & quidem inclinatur tantum inefficaciter. Neque etiam DEUS, producendo naturam cum concupiscentia, intendit peccatum, ut moraliter censeretur possit, per se in illud inclinare: sed potius intendit victoriam peccati. Quare, sicut ob productionem naturæ peccabilis, non censetur DEUS author peccati, ita neque ob productionem naturæ concupiscibilis, debet peccati author censeretur.

Ad confir. dist. ma. est inordinatio, si concupiscentia nullo modo subdatur rationi. conc. ma. si non subdatur perfectè. neg. ma. vel subdist. est inordinatio positivè talis. neg. ma. negativè talis. conc. ma. & dist. mi. inordinatio positivè talis non potest esse naturalis. om. mi. negativè talis neg. mi. & conf. Rationi, ut rectè quidam ingeniosus Recentior ait, non debetur dominium despoticum in concupiscentiam, ita, ut omnes ejus motus habeat in potestate, etiam quoad sensum: sufficit, si habeat dominium politicum, sive, ut in potestate habeat ejus motus

tus quoad consensum, ita, ut invita ad consensum trahi non possit: prius dominium fuit, ut ait S. August. citatus n. 158. gratia DEI magna.

166. Ob. 3. Natura humana per peccatum originale fuit averfa à DEO, etiam ut fine naturali: ergo perdidit jus ad media, seu vires, quibus posset DEUM, tanquam finem naturalem, consequi: atqui hoc jus non perdidit pura natura, & consequenter nec vires naturales ad consequendum DEUM, tanquam finem suum ultimum naturalem: ergo natura lapsa est debilior quoad vires naturales. Resp. 1. Suarez proleg. 4. de grat. c. 8. n. 21. ait, valde probabile esse, quod peccatum originale tantum avertat naturam à DEO, ut authore supernaturali, adeoque non minuat vires naturales.

Sed om. primo enthymemate, & subsumpto, neg. ultimam conseq. non enim ex hoc sequitur, quod natura lapsa sit debilior, sed quod sit infelior, vel magis misera: non autem negamus, puram naturam præ lapsa, (si neutra juvetur gratia supernaturali) esse felicior quoad hoc, quod ipsa non habeat peccatum, nec sit invisa DEO, nec ejus odio digna: insuper necdum perdidit suum finem naturalem, quem natura lapsa perdidit, & per vires suas recuperare non potest; quia non potest pro peccato satisfacere, aut aliâ viâ illud delere.

Si autem finis non amplius debitus est, neque sunt debitæ vires, ad eum consequendum, consequenter natura lapsa non amplius habet jus ad eas vires, quatenus sunt media utilia ad consequendum finem ultimum: sed tantum habet jus ad eas, quatenus sunt media utilia, & necessaria ad observandam legem naturalem, & evitandum peccatum novum actuale, ut hoc evitato, evitet etiam poenas æternas sensus, quas necdum ob originale incurrit; incurrit autem, si peccatum actuale mortale commiserit. Sic quoque vires corporis, quas etiam accepit homo, ut iis bene utendo consequatur finem ultimum, post lapsum non amplius ei debentur, tanquam utiles ad hunc finem, sed tantum tanquam utiles ad vitam temporalem agendam.

167. Hinc vires naturales, quas habet natura lapsa (si non esset in statu elevationis, neque esset adjuta gratia supernaturali) tantum servirent ad evitanda nova peccata, & evitandas poenas æternas sensus, per observationem legis naturæ (qualemcunque tunc posset DEO exhibere) quin tamen per eam observantiam unquam recuperare posset finem suum naturalem, nisi DEUS speciali favore vellet ei peccatum condonare, & finem amissum restituere. At verò natura pura, quamvis neque ipsa posset pro peccato satisfacere, vel illud delere, tamen, quia hoc non commisisset, & finem naturalem non perdidisset, non haberet opus tali recuperatione, adeoque vires ipsius, dum servirent ad observandam legem naturæ, eo ipso etiam servirent ad obtinendum finem suum ultimum: in quo puncto utique melior esset conditio puræ naturæ, quam lapsæ, essetque illa felicior ista.

Sed non ideo natura pura esset fortior; quia non haberet majores vires, ad eliciendos actus bonos, & vitanda peccata, quam haberet natura lapsa. Quod autem hi actus puram naturam juvarent, ad consequendum DEUM tanquam fi-

nem naturalem ultimum, non autem ita juvarent naturam lapsam (quia ista haberet impedimentum à se inausuribile, nempe peccatum) non probat illam esse fortior, sed tantum felicior. Addit Suarez loc. cit. n. præced. aversionem illam à DEO, ortam ex originali peccato, nil tollere de viribus naturalibus, neque augere inclinationem ad malum, nec minuire inclinationem ad bonum. Unde naturæ humanæ lapsæ per se non est difficilius, sed æque facile facere bonum, quam sit naturæ humanæ puræ.

168. Ob. 4. Natura pura non fuit redacta sub potestatem, servitutem, & captivitatem diaboli: redacta autem est natura lapsa: ergo hæc est debilior. prob. conf. per hoc, quod natura lapsa sit sub potestate &c. diaboli, est magis exposita huius tentationibus, & auxiliis Divinis minus adjuta; quia his magis indigna: ergo est debilior. Resp. neg. conf. ad prob. neg. ant. servitus, & captivitas sub diabolo, & ejus potestate, fiat potissimum in hoc, quod homo peccator non possit, quidquam agere, per quod liberatem filiorum DEI, qua excidit, rursus recuperet, & peccati jugum à se excutiat, nisi gratia mediatoris adjuvetur: non autem stat in hoc, quod demon hominem supra vires teneret.

Dein natura lapsa ratione peccati est quidem magis indigna auxilio Divino, quam pura; non tamen sequitur, hanc fore magis adjuvandam. Defacto certè DEUS naturam lapsam prævenit gratia supernaturali copiosissima: quis scit, quid facturus fuisset, si eam voluisset spoliare elevatione superna, & dejicere ad statum naturalem? potuisset enim etiam tunc ei, licet indigniori, tamen tribuere gratiam æqualem illi, quam dedisset naturæ puræ, si eam condidisset. Huc spectat, quod ait Suarez proleg. 4. de grat. c. 9. n. 17. incertum esse, an & quomodo, fortius, an levius demon hominem in statu puræ naturæ tentasset; quia ultra permissionem DEI nil potuisset: quantum autem iste permissurus fuisset, omnino esse incertum.

169. Ob. 5. Homo lapsus à SS. Patribus comparatur descendenti in Jericho, qui incidit in latrones, à quibus fuit spoliatus, nudatus, vulneratus, & semivivus relictus. Luc. 10. v. 30. per quod juxta communem interpretationem indicatur, quod sit spoliatus, & nudatus bonis supernaturalibus: & relictus semivivus, hoc est, impotens servare vitam spiritus; quia impotens servare totam legem naturæ: atqui natura pura non esset ita vulnerata, aut tantum semiviva: ergo lapsa est debilior.

Resp. neg. conf. Ex his non probatur, natura lapsa esse debilior, quam pura, sed tantum debilior, quam integra, qualis prius fuit; nam ista omnia tantum significant, naturam lapsam privatam fuisse donis supernaturalibus, quibus quidem non fuit spoliata, aut nudata natura pura; cum ea nunquam habuerit: fuisset tamen æquæ iis nuda, seu carens. Unde, etiam si natura lapsa (si consideretur sine gratia) vix, ac ne vix quidem, modò habeat dimidium illius viæ, quam habuit prius in statu naturæ integræ, tamen habet adhuc tantam, quantam haberet natura pura; cum ipsi naturalia sint relictæ.

170. Dices, Saltem natura lapsa vulnera-

ta est in naturalibus, ut communissimè docent: ergo perdidit aliquid de naturaliter debitis. Resp. neg. conf. S. Thom. 1. 2. q. 85. a. 3. in corp. clare docet, vulnerationem istam factam esse per subtractionem justitiæ originalis, per quam subtractionem potentiæ inferiores remanserint destitutæ suo ordine, & hanc destitutionem esse vulnerationem: ergo ordo ille potentiarum, qui habebatur in statu justitiæ originalis, & naturæ integræ, non fuit illis potentiis naturaliter debitus, adeoque vulneratio ista non fuit subtractio boni naturaliter debiti, sed destitutio, vel privatio justitiæ originalis.

Prosequitur autem Eximius Doctor explanationem huius metaphorsæ proleg. 4. de grat. c. 8. n. 19. & ait, vulnerationem aliud non esse, quàm divisionem continui: cum itaque prius, præfente adhuc justitiâ originali, appetitus hominis, præsertim rationalis, & concupiscibilis, habuerint inter se unionem, & pacem: post lapsum autem, perdita justitiâ originali, unio illa sit dissoluta, hinc factam esse vulnerationem in naturalibus, hoc est, in istis appetitibus. Addit, quod, quamvis in natura pura appetitus hi æquè non essent uniti, sed dissoluti, tamen non futura fuisset vulneratio; quia prius non fuisset datum continuum, quod tamen præsupponit vulneratio: sicut supra diximus, quod, etsi natura pura caruisset donis supernaturalibus, tamen ea carentia non fuisset poena; quia non præcessisset culpa, nec spoliatio; quia prius illa dona non fuissent habita.

Hac ratione etiam solvitur, quod ex *Arauscano* II. c. 25. § *Tridentino* sess. 6. c. 1. obijciatur, scilicet, arbitrium liberum fuisse viribus attenuatum & inclinatum. nempe arbitrium liberum post lapsum factum est minus potens, quàm fuerit in Adamo (de quo vide iterum n. 110. § 154.) & inclinatum, non positivè ad malum, sed negativè, hoc est, privatum illis supernaturalibus fulcris, quibus subtractis proprio pondere inclinaretur. Hæc autem inclinatio, & attenuatio, quamvis non danda fuisset in pura natura, quatenus dicit privationem; cum tunc non præcessisset habitus, seu existentia donorum supernaturalium, tamen danda fuisset, quatenus dicit minorem potentiam, quàm fuerit in statu naturæ integræ, & aliquam inclinationem, seu propensionem ad malum.

ARTICULUS XV.

Solvitur ultima, & difficilior Obiectio.

171. **O**B. 6. Natura pura habuisset ex viribus naturalibus potentiam moralem servandi totam legem naturæ: sed hanc non habet natura lapsa: ergo hæc est debilior. prob. mai. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum ultimum finem, & incurrendas poenas æternas inferni: hoc non potest admitti: ergo. prob. mi. non videtur ullo modo conveniens bonitati Divinæ, producere creaturam moraliter necessitam ad incurrandos ignes æternos: nec sapien-

tia Divinæ, producere creaturam tam malè constitutam, sive moraliter ineptam, ad suum ultimum finem consequendum: nec sanctitati Divinæ, producere creaturam ex se moraliter necessitam ad mortaliter peccandum (aliud est, quod in natura jam prius lapsa, possit talis necessitas oriri) ergo.

Resp. 1. Ex hoc ipso, quod adstruatur talis necessitas in statu naturæ lapsæ, quidam volunt probare, eam debere esse naturalem, adeoque etiam fore eandem in statu puræ naturæ; nam ajunt, & valde probabiliter, quod, sicut juxta communem Theologorum peccatum originale non potest puniri poenâ sensûs, seu ignis infernalis, ita videatur, neque posse idem puniri poenâ moralis necessitatis ad eum ignem: certè videretur DEUS durius agere cum hominibus, quàm, si omnes in poenam peccati originalis vellet nasci cæcos; quia, licet hac ratione incurrerent moralem necessitatem perdendæ sapientissimè vitæ temporalis, non ita incurrerent propterea necessitatem, vel periculum perdendæ vitæ æternæ.

172. Resp. 2. Etsi quidam putaverint, sufficere, si naturæ puræ, quamvis ab omni peccato liberæ, tribueretur tantum libertas physica, ad servandam totam legem, & negaverint ei omnem libertatem moralem, tamen videtur mihi ex probationibus ejusdem majoris efficaciter probari oppositum, quod longè plures authores tuerentur, scilicet tribuendam naturæ puræ aliquam libertatem, seu potentiam moralem. In quo autem ista stet, & an esset intrinseca naturæ puræ, vel saltem debita: an verò ei tantum esset collata, ex speciali DEI favore, naturæ per se indebita: item an eadem potentia moralis danda etiam fuisset in statu naturæ lapsæ, si non esset elevata, aut supernaturali gratia instructa, necdum est factis exploratum.

173. Aliqui volunt cum Pallavicino, potentiam moralem, servandi totam legem, non esse naturalem, vel naturaliter debitam naturæ etiam puræ, adeoque hanc esse intrinsecè æquè debilem, ac lapsam: non tamen idè malè fore constitutam; quia, licet natura pura non posset, viribus sibi debitis consequi finem ultimum, tamen semper haberet spem optimam, recipiendorum ab authore suo auxiliorum, quibus adjuncta finem suum moraliter posset obtinere. Sic plantarum, & segetum incrementum, non est malè constitutum, aut ordinatum, etsi indigeat extrinseco favore, hoc est, hominis colentis industria. Sic spes recipiendi alimenta à piis hominibus, liberaliter dare solitis, facit bonum statum egentium.

Sed respondetur. Vel isti favores exiguntur ab ipsa natura pura, ita, ut, si non conferrentur, fieret ipsi violentia, sicut fieret infanti educando, si negarentur necessaria ejus educationi, vel segetibus, si negligerentur, vel etiam, si pluvia non caderet, aut sol nunquam splenderet: (si tamen segetes culturâ illâ moraliter indigebant) & isti favores sunt naturæ puræ naturaliter debiti. Vel non ita exiguntur favores hi, & natura est malè constituta. Quod spectat ad egenes, vel mendicos, istis quidem hæc spes confert statum secundum quid bonum, at non simpliciter; si enim non possent ullo alio modo se ju-

vare, & deberent sola spe incerta niti, non essent, saltem intrinsecè bene constituti: & ita multi mendici satis miserè constituti sunt in ordine ad vitam temporalem.

174. Alii volunt, potentiam hanc moralem non esse quidem debitam naturæ puræ, tamen ipsi semper conferendam, utpote debitam benignitati Divinæ, quam non deceat, naturam, omnino peccati immunem, relinquere cum sola potentia physica, & impotentia morali, ad consequendum suum finem; sicut enim e. g. si DEUS aliquid promittat homini, non tamen conferat ei jus, homo certò rem illam accipiet, non tanquam debitam sibi (quia non habet jus, ex quo eam exigat) sed tanquam debitam fidelitati Divinæ, cui debetur adimpletio promissionis: sic, dicunt hi auctores, potentia ista moralis dabitur homini, in statu puræ naturæ, non quia ipsi debetur; cum ei tantum debeatur potentia physica, sed quia debetur bonitati, ac sapientiæ Divinæ, quæ exigunt, creaturam non moraliter necessitari, ad perdendum suum finem, & incurrendam æternam poenam sensus.

Verum, licet hæc congruè dicantur, quando talis favor provenit à perfectione, seu actione libera DEI, e. g. à promissione gratuita; tunc enim eo ipso, quod hæc actio, seu promissio, sit favor, & gratia, etiam subsequens alter favor erit gratia pro gratia, uti à S. Augustino sæpe nominatur. At, quando collatio talis favoris infertur, vel oritur ex perfectione DEI necessaria, tunc is non videtur amplius gratia; quia gratia debet esse effectus liberalitatis; cum tamen in hoc casu detur in DEO necessitas, non liberalitas; hinc talis rei collatio est debita ipsi naturæ, ex suppositione, quod natura à DEO liberè producat: saltem non erit gratia distincta à gratia creationis, vel productionis; quia nihil habet distinctæ liberalitatis.

Dein, illud, sine quo natura esset pessimè constituta, in ordine ad ultimum finem, est debitum ipsi naturæ: atqui sine ea potentia morali esset natura pessimè constituta: ergo est debita. ma. videtur per se clara, & probatur etiam ex eo, quod aliàs non repugnaret bonitati Divinæ, negare naturæ hanc potentiam, ei non debitam, sed tantum ex gratia conferendam. Et cur non dicamus, nullam perfectionem etiam naturalem, præter essentielles, deberi ulli naturæ, etiam rationali, & innocenti: sed eas deberi tantum perfectionibus Divinis necessariis; quia eodem modo possemus de iis discurrere? hoc autem esse valde novum, & paradoxum.

175. Itaque alii probabilius volunt, quod naturæ puræ debita fuisset potentia moralis observandi totam legem naturalem, & sic consequendi suum finem, non absolute, sed conditionatè; quæ tamen conditio non impleta fuisset sine gratia DEI, eratque ista: si homo in statu puræ naturæ fecisset, quantum in se fuisset: quod sic explicari potest. Homo in statu puræ naturæ habuisset potentiam moralem, saltem aliquamdiu servandi legem naturalem, seu omitendi, quæ hæc lex prohibet, & faciendi, quæ præcipit, inter quæ vel maximè est cultus aliquis DEI (cujus notitia etiam tunc facile habenda fuisset ex consideratione creaturarum) & oratio humilis ad DEUM suam.

Si jam homo, quamvis moraliter potens, tamen ea non fecisset, sed DEUM offendisset, hoc ipso ex culpa propria demeritus fuisset auxilia ulteriùs: nec jam DEO, sed sibi, adscribere debuisset impotentiam moralem consequentem, ad observandam totam legem: nec eo casu naturæ puræ, & innocenti, sed jam lapsæ, & peccatrici, deforet potentia moralis, quod facile potest capi. Si autem homo servasset aliquamdiu legem naturæ, & DEUM non offendisset, sed coluisset, & invocasset, prout moraliter potuisset, DEUS ipsi dedisset semper ulteriùs auxilia, quibus moraliter potuisset ulterius, & diutius servare legem naturæ, & sic tandem per totam vitam. Et sub hac conditione debita fuisset puræ naturæ ea potentia moralis.

176. Quia tamen adimpletio hujus conditionis fuisset gratia, ideo etiam ipsa potentia moralis, ad totam legem observandam, atque adèd consequendum ultimum finem, potest dici gratia, sicut scilicet dicitur vita æterna ab Apostolo gratia: ad Rom. 6. v. 2. Gratia autem DEI vita æterna: quia, licet vita æterna debeat meritis creaturæ rationalis, juxta plures etiam ex justitia, tamen, quia merita non habentur, nisi ex gratia, rectè etiam ipsa vita æterna dicitur gratia.

Quod autem adimpletio conditionis illius supra positæ, fuerit ex gratia, probatur. Non facturus esset homo, quantum in se est, etiam in statu puræ naturæ, nisi tunc auxiliis, naturalibus quidem, sed tamen congruis, præveniretur: atqui homini debebantur tantum auxilia sufficientia, non autem congrua, & ista fuissent favor indebitus, seu gratia, quamvis ordinis adhuc naturalis: ergo illa conditio non fuisset implenda sine gratia, & consequenter adimpletio illius fuisset ex gratia.

177. Quia autem sub eadem conditione, si scilicet homo faciat, quantum potest, debetur etiam naturæ lapsæ aliqua talis potentia moralis, hinc natura lapsa non est debilior naturæ puræ. Discrimen tamen magnum est in hoc, quod, cum à natura pura conditio hæc fuisset implenda per gratiam naturalem, ipsa non receperat ulterius auxilia, nisi naturalia. Et idem potuisset etiam fieri in statu naturæ lapsæ, si DEUS noluisse eam redimi per Christum, nec tamen voluisset, eam statim damnare, sed in poenam ex statu elevationis ad naturalem dejicere: quo casu potuisset natura lapsa viribus naturalibus acquirere potentiam moralem, non quidem assequendi suum finem (quia non potuisset se liberare à peccato, quod eam semper impediret à consequendo DEO) sed tamen vitandi peccata gravia actualia, & poenam sensus æternam ut supra dictum.

At nunc, quando misericordissimus DEUS voluit, hominem lapsum relinquere in statu elevationis, si ipse facit, quantum est in se, juxta multos nunquam id facit viribus naturæ, sed gratiæ, vel, si id, ut alii volunt, faciat ex viribus naturalibus (de qua re actum à n. 58.) accipit deinde ex gratia DEI gratuito collata auxilia supernaturalia, quibus moraliter non tantum legem implere, aut nova peccata vitare, sed etiam à peccato priori liberari, imò DEUM tanquam finem

supernaturalem consequi possit: quæ tamen potentia, moralis supernaturalis, naturæ lapsæ neque conditionatè est debita.

178. Difficultas aliqua oritur circa hanc solutionem hujus objectionis ex Suarez l. 1. de gratia c. 13. per totum, ubi fusè contendit, aliquas cogitationes naturales congruas esse debitas naturæ rationali, ex suppositione, quòd producat, & consequenter, non esse gratias distinctas à beneficio creationis; cum enim debita sint naturæ rationali cogitationes, non determinatè incongruæ (hoc enim dicere esset valdè absurdum, ut cuique consideranti faciliè patet) sed saltem indifferentes, ad congruitatem, vel incongruitatem, ait hic auctor, esse moraliter impossibile, ut, in tanta multitudine hominum, non aliqui cooperentur, adeoque sint aliquæ cogitationes congruæ, eaq; simul debita humanæ naturæ.

Sed, quidquid de hoc sit, an aliquæ cogitationes congruæ sint debita humanæ naturæ in specie, adeoque etiam in individuo; quia, ut urget Suarez, humana natura eas cogitationes, non nisi in aliquo individuo, accipere potest; tamen imprimis est aliquod beneficium, quòd huic individuo præ altero dentur, ut agnoscat ipse Eximius. Dein non qualibet cogitatio congrua est debita, ut iterum faretur Suarez cit. lib. c. 14. n. 7. § 2. & præsertim non est debita, ut idem Eximius n. 8. asserit, continuatio cogitationum congruarum, & quidem tamdiu durans, donec quis faciat, quantum est in se; hoc enim non fit per unum tantum, aut alterum actum, ut dictum superius n. 80. adeoque impletio huius conditionis potest semper dici esse ex gratia.

179. Juxta hanc explicationem, quam præ aliis verosimilem iudico. Resp. ad objectionem n. 171. positam dist. ma. natura pura habuisset eam potestatem moralem, sibi absolute debitam, ante impletam omnem conditionem. neg. ma. conditionatè debitam, si nempe implevisset prius conditionem. subdist. habuisset ita, ut conditionem explevisset sine gratia. neg. ma. ut eam implevisset cum, & ex gratia, ita, ut adimpletio conditionis fuisset gratia, & consequenter potestas moralis, absolute collata, fuisset gratia pro gratia. conc. ma. & dist. proportionaliter mi. neg. conf. ad prob. ma. dist. iterum ma. si natura pura non habuisset illam potentiam moralem, neque absolute, neque conditionatè debitam, tunc fuisset moraliter necessitata ad perdendum suum finem. conc. ma. si eam tantum non habuisset absolute debitam, sed tamen habuisset conditionatè debitam. neg. ma. & conc. mi. neg. conf. ad prob. mi. conc. totum. Si natura pura habuisset eam potentiam moralem, conditionatè debitam, & quidem ita, ut conditionem potuisset moraliter implere, potuisset moralem necessitatem incurrendi poenas æternas sensus, & perdendi ultimum finem evitare.

180. Ubi adhuc notandum 1. non hic dici, quòd sine cogitatione congrua non possit moraliter impleri conditio, sed tantum, quòd non impleatur: sicut non dicitur, quòd sine gratia supernaturali congrua, seu prævisa per scientiam mediam coniungend: cum consensu, non possit in hoc statu elevationis fieri opus superna-

turaliter bonum (ad hoc enim, ut quis possit, opus est tantum gratiæ sufficiente) sed tantum dicitur, quòd tale opus actu non fiat.

Notandum 2. neque dici, quòd homini, in statu naturæ puræ, fuisset debita tota potentia moralis proxima ad faciendum, quòd est in se; cum enim, ut dictum est, facere, quòd est in se, requiratur plura, absolute sufficit dicere, quòd homini in eo statu debita fuisset potentia moralis proxima ad aliquid faciendum, quòd si fecisset, accepisset potentiam novam proximam ad plus faciendum, donec impleretur totum, quòd requireretur ad hoc, ut dici posset, fecisse totum, quòd est in se. Et sic potest etiam dici, quòd homo habuisset primò absolute potentiam moralem proximam aliquid faciendi: potentiam autem moralem faciendi totum, quòd est in se, habuisset conditionatè, si scilicet primò fecisset, quòd moraliter potuisset.

Ex quo etiam intelligi potest, quòd conditionatè habere potentiam moralem observandi totam legem sit idem, ac eam potentiam habere (ut alii loquuntur) remotè, seu mediatè, quatenus nempe habetur medium eam acquirendi. Sic sæpe dicuntur homines, etiam in statu elevationis, habere gratias, non immediate, & proximè, sed mediatè, & remotè, sufficientes, quatenus habent gratiam immediate sufficientem ad orandum, & si oraverint, accipient gratiam immediate sufficientem, e. g. ad vincendam gravem tentationem.

QUÆSTIO III.

De Existentia Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An existat Gratia Sufficiens.

181. **D**iximus n. 14. gratiam sufficientem, vel accipi posse genericè, seu pro omni gratia, quæ sufficit ad operandum: & sic etiam gratia efficax est sufficiens: vel posse accipi pro purè sufficiente: & sic differt à gratia efficaci; nam gratia efficax, prout communiter intelligitur, scilicet actu efficiens, est illa, cum qua non tantum possumus, sed actu operamur, quæque est conjuncta cum effectu, eumque infallibiliter posse trahit: non quidem necessitate antecedenti, & inimpedibili, qualem Jansenius, & ejus sectæ adstruunt, sed tantum necessitate consequente, & impedibili. Et hanc in nostris principiis dicimus, esse eam gratiam, quæ post scientiam mediam de futuro consensu, ex benevololo DEI prædefinientis affectu, confertur, adeoque hæc gratia accepta involvit tria, nempe entitatem gratiæ, seu illustrationis, vel inspirationis, & scientiam mediam de consensu, ac benevololum DEI prædefinientis decretum: & in hoc sensu deinceps semper loquemur, quando gratiam efficacem nominabimus.

182. At verò gratia purè sufficiens est, cum qua quidem operari possumus, sed ex nostra culpa

culpa operari nolumus; hinc ista, quidditative accepta, involvit entitatem gratiæ, & scientiam mediam de dissensu, ac decretum permissivum dissensus: cum autem, & scientia media, & decretum, impediabilia sint, libertati non obsunt. Quodsi hæc gratia intelligatur in actu secundo purè sufficiens, seu inefficax, involvit etiam dissensum, qui est ex nostra negligentia: imò etiam scientia media suo modo consequitur nostrum defectum, seu negligentiam, aut dissensum conditionatè futurum.

Hinc gratia purè sufficiens ut talis, seu quidditative sumpta, non est à DEO; quia non est à DEO nostra negligentia, resistentia, & malitia: sed à DEO est tantum gratia purè sufficiens denominativè sumpta, sive illa illustratio intellectus, vel inspiratio voluntatis, quæ in se sufficiens est: at redditur inefficax à nostra voluntate, culpabiliter ei non cooperante. Et de hac modò quæritur, sive quæritur, an detur aliquando talis gratia; negat enim eam Janfenius cum affectis, & vult, in statu naturæ lapsæ nullam talem dari, sed tantum dari gratias, ut ait, victrices, hoc est, effectum post se necessariò trahentes.

183. Dico cum omnibus Catholicis. Datur gratia sufficiens. Probatur 1. ex Scripturis. *Matth. 20. v. 16.* dicitur, *Multi enim sunt vocati: pauci verò electi:* ergo datur vocatio, seu gratia, cui multi non consentiunt. Iterum *Joan. 1. v. 6.* *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum:* quem locum S. August. l. 1. de *Genes. contr. Manich. c. 3.* & alii PP. Chrysostomus, Cyrillus, Theophilus apud Cornelium in hunc locum, alique scriptores exponunt de lumine gratiæ, illustrantis omnem hominem, qui suâ culpâ lucem non excludit. Iterum *Matth. 11. v. 21.* reprehendit Dominus Corozaitas, & Bethsaitas: *Ve tibi Corozaim, ve tibi Bethsaida; quia, si in Tyro, & Sidone, factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis &c.* ergo habuerunt gratiam sufficientem, cui non consenserunt; aliàs cur reprehensibiles essent?

Rursus *Joan. 15. v. 22.* *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Sap. 1. *Vocavi, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.* *Actorum 7. v. 51.* *Vos semper Spiritui Sancto resistitis.* 2. *Cor. 6. v. 1.* *Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam DEI recipiatis &c.* quæ manifestissimè docent, homines aliquando gratiæ non consentire. Similia passim occurrunt: imò huc etiam faciunt omnes S. Scripturæ textus, quibus adstruitur libertas humana, aut peccatores ob peccata reprehenduntur; quia sine gratia non potuissent ea evitare.

184. Prob. conclusio 2. ex definitionibus Pontificum. Inprimis Innocentius X. damnavit hanc Janfenii propositionem 2. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Ex qua damnatione manifestè infertur, gratiæ, seu inspirationi interiori, aliquando resisti, adeoque eam tantum esse sufficientem. Idem colligitur ex quarta, quam inferiùs dabimus. Cum tamen Janfenistæ non aquiescerent huic damnationi, damnavit iterum Alex. VIII. hanc propositionem 6. *Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis,*

quam perniciosa est, sic, ut proinde merito possint petere: *A gratia sufficiente libera nos Domine,* Idem Pontifex damnavit hanc. 5. *Pagani, Judæi, Heretici, alique hujus generis, nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente.* Clemens autem XI. inter propositiones Quesneli plures damnavit huc spectantes, quales maxime sunt 2. 3. 4. 6. aliæque plures, quas longum esset enumerare.

185. Prob. conclusio 3. ex Conciliis, quæ docent, gratiæ resisti posse, & actu resisti, adeoque non omnem esse antonomasticè efficacem, Senonense decreto. 14. ait. *Nec denique tale sit huiusmodi trabentis DEI auxilium, cui resisti non possit; quoties enim Dominus voluit congregare filios Jerusalem, sicut gallina congregat pullos suos sub alas, & noluerunt: & addit, frustra S. Stephanum Judæos, & Paulum Thessalonicenses reprehensurum fuisse, si Divinis inspirationibus homines inevitabiliter raperentur.* Trid. sess. 6. c. 5. de homine, & gratia ait: *Quippe qui illam & abijcere potest. & can. 4.* anathematizat dicentem, liberum arbitrium nihil gratiæ cooperari, neque posse dissentire, si velit. Eadem veritas habetur clarissimè ex omnibus SS. Patribus, qui hominem peccatorem reprehendunt, vel libertatem hominis adstruunt: nec opus est, eorum textibus paginam implere in re clara.

ARTICULUS II.

Quenam de hac materia sit mens
S. Augustini.

186. Cum nostri hac in conclusione adversarii, Janfeniani, vel maxime contendant, à se stare S. Augustinum, adducendi sunt aliquot textus huius S. Doctoris, ex quibus cuique patebit, ejus mentem quoad hanc controversiam, omnino cum nostra conclusione convenire. Itaque l. 83. quest. q. 68. in textum *Matth. 22. v. 14.* *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi:* sic ait. *Ad illam enim cœnam, quam Dominus dixit in Evangelio preparatam, nec omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt, neque illi, qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere, quod venerunt; quia vocati venerunt: nec illi, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi; quoniam, ut venirent, vocati erant in libera voluntate: ergo, qui vocati venire potuerunt, & noluerunt, habuerunt gratiam, cui resistere: adeoque purè sufficientem, quam neglexerunt: & hinc S. Pater post pauca subjungit: *Inchoat meritum supplicii, cum vocatus venire neglexerit.**

Rursus l. 1. de *Genes. contra Manichæos c. 3.* in illud *Joan. 1. v. 9.* *illuminat omnem hominem &c.* illud autem lumen non irrationabilem animalium oculis pascit: sed pura corda eorum, quæ DEO credunt, & ab amore visibilium rerum, & temporalium, se ad ejus præcepta servanda converterunt.

tunt: quod omnes homines possunt, si velint; quia illud lumen omnem hominem illuminat, venientem in hunc mundum. Ecce dicit, omnes posse, si velint: & tamen est evidens, non omnes id facere; ergo plures habent tantum gratiam sufficientem. Iterum de dono perseverantiae. c. 9. circa illum textum: *Vae tibi Corozaim* &c. ait. Facile est quippe infidelitatem accusamus Judaeorum, de libera voluntate venientem, qui factis apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt.

Idem S. Doctor l. 1. Retract. c. 22. ait. In potestate quippe hominis est, mutare in melius voluntatem: sed ea potestas nulla est, nisi à DEO detur, de quo dictum est: *Dedit eis potestatem filios DEI fieri*: atqui potestas, ut quis fiat filius DEI, est per gratiam: ergo in potestate hominis est, uti gratia, vel non uti, cum autem homo sapius ea non utatur, saepe manet gratia tantum sufficiens. Idem l. 3. de lib. arb. c. 16. sic habet: *Ex eo igitur, quod non accepit, nullus reus est: ex eo vero, quod non facit, quod debet, iuste reus est*. Debet autem, si accepit, & voluntatem liberam, & sufficientissimam facultatem. Iterum l. 1. ad Simplificium q. 2. occasione illius textus Apostoli: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI*. ad Rom. 9. v. 16. sic ait. *Noluit ergo Esau, & non cucurrit: sed etsi voluisset, & cucurrisset, DEI adiutorio pervenisset, qui ei etiam velle, & currere, vocando praestaret, nisi vocatione contempta reprobatus fieret*. Ecce perditio miseri huius hominis attribuitur ejus nolitioni, & contemptui vocationis, quam si sequi voluisset, etiam pervenisset: adeoque vocatio auxilium sufficiens fuit. Rursus idem S. Pater l. 1. de predest. SS. c. 16. ait: *Vocat enim DEUS predestinatos multos filios suos, ut eos faciat membra predestinati unici filii sui, non ea vocatione, qua vocati sunt, qui noluerunt venire ad nuptias; illa quippe vocatione & Judaei vocati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est, & gentes, quibus crucifixus stultitia est: sed ea vocatione predestinatos vocat, quam distinxit Apostolus*. Ecce geminam vocationem, unam electorum, quam ex Apostolo ait esse secundum propositionem: alteram sufficientem eorum, qui noluerunt venire. Iterum l. de corr. & grat. c. 7. *Quicumque enim electi, sine dubio etiam vocati; non autem quicumque vocati, consequenter electi*. Nec dicas, vocatos saltem accepisse auxilium efficax ad id, ad quod fuere vocati; nam S. Aug. hic, & locis ante citatis ait, vocatos fuisse ad coenam, ad nuptias agni, ad regnum suum, seu gaudia aeterna, quae consecuti non sunt.

187. Prob. conclusio 4. rationibus. Primò. Si non datur gratia sufficiens, vel indifferens, sed omnis est efficax, seu trahens necessarium post se consensum, non datur libertas: sed hoc licet admittat Janfenius, quoad libertatem à necessitate, quamvis non à coactione est falsum, ut suppono ex tr. de act. hum. a. n. 94. ergo. 1. prob. ma. si datur gratia intrinsecè efficax, qualem statuit Janfenius, actus necessarium fit: si ista non datur, neque datur alia sufficiens, tunc actus fieri non potest: ergo non datur libertas.

Secundò. Si non datur gratia sufficiens, DEUS non vult omnes homines salvos fieri: sed hoc est falsissimum: ergo, mi. est clara; nam DEUM velle omnes homines salvos fieri, est doctrina Apostoli, & Ecclesiae, id quod fuscè proba-

tum est tract. de DEO à n. 615, quin opposita doctrina damnata est ab Innocentio X. in propositione 5. Janfenii. prob. ma. si DEUS non omnibus dat gratiam sufficientem, sine qua salvi esse non possunt, tunc non dat media ad salutem, quae ipse debet dare; quia non possunt aliunde haberi: ergo non potest prudenter intendere, tanquam finem earum salutem, seu hanc seriò velle. Tertiò. Sic DEUS esset causa peccatorum, & imposuisset homini praecepta impossibilia: sed haec per se sunt absurdissima, & Calvino, ac Lutherò digna asserta: ergo, ma. patet consideranti; quia homo non esset culpabilis in eo, quod evitare non potuisset: sed potius DEUS, qui ea praecepta impossibilia, imposuisset, nec tamen (quod ex parte sua necessario requirebatur) ad ea implenda juvare voluisset,

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

188. **O**B. 1. S. Augustinus negat omnem gratiam, quae non sit efficax, seu victrix: ergo nulla datur gratia purè sufficiens. prob. ant. pluribus textibus S. Doctoris. Sic ferm. 43. de verbis Domini c. 7. ait: *Agis, si agaris, & bene agis, si à bono agaris*. l. 2. contr. duas epist. Pelagianorum ad Bonifac. c. 9. *Homo preparat cor: non tamen sine adiutorio DEI, qui tangit cor, homo preparat cor*. l. 1. de predestinatione Sanctor. c. 8. *Si enim omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit, profectò omnis, qui non venit, non audit à Patre, nec didicit*: ergo.

Resp. vix non debere dici infelicitatem S. Augustini, quod haeretici tam pertinaciter contendunt, eum à suis partibus stare; non enim minus Calvinus, & Lutherus, quam Janfenistae eum ubique pro se stare jactant. sic Lutherus l. de servo arbitrio, ait: *Augustinus, quem praeteris, totus meus est*. Calvinus in l. 5. Pigbii. Doctrinae nostrae nullum est caput, quod non propè ad verbum saepius apud Augustinum occurrat. vide Bellar. tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Ecclesiae. c. 9. In forma, neg. ant. cujus falsitas manifestè patet ex textibus suprà allatis. ad prob. concessis textibus, neg. conf. Sit, quod illis locis S. Augustinus agat de gratia efficaci, hoc est, conjuncta cum actu, eumque infallibiliter, non tamen necessitate Janfeniana, inferente: sufficit nobis, quod alibi agat de gratia sufficiente, sicut eum agere, satis jam ostensum est.

189. Omitto etiam, quod hic loci in primo textu per *agi* intelligatur praeveneri gratia efficaci; ex hoc enim textu nos gratiam sufficientem non probamus, neque efficacem ab Augustino saepius assertam negamus; utramque enim adstruit. De verbo *agi*, de quo hic textus meminit, videri etiam potest suprà n. 21. quamvis etiam non negem, per *agi* S. Doctorem aliquando intelligere, juvari gratia efficaci; nam ita intelligitur illud l. de corr. & gratia c. 2. ubi exponens illud ad Rom. 8. v. 14. *Quicumque enim spiritu DEI aguntur, ii sunt filii DEI*: sic scribit: *Intelligent, si filii DEI sunt, spiritu DEI se agi, ut, quod agendum est, agant, & cum egerint, illi, à quo*

quo aguntur, gratias agant; aguntur enim, ut agant, non, ut ipsi nihil agant.

190. Secundus textus, etiam plus non probat, quam, quod si DEUS efficaci gratia cor tangat, illud homo præparet, vel gratia illi consentiat. Tertius textus referri debet ad illud Christi Domini. *Joan. 6. v. 45. Omnis, qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* In quem locum Theophylactus apud Maldonatum ait, *audire*, esse tantum doctrinam percipere, *discere* autem esse credere, vel doctrinam amplecti: & hinc non frustra Christum utrumque verbum conjunxisse. Quare *audire* hic sumitur in secundo sensu, non in primo, de quibus *n. 19.* Vult igitur S. Augustinus tantum dicere, eum, qui verbum DEI audit, eique credit, venire ad Christum: eum autem qui non venit non discere, hoc est, non credere, adeoque gratiam non habuisse congruam, seu efficacem.

Nec te moveat, quod S. Augustinus dicat: *Nec audit, nec didicit*, quasi diceret: *Nec habuit gratiam efficacem, nec sufficientem*; nam in primis rectè dicitur, aliquos non audivisse; quia non habuerunt vocationem immediatam ad fidem, sed tantum auxilia mediata, ut potuerint facere, quod est in se: dein illa particula *nec* non sumitur à S. Augustino ibi ita rigorosè, ut excludat utrumque divisim sed tantum collectivè: quasi diceret: utrumque non habuit collectivè; aliàs illius illatio planè non esset legitima; quia veller inferre ex uno, oppositum ejus, quod Christus tantum intulit ex duobus simul. Hoc confirmatur ex eo, quod statim subjungat illis verbis ista: *Nam si audisset, & didicisset, veniret*: & semper deinceps utrumque conjungat.

191. Ob. 2. S. Augustinus in *Enchiridion* c. 32. exponens illud Apostoli ad Rom. 9. v. 16. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI*: sic ait: *Restat, ut propterea rectè dictum intelligatur: non volentis, neque currentis, sed miserentis est DEI, ut totum DEO detur*: atqui juxta nos non totum daretur DEO, sed pars libero arbitrio, quod gratia sufficienti liberè consentiret: atque adeò verum etiam esset, ut ibidem habet S. Doctor. *Non miserentis est DEI, sed volentis est hominis; quia id misericordia DEI sola non implet*: quod, ut iterum eo loco ait S. Augustinus, *nul- lus Christianus dicere audebit*. Resp. 1. Videantur dicta à n. 399. de DEO, ubi ex S. Augustino l. 1. ad Simplicianum. q. 2. attulimus expositionem hujus textus Apostoli, prorsus congruentem cum nostris principiis de scientia media, quam non opus est hic repetere.

Resp. 2. S. Augustinum loco objecto non velle, actus nostros liberos, & salutes (aliud est de indeliberatis, quos DEUS facit in nobis sine nobis) tribuendos esse DEO, tanquam soli agenti; nam ex Trident. sess. 6. c. 5. definitum habetur, quod *neque homo ipse nihil omnino agat*: & can. 4. sess. ejusdem damnatur oppositum asserens: atque hoc indicat etiam S. Paulus 1. ad Cor. 15. v. 10. scribens: *Abundantiùs illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum*. Sed & S. Augustinus idem aperte docet. l. de prædest. SS. c. 3. ajens: *Utrumque ergo nostrum est, propter arbitrium voluntatis: & utrumque tamen datum est, per spiritum fidei, &*

charitatis: & infra: *Utrumque ipsius est; quia ipse preparat voluntatem: & utrumque nostrum; quia non fit, nisi volentibus nobis*. Quare ex S. Augustino non quidem nos omnino nihil agimus in bono opere: sed tamen totum simpliciter est attribuendum DEO, tanquam causæ plusquam primariæ, respectu cuius nos modicissimum facimus. Hoc probatur ex ipso textu S. Pauli 1. Cor. 15. in quo primariam vim agendi attribuit gratiæ, sibi autem instrumentalem, & multo minorem.

192. Et utique illi causæ totum simpliciter tribui debet, quæ est primaria, non quomodocunque, sed ita, ut det actum primum proximum, sine quo nihil fieri potest: insuper suadeat, hortetur, præcipiat, removeat impedimenta, physice cooperetur, illustret intellectum, & inflamet interiùs voluntatem, & quidem eo modo, quem congruum fore prævidit: idque totum faciat ex intentione boni operis. Certè causus hominis bene operantis fermè se habet, ac si quis dives pauperi donet vestem, eumque juvet, illam induere; licet enim pauper etiam cooperetur se induendo (cùm posset nolle vestem accipere, vel eam induere) licet forte etiam pauper, uno, vel altero ductu actus, in quo tamen faciendò à divite fuit adjutus, modicum quid fecerit, in tali casu tamen, quod pauper vestitus sit, totum tribuitur diviti, & pauper non habet, quod non acceperit, nec potest in se gloriari, sed debet in divitis benignitate. Pariter, quando nos induimur quasi veste gratiæ, & meriti, licet etiam modicum quid faciamus, cum adjutorio DEI, & cooperemur DEO nos induenti, totum tamen debet DEO adscribi: nec habemus, quod non accepimus, nec possumus in nobis, sed debemus in DEO gloriari.

Neque etiam gratiæ cooperando nosmetipsos discernimus, sed DEUS discernit nos; discretio enim dilecti à reprobo stat in benevolæ DEI voluntate, qua misericorditer decernit electo dare, vel actu dat auxilium, quod videt conjungendum cum consensu, dum reprobo decernit dare, vel actu dat aliud, quod videt quidem posse conjungi, sed non conjungendum cum consensu. In forma, neg. mi. quia, ut explicavimus, totum DEO datur ad mentem S. Augustini. Cæterùm addo, hoc argumento non bene impugnari gratiam purè sufficientem; quia quando hæc datur, non datur actus, qui debeat totus DEO dari, & liberum arbitrium nil agit. Sed nempe debent corradì undique S. Augustini textus, ut numerus saltem accedat, quando non potest sperari pondus accessurum.

193. Ob. 3. S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 12. ait: *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humane, ut Divinâ gratiâ, indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur*: ergo omnis gratia, quæ datur in statu naturæ lapsæ, seu infirmæ, indeclinabiliter, & insuperabiliter, trahit: adeoque non est tantum sufficiens, seu talis, ut liberum arbitrium possit eam declinare, vel superare. Resp. Nolo hic litem movere, an *insuperabiliter*, an *inseparabiliter* legendum sit: certè in pluribus antiquioribus exemplaribus habetur, ut ipsemet vidi, *inseparabiliter*: quæ vox fortè minus quam altera adversariis favet: sed sit: legatur, *insuperabiliter*. Insuperabilitas hæc, vel non est

est omnimoda & absoluta, vel non respicit arbitrium liberum; nam istud ex Tridentino sess. 6. can. 4. debet posse dissentire, si velit: & ex cap. 5. gratiam illam & abicere potest.

Quin ipse Augustinus l. de spir. & lit. c. 34. ait: *Nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem: sed consentire, vel dissentire, propriæ voluntatis est.* & post pauca: *Consentire autem vocatur DEI, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est.* Quæ quidem verba Janenius l. 2. de grat. Chri. c. 34. præeunte Kemnitio (quem Bellarm. tom. 4. l. 8. de gratia & lib. arb. c. 11. merito explodit) ita exponit, ut velit, ea tantum significare, quod tam consensus, quam dissensus, sint actus voluntatis, at non pro libitu voluntatis eliciendi, vel omittendi: verum ridicula est hæc expositio; nam hac ratione etiam propriæ voluntatis esset præveniens prima indeclinata inspiratio; cum etiam actus vitalis sit ejusdem voluntatis: quod est contra S. Augustinum, & omnes alios. Dein particula adversativa sed clare ostendit, quod per verba *propriæ voluntatis est*, intelligat S. Doctor, quod sit in potestate, seu libitu voluntatis.

194. Itaque, ne S. Doctor secum ipso, aut cum Tridentino pugnet, ejus verba alium longe sensum habere debent, quam adversarii velint. Hinc in forma neg. conseq. & cum Illustrissimo Cameracensi in sua instructione pastorali p. 2. epist. 10. dico, verba illa *insuperabiliter & indeclinabiliter* significare, quod homo, ex se infirmus, auxilio gratiæ, insuperabilis fiat omnibus tentationibus, quas unquam dæmon, mundus, aut alii quicunque exterius, sive quas caro interiorius, excitat, ut adeo homo adjutus gratiâ, immo vellet, has omnes superet, & à mandatorum Divinorum observatione nunquam declinet.

Et hunc sensum planè puto, esse à S. Augustino intentum; nam hoc clare innuunt, quæ S. Doctor præmisit, tum c. 11. de infirmitate humana, & malis, quibus Sancti in hac vita ingemiscunt, & clamant ad DEUM: *Liberâ nos à malo quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes, dari sibi pugnam di, vincendique virtutem, per Christi gratiam poscunt* tum hoc ipso c. 12. ex quo verba objecta desumpta sunt, ubi ait: *Major quippe libertas est necessaria, adversus tot, & tantas tentationes, quæ in paradiso non fuerunt, dono perseverantiae munita, atque firmata, ut cum omnibus amoribus, terroribus, erroribus suis, vincatur bis mundus.*

Ex quibus planè infertur, insuperabilitatem, & indeclinabilitatem hanc, à S. Augustino asseri, respectu istarum tentationum, & difficultatum: quod confirmatur ex eo, quod S. Doctor ibi voluerit, ostendere discrimen, inter gratiam collatam Adamo in statu naturæ integræ, & collatam nobis in statu naturæ lapsæ: hoc discrimen autem stat in eo, quod gratia nostra habeat vires ad superandas has tentationes, amores, terrores &c. quas vires non debuit habere gratia Adam, qui hujusmodi tentationibus, amoribus, terroribus &c. infestatus non fuit.

195. Duo huic explicationi videntur obijci posse. Primum. Illa verba, quibus dicitur hunc necessariam libertatem, dono perseverantiae munitam, & firmatam, prædicari.

ta, atque firmata, videntur significare, quod sine ipso dono perseverantiæ non sit libertas expedita ad vincendas tentationes, adeoque nulla gratia sit tantum sufficiens. Sed respondetur, S. Augustinum non dicere, necessarium esse donum perseverantiæ, ut mundus possit vinci, sed, ut actu vincatur, adeoque hæc necessitas est tantum consequens: sicut etiam ipse consensus, vel ipsa victoria est tantum consequenter necessaria.

Interim tamen etiam antecedenter est necessaria, in gratia naturæ lapsæ collata, major vis superandi tentationes, quam fuerit necessaria in gratia Adam. Neque insuperabilitas, & indeclinabilitas, dono perseverantiæ inest, etiam respectu voluntatis; nam hæc, sicut gratiæ, cui actu consentit, potest ex Tridentino dissentire, si velit, ita etiam potest dissentire dono perseverantiæ: sed huic dono inest tantum insuperabilitas respectu tentationum, quæ non possunt hoc donum superare.

Hæc dicta sunt ex suppositione, quod hoc donum perseverantiæ sit in aliquo auxilio gratiæ, collato ad eliciendum actum meritorium; si enim donum perseverantiæ staret, non in auxilio, quo homo denuo eliceret actum meritorium, sed in eo, quod raperetur è vita, antequam perderet statum gratiæ, & amicitiam DEI, quale donum est collatum illi, de quo Sapient. 4. v. 11. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*: tunc hoc donum posset esse insuperabile, & indeclinabile, etiam respectu voluntatis, quæ, cum in hoc casu non debeat, de novo posse mereri, neque etiam debet amplius libera esse.

196. Alterum, quod obijci huic explicationi posset, est, quod hæc insuperabilitas (si donum perseverantiæ sit aliqua gratia) etiam conveniat gratiæ sufficienti, qua instructa voluntas debet non posse superari à tentationibus, nisi ipsa velit: & tamen S. Aug. cit. c. 12. loquitur de gratia efficaci, ac electorum propria. Resp. duas istas classes gratiæ, non quidem differre quoad hanc insuperabilitatem, & indeclinabilitatem, neque quoad hanc S. Augustinum differentiam aliquam inter eas statuere voluisse: addidisse tamen S. Doctorem ibidem alia prædicata, quæ gratiæ purè sufficienti non conveniunt, sed tantum gratiæ anonomastice efficaci & electorum propriæ; nam c. 11. sic habet: *Prima Adam est enim, qua sit, ut habeat homo justitiam, si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam sit, ut velit, & tantum velit, tantòque ardore diligat, ut carnis voluntatem, contraria concupiscentem, voluntate spiritus vincat.* &c. Est quippe in nobis per hanc DEI gratiam, in bono recipiendo, & perseveranter tenendo, non solum posse, quod volumus, verum etiam velle, quod possumus. Rursus c. 12. vocat gratiam collatam Adamo adiutorium sine quo non: collatam verò electis in statu naturæ lapsæ, adiutorium quod: at per hoc intelligit S. Augustinus, ut paulo post ostendemus, gratiam efficacem. Iterum hoc cap. dicitur, ut supra retulimus, gratia dono perseverantiae munita, atque firmata: quod non convenit gratiæ purè sufficienti. Insuper in ipso textu objecto dicitur ageretur: per agi autem, ut non semel diximus, intelligit S. Doctor, induci, & adjuvari ad ipsum effectum actu ponendum. Quare recte dicitur S. Augustinus, gemina prædicata

dicata gratiæ efficaci hic asseruisse, quorum quidem unum, nempe prædicatum insuperabilitatis, etiam habeat gratia sufficiens, in statu naturæ lapsæ collata: alterum verò, seu prædicatum conjunctionis infallibilis cum effectu, & perseverantiæ, conveniat soli gratiæ efficaci: sufficit autem ad discrimen inter has gratias disconvenientia in uno, nec requiritur discrepantia in omni prædicato, ut est cuique notum.

197. Ob. 4. Juxta S. Augustinum l. de corr. & grat. c. 12. in statu naturæ lapsæ non datur adjutorium, vel auxilium sine quo non, sed tantum datur adjutorium, vel auxilium quo: atqui auxilium sine quo non, est id, quod vocamus sufficiens; quia ex S. Augustino est illud, sine quo aliquid non fit, seu sine quo quidem aliquis non potest bene agere, sed tamen neque cum ipso bene agit: ergo non datur amplius auxilium sufficiens: sed tantum datur auxilium quo, hoc est, necessario post se trahens consentum, seu, ut ait S. Pater, quo aliquid fit, sive quo quis insuperabiliter agitur. Confir. Ex S. Augustino in statu naturæ lapsæ non amplius datur gratia sanitatis, sed tantum medicinalis: atqui gratia sufficiens est gratia sanitatis; nam est collata Adamo adhuc sano: ergo nunc non amplius datur.

Resp. neg. ma. S. Augustinus ibi facit comparisonem, inter gratiam, Adamo in statu innocentie collatam, & inter gratiam non qualemcunque, in statu naturæ lapsæ collatam, sed collatam electis, & prædestinatis, præsertim in ordine ad finalem perseverantiam, ut manifestissimum est, legenti totum contextum: & patet, vel ex primis verbis c. 13. ubi ad priora dicta respiciens ait: *Hæc de his loquor, qui prædestinati sunt in regnum DEI...* non de his, qui... vocati dici possunt, non autem electi, quia non secundum propositum vocati. Unde quidem nunc electi, in ordine ad finalem perseverantiam non accipiunt tantum auxilium sine quo non, sed auxilium quo, seu, si ita velis, efficax: non in sensu Janfenii, sed nostro, libertatem non laderit. Alii autem accipiunt etiam tantum auxilium sine quo non, seu merè sufficiens, ut supra abundè probatum est ex S. Augustino, & vel ex verbis modò allatis patet; nam, præter electos dicit alios vocatos esse, non secundum propositum, utique illustratione aliqua interna, & auxilio sine quo non: non tamen auxilio quo; nam non consenserunt.

198. Ad confir. neg. mi. universaliter sumptam; nam non omnis gratia sufficiens est gratia sanitatis, prout ista hic intelligitur; si enim sit gratia par omnibus tentationibus, nunc occurrentibus, non est gratia sanitatis, in sensu S. Augustini; quia in eo statu felicissimo non debebat gratia esse par tentationibus, quæ non dabantur: sed jam est gratia medicinalis, saltem in actu primo; quia par est curandis morbis, & infirmitatibus, licet ex defectu cooperationis humanæ non medearur in actu secundo. Et quæso, qualis est ista illatio? Adamus accepit tantum auxilium sine quo non: prædestinati acceperunt auxilium quo: ergo nemo modò accipit auxilium sine quo non. Utique præter prædestinatos sunt alii. Imò neque prædestinati semper accipiunt auxilium quo; nam & isti sæpe labuntur, nec gratiæ semper cooperantur; sed hoc tantum

est certum, quod in ordine ad ultimam perseverantiam, seu, ut moriantur in statu gratiæ, accipiant auxilium quo.

199. Si tamen hoc auxilium quo est ex mente S. Augustini gratia aliqua præveniens, & non ipse actus ultimus bonus finalis: quod ad mentem S. Doctoris videtur verosimilius dici; nam auxilium quo ait esse illud, quo aliquid formaliter fit. Sic cit. l. de corr. & grat. c. 12. ait, alimenta esse auxilium sine quo non, ad vitam; nam sine his non potest quis vivere, quamvis etiam illa habens non necessario vivat; cum possit iis non uti, & sic inedia mori: at verò beatitudinem ait esse auxilium quo; quia eo ipso, quod quis beatitudinem habeat, actu, & formaliter beatus est. Et paulò post ait: *Ut per hoc donum non nisi perseverantes sint*: scilicet, ut prius dixit, quod per beatitudinem beati sint, ita hic vult, quod per donum perseverantiæ formaliter perseverantes sint: adeoque donum perseverantiæ non sit quid distinctum à perseverantia ipsa, aut ab ultimo actu bono, in quo finaliter perseveratur.

Neque dicas, ipsam operationem bonam non posse adjutorium, vel auxilium dici; nam merita nostra sunt concursus gratuiti DEI, & gratia cooperans, ut supra n. 13. in divisionibus gratiæ diximus, & hinc etiam magis DEO, quam nobis debent adscribi. Rectissime etiam ex S. Augustino dicuntur actus nostri à DEO dari; sic enim ait l. de grat. & lib. arb. c. 15. *Quare jubet, si ipse daturus est? quare dat, si homo facturus est?* & responderet: *Nisi quia dat, quod jubet, cum adjuvat, ut faciat, cui jubet: quod est idem, ac dicere: Dat actum; nam hunc jubet ab homine fieri, non gratiam, vel actum primum; & dat; quia adjuvat ad illum, ut consideranti patet.*

Imò valde probabiliter dicitur, S. Augustinum intellexisse per donum perseverantiæ, non actum meritorium, sed aliud beneficium DEI, de quali diximus n. 105. nam l. de bono persever. c. 6. ait. *Quæ perseverantia si data est, perseverantia est usque in finem: si autem non est perseverantia usque in finem, non est data...* Non itaque dicant homines, perseverantiam cuique datam usque in finem, nisi, cum ipse venerit finis... Hoc ergo DEI donum suppliciter emereri potest, sed, cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest; cum enim perseveraverit quisque usque in finem, neque hoc donum potest amittere, nec alia, quæ poterat ante finem: quomodo enim potest amitti per quod fit, ut non amittatur etiam, quod posset amitti? Quod si tamen alicui congruentius videatur, adjutorium quo accipi pro gratia efficaci in nostro sensu, non resistam; quia nil inde nostræ conclusioni contrarium inferitur.

200. Ob. 3. In statu naturæ lapsæ non datur auxilium possibilitatis, sed tantum actionis: ergo nulla datur gratia purè sufficiens, prob. ant. ex S. Aug. nam l. sæpe, & præsertim l. de gestis Pelagii c. 1. ob illud auxilium possibilitatis hunc hæreticum exagitat. 2. l. de bono persever. c. 14. ait de Tyriis: *Sed quoniam, ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent, est negatum*: ergo non datur gratia, quando non datur cooperatio. 3. l. de corr. & grat. c. 11. *Nunc autem, quibus deest tale adjutorium efficax, seu actionis* jam

jam pœna peccati est, ergo in pœnam peccati nullo datur auxilium. 4. l. de prædest. ss. c. 6. Volunt ergo isti credere, nolunt autem illi: quis hoc ignoret? quis hoc neget? sed cum aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas à Domino, discernendum est utique, quid veniat de misericordia ejus, quid de judicio: ergo de judicio DEI venit, quod nullo auxilio præparetur voluntas.

Resp. dist. antec. In statu naturæ lapsæ non datur adjutorium possibilitatis Pelagianum, conc. ant. non datur adjutorium possibilitatis, seu tale, ut tribuat quidem potentiam, non tamen secum ferat actum. neg. ant. & conf. ad 1. prob. S. Augustinus loc. cit. distinguit duplex adjutorium: unum, sine quo omnino non possumus, e.g. sine pedibus incedere: alterum, sine quo quidem possumus, at non sine difficultate, e.g. sine tribulis fruges terere, sine medicina sanitatem recuperare: per primum, seu per adjutorium, sine quo omnino non possumus, Pelagius volebat intelligi solam libertatem naturalem: per secundum verò, sive, sine quo quidem possumus, sed non sine difficultate, Pelagius volebat, intelligi gratiam, quam ipse, non ad posse simpliciter, sed tantum ad posse facilius, necessariam volebat, ut iterum clarissime tradit S. Doctor l. de heresi. 88. seu Pelagiana: & hinc eum S. Augustinus exagitat, instans, & urgens, ut gratiam ad simpliciter posse necessariam assereret. Ceterum adjutorium possibilitatis, in hoc tantum sensu, quod tribuat sufficientiam, seu potentiam ad posse, non autem tribuat etiam ipsum agere, seu non faciat, ut ipse actus sequatur, S. Augustinus nunquam negavit.

201. Ad 2. prob. Textus allatus tantum probat, quod Tyrus non sit data gratia congrua, seu efficax, qua accepta crederent: non autem probat, negatum ipsis fuisse omne auxilium, etiam remotione sufficientis, quo possent credere, e.g. gratia faciendi, quod est in se &c. Nec S. Augustinus dicit, negatum eis esse, unde possent, sed, unde crederent actu; quare neg. conf. quæ est falsa. Ad 3. probat. Eo textu ad summum probatur, nunc in pœnam originalis peccati, vel sæpè etiam in pœnam actualis peccati, non dari quibusdam hominibus semper gratiam efficacem; nam S. Doctor cit. cap. 11. loquens de Adamo docet, quod hic fuerit in bonis, in quibus nos non sumus: addit, eum tamen in bonis illis non potuisse perseverare sine nova gratia: hanc autem ei datam fuisse talem, sine qua non potuisset, & cum qua potuisset bene agere; non autem ei datum fuisse ipsum bene agere: seu non datam fuisse gratiam efficacem: nunc autem electis dari gratiam potentiorē, seu quæ secum ferat ipsam bonam operationem.

Ubi nota illud tale, in textu objecto positum, non referri ad immediatè præcedentia dicta de auxilio Adam: sed ad paulò priora: Hæc autem tanto major est; nam sæpè fit in longiori disputatione, ut talia relativa non respiciant immediatè præcedentia, sed paulò magis remota: & hic id etiam fieri debere ratio probat; nam S. Augustinus ibidem dicit, quod illud tale auxilium, quod negatur quibusdam in pœnam, aliis datur secundum gratiam, & tanto amplius, hoc est, supra gratiam Adam excellentius, ut non solum adsit, sine quo permanere non possumus, etiamsi ve-

limus: verum etiam tantum, ac tale sit, ut velimus: quæ conveniunt soli gratiæ efficaci. add. id fieri etiam debet, ne S. Augustinus sibi, & Conciliis, contradicat, si auxilium omne sufficiens neget.

Si quis tamen omnino contendat, S. Augustinum velle, quod nunc in pœnam peccati non detur amplius tale auxilium, quale fuit datum Adamo, poterit responderi, esse pœnam peccati, quod non detur amplius illa gratia lætior, quam habuit Adamus, teste S. Augustino eodem capite, cum qua scilicet facilius, & sine tanto conatu, potuissimus bene operari: quia non erant tot tentationes, & difficultates; sive, quod in pœnam peccati non detur amplius gratia sufficiens, ut vestita circumstantiis iis, quæ datæ fuerunt in Adamo; de quibus ibi S. Doctori multus est sermo. Et sanè hoc complexum gratiæ sufficientis, & circumstantiarum illarum, nunc non datur, in pœnam peccati, licet detur adhuc gratia sufficiens, etiam potentior, quamvis non lætior, imò nec æquæ læta. Aliam solutionem adhuc, si placet querere, invenies apud Suarezium de grat. l. 4. c. 18. quæ quoad substantiam cum hac posteriore ferme coincidit. Ad 4. probat. neg. conf. Textus tantum probat, quod quibusdam detur gratia efficax, non autem aliis: & illis quidem detur ex misericordia, sed his ex iusto quidem, arcano tamen judicio DEI, negetur.

202. Ob. 6. Si aliquæ tandem gratiæ qualitercunque sufficientes admitti debent, exstant in motibus quibusdam bonis, longè debilibioribus, quam sint motus concupiscentiæ: nec alias gratias sufficientes, & inefficaces S. Augustinus agnoscit: ergo. prob. ant. l. de grat. & lib. arb. c. 17. sic ait: Qui ergo vult facere DEI mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam, & invalidam: poterit autem, cum magnam habuerit, & robustam. Et post pauca de S. Petro, dicente, se velle pro Christo animam ponere, ait, quod in eo nondum fuerit charitas perfecta: Tamen quamvis parva, & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino: Animam meam pro te ponam; putabat enim se posse, quod se velle sentiebat. Imò l. 1. ad Simplician. q. 2. scribit: Ad alios autem vocatio quidem pervenit, sed quia talis fuit, quam moveri non possent, ut eam capere apti essent, vocati quidem dici potuerunt, sed non electi: ergo juxta S. Augustinum auxilium inefficax, seu parè sufficiens, est, cui quis cooperari non potest.

Ita docent quidam ex Janfenii affeclis, ut ad speciem admittant aliqualem gratiam sufficientem, quæ reipsa insufficientis est, ad effectum ultimato intentum: ad eum verò effectum, ad quem proximè datur, efficax, nempe in ordine ad aliquos debiles motus, & inclinationes, inefficaciter tantum tendentes ad actionem meritoriam, vel ad fugam peccati, ultimato intentum. In forma neg. ant. S. Augustinus, ut fusè probatum superius à n. 198. admittit gratias verè sufficientes, ut quis veniat ad cœnam magnam, ad nuptias agni &c. ut quis non reprobus fiat, mandata observet; ad quæ non sufficiunt, ex ipsorum adversariorum confessione, illi debiles motus &c. adeoque non sunt gratia sufficiens S. Doctoris.

203. Si quæras, quid igitur S. Augustinus intel-

intelligat, per voluntatem parvam, per charitatem imperfectam. Resp. intelligere eum gratiam necdum proximè, sed remotè sufficientem, seu, quæ sufficiat ad impetrandam, oratione, vel alio minoris meriti opere bono, gratiam majorem, quæ proximè sufficiat, ad exequenda majora. Hinc toties monet, esse suppliciter petendum, quod necdum possumus. Sic *l. de grat. § lib. arbit. c. 18.* ait: *Precepto admonitum est liberum arbitrium, ut quæret DEI donum. & l. 1. ad Simplician. q. 1. post medium.* Hoc enim restat in ista mortali vita libero arbitrio, non, ut impleat homo justitiam, cum voluerit: sed, ut se supplici pietate convertat, ad eum, cuius dono eam possit implere. & *l. de nat. § grat. c. 43.* Non igitur DEUS impossibilia jubet, sed jubendo admonet, & facere, quod possis, & petere, quod non possis. Et sanè, si S. Petrus vigilasset, & orasset, in tentationem non intrasset.

Locus ex *l. ad Simplician.* probat vel maximè scientiam mediam, ut tract. de DEO n. 409. ostendimus. Illud: *Moveri non possent*: significat tantum impotentiam consequentem; quia scilicet prævisa erat vocatio tunc illis incongrua ob refractariam eorum voluntatem, qua stante moveri non poterant; sic enim S. Doctor se explicat tract. 53. in Joannem in illa verba Joan. 12. v. 39. *Propterea non poterant credere; quia iterum dixit Isaias §.* ubi quærit, quomodo ergo peccaverint, si non potuerunt credere: & sic respondet: *Quare autem non poterant, si à me quærat, citò respondeo; quia volebant; malam quippe eorum voluntatem prævidit DEUS, & per prophetam prænuñciavit.*

204. Dices: S. Augustinus nunquam facit mentionem gratiæ sufficientis, sed semper efficacis: ergo illam non agnovit. Resp. neg. ant. cuius falsitas patet ex n. 186. Quod autem sapius agat de gratia efficaci, ratio est, ut ait Rhodes disp. 2. de gratia q. 2. sec. 1. ad ob. 1. quia voluit maximè stabilire gratiam, quæ non tantum daret posse, sed etiam agere. Cum enim Pelagius, anathematis metu percussus, admitteret, necessariam esse aliquam gratiam possibilitatis, & eam à DEO haberi, concederet (quamvis dein discipulis suis eam perversè explicaret) non autem admitteret gratiam ipsius actionis, operationis, aut volitionis, neque vellet actionem ipsam haberi ex gratia DEI, ut constat ex variis locis S. Augustini, præsertim *l. de grat. Chri. c. 3. § 41.* item *l. de nat. § grat. c. 42.* voluit S. Doctor, in id maximè incumbere, ut ostenderet, ipsam quoque bonam voluntatem, actionemque meritariam esse ex gratia, quæ non tantum potentiam, sed etiam ipsum actuale exercitium daret: & hoc exercitium quoque esse gratuitum donum DEI: quod vel maximè urget cit. *l. de grat. Chri. c. 47.*

Hac ratione S. Doctor inprimis præcipuum controversiæ scopum attingebat; dein etiam vitabat necessitatem novæ quæstionis, quid scilicet esset illa gratia possibilitatis, an tantum liberum arbitrium, an donum superadditum, an intelligeretur gratia possibilitatis, necessaria ad simpliciter posse, an tantum necessaria ad facilitus posse, de quo n. 200. Et quamvis hanc quæstionem de gratia possibilitatis S. Doctor aliquoties tractet, tamen nolebat, eam ubique misceri; hinc ad im-

pediendum ejus ingressum, maluit sapius de auxilio efficaci tractare. Voluit item S. Augustinus agere de illa gratia, quæ est per excellentiam talis dicta, & in ordine ad finalem perseverantiam prædestinatorum est propria.

ARTICULUS IV.

Solvuntur reliquæ objectiones contra gratiam sufficientem.

205. **O**B. ulterius. 7. Gratia sufficiens non prodest, nisi ad peccandum, & ut sine invidia, & reprehensione, homo possit damnari à DEO: sed talis gratia est absurdissima: ergo non datur. Resp. neg. ma. quæ est blasphema, & longè crudior, quam propositio 6. ab Alexandro VIII. damnata, de qua n. 184. Si gratia sufficiens sumatur specificativè, vel denominativè, hoc est, præcisè ut auxilium à DEO proveniens, est utilissima ad salutem, & beneficium magnum DEI, sicut multa alia, quibus malè abutimur, ut dictum tract. de peccat. n. 289.

Si autem gratia sufficiens sumatur reductivè, vel concretivè, aut quidditivè, ut conjuncta cum nostro dissenso, tunc est verum, quod, in sensu composito, non sit utilis ad non peccandum; non enim possumus, simul peccare, & non peccare: at hoc non provenit à gratia, sed à nostra malitia; quia gratia purè sufficiens, concretivè sumpta, non est à DEO, sed à nostra culpa, quæ denominat gratiam in actu secundo purè sufficientem, seu inefficacem: imò etiam culpa nostra determinat DEUM, ad scientiam mediam de dissenso futuro, seu de inefficacia gratiæ, futura in iis circumstantiis.

206. **O**B. 8. Gratia sufficiens est talis, ut nunquam ab origine mundi habuerit suum effectum, vel obtinuerit suum finem: sed talis gratia est monstrosa: ergo. Confir. Gratia sufficiens ut tali nemo potest cooperari: sed sic non est sufficiens: ergo est sufficiens, & non sufficiens. Resp. dist. ma. gratia sufficiens est talis, ut in specie sua nunquam obtinuerit finem suum. neg. ma. ut in individuo, subdist. non obtinuerit ex intrinseco suo aliquo defectu. neg. ma. ex culpa hominum extrinseca, conc. ma. & dist. sic mi. neg. conf.

Non est inutilis gladius in specie sua, etsi plures gladii in individuo per accidens nunquam ad defensionem vitæ, vel justam occisionem inimici, in bello adhibiti sint, dummodo alii ejusdem speciei finem illum obtinuerint: & sic etiam non est inutilis gratia sufficiens in specie sua, quamvis, hic & nunc, ex culpa hominis effectum non habeat, dummodo eadem in specie gratia effectum in alio habeat: atqui eadem gratia, entitativè, seu denominativè accepta, in specie sua Theologica, in multis habet effectum e. g. eadem illustratio de vanitate mundi, aut poenis inferni, multos ad seriam poenitentiam movit, quamvis alios non permoverit: & quidem non ex defectu suo, sed ex culpa ipsorum, qui ex sua malitia ei assensum noluerunt.

207. Nec dicas, hæc illustrationem esse essentialiter affixam Petro, utpote actum vitalem,

lem, & tamen ipsum non movere: adeoque in sua specie esse inconjunctibilem cum effectu: Resp. enim imprimis, hanc esse considerationem pure physicam, non verò Theologicam; quia Theologia non considerat individualitatem Petri, & Pauli: imò vix Physica eam considerat; nam etiam Logici communiter negant, unionem Petri, & Pauli (& par est ratio de cognitione Petri, & Pauli) differre specie physica. Sed quid quid sit de hac questione, quæ est potissimum de voce, sufficit, quòd alia gratia ejusdem speciei Theologica hoc est, quòd alia, ejusdem in consideratione Theologica speciei, gratia effectum habeant: & ista effectu careat, non ex sua natura, sed ex hominis malitia. Adde, quòd etiam Petrum possit cras movere eadem omnino quoad speciem (vel etiam quoad individuum, si reproducatur) illustratio, quæ ipsum hodie non movet: adeoque habere effectum cras, quem hodie non habuit.

Ad confir. dist. ma. Nemo potest cooperari gratiæ sufficienti ut tali, seu sufficienti specificativè sumptæ, sive ut præbenti vires, & reddenti liberum arbitrium expeditum ad agendum. neg. ma. ut pure sufficienti, seu reductivè, vel quidditivè sumptæ, conc. ma. & neg. mi. quia tamen est sufficiens, sicut, qui sedet, est sufficiens ad standum, non in sensu composito, sed in sensu diviso. Adde tamen, quòd non totum hoc concretum secundum omnia constitutiva sit gratia; quia unum constitutivum est nostra culpa, quæ utique non est gratia: sed tantum est gratia id, quod venit in recto huius concreti, scilicet ipsa illustratio, vel inspiratio.

208. Ob. 9. Ecclesia non orat pro infidelibus, ut possint converti, sed ut convertantur actu; ergo non agnoscit gratiam sufficientem. Confir. 1. Si datur gratia sufficiens, est inepta ista oratio Ecclesiæ rogantis, ut convertantur; ad quid enim roget illud à DEO, quod jam est in potestate hominum? Confir. 2. Si admittitur gratia sufficiens, tunc iustus, cooperans illi, discernit se ab injusto, illi non cooperante: sed hoc est contra S. Paulum 1. Cor. 4. v. 7. dicentem: *Quis enim te discernit?* & S. Augustinum l. de prædest. SS. c. 5. ergo. Resp. neg. conf. Ecclesia prudenter orat gratiam majorem, quæ non tantum tribuat posse, sed etiam agere: non autem propterea negat gratiam minorem. Ad 1. confir. neg. illatum. Etsi homo sæpe possit, tamen non vult; unde merito Ecclesia orat, ut DEUS ita ipsum excitet, ut non tantum possit, sed etiam velit.

Ad 2. confirm. neg. ma. seu nego, quòd se homo primò discernat ab alio, in sensu Apostoli, & S. Augustini, qui loquuntur de discretionem in actu primo, non verò de discretionem in actu secundo. In actu secundo homo se discernit, quatenus gratiæ cooperatur, ut nec adversarii negare possunt; facit enim utique discrimen, inter se cooperantem, & alium non cooperantem; quamvis hæc ipsa discretio minus homini, quàm gratiæ tribuenda sit, ut explicavimus n. 192. Sed non loquitur de hac discretionem S. Paulus, verum de discretionem in actu primo, seu discretionem, quæ sit per colla-

tionem gratiæ: at hæc discretio non fit ab homine; quia non potest hic sibi dare gratiam pro libitu: sed hoc spectat ad DEUM, qui facit discrimen inter electos, & reprobos, per hoc, quòd illis det gratias per scientiam mediam prævilas congruas, & conjungendas cum consensu: istis autem det prævilas conjungendas cum dissensu, quod est valde magnum discrimen.

209. Dices. Si admittitur gratia sufficiens, tunc voluntas creata posset ex gratia sufficiente facere gratiam efficacem, etiam in actu primo: ergo posset se ipsum homo in actu primo discernere: hoc est contra SS. Patres, & Concilia: ergo non potest admitti. prob. voluntas creata causaret in DEO scientiam mediam: sed in hac stat efficacia gratiæ: ergo. Resp. neg. ant. quo negato, ruit etiam consequens: subsumptum autem concedo; quia nil dicit nobis oppositum, ad prob. ant. neg. ma. & mi. Est falsa minor, quia efficax gratia stat primariò in intrinsicis viribus gratiæ, & qui has non causat, neutiquam potest dici causare efficaciam gratiæ: has autem nullo modo causat voluntas creata, sed unicè DEUS: à scientia autem media, gratia tantum habet extrinsecam infallibilitatem. Major etiam est falsa; quia neque scientia media causatur à voluntate creata; cum enim scientia media sit prædicatum DEO realiter identificatum, nullo modo causatur à creatura: sed tantum voluntatis creatæ conditionatus consensus est objectum, non physicè motivum, sed duntaxat terminativum, aut determinativum (de quibus tract. de DEO à n. 302.) quod objectivè præsupponit scientia media: sicut absolute futura libera sunt objectum scientiæ visionis, quam minimè causant.

Hic insuper bene notandum, quòd actus, si supernaturalis sit, qualis est, ad quem concurrat gratia, non habeatur à sola voluntate, neque in statu conditionato: sed habeatur etiam, & multo magis ab ipsa gratia, quæ est primum agens in ordine superno; unde scientia media habetur, tanquam ab objecto, ab actione, tam voluntatis, quàm gratiæ, & quidem huius potius, quàm illius. Hinc neque dicta infallibilitas extrinseca gratiæ habetur à sola voluntate, sed habetur etiam à gratia, & quidem magis à gratia, quàm à voluntate. Neque hucusque dictis opponuntur ullo modo SS. Patres; nam isti tantum negant 1. in potestate hominis esse præbere gratiæ vires ad salutariter agendum. 2. negant, in potestate hominis esse, hanc gratiam præ alia, vel congruam præ incongrua habere. 3. negant, posse hominem sine gratia, seu viribus naturæ, salutariter operari. Nullatenus autem SS. Patres negant, posse hominem, tanquam instrumentum, gratiæ cooperari, ut hæc fiat in actu secundo efficax, seu effectrix. Quòd autem dicant, hominem non posse seipsum discernere in actu primo, facile admittimus.

210. Præter vires autem, & infallibilitatem, gratia efficax juxta quosdam dicit etiam specialem benevolentiam decreti prædefinitivi, quæ nullo modo habetur à voluntate; nam, positâ etiam quacunque scientia mediâ, liberrimum est DEO conferre gratiam vel eam non conferre: imò in alia providentia DEUS posset conferre gratiam,

tiam, quam prævidisset fore congruam, & tamen omittere decretum formaliter prædefinitivum. Verum est, quod juxta nos voluntas creata possit impedire; sed non, quod possit eam ponere; unde, si ponitur, à solo DEO ponitur. Quare actus voluntatis creatæ, conditione prævisus, non est causa, sed ad summum conditio sine qua non: sicut scilicet non potest sanari, nisi æger, quin morbus sit causa sanitatis.

ARTICULUS V.

An Authoritas S. Augustini in materia de Gratia sit omnino infallibilis.

211. Janseniani semper in ore habent authoritatem S. Augustini, & non videntur curare multum alios Patres, rati, se certissime tunc vicisse, si Augustinus ab ipsis sterz; nam dicunt, quidquid S. Augustinus scripserit, esse ab Ecclesia approbatum, adeoque ab eo non posse recedi, præsertim in materia de gratia. Verum, ut ut S. Augustinum summè æstimem, eique laudes suas plane non invidiam, tamen eum sacris, aut omnino infallibilibus scriptoribus, accensere non possum; id enim prohibet ipse S. Doctor.

Sic enim scribit. *epist. 7. Vos autem, qui me multum diligitis, si talem me asseritis adversum eos, quorum malitia, vel imperitia, vel intelligentia reprehendor, ut me nusquam scriptorum meorum errasse dicatis, frustra laboratis, non bonam causam suscepistis: facile in eo, me ipse iudice, superamini, quoniam non mihi placet, cum à charissimis meis talis esse existimor, qualis non sum; & lib. de bono persever. c. 21. Neminem velim sic amplecti omnia mea, ut me sequatur, nisi in iis, in quibus me non errare perspexerit; nam propterea nunc facio liberos, in quibus opuscula mea retractanda suscepi, ut nec meipsum in omnibus me secutum fuisse demonstrem.*

212. Itaque inprimis argumentor ad hominem. Dicunt Janseniani, esse questionem facti, qualem sensum author aliquis in libris suis intendat, & Ecclesiam, atque Pontificem esse fallibilem in questionibus facti: imò Pontificem actu deceptum in intelligendo libro Jansenii, ejusque sensu percipiendo: cur igitur non etiam poruit falli, in intelligendo sensu S. Augustini, eumque malè approbasse, approbando tantum sensum aliquem, non obviu, quem verba præferunt, sed aliquem reconditum, quem S. Augustinus non habuit, & qui nobis ignotus est? sicut ipsi dicunt, Ecclesiam damnasse, non sensum obviu verborum in Jansenio, sed tantum aliquem occultum, quem propositiones possent habere, attamen Jansenius non intenderit. Hæc responsio utique tantum est ad hominem; nam nec est questio pura facti, quis sensus sit libri alicuius: nec in questione simili Pontifex, aut Ecclesia est fallibilis; aliàs possemus eodem modo dicere, libros Lutheri, & Calvini, non bene intellectos fuisse à Tridentino, sed malè damnatos.

213. Directè autem nego quòd S. Augustini libri, etiam de gratia, sint quoad omnia infallibiles, aut quasi canonici. Ita docent Cardi-

nalis Sadoletus, Claudius Jaintes, Hieronymus Osorius, Albertus Pighius, Cardinalis Hotenfi. S. Bonaventura, S. Thomas, Cornelius Muslus, Joan. le Fevre, Scotus, Joan. Viguier, Dominicus Sotus, Ferdinandus Vellofille, Petrus Arragon, Bartholomeus Medina, Joannes Driedo, Ruardus Taperus, Genebrardus, Sixtus Senensis, Gabriel Pennot, Franc. Horantius, Cardina. Augustinus Valerius: quos citat Author libri: *Verus Spiritus novorum Discipulorum S. Augustini. epist. 15.* & plures ex nostris, præsertim autem fusè rem tractat Suarez *Prolegom. 6. de gratia c. 6. à n. 14.*

Primò enim Alexander VIII. damnavit hanc propositionem 30. *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam: cum autem Pontifex nullum librum S. Augustini excipiat, sequitur, quòd, in quocunque hujus S. Patris libro doctrina dicatur fundari, debeat attendi ad Bullas Pontificis: adeoque nullus liber hujus S. Doctoris sit omnino infallibilis aut quasi scripturà canonica; nam hujus sententia clara potest teneri, non respiciendo ullam Pontificis Bullam.*

214. Verum est, Ecclesiam assumpsisse aliquas partes doctrinæ S. Augustini de gratia & Canonibus inseruisse, præsertim sequentia, capitula, quæ continentur in Epistola Cælestini, ad Episcopos Gallie (quæ epistola habetur tom. 7. operum S. Augustini.) 1. In prævaricatione Adam amississe homines omnes innocentiam, & possibilitatem naturalem (de qua suprà n. 109.) ad salutaria: & neminem per arbitrium liberum è ruina illa, sine gratia DEI (internâ, non tantum externâ legis, atque doctrinæ) posse resurgere. 2. Neminem esse per semetipsum bonum, sine gratia DEI, qui solus est bonus. 3. Neminem, etiam baptizatum, posse superare insidias dæmonis, aut concupiscentias carnis, nisi quotidiano auxilio perseverantiam à DEO acceperit. 4. Neminem bene uti libero arbitrio, nisi per Christum, adeoque omnia bona opera referenda ad DEUM, plùsque in bonis operibus valere Divinum auxilium, quàm humanum arbitrium. 5. Omnes motus bonæ voluntatis esse à DEO, sine quo nihil possumus. 6. Anathemati eum subesse, qui dicat, gratiam, quajustificamur, ad solam prodesse peccatorum remissionem, non verò ad eorum evitacionem. 7. Anathema etiam dicendum ei, qui dicat, gratiã tantum aperiri, ac revelari intelligentiam mandatorum, ut sciamus, quid appetere, aut vitare debeamus: non autem per illam præstari, ut velimus, aut faciamus: aut eã tantum opus esse ad facilius posse, non autem ad simpliciter posse. Similiter Canones Arausiano II. à Leone Papa, ut creditur, submissi, & Apostolica auctoritate confirmati, ex S. Augustino desumpti sunt.

Et quoad ista Capitula, atque istos Canones, utique hujus S. Antistitis doctrina est doctrina Ecclesiæ: at ex hoc non sequitur, quòd doctrina ejus omnis de gratia sit universaliter approbata; nam idem Cælestinus in fine dicte epistolæ subiungit: *Profundiores verò, difficultioresque partes, incurrentium questionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis resisterunt, inter quos maximè est S. Augustinus* sicut non audemus con-

contemnere, ita non necesse habemus asstruere: ad-
ditque rationem; quia ad confitendam gratiam
DEI, cuius operi, ac dignationi nihil penitus sub-
trahendum est, satis sufficere credimus, quidquid se-
cundum prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scri-
pta docuerunt.

215. Dices. Tamen Joannes II. in epist. ad
Senat. illustres, quam exhibet Binius tom. 2. Con-
cilliorum p. 1. fol. 207. ita ait: S. Augustinus, cuius
doctrinam secundum præcessorum meorum statuta
Romana sequatur, & servat Ecclesia: ergo do-
ctrina S. Augustini est doctrina Ecclesiæ. Resp.
In ea epistola nec verbum reperitur de gratia;
sed de longè alia questione: ergo juxta adver-
sarios deberet Pontifex voluisse dicere, quod
totam doctrinam S. Augustini sequatur Romana
Ecclesia: hoc autem planè est falsum; unde re-
stringenda est propositio, & intelligenda, vel
tantum in ordine ad questionem, de qua ibi agit
Pontifex, scilicet: An Christus possit dici unus de
Trinitate: vel relativè ad ea verba: secundum
Præcessorum meorum statuta: hoc est: Ecclesia se-
quitur S. Augustinum in iis, in quibus Prædeces-
sores Pontifices statuerunt, eum esse sequen-
dum, quatenus ejus doctrinam inseruere Ca-
nonibus sacris.

216. Afferunt adversarii adhuc Concilium
Constantinopolitanum II. quod fuit OEcume-
nicum V. item Concilium Rom. I. sub Gelasio
dictumque, in his approbata fuisse opera S. Au-
gustini. Sed Concilium utrumque plùs non
facit, quam quod dicat, à se S. Augustinum cum
aliis SS. Patribus (quorum plures recenset, ut
videre est apud Binium tom. 2. Concil. p. 1. fol.
265. & 270. recipi, aut approbati: imò Con-
stantinopolitanum non dicit, se recipere omnia
indefinitè: sed ea omnia, quæ ab his de fide recta,
& ad condemnationem hæreticorum conscripta, &
exposita sunt. Quis autem dicat, hoc esse idem,
ac declarare infallibilem esse S. Augustini au-
thoritatem? Gelasius in Concilio Romano
apud Binium loc. cit. fol. 265. statim S. Augusti-
no subiungit S. Hieronymum, & hunc eodem
modo approbat, qui tamen aliquoties contradi-
ctoriam S. Augustino sententiam defendit. An
igitur utrumque contradictorium infallibiliter
verum erit?

217. Idem Janseniani afferunt etiam Cœ-
lestinum I. epist. ad Episcopos Gallia: ubi sic scri-
bit: Augustinum, sanctæ recordationis virum, pro
vita sua, atque meritis, in nostra communione sem-
per habuimus, nec unquam hunc sinistra suspitionis
saltem rumor aspersit: quem tantæ scientiæ olim fu-
isse meminimus, ut inter Magistros optimos, etiam
a meis semper decessoribus, haberetur. Sed hoc
totum concedimus, necdum tamen ideo infalli-
bilis est; non enim eum infallibilem esse, infert
Pontifex, sed tantum aliud, nempe, quod debe-
ant compesci ejus obtrectatores, qui eum sug-
illant. vide Binium tom. 1. Concil. part. 1. fol.
733.

Addunt, iidem adversarii, Papam Hormi-
dam dicere, ex libris S. Augustini posse colligi,
quid Ecclesia credat, delibero arbitrio, & gratia:
sed responderetur, quod ibi Pontifex addat. Et
maximè ex libris S. Hilarii & S. Prosperi: ergo
etiam isti deberent esse infallibiles. Dein, etsi hoc
ex illis libris disci possit; quia etiam continentur

in iis doctrina Ecclesiæ, non tamen sequitur,
quod nihil aliud contineatur; nam idem Papa
ait, haberi articulos in archivio, quos, si neces-
se sit, mittere velit: ergo quidem quoad illos
articulos, qui etiam continentur in libris S. Au-
gustini, hic est infallibilis: non verò quoad o-
mnia, præsertim, cum Cœlestinus cit. num. 214.
profundiores questionēs excipiat. Unde ex his
elogiis, S. Augustino pro merito datis, adversarii
intentum non evincunt.

218. Certè de S. Thoma Aquinate Pontifices
non videntur saltem minora dixisse. Joannes
XXII. qui cum inter Sanctos retulit, dixit, non
esse opus miraculis; cum tot fecerit miracula,
quot decedit questiones. Innocentius VI. asse-
ruit, ejus doctrinam esse super doctrinam omni-
um aliorum, exceptis scripturis canonicis: ha-
bere veritatem rerum, modum explicandi, pro-
prietatem terminorum talem, ut, qui eum se-
quuntur, non recedant unquam à via veritatis,
& qui ab eo recesserit, fuisse suspectum erroris,
ut habet Ribadeneira in vita 7. Martii item
Francolini in Tyrocinio Theologico p. 2. §. 2. n.
65. Clemens VIII. in Bulla ad nobiles Neapolita-
nos, ait, doctrinam S. Thomæ sine ullo prorsus
errore esse. Alexander VII. ait, asserta S. Tho-
mæ esse dogmata inconcussa: qua de re mere-
tur videri Tyrocinium Theologicum Baltharis
Francolini p. 2. num. 65. Similia encomia eidem
Angelico dedere Pontifices alii, & nuperrimè
SS. D. Benedictus XIII. in Bulla: Pretiosus in
conspetu Domini §. 41. Num propterea Scoti-
ta contradicere se putant infallibili veritati, quan-
do à S. Thomæ sæpe cum suo Doctore rece-
dunt? Similiter approbata est à Clem. IV. Greg.
X. Sixto IV. & Sixto V. doctrina S. Bonaven-
turæ, ut testatur idem Francolmus loco supra ci-
tato; quin tamen censeantur omnia ejus scripta
infallibiliter vera.

219. Hinc Tostatus Defensorii p. 2. c. 81.
sub initium ait, S. Augustini libros esse probatos,
ut aliorum libri à Pontifice Gelasio sunt appro-
bati: non autem omnia, quæ in illis continen-
tur, tenenda, tanquam certò, & infallibiliter ve-
ra: & addit, eos, qui ita loquuntur, nescire, quid
sit approbare; cum juxta hos librorum appro-
batorum, & canonicorum æqualis foret autho-
ritas, atque Ecclesia, cum approbaverit etiam
Hieronymum, reddidisset vera contradictoria.
Unde, ut idem Author loc. cit. c. 83. ait, appro-
batio Ecclesiæ tribuit libro quatuor ista. 1. ut
omnes fideles possint librum legere. 2. quod ju-
dicetur utilis ad instructionem, & ædificationem.
3. defendit authorem contra suspiciones, quod
voluerit tradere errores. 4. quod possit citari,
& ejus autoritate roborari sententia: quæ etiam
authoritas, si quis fortè eà ductus erret, admit-
titur tanquam excusatio, ut quis non judicetur
deliberatè voluisse errorem docere: modò po-
stea se subiciat iudicio Ecclesiæ.

Cæterum absque omni dubio est tenen-
dum, quod S. Augustini auctoritas omnino sit
ingens, & hinc, ut dictum, hæretici etiam eum
sibi arrogare contendunt, ut magno hoc nomi-
ne se se defendant: quod ipsi doleret in cœlo,
si doloris esset capax. Ejus auctoritatem maxi-
mè in materia de gratia plurimi semper fecere
Pontifices, quin & Concilia, præsertim Milevi-
tanum

ianum & Arausicanum II. SS. Patres, Hieronymus ep. 25. inter epist. S. Augustini, Prosper, Fulgentius, alique, quin & Ecclesia tota eum inter præcipuos Patres, si non omnino primum, saltem nulli secundum, veneratur; unde meritissimo jure ejus sententia plurimi æstimatur, præsertim in materia de gratia: qua de re optimè scribit Suarez,

220. Hic Eximius Doctor Proleg. 6. de gratia c. 6. n. 17. docet quidquid in hac materia (de gratia) Augustinus, ut certum affirmat. Et ad dogmata fidei pertinens, à quolibet prudente, & erudito Theologo esse tenendum, ac defendendum; etiamsi non certò constet, esse ab Ecclesia definitum; quia, cum Ecclesia tantum in hac materia detulerit Augustino, ut ejus doctrinam in damnandis erroribus, gratie DEI contrariis secuta fuerit, magna esset temeritas privati Doctoris, qui Augustino aliquid de gratia DEI tanquam orthodoxum docenti contradicere auderet. Ulterius infert, credendum omnino esse, in doctrina S. Augustini de gratia, nihil inveniri, quod non sano modo intelligi possit, seu ita, ut Catholicæ doctrinæ non sit contrarium; cum Ecclesia ejus judicium tam fidenter secuta sit.

Unde in his rebus, etiam quoad ea, quæ Augustinus tantum probabiliter, simpliciter tamen, & constanter amplectitur, sententia ejus præferenda est, nisi Ecclesiæ, vel communis Patrum autoritas, videatur ob stare, quod raro, vel nunquam continget: & eo casu potius explicandus, quam reprobandus esset S. Augustinus. Hæc tamen dicta, ait Eximius, n. 18. intelligenda sunt de operibus S. Augustini de gratia, non verò de iis, quæ de prædestinatione scripsit (nisi habeant necessariam connexionem cum dictis de gratia) nam de prædestinatione Ecclesia nihil definivit, nisi in generali, scilicet eam dari: quanquam etiam quoad has questiones autoritas Augustini sit ingens.

ARTICULUS VI.

Quid sit hæresis Janseniana.

221. Cornelius Jansenius Iprensis (non Gandavensis qui jam anno 1576. 10. April. ætat. 66. mortuus est) natus fuit anno 1585. in exiguo loco Hollandiæ Accoy dicto, prope Leerdamum, parentibus plebeis. Inde studiis primò operam dedit Ultrajecti, postea Lovanii Philosophiæ, ac Theologiæ, sub Magistro, qui fuit discipulus Baii: qua in Universitate etiam Doctor Theologiæ fuit creatus. Abiit dein in Franciam anno 1607. & exceptus à Joanne du Verger de Havrane, famoso Abbate Sancyrano, atque ab hoc commendatus cuidam consiliario Regio Parisiis, aliquo tempore filiorum istius moderatorem domesticum egit: tum Baionæ, Collegio principali recens erecto, Director est datus, ad ejusdem Abbatis commendationem, cum quo dein indissolubilem amicitiam coluit.

Hic duodecim annis duo isti simul studiis vacarunt, legendo præsertim S. Augustino. Rediit Jansenius inde Lovanium, ibique Collegio S. Pulcheriæ Præfectus, & à Philippo III.

Hispaniarum Rege, S. Scripturæ Professor est renuntiatus. Hic coepit elaborare suum Augustinum; cum enim occasione Pseudosynodi Tridentensis, à Calvinianæ sectæ Ministris celebratæ, studuisset materiæ de gratia, & sæpius S. Augustinum voluisset (decies, & amplius universa opera S. Augustini, & libros contra hæresin Pelagianam facitè trigesies eum pervolvisse testatur vitæ synopsis, ejus operibus præfixa) & ipse libros de gratia scripsit, quos Augustinum hoc est, Augustini doctrinam nominavit.

Interim ter nomine Academiæ legationem in Hispanias ad regem obiit: ac tandem occasione libri, quem contra Gallos scriptum Martem Gallicum vocavit, ad Insulas Iprenses promotus est anno 1635. eadem die, qua natus scilicet 28. Octobris, qua etiam post annum Episcopus consecratus est: & hic loci videtur Augustinum suum absolvisse. Mox, ut ait Morenius, reformare coepit suam Dioccesin: sed absolvere opus ceptum non potuit anno 1638. 6. Maji defunctus ex peste, quæ urbem illam invaserat. Moriens librum suum reliquit amicis, typis edendum, sed, ut ajunt, mediâ ante mortem adhuc horâ, omnia scripta subjecit judicio Ecclesiæ Catholicæ; unde non potest dici hæreticus; cum primum post ejus mortem liber sit condemnatus. Quidam in dubium vocant, an ea submissio sincera fuerit: sed melius est meliora sentire.

222. Liber hic non statim post mortem, sed anno 1641. prodiiit, infelix posthumus: aulico quidam Societatis nostræ Doctores thesibus publicis se ei opposuerunt: & post hos alii plurimi doctissimi viri, etiam Doctores Sorbonici. Accusatus quoque liber est anno 1649. apud Sorbonam, & condemnatus. Sed mox sexaginta Doctores contra sacram facultatem illam insurrexerunt. Hinc anno 1650. mense Mayo in Conventu Cleri conclusum est eundem Romam: quare octoginta quinque Episcopi Gallicæ, quibus postea accesserunt tres alii, librum ad supremum Summi Pontificis Innocentii X. tribunal detulerunt.

Equidem Urbanus VIII. librum Jansenii, vix ubi lucem aspexerat jam damnaverat, tanquam restaurantem errores in Baio damnatos, editâ Bullâ in Eminent. 4. Martii 1641. ac ejus usum omnibus sub excommunicationis poena interdixerat: sed hoc satis non erat, ad sufficienter ab ejus lectione absterrendos, amantes novorum homines; hinc Innocentius X. Urbani successor, maximâ diligentia, tum per se, tum per alios doctissimos viros, iterum librum excussit. Habita sunt hac de causa viginti duæ congregationes consultorum, ac Cardinalium, & post has alia decem, coram ipso Pontifice, ubi defensoribus Jansenii concessum est loqui ac sese defendere; indictæ sunt etiam preces Romæ in præcipuis templis. Tandem Pontifex quinque famosas propositiones, quæ præcipuam libri doctrinam complectebantur, selegit, easque anno 1653. pridie calendas Junii Constitutione gravissima, quæ incipit: Cum occasione hæreticas declaravit.

223. Sunt autem præpositiones istæ: Prima: Aliqua DEI præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus, secundum præfentes, quas

habent, vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant. Censura fuit: Temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Secunda: Interiori gratiae in statu naturae lapsae nunquam resistitur. Censura: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Tertia: Ad merendam, & demerendum, in statu naturae lapsae, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Censura: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Quarta: Semipelagiani admittere praeventis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant heretici, quod vellet, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare. Censura: Falsam, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus. Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Censura: Falsam, temerariam, scandalosam, & intellectum eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat praedestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, & Divinae pietatis derogantem, & hereticam declaramus, & uti talem damnamus.

Qua censura posita, non est opus alia refutatione; quippe verè Catholico sufficit infallibile S. Sedis oraculum. Insuper etiam clarum est, sic tolli libertatem humanam, quam tamen Tridentinum sess. 6. can. 4. tam clarè definit: unde Janseniani alias ad fraudes conversi sunt.

224. Vix edita, & promulgata, Bulla haec fuerat, cum fautores Jansenii, ejusque sequaces, quidquid privatim senserint, publicè tamen dixerunt, has propositiones quidem esse rectè damnatas, sed eas non contineri in libro Jansenii, & hunc esse innocentem. Verùm hoc est falsissimum. Prima manifestè continetur tom. 3. l. 3. de gratia Christi c. 13. ubi sic habet Jansenius: Ex hac indubitata doctrina, quaedam non parvi momenti, ad hanc rem spectantia, inferuntur, & clarescunt: Primum quidem, esse quaedam homini praecepta, secundum statum, & vires, in quibus constitutus est, impossibilia: Secundum, non aliter semper gratiam, qua possumus, hoc est, qua eadem illa praecepta implere sufficimus: Tertium, hanc impotentiam reperiri, non solum in excacatis, obduratis, & infidelibus... sed etiam in fidelibus, & iustis: Quartum, hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum, quando nolunt praecepta servare, sed etiam, quando volunt. & subiungit eod. cap. Haec igitur omnia plenissimè, planissimèque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius, ac fundatius, quàm esse praecepta quaedam, quae hominibus, non tantum infidelibus, excacatis, obduratis, sed fidelibus quoque, & iustis, volentibus, & conantibus, secundum praesentes, quas habent, vires, impossibilia: deesse quoque gratiam, qua fiant possibilia. Intelligenti idioma latinum est manifestissimum, in his verbis contineri primam propositionem.

Secunda propositio habetur toto l. 3. de gratia Christi ubi capiti 1. hic titulus praefigitur: Tangitur natura adjutorii sufficientis, & ostenditur, nullum dari post lapsum: & ibidem sic habetur: Adjutorium sufficiens nihil est aliud, quàm adjutorium, sine quo non sit opus, nequaquam verò adjutorium, quo: ac proinde est adjutorium sanæ voluntatis, seu primi hominis, non egrotæ. Item tom. 3. lib. 2.

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

de gratia Christi c. 24. Gratiam Dei Augustinus ita videlicet statuit supra voluntatis arbitrium, ut non raro dicat, hominem operanti Deo per gratiam, non posse resistere. Eodem cap. ait. Ut ejus gratiae effectus à voluntate non suspendatur, sed ut effectum potentissimè invehat, inferatque voluntati, non operando, si voluntas velit, sed operando, & determinando, ut velit. Similia habet c. 25. & 32.

225. Tertia propositio habetur tom. 3. l. 6. & 7. & quidem l. 6. c. 4. ita scribit: Recentiores sibi imaginantur, illum tantum actum esse in nostra potestate, quem pro libitu nostro, positis omnibus ad agendum necessariis, possumus facere, & non facere: qua in re juxta Augustini doctrinam sine dubio falluntur. Et iterum clarissimè tom. 3. l. 8. de gratia c. 19. Nulla necessitas actibus voluntatis liberis formidanda est, sed sola vis, coactio, & necessitas violentiae.

Quarta propositio habetur l. 8. de heresi Pelagiana c. 6. his verbis: In hoc ergo propriè Massiliensium error situs est, quod aliquid primæ libertatis reliquum putant, quo, sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset, si vellet: neuter tamen absque interioris gratiae adjutorio, cujus usus, vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio, & potestate. Rursus tom. 3. l. 2. de gratia Christi c. 25. Nam praterquam, quod ipsi Massilienses gratiam quandam potentialem, intus cum libero arbitrio concurrentem, assererent, quæ adjuvaret hominem ad credendum, si vellet, nec tamen heresis notam effugere potuerunt. Et iterum l. 3. de gratia Christi c. 1. Quia est adjutorium, quod Massilienses ad credendum necessarium esse, atque ita sufficere statuebant, ut cum eo credere posset homo, si vellet: qui tamen tanquam heretici proscripti sunt, non aliam sanè ob causam, nisi, quia tale adjutorium homini sufficere putarent, adeoque nullum aliud adjutorium ad credendum actum ex parte DEI esse necessarium.

Quinta propositio asseritur tom. 3. l. 3. de gratia Christi c. 21. Nec enim juxta doctrinam Antiquorum pro omnibus omnino Christus passus, aut mortuus est, aut pro omnibus omnino, tam generaliter sanguinem fudit; cum hoc potius tantum errorem, à fide Catholica abhorrentem, doceant esse respuendum: & paucis interjectis: Pro istis, praedestinatiss, in aeternum vivificandis, mortuus est: pro istis ab omni malo liberandis, rogavit Patrem suum: non pro ceteris, qui à fide, & charitate deficientes, in iniquitate moriuntur.

226. Hucusque ex Jansenio allata non indigent explicatione, ut comparatione facta cum propositionibus damnatis, dicantur iis esse simillima. Adde, quod clerus Gallicanus anno 1654. 28. Martii ad Innocentium X. scribens sic dicat: Nos in hac urbe Parisiensi congregati censuimus, & per epistolam encyclicam, his litteris adjunctam, declaravimus, propositiones illas, & opiniones esse Cornelii Jansenii, & in sensu ejusdem Jansenii à Sanctitate vestra damnatas, desertis, & manifestis verbis. Vide Balth. Francolini Tyrocinium Theol. part. 3. §. 1. num. 60.

Adde, quod discipuli Jansenii, hunc planè earum propositionum proprium esse sensum, agnoverint, ut ex eo constat, quod dein propositiones aliquas, si non omnino, ferè tamen idem dicentes, tradiderint, quas postea Alexander

T

xander

xander VIII. confixit anno 1690. 7. Decembris: ex quibus prima sic habet. In statu nature lapsæ ad peccatum formale, & demeritum, sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & voluntate Adami peccantis: quæ propositio fundatur in tertia Janfenii: item quarta inter 31. ita habet: Dedit Christus semetipsum pro nobis oblationem DEO, non pro solis electis, sed pro omnibus, & pro solis fidelibus: & quinta: Paganæ, Judææ, Hereticæ, aliæque hujus generis, nullum omnino accipiunt à JESU Christo influxum, adeoque hinc rectè inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficiente: quæ coherent cum quinta Janfenii: sexta autem inter 31. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quàm perniciofa est, sic ut proinde meritò possimus petere: A gratia sufficiente libera nos Domine: connexionem maximam habet cum secunda Janfenii.

227. Sed quid opus est multis? rem hanc satis definivit Alexander VII. Innocentii X. Successor anno 1656. 17. Kalend. Novemb. editâ Bullâ: Ad sanctam B. Petri sedem, in qua ita ait: Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque propositiones, vel in libro prædicto ejusdem Cornelii Janfenii non reperiri, sed fidè, & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere, magno cum Christi fidelium scandalo, non reformident, nos, qui omnia, quæ hac in re gesta sunt, sufficienter, & attentè perspeximus, utpote qui ejusdem Innocentii prædecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti, Cardinalis munere fungemur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica autoritate eadem causa discussa est, eâ profectò diligentia, qua major desiderari non posset, quancunque dubitationem super præmissis imposterum auferre volentes, ut omnes Christi fideles in ejusdem fidei unitate se se contineant, ex debito nostri pastoralis officii, ac matura deliberatione, præsertim Innocentii Prædecessoris nostri constitutionem, declarationem, & definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus. Addit in eadem Bulla: Quinque illas propositiones ex libro præmemorati Cornelii Janfenii Episcopi Irenensis, cui titulus est: Augustinus: excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Janfenio intento, damnatas fuisse definimus, & declaramus, ac ut tales, inusitâ scilicet eâdem singulis notâ, quæ in prædicta declaratione, & definitione, unicuique illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus.

Ut autem hæc firmissimè observarentur, ex Regis Christianissimi Ludovici XIV. & Episcoporum Galliarum desiderio, idem Alexander VII. anno 1664. 15. Kal. Martii Pontificatus anno X. in Bulla Regiminis Apostolici, decrevit formulam juramenti, faciendi ab omnibus Ecclesiasticis, Episcopis, & Archiepiscopis: quam Galli vocant formularium, & sic habet: Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maij anno. 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ die 16. Octobris an. 1656. Summorum Pontificum, me subijcio, & quinque propositiones ex Cornelii Janfenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem authore intento, prout illas prædictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: Sic me DEUS adjuvet, & hæc sancta DEI Evangelia.

ARTICULUS VII.

Varia alia quesita à Iansenistis effugia.

228. Necdum tamen quievère Janfenio dediti. Ut vim formulæ hujus, & juramenti eluderent, dixerunt, sensum verborum, in quinque illis propositionibus contentum, multiplicem esse posse, ac proinde non constare, quisnam esset sensus damnatus, supra quem juramentum caderet: imò aliqui etiam valde absonos sensus fingebant. Quem ad finem utile ipsis fuit famolum Scriptum trium columnarum, à Janseianis confectum durante adhuc causâ quinque propositionum, & duodecim dies ante condemnationem Innocentio oblatum. In hujus scilicet tribus columnis posuerunt tres sensus, dictarum quinque propositionum, & in media quidem, quem dicebant verum, ac genuinum: in prima autem eum, quem dicebant hereticum, & malignè propositioni affixum: hic autem sensus hæreticus singularum propositionum erat juxta ipsos istæ: Primæ: Mandata DEI impossibilia sunt omnibus justis, quancunque voluntatem habeant, & quancunque conatum adhibeant: quamvis in se habeant omnes vires, quas confert gratia maxima, & efficacissima: & ipsi per totam vitam semper deficiat gratia, qua possint etiam tantum unum præceptum adimplere sine peccato. Secundæ: In statu nature lapsæ nunquam resistitur gratiæ interiori, & efficaci: quia voluntas hominis se habet puerè passivè respectu gratiæ efficacis, & sicut res inanimata nihil facit: neque cooperatur, neque consentit libere. Tertiæ: Admerendum, & demerendum, in statu nature lapsæ, non requiritur in homine libertas, exempta necessitate naturali, etiam illa, quæ datur in motibus indeliberatis: sed sufficit, ut sit liber à coactione. Quartæ: Gratia JESU Christi præveniens est talis, ut liberum arbitrium hominis, motum, & excitatum per illam, non possit resistere, quamvis velit. Aliter asserere est loqui cum Semipelagianis. Quintæ: JESUS Christus mortuus est solum pro prædestinatis, ita ut nemo, nisi ipsi soli, recipiant veram fidem, & justitiam, per merita mortis Christi. Et hos sensus esse hæreticos, & propositionibus malè affectos, dixerunt etiam posteri Janfenii affectæ sequentibus annis. Sed eos inprimis acriter refellit Jurieu famosus Calvinista, & magnis clamoribus negat, ullum Calvinistam, aut hæreticum, talem doctrinam defendere, & longè difficilius Janseistas in Calvinistarum operibus inventuros talem doctrinam, quam alii in operibus Janfenii invenient damnatas quinque propositiones in obvio sensu.

229. Res tandem iterum est delata ad Innocentium XII. qui anno 1694. 6. Februarii edidit decretum, quo prohibet, quosque alios sensus prædicti formularii, præter eum, quem in sensu obvio ipsius verba exhibent, afferri, usurpari, aut de his disputari: imò omnibus cujuscunque statûs hominibus, perpetuum silentium indicit, super interpretatione prædicti formularii, sicut & super interpretatione ipsarum Janfenii propositionum in alio sensu, præter eum, quem verba per se exhibent. Sensus autem verbo-

rum obſcurus eſt ille, quem verba cuique ſtatim offerunt in ea ſignificatione, quam habent ex hominum inſtitutione, quique eſt quaſi predominans, ac ſtatim ſe legentibus ingerit: qui ſæpe adhuc evidentiùs patet ex antecedentibus, & conſequentiùs, ex genio, & intentione authoris &c.

Cùmque poſtea Janſeniſtæ ob hanc declarationem Innocentii XII. triumpharent, ac dicerent, alteratam, ſeu reformatam ab Innocentio XII. eſſe: Conſtitutionem Alexandri VII. ille denudò interpellatus à Mechlinienſi, Brugenſi, Ruremonſdenſi, Antverpienſi, ac Gandavienſi Episcopis, reſcripſit anno 1696. 24. Novemb. quòd, ſi aliqui publicè, voce, aut ſcriptis, faciant contra ſenſum obſcurum formularii, debeat puniri: & addit, non ſine admiratione ſe intellexiſſe, quòd auſi fuerint quidam affirmare, à ſe alteratam, aut reformatam eſſe Conſtitutionem Alexandri VII. & formularium; cùm tamen in dicto ſuo Brevi utrumque ſpecificè conſirmaverit, & omnino intenderit, & adhuc intendat iis ad hæreſem, & nequaquam ſinere, ut aliquid addatur, vel dematur &c.

230. Querunt dein Janſeniſtæ (ut ſe quomodocumque munirent contra formularium Alexandri VII.) an non eſſet remedium, vel aliquis modus, quo is, qui deberet ſignare formulam illam, & in eam jurare, poſſet id facere, quin tamen interidus damnaret propoſitiones Janſenii? an non id fieri poſſet, utendo aliqua reſtrictione purè mentali, vel facta coram aliquo amico præſtatione ſecreta (publicam enim facere non poterant; cùm ſic agnoſcerentur, & à beneficiis, ac gradibus Academicis repellerentur) vel omnino tacitè, ut non audiretur, proteſtando, vel ſimile quid faciendo? Sed nunquid hoc bellè quadrat illi rigori, quem ubique hi homines oſtentare conantur? an non hoc eſt pejorare per S. Evangelia? At dicent: neceſſitas nos cogit. Verùm ſic SS. Martyres coram tyranno etiam potuiſſent cum tali reſtrictione jurare, ſe Chriſtum negare: certè iſtorum neceſſitas fuit tunc major, quàm nunc ſit Janſenitarum: & tunc cauſa Religionis profitendæ non magis videri poterat eſſe attendenda, quàm nunc.

Prodiit poſtea famoſus ille caſus conſcientiæ, qui eſt hic. Eccleſiaſticus quidam in conſſatione dicit, quòd in ordine ad factum Janſenii credat ſufficere, ſi habeat obſequioſum, & reſpectuoſum ſilentium de illo, quòd Eccleſia decidit, quòd idem eſt, ac dicere, quòd quidem non credat, ſe obligatum ad condemnandum librum, tanquam hæreticum, quamvis id Eccleſia deciderit: velit tamen reverenter tacere, & non contradicere. Querit Confeſſarius, an talem poſſit abſolvere? Ad hunc caſum ita propoſitum quadraginta Doctores Sorbonici, (quorum nomina habentur in proceſſu Queſnelli) reſponderunt, eum poſſe abſolveri: ſed omnes boni hunc caſum rejecerunt: Cardinalis Noellius etiam hanc reſolutionem, ſeu reſponſionem, condemnavit, edito decreto, in quo inter alia notanter dicit: Qualecunque quis lumen habuerit, certum tamen eſt, a luminibus Eccleſiæ, lumina particularium ſemper ſuperari.

231. Quare anno 1705. 16. Julii à Clemente XI. per Bullam: Vineam Domini Sabaoth: etiam hoc reſponſum condemnatum eſt: Qua

Bulla idem Sanctiſſimus Dominus queritur, quòd inquieti homines variis diſtinctionibus, ſeu potiùs eſſugis ad circumventionem erroris excogitatis, Eccleſiam turbent: itémque damnat illud reſpectuoſum ſilentium, quo dicebant, ſatiſſeri Conſtitutionibus Apoſtolicis; hoc eſt, volebant, opus tantum eſſe, reverenter ſilere, nec publicè Eccleſiæ definitioni contradicere: de cætero non opus eſſe, interidus damnare ut hæreticum, ſenſum libri Janſenii. Hoc, inquam, ſufficere eadem Bullà idem Pontifex negat, & id afferentes damnat, vultque, ut ſine ſimilibus fraudulentis ambagibus juretur.

Innovat etiam, atque conſirmat Conſtitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. atque ait: Ut omnes Catholice Eccleſiæ filii Eccleſiam ipſam audire, non tacendo ſolum (nam & impii in tenebris conticeſcunt) ſed & interidus obſequendo, quæ vera eſt orthodoxi hominis obedientia, conſcant. Dein declarat, ac decernit, obedientiæ, quæ præſcriptis Apoſtolicis Conſtitutionibus debetur, obſequioſo illo ſilentio minime ſatiſſeri: ſed damnatum in quinque præſatis propoſitionibus Janſenii libri ſenſum, quem illarum verba præſerunt, ut præſertur, ab omnibus Chriſti fidelibus, ut hæreticum, non ore ſolum, ſed & corde rejici, ac damnari debere, nec alia mente, animo, aut credulitate, ſupra dictæ formulæ ſubſcribi licitè poſſe.

232. Ultimum tandem reſugium Janſenitarum eſt diſtinctio quaſtionum juris, & facti: ad quam intelligendam ſciendum, quaſtionem juris vocari, quæ verſatur circa jus: quaſtionem facti, quæ verſatur circa factum: e. g. circa hanc propoſitionem: Verbum Divinum non eſt conſubſtantiale Patri: quaſtio facti eſt, an eam Arius, vel ejus ſequaces protulerint, ſive, an verè hæc propoſitio facta ſit: quaſtio juris eſt, an ea propoſitio ſit digna cenſurâ hæreſeos, vel an de jure eam mereatur. Quoad Quaſtiones juris ſuppono pro nunc, Pontificem eſſe infallibilem, ex tract. de fide: & permiferunt id ſaltem olim adverſarii.

Quoad Quaſtiones facti utique faciendum eſt aliquod diſcrimen: ſi factum eſt revelatum, e. g. quòd Chriſtus inſtituerit SS. Sacramenta, & hoc Pontifex proponit fide Divina credendum, eſt neceſſariò quoad hoc infallibilis. Quamvis autem revelatio talis ſit obſcura, ſi eam Pontifex determinet ad unum potiùs ſenſum, quàm ad alium, eſt de fide illa declaratio; alias poſſet decipi Eccleſia tota, & habere pro articulo fidei falſitatem, vel hæreſin.

Si autem factum non ſit revelatum, ſubdiſtinguendum eſt: ſi ſit aliquod factum, quòd Pontifex non proponit credendum, ſed tantum ſupponit, ex teſtium informatione, & probatione, eoque ſuppoſito, procedit ad puniendum e. g. aliquem, vel econtra ad gratiam aliqui faciendam, diſpenſationem dandam &c. non autem obligat Eccleſiam ad credendum, tale factum reverà contigiſſe, in hoc caſu non eſt infallibilis Papa: imò nec Concilium cum Pontifice; & talis quaſtio dicitur pura quaſtio facti, ſeu facti informis; quia ſcilicet factum non eſt informatum definitione Pontificia, vel dicitur quaſtio facti non dogmatici; quia nullum dogma poſt ſe trahit, aut involvit. Ratio autem hujus eſt; quia, eſſi erretur in tali facto ſupponendo, non induci-

inducitur in errorem Ecclesia: sed tantum Papa, ut homo privatus, errat, sicut alius iudex: nec ex tali errore sequitur magnum incommodum in Ecclesia DEL.

233. Nec dicas, Pontificem, si e.g. ob eximen aliquem deponit Episcopatu, agere ut Pontificem; alias enim deponere non posset. Resp. enim, eum agere quidem in aliquo sensu ut Pontificem, seu ut supremum Ecclesiasticum iudicem, à quo appellatio non datur: non tamen agere in eo sensu, in quo infallibilis est: verbo: tunc non agit ut Doctor Ecclesiae, ex cathedra loquens. Interim etiam in talibus casibus, quando factum supponitur, quod revera non est, tenetur quis obedire Pontifici, & poenam subire: sicut quilibet, in casu falsi suppositi criminis, tenetur obedire punientibus aliis principibus secularibus, ne scilicet scandalum aliis præbeat: potest tamen talis condemnatus, licitis modis petere novum causæ suæ examen, productis testibus, omni exceptione majoribus &c. vide Bellarm. tom. 1. *controv.* 3. l. 4. *de Rom. Pontif. c. 11.* & tom. 2. *controv.* 1. l. 2. *de Conciliis c. 19.*

Si autem factum Pontifex proponit credendum, vel tenendum, tanquam fidei articulum, aut tanquam doctrinam morum, tunc debet esse infallibilis; quia tunc factum non est informe, sed informatum definitione Pontificia, vel, ut alii loquuntur, est factum dogmaticum, quod scilicet post se trahit, vel involvit, aliquod dogma fidei, vel morum, agitque Pontifex ut caput, & Doctor Ecclesiae: adeoque ut habens infallibilem assistentiam Spiritus Sancti, ne Ecclesiam inducat in errorem. Et sic, quando Pontifex aliquem canonizat, proponit Ecclesiae, eum in articulo mortis fuisse in statu gratiæ, quod est aliquod factum. Quia tamen proponitur talis homo toti Ecclesiae colendus, & Ecclesia turpissimè erraret, colendo aliquem damnatum, non minus, quam si coleret demonem; hinc in tali facto debet Pontifex esse infallibilis, de quo pluribus *tr. de fide*. Hoc idem alii dicunt aliis verbis, nempe Pontificem esse infallibilem in quæstionibus facti, si sint annexæ quæstionibus juris, seu si error in illis traheret post se jus erroneum, e.g. in casu erroneæ canonizationis ista traheret post se præceptum erroneum, quo juberetur, homo damnatus coli.

234. Ex his inferendum, quid dicendum de definitione Pontificis circa propositiones damnatas, ut discernatur in illis quæstio juris, & quæstio facti, ac intentio authoris; quia propositiones solent sæpe damnari in sensu ab authore intento: & sic damnatae sunt propositiones Jansenii. Qua in re certum est, pertinere ad quæstionem juris, an sensus propositionis sit iuxta, vel contra jus Divinum, aut humanum, hoc est, an iuxta sensum obviū sit propositio contraria legi Divinæ, vel humanæ; utique enim manifestum est, hanc quæstionem esse juris, & non puri facti: sicut est quæstio de sensu legum scripturarum; nam & hæc sunt verbis, & propositionibus conceptæ: adeoque etiam est innegabile, esse quæstionem juris, an propositiones, excerptæ ex Jansenio, in sensu obvio, sint contrariæ juri, vel legi Divinæ, præipienti fidem, an non: consequenter etiam innegabile est, Pontificem in earum damnatione infallibilem fuisse,

Quod autem quidam voluerint se excusare à juramento per hoc, quod ipsi Jansenium non legerint, adeoque nesciant, an propositiones illæ ibi contineantur, est absurdissimè frivolum: quasi verò post tantam diligentiam, de qua *n. 227.* non sit intellectum a Pontifice, quid contineatur eo in libro? Dicant, etiam Concilium Tridentinum non intellexisse Lutheri libros: adeoque neque hos anathematizent; eo, quod ipsimet illos non legerint. Cum insuper Pontifices totam Ecclesiam obligarint ad credendum, eas propositiones esse hæreticas, debet eorum iudicium hac in re infallibile fuisse, ne Ecclesia induceretur in errorem, rejiciendo veritatem tanquam falsitatem.

235. Quod attinet ad intentionem authoris, duplex, ut ait Gormaz in *manu scriptis de grat.* considerari potest intentio. Prima, quæ intra solam authoris mentem reclusa est: altera, quæ vult author proferre verba, quæ apta sunt ingenerare talem, vel talem conceptum in audientium, vel legentium mentibus, iuxta sensum suum obviū: sic e.g. Cajus mentitur dicens Titio: *Non habeo pecunias*: quas scilicet Titius amissas repetit: in hoc casu duplex datur intentio Caii: una in ejus animo recondita, qua intendit falsum dicere, & non verum: altera, quæ vult dicta sua difformare iudicio mentis, & per obviū sensum verborum suorum Titio huic conceptum ingenerare, ut credat, se non habere pecunias: vel quæ vult proferre verba, quæ in sensu obvio ad illum conceptum Titio ingenerandum apta sunt.

An Cajus habeat, vel non habeat priorem illam intentionem mentiendi, est pura quæstio facti: an verò illa verba significant, Cajum non habere pecunias, & an apta sint ex institutione hominum ad ingenerandum hunc conceptum, planè est quæstio juris: quia illa verba, ex iure institutionis humanæ, habent eum sensum; alias neque esset quæstio juris, an hæc, vel illa verba in suis circumstantiis essent vera, vel perijura, aut falsa, an libri Lutheri essent hæretici &c.

236. Jam ad rem nostram. Quando Papa, loquens ex cathedra, damnat aliquam propositionem in sensu ab authore intento, non attendit ad intentionem authoris unice in animo reclusam, an difformis sit, vel non, obvio verborum sensui: sed attendit ad intentionem proferendi verba, quæ apta sunt, ut in sensu obvio, iuxta institutionem hominum, talem, vel talem conceptum ingenerent. Et hæc est quæstio juris. Quod autem ad hanc intentionem attendatur, ratio est; quia fideles, qui eam propositionem damnatam audiunt, solum possunt agnoscere sensum verborum, ex hominum institutione iis impositum, & ex hoc colligere intentionem, quam habuit author, talem, vel talem conceptum, ingenerandi hominibus, vel loquendi verba apta ad eum conceptum ingenerandum.

Quare potissimum possunt fideles per hanc intentionem decipi, & in errorem induci: non autem possunt agnoscere, an author fuerit mendax, an non. Hinc fideles debent instrui circa illam intentionem loquentis, ex qua possunt in errorem induci: non autem circa alteram, quæ-

nullum in alijs producit errorem. Ex quo tandem colliges, quod, etsi Pontifex non definiverit, quam intentionem Jansenius in mente reclusam habuerit, mentiendi, vel verum dicendi, instruendi, vel decipiendi &c. tamen definiverit, quod intentionem habuerit, per sua verba, aut scripta, vel per suum librum, talia dicendi, vel proferendi, quæ, juxta sensum obvium accepta, aliorum animis talem conceptum ingenerarent: in qua quæstione, ad ius spectante, Pontifex infallibilis est. Et hæc de Jansenii libro.

ARTICULUS VIII.

Uterior explicatio hæresis Jansenianæ.

237. **H**ucusque ostensum, hæresin Jansenianam stare in famosis illis quinque propositionibus, easque verissimè contineri in Augustino Jansenij, quidquid hujus sequaces incassum obstrepant: restat, ut radicem, ac fundamentum horum errorum, paulò magis explicemus, ac totum Iprensis systema exponamus: tale autem ab ipso confingitur. Dantur, ait, geminæ in homine delectationes: una cælestis, & gratiæ: altera terrestris, & concupiscentiæ: utraque est motus voluntatis indeliberatus, & illa, quæ major, aut fortior est, trahit post se necessariò deliberatum voluntatis assensum. Unde, si delectatio cælestis superet, insuperabiliter, & indeclinabiliter, sequetur actus bonus: econtrà, si vincat delectatio terrestris, necessariò trahit ad peccatum: quamvis fortè gratia tunc debilior, quàm concupiscentia, complacentiam quandam boni inefficacem efficiat.

238. Hoc systema Jansenius integro ferè libro, nempe l. 4. de grat. Christi adstruere contendit; nam à c. 1. usque ad 8. probare conatur, medicinale Christi adjutorium esse cælestem suavitatem, seu delectationem juxta mentem Augustini: dein c. 11. conatur ostendere, delectationem illam cælestem esse indeliberatum animæ actum: & quidem amoris, ac desiderii, præcedentis consensum: Dicimus igitur, ait, delectationem istam, seu suavitatem, in Augustino celebrem, esse partim primum illam, & indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia est, partim etiam secundum, qui desiderium indeliberatum dicitur.

Docet etiam c. 9. & 10. voluntatem nostram necessitate insuperabili eò tendere, quò antecedens delectatio major allicit, ita, ut, si vel parva objecti delectatio eam afficiat, & nulla in oppositum moveat, ineluctabiliter ad consensum trahatur: si verò contrariæ delectationes inter se pugnent, illa infallibiliter vincat, quæ major est. Hinc ait, voluntatem in absentia delectationis cælestis necessariò concupiscentiæ motibus consentire: econtrà, ait, Beatos, extinctâ concupiscentiâ, & præsentē delectationē cælesti, necessariò DEUM amare: distractum autem contrariis gratiæ, & concupiscentiæ delectationibus animum, nunc his, nunc illis, necessariò obsequi, prout scilicet nunc hæ, nunc illæ, fortiores sunt, seu fortius delectant.

239. Hac autem ratione, anima humana est machina, similis rotæ, puteo affixæ, & quæ duæ urnæ per catenam ita suspensæ sunt, ut, dum una attollitur, altera demergatur, ut rectè ait Illustrissimus Cameracensis Franciscus de Fenelon *Instruct. pastoral. ep. 1.* vel (quod in idem recidit) est similis libræ, cujus modò latus ista, modò illa deprimitur, prout mutatis vicibus nunc huic, nunc alteri, gravius pondus imponitur. Sic quippe nunc fortius movet hominem pondus amoris, seu delectationis cælestis: aliàs fortius premit moles concupiscentiæ.

Quod autem hæc concupiscentia sit naturæ intrinseca, pondus autem libræ ab extrinseco imponatur, discrimen est purè materiale; nam inprimis pondus delectationis cælestis est voluntati extrinsecum: dein concupiscentia, quomodocunque sit intrinseca, non tamen est libera: imò, cum hujus nomine veniant quæque omnes motus, sive à dæmone, sive à quibuscunque aliis, etiam extrinsecis causis, ad malum inclinantibus, excitati, rectè etiam dicitur pondus concupiscentiæ ab extrinseco esse.

240. Jam verò hoc systemate posito, cum non sit in nostra libera potestate, vel hanc, vel illam delectationem habere, interim tamen eam, quæ prævalet, sequi debeamus: neque etiam DEUS, quando præcepta sua jubet impleri, delectationem gratiæ validiorem semper det, nec semper alteram concupiscentiæ auferat, vel minuat, sequuntur absurdissima plurima. Certe pauci homines sentiunt in se suavitatem cælestem, sensuum delectationibus superiorem.

Hinc, ut laudatus Cameracensis Archiepiscopus in præfatione pag. 19. infert, poterunt se plurimi excusare ex eo, quod delectatione victrici carentes, non possint delectationi vitiosæ resistere, & ideo necessariò sequantur motum concupiscentiæ, donec delectatio cælestis, sine qua nihil contra vitiosam valeant, adveniat: quodque hinc malè acta adscribenda sint potius suæ infelicitati, quàm voluntati; cum ea admiserint ideo; quia DEUS necdum ipsis voluerit infundere delectationem gratiæ. Exclamat autem meritò modò citatus Archiepiscopus loco adducto, systema hoc omnes morum regulas evertere, & omnem pudorem, etiam pagani congenitum, cujus tamen patroni volunt videri isti, si superis placet, morum, & Ecclesiasticæ disciplinæ reformatores:

241. Quod autem adhuc intolerabilius est, hoc systema esse S. Augustini doctrinam, contendit Jansenius, & l. 4. de grat. Christi. c. 4. ait: Creberrimè docet S. Augustinus, quamdiu in hac vita mortali vivimus, esse in homine luctam quandam duarum delectationum, noxiæ, & beneficiæ, terrene, atque cælestis, quarum utralibet vicerit, animum secum consentientem, ac primum trahit. In probationem autem hujus sui asserti falsissimi, adducit inprimis illud S. Doctoris, quod infirmitas humana insuperabiliter, & indeclinabiliter trahatur. Sed jam suprâ à n. 193. satis monstratum, ex eo textu nullam necessitatem antecedentem probari.

Adducit dein alterum textum, qui ab ipso l. 4. de grat. Christi c. 6. 7. & 9. dicitur clarissimus, & præclarissimus: qui aureis meretur scri-

bi characteribus: est autem desumptus ex expositione cap. 5. epist. ad Galat. v. 19. ubi S. Doctor ait: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est.* Ex quo vult inferre, juxta S. Augustinum voluntatem semper ab ampliore, seu majore delectatione necessario trahi. At, licet hæc verba S. Doctoris aliquantò difficiliora, vel obscuriora forent, non ideo statim propter verba ambigua, tam absurdum errorem ei attribuire deceret.

242. Verum non est adeò difficilis, vel obscurus hic locus: facile respondetur, delectationem, si non semper, saltem hoc loco significare complacentiam deliberatam, ac liberam: consequenter ex hoc textu nihil evinci pro involuntaria delectatione necessitante; nam in primis delectatio libera esse potest; aliàs quomodo eam suadere, aut imperare homini posset psalmista psal. 36. v. 4. *Delectare in Domino.* Dein ex Janzenio ipso habetur, loco citato intelligendam delectationem liberam; nam ipsemet l. 4. de grat. Christi c. 11. ait, delectationem naturæ rationalis, quando propriè sumitur, esse gaudium animæ, & quietem in objecto præsentis: at paulò antè dixerat, delectationem, quæ animæ gaudium, ac quies vocatur, esse ipsum consensum, vel hunc sequi: ergo delectatio, propriè sumpta, non est actus indeliberatus, sed deliberatus: adeoque, cum S. Augustinus hic propriè loquatur (neque enim est ulla ratio dicendi, eum improprie loqui) loquitur de delectatione deliberata.

243. Accedit, quòd, legenti antecedentia illius expositionis sit clarum, S. Augustinum semper loqui de consensu, vel delectatione deliberata, ut plurimis locis posset ostendi: sed, ne sim nimis prolixus, adduco tantum sequentia. In primis S. Doctor ibi adducens ex eo capite 5. ad Gal. v. 17. illud: *Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; hæc enim sibi invicem adversantur, ut non ea, quæ vultis, faciatis:* ait: *Putant hîc homines, liberum voluntatis arbitrium, negare Apostolum, nos habere, nec intelligunt, hoc eis dictum, si gratiam fidei susceptam tenere nolunt: per quam solam possunt spiritu ambulare, & concupiscentias carnis non perficere. Si ergo nolunt eam tenere, non poterunt ea, quæ volunt, facere.*

Ubi duo adverto. Primò S. Augustinum loqui de eo consensu, vel delectatione, ad quam putarunt aliqui, juxta Apostolum non dari liberum arbitrium: ipse autem ait, istud dari: at utique non vult, dari liberum arbitrium ad delectationem concupiscentiæ præviam, & indeliberatam (hoc enim eum non velle, per se videtur clarum, & clarius est ex iis, quæ postea subjungit de eo, quod est, non haberi concupiscentiam, seu peccatum, & istud non regnare, atque, tunc non haberi peccatum, quando nulli habentur inhonesti motus indeliberati, quod in hac vita ait ordinariè non concedi, sed primò futurum esse in altera: tunc autem peccatum non regnare, quando iis motibus non consentitur: ergo loquitur S. Doctor ibi de concupiscentia, vel ejus delectatione deliberata, aut consensu libero.

Secundò adverto, hîc S. Doctorem doce-

re, quòd hominibus liberum sit, fidei gratiam susceptam retinere, & ideo peccent isti; quia eam tenere nolunt, utique libere: ergo, quandoque dein de consensu, vel delectatione mala loquitur, semper ei est sermo de illa delectatione, quam ideo debuerunt perficere; quia gratiam fidei noluerunt tenere: adeoque semper loquitur de illa, quæ potuisset libere vinci, retinendo gratiam fidei: hæc autem est deliberata.

244. Rursus adducit S. Augustinus in eadem expositione ejusdem cap. 5. v. 16. illud: *Spiritus ambulate, & desideria carnis non perficietis:* ubi noto 1. juxta S. Paulum, & S. Augustinum, debere esse in nostra potestate, spiritu ambulare, seu desideria carnis vincere (aliàs juberetur quid impossibile) adeoque desideria ista, seu delectationes intelligi deliberatas, quas non debemus admittere. Noto 2. S. Doctorem multis dein ostendere, quòd habere, seu sentire tantum desideria carnis, non sit propriè peccatum: quæ ostendunt, eum velle, delectationem, quæ verè peccatum sit, & de qua ibi loquitur, esse liberam, vel liberum consensum. Inter alia ait: *Quippe non eas concupiscentias omnino habere, non jam certamen, sed certaminis præmium est, si obtinuerimus victoriam, perseverando sub gratia: ergo illæ concupiscentiæ, quas non possumus non habere, non necessario trahunt ad consensum, sed possunt vinci, si voluerimus perseverare sub gratia, seu, si voluerimus gratiam retinere, quod ipsum, si volumus, ex S. Augustino possumus.* Et quidem aperte supponit S. Augustinus, quòd eadem concupiscentiæ, quæ modò nos vincunt, potuerint à nobis vinci, si voluissimus retinere gratiam: igitur eæ delectationes, secundum quas necesse est operari, non sunt illæ præviæ indeliberatæ, sed sunt ipsi consensus liberi, & delectationes deliberatæ, quibus positis, necesse est, necessitate tamen tantum consequente, nos operari.

245. Confirmantur hæc adducendo integrum textum S. Augustini: qui sic sonat: *Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur, necesse est: ut verbi gratia, occurrit forma speciosa femine, & movet ad delectationem fornicationis: sed, si plus delectat pulchritudo illa intima, & sincera species castitatis per gratiam, quæ est in fide Christi, secundum hanc vivimus, & secundum hanc operamur.* In quibus verbis primò notandum, non dici: *secundum id velimus, necesse est:* sed: *operemur necesse est:* nam licet velle significet actionem internam, tamen operari communius indicat actionem externam, quam præcedit delectatio deliberata, seu consensus, aut imperium liberum, & efficax voluntatis: quod, dum oppositam volitionem inefficacem superat, facit, ut libere non amplius istud delectet, simul etiam potentias externas ad actionem externam necessario determinat. Secundò notandum, quòd hîc intelligatur delectatio, ad quam movet tentatio: atqui hæc, tam ex intentione dæmonis, quam ex appetitu carnis, est deliberata (hanc enim querit dæmon persuadere, & hac etiam cupit frui caro) & non est tantum prima illa inefficax velleitas, qua nec dæmon, nec appetitus carnis (nisi refrascetur) contentus est,

246. Tertio notandum, quod delectatio hic à S. Augustino sumatur eodem in sensu, in quo paulò ante eodem loco dicitur ab eodem S. Patre: *Major enim, & prepotentior delectatio eorum, justitia est.* Loquitur autem S. Doctor de iis, quos ait, non esse sub lege, seu sub peccato regnante: nec loquitur de delectatione objectiva, sed formali, qua scilicet, ut ibi docet, vincuntur peccata: hæc autem delectatio, ut justitia sit, necesse est, ut non tantum bona, sed etiam libera sit; aliàs non denominat hominem justum, vel justè operantem: quippe indeliberata delectatio gratiæ stare potest cum actuali peccato, & cum habituali.

Quarto addendum, quod S. Augustinus l. 22. contra Faustum, c. 28. postquam dixisset: *Si enim nihil delectaret illicitum, nemo peccaret: statim subjungat: Peccat ergo, qui delectationem illiciti relaxat potius, quam refranat: & paucissimis interjectis: In eo genere ista rationalia facta sunt, ut inesset eis possibilitas frenandi delectationem ab illicito: quam non frenando peccaverunt:* ergo rationales creaturæ habent possibilitatem, seu potentiam frenandi delectationem ab illicito, etiam illam, quam non frenando peccant; igitur, si quæ oritur in animo rationali delectatio indeliberata, quæ impediri non potest, potest refranari, nec necessarii trahit ad consensum, vel operationem.

Ex quibus omnibus legitime inferitur, S. Doctorem in textu objecto loqui de delectatione delectata, qua posita, necesse quidem est, ut secundum eam operemur, at necessitate tantum consequente, quæ impediri, seu, ut S. Doctor loquitur, refranari potest. Simul etiam ex his habetur, quid respondendum adversariis, si hunc ipsam textum ex l. 22. contra Faustum c. 28. nobis objicere velint.

247. Obijciuntur etiam alia adhuc S. Augustini dicta, e. g. etiam necessitate facta improbanda: & iustorum esse voces: *Non enim, quod volo, facio bonum, sed, quod odium malum, hoc ago: hominem resistente, atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse à libidinosis operibus temperare.* Sed S. Doctor, vel tantum loquitur de natura saucia, vulnerata, & Divinis auxiliis destituta, ut l. de nat. & grat. c. 18. 19. & pluribus aliis.

Vel vult S. Augustinus, eam necessitatem non omnino insuperabilem esse, sed posse vinci per gratiam, sive proximè, & immediatè, sive mediatè, scilicet impetrando precibus gratiam proximè sufficientem: id quod patet ex textu n. 243. citato & l. de nat. & grat. c. 13. ubi, postquam dixisset, quod in peccata labamur, id imputandum negligentiae nostræ, addit: *Dignetur inde & orare DEUM, ne illi hæc iniqua negligentia dominetur: & eodem l. c. 16. Hæc est fides, ad quam præcepta compellunt, ut lex imperet, & fides impetret & c. 15. præmiserat. Itaque præcepto facere commoneimur, quod conantes, & nostris viribus non valentes, adiutorium Divinum precemur.* Vel tandem S. Doctor, facta ex necessitate, vult, non esse strictè dicta peccata, ut scilicet voces germanicæ dicuntur lingua germanicæ; cum sint tantum hujus effectus: quod est exemplum S. Doctoris l. 1. de nuptiis, & concupiscent. c. 23. quæ, & similia, tum in hoc tractatu, tum in tract. de actibus hum. (ubide libertate,

itemque de ignorantia) & alibi sapius, imò copiosè attulimus.

248. Addo tantum primò, quod, quando S. Doctor ait, hominem necessitatum ad ea, quæ non vult, non possit neque juxta adversarios velle, illum in tali re peccare; quia dicit, id ab invitis fieri: at nec juxta Jansenianos invitus peccat: sic autem loquitur de justis S. Augustinus l. 1. retract. c. 24. *Et ipsi concupiscentias carnis, contra quas spiritu concupiscunt, quamvis eis non consentiant, nolent tamen ullas habere, si possent: & ideo non quæcunque volunt, faciunt; quia volunt eis carere, nec possunt.*

Addo secundò, quod, quando S. Augustinus ait, excusatum neminem fore, si dicat, se perseverantiam non accepisse, rationem addat: quod ipsorum liberæ voluntati imputandum sit; sic enim loquitur l. de corr. & grat. c. 7. *Ex bona quippe in malam vitam sua voluntate mutati sunt . . . potest dici: homo, in eo, quod audieras, & tenueras, in eo perseverares, si velles.* Addit quidem ibidem, eorum etiam excusationem non recipiendam, qui Evangelium non audierunt: sed respondetur, eum tunc velle, quod vel ignoraverint ex negligentia: vel, si omnino inculpabiliter ignoraverint, quod propter alia peccata, non propter infidelitatem, damnandi sint. Ita docet tract. 89. in Joan. sic scribens: *Ad hæc inquisita pro meo capto, Domino donante, respondeo, habere illos excusationem, non de omni peccato suo, sed de hoc peccato, quo in Christum non crediderunt, ad quos non venit, & quibus non est locutus: quæ fusiùs explicata sunt, ubi de ignorantia invincibili actum tract. de actibus hum.*

249. Ex hucusque dictis est manifestum, systema hoc Jansenij non esse S. Augustini doctrinæ conforme; videamus, an propius accedat ad systema Calvini de gratia. Hujus ex l. 3. Institut. c. 3. compendium istud est. 1. Afferit, omnia opera hominum, tam electorum, quam reproborum, esse infecta secreto veneno concupiscentiæ. 2. DEUM, voluntate purè gratuita, electis non imputare ad culpam, aut poenam, malos motus concupiscentiæ: sed imputare illis potius justitiam Christi. 3. Contra reprobis imputare DEUM omnes motus illos malos, etiam indeliberatos. 4. Gratiam sanctificantem ab electis amitti non posse, eo quod electio ipsorum immutabilis sit, & eorum peccata tegantur, hoc est, non imputentur. 5. Gratiam actualem, si adsit, non quidem cogere voluntatem, sed tamen trahere illam, delectatione necessitante: non tamen gratiam semper adesse, sed sæpe cedere locum concupiscentiæ. Ecce, in hoc primario puncto conveniunt Jansenius, atque Calvinus, quod uterque duplicem motum delectationis, concupiscentiæ, & gratiæ, seu celestem, ac terrestrem, admittat, quibus, seu ponderibus statèra, ita mens humana moveatur.

250. Negat quidem Jansenius, se cum Calvino sentire: cum ab isto necessitas totalis, fixa, & absoluta: à se verò tantum flexibilis, partialis, & relativa adstruatur. Sed negant iterum Calviniani, à suo Magistro (quamvis, utpote syncerior, libertatem negaverit) majorem necessitatem fuisse admissam, quam à Jansenio. Nos autem hic merito quærimus, quid significent

cent hæc prædicata, quæ hîc necessitati tribuuntur.

Respondent Janseniani: *Necessitas totalis* ea est, quæ potestate quacunque, partiali etiam, aut remota, voluntatem spoliât. *Partialis* verò, quæ tantum potentiam proximam aufert. *Absoluta* oritur ex ipsa natura. *Relativa* oritur ex voluntate: nec est necessitas, nisi eatenus, quatenus delectatio fortior, relata ad debiliorem, sive cum ista comparata, necessitat. *Fixa* est, qua adhæretur immobiliter uni. *Flexibilis* autem, qua modò huic, modò illi adhæretur, nunc ratione celestis delectationis bono, nunc ratione terrestriis malo. Addunt, quòd ex S. Augustino l. 3. de lib. arb. c. 3. ad hoc, ut tollatur libertas, debeat dari inevitabilis, & fixa necessitas.

251. Ut obiter aliquid interferam, advertito: hac ratione una lanx in libra liberè descendet, & liberè ascendet altera; nam necessitas earum est tantum partialis, relativa, & flexibilis; neque enim una præ alia exigit hoc pondus, nec una, nisi relata ad alteram, est gravata majore, vel minore pondere: & potest quoque pondus mutari, ac ei lanci, quæ prius pondus gravius habuit, modò levius imponi, ut adeò necessitas flexibilis sit.

Quodsi tamen rei inanimatæ exemplum displiceat, an non homo ligatus catenâ, ab ipso omnino insolubili, esset liber ad fugam; nam habet adhuc potestatem partialem, atque remotam, nempe pedes sanos, ac integros; neque enim per remotam potestatem intelligunt Jansenianeam, quæ mediata etiam dicitur, & per quam immediata, vel proxima, prohibitu haberi potest, sicut juxta nos, habens potentiam orandi, in hac habet potentiam remotam vincendi tentationem; quia potest precibus impetrare gratiam proximam, ad illam vincendam: sed intelligunt tantum aliquam potentiam vel à DEO ad bonum, vel ab alio ad malum faciendum complebilem, ita, ut, si DEUS e. g. aliquid faciat, illa potentia proxima fiat: nec etiam juxta ipsos illa partialis potestas stare potest in alio, quam in voluntate, non quidem ex se, sed per gratiam, & concupiscentiam, modò ad hoc, modò ad aliud flexibili, nunquam tamen coacta. Ulterius homo taliter ligatus, duntaxat relatè ad catenam suis viribus superiorem, prohibetur à fuga. Tandem potest ab alio catena hæc solvi, adeoque necessitas flexibilis est. Nec excipias, talem manere invitum, & intervenire coactionem; nam potest etiam manere volens, ut SS. Martyres in vinculis suis manserunt.

Et tamen quis fomniabit, talem liberum esse ad fugam, & liberè (non tantum sponte) manere ligatum? Liberè non agit, qui non habet potestatem plenam, & nullo impedimento à se inaufribili gravatam: quale tamen impedimentum est necessitas illa partialis, quamdiu adest, & ab homine, cui imposita est, tolli non potest. Verba S. Augustini objecta nil probant; ea enim sibi objicit S. Doctor, quasi ex præscientia DEI oriatur fixa, & inevitabilis necessitas, quæ utique libertatem tolleret: quamvis non ista fixa sola id faciat, sed alia quævis ab homine inevitabilis.

252. Jam verò Calvinus non aliam necessitatem admittit, quam, quæ à Jansenianis par-

tialis, relativa, & flexibilis dicitur; neque enim Calvinus negat Jansenianam illam, remotam, & partialem potestatem; quia nec negat voluntatem, quæ possit à DEO, vel aliis causis variè compleri, aut determinari: neque negat, voluntatem à coactione immunem; sic enim contra Pighium l. 2. de lib. arb. scribit Calvinus: Si coactioni opponitur libertas, liberum esse arbitrium, & fateor, & constanter assevero, ac pro hæretico habeo, quisquis secus sentiat: si hoc, inquam, sensu liberum vocetur; quia non cogatur, aut violenter trahatur externo motu, sed sponte agatur sua, nihil moror. Sed nec aliam, quam, quæ in sensu Jansenii relativa est, necessitatem admittit; quia necessitas juxta Calvinum non magis oritur ex natura, quam juxta Irenæum; nam etiam oritur ex voluntate ita comparata, ut à delectatione fortiore necessariò trahatur, adeoque necessitas est relativa ad delectationes; ait enim l. 2. Instit. c. 2. ex mente S. Augustini voluntatem ad perseverantiam formari, hoc est juxta ipsum, necessariò trahi impresso delectationis affectu: & eodem lib. c. 3. docet, quòd gratia, id est delectatio celestis major, in corde electionem, & voluntatem format, addit ibidem, corda piorum sic efficaciter gubernari Divinitus, ut inflexibili affectu sequantur. Iterum l. 3. contra Pighium docet, ideo ex S. Augustino hominem voluntate peccare: Quia delectatione, & proprio appetitu movetur.

253. Nec minùs Calvinus, quam Jansenius admittit, necessitatem flexibilem esse; quamvis enim, ut modò citavimus, dicat, pios motum gratiæ inflexibili affectu sequi, non intelligit, eos semper ita sequi, sed tantum tunc, quando gratia movet; nam aliàs admittit etiam vicissitudines delectationum, celestium, ac terrestrium, gratiæ, & concupiscentiæ: sic l. 3. Instit. c. 2. docet, quòd etiam reprobi quandoque gustent dona celestia, illisque conferatur à Christo fides temporalis: fidei autem Calvinus omnia tribuit. Ibidem de rege Saule, utique reprobo, adeoque ad malum postea verso, ait: Ad tempus viguit pius affectus, ut scilicet DEUM amaret; & addit: Bonitatis ejus dulcedine capiebatur: hoc est, delectatione.

Eodem modo asserit, quòd etiam electi quandoque sint flexibiles ad malum, sicut SS. David, & Petrus, additque: Que variatio ex fidei imperfectione contingit. Igitur etiam Calvinus necessitatem tantum partialem, relativam, & flexibilem admittit: & hinc patet, meritò Episcopos Galliarum an. 1656. 2. Sept. ad Alexandrum VII. scripsisse, priorem de Calvinistis nunc repressis curam, exceptam fuisse ab alia illi germana, ob erroris societatem, de profliganda Jansenii doctrina. Operæ pretium erit legere hæc fusius explanata in Documento Pastoralis Illustrissimi Archiepiscopi Cameracensis epist. 1. 2. & 3. ubi elegantissimè, & eruditissimè petrantur.

ARTICULUS IX.

Qua occasione sit edita Constitutio: Unigenitus.

254. **O**ccasio, & causa hujus celeberrimæ Constitutionis est Paschasius Quesnellus, natione Gal-

Gallus, patriâ Parisinus, Oratorii JESU (non vero Societatis JESU, ut Basileensia nova aliquando imperitè scripserunt) Oratorii JESU, inquam, à Petro Berullo postea Cardinali anno 1671. instituti presbyter. Natus est Parisiis anno 1634. 14. Julii: sortitus est ingenium, par quidem assequendis scientiis, sed novis doctrinis diffeminandis assuetum: quod testari potest Gallia, & Belgium, quas regiones innumeris libellis clanculùm sparsis commovit. Anno 1675. S. Leonis Magni Opera dissertationibus, notis, interpretationibus &c. distincta edidit, in quibus auctoritatem Summi Pontificis multùm immittit: sed mox anno sequenti à S. Congregatione Indicis, prohibita sunt.

Inde anno 1678. in Comitibus Patrum Oratorii Berulliani prohibita est in eorum scholis doctrina Janseii, atque mandatum, ut Patres omnes prohibitioni subscriberent: noluit id facere Quesnellus, insuperhabitis non tantùm Superiorum suorum, sed Regis quoque, & Archiepiscopi Parisini mandatis: & propterea semper timidus, quia malè sibi concius, quæsit latibulum: & locum vix paucis notum, paucioribus pervium, biennio integro inhabitavit. Rediit subinde Lutetias: ne autem ut regis iussu rebellis è Congregatione pelleretur, & ad extremos Regni limites ablegaretur, novem dierum itinere, in Belgium Bruxellas anno 1685. mense Februario fugit: ibique 25to. ejusdem mensis appulsus, domunculam in humili, & abdita platea sitam, annis compluribus inhabitavit cum Arnaldo, qui & ipse ob Janseianum Sorbonâ (cujus erat Doctor) & patriâ erat expulsus. In Belgio plurimos libellos famosos, & scripta pessima, furtivis typis edidit, ut patet ex data typis publicis *Causa Quesnelliana* anno 1705. seu processu juridicè ei factò: quorum scriptorum aliqua manu carnificis sunt combusta.

Subin anno 1690. mense Aprili Belgio cum Arnaldo excedere iussus à Gubernatore, abiit in Hollandiam, ac deinde Leodium: inde post aliquod tempus Bruxellas reversus est, ac laica veste sese abscondit, donec anno 1703. 30. Maij ab Episcopo Mechliniensi, cum Gerberonio, & Brigodio, carceri est mancipatus, interceptis quoque ejus scriptis, ac innumeris literis. E carcere tamen, adjuvantibus quibusdam, & murrum perforantibus, quattuor post mensem elapsus est: tum rursus citatus, at comparere nolens, sententiâ tandem publicâ damnatus est, reus Bajaniismi, & Janseianismi, ac declaratus incidisse in excommunicationem: atque aliâ quoque poenâ ei injunctâ: & inter has Exerciitia per mensem obeunda, jejunium feriis sextis in pane, & aqua servandum, donec Summo Pontifici de doctrina satisfecerit.

255. Hic igitur Quesnellus famosus est auctor *Reflexionum Moralium in novum Testamentum*, quæ sub variis, sed modicè differentibus titulis editæ sunt annis 1693. 1694. & 1699. quæque nonnulla dictionis suavitate, & subtili artificio inferendi errores, sub ficta specie devotionis, aptæ natæque sunt plures decipere, ac hæreses Janseii instillare. Insuper adhibuit Quesnellus, non textum Sacræ Scripturæ editionis vulgatæ, sed editioni Montensis in multis conformem, quæ Montensis editio (ut ha-

betur in Bulla *Unigenitus*) dudum est reprobata (nempe jam à Clemente IX. anno 1668. & Innocentio XI. anno 1679.) & cujus textus in multos alienos, exoticos, & sæpe noxios sensus, est detortus.

Vix editus erat hic liber, cùm Dominus de Formageau centum nonaginta novem propositiones ex eo collegit, & tanquam erroneas, ac reprehensione dignas, accusavit. Ipse Pontifex Clemens XI. eundem librum damnavit anno 1708. 13. Julii editâ Bullâ *Universi Domini gregis*: at, cùm generalis damnatio non proficeret, nec è manibus fidelium malè curiosorum excuteret noxium librum, rogatu Episcoporum Galliarum, & ipsius Christianissimi Regis Ludovici XIV. idem Papa, propositiones excerpti mandavit, & à compluribus in Theologia Magistris, coram duobus Cardinalibus, accuratè discuti: *Deinde verò* (verba sunt Bullæ *Unigenitus*) *coram nobis, adhibito etiam aliorum plurium Cardinalium consilio, quàm maximâ diligentia, ac maturitate, singularum insuper propositionum, cum ipsomet libri textu exactissimè factâ collatione, pluries iteratis Congregationibus, expendi, & examinari mandavimus.*

Post hæc Pontifex per dictam Constitutionem *Unigenitus* damnavit centum, & unam propositiones, variis censuris, tanquam falsas, captiosas, impias, hæreticas &c. quia tamen addit terminos hos: *respective damnamus*: si-gnum est, non cuilibet omnes censuras convenire; quænam autem cuique conveniat, inferri debet vel ex materia, vel ex aliis prius jam damnatis propositionibus. Addit sub finem Bullæ Pontifex, se per expressam istarum propositionum damnationem nullatenus alias approbare; cùm plurimæ aliæ adhuc damnabiles sint deprehensæ, quas tamen referre, cùm nimis longum foret, non sit visum necessarium. At insuper, intolerabilius esse, quod ipse sacer textus damnabiliter sit vitatus.

256. Hæc est notissima illa Constitutio, quæ incipit *Unigenitus Dei Filius*, edita à Clemente XI. anno 1713. 8. Septembris, quæque à toto orbe acceptata est, (à multis expressè, à plurimis tacitè) exceptis quibusdam Gallis, qui tamen tam parùm possunt obesse communioni Ecclesiæ, quàm parùm acceptioni Tridentini obfuit, quod non fuerit receptum à Lutheranis, & Calvinistis; unde quamvis pronunc ommitteretur (quod tamen falsum censemus) quod Constitutio Pontificia non sit infallibilis ante consensum, vel acceptionem Ecclesiæ, nihil obesset huic Bullæ.

Nullatenus autem dici potest, Gallos eam Constitutionem non recepisse; nam in Conventu Cleri Gallicani anno 1714. mensibus Januario, ac Februario, per sex sessiones habito, recepta est Bulla à 40. Episcopis, inter quos fuere Cardinalis de Rohan, & 7. Archiepiscopi: qui Conventus in Documento Pastoralibus edito dicitur fuisse ex numerosissimis, qui sint visi in Francia. Idem Episcopi communi nomine ad Summum Pontificem dedere literas 5. Febr. 1714. quibus sic ad eum scribunt: *Nos Majorum nostrorum exempla secuti, atque eodem, quo illi, in Apostolicam Sedem studio flagrant, Sanctitatis vestræ postremam Constitutionem consimili obse-*

quo, ac veneratione, amplexi sumus: neque verò deinceps officio nostro deerimus, ut ab omnibus, quos Divina providentia curæ nostræ commisit, pari animo, ac fide excipiantur. Addunt, confecisse se *Documentum Pastorale*, seu instructionem, ut tollatur occasio ulterius litigandi: curæ quoque sibi fuisse, hortari reliquos Episcopos, ut idem Documentum in suis Diocesisbus promulgent: subjungunt, hac Constitutione robustissime, & apertissime profligatos fuisse errores &c. Tandem gratulantur Pontifici, & optant diuturnum regimen, seque dicunt paratos cum eo animas suas pro fide ponere. Similiter dederunt literas ad omnes reliquos Galliarum Episcopos, quibus eos hortantur, ad publicandam memoratam Bullam, eamque executioni mandandam.

Inde ipse Ludovicus XIV. Rex Christianissimus eodem anno 1714. 14. Febr. jussit, hanc Constitutionem recipi, publicari, & observari. Accessere subin acceptatione expressa longè maxima pars Episcoporum, quibus nuper Eminentissimus Cardinalis Ludovicus Antonius de Noailles Archiepiscopus Parisiensis, maximo bonorum omnium solatio, se junxit, & edito anno 1728. 11. Octobr. mandato, Bullam *Unigenitus* ab omnibus suis subditis acceptari præcepit. Secuti hunc sunt alii plures, ut adeo ex centum viginti, & aliquot Episcopis Galliarum, vix paucissimi supersint, qui Constitutioni huic necdum se submiserint: crescitque in dies Bullarum acceptantium, & appellationi suæ renunciantium numerus: atque spes est, brevi totam Galliam quoad hoc punctum fore unanimem: præsertim post Decretum, seu Mandatum hac de causa à moderno Christianissimo Rege Ludovico XV. 24. Martii an. 1730. editum, quo imprimis confirmat Decretum, seu Mandatum Ludovici XIV. 14. Febr. an. 1714. editum (de quo supra) dein jubet, ut Constitutio *Unigenitus* in tota Gallia inviolabiliter observetur, tanquam lex Ecclesiæ, & lex regni Franciæ, ea submissione, quæ debetur judicio universalis Ecclesiæ in materia doctrinæ.

Hoc Decretum, seu Mandatum idem Rex suo in throno, & loco solito Parlamenti confidens, præsentibus regii sanguinis Principibus, Ducibus, & Paribus Franciæ, itémque consiliariis 3. Aprilis an. 1730. solemnissime publicavit, ac Parlamenti actis, seu registris inseri petiit: quod etiam faciendum, plurimum Parlamenti membrorum votis conclusum est. Cum autem postea idem Christianissimus audisset, aliquos ex Parlamenti membris subinde conventicula celebrare, ratione hujus Constitutionis, vel potius ejusdem in acta inscriptionis (circa quam nempe volebant tergiversari) rex plures ex illis ad se vocatos reprehendit, & insuper per Cancellarium suum, minas graves eis intemit, ni ocyus parerent: quod se facturos, eum humili deprecatione priorum à se actorum, spoponderunt.

257. Sed, etsi remanerent aliqui pauci Antislites, Constitutioni huic contrarii, eorum tergiversatio pro nihilo esset reputanda. Certè etiam in Concilio Nicæno viginti duo Episcopi adhæserunt Ario: & tamen neglecti sunt. Rursus, cum octodecim Episcopi Juliano Pelagiano adhæsisserent, neglecta etiam est istorum intercessio, aut reclamatio: quid igitur deest, quo

minus Constitutio hæc acceptata dicatur, etiam in Gallia? an requiratur insuper cujuslibet plebanici consensus? an aliæ nationes omnes, extra Galliam, per omnes quatuor orbis partes diffusæ, expectare debebunt, donec adhuc unus, aut alter Episcopus in Gallia consentiat?

Si cum quibusdam dicas, in Conventu Parisino defuisse Episcopis requisitam libertatem; imprimis malè de iis sentis, quasi timore, non mortis, sed longè inferioris mali, conscientias suas, ac fidem prodiderint; debuissent enim, si fidem periclitari putassent, reclamare, ut fecerent Patres antiqui tempore Arianorum. Sed insuper falsum est, defuisse iis libertatem; jussit enim Rex significari Episcopis, nequaquam se velle vim ullam afferre Prælati, imò cuius integritate ad conscientiam suam arbitrium sententiam dicere. Adde, quod modò, dum loqui libere possunt, mortuo Rege, non recedant, sed scriptis, & dictis, receptionem confirmant, ac adversariorum novos libellos perniciosos, hac in materia, magno zelo condemnant.

258. Cum igitur Janseniani nescirent, quid ultra opponerent, quidam eò progressi sunt, quò antecessores eorum, etsi satis audaces, tamen nunquam se abripi passi sunt: scilicet appellarunt ad Generale Concilium, quam appellationem Quænellus, quarto ante obitum suum die, rogatus etiam duobus testibus, scripto innovavit, etque immortalis est Amstelodami. 2. Dec. an. 1719. ætatis 87. Nempe sciunt vaserimi homines summam difficultatem congregandi Generale Concilium, adeo, ut intra plurimos annos cogi non possit: quod cuique constabit legenti Historiam ultimi Generalis Concilii Tridentini; hinc putant, se interea impunè posse suas hæreses spargere. Certè, si Christus Ecclesiæ non reliquisset aliud medium extirpandi errores, non videretur satis ei consuliisse; cum hoc medium difficillimum sit, & intra centenos annos vel semel sperari non possit.

Sanè pluribus annis laboratum est, donec Patres Tridentum congregati sint. Post varia per quinquennium integrum consulta, atque tentata, tandem indixit Concilium Tridente celebrandum Paulus III. an. 1542. sessio tamen prima est habita primum an. 1545. 13. Decembris. Bis fuit Concilium hoc omnino suspensum, & præsertim toto tempore Pontificatus Pauli IV. tandem primum post octodecim annos, scilicet an. 1563. 3. & 4. Decembris ultima, seu vigesima quinta sessio habita est, ac synodo finis impositus, cum interim fuissent saltem quinque Pontifices maximi. Fluxerunt jam à fine illius Concilii centum, & sexaginta septem anni, & nemo cogitavit de cogenda rursus synodo universali ob difficultates vix non insuperabiles. Si ergo expectari semper deberet Concilium Generale, donec error profligaretur, hic per centum, & amplius annos, impunè posset grassari, cum innumerabilium fidelium pernicie. Audiant isti, si verè sunt S. Augustini discipuli, Magistram hunc contra duas Epistolas Pelagian. l. 4. c. 12. Aut verò, ait, Congregatione synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando, nisi synodi Congregatione damnata sit, cum potius rarissima inveniatur, propter quas

quas damnandas necessitas talis extiterit. Verim istorum superbia. hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos orientis, & occidentis, synodus congregetur; orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resisteret pervertere nequeunt, saltem commovere conantur; cum potius vigilantia, & diligentia pastoralis, post factum illis competens, sufficiensque iudicium, ubicunque isti lupi apparuerint, contemendi sint.

Accedit, quod ferè semper hæreticorum mos fuerit, appellandi ad Concilia: appellarunt Pelagiani, appellarunt Lutherani, ad Concilia Generalia, & tamen postea non obdixerunt eorum decretis; quia semper invenerunt, quod contra Concilia, magnis curis, & impensis, tandem coacta fucare exciperent. Sic & Jansenianis non defuturus esset fucus exceptionis, dicendo, vel, quod non fuerit Concilium liberum, vel, quod ipsi non fuerint satis auditi, sive, quod ex affectu, & passione invidiæ, non ex ratione, Concilium processerit. Vellent scilicet, sicut Ariani olim, & postea etiam Lutherani, ita isti, Concilium ita liberum, ut ex suæ factionis hominibus tantum esset compositum. Sed hæc quæstio spectat ad Tractatum de fide, in quo DEO dante, paulo copiosius hanc materiam pertractabimus.

259. Locum hic sibi peteret expositio ipsarum damnatarum propositionum Quesnelli: at quia fusior earum explicatio integrum, & quidem sat magnum tractatum, sibi soli posceret, remitto avidos hujus notitiæ ad eruditissimos, & profundas aliorum lucubrationes, quales sunt Dominici Viva *Trutina Theolog.* tom. 2. p. 4. Christophori Jacobs *Constitutio Unigenitus Theologicè propugnata.* Jacobi Spreng *Constitutio Unigenitus vindicata* &c. Ut tamen non omnino taceam, sciendum imprimis, quod eo libro Reflexionum moralium Quesnellus docuerit maxime Baij, ac Jansenij hæreses, aut propositiones aliquas aliis, præsertim Superioribus injurias.

Itaque propositio omnium prima docet, hominem amissâ gratiâ nihil boni posse operari, & generaliter impotentem esse ad omne bonum. Hæc, si loquatur de gratia habituali, quæ propriè dicitur perdi, aut amitti (quia ex se permanens est) falsa est; quia utique peccator potest aliquid boni etiam supernaturalis cum gratia actuali facere: si autem loquatur de gratia actuali, equidem nihil boni supernaturalis potest homo facere sine ea: attamen potest facere aliquid boni naturalis, ut fusi à n. 83. probatur. 2. 3. 4. 5. & seq. docent, hominem, nisi habeat gratiam efficacem, nihil boni operari posse: adeoque tollitur gratia sufficiens. Idem confirmant vel maxime propositio 9. 10. 11. 12. 13. & plures consequentes. 26. autem, & aliquæ sequentes adimunt infidelibus omnem gratiam; quia in iis dicitur, non dari gratiam, nisi per fidem, & hanc esse primam gratiam, atque extra Ecclesiam nullam concedi gratiam: dicere autem, quod infideles nullam recipiant gratiam, damnatum est ab Alexandro VIII. in 5. propositione: & in hos sensus hucusque adductos veniunt adhuc plures propositiones sequentes.

Propositio autem 49. & plurimæ sequentes, volunt, non esse actum bonum, quin eli-

ciatur ex amore DEI: timorem DEI verò ducere ad desperationem, si sine amore sit: quæ non possunt conciliari cum bonitate actus attritionis ex metu gehennæ, nec cum damnatione propositionis 14. ab Alexandro VIII. proscriptæ. 68. nimium tribuit fidei, ac precibus. 69. tollit merita nostra. 70. docet cum propositione 72. Baij, neminem innocentem à DEO affligi, quod in B. Virgine, Martyribus, & innumeris aliis, falsum est. 71. docet, hominem ob sui conservationem posse sese dispensare ab ea lege, quam DEUS condidit propter ejus utilitatem: quod absque distinctione, & præsertim de lege Divina, universaliter prolaturum, est falsum, & laxitatibus plurimis osium pandit.

Propositio autem 72. & sequentes excludunt peccatores ex Ecclesia, & relinquunt intra eam solos electos. Propositio 79. cum sequentibus vult, licitum cuilibet esse legere S. Scripturam, etiam simplici populo, ut Lutherani etiam faciunt. 86. non tantum vult, homines debere etiam in Ecclesiis canere aliqua, e. g. Gloria, vel Credo, vel alios cantus piros: sed etiam debere dicere easdem omnes orationes Missæ cum sacerdote, & quidem, ut *Documentum Pastorale* Episcoporum Parisiis congregatorum explicat, in lingua vulgari. 78. & sequentes inducunt alium modum ministrandi Sacramentum poenitentiae severissimum, & ab usu Ecclesiæ alienum, quo volunt se monstrare nescio quantos reformatores morum, & interim homines vix non faciunt desperare. Propositio 90. videtur innovare doctrinam Edmondi Richerii, docentis, Christum immediate claves contulisse Ecclesiæ, ita, ut per unum hominem potestas exerceretur: estque prorsus falsa; cum potestas excommunicandi sit à Christo immediate data Petro, & non fidelibus, seu ovibus: multo minus debet præsumi consensus totius Ecclesiæ; sic enim nulli hæretici possent unquam excommunicari; cum saltem ipsi nunquam consentiant. 91. & 92. faciunt contemnere censuras Ecclesiæ, dum quisque sibi imaginatur, se injustè censuratum: præterquam quod falsum sit, non debere quenquam unquam impediri, censurâ revera etiam injustâ, ne aliquid faciat; cum utique debeat quisque in foro externo obedire, saltem quando non prohibetur ipsi aliquid jure naturali, vel Divino præceptum. 93. concitat subditos ad inobedientiam erga superiores Ecclesiasticos, itémque 94. 95. 96. 97. 98. 99. ac 100. Ultima tandem, si ritè intelligatur, non vult dicere, quod non debeant virari juramenta non necessaria: sed, ut bene advertunt Episcopi congregati Parisiis in *suo Documento Pastoralis*, respicit juramentum contentum in formulario, de quo n. 227. quod velent Quesnellus, & focii omnino abolitum. Hæc pro instituto nostro sufficiant.

260. Addo tandem, injustè conquestos quosdam fuisse, quod propositiones ex libro Reflexionum non fideliter fuerint excerptæ; quippe ad hos convincendos tantum opus est inspicere Constitutionem *Unigenitus* Parisiis editam, ubi in altera columna, ipsissima Quesnelli Gallica verba ponuntur, quæ quilibet lingue peritus videbit manifestè synonyma. Sed nec

nec dici potest, verba à contextu abstracta du-
riorem facere sensum, quàm in libro ipso, &
suis adjunctis vestita, facerent; nam non est ne-
xus inter se earum Reflexionum, sed pro va-
rietate sacrorum textuum, additæ sunt variz, di-
sparatæ, & nullo modo cohærentes reflexio-
nes. Quæri fors hîc posset, quem sensum
habeant censuræ propositionum, quandoqui-
dem aliquæ dicuntur hæreticæ, aliæ hæresi pro-
ximæ, aliæ piarum aurium offensivæ, scanda-
losæ, captiosæ &c. sed quia explicatio hæc spe-
ctat ad tractatum de fide, hac de re eo loco age-
mus.

Post hæc jam sibi locum postularent quæ-
stiones de gratia efficaci, eiusque concordia
cum libero arbitrio: at quia Paulus V. Ponti-
fex Summus anno 1607. vetuit, hac de materia
quidquam typis vulgari, obedienter abstine-
mus. Qui hac de re solidè instrui cupit, ad-
eat Suarezium, cujus tres tomi de gratia cum
licentia S. Sedis sunt editi. Ego interim hîc re-
peto, quod Bellarminus de ascensione mentis in
DEUM gradu 4. c. 1. ad eundem DEUM su-
spirans scripsit: *Malo experiri, quàm scruta-
ri efficaciam gratiæ tuæ.*

DISPUTATIO II.

De Gratia Habituali Sanctificante.

261. **O**Viedo tract. 8. de justificatione
controv. 1. punct. 1. n. 2. re-
vocat omnes errores Luthe-
ranorum circa gratiam sanctificantem (quæ est
justificatio nostra) ad quinque. 1. justificatio-
nem stare in sola remissione peccatorum, &
non esse justitiam aliquam positivam, 2. ju-
stitiam esse quidem formam positivam, sed no-
bis extrinsecam, scilicet esse vel justitiam,
qua ipse DEUS justus est, vel esse merita Chri-
sti, aut alium favorem extrinsecum Divinæ vo-
luntatis. 3. justitiam esse qualitatem intrinse-
cam quidem, & inhærentem, sed imperfectam,
quæ ad justificandum indigeat adhuc aliquo alio
extrinseco (tanquam forma simul justificante) 4.
justitiam stare in sola fide. 5. justitiam,
quæcunque sit, non verè remittere, sed tan-
tum tegere peccata. Videri hæc possunt fu-
sius deducta, & in plures divisiones distribu-
ta apud Bellarm. tom. 4. contr. 3. generali. contr.
2. princip. l. 2. c. 1.

262. Catholicum dogma est, justifica-
tionem nostram esse formam intrinsecam, seu
esse gratiam sanctificantem, inhærentem ho-
mini, distinctam à fide, remittentem verè, seu
destruentem peccata, & non tantum ea tege-
tem: sic definit Tridentinum sess. 6. c. 7. his
verbis: *Hanc dispositionem, seu præparationem,
justificatio ipsa consequitur, quæ non est sola pec-
catorum remissio, sed & sanctificatio, & renova-
tio interioris hominis, per voluntariam susceptionem
gratiæ, & donorum: & paulò inferiùs: Demum uni-
ca formalis causa est justitia Dei, non qua ipse justus est,
sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati,
renovamur spiritu mentis nostræ: & non modò re-
putamur, sed verè justî nominamur, & sumus,
justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam:
& post pauca. Quamquam enim nemo possit esse*

*justus, nisi cui merita passionis Domini nostri JESU
Christi communicantur, id tamen in hac impii justifi-
catione sit, dum ejusdem sanctissimæ passionis meri-
to, per Spiritum S. charitas DEI diffunditur in
cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsi in-
heret. Unde in ipsa justificatione cum remissione
peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo,
per JESUM Christum, cui inferitur &c. quibus
verbis omnes errores superiores damnantur, ut
constabit cuique attentè hæc expendenti, nec
opus est longiore explicatione: & hinc omi-
fis controversiis polemicis, ad magis scholasti-
cas gradum facimus.*

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia, & Proprietatibus Gra- tiæ Sanctificantis.

ARTICULUS I.

Quid sit gratia sanctificans, & an sit identificata cum habitu charitatis.

263. **G**Ratiam sanctificantem esse quæ
si naturam in ordine superno,
exigentem, tanquam suas pro-
prietates, habitus supernaturales, qui sunt quæ-
si potentiz ipsius, est communior Theolo-
gorum sententia; quia regeneratio illa, qua
per baptismum (vel suo modo per poenitentiam)
renascimur in Christo, nihil est aliud, quàm
justificatio in baptismo, vel etiam in poeni-
tentia nobis collata: quæ justificatio ex Triden-
tino sess. 6. c. 7. non est sola peccatorum remissio,
sed & sanctificatio, & renovatio interioris homi-
nis, per voluntariam susceptionem gratiæ & do-
norum. Quare præter gratiam sanctificantem,
quæ scilicet est sanctificatio, etiam conferun-
tur alia dona, de quibus infra cit. cap. Tridentini
sic dicitur. *Unde in ipsa justificatione cum re-
missione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit
homo per JESUM Christum, cui inferitur, fidem,
spem, & charitatem.* Scilicet, ut generatio in
ordine naturali affert nobis naturam, exigen-
tem potentias, & proprietates naturales, ita
generatio spiritualis affert nobis quasi naturam,
exigentem proprietates, & potentias superna-
turales, nempe gratiam. Dicitur autem gratia
quasi natura; nam cum habitus non recipian-
tur in gratia, neque ipsa eos petat sibi, sed ani-
mæ, in qua recipiuntur, neque etiam gratia
denominet se ipsam filiam DEI, sed tantum ho-
minem, inde non est strictè natura.

264. Rursus hæc gratia sanctificans com-
munissimè dicitur esse participatio Divinæ natu-
ræ, ideo, ut exponit Suarez. P. 3. de grat. l. 7. c. 1.
n. 30. quòd, cum natura Divina sit quedam
intellectualis, seu intellectiva natura altioris
ordinis, quàm possit esse ulla substantia
intellectualis creata, ille gradus intellectiva-
tis, qui est in Divina natura, Divino, & super-
naturali quodam modo, participatur per habi-
tualem gratiam, ita, ut à nulla substantia creata
per se ipsam, vel per potentiam sibi connatu-
ralem, ita participari possit. Sic Divina na-
tura

gratia est in ratione objecti, in se, & per visionem intuitivam intelligibilis, adeo elevata, & excellens, ut ratione purissimæ actualitatis, & immaterialitatis suæ, seu ratione supremæ perfectionis suæ, à nulla substantia creata intellectuali possit connaturaliter per visionem intuitivam attingi, sed tantum à se ipsa, seu potentia intellectiva Divina.

At verò per gratiam sanctificantem natura creata intellectualis elevatur (seu formaliter, & immediatè, seu radicaliter, & mediatè, per lumen gloriæ, quod gratia sanctificans causat) ad participationem illius gradus intellectivitatis Divinæ, ut possit objectum illud, ex se tantum à Divino intellectu per visionem intuitivam attingibile, ipsa quoque per visionem intuitivam cognoscere: ex quo per se dein sequitur, quod DEUM etiam possit amore altioris ordinis amare. Et hæc participatio naturæ Divinæ, ut ibidem n. 32. tradit Eximius, est sufficiens proportio in natura, ut possit inter DEUM, & hominem, dari vera amicitia: nec est expetenda major proportio; tum quia æqualitas impossibilis est; tum quia non requiritur ad amicitiam æqualitas absoluta. Hinc sufficit, quod pura creatura dicto modo particeps Divinam naturam, quoad modum intelligendi, & amandi DEUM, ipsi DEO proprium, in eodem ordine, ac gradu connaturali, quantum fieri potest; nam ex hoc quasi consortio, naturæ Divinæ, & creaturæ, maxime per visionem, & amorem, oritur consortium amicabile, & fit homo dignum objectum amoris amicitiae apud DEUM, adeoque amicus DEI.

265. Ulterius hæc gratia non est substantia, sed accidens; nam ex Tridentino citato n. 262. est causa formalis, id est, forma, & quidem in nobis suscepta, aut recepta: non autem datur in nobis forma substantialis præter animam, & fortè unionem, quæ est substantia ibi quo. Neque gratia est qualitas transiens, sed inhaerens; unde dicitur *habitualis*. Eam autem esse inhaerentem desumitur ex *Clementina de summa Trinitate, & fide Catholica*. ubi Concilium Viennense sententiam Doctorum asserentium, parvulis infundi gratiam sanctificantem saltem quoad habitum, tanquam probabiliorum amplectitur. Catechismus autem Tridentini titulo de baptismo §. de eximii baptismi fructibus mibi n. 38. ait. Est autem gratia, quemadmodum Tridentina Synodus ab omnibus credendum, pœnâ anathematis propositâ, decrevit, non solum, per quam peccatorum fit remissio, sed Divina qualitas in anima inhaerens: quare de hoc dubitari non potest. Sed quaeritur jam ulterius, an gratia habitualis sit realiter distincta ab habitu charitatis, quæ in re utrinque stant graves Theologi.

266. Dico. Gratia sanctificans probabiliter distinguitur realiter ab habitu charitatis. ita Suarez, Haunoldus, Gormaz, & plurimi gravissimi Theologi: quanquam etiam in oppositum stent valde graves: ait tamen Suarez l. 6. de gratia c. 12. n. 1. nostram sententiam à pluribus, & gravioribus defendi: quibus accedit S. Thomas. 1. 2. q. 110. a. 3. in corp. ubi sententiam hanc probans, docet, gratiam sanctificantem esse quasi naturam virtutum infusa-

rum, sicut lumen rationis est quasi natura virtutum acquisitarum: & ait, quod, sicut virtutes naturales distinguuntur à natura, & à lumine rationis, ita etiam virtutes supernaturales distinguuntur à quasi natura, seu gratia: & quod, sicut in ordine naturali natura præsupponitur ad virtutes naturales, ita gratia præsupponatur ad virtutes supernaturales. Idem tradit S. Doctor. q. 27. de veritate a. 2. & in hujus S. Doctoris reverentiam hanc præ opposita sententia etiam amplector.

Prob. 1. Concilia sæpissimè agunt de gratia, & charitate, tanquam de duobus distinctis: imò sæpe istas, tanquam duas enumerant, quando enumerant etiam alia ut plura, de quibus certum est, ea realiter distinguuntur: ergo probabiliter dicitur, eas esse realiter distinctas. prob. ant. Inprimis Concilium Viennense, ut refertur in *Clementina de summa Trinitate, & fide Catholica*, saltem tanquam probabilior dicit, quod parvulis infundatur gratia, & virtutes: ergo, ut arguit Suarez, cum Concilium indefinite loquatur, & gratiam contraponat omnibus virtutibus, insinuat, eam esse distinctam ab omnibus virtutibus: adeoque etiam à charitate. Rursus Concilium Tridentinum sess. 6. c. 7. ita habet: In ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per IESUM Christum, cui inseritur, fides, spes, & charitatem: ergo justificatio, sive gratia, sicut est distincta realiter à remissione peccatorum, fide, & spe, ita etiam à charitate.

Pariter Concilium Moguntinum, habitum durante, vel suspenso Tridentino, cap. 7. inter capitula ad fidem spectantia ait: Cum venia peccatorum homo etiam DEI gratiam, & per Spiritum S. unâ cum fide simul charitatem in corde diffusam, ac spem accipit: ubi iterum loquitur de gratia, eique tanquam distinctæ annectit charitatem, non minus, quam fidem: ergo verisimile est, Concilium agnovisse distinctionem realem. Catechismus etiam Tridentini de baptismo, loc. cit. n. 265. ait, gratiam infundi, quæ sit splendor quidam, & lux, quæ animarum nostrarum maculas omnes delet, ipsasque animas pulchriores, & splendidiore reddit: ergo non censet, eam strictè esse habitum, cujus saltem primarium officium non est, esse lucem, & splendorem, sed esse effectivum actuum superiorum: & paucis interjectis ait: Huic autem gratiæ additur nobilissimus omnium virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia divinitus infunduntur: ergo gratiam iterum ab his omnibus, adeoque etiam à charitate agnoscit distinctam.

267. Confir. 1. In sacris Scripturis sæpè de gratia, & charitate, tanquam de duabus entitatibus est sermo: ergo, prob. ant. 2. ad Cor. 13. v. 13. sic scribit S. Paulus. Gratia Domini nostri JESU Christi, & charitas DEI, & communicatio S. Spiritus, sit cum omnibus vobis. Equidem Esparza dicit, intelligi charitatem actua-

lem: sed sic etiam intelligi posset gratia actualis, quam tamen nec ipse intelligi vult. Sic etiam idem S. Apostolus scribit ad Ephes. 6. v. 23. Pax fratribus, & charitas cum fide, à DEO Patre, & Domino JESU Christo: gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum JESUM Christum.

Confir. 2. Aliæ omnes virtutes distinguuntur

V 3

à gra-

à gratia, licet omnes virtutes morales in hac providentia, à gratia sint inseparabiles: ergo probabiliter etiam charitas; quia nullam adversarii rationem pro identitate hujus afferunt, quæ sit majoris momenti, quàm inseparabilitas.

Id tamen hîc facile admitto cum Gormaz *n. 9. de gratia sanctificante*, justificationem, saltem integraliter sumptam, involvere pro constitutivis non tantum charitatem, sed etiam alias virtutes, adeoque justificationem non adæquatè distingui ab habitu charitatis, bene autem gratiam: quod etiam tenet Eximius. *l. 7. de gratia. c. 9. maxime n. 20.* nam justificatio integraliter sumpta est *renovatio interioris hominis*, fitque per *voluntariam receptionem gratiæ, & donorum*, hoc est, virtutum, ut asserit Tridentinum *sess. 6. c. 7.* Neque obest huic asserto, quod fides, & spes, possint manere sine gratia, & justificatione; quia calor etiam potest manere sine igne, licet sit aliqua proprietas ignis. Accedit, quod fides, & spes non recipiantur in gratia, tanquam subiecto, sed in anima: neque recipiantur in justificatione; cum hæc sit complexum ex remissione peccatorum, gratiæ, & donis virtutum, ex quibus, ut patet consideranti, nihil est subiectum fidei, aut spei &c.

268. Ut autem argumenta adversa facilius articulo sequenti solvamus, noto 1. ex Gormaz. *de grat. u. 13.* vocem *charitas* triplicem apud SS. Patres, Concilia, & Scripturas, habere significationem. Primò hæc vox significat dona ex charitate collata, seu effectus charitatis: & sic Itali, ac Galli, *elemosynam* vocant charitatem: quin & Germani quoque, dum rogant, sibi exhiberi aliquod obsequium, vel favorem, rogant, exhiberi sibi charitatem: sic autem etiam ipsa gratia sanctificans vocatur charitas, non creata, sed Divina, quatenus est donum ex charitate, qua DEUS nos amat, profectum: & hac ratione explicatur illud, *1. Joan. 3. v. 1. Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii DEI nominemur, & simus*: hoc est, qualem gratiam sanctificantem, quæ est donum, seu effectus charitatis Divinæ.

Secundò significat vox *charitas* habitum virtutis, elicitivum actuum amoris DEI super omnia: & in hoc sensu loquitur Apostolus ad *Rom. 5. v. 5. Charitas DEI diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis*: item *2. Cor. 13. v. 13. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas.* & S. Aug. *l. de spir. & liter. c. 32. Charitas quippe DEI dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos.* Tertiò significat hæc vox personam, quæ diligit, & ex dilectione sua dona communicat: sic *1. Joan. 4. v. 16. dicitur: DEUS charitas est*: sicut alibi etiam DEUS dicitur fortitudo nostra, patientia nostra, & similia.

269. Noto 2. quamvis munia gratiæ sanctificantis tribuantur aliquando habituali charitati, non tamen sequi, eas esse identificatas; nam ad has, vel similes denominationes, sufficit, quod habitus charitatis speciali modo concurrat ad munia gratiæ, seu ad faciendum filium adoptivum DEI, ejusque amicum; & sic

in Scriptura tribuitur justificatio etiam fidei, & spei; nam ad *Rom. 4. v. 5. dicitur: Credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ad justitiam*: & ad *Rom. 1. v. 17. Justus autem ex fide vivit.* & ad *Rom. 8. v. 24. Spe enim salvi facti sumus.* Imò *Tib. 4. v. 11. dicitur: Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat*: quin isti habitus, seu virtutes, sint gratia sanctificans, si-ve forma expellens peccatum. Quare, licet habitui charitatis attribuat aliquando in Scripturis justificatio, non sequitur, quod cum gratia sanctificante, quæ est inter primaria constitutiva justificationis, identificatus sit: sed tantum, quod ad eam infundendam specialiter concurrat.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones contra hucusque dicta.

270. **O**B. 1. ex hæreticis. Gratia, quæ nos justificat, vocatur ad *Rom. 3. v. 22. justitia*

DEI: & *1. Cor. 1. v. 30. dicitur Christus justitia nostra*: ergo est tantum forma extrinseca. Confir. Justificatio non est vera remissio, sed tantum restio, vel occultatio peccatorum: ergo non est forma intrinseca delens peccatum, prob. antec. ex illo *Psal. 31. v. 1. Beati, quorum remisse sunt iniquitates, & quorum testa sunt peccata*: ergo. Resp. neg. conf. Per justitiam DEI, ut habet Tridentinum citatum *n. 262.* non intelligitur justitia, qua DEUS justus est, sed qua nos justos facit, quasi diceretur: *Justificatio est gratia DEI.* Christus quoque non est formalis justificatio nostra, sed causalis, sicut scilicet dicitur DEUS fortitudo, & patientia nostra. Ad confir. neg. ant. ad prob. neg. conf. Peccata regi quidem possunt coram hominibus, at non coram DEO, nisi sint destructa; unde regi coram DEO (de quo agitur in eo psalmo) idem est, ac destrui. Pariter DEUM non imputare peccatum, est, destrui illud; quia DEUS non potest reputare innocentem, qui revera adhuc nocens est; hoc enim tantum possunt judices mali creati. Et sic quoque exponi debet illud *Ezechiel. 33. v. 16. Omnia peccata ejus, quæ peccavit, non imputabuntur ei.*

271. Ob. 2. S. Paulus ad *Rom. 5. v. 19. comparat Christum, & Adamum*, atque, per hujus inobedientiam multos peccatores, per illius obedientiam plures constitutos fuisse justos: ergo, sicut peccatum originale est ipsum peccatum Adami, ita justificatio nostra est justitia Christi, vel hujus merita. Resp. neg. conf. Aliud est similitudo, aliud identitas; unde non debent similia convenire in omnibus pradicatis: igitur sufficit, quod peccatum Adami nos inquinet, & peccatores faciat: & Christi gratia, vel sanguis, aut merita, nos emundent, ac justos faciant: quanquam merita Christi tantum causaliter nosificent, Adami verò peccatum formaliter nos inquinet, tanquam pars peccati originalis, quod est forma nos maculans. Vide de hoc etiam tractatum de peccatis. *n. 287.*

272. Ob. 3. Gratia non est effectiva: ergo non est habitus: ergo non est habitualis, seu permanens qualitas. conf. probat. omnis habitus est productivus, vel effectivus alicujus actus: ergo, si gratia non est effectiva, non est habitus. Resp. antecedens esse dubium; Suarez enim l. 6. de gratia c. 13. n. 14. putat, etiam gratiam sanctificantem influere in actus, sicut, ait, anima (quam distinctam à potentiis supponit) influit cum potentiis in suos actus. Alii volunt, gratiam producere physice habitus: ex quo tamen non sequitur, eam etiam influere immediate in actus; neque enim causa causæ est semper causa physica causati, ut patet in causis producentibus potentias vitales. Alii econtra volunt, gratiam tantum moraliter producere, five exigere habitus. Gormaz. n. 23. de gratia ait, gratiam esse principium habituum, seu radicem; an autem sit physica, vel moralis, non explicat. In forma. om. ant. & i. conf. neg. 2dam; nam, licet fors gratia non sit habitus strictè dictus, tamen est habitualis, hoc est, instar habitus permanens; cum enim sit radix exigitiva potentiarum, & actuum, & quasi natura, non est tantum aliquid transiens, sed stabile. Quamvis autem illa ratione non probaretur sufficienter permanentia gratiæ, tamen probaretur sufficienter ratione adducta n. 265. & communissima autoritate.

273. Ob. 4. contra conclusionem. n. 266. statutam. Nulla est necessitas multiplicandi entia, & distinguendi gratiam à charitate: ergo sunt identificata. Confir. 1. Anima non distinguitur à potentiis, licet sit natura: ergo neque gratia à charitate. Confir. 2. Gratia, & charitas sunt mutuo inseparabiles: ergo sunt identificata. Resp. neg. antec. Necessitatem distinguendi gratiam & charitatem, probant nostræ rationes, quæ, quamvis non sint certæ, sunt tamen tales, ut probabilem assensum mereantur. Ad 1. confir. Argumentum nimium probat, scilicet gratiam, nec à fide, nec ab ulla virtute adequatè distingui, sicut anima à nulla potentia, etiam sensitiva, adequatè distinguitur, & ab intellectu, voluntate, & memoria, nec inadæquatè, in forma. neg. conf. disparitas est; quia nulla ratio suadet illam distinctionem: at aliquæ suadent istam: dein potentiæ illæ realiter etiam natura sunt; non autem virtutes censentur esse illa quasi natura in ordine superno.

Ad 2. confir. retorq. argumentum in virtutibus moralibus infusus, quæ etiam sunt inseparabiles à gratia. Unde Resp. 1. om. ant. neg. conf. ob nostras rationes. Resp. 2. distin. ant. gratia, & charitas, sunt inseparabiles metaphysicè, seu de absoluta etiam potentia, neg. ant. physicè, vel tantum in hac providentia, vi decreti præsentis. conc. ant. & neg. conf. ita Suarez l. 6. de gratia c. 13. n. 17. § 18. ubi ait, posse DEUM infundere gratiam sine habitu charitatis, quo casu homo esset filius DEI, & posset mereri de condigno, modò DEUS, per omnipotentiam extrinsecè applicatam, suppleret concursum habitus. Idem ait, posse vicissim DEUM infundere charitatem sine gratia, quo casu ait, non posse hominem mereri de condigno vitam æternam; cum non esset filius DEI, consequenter non haberet sufficientem

dignitatem: nec ei etiam deberetur vita æterna, tanquam hæreditas.

274. Ob. 5. Scriptura sæpe effectus formales gratiæ tribuit charitati: ergo sunt realiter identificata. ant. prob. 1. Joannis. 3. v. 1. dicitur charitas nos reddere filios DEI: Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii DEI nominemur, & simus, & c. 4. v. 7. Qui diligit, ex DEO natus est. 2. ibidem v. 16. dicitur charitas nos unire DEO: Qui manet in charitate, in DEO manet, & DEUS in eo. 3. Prov. 8. v. 17. dicitur charitas reddere nos amicos DEI: Ego diligentes me diligo. 4. Charitati tribuitur deletio peccatorum. 1. Petr. 4. v. 8. Charitas operit multitudinem peccatorum: & Luc. 7. v. 47. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum: hi sunt effectus gratiæ: ergo.

Resp. dist. ante. Scriptura tribuit effectus gratiæ charitati, in sensu proprio acceptæ, & quidem tanquam causæ formali. neg. ant. in sensu latiore, vel tropico acceptæ, & duntaxat ut causæ efficienti. conc. ant. & neg. conf. vide dicta n. 269. Textus in probatione allatos expono. In primo per charitatem non intelligitur habitus charitatis, sed ipsamet gratia sanctificans, quæ est effectus charitatis Divinæ, seu donum DEI, ut explicatum. n. 268. ex textu autem ibidem statim subjuncto, non potest inferri, nos per charitatem formaliter nasci, & fieri filios DEI, sed tantum, charitatem esse signum præsentis gratiæ, vel justificationis, quæ est formalis regeneratio. Idem, & non plus, probat textus secundo loco adductus, scilicet, charitatem esse signum amicitie stabilis cum DEO, quæ stat in gratia. Potest etiam probabiliter dici, quod tantum ibi intelligatur qualiscunque unio cum DEO, sicut quælibet virtus Theologica dicitur potentiam unire cum DEO: quo supposito unio illa non erit effectus soli gratiæ proprius. Textus tertio loco adductus, potius loquitur de actu charitatis, quàm de habitu, & tantum probat, charitatem, seu actum ejus, esse causam aliquam, vel meritum reciproce dilectionis Divinæ: non tamen esse ipsam amicitiam. Quartus tantum probat, charitatem concurrere, tanquam causam physicam, aut moralem, ad deletionem peccatorum, non verò tanquam causam formalem: sic autem etiam fides dicitur justificare, & elemosyna à peccato liberare, ut dictum. n. 269.

275. Ob. 6. Aliis adhuc locis Scriptura insinuat identitatem istorum habituum: ergo. prob. 1. privatio gratiæ est mors animæ: sed etiam privatio charitatis est mors ejusdè ex illo 1. Joan. 3. v. 14. Qui non diligit, manet in morte: ergo. 2. Gratia est præcipuum donum DEI: sed hoc est etiam charitas; hæc enim ad Coloss. 3. v. 14. dicitur vinculum perfectionis, & 1. Cor. 13. v. 2. dicitur: Si . . . charitatem non habuero, nihil sum, . . . nihil mihi prodest: ergo. Resp. neg. ant. ad 1. prob. dist. mi. privatio charitatis est mors animæ tantum causaliter, quatenus inducit privationem gratiæ, sicut etiam privatio fidei, aut spei. conc. min. est mors animæ formaliter. neg. min. & conf. privatio autem gratiæ est in suo sensu formalis mors animæ, vel, si esset etiam tantum causalis mors (cum ejusdem rei possint

possint plures esse causæ, propiores, remotiores &c.) non esset eadem causa cum priore. Ad 2. prob. & textus in ea adductos. Resp. ad 1. charitatem esse tantum præcipuam inter virtutes, de quibus ibi Apostolus loquitur: at esse inferiorem gratia sanctificante, ut ait Gormaz. de grat. n. 27. & Suarez. l. 6. de gratia c. 13. n. 8. quia, ut ait, natura perfectior est, quam ejus proprietates. Ad 2. repono, utique sine charitate in hac providentia, (de qua S. Paulus loquitur) nil prodesse; quia non datur gratia sine charitate; si autem in alia providentia daretur gratia sine charitate, utique prodesset.

276. Ob. 7. Gratia dicitur à nobis radix omnium virtutum: sed talis radix est etiam charitas. ergo. prob. min. 1. Cor. 13. v. 4. dicitur: *Charitas patiens est, benigna est &c.* ubi enumerantur plures aliarum virtutum actus: ergo. Confir. Gratia facit nos sanctos, & immaculatos: tales nos facit etiam charitas: ergo. prob. min. ad Ephes. 1. v. 4. sic dicitur: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu ejus, in charitate.* Resp. neg. min. licet tam gratia, quam charitas sint aliquo modo radix virtutum, tamen sunt in diverso genere. Gratia est radix; quia est quasi natura respectu illarum, tanquam suarum proprietatum: charitas est radix, vel causa moralis earum; quia tanquam regina virtutum, potest omnes actus aliarum virtutum imperare, & ad suum finem ordinare. Ad confir. distin. min. charitas facit nos sanctos causaliter. conc. min. formaliter. neg. min. & conf. ad prob. Resp. illi termini in charitate, vel significant charitatem Divinam, qua impellente DEUS homines elegit: vel, si intelligendi sunt de charitate creata habituali, significant, sanctitatem, & immaculatam vitam habendam in charitate, seu per charitatem, tanquam instrumentum præcipuum gratiæ.

277. Ob. 8. Tridentinum. sess. 6. c. 7. ait, formalem causam justificationis esse justitiam DEI, non quia ipse justus est, sed quia nos justos facit: exponens autem, quomodo nobis justificatio conferatur, ait, id fieri: *Dum ejusdem sanctissime Passionis merito per Spiritum S. charitas DEI diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur:* ergo supponit, quod forma justificans sit charitas. Confir. Idem Concilium statim subjungit: *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, fides, spes, & charitatem:* nec meminit gratiæ: ergo hanc sub nomine charitatis intelligit. Resp. neg. conf. Ut rectè Suarez. ait. l. 6. c. 13. n. 6. particula *dum* non significat identitatem, sed connexionem tantum; unde solum significatur, quod id formaliter fiat per ipsam charitatem: voluit autem, ut idem Eximius observat, Concilium uti termino *charitas* tanquam notiori, & magis certo; cum non sit certum, an præter charitatem distincta gratia infundatur. Ad confir. textus est pro nobis potius, ut explicatum. n. 266. unde. neg. conf.

278. Ob. 9. S. Augustinus l. 25. de Trinitate.

c. 18. ait de charitate: *Nullum est isto DEI dono excellentius: solum est, quod dividit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ:* ergo est gratia. Confir. Idem S. Doctor de natura, & gratia. c. 42. de charitate ait: *Ipsa est enim verissima, plenissima, perfectissimaque justitia:* ergo est etiam gratia. Similia habet aliis locis. Resp. neg. conf. S. Doctor ibi, ut patet legenti caput præcedens 17. num. & hoc ipsum 18. num. per charitatem intelligit charitatem DEI, scilicet non qua nos eum, sed qua ipse dilexit nos, ut expressè dicit. c. 17. additque, eam charitatem esse Spiritum S., quem probat dici quodque donum DEI, prout eum etiam vocat Ecclesia in hymno: *Veni Creator Spiritus:* ubi eum nominat *altissimi donum DEI:* quam charitatem etiam S. Doctor ait, facere, ut diligamus DEUM: ergo hic textus non venit ad rem.

Quod autem attinet ad illud dividere inter filios DEI &c. si etiam intelligeretur de habitu charitatis, responderi posset facile ex S. Thoma, qui q. 27. de verit. a. 2. ad 6. ait: *Dicendum, quod hoc, quod charitas sola distinguit inter filios perditionis, & regni, convenit ei, in quantum non potest esse informis, sicut alie virtutes:* hoc est: dividit charitas inter filios &c.; quia ipsa, & etiam ejus actus, semper conjungitur cum gratia.

Ad confir. iterum. neg. conf. nam facile textus explicatur de justitia causali: quod ibi ad intentum S. Augustini sufficientissimum est; quia tantum ibi intendit probare, omnes homines peccasse: quamvis (ut ait, se omittere) forte potuissent non peccare, & habere charitatem DEI, quæ (ut subjungit) est justitia &c. Universim autem circa textus S. Augustini in hac materia notandum ex Suarez. l. 6. de gratia. c. 13. n. 7. S. Doctorem sæpè loqui, non de charitate habituali, sed de actu ipsius, qui est excellentissimus inter omnes actus virtutum: estque verissima justitia actualis, & dispositivè distinguit inter filios DEI, & filios diaboli: ex quo patet nova responsio, ad textus etiam supra adductos. Si autem probaretur, S. Augustinum aliquando loqui de charitate habituali, tunc in eo casu omnia munera, vel effectus gratiæ, possent charitati habituali attribui; quia in hac providentia sunt inter se semper connexæ, sive, ut ait S. Thomas, quia charitas non est informis, sed semper informata gratiâ.

ARTICULUS III.

An Gratia sanctificans sit composibilis cum peccato mortali.

279. Dico. 1. Gratia sanctificans opponitur ex natura sua peccato mortali. ita S. Thomas. 1. 2. q. 111. a. 2. in corp. (ubi gratia habitualis ut sanans ab ipso dicitur esse operans, & non cooperans: hoc est, ut se explicat, habet se tanquam forma seipsam communicans. non verò tanquam causa alicujus effectus.) Suarez. l. 7. de grat. c. 12. n. 3. & communis Thomistarum, ac nostrorum, contra Sconistas. Prob. Tridentinum sess. 6. c. 7. sic ait: *Demum unica formalis causa justitiae*

justificationis est *justitia DEI*, non qua ipse *justus est*, sed qua nos *justos facit*: hæc autem *justitia est gratia*: ergo gratia est unica causa formalis justificationis: atqui non esset talis causa, nisi saltem naturaliter, sive extrinseca exigentia sua, & non tantum ex ordinatione, vel lege DEI extrinseca, opponeretur peccato: ergo prob. min. causa formalis justificationis ex natura sua debet opponi cum forma impediente justificationem, sicut e.g. albedo ex natura sua opponitur nigredini in eodem subjecto: sed peccatum est forma, vel quasi forma impediens justificationem: ergo.

Confir. 1. Quod causat alicujus destructionem per modum causæ formalis, seu, quod idem est, per modum formæ, causat eam per suam impossibilitatem in eodem subjecto cum re destructa, ut patet inductione: sed gratia causat destructionem peccati per modum formæ: ergo. Confir. 2. Concilium Tridentinum ubique entitati gratiæ, & non voluntati DEI adjunctæ, tribuit effectum remissionis peccati: nec est ulla ratio, ob quam non in sensu obvio, & literali, verba illius accipiantur: ergo debet dici, quod ipsa entitas gratiæ sit, naturaliter saltem, opposita peccato gravi, prob. 1. p. ant. Concilium sess. 5. can. 5. docet, per gratiam, quæ in baptismo confertur, remitti reatum originalis peccati. & sess. 6. c. 4. definit, justificationem esse translationem à statu injustitiæ ad statum filiorum DEI, & in hunc finem explicat plura Scripturæ testimonia. Nec est paritas à sacramentis, quorum materiæ, & formæ, non causant, nisi ex institutione, vel ordinatione Divina; nam de his semper Concilia, & Ecclesia, docent, ea causare, quatenus sunt instituta à Christo: nihil simile dicunt de gratia. Accedit, quod sacramenta non causent, tanquam causæ formales, sed tanquam causæ, vel physiciæ, vel morales. Confir. 3. Forma, quæ hominem constituit ex natura sua filium DEI, & heredem regni cœlestis, utique ex natura sua opponitur alteri formæ, quæ hominem constituit filium diaboli, & reum pœnæ æternæ: sed gratia est forma constituens filium DEI, peccatum grave est forma constituens filium diaboli: ergo.

280. Addendum hæc, Lorcam, qui admittit, quod gratia formaliter expellat peccatum, tamen voluisse, ista duo pro aliquo instanti simul existere: sed malè; nam expulsio unius formalis non exigit coexistentiam expellentis, & expulsi, pro eodem instanti: sed tantum exigit existentiam expulsi pro priori instanti, & expellentis pro posteriori; nam expulsio formalis aliud non est, quam positio formæ in subjecto, quæ forma impossibilis est cum priori: & sic expellitur formaliter peccatum in instanti, in quo physice non est, sed tantum fuit, in instanti immediatè antecedenti: sic mors expellit vitam, quin simul existant; alias enim simul homo esset vivus, & mortuus, quod esset valde mirabile. Unde coexistentiam istam tantum requirit expulsio effectiva, seu radicalis, sive quando unum producit aliquid, ex quo sequitur pro posteriori instanti expulsio formalis: sic vulnus lethale est expulsio radicalis effectiva vitæ, & existit cum vita: sed

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

ex vulnere tantum sequitur pro sequenti instanti mors, quæ sit expulsio formalis. Si dicas: igitur expulsio formalis non est stricta expulsio: facis quæstionem de nomine contra communem, in qua nos malumus cum pluribus loqui.

281. Dico 2. Gratia sanctificans non opponitur metaphysicè cum peccato mortali, sed supernaturaliter potest cum hoc esse in eodem subjecto. Ita Suarez l. 7. de gratia. c. 19. n. 14. & c. 20. n. 6. & 36. Gormaz de gratia sanctificante n. 37. Oviedo tract. 8. de justificat. contr. 4. punct. 3. Tannerus Tom. 2. disp. 6. de gratia q. 5. dub. 3. n. 57. Arriaga Tom. 4. de gratia disp. 46. sec. 14. subsec. 2. n. 21. (ubi ait, hanc esse communioem) aliique plurimi, ab his citati. Huic conclusioni, si non favet, certè non est contrarius S. Thomas; licet enim dicat, gratiam non tantum demeritoriè, sed etiam physice opponi peccato, per hoc tamen non est nobis contrarius; quia admittimus physicam oppositionem formalem, qualem habet calor cum frigore: sed non metaphysicam, qualem habet mors cum vita.

Quando etiam S. Doctor dicit 2. 2. q. 24. a. 10. in corp. peccatum effectivè destruere gratiam, necdum dicit aliquid nobis contrarium; quia potest peccatum ab effectu suo physico impediri: quamvis, cum peccatum non videatur habere effectum physicum, à se distinctum, S. Doctor etiam per effectivè nihil aliud videatur intelligere, quam non tantum moraliter, sed physice, quasi diceret, quod gratia destruat peccatum, non tanquam forma tantum moralis, sed physica: imò Vasquez ait, formalem expulsionem ab authoribus etiam quandoque appellari activam, seu effectivam. vide Oviedo. tr. 8. contr. 4. punct. 3. n. 43.

282. Prob. conclusio. Gratia non opponitur contradictoriè cum peccato actuali, aut habituali; quia neutrum stat in privatione gratiæ, ut probatum. tr. de peccatis a. n. 27. & 238. nec etiam opponitur ita contrariè, ut sit metaphysica impossibilitas; quia hæc oppositio metaphysica nulla ratione potest probari, adeoque gratis asseritur: ergo. Confir. Tridentin. sess. 6. c. 7. distinguens inter se partes justificationis, etiam distinguit inter se remissionem peccatorum, & sanctificationem, seu gratiam; nam ait de justificatione, quæ non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem, gratiæ, & donorum. Moguntinum etiam citatum n. 266. distinguit veniam peccatorum à gratia: ergo peccatum, & gratia, contradictoriè non opponuntur. Quod etiam claret ex eo, quod in statu puræ naturæ, nec peccatum, nec gratia, necessariò data fuisset; cum tamen unum ex contradictoriis semper necessariò existat.

Quod autem gratia etiam non habeat metaphysicam contrarietatem cum peccato gravi, videtur probari ex eo, quod videantur se habere ad invicem, sicut formæ aliæ contrariè oppositæ, e.g. albedo, & nigredo, calor intensus, & frigus intensus, gaudium summum, & tristitia summa, quæ saltem supernaturaliter possunt conjungi: certè major oppositio non probatur; cum tamen adversarii, eam affirmant.

X

tes

res, etiam probare teneantur; neque enim nego, hanc conclusionem potissimum nisi argumento negativo, & eminentiâ omnipotentia Divinâ, cui non, nisi ob magnas rationes, negari debet potentia conservandi unum cum altero, sicut etiam unum sine altero.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

283. **O**B. 1. contr. 1. conclusionem.

Natura Angelica, utpote substantia spiritalis, perfectius participat naturam Divinam, quàm gratia, quæ est tantum accidens: & tamen illa est naturaliter compossibilis cum peccato: ergo & gratia. Confir. Juxta nos peccatum haberet connexionem cum gratia ut expellenda, vel, ut dicunt, expellibili: sed nihil naturale potest habere connexionem cum gratia supernaturali: ergo. Resp. 1. hac ratione nec unio hypostatica, nec visio beatifica, excluderent peccatum, quod est falsum. Resp. 2. neg. ant. cum S. Thoma 1. 2. q. 110. a. 2. ad. 2. ubi ait, gratiam, in ratione participationis naturæ Divinæ, esse perfectiorem animâ: quidquid sit, an anima, vel Angelus, absolute sit perfectior, de quo est controversia, & Suarez. l. 6. de gratia c. 13. n. 12. ait, hoc sibi esse incertum. In forma neg. ant. & etiam conf. vide de hac participatione plura n. 264. ex quibus discas, magis gratiam, quàm Angelum esse participationem naturæ Divinæ. Ad confir. retorq. argum. Igitur peccatum etiam connexionem habebit cum unione hypostatica, & visione beatifica, atque actus hæresis cum fide, quæ sunt absurda. Quare forma una non habet connexionem cum altera, quam expellit, sed habet oppositionem naturalem. In forma. neg. ant.

284. Ob. 2. contra 2dam. conclus. Illud non est causa formalis, quo posito in subiecto non indispensable sequitur effectus formalis: sed juxta nos, stante gratia, non sequitur infallibiliter effectus formalis justificationis, sive, quod homo sit justificatus, si scilicet DEUS supernaturaliter, stante gratia, conservaret peccatum: ergo. Confir. Gratia non sanctificaret hominem, nisi concurrente aliquo favore extrinseco DEI, quo hic saltem nolit conservare peccatum: ergo. Resp. neg. maj. aliàs nec gratia sanctificans esset formalis causa filii adoptivi; quia, eâ posita in Christo, non sequitur filius adoptivus. Unde, ut sæpè diximus, maxime in tract. de DEO n. 790. ad denominationem non tantum requiritur forma, sed etiam capacitas subiecti, quæ aliquando consistit in aliquo prædicato, quod si absit, denominatio non datur. sic e. g. Angelus, quia deest ei materialitas, quamvis ei uniretur albedo, non denominaretur albus. Aliquando verò stat ea capacitas in absentia alicujus prædicati, quo præsentem denominationem excluditur. sic e. g. in Christo, quia adest filiatio naturalis, non potest gratia (quamvis sit forma, aliàs denominans filium adoptivum) etiam Christum denominare filium adoptivum. Sic autem etiam denominatio justi exigit absentiam peccati,

quod quando adest, non potest gratia denominare justum.

Est tamen diversitas inter formas naturaliter oppositas: quædam ita opponuntur, ut naturaliter quidem simul esse nequeant: attamen, si supernaturaliter conjungantur in eodem subiecto, tribuant ambas denominationes: sic in Christo summum gaudium, & summa tristitia, supernaturaliter conjuncta, eum denominant summè tristem, & summè gaudentem. Aliæ formæ ita opponuntur, ut non possint simul denominare, ut filiatio adoptiva, & filiatio naturalis: pariter amicitia, & inimicitia, justitia, & peccatum, seu injustitia; quia aliquando subiectum, ut sit capax denominationis, exigit absentiam alterius, aliquando non exigit: aliquando una forma prævalet ita alteri, ut eam non sinat suam denominationem dare subiecto: aliquando non ita prævalet: quod vel ex ipsa natura denominationum, vel ex communi Auditorum sensu desumendum est.

285. Ad confir. dist. ant. gratia non sanctificaret hominem, nisi concurrente aliquo favore DEI extrinseco, quem tamen gratia exigit. conc. ant. quem non exigit. neg. ant. & conf. Neque talem favorem excludit Tridentinum; nam sess. 6. can. 11. duntaxat eos damnat, qui dicunt, gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem DEI, quod nos nec à longè dicimus: imò Oviedo tract. 8. de justificat. contrav. 4. punct. 2. n. 71. ex his Tridentini verbis vult inferre, hoc Concilium potius admittere talem favorem. Addo tamen ex Gormaz de grat. n. 47. quod, licet admittatur necessarius aliquis favor DEI extrinsecus, nihilominus tota forma justificans sit gratia; quia remissio peccati, quatenus dicit puram negationem, non est forma justificans (certè in statu puræ naturæ potuisset dari sine omni justificatione) sed tantum est conditio, sine qua forma non potest tribuere denominationem: decretum etiam DEI, nolentis conservare peccatum, est tantum causa inferens tam gratiam, quàm negationem peccati: neque etiam ipsum est forma justificans, sicut decretum inferens albedinem non est forma dealbens, & decretum DEI, volentis pluribus conferre filiatiorem adoptivam, non est forma denominans filium adoptivum. Addo insuper ex Oviedo loc. modo citato, gratiam, per suam naturam, absque aliquo favore extrinseco, in actu secundo tribuere omnem rationem positivam, quæ requiritur ad hominem justum denominandum: negativam verò rationem tribuere in actu primo, seu exigere autem hæc detur in actu secundo, requiri adhuc voluntatem DEI remittentis peccatum.

286. Dices. 1. Si calor posset uniri subiecto, quin denominaret calidum, non esset unica causa formalis calidi: ergo juxta nos gratia non erit unica causa formalis justificationis. Resp. dist. ant. si posset uniri subiecto capaci. conc. ant. subiecto non capaci. neg. ant. & conf. si calor uniretur Angelo, non denominaret calidum, etsi calor sit tota, & unica forma concreti calidi; quia Angelus immaterialis est incapax hujus denominationis. An id possit fieri, non disputo: si non potest huic, vel simili subiecto incapaci, calor uniri, hoc ipso datur

tur disparitas inter ipsum, & gratiam; quia hæc potest uniri subiecto incapaci suæ denominationis, ut patet in Christo.

287. Dices. 2. Ex eo, quod calor, & frigus, possint uniri eidem subiecto, inferitur, quod calor tantum sit causa formalis concreti positivi *calidi*: non autem concreti negativi *non frigidi*: sed hujus tantum sit causa moralis, scilicet exigens à DEO destructionem frigoris: ergo, si etiam gratia, & peccatum, possint uniri eidem subiecto (quo casu gratia non denominaretur justum, sed tantum exigeret, ut DEUS destruat peccatum; cui tamen exigentiæ se DEUS non accommodaret) tunc gratia non erit causa formalis concreti *justi*, sed tantum causa moralis: hoc est contra Tridentinum: ergo. Resp. neg. ant. non enim inferitur ex illo, sed ex hoc, quod forma denominans illius concreti negativi *non frigidi*, debeat esse pura negatio, qualis calor non est: concretum autem *justus* est denominatio positiva, cujus forma, seu causa formalis potest esse gratia.

Fateatur autem ipse Haunoldus, quamvis nobis contrarius l. 2. tr. 3. n. 681. posse aliquo modo dici, Tridentinum tantum locutum fuisse de eo, quod est requisitum positivum ad justificationem, non de eo, quod est negativum. Hoc tamen admitto, gratiam non esse formam concreti *non peccatoris* pure negative accepti; quia hujus concreti pure negative accepti, & non prout accipitur pro positivo justo, forma est negatio peccati; unde etiam in statu puræ naturæ fuisset non peccator sine gratia: & in alia providentia, in qua DEUS supernaturaliter conservaret peccatum cum gratia, daretur peccator cum gratia. Interim tamen gratia formaliter expellit peccatum, non tanquam forma contradictoria, sed tanquam contraria, quam rem fusiùs explicavimus tr. de peccatis. n. 262.

288. Dices. 3. Pars formæ equinæ divisibilis non est tota forma equi: ergo nec gratia est tota forma justi. Resp. om. ant. (quia posset distingui inter equum essentialiter, & integraliter acceptum) neg. conf. Pars illa formæ non informat omnem materiam substantialiter complebilem, nec est totum positivum, quod requiritur ad complendum materiam totam, & integram equi: at gratia informat totam animam, estque totum positivum, quod requiritur ad justificationem: remissio autem peccati non est forma; sed expeditio subiecti, ut dictum n. 285.

289. Ob. 3. ex Haunoldo. Gratia est signum supernaturale, & quidem ex intrinseco suo predicato, affectus amicus DEI, exclusivi peccati: ergo cum illa debet semper dari ille affectus DEI, qui necessario secum fert remissionem peccati; aliàs esset signum falsum, quod repugnat signo supernaturali; quemadmodum actui fidei repugnat, esse falsum. Resp. 1. retorq. argumentum. Sacramenta etiam sunt signa supernaturalia gratiæ, & tamen, si fictè suscipiantur, non conferunt gratiam; quia sunt tantum signa sub conditione, quod omnia alia adsint. Et ne dicat adversarius, sacramenta tantum esse signa ex institutione, & non ex intrinsecis predicatis: aliud exemplum est in caractere e. g. Ordinis, qui est signum po-

testatis sacerdotalis. Hic character manet in anima separata, quin ista habeat amplius potestatem consecrandi: imò nec sacerdos damnatus in inferno post diem judicii habebit eam potestatem, quamvis sit iterum totus homo. An ergo est signum falsum?

Dicit, characterem tantum significare potestatem in certis circumstantiis: idem & nos possumus dicere de gratia, scilicet eam significare amicabilem affectum DEI in certis circumstantiis, scilicet quando DEUS non vult supernaturaliter ejus exigentiæ contravenire: quod quidem non faciet in hac providentia, posset tamen facere in alia. verbo: gratia est signum, tanquam causa supernaturalis, exigens quidem hunc effectum, sed non indispensabiliter. In forma distin. ant. gratia est signum pro omnibus circumstantiis, etiam alterius providentiæ, neg. ant. pro certis tantum circumstantiis, alligatus huic providentiæ. conc. ant. & neg. conf. Paritas cum actu fidei est nulla; quia, cum ille sit assensus locutioni DEI præstitus, & ei essentialiter innixus, debet pro omni providentia esse verus, sicut ipsa locutio.

ARTICULUS V.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

290. Ob. 4. ulterius. Si potest gratia stare absolute cum peccato, etiam poterit cum isto stare unio hypostatica, vel visio beatifica: hoc est falsum: ergo. Confir. Possibilis est gratia metaphysicè incompossibilis cum peccato: ergo probabiliter ista est talis. prob. conf. nulla erat causa, cur DEUS non produxerit potius gratiam incompossibilem, quam composibilem cum peccato; cum aliàs tamen nunquam sit componenda: ergo. Resp. 1. retorq. argum. Si gratia potest destitui per peccatum, tunc etiam unio hypostatica, vel visio beatifica. Resp. 2. neg. conf. Unio hypostatica est longè altioris ordinis, & non tantum per modum causæ formalis, sed per modum principii necessariò excludentis, opponitur peccato: & esset per se indecentissimum, si natura, DEO intimè unita, tamen non esset ei amica, sed DEUS esset actualis, vel habitualis peccator, ac odio habitus à DEO.

Visio beatifica etiam non tantum, sicut gratia, est exigentia ad amicitiam DEI, cujus effectus possit supernaturaliter suspendi: sed est ipsa actualis possessio, fructio DEI, & hereditas filiorum, quam non potest DEUS dare suo inimico, & quem adhuc odio habeat; videtur enim per se absurdum, hoc vel cogitare. Sanè visio est summa communicatio bonorum DEI factæ creaturæ, & familiaritas DEI, ac ostensio benevolentiae suæ, atque amoris, quæ non stant cum inimicitia &c. nihil tale occurrit in gratia; unde ab uno non est paritas ad alterum; aliàs etiam dicam, quod, sicut gratia potest impediri, quod minus faciat filium adoptivum DEI, ita etiam possit impediri unio hypostatica, ne homo assumptus fiat DEUS.

291. Ad confir. neg. conf. Ratio est ipsa libertas Divina, & omnipotentia, cui non de-

bet præjudicari quoad hoc, quod possit unam rem, independentem ab alia, conservare, vel destruere pro libitu. Et quæso, cur adversarii non etiam dicunt, Angelos durare per durationem unicam indivisibilem; cum tamen DEUS velit illos spiritus semper existere? vel saltem, cur non dicunt, durationem quamlibet durare per plures annos, quales utique possibiles sunt? certè ratio alia non est, nisi quia DEUS debet pro libitu posse creaturam vel conservare, vel destruere quovis momento: sed ita etiam debet posse conservare gratiam. Sic DEUS potuisset etiam habitum fidei producere, qui naturaliter non fuisset composibilis cum peccato, non tamen talem produxit.

292. Ob. 5. Juxta nos differret inimicus DEI à non inimico per purum favorem extrinsecum: consequens videtur pugnare cum Tridentino: ergo. Confir. Aliquis effectus primarius assignari debet gratiæ, sine quo absolute esse non possit: sed nullus alius assignatur, quàm expulsio peccati: ergo. Resp. retorq. arg. ergo etiam filius adoptivus DEI, & non adoptivus DEI, differunt per puram negationem unionis hypostaticæ; nam, si Christus hanc negationem haberet, esset filius adoptivus. Sicut ergo adversarii debent respondere, quod tantum hic homo, Christus scilicet, differat à filio adoptivo per illam negationem, non verò alii homines (nam alii puri homines, quorum aliqui sunt peccatores, alii justi, & filii adoptivi DEI, non differunt inter se per negationem unionis hypostaticæ; hanc enim utrique habent; sed differunt per gratiam) ita nos quoque dicimus, hos quidem determinatè homines, qui haberent gratiam, & simul peccatum, differre ab amicis DEI per purum favorem extrinsecum; non tamen communiter, & universaliter; quia communiter, & in hac providentia, semper differunt etiam per gratiam.

Ad confir. Resp. neg. ma. si enim sermo sit de effectu physico, non omnis forma debet esse activa: si sermo sit de effectu formali, non debet ullum tribuere, nisi subjecto capaci. Et quem effectum primarium naturalem habent accidentia Eucharistica, quando non sunt in subjecto? Potest etiam distingui maj. debet gratiæ tribui effectus; si sit in subjecto capaci denominationis, seu exigente eam denominationem, conc. maj. si non sit in subjecto capaci; neg. maj. & om. min. neg. conf.

293. Ob. 6. DEUS necessariò amat hominem instructum gratiâ, & necessariò odit existentem in peccato: sed implicat, quod DEUS hominem simul amet, & oderit: ergo. Confirmatur. Si duo concreta essentialiter sibi opponuntur, opponuntur etiam abstracta, seu formæ: atqui duo concreta justus & injustus, opponuntur sibi essentialiter: ergo & duo abstracta, scilicet gratia & peccatum. Resp. neg. maj. saltem, nisi DEUS velit prius naturâ remittere peccatum: Ad confir. retorq. argu. in concretis filii naturalis, & adoptivi, quæ sibi opponuntur in Christo, quin sibi opponantur abstracta, gratia & unio hypostatica, vel incarnatio DEI. In forma dist. maj. si illa abstracta metaphysicè post se trahant eas denominationes; conc. maj. si tantum naturaliter eas post se tra-

hant; neg. maj. & sic distincta min. neg. conf. si enim formæ istæ possunt esse, quin denominationem, ex oppositione denominationum malè infertur oppositio formarum.

294. Ob. 7. DEUS conservando peccatum cum gratia, faceret miraculum deturpativum naturæ: hoc non potest facere: ergo. prob. ma. tunc esset miraculum tale, quando privaret gratiam termino exigentiæ suæ, & nec illi, nec universo, faceret compensationem: sed hoc fieret in nostro casu: ergo. Confir. Sic DEUS esset causa conservativa peccati; hoc eum vel maximè dedecet: ergo. Resp. vel ma. vel mi. potest negari. Si per miraculum deturpativum tantum intelligitur, quod redderet naturam minus perfectam, nego, DEUM non posse illud facere, seu neg. min. quis enim negat, DEUM potuisse mundum imperfectiorem condere? Certè, si condidisset omnes homines monoculos, nemini fecisset injuriam: imò etiam tunc tamen DEUS fecisset, quod est optimum juxta mensuram voluntatis suæ, quæ est regula omnis honesti, ut fusiùs exponi solet, *tr. de Incarnatione*. Si autem intelligitur per miraculum deturpativum illud, quod naturam redderet moraliter turpem, seu inhonestam, neg. maj. ad prob. dist. ma. in eo casu esset miraculum tantum reddens naturam aliquantum imperfectiorem. om. ma. esset miraculum reddens naturam moraliter inhonestam. neg. ma. & sub ead. dist. conc. vel neg. mi. & conf.

Ad confir. neg. ma. Causa conservativa peccati non est illa, quæ non vult statim illud remittere, si præsertim ex justo titulo excusatur à remissione, aut destructione peccati: sed illa est causa conservativa peccati, vel offensæ, quæ peccatum commisit, & condignam satisfactionem non præstitit, ut diximus *tract. de peccatis, n. 251*. Neque DEUS, posita gratiâ, habet obligationem remittendi peccatum; est enim gratia naturaliter exigat destructionem peccati, potest tamen DEUS, tanquam supremus Dominus, ei exigentiæ se nolle accommodare, quin propterea inhonestè agat. Neque etiam, faciendo miraculum, id faceret intendendo existentiam peccati: sed tantum intendendo existentiam gratiæ, & permittendo perseverantiam peccati. Quem autem finem DEUS haberet hujus miraculi, etsi non sciamus, multi tamen esse possunt, e. g. demonstrare peccatori gravitatem peccati per oppositionem illius cum gratia in eodem subjecto: quod autem hic finis possit obtineri aliis mediis, non probat, quod non possit adhiberi etiam istud medium miraculosum, ut est per se clarum.

295. Ob. 8. Gratia sanctificans dicitur à Conciliis, & Scripturis, spiritus promissionis, quo signamur, ac unguimur, & pignus eternæ hereditatis: sed cum his non stat peccatum, seu reatus ad privationem hereditatis &c.: ergo. Resp. om. maj. dist. mi. cum his non stat peccatum, si sint in subjecto capaci, & expedito ad suscipiendam denominationem uncti, & signati, aut certificati de pignore &c. conc. mi. secus. neg. min. & conf. sicut enim gratia est amicitia, sanctificatio, justificatio &c. ita potest esse unctio, & pignus &c. si autem incidat in subjectum incapax denominationis, illud non

non faciet unctum, nec de pignore certificatum: quod autem peccatum stet cum unctione, & pignore, non est magis impossibile, quam quod stet cum sanctitate &c. Dixi. om. maj. nam per illud pignus aliqui intelligunt testimonium bonæ conscientie; alii ipsum Spiritum S. aliqui etiam gratiam, vide Cornelium in 2. Cor. 1. v. 22. & seq. item eundem in epistola ad Ephes. c. 1. v. 13. & seq.

296. Ob. 9. Gratia vocatur in Scripturis lux, & peccatum tenebræ: sed lux, & tenebræ nec metaphysicè possunt simul esse: ergo nec gratia, & peccatum. ant. prob. ad Ephes. 5. v. 8. ait Apostolus: *Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* &c. 2. Cor. 6. v. 14. *Quæ societas luci ad tenebras?* ergo. Confir. 1. Joan. 3. v. 9. dicitur. *Omnis, qui natus est ex DEO, peccatum non facit; quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex DEO natus est:* sed hoc semen, & hæc natiuitas, est gratia: ergo cum gratia non potest quis peccare, adeoque gratia, & peccatum non simul stant. Resp. dist. ma. & per hoc à Scriptura tantum indicatur inter ista aliqua similitudo. conc. ma. indicatur identitas similitudinis, seu omnimoda paritas. neg. ma. & conc. mi. neg. conf.

Nec peccatum, nec ejus formalis malitia, est tantum pura negatio, ut fuscè probatum tract. de peccat. à n. 27. Neque peccatum, & gratia, contradictoriè opponuntur, ut lux, & tenebræ; cum in statu puræ naturæ utrumque abfuiſſet, & ante mundi creationem neutrum fuerit; unde non est inter ista identitas similitudinis, seu omnimoda paritas, sed tantum est aliqua similitudo, quæ stat in eo, quod lux subiectum capax illuminet materialiter, & gratia spiritualiter; quia hæc est splendor quidam, ut ait Catechismus Tridentini cit. n. 265. item, quod gratia in subiecto expedito expellat peccatum, sicut lux tenebras, non tamen omni eodem modo. Sic etiam dicitur gratia vitæ animæ, & peccatum mors, in hoc sensu, quod gratia, si anima sit capax, reddat eam viventem, & excludat mortem, non tamen omnino pari ratione cum vitâ physica; nam, quamvis etiam vitâ physica, & mors, non opponantur contradictoriè (cùm ante mundi creationem nec vitâ, nec mors, data fuerit) sed tantum contrariè: opponuntur tamen contrarietate metaphysica; quia mors est negatio vitæ prius existentis, & vitâ cum negatione sui non potest simul dari.

Addendum hæc, quod, ut observat Gormaz, Patres, & Scripturæ has comparationes faciant, non cum gratia præcisivè, sed cum ea ut existente in hac providentia, in qua semper excludit peccatum; nam Apostolus in Epist. ad Ephes. & Cor. semper loquitur de fidelibus, & ad fideles, in hac providentia existentes. Ad confir. conc. totum. Homo, stante gratia, seu in sensu composito, non potest peccare (in sensu divisivo utique posset) non enim potest homo facere miraculum, & gratiam conservare cum peccato; potest autem DEUS, non quidem peccare: sed gratiam, stante peccato, conservare. Nec dicit S. Joannes, hominem non posse etiam de absoluta potentia DEI peccare: sed tantum ait, eum simpliciter id

non posse, quod verissimum est: sicut verissimè dicitur, hominem non posse volare, licet utique supernaturaliter id posset. Plures alias hujus textus explicationes vide apud Gormaz de gratia sanctificante. n. 54. in rem præsentem sufficit ea, quam modò dedimus.

DISPUTATIO III.

De Merito.

297. **P**ost Tractatum de Gratia Theologi tractant de Merito, & quidem aliqui valde copiosè; eo quod plures polemicas controversias misceant: nos, pro more Universitatibus regionum nostrarum consueto, paucioribus materiam hanc circumscribemus. Agemus autem de merito, prout hæc vox actum bonum significat; nam potest quidem meritum sumi indifferenter pro bono, & malo: & S. Augustinus vocabulo isto nonnunquam, præsertim de grat. lib. arb. c. 6. utitur ad denotandum peccatum: attamen communius accipitur in sensu bono; nam peccatum vocatur demeritum: & in hac quoque significatione nos hic agemus de merito, & quidem supernaturali.

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia, Existentia, & Proprietatibus Meriti.

ARTICULUS I.

Quid sit, & an detur meritum supernaturale.

298. **D**ico 1. Meritum supernaturale est obsequium DEO factum, ex se potens movere ad retributionem doni supernaturalis: ita Oviedo tract. 9. de merito contrav. 1. puncto 1. n. 4. & in idem recidit definitio P. Gormazij de merito n. 3. atque in hunc sensum Theologi communiter, quin & Patres, atque Concilia, meritum explicant. Accedit etiam ratio; sicut enim in humanis, meritum naturale erga Regem, est obsequium factum Regi, & meritum respectu alterius, etiam est obsequium ei præstitum, potens movere ad remunerationem: ita meritum erga DEUM est obsequium ei præstitum &c.

299. Ut autem opus sit meritorium præmii supernaturalis, debet esse actus etiam supernaturalis, ut habetur ex omnibus illis Scripturis, & Conciliis, ex quibus probatur, quod nullus actus, prout oportet ad salutem, (per quem intelligitur omnis, sive de congruo, sive de condigno, meritorius doni supernaturalis, seu conducens ad salutem) elici possit sine gratia Spiritus S. de quo fuscè tr. de gratia. à n. 38.

si enim viribus naturæ elici nequit, utique supernaturalis est, & Theologicè quidem, utpote conducens ad vitam æternam, & beatitudinem supernaturalem. Nec sufficit tantum actus, extrinsecè supernaturalis, qualis esset, qui eliceretur ab eo, qui instructus gratia auxiliante supernaturali, per actum purè naturalem imple-ret præceptum aliquod positivum naturale.

Nam inprimis dubium est, an in iis occasionibus eliciatur aliquando actus tantum naturalis; id enim Coninck negat; cum enim præcepta naturalia etiam impleri possint per actus supernaturales, videntur in illis circumstantiis per tales impleri. Et cur non influat habitus supernaturalis, si præsens est; cum adsint omnia, cum ad influxum determinantia? aut, si habitus non adsit, e. g. in peccatore, gratia auxiliante supernaturali prævento, omnipotentia Divinæ æquè facile est, supernaturalem concursum præstare, nec ulla est ratio, quare DEUS cum faciente, quod est in se, supernaturaliter non agat: & insuper gratia auxilians concursum supernaturalem connaturaliter exigit. Dixi: gratia auxilians; nam, si tantum adsit gratia habitualis, seu sanctificans, actus neque extrinsecè erit supernaturalis; quia nemo cogitat, quod omnes actus iustorum, quos plurimos faciunt, ex fine purè naturali, sive honesto, sive indifferenti, sint extrinsecè supernaturales.

Verum posito, quod in iis circumstantiis actus naturalis elici posset, saltem non esset meritorius præmii supernaturalis; quia Concilia expressè dicunt, actus, prout oportet ad salutem, elici non posse sine inspiratione Spiritus S.; cum tamen talis actus, ita extrinsecè tantum (ut volunt adversarii) supernaturalis, absolutè sine gratia elici queat. Hinc Gormaz de merito n. 152. ait, etiam operationes Christi, si is actus purè naturales eliciisset, non futuras fuisset meritorias; cum dignitas Personæ non potuisset supplere defectum prædicati intrinseci, scilicet supernaturalitatis requisitæ in merito.

300. Dico 2. Datur verè, & propriè dictum meritum hominis apud DEUM. Ita Catholici omnes contra hæreticos, Lutheri, & Calvinii affectas. Prob. Ecclesiastici 16. v. 15. dicitur: Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operum suorum. Proverb. 11. v. 18. Seminanti autem iustitiam merces fidelis. Matth. 5. v. 12. Gaudete, & exultate; quoniam merces vestra copiosa est in cælis. 1. Cor. 3. v. 8. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet. Concilium Arausicanum II. can. 18. Debetur merces bonis operibus, si fiant: sed gratia, quæ non debetur, præcedit, ut fiant. Lateranense Oecumenicum sub Innocentio III. cap. 1. de fide Catholica. Ut recipiant secundum merita sua... cum Christo gloriam sempiternam... Per fidem rectam, & operationem bonam placentes DEO ad æternam beatitudinem merentur pervenire. Florentinum in literis Unionis in Decreto de purgatorio, docet, animas, ab omnibus maculis purgatas, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsum DEUM Trinum, & Unum, sicuti est, meritorum tamen diversitate alium alio perfectius. Consonat Tridentinum sess. 6. c. 16. de quo inferius. Plura, præsertim ex SS. Patribus, vide apud Bellarminum tom. 4. contr. 3. gener. & 2. princip. l. 5. c. 4.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

301. Ob. 1. Psalm. 102. v. 4. dicitur: Qui coronat te in misericordia, & miserationibus: ergo non

ob merita. Confir. 1. Danielis 9. v. 18. dicit Propheta: Neque enim in justificationibus nostris proficimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis: ergo. Confir. 2. Luc. 17. v. 10. dicit Christus: Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus: ergo nihil meremur. Resp. neg. conf. S. Aug. 1. de corr. & grat. c. 13. sic ait: Veruntamen quia ipsa vita æterna, quam certum est bonis operibus debitam reddi, à tanto Apostolo gratia DEI dicitur: cum gratia non operibus reddatur, sed gratis detur, sine ulla dubitatione confitendum est, ideo gratiam vitam æternam vocari; quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini: scilicet DEUS nos coronat in misericordia; quia nostra merita fundantur in misericordia, & gratia; cum non possit homo mereri, nisi prius gratis, seu ex misericordia justificatus fuerit, & nisi gratiam prius misericorditer acceperit. Bellarminus c. 5. loco num. præced. citato. ait: Conitatur misericordia coronam gloriæ; quia scilicet peccata venialia misericorditer remittenda sunt ante ingressum beatitudinis.

302. Ad. 1. confir. neg. conf. Daniel ibi non petit coronam gloriæ, sed liberationem à captivitate, in quam populus propter peccata devenerat. Verum, etsi petisset coronam gloriæ, rectè locutus fuisset; tum quia non sciebat, Israëlitas habere sufficientia merita; imò neque de se ipso id sciebat certitudine fidei; tum quia non debebat in his arroganter fidere, sed potius humiliter in misericordia DEI. Dein saltem est misericordia, quod DEUS ea merita acceperit in actu secundo in ordine ad reddendum præmii, quanquam non sit retributio purè gratuita: quæ responsio etiam notari potest in ordine ad priorem textum psalm. 102. Ad 2. confir. Resp. cum V. Beda, Bellarmino, & Gormaz, neg. conf. Servi inutiles sumus; tum, quia DEUS nullam utilitatem ex nostris obsequiis potest recipere; tum quia sine ejus adiutorio nihil possumus facere: non autem; quia nihil meremur.

303. Ob. 2. Ad Rom. 6. v. 23. dicitur: Stipendium enim peccati mors; gratia autem DEI vita æterna: ergo hæc est ex gratia, non ex merito; alias diceretur etiam stipendium. Confir. 1. Ad Rom. 4. v. 4. ait S. Paulus: Et, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum: ergo. Confir. 2. Ad Rom. 8. v. 17. dicitur: Si autem filii, & heredes: heredes quidem DEI: atqui filii, seu hæredibus DEI, debetur hæreditas, seu vita æterna, absque meritis: ergo ista sunt superflua, adeoque non dantur. Resp. S. Aug. ep. 105. ante medium sic habet: Cum enim dixisset: stipendium peccati mors, quis non congruentissimè, & consequenter addere judicaret: stipendium autem iustitiæ vita æterna? Et verum est; quia, sicut merito peccati, tanquam stipen-

spendium, redditur mors, ita merito iustitia, tanquam spendium, vita aeterna. & l. de grat. & liber. arbit. c. 9. ubi cum posset dicere, (Apostolus) & recte dicere, spendium autem iustitia vita aeterna: maluit dicere: Gratia autem DEI vita aeterna. Docet autem, Apostolum hoc non dixisse, ne putaretur, nos habere vitam aeternam aequè à nobis, sicut peccatum; cum tamen merita non habeamus, nisi ex gratia. Et in hoc sensu loquitur S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 12. Meritis redditur, quæ gratia contulit homini. & ep. 105. ad Sixtum: Cum omne bonum meritum nostrum non in nobis faciat, nisi gratia, & cum DEUS coronat merita nostra, nihil aliud coronet, quam munera sua.

304. Ad 1. confir. Resp. illum textum Apostoli non loqui de meritis ex gratia factis, sed de operibus ex viribus liberi arbitrii factis. Patet quando Apostolus in eadem epistola loquitur de iustitia, quæ ex lege est, vel de lege factorum &c. loquitur de operibus legis Moisaica, quæ ex se, independentè à gratia, & fide, non profunt: item loquitur de operibus factis ante fidem, & gratiam. Accedit, quòd ibi loquatur de merito, non gloriæ, seu salutis aeternæ, sed de merito primæ gratiæ, & inchoationis salutis, quale unque etiam iuxta non datur. Ad 2. confir. distin. min. hæreditas debetur absque meritis, hæreditibus, qui succedunt morientibus. om. min. qui accipiunt hæreditatem vivente patre. neg. min. & conf. DEUS non moritur, nec quasi ab intestato succedunt ejus filii: sed ipse supervivens tribuit eis hæreditatem: non tamen absque meritis; sicut etiam in creatis pater adhuc vivens non solet, nisi filio benè merito, cedere bonis. Si tamen filii DEI non possunt mereri, e.g. infantes post baptismum ante usum rationis mortui, tunc DEUS ipsis dat gloriæ, tanquam hæreditatem, absque meritis: at non ita adultis, quibus tamen etiam ob merita dat majorem gloriæ, quam infantibus, qui non habuerunt ulla merita.

305. Ob. 3. SS. Patres etiam negant merita: ergo. Resp. neg. ant. de quo videatur Belarminus tom. 4. contr. 3. gener. 2. princip. de justificatione l. 5. c. 6. ex quo nota sequentia. S. Hilarius, dum misericordiam præter meritæ requirit, tantum vult, ut diximus n. 302. venia peccata misericorditer debere remitti: quia nihil coinquinatum in cælum admittitur: potest etiam dici, merita debere misericorditer acceptari. S. Basilus malè citatur; tantum enim dicit, dari gloriæ non secundum debitum operum, sed secundum debitum munificentissimi DEI: scilicet, ut infra dicemus, condignitas præmii etiam desumitur ex magnificentia remunerantis. S. Augustinus, quando videtur nostra merita non sufficientia dicere, loquitur de meritis sine gratia DEI, & ex solius liberi arbitrii viribus elicitis. S. Prosper dicit, vitam aeternam esse donum gratiæ, eoquòd ipsa merita sint ex gratia; quia scilicet, tam qui diutius, quam qui brevius laborarunt, ex gratia id fecerunt: nec debent de suis laboribus gloriari, aut de suis viribus extolli, quod docere vult Christus eâ parabolâ, quam S. Prosper adducit. S. Gregorius loquitur de operibus virtutis naturalibus, quæ nihil profunt, antequam quis per ve-

niam peccatorum actualium, seu saltem originalis, convalescat. S. Bernardus tantum excludit obligationem ex rigoroſa iustitia commutativa, quam multi Theologi negant.

306. Ob. 4. Si admittuntur merita hominum, sit injuria meritis Christi Domini, quasi non essent sufficientia: sed hoc est absurdissimum: ergo. Resp. neg. maj. Inprimis merita Christi infinitum eminent nostris; quia ille meritis est nobis etiam primam gratiam, quam nos mereri non possumus, 2. meritis est gratiam, sine qua adjuvante mereri non possemus, 3. merita ejus sufficienter infinitis gratis, & donis promerendis, & infinitis mundis redimendis. Quòd autem voluerit mereri nobis ita, ut non liceat nobis esse omnino otiosis, sed debeamus etiam aliquid facere, & cum ipsius gratia cooperari ad actiones virtutum, quæ sunt merita nostra, fuit sapientissimè factum; nam meritò exigit DEUS à nobis etiam cooperationem honestam ad nostram salutem: & certè nunquam capiam, DEUM non curasse, quidquid gravissimorum scelerum committamus, modò in merita Christi credamus; hoc enim fuisset amplam nimis portam pandere vitis. Sed neque minimum quid detrahitur eorum valori per hoc, quòd etiam nos mereamur; quia Christus sua merita instituit per modum causæ universalis, quæ concurrat cum causâ particulari, ejus cooperatio nil detrahit virtuti, vel dignitati causæ universalis. Sic non minus æstimabilis est omnipotentia DEI, dum non vult omnia se solâ facere, sed etiam causis particularibus influxum permittit, quàm si se solâ omnia operaretur.

307. Ob. 5. Possibilis est actus supernaturalis meritorius essentialiter impræmiabilis: ergo non omne meritum debet esse ex se potens movere ad retributionem præmii, adeoque mala est definitio meriti n. 298. statuta. prob. ant. si DEUS revelaret Petro, se nullum ejus actum præmiaturum, & Petrus hoc crederet, hic actus fidei esset essentialiter impræmiabilis: ergo. Respondet quidam, talem actum non quidem fore meritum in actu secundo, fore tamen meritorium in actu primo; quia hic actus tamen esset tantæ dignitatis, ut, si DEUS se vellet accommodare ejus valori, vel dignitati, deberet reddere tantum, vel tantum præmium. Sed hæc responsio potest urgeri sic. Hic actus essentialiter excludit remunerationem, adeoque excludit decretum DEI, volentis se accommodare ejus dignitati: ergo absolute non potest movere ad retributionem.

Itaque videtur dicendum, quòd talis actus, licet esset obsequium, tamen non esset strictè meritum: ex quo tantum sequitur 1. quòd actus meritorius constituatur ex negatione talis decreti nolentis præmiare, vel cerè ex negatione respectus essentialis ad tale decretum: 2. sequitur, quòd non omnis actus supernaturalis absolute necessariò debeat esse meritum: quæ non sunt contra nostram conclusionem; unde in forma. om. totum; quia nihil est nobis contrarium. Minimè autem sequitur, etiam possibile esse peccatum essentialiter impunitum; quia, ut suo loco dicemus, peccatum illud non essentialiter respiceret præcedentem actum fidei, vel decretum DEI, quòd tamen decretum, vel

vel saltem veram de ipso revelationem DEI respicere deberet actus supernaturalis fidei. Quamvis fortè videri possit talis actus fidei repugnare ex eo, quòd decretum negandi præmium obsequio non deceat DEUM liberalissimum, adeoque nec possit dari revelatio vera de hoc decreto, nec actus supernaturalis fidei de illo.

308. Addo pro clariore meriti notitia, 1. Non omne, quod est laudabile, est etiam meritorium; multi enim actus necessarii DEI, & Beatorum, sunt laudabiles: at non sunt meritorii; quia actus Beatorum non sunt liberi, nec in statu merendi elicit: actus Divini autem non possunt esse obsequium. 2. Distinguitur meritum & satisfactio; hæc enim respicit necessarium debitum abolendum, dum meritum respicit remunerationem. 3. Distinguitur etiam meritum, à satisfactio; cum hæc non debeat esse libera, sed possit esse necessaria, & à reo necessario tolerari: præterquam, quòd etiam supponat debitum. 4. Neque etiam idem sunt meritum, & impetratio strictè sumpta; hæc enim est humilis quædam, & expressa petitio, facta superiori, cum contestatione potestatis ejusdem superioris, & manifestatione indigentiae propriæ, pro qua tollenda fit petitio, quod propriè soli convenit orationi: meritum autem non tantum in oratione, sed in pluribus aliis actibus invenitur. Accedit, quòd oratio, seu impetratio, etiam possit fieri ab iis, qui non possunt mereri, ut à Christo, & Beatis in cælo. Si verò impetratio latius sumatur, pro omni opere, potente movere Divinam misericordiam ad præstandum auxilium, tunc potest omne meritum dici impetratio: quamvis non ideo etiam omnis impetratio sit meritum; quia hoc necessario debet esse liberum: si tamen impetratio libera sit, & elicit in statu merendi, etiam erit meritum. Interim tamen potest sæpè contingere, ut omnia hæc prædicata in unum actum confluant: sic e. g. actus misericordiae, liberè elicitus ab homine, habente gratiam sanctificantem, est moraliter laudabilis, est meritum, est etiam, si offeratur pro deletionem culpæ, satisfactio, & potest quoque esse satisfactio, si quis eum eliciendo pariat: quin etiam interpretativa quædam humilis deprecatio, adeoque impetratio. Idem est in actu orationis, cum aliqua corporis molestia, vel quadam perpeffione, factæ &c.

ARTICULUS III.

An detur Meritum condignum æternæ gloriæ.

309. **M**eritum à Theologis dividitur in meritum de condigno, & meritum de congruo, de qua divisione agit S. Thomas. in 2. dist. 27. q. 1. a. 3. in corp. ubi sic scribit: Dicitur autem aliquis mereri ex condigno, quando invenitur æqualitas inter præmium, & meritum secundum rectam estimationem: ex congruo autem tantum, quando talis æqualitas non invenitur, sed solum secundum liberalitatem dantis munus tribuitur. Primum igitur, seu meritum de condigno est, quod est æquale

præmio: secundum autem, seu meritum de congruo est, quod non est æquale, sed tantum habet imperfectam aliquam exigentiam, & congruentiam ad præmium, quod ut reddatur, debet multum accedere de liberalitate, & affectu benevolæ præmiantis. Meritum de condigno vocatur *meritum simpliciter tale*: meritum de congruo vocatur etiam *meritum secundum quid*. Ubi tamen nota, etiam meritum de condigno non debere habere æqualitatem arithmetica cum præmio, sed sufficere geometricam, ut docent Oviedo. tr. 9. de merito controu. 5. punct. 5. Gormaz. tr. de merit. n. 11. Haunoldus. l. 2. tract. 3. controu. 1. n. 843. & alii, quibus præit S. Thomas loc. modo cit.

Ista autem æqualitas geometrica multum dependet etiam à circumstantiis, tum personæ merentis, tum personæ præmiantis; quò enim major est dignitas præmiantis, eò majori etiam præmio dignum est meritum; neque enim decet, ut idem meritum, vel obsequium, in se materialiter sumptum, eodem modo remuneretur rex, ac plebejus. e. g. si vitam servet rustico, & regi, meritò longè majorem remunerationem expectas à rege, quàm à rustico. Nec excessus doni regii erit tantum liberalis donatio, sed spectabit ad condignitatem præmii, adeò, ut, si rex tali non multò plus daret, quàm rusticus, ille non tantum illiberalis fuisset, sed debito suo minimè satisfecisse diceretur.

310. Nec dicas, obsequium præmium personæ digniori decrefcere in ratione meritis; nam, quamvis hoc verum sit, non tamen verum est, quòd æquè decrefcet in ratione condignitatis ad præmium; quia hæc non tantum constituitur ex dignitate operantis, sed etiam saltem aliquo modo geometricè ex dignitate præmiantis, ut in exemplo modò allato ostensum. Quare, licet meritum regi exhibitum, sit sub aliqua ratione minus obsequium, quàm, si exhibitum fuisset alteri inferiori, tamen meretur de condigno majus præmium à rege, quàm ab inferiori, ut patet ex dictis. Et hoc est, quod S. Thomas loc. num. præced. cit. dicit, meritum debere esse æquale præmio secundum rectam estimationem; per hanc enim planè judicatur, debere præmium, à rege datum, majus esse, quàm datum ab inferiore.

Quantum autem præmium debeat ab hoc, vel illo præmiante dari, non potest determinari, quàm fortè ex lege, præmium determinante, si quæ sit, vel iterum ex recta estimatione, seu prudentum judicio. Hoc fermè idem intelligunt Lugo, & Oviedo, quando dicunt, meritum de condigno debere habere æqualitatem, non quidem quoad quantitatem, seu arithmetica, sed tamen quoad virtutem, seu vim movendi, quæ dependet etiam multum à dignitate præmiantis, & ex hac geometricè crescit. Idem alii videntur dicere, dum ajunt, meritum debere habere æqualitatem cum præmio, similem illi, quam habet semen cum arbore, quam continet in virtute.

311. Meritum de congruo autem non exigit hanc æqualitatem: attamen in eo requiritur, ut ait Lugo apud Haunoldum l. 2. tr. 3. contr. 1. n. 842, ut tam æstimabile sit, ut præmians possit prudenter moveri ad dandum illud.

lud præmium, e. g. si supremus militum ductor insignem victoriam de hostibus refert, meretur de condigno triumphum: alius inferior officialis bellicus, modo extraordinariè strenuo pugnans, meretur de condigno, non quidem triumphum, sed tamen promotionem ad altius officium militare, juxta suum statum: de congruo autem meretur, ut adhuc altius promoveatur; quia nil sit imprudens, si talis per saltum, ut ajunt, promoveatur. At verò, si rex vellet stabularium, ob habitam diligentem curam equi, statim adoptare in filium (ut rectè ait Haunoldus) imprudenter ageret; nec enim istud obsequium vel de congruo mereretur tantum præmium. Addit Gormaz n. 19. *§ seq. de merito*, & bene, quòd meritum de congruo patitur magnam latitudinem, & quidem debeat in illo esse congruentia aliqua cum præmio: qualis autem, aut quanta esse debeat, inferendum, ait, esse vel ex auctoritate, vel ex ratione, vel ex comparatione cum aliis meritis certò congruis.

312. Ex occasione hinc quæri potest, in quo sensu verum sit illud axioma Theologorum: *DEUS punit infra condignum*, & *præmiat ultra condignum*. Et quidem quantum attinet ad punitionem, dicendum, quòd DEUS nunquam utatur toto rigore justitiæ, sed minùs puniat, etiam in inferno, quàm derigore peccata mererentur. Quod autem attinet ad præmium, Oviedo tract. 9. *controv. 5. punct. 6.* assertit multiplicem axiomatis sensum, & n. 89. tandem dicit, se istud axioma parùm curare; cum nesciatur, unde proveniat. Potest tamen dici. 1. quòd, sicut datur triplex rerum pretium, summum, medium, & infimum, ita etiam detur triplex præmium: & DEUS semper det summum. ita Haunoldus. 2. potest dici, quòd DEUS præter præmium condignum essentialè, addat alia accidentalìa, vel majorem intensiõnem præmii. 3. potest dici, quòd DEUS plus det præmii, quàm exigit meritum, præcisè in se spectatum, seu materialiter acceptum, seclusa gratia condignificante.

313. Dividitur ulteriùs meritum, præsertim à recentioribus, in *impetratorium*, & *compensativum*. Prius, seu *impetratorium*, quod etiam vocatur *remunerandum*, vel à quibusdam etiam *attractivum*, est illud, quod per modum causæ moralis, seu quia est, movet ad retribuendum præmium, e. g. victoria obtenta movet ad decernendum supremo Archistratego triumphum: bona opera supernaturalia, in statu gratiæ facta, movent DEUM ad dandum augmentum gratiæ. Meritum *compensativum* (quod etiam aliquando vocatur *solutivum*) juxta suos auctores est illud, quod non movet per modum causæ moralis, quia est, sed ut sit, per modum causæ finalis, e. g. si quis anticipatò solvit mercedem operario, labor subsequens dationem mercedis, est meritum compensativum; quia movet ad dandam anticipatò mercedem; non quia est, sed ut sit, seu ut labor subsequens compenset, vel quasi solvat, seu rependat mercedem priùs acceptam.

Ex quo tamen, ut ajunt assertores hujus meriti, non sequitur, quòd quilibet finis intentus, sit tale meritum; nam, si merces non

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

detur intuitu habendæ compensationis per laborem, non erit tale meritum. At vix erit, aut certè rarus casus, ut merces detur anticipatò non intuitu alicujus laboris, vel rei habendæ; nam talis merces utique datur propter aliquid acquirendum, vel comparandum (alias non est merces, sed donatio) adeoque adhibetur tantum medium ad finem: consequenter, si finis obtineatur, hic erit meritum compensativum; unde ad minimum ordinariè finis erit meritum compensativum, saltem, si compenset media; si enim ista non compensaret, reverà non esset meritum compensativum, quamvis tale esset in intentione adhibentis media, vel dantis mercedem anticipatò &c. Sed de hoc merito sufficiat data hæc explicatio: an reipsa dicendum sit meritum, & an talia fuerint merita Christi, discutiendum est in tractatu de Incarnatione. His præmissis

314. Dico. Actus supernaturaliter boni, facti ab homine, in statu gratiæ sanctificantis constituto, sunt meritorii de condigno beati tudinis æternæ. Ita Catholici omnes. Prob. Meritum simpliciter tale, & cui debetur præmium, est meritum de condigno; nam, ut suprà explicatum, meritum de congruo est tantum meritum secundum quid, ita, ut, si remunerator præcisè velit attendere ad ejus valorem, non debeat ei reddere præmium: atqui Scripturæ, Concilia, & Patres, sæpissimè ajunt, simpliciter nos mereri vitam æternam, hanc reddi, & deberi nostris meritis &c. ergo.

Prob. mi. textibus pluribus n. 300. citatis: qui firmantur magis ex aliis, quibus DEUS sæpe dicit, quòd reddat mercedem ad mensuram operum, hoc est, secundum dignitatem eorum: & quòd digni reddamur vitæ æternæ &c. Sic psalmo 61. v. 13. *Reddes unicuique secundum opera sua.* Matth. 16. v. 27. *Tunc reddet unicuique secundum opera ejus.* Apocal. ultimo. v. 12. *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.* 2. Thessalon. 1. v. 5. *Ut digni habeamini in regno DEI, pro quo & patimini.* Apocal. 3. v. 4. *Ambulabunt mecum in albis; quia digni sunt.*

315. Accedunt SS. Patres, qui afferunt, nos ratione operum dignos esse æternâ vitâ, & hanc reddi ut stipendium, per quod planè non intelligitur donatio, sed merces operi respondens: item ajunt, nos mercari, seu emere beatitudinem, quod sanè non est eam gratis, sed pro condigno pretio accipere. Sic S. Justinus in Apologia. 2. multùm ante medium ait: *Hominesque, qui dignos se DEI voluntate, & consilio, operibus præstiterint, cum eo victuros esse meritis suis sumptimus.* S. Hilarius canone 5. in Matth. *Regnumque DEI vitæ nostræ stipendiis quæramus.* Et hæc redè, perfectèque viventium merces est. S. Basiliius homil. in principium Proverb. sub finem. *Omnes Evangelicam viam ambulantes mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cælestium negotiantes.* S. Augustinus. epist. 105. ad Sixtum ante medium. *Sicut meritum peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito justitiæ tanquam stipendium vitæ æterna.* Plures textus ex Scripturis, Patribus &c. suggerit Bellarminus. tom. 4. *controv. 3. gener. contr. 2. princip. de iustif. l. 5. c. 3. § 4.* Accedit ratio. Justus per gratiam

X

fit

sit filius adoptivus DEI: ergo potest mereri suam hæreditatem, operibus ab ipso statu filii DEI dignificatis.

316. Posset hic etiam quæri, an merita nostra de condigno se quoque extendant ad merendam primam gratiam, & gloriam: at quia quæstioni huic jam satisfactum in *tract. de Angelis à n. 136.* ubi discussum, an Angeli se disposerint ad primam gratiam (nam quoad hoc par est ratio de hominibus, & de Angelis) hinc illuc lectorem remitto. Breviter tantum dico, non posse nos mereri, neque de congruo, primam gratiam excitantem; quia antecederet ad hanc gratiam, non possumus elicere, nisi actum purè naturalem, ut patet: sed actus purè naturalis non potest esse meritum, neque de congruo, respectu præmii supernaturalis, ut est certum: ergo.

Possumus tamen de congruo mereri primam gratiam sanctificantem, modò gratia excitans præcesserit; nam meritum de congruo non præsupponit statum habitualis iustitiæ, sed potest etiam dari in peccatore. At verò non possumus eandem primam gratiam sanctificantem mereri de condigno; quia tale meritum constituitur ex dignitate gratiæ sanctificantis, & meritum præsupponitur ad præmium, adeoque, si gratiam illam primam mereremur de condigno, deberet eadem gratia præsupponi ad seipsam, quod fieri nequit. Probabiliter tamen possumus mereri de condigno primam gloriam: & sic in *tr. de Angel. loc. cit.* diximus, Angelos probabiliter meritos esse de condigno primam suam gloriam. Ratio est. Cum actibus nostris correspondeat duplex præmium, nempe gratia sanctificans pro priori, & gloria pro posteriori signo naturæ, probabiliter actus, pro priori condignificatus gratia sanctificante, habet pro posteriori vim condignam merendi gloriam.

317. Ob. 1. Apostolus ad *Rom. 8. v. 18.* ait. *Non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis:* ergo non datur meritum condignum gloriæ. Confir. Potest dici, quòd opera nostra sunt tantum puri termini, quibus positis, DEUS ex sua pura liberalitate conferat gloriam: sicut supra *n. 63. & 64.* diximus, aliquos asserere, opera naturalia esse puros terminos, quibus positis, DEUS, ex pacto cum Christo, det gratiam: ergo non debent admitti merita condigna. Resp. neg. conf. Apostolus loquitur tantum de passionibus, seu operibus, in se consideratis, absque condignificatione gratiæ, qua ratione utique non habent proportionem cum præmio æterno, præsertim (ut rectè ponderat Bellarm. *tom. 4. controuv. 3. general. controuv. 2. princip. de iustif. l. 5. c. 3.*) cum sint huius temporis, hoc est, tam breves, & gloria sit sempiterna.

Responsio hæc roboratur ex eo, quòd intentum Apostoli ibi fuerit, animare fideles ad fortiter patiendum, ostendendo, quàm parvis rebus possint ingentia præmia sibi acquirere, ad quod ejus intentum vel maximè serviebat, si compararet passionum istarum, in se, seu materialiter tantum spectatarum, exiguitatem cum magnitudine gloriæ æternæ; unde non voluit, ibi eas passionibus intelligi, ut à gratia condignificatas; nam de ipsis in hoc sensu acceptis ali-

ter loquitur *2. Cor. 4. v. 17.* Quod in presentibus est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, super modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. Ad confir. neg. ant. Purus terminus non est dignus mercede, aut stipendio, nec ista illi debentur, sicut tamen Scripturæ, Concilia, & Patres dicunt, ista deberi nostris operibus bonis in gratia factis.

318. Ob. 2. Tridentinum sess. 5. c. 16. ait: *Bene operantibus usque in finem, & in DEO sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filiis DEI per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces, ex ipsius DEI promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda:* ergo opera bona sunt gratia, adeoque non sunt merita, nisi ad summum de congruo. Confir. DEUS præmiat ultra condignum: ergo opera bona non sunt tam digna, quàm vita æterna. Resp. neg. conf. Tridentinum opera nostra vocat simpliciter merita, & ait, iis reddendam mercedem esse, quæ non conveniunt merito tantum congruo. Quòd autem eadem opera vocet gratiam, nil obest; quia sunt simul gratia; cum sine gratia excitante, & adjuvante, vel cooperante, elici non potuerint. Et hoc etiam est, quòd S. Augustinus vult indicare verbis *n. 301. & 303.* allatis. Ad confir. Ex hoc ipso axiomate infertur, quòd supponant Theologi meritum condignum; aliàs quomodo dicerent, DEUM ultra hoc præmiari. In forma. neg. conf. Sensum hujus axiomatis jam explicavimus *n. 312.*

ARTICULUS IV.

An solus Actus Charitatis, vel solus actus à charitate imperatus, sit meritorius præmii supernaturalis.

319. Dico, Non solus actus charitatis, sed omnes alii actus supernaturales aliarum virtutum, in statu gratiæ elicti, sunt meritorii gratiæ, & gloriæ. ita Theologi communissimè contra paucissimos, Prob. conclus. Actus virtutum supernaturales, ab homine iusto elicti, ex intrinsicis suis prædicatis, referuntur ad DEUM, tanquam ultimum finem: ergo sunt meritorii; nam si referuntur ad DEUM, sunt obsequia DEO præstita, & ratione gratiæ digna præmio supernaturali, gratiæ, & gloriæ. antecedens rectè probat Suarez. *p. 3. de grat. l. 12. c. 9. n. 4. & 5.* ex eo, quòd isti actus speciali modo debeant DEO procedere, tanquam à supernaturali principio; nam hoc ipso jam habent sufficientem relationem ad DEUM, tanquam ad suum ultimum finem; quia, ut idem Eximius ait, quæ procedunt à DEO, ut auctore supernaturali, ordinantur ad ipsum, tanquam supernaturalem finem, intrinsicè, & connaturali ordinatione; cum ultimus finis semper proportionetur primo principio: sicut ideo natura intellectualis naturaliter tendit in DEUM, ut finem naturalem; quia ab illo, ut prima causa naturali, procedit: ergo actus isti jam referuntur sufficienter ad DEUM.

Verum

Verum quidem est, quòd actus aliarum virtutum non referantur ad DEUM tanquam ad suum objectum, sicut ad eum refertur actus charitatis; attamen referuntur ad eum tanquam ad suum principium, & finem, quòd sufficit; nam gratis dicitur, quòd alia relatio requiratur. Confir. Opposita opinio (ut iterum bene advertit Suarez. n. 3.) merita iustorum sine causa multum diminuit; nam juxta adversarios multi, etiam iusti, sed imperfecti homines, sæpe fat diu nihil, saltem præmii essentialis, mererentur; cum actum charitatis Theologica fat diu non eliciant: interim tamen Christus Dominus Matth. 25. v. 34. operibus misericordiae, nulla mentione facta charitatis Theologicae, vitam aeternam, tanquam meritis condignis attribuit.

320. Prob. conclusio 2. Tridentinum sess. 6. c. 16. ad hoc, ut homines vitam aeternam, suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint, consequendam, verè promeruisse censeantur (quibus verbis planè indicatur meritum de condigno) ad hoc, inquam, aliud non requirit, quàm 1. ut sint iustificati, seu in statu gratiae. 2. ut opera eorum fiant ex gratia, seu virtute, quam Christus, tanquam caput, in membra influit. 3. ut eadem opera in DEO sint facta: quòd repetitur ejusdem sessionis can. 26. sed hoc totum habetur etiam in aliis actibus supernaturalibus aliarum virtutum: ergo. ma. & min. patent, nisi quis vellet contendere, verba illa in DEO facta significare actum charitatis; at immeritò hoc contenderet; nam satis in DEO fit, quòd (ut Suarez. ait p. 3. de grat. l. 12. c. 9. n. 6.) fit in gratia, sive fit ab homine, per charitatem habituales in DEO manente, & ex gratia DEI, specialiter moventis, & adjuvantis, ad ponendum actum, qui ex natura sua in DEUM tendit, & ad gloriam ejus cedit, ut explicatum n. preced.

321. Dico. 2. Ad hoc, ut actus sit meritorius de condigno, non est necesse, ut sit imperatus à charitate. ita Suarez. p. 3. de grat. l. 12. c. 9. n. 3. Gormaz de merito n. 118. qui insuper n. 115. citat Amicum, Tannerum, Arriagam, Oviedo, & communem nostrorum. Conclusio procedit tam de imperio actuali charitatis, quòd consisteret in actu charitatis actualiter existente, quàm de virtuali, quòd consisteret in aliquo effectu ab actu charitatis (qui prius extitisset, nunc autem jam transisset) relicto; sicut scilicet solent Theologi alibi loqui de intentione actuali, & virtuali. Alii hinc mentionem faciunt imperii habitualis, hoc est, jam præteriti, & in nullo effectu amplius existentis, quòd minus requiritur; quia minus juvat: certè non magis est necessarium. Prob. autem conclusio fisdem rationibus, quibus superior assertio. Sine imperio actuali, & virtuali, quàm & habituali charitatis, habentur omnia, quæ Tridentinum requirit ad opera meritoria de condigno, ut supra explicatum: habetur etiam sufficiens relatio intrinseca actuum ad DEUM, extrinseca alia non probatur esse necessaria; imò cum minueret multum merita iustorum in ordine ad gloriam, aut gratiam; edquòd multi, saltem imperfecti, sæpe fat diu actum charitatis non

eliciant, potius probatur non esse necessaria talis relatio: ergo.

Quare ad meritum de condigno tantum requiritur. 1. ut actus sit honestus. 2. ut intrinsecè sit supernaturalis. 3. ut sit liber. 4. ut sit elicitus ab homine iusto, seu habente gratiam sanctificantem. 5. ut sit elicitus adhuc in statu viæ, vel merendi. Ex quo obiter infero, non requiri per se ad meritum specialem arduum actus; nisi enim fiat quæstio de voce, & omnis actus liber dicatur specialiter arduus; eoquòd elici debeat, stantibus quibusdam motivis in oppositum, multi actus valde meritorii, non sunt specialiter ardui; nam sanctissimi viri facillè eliciunt actus Divini amoris, etiam intensos.

322. Ob. 1. S. Paulus 1. Cor. 13. v. 3. ait: Si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest: ergo alii actus, non imperati à charitate, non merentur. Confir. Scriptura sæpissimè nos hortatur, ut omnia ad gloriam DEI, & propter ejus amorem, faciamus, ut consequamur vitam aeternam: ergo ad meritum de condigno requiritur ordinatio operis ad amorem DEI: ergo requiritur saltem virtuale imperium charitatis. Resp. neg. conf. Apostolus ibi loquitur de charitate habituali, quæ si non adsit, neque adest in hac providentia gratia sanctificans, adeoque non datur meritum condignum, ex defectu status iustitiæ, non autem ex defectu charitatis actualis.

Ad confir. neg. utramque conseq. Scriptura nos hortatur sæpe ad alios actus virtutum, e.g. ad jejunium, orationem, eleemosynam, quin ad meritum requiratur imperium istarum virtutum, temperantiæ, religionis &c. sic Raphaël Tob. 12. v. 8. hortatur Tobiam ad ista sine ulla mentione actus charitatis. Unde ex eo, quòd Scriptura ad aliquid hortetur, sequitur quidem, illud esse bonum, vel aliquando etiam melius; sed non sequitur, id esse necessarium: & saltem sufficit ordinatio intrinseca operis, quæ est interpretativa aliqua intentio gloriæ Divinæ, ejusque beneplaciti: nec requiritur ordinatio aliqua extrinseca actualis, vel virtualis.

323. Ob. 2. Actus meritorius, ut sit dignus mercede, debet esse obsequium DEO præstitum: atqui non est tale, nisi per actum charitatis referatur ad DEUM: ergo. Confir. Actus non est meritorius, sine promissione facta ex parte DEI remunerantis: ergo neque est meritorius, sine oblatione facta ex parte merentis: atqui hæc oblatio debet fieri per actum charitatis: ergo. Resp. neg. min. modò enim actus ex intrinseca sua natura referatur ad DEUM, & insuper fit adimpletio legum ipsius, atque ipsi placens, est sufficienter obsequium, etsi nec actu, nec virtute, hinc & nunc, referatur ad DEUM, per extrinsecam intentionem, vel imperium.

Et quis dicat, illum non præstare obsequium suo hero, qui cogitans, se velle nunc strenuè laborare, simul egregiè e. g. in horto domini laborat, quin de suo hero cogitet? Sufficit scilicet, hunc laborem eoipso, quòd fiat circa bona domini, cedere in ejus bonum: sic

etiam sufficit, opera nostra, ex supernaturali gratia facta, cedere ex ordinatione intrinseca in bonum DEI, vel ad ejus laudem, aut beneplacitum.

324. Ob. 3. S. Thomas. 1. p. q. 95. a. 4. in corp. ait. *Quantitas meriti ex duobus potest pensari: uno modo ex radice charitatis, & gratie: & talis quantitas meriti respondet premio essentiali, quod consistit in DEI fruitione*: dein addit, alio modo pensari quantitatem meriti, ex quantitate operis, sive absoluta, sive proportionali, & subdit: *Utraque tamen quantitas meriti respondet premio accidentali, quod est gaudium de bono creato*: ergo ex S. Doctore actui meritorio non respondet premium essentiali, nisi ratione radicis charitatis, hoc est; quia meritorium opus oritur ex radice charitatis, ratione imperii, sive actualis, sive saltem virtualis, à charitate positi.

Resp. neg. conf. S. Doctorem eo loco tractat quaestionem, an primus homo, seu Adam, in statu iustitiae originalis, fecisset opera magis meritoria, quam nos nunc faciamus: nec facit ullam comparisonem inter actus charitatis, & aliarum virtutum: sed inter actus charitatis, elicitos in statu naturae integræ, & elicitos in statu naturae lapsæ, aitque, in priori statu Adamum elicitorum fuisse majora merita, eoquod habuisset copiosiores gratiam, & minora obstacula tentationum &c. adeoque ferventiores actus charitatis elicivisset: quod nihil est contra nos.

325. Quod autem spectat ad radicem charitatis, permitto, S. Doctorem loqui de charitate actuali; nam dicit, operantem ex majori charitate plus mereri, quod valde incertum est de operante cum maiore tantum charitate habituali: deinde ad 2. ait, ex magnitudine charitatis causari promptitudinem voluntatis, & ex hac charitate posse aliquem tam prompta voluntate facere opus facile, quam alius faceret difficile; quia æquè paratus esset, hoc alterum facere: quæ conveniunt charitati actuali intensæ. Dixi: *permitto*; quia aliqui cum Gormaz volunt, S. Doctorem ibi loqui de charitate habituali: quo casu, ut patet, textus non probaret quidquam contra nos. Sed supponendo etiam, sermonem ibi S. Doctorem esse de charitate actuali, resp. S. Doctorem non dicere, nullum dari meritum sine radice charitatis actualis, sed tantum dicere, nullum dari meritum, seu vim meritoriam ad premium essentiali, in actu externo, ex charitate facto, nisi illam, quæ in eum derivatur ab actu interno charitatis, qui est radix meriti.

Quod enim S. Doctorem loquatur de operibus externis, est manifestum; quia loquitur de oblationibus in templo factis, & duobus minutis, à vidua Evangelica oblati; & hæc opera, ait, non mereri premium essentiali, sed ad summum aliquod accidentale majus, si ipsa majora fuerint. e. g. si duo ex actibus charitatis similiter intensi fecissent duo opera externa, unus majus, alter minus, ille non haberet maiorem visionem beatificam, quam hic: posset tamen habere aliquod gaudium accidentale de bono creato, ut ait S. Doctorem, quatenus posset gaudere de eo, e. g. quod nobilius templum honoris Divino structum sit. Unde à primo ad ultimum, ex hoc loco tantum probatur, quod actus externus non augeat meritum actus inter-

ni, prout etiam diximus tract. de actibus humanis n. 164. non autem, quod nullus actus virtutum, nisi formaliter procedat ab imperio charitatis, sit meritorius premium essentiali, seu fruitionis Dei, de quo ibi S. Doctorem nullatenus agit.

ARTICULUS V.

An Opera meritoria habeant vim merendi ex natura sua, an ex promissione DEI.

326. **P**remitto ex Suarez p. 3. de grat. l. 12. c. 17. n. 1. aliud esse ordinationem, aliud promissionem.

Illa, seu *ordinatio*, est voluntas ordinantis hæc opera ad hæc premia. e. g. cursus in stadio ex se non est meritum bravii, sed ex lege reipublicæ, instituentis hæc certamina, & proponentis victori premia: & hinc talis voluntas reipublicæ est ordinatio cursus ad meritum. *Promissio* est voluntas ejus, qui se obligat ad dandum tali operi condignum premium. Quæ promissio ordinariè vel involvitur in ordinatione, vel certè hanc consequitur; cum ordinans meritum, & proponens premium, meritò censetur se obligare ad istud dandum, supposito, quod opus fuerit factum.

Discrimen etiam faciendum cum eodem Suarez loc. cit. n. 7. inter *premium intrinsecum*, ut vocat, & *extrinsecum*. Prius est, cum quo actus meritorius habet intrinsecam connexionem &c. alterum, cum quo actus non habet intrinsecam connexionem, sed debet eam ab extrinseco accipere. Idem est, si dicatur, discrimen esse inter opera, *ex se indifferencia ad premium*, & *ex se connexa cum premio*. Indifferencia sunt e. g. cursus in stadio, item scriptio alicujus poematis; hæc enim actiones, licet in se laudabiles sint, tamen independentes ab ordinatione, vel propositione premium, victoribus dandi, non habent connexionem cum premio. Connexa cum premio sunt e. g. famulus domino præstitus, vel labor artificum, aut operarum: & adhuc magis bona opera supernaturalia; quia, etsi fors ille famulus, & labor, non ita strictè conducentiam intrinsecam habeant ad mercedem, seu retributionem, tamen opera nostra bona supernaturalia habent intrinsecam conducentiam ad visionem beatificam, quæ est merces, & premium, atque ideo dicuntur Theologicè supernaturalia.

327. Addo ex doctrina ejusdem Eximii, & Gormazii tr. de merito. n. 210. & seq. vocem hanc *meritum* in triplici significatione accipi posse, nempe pro merito latè dicto, strictè dicto, strictissime dicto. *Meritum latè dictum* potest dici actio, quæ ex se quidem habet libertatem, bonitatem, laudabilitatem, dignitatem, & valorem: sed vel habet valorem necdum determinatum, vel non positum in circumstantiis ad merendum requisitis; ait enim Suarez (præsertim p. 3. de grat. l. 12. c. 17. n. 12.) opus etiam habens valorem, nondum tamen esse meritum immediate respectu hujus tanti premium: eoquod, sicut pretium rerum est triplex, summum, medium, & infimum, ita etiam detur valor meriti ad premium summum, medium, & infimum: putat-

putatque, hunc valorem non stare in indivisibili antecedenter ad determinationem DEI, quam putat necessariam, ut assignetur cuique merito primum in indivisibili.

Alii autem, qui videntur velle, primum condignum stare in indivisibili, idque à DEO cognosci, tamen negare non possunt, actum talem non exigere ex natura circumstantias merendi, e. g. actus etiam liber est indifferens, ut fiat in via, vel in termino, praesertim, si operans nondum sit in ultimo termino, ut Patres in limbo, vel animae in purgatorio, vel, ut plurimi volunt, Enoch, & Elias in loco incongnito; quare, si talis actus non ponatur in statu viae &c. non erit meritum, nisi latè dictum.

Meritum strictè dictum est actus, habens in se non tantum bonitatem, & laudabilitatem (quam habent etiam actus DEI, & Beatorum non liberi, & non meritorii) sed etiam libertatem, & determinatum valorem, ac dignitatem, & quidem in circumstantiis ad merendum requisitis, ad recipiendum primum, si remunerator se velit accommodare valori ipsius, ad quod tamen saepe non tenetur. Meritum strictissime tale est, quod praeter dicta affert etiam obligationem in remuneratore ad dandum primum. His praemissis

328. Dico 1. Ad meritum supernaturale latè dictum nulla requiritur ordinatio, aut promissio DEI: requiritur tamen aliqua ordinatio ad meritum strictè dictum. Ita Suarez capit. praeced. citato, & alii. Prob. 1. pars. Laudabilitas, bonitas, libertas, dignitas, & valor, praesertim adhuc indeterminatus, non requirunt ordinationem specialem DEI, sive ad primum, sive ad circumstantias proximas merendi: atqui in illis, nempe in laudabilitate &c. stat meritum latè dictum: ergo. Prob. 2. pars. Vel actus ex se nondum habet valorem, in indivisibili determinatum, aut dignitatem ad primum, vel certe ex se non exigit, ut in his, vel illis circumstantiis, & non in aliis, sit strictè meritorius: ergo opus est determinatione DEI, volentis ei assignare tantum, vel tale primum, vel saltem opus est determinatione circumstantiarum, in quibus actus sit, vel non sit meritorius: atqui haec determinatio est ordinatio ad primum, vel circumstantias: ergo ad hoc, ut actus sit strictè meritorius, opus est aliqua ordinatione, sive determinatione DEI.

329. Dico. 2. Ad hoc, ut actus sit strictissime meritorius, praeter ordinationem etiam opus est promissione DEI. Ita Gormaz de merito n. 211. Suarez p. 3. de grat. l. 12. c. 18. n. 5. & hoc teste, communiter alii. Prob. DEUS, utpote supremus dominus, sub cuius potestate, & iure plenissimo, omnia sunt, posset sibi vindicare, titulo sui domini, omnes actus nostros bonos, laudabiles, liberos, aequales, vel dignos premio &c. quin se vellet accommodare exigentiae valoris eorum ad primum, vel aliquid pro iis retribuere: ergo, ut DEUS obligetur, opus est promissione ipsius, quae posita, ratione suae infinitae fidelitatis, si non etiam, ut multi volunt, ratione iustitiae, metaphysicè necessitatur ad dandum primum promissum.

Confir. Scripturae, Concilia, & Patres, saepe revocant vim actuum nostrorum bono-

rum meritoriam, saltem ultimato completam, sive strictissime talem, ad promissionem DEI: qua promissione infallibili etiam excitant spem nostram, & simul animum, ad alacriter faciendam bona: ergo. ant. prob. Matth. 20. v. 13. sub similitudine Patrisfamilias inducit Christus vel se, vel Patrem suum, operario loquentem: Nonne ex denario convenisti mecum? conventio autem idem est, ac promissio. Jacobi 1. v. 12. Accipiet coronam vitae, quam repromisit DEUS diligentibus se. Concilium Senonense in decretis fidei, decreto 16. ait, nostra bona opera esse meritoria, non absoluta condignitate quidem (neque enim condignae sunt passionibus huius seculi ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis) sed gratuita magis, & liberali repromissione: ubi absolutam, hoc est, omnino strictissimam condignitatem non solis operibus nostris bonis, sed his simul cum promissione gratuita, trib. it.

Moguntinum cap. 8. ait, opera nostra bona verè bona, & DEO grata, ac remuneratione vitae aeternae digna esse; tum quia DEUS bene operantibus, & in ipso sperantibus, mercedem misericorditer promittit: tum etiam, quia eiusmodi iustificatorum opera, gratia DEI effectus sunt, & movente, & adjuvante Spiritu S. fiunt. Sic etiam Tridentinum, superius jam citatum, sess. 6. c. 16. ait: Bene operantibus . . . proponenda est vita aeterna. . . . tanquam merces, ex ipsius DEI promissione bonis ipsorum operibus, & meritis, fideliter reddenda. Ubi, dum ait, meritis reddendam, agnoscit meritum strictè dictum, antecedenter ad promissionem: dum autem ait, ex DEI promissione reddendam, indicat, ea independenter à promissione non esse merita strictissime talia.

330. Consentiant Patres apud Suarez p. 3. l. 12. de grat. c. 18. ex quibus S. Augustin. serm. 16. de verbis Apostoli: Illo ergo modo possumus exigere Dominum nostrum, ut dicamus: redde, quod promissisti, quia fecimus, quod iussisti. Neque dicas: si promissio necessaria est, tunc potest dici, quod in ea sola consistat vis meritoria; nam hoc nullo modo dici potest; cum possit promissio fieri sub conditione prorsus non meritoria, praesertim de condigno. Sic DEUS promittit gratiam, & remissionem peccati, contritioni à peccatore elicita, quae tamen nullo modo est meritum de condigno, ut omnes docent. Sic etiam, si quis alteri promittat equum, si det aureum, talis datio non est primum condignum. Et ratio, quod promissio sola non faciat actum meritorium, clara est; quia, sicut potest promissio esse purè & absolute gratuita sine omni adiecta conditione, ita etiam potest esse sub conditione, quae non sit aequalis valori, vel dignitati &c. rei promissae. Unde ad meritum requiritur bonitas, aestimabilitas, dignitas, &c. operis saltem geometricè aequalis remunerationi, sive premio, quae superius iam explicata sunt.

331. Equidem aliqui videntur dicere, quod, sicut princeps in humanis potest pro libitu augere, vel minuere pretium monetæ, ita etiam DEUS possit pro libitu augere vim meritoriam operis, non attendendo ad laudabilitatem, dignitatem &c. adeoque ad meritum illa non requiri, sed sufficere solam ordinationem, vel promissionem DEI. Sed rectè respondet Gormaz

de merito n. 49. princeps potest etiam valorem tribuere corio, quin propterea tantum valeat, ac aurum; nempe potest princeps tantum augere valorem extrinsecum monetæ, non autem intrinsecum monetæ valorem, aut æstimabilitatem, seu dignitatem; quia per decretum principis non fit perfectius, nec copiosius, aurum, vel aliud metallum. Pariter quidem potest etiam DEUS sua promissione, vel ordinatione, augere, ut ita dicam, valorem extrinsecum operis, ut à se acceptetur, sicut auxit, ut ita dicam, valorem contritionis elicite ab homine in statu peccati: at per hoc non auget intrinsecam operis æstimabilitatem, dignitatem, valorem &c. ut sint æquales præmio: in his autem stat ratio meriti condigni: ergo sola promissio DEI non est ratio, seu forma denominans meritum condignum.

332. Ob. 1. contr. 2. conclusionem. Datur antecedenter ad promissionem DEI demeritum condignum poenæ æternæ, in peccato mortali: ergo etiam potest dari antecedenter ad promissionem DEI meritum condignum vitæ æternæ. Resp. dist. ant. datur demeritum in sensu suprà explicato strictum. conc. ant. strictissimum. subdist. antecedenter ad promissionem formaliter talem. conc. virtualiter talem, seu antecedenter ad determinationem DEI. neg. ant. & conf. DEUS, etsi ratione peccati mortalis accipiat jus infligendi poenas æternas, non tamen obligatur ad eas infligendas, sicut antecedenter ad suam promissionem non obligatur ad præmiandum; unde in eo sensu, in quo accepimus suprà meritum strictissimum, etiam peccatum ex se solo non est strictissime demeritum; quia antecedenter DEUS non obligatur ad puniendum: & sic, ut bene ait Germaz de merit. n. 216. DEUS non acceptat jus puniendi peccata, quæ committunt damnati in inferno, ubi habent libertatem physicam ad multa: nec illa peccata sunt demerita in sensu strictissimo.

Ut tamen DEUS suo modo obligetur ad puniendum, non opus est formali promissione poenæ, sed tantum æquivalenti, nempe acceptatione libera juris ad puniendum, & aliquo decreto efficaci, quo posito, ratione suæ immutabilitatis DEUS necessario peccatum punit. Dices. In hoc casu obligatur saltem peccator ad subeundas poenas, etsi non promittat, se eas subiturum. Resp. Absque dubio peccator ante omnem promissionem obligatur ad subeundas poenas; quia non habet ullum titulum se eximendi, & statim potest à DEO cogi: at verò DEUS habet titulum iustissimum, se eximendi à remuneratione operum nostrorum, scilicet jus supremum in omnia (ut suprà expositum est) nec potest ab ullo necessitari.

333. Ob. 2. Si quis dominus videat operarium in sua vinea laborantem, etsi ipsi non promittat mercedem, tamen tenetur ad eam solvendam: ergo etiam DEUS, videns nostra bona opera, tenebitur antecedenter ad suam promissionem ea præmiare. Confir. Promissio DEI non facit opus dignius, aut maioris valoris, quam antè fuerat: ergo non facit illud strictius meritum. Resp. neg. conf. Dominus videns illum laborantem, utique non intentione gratuita (aliàs negaretur antec.) censetur eum laborem admittere in ordine ad mercedem, & sic tacite, vel interpretative, mercedem promittere; cum nul-

lum habeat jus ad eum laborem imponendum, vel gratis recipiendum. At verò DEUS habet plenum jus, & dominium in nostros labores, adeoque, etsi eos videat, nisi promissione se obliget, non tenetur illos remunerari. Ad confir. neg. conf. Ratio strictior meriti non stat in maiori dignitate, vel valore operis, sed in asserenda maiori obligatione ad præmiandum, quæ in nostro casu, vel maxime oritur ex promissione DEI.

334. Ob. 3. Plures operantes bene agunt, sine omni reflexione, aut cogitatione, de facta promissione DEI, imò cum invincibili ignorantia ejusdem: atqui promissio non obligat, nisi acceptetur, consequenter sciatur: ergo DEUS ita operantibus non obligatur vi suæ promissionis: ergo debet obligari ex ipsa natura solius meriti: aliàs omnino non obligabitur, quod dici non potest. Resp. Vix potest transmitti, quòd fideles ignorent hanc promissionem; cum necessarium sit necessitate medii ad salutem, credere DEUM remuneratorem, qui semper proponitur ut promittens cœlum bene operantibus. Secundò non est necesse, ut quis semper cum actuali reflexione ad hanc promissionem operetur: imò qui eliciant actus purissimi amoris DEI, non operantur intuitu mercedis, & videntur sapere de ea nec cogitare.

Tertiò non videtur necessaria acceptatio promissionis Divinæ; quia DEUS non obligatur à jure, quasi ab homine per acceptationem acquisito, ut fit in humanis, sed à sua immutabili fidelitate, quæ est independens ab acceptatione. Quartò, ut rectè Suarez. p. 3. de grat. l. 12. c. 18. n. 13. notitia, vel acceptatio promissionis, licet fortè sit necessaria in contractibus privatis, tamen non est necessaria in his, quæ per publicam legem statuuntur. Sic, si per legem publicam esset statutum præmium occidenti e. g. tigridem, vel lupum, etsi quis incius illius legis id faceret, præmium mereretur; quia jus ad præmium non dependet ab ejus notitia, sed ab actione per legem determinata: sic etiam multi infideles nesciunt, poenas infernales esse determinatas pro peccato mortali, & tamen eas incurrunt.

Quintò, ut habet idem Eximius eodem loco, datur in omnibus bene operantibus saltem virtualis, ac interpretativa acceptatio, quatenus quilibet sua actione vult sibi procurare bonum, quod potest, quæ acceptatio sufficit. In forma om. interim ma. neg. mi. vel dist. promissio non obligat, nisi acceptetur in contractibus privatis inter homines conc. mi. in iis, quæ statuuntur per legem publicam, subdist. nisi acceptetur virtualiter. om. mi. nisi acceptetur formaliter, & expresse. neg. mi. & utramque consequentiam.

335. Et hæc sufficiat tractasse de merito, non quidem multa, ea tamen omnia, quæ in regionum nostrarum Universitatibus solent tractari: quæque pro speculativa scientia utcumque sufficere poterunt. Qui plura nôsse de meritis cupit, auctores plures inveniet, qui ista prolixius, quam qui brevius tractent. Interim cardo nostræ felicitatis in eo vertitur, ut

speculationibus non contenti, ad praxin bonorum operum, & cumulanda

bonorum operum, & cumulanda

INDEX

Disputationum, Quæstionum, & Articulorum.

In Tractatu de Peccatis. Num.

DISPUTATIO I.

De Peccato Actuali. 2

QUÆSTIO I.

De Essentia Peccati Actualis.

- Art. I. Quid sit, & quotuplex peccatum actuale. 3
Art. II. Quid sit, & an detur peccatum Philosophicum. 13
Art. III. In quo stet formalis malitia peccati. 23
Art. IV. Solvuntur Objectiones. 33

QUÆSTIO II.

De Causa Peccati.

- Art. I. An DEUS sit causa peccati. 48
Art. II. Solvuntur objectiones. 50
Art. III. Quomodo DEUS ad peccatum concurrat. 65
Art. IV. Solvuntur objectiones. 72

QUÆSTIO III.

De Differentia Peccati Mortalis, & Venialis.

- Art. I. Quid sit peccatum mortale. 84
Art. II. Solvuntur objectiones. 94
Art. III. Quid sit peccatum veniale. 106
Art. IV. Solvuntur objectiones. 113
Art. V. Solvuntur reliquæ objectiones. 127
Art. VI. Quid sit parvitas materiae, & in quibus peccatis non detur. 140

QUÆSTIO IV.

De Differentia Specifica Peccatorum.

- Art. I. Quenam peccata differant specie. 146
Art. II. Solvuntur objectiones. 162
Art. III. Solvuntur reliquæ objectiones. 175

QUÆSTIO V.

De Differentia Numerica Peccatorum.

- Art. I. Quenam peccata distinguantur numero. 182
Art. II. Reliquæ conclusiones huc spectantes. 199
Art. III. Solvuntur objectiones. 214

DISPUTATIO II.

De Peccato Habituali, & Originali. 231

QUÆSTIO I.

De Peccato Habituali.

- Art. I. Quid sit peccatum habituale. 232
Art. II. An reatus culpæ, & reatus pœnæ distinguantur. 241
Art. III. Solvuntur objectiones contra conclusionem art. I. statutam. 247
Art. IV. Solvuntur reliquæ objectiones. 256

QUÆSTIO II.

De Peccato Originali.

- Art. I. Quid sit peccatum originale, & an ab hominibus contrahatur. 265
Art. II. Solvuntur objectiones. 286
Art. III. Solvuntur reliquæ objectiones. 294
Art. IV. An B. Virgo contraxerit peccatum originale, vel saltem habuerit debitum illud contrahendi. 304
Art. V. Solvuntur objectiones. 324
Art. VI. Alia quesita circa lapsum primum parentum. 329

In Tractatu

De Gratia, & Merito.

DISPUTATIO I.

De Gratia Actuali. 2

QUÆSTIO I.

De Essentia, & Divisionibus Gratiæ Actualis.

- Art. I. Variæ acceptiones, & divisiones gratiæ. 3
Art. II. In quo consistat gratia actualis. 15
Art. III. Solvuntur objectiones. 18
Art. IV. An Gratia excitans physice influat in actus salutare. 27

QUÆSTIO II.

De Necessitate Gratiæ Actualis.

- Art. I. An gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectuales, tum voluntatis. 38
Art. II. Solvuntur objectiones. 45
Art. III. 45

Art. III. Quomodo intelligatur Principium :
Facienti, quod est in se, DEUS non dene-
gat suam gratiam.

Art. IV. Quo in sensu sit verum dictum prin-
cipium.

Art. V. An sine gratia supernaturali possit ali-
quid in ordine naturæ moraliter bonum
fieri.

Art. VI. Solvuntur objectiones.

Art. VII. An sine gratia supernaturali possit
elici amor DEI super omnia.

Art. VIII. Solvuntur objectiones.

Art. IX. Solvuntur reliquæ objectiones.

Art. X. An homo sine gratia supernaturali
possit vincere omnes tentationes, & serva-
re totam legem naturæ.

Art. XI. Solvuntur objectiones.

Art. XII. Solvuntur reliquæ objectiones.

Art. XIII. An homo in statu naturæ lapsæ sit
debilior, quàm fuisset in statu puræ natu-
ræ.

Art. XIV. Solvuntur objectiones.

Art. XV. Solvitur ultima, & difficilior ob-
jectio.

QUÆSTIO III.

De Existentiâ Gratiæ Actualis.

Art. I. An existat gratia sufficiens.

Art. II. Quenam de hac materia sit mens S. Au-
gustini.

Art. III. Solvuntur Objectiones.

Art. IV. Solvuntur reliquæ objectiones con-
tra gratiam sufficientem.

Art. V. An autoritas S. Augustini in ma-
teria de gratia sit omnino infallibilis.

Art. VI. Quid sit heresis Janseniana.

Art. VII. Varia alia quæ sita à Jansenianis ef-
fugia.

(0)

Art. VIII. Ulterior explicatio heresis Jan-
senianæ.

Art. IX. Qua occasione sit edita Constitutio
Unigenitus.

DISPUTATIO II.

De Gratia Habituali Sanctificante.

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia, & Proprietatibus Gra-
tiæ Sanctificantis.

Art. I. Quid sit gratia sanctificans, & an sit
identificata cum habitu charitatis.

Art. II. Solvuntur objectiones contra hucuf-
que dicta.

Art. III. An gratia sanctificans sit compo-
sibilis cum peccato mortali.

Art. IV. Solvuntur objectiones.

DISPUTATIO III.

De Merito.

QUÆSTIO UNICA.

De Essentia, Existentiâ, & Proprie-
tatibus Meriti.

Art. I. Quid sit, & an detur meritum su-
pernaturale.

Art. II. Solvuntur objectiones.

Art. III. An detur meritum condignum glo-
ria æterna.

Art. IV. An solus actus charitatis, vel solus
actus à charitate imperatus, sit meritorius
premi supernaturalis.

Art. V. An opera meritoria habeant vim
merendi ex natura sua, an ex promissio-
ne DEI.

